

له چاپخانه کوزی زانپاری کورو

یادی مهردان

به رگی په که م

مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مه لاجبند الکریمی مدرس

دایناوه

چاپخانه کوزی زانپاری کورد - به عندا

۱۹۷۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوڀاس و ستایشی بی پایان بۆ ئەو پەرورددگاره پایه‌داره که دۆ له
 ئەندیشه‌ی دهریای به‌خششی بی‌ئەندازه پەڕیشانه و ، زمان له به‌یانی بارانی
 فه‌یض و ئیحسانیا بی‌زمانه و ، خامه له نووسینی نامه‌ی میهره‌بانی و
 تاوان‌به‌خشیی و رازی‌پۆشیی ئەودا سەرگەردانه • دروودی بی‌ئەندازه‌یش بۆ
 گیانی خاوه‌ن‌نیشانی سەرداری زه‌هه‌ران ، ئەو (محمد المصطفی)یه که چرای
 زۆنۆمای هیدایه‌ت و خوو و زه‌وشتی به‌رزی عاله‌م‌ئارایه و ئوستادی
 دهرزی ئەندیشه‌ی پاک و کرده‌وه‌ی چاک و سەرکه‌وتنی پله‌ی پله‌ی بۆرجی
 وه‌فا و سه‌فایه • هه‌روه‌ها بۆ گیانی ئەو ئال و ئەصحابانه‌ی که هه‌ریه‌کی
 له‌وان هه‌تا هه‌تایه وه‌کو ئەستێره‌ی جیهان‌تابی ئاسمانی زووی دنیایه •

له پاش پیښکهش کردنی ئەم سوپاس و ستایش و سهلامه ، عه‌رزی
خوینده‌وارانی ئازیز ئە‌که‌م که‌وا گه‌لی‌جار بیرم له‌ ژۆژانی ژابوردووی ژیانم
ئه‌کرده‌وه و ئە‌و باسه‌ جوانانه‌م ئە‌هاته‌وه یاد که‌ له‌ دوستانی زانای خو‌مم
بیستبوون ده‌رباره‌ی پیاوه‌ ناوداره‌کانی ولاته‌که‌م ، که‌ هه‌ریه‌کێ له‌وان وه‌کو
گه‌ردن به‌ندیکی گه‌وه‌هر وا بوون له‌ ملی گه‌ردوونا ، یا وه‌ک شمشیرێکی
ده‌بان بوون به‌ ده‌ست پاله‌وانانی مه‌یدانه‌وه • ته‌ماشام ئە‌که‌رد ها وه‌خته
ئه‌و باسه‌ شیرینه‌ له‌ یادم ده‌رچن ، چ‌جای ئە‌وه که‌ که‌سی‌تریشم نه‌ده‌بینی
لی‌یان ئا‌گادار بێ • به‌م ئە‌ندی‌شانه‌ د‌لم زۆر په‌ریشان ئە‌بوو • له‌به‌رئه‌وه‌ له‌م
دوا‌ژۆژانه‌ی ژیانمدا که‌وتمه‌ په‌له‌ بۆ نووسینه‌وه‌ی ئە‌وه‌ی له‌ یادم ماوه‌ته‌وه‌،

له گهڻ ٿهوانه ٿي ترش ڪه له هه ندي به لڳه و ڪٽيڊا بهرچاوم ڪه وتوون (۱) .
 ٿه مانهم ڪرد به ڪٽيڻي ڪي به قدر و نيشان و ناوم نا (يادي مهردان) و ،
 سه رهام له هزاره تي مهولانا خالیدی نه قشبه ندي يه وه دامه زرانده و ٿهم
 بهرگه ڪٽيڻه ڪهم ٻو ٿه و ته رخان ڪرد . له بهرگه ڪاني پاشه وه شدا له
 ناوداراني له وه وپاش ٿه دووم و ، هيوام وايه ٿهم ڪارهم بي به پيڙه و ٻو
 لاواني ولا ته ڪهم ٻو به زيندو و ڙاگر تني يادي ٿه و مهردانه ڪه هه لڪه وتووي
 ولا ته ڪهيان و مايه ٿي شانازي بوون ٻو هه موو جوڙي ٿاده ميزاد .

(۱) من وه ڪو ڪه سيڪ ڪه هزي له دهر خستني ناوي پياواني گه وره ٿاين و
 ٿه دهب و زانستي ميله ته ڪه ٻي و وه ڪو مهلايه ڪ و يه ڪيڪ له مهنسووباني
 ته ريقه تي (مجدديه) ڪه له ناو ڪوڙي مهلايان و مهنسووباني ٿهم ته ريقه ته دا
 ڙياوم ، له زووه وه هه و ٿم داوه هه ندي ٿا ناري مهولانا خاليد و خهليفه ڪاني
 ڪو ٻڪه مه وه . به پيڻي باري ولا ت و ڪات هه و ٿم داوه و گه لي به لڳه ٿا ڪه ٿا ڪه و
 به ڪو مه ٿم ده ست ڪه وتووه و گه لي سهرگوزده شته ٿي گيڙ راوه شم له ڪه ساني
 باوه ڙ پي ڪراو بيستووه ، وه ڪ :

(ا) مه ڪتووباتي فارسي مهولانا ڪه لاي مهلا زاهيدي پاوه ٻي بو ڪه له بياره
 ٿه يخويند و لاي خوم ٿي جازه ٿي مهلايه ٿي وهرگرت .

(ب) سه رجهمي مه ڪتووباتي مهولانا ڪه له مائي حاجي شيخ مه عصومي ڪوڙي
 حاجي شيخ عارفي ڪوڙي شيخ حوسهيني هوڙيني بو له قزلزده بات .

(ج) هه ندي نووسراوي ورده و تڪ تڪ ڪه له سوله يمان ٿي له خانه قاي مهولانا
 ده ستم ڪه وتوون .

(د) هه ندي ڪي تر ڪه له بياره له ڪٽيڻخانه ٿي خانه قادا هه بوون .

(ه) ڪٽيڻي (رياض المشتاقين) ڪه مهلا حاميدي ڪاتي شيخ عوثمان
 سراجهددين دايناوه و نوسخه ٿي لاي شيخ علائه ددين هه بو له بياره .

(و) ڪٽيڻي (بغية الواجد في مكتوبات حضرة مولانا خالد) ڪه شيخ موحه ممد
 ٿه سهد صاحبي برازي مهولانا دايناوه .

(ز) ڪٽيڻي (الفيوضات الخالدية) ڪه ٿه ويش هه شيخ موحه ممد ٿه سهد
 صاحب دايناوه و نوسخه ٿي له ڪٽيڻخانه ٿي بياردها هه بو .

(ح) ڪٽيڻي (الفيض الوارد) علي روضة مرثية مولانا خالد ، تاليف ابي الثناء
 الوسي .

گهلی پتوسته بو ئینسان له ژینا
 به هیممهت بی له دنیا و له دینا
 نههیلی و ن بپی ناوی نهوانسهی
 که پیشهنگ بوون له زیبازی یه قینا
 نهوی ناوی نهوانی و له سههر دهم
 نهژی و نهمری له گهل (روح الامین) ۱

ط (کتیبی (التعریف بمساجد السلیمانیة و مدارسها) ی شیخ موحه ممه دی
 قزلجی .

ی (له کتیبی (المجد التالد فی مناقب الشیخ خالد) ی (ابراهیم فصیح
 الحیدری) یش هه ندی مه علووماتم دهس که وتوووه .

وهختی خووی که من ئەم مه علووماته م کو کردوه ته وه ، شاره زای ئەو
 زێ و شوینه تازه یه نه بووم که ئەبی ناوی کتیب و لاپه زه ی و سال و
 شوینی له چاپ دانی بنووسری . بۆیه له م ژوووه وه داوی لی بووردن
 ئەکه م . به لام ئەبی خوینده واران دلنیا بن له وه که وا هه رچیم له کتیبی
 وه رگرتبی به ئەمانه ته وه وهرم گرتوووه و ، هه رچیشم به بیستن بیستبی
 له کهسانی وام بیستوووه که جیگای متمانه و باوه ژ بن .

مهولانا خالیدی نه قشبهندی

مهولانا و بن و بنهچهی

ناوونیشان و ژشتهی باوك و باپیر و تیرهی ئەم ذاته بهمجۆریه :
مهولانا ناوی خالید و کۆزی ئەحمەدی کۆزی حوسەینه و له تیرهی جافی
مکایه‌لی‌یه . دایکی مهولانا ناوی فاطمه‌یه و له ساداتی پیر خدری‌یه . مکایه‌لی
تیره‌یه‌کن له جافی کۆچه‌ری له نه‌ته‌وه‌ی پیر میکائیلن که مه‌شهووره به پیر
میکائیلی شه‌ش ئەنگووس (شه‌ش په‌نجه) ، کۆزی زستانه‌یان له ناحیه‌ی
قهره‌داخی سه‌ر به شارستانی سوله‌یمانی ئیستا بووه . به هاوینانیش چوون
بۆ کویتانه تایه‌تی‌یه‌کانی خۆیان له کوردستانی ئێران ، به‌لام ئیستا
خانه‌شین بوون و گه‌رمیان و کویتان ناکن .

(پیر میکائیل) یه‌کیك بووه له ئەولیا و صالحانی رۆژگار . ئەم ذاته
له نه‌وه‌ی خه‌لیفه‌ی سیهم هه‌زره‌تی عوثمانی کۆزی عه‌فاته و له ۷۳۸ی
هه‌جریدا کۆچی کردووه بۆ ناوچه‌ی (جوانزۆ)ی سه‌ر به شارستانی (سنه)
له کوردستانی ئێران و بۆ رۆنموونی کردنی موسوڵسانان له دینی (ده‌ودان)
که دینی‌یه‌که له‌نزیک چه‌می سیروان له ناوچه‌ی جوانزۆ دانیشتوووه و له‌وێ
کۆچی دوایی کردووه و قه‌بری له‌وێ‌یه . پاش خۆی به ماوه‌یه‌ك نه‌وه‌که‌ی
هاتوون بۆ ناوچه‌ی قهره‌داغ و سه‌نگاو و له‌وێ نیشته‌جی بوون .

سەردەمی منالی و تازە پیگە یشتنی مهولانا

مهولانا له ۱۱۹۳ی ههجرى (۱) له شارى قەرەداغ له دایك بووه . له باوهشی باوكی و له كۆشی دایكیا پهروهردە بووه . له ته مەنى شەش حەوت سالیدا ناویانە ته بهر خویندن و هەر له قەرەداغ قورئانی خەتم کردوو و کتیبە وردەکانی وهك ته صریفی زەنجانی و عهوامیلی جورجانی و کتیبی تریشی تا ئەگاته (المحرر) ی فیهی شافعی خویندوو . پاشان که به ته وای پیگە یشتوو و وای لی هاتوو بتوانی دوور له باوك و دایکی بژی ، ناردوو یانە بۆ سولهیمانی و به ئوسوولی ئەو سەردەمه و تا ئەم دواپی یەش ، له یه کیک له مزگەوتە کانا بووه به فەقی و خەریکی خویندن بووه .

ئەم ذاتە هەر به مندالی نیشانهی گەورەیی و به ختەوهری و هوشیاری و هەلکەوتوویی به ناوچاوانیهوه دیار بووه . زیرەك و به ئەدەب و دەمپاراو و زەفتار و گوفتار جوان بووه و چهشی شیعر و ئەدەبی بووه . له ناو میرەکانی باباندا که لهو سەردەمه دا حوکمرانی ناوچهی سولهیمانی بوون به حورمەت و قەدرهوه ته ماشای کراوه و چ له بهر به هرەى خۆی و چ له بهر زۆی و شوینی باوك و باپیر و هۆزه کهی به خۆشه و یستی ژیاوه . پاشانیس نامەى زۆر له تیوان ئەو و ئەو میرانە دا هاتوو و چوووه که له جیى خویدا ئەو نامانە بلأو ئەه کینهوه .

خویندنی مهولانا

جاران فەقیکانی کوردستان به ئازادی و به ئارەزووی خۆیان بۆ هەر کوی حەزیان بکردایه ئەچوون بۆ خویندن و لای هەر مه لایهك به دلیان

(۱) له کتیبەى شیخ ئەسەد صاحیبدا نووسراوه راسته کهى ئەوه به مهولانا له ۱۱۹۰دا له دایك بووه .

بوایه ئەیانخویند • بەم جوۆرە بە ھەموولایەکی کوردستانا ئەگەژان و تا خویندیان تەواو ئەکرد و ئیجازەیان وەر ئەگرت ئەم شارە و شار و ئەم دێ و دێیان ئەکرد • ئیجازە نامە کەیان رشتە ی ناوی ئەو مامۆستایانە ی تیا بوو کە زنجیرە ی ئیجازە کە یانی ئەچوو وە سەر تا ئە گە یشتە وە سەر حەزرە تی پیڤە مەبر دروودی خوای لی بی • ئیجازە نامە بە بە لگە یە کی بایە خدار دائە نرا بو دەر خستنی پایە ی مە لا ئیجازە دراوہ کە •

مەولانا خالیدیش ، وەك ھەر فەقێ یە کی سەردەمی خو ی ، بەم دەستوورە لە سەردەمی فەقێ یە تیدا گە لی مەدرەسە ی دیوہ و لای گە لی لە زانا پایە بڵندە کانی سەردەمی خو ی خویندوو یە تی • ئەو مامۆستایانە ی کە بو مان دەر کە وتووہ مەولانا لای خویندوون ، وەك لە کتیی (المجد التالد في مناقب الشيخ خالد) ی (ابراهيم فصيح الحيدري) و (التعريف بمساجد السليمانية ومدارسها) ی شیخ مو حە مەدی قز لجی و (الشيخ معروف النودهی) ی شیخ مو حە مەدی خالدا نوو سراوہ ، ئەمانە ن :

سە یید عە بدولکە ریمی بەرزنجی مامۆستای مزگەوتی عە بدولزە حمان پاشا لە گە ژە کی (سەرچیمەن) لە سولە یمانی • سە یید عە بدولزە حیمی برای سە یید عە بدولکە ریم • شیخ عە بدوللای خەرپانی • مە لا ئیبراھیمی بیارە یی • مە لا جە لالە ددینی خورمالی • مە لا مە حموودی غە زایی • مە لا صالحی تە ژە ماری^(۱) • مە لا عە بدولزە حیمی زیاری^(۲) • مە لا مو حە مەدی بالە کی کە مە شھوورە بە ئیبنو ئادەم • شیخ مو حە مەد قە سیمی سنە یی کە ئیجازە شی لە خزمە تدا وەر گرتووہ •

(۱) تە ژە مار : دێ یە کە لە ناوچە ی (سورداش) لە شارستانی سولە یمانی •

(۲) زیارەت : دێ یە کە لە نزیک (شە قلاوہ) ، مە لا کانی بە (مە لازادە) ناویان دەر کردووہ •

ئەوھى كە زانراوھ ئەوھىھ مەولانا (شرح شمسی) و (مطوّل) و
 (حكمة) و (كلام) ى لە سولەيمانى و دەورووبەرى سولەيمانى خویندووھ .
 حاشیەى (جلال الدینى دوآنى) لەسەر (تهذيب المنطق) یشى لای مەلا
 عەبدولزەھیمى زیارەتى خویندووھ . عىلمى حىساب و ھەندەسە و
 ئوستورلاب و فەلەکیاتیشى لای شەيخ قەسىم خویندووھ ^(۳) . شەرحى
 (مختصر المنتهى) ى (اصول الفقه) یشى لە بەغدا خویندووھ ^(۴) .

بە ھەرچۆر مەولانا لە ھەموو عىلمە عەقلى و نەقلىیەکانى ئەو
 سەردەمەى خویندنگا ئىسلامىیەکاندا ، وەك صەرف و نەحو و مەعانى و
 بەیان و بەدیع و وەضع و مەنطق و ئادابى بەحث و موناظەرە و حىکمەت و
 ھەيئەت و حىساب و ھەندەسە و عەرووض و قافیە و ئەدەب و لوغەت و
 شەرع و ئوصوولى فىقھ و ئوصوولى دین و ھەدیت و تەفسیر و تەسەووف ،
 زۆر بەرز و ھەلکەوتوو خاوەنپایە بوو ، بەچەشنى کە ھەر ئىشکال و
 ئالۆزىیەك پەیدا بووبى لە ناوچەکەدا لای ئەو چارەى دۆزراوھتەوھ و
 زانایانى سەردەم دانیان بە بەرزىی پایەیدا ناوھ .

ئىبراھیم فەصیحى ھەیدەرى نووسیویە ھەر شوئىئىكى گران و
 موشکیل لە تەفسیری بەیضاوى یا توخفەى ئىبنو ھەجەر یا شەرح مەواقیف
 یا شەرح تەجرید یا شەرح مەقاصید یا شەرح مەطالع و حاشیەکانى سەید
 شەریف لەسەر شەرح مەطالع یا حاشیەکانى عەبدولجەکیم لەسەر
 شەرح شەمسى یا شەرح مەواقیف یا حاشیەکانى شەرحى
 موختەسەرى مۆتتەھا یا موھاکەماتى ئەحمەدى کۆزى ھەیدەر لەسەر
 شەرحى جەلالى دەووانى لەسەر عەقایدى عەزودىیە یا شورووحى
 ئىشارات یا شورووحى تەذکیرە لە عىلمى ھەيئەتدا یا لە غەیری ئەم کتیبانەدا

(۳) الفیض الوارد علی روضۃ مرثیۃ مولانا خالد ، تالیف ابى الشناء محمود
 الألوسی .

(۴) المجد التالد فی مناقب الشیخ خالد ، تالیف ابراھیم فصیح الحیدری .

بوایه و پرسیار له مهولانا بکرایه له بارهیهوه ، بهئاسانی ژوونی ئەکردنهوه و
 ئیشکالی پرسیارکه رهکانی نهئهیشت بهجۆری که زانیانی سهردهم
 لهو جۆره تهقریر و ژوون کردنهوهیه سهرسام ئەبوون . بههۆی ئەم زانسته
 زۆرهیهوه له ههموولایهکی کوردستانا لهناو ئەهلی عیلم و مهعریفهتدا
 شۆرەت و ناوبانگی پهیدا کردبوو . که ئیجازهی مهلایهتیی له مامۆستای
 گهورهی خۆی شیخ قهسیمی مهردۆخهیی سنهیی وەرگرت و هاتهوه
 بۆ خاکی بابان و گهیشهوه شاری سولهیسانی ، لهناو مهلایانی ولاتهکهدا
 پهنجهیان بۆ ژانهکیشا . عهبدولزهحمان پاشای بابان داوای لی کرد به
 وهزیفهی دهرزوتنهوه له مزگهوتی له مزگهوتەکانی سولهیمانی دامهزری ،
 بهلام ئەو قوبوولی نهکرد و بیانووی بهوه هینایهوه کهوا شایستهی پایه
 دهرزوتنهوهی فقهییان نییه^(۵) ، تا سهید عهبدولکهزیمی بهرزنجی
 مامۆستای خۆی له سالی ۱۲۱۳دا به دهردی تاعوون کوچی دواپی^(۶) ئەکا
 ئەوسا مهولانا به فرمانی پاشا له شوینی مامۆستایدا به وهزیفهی دهرز
 وتنهوه داته مهزری و له ههموولایهکهوه فقهیی له دهوور کوئه بنهوه و دهست
 ئەکا به دهرزوتنهوه پییان ، بهجۆری که له ههموولایهکی ولاته ناوبانگ
 دهرئهکا ، بهتاییهتی له زانستی حیکمهت و کهلامدا . کاتیکیش که کاری
 دهرزوتنهوهی نابیی ، خهریکی کتیب دانان ئەبێ و گهلی حاشیهی بهقیمهت

(۵) وادیارد مهولانا زۆر مهلا چاک بووه و عیززهتی نهفسیشی زۆر بووه ،
 بۆیه له شوینی بی ناوا دهرزی نهوتوتهوه و تا ماوهیهکیش شوینی
 گهوره و ناوداری دهست نهکوتوووه . له سهید ئەحمدهی کوزی
 شیخ عهبدولزهحمانی عازه بانیم بیست وتی : مهولانا بهرلهوهی بزواته
 مزگهوتی عهبدولزهحمان پاشا که ئیستا به مزگهوتی شیخ بابههلی
 بهناوبانگه ، له مزگهوتی ناوبازارا دهرزی وتوتهوه که عهزیز ئاغای
 مهسرهف له سهردهمی ئەحمده پاشادا تهعمیری کردوتهوه .

(۶) مهولانا به پارچه شیهریکی فارسی ئەم مامۆستایهی خۆی لاواندووتهوه و
 رستهی (کفاکم خالدا داری النعیم) ی بۆ کردوووه به میژووی کوچ کردنی .

له سه ر گه لى كتيبي بابه خدار نه نووسى وهك له مه ولا له باسى ته ئليفاته كانيدا
باسى نه كه ين .

مه ولانا له وما وه يه دا كه خه ريكي دهر زوتنه وه بووه ، گه لى به عيززه تي
نه فس و ئيستىغنا له خه لكه وه ژيا وه و گه لى له دنيا و نه هلى دنيا دوور بووه و
به شيوه ي ئينسانى كي قانيع و واريح ژيانى خو ي ژا بواردو وه . هه ميشه وه كو
كه سيك كه شتيكي زور به نرخى ون كردبى و بگه زى بيدوزيته وه ، موشتاق
بووه به ختى يار بى بگات به مورشيديكي زوحي خاوهن ته سه زوف و هيز
عيلمى ته سه وفى لى وه ربگرى و له چالى مادده و دنيا خواهي يه وه بگات به
پايه ي به رزى مه عنه وي و به كه مالاتى ئينسانى و له پيوه ندى يه نه فسانى يه كان
ئازاد بى .

كورت ته يهك له باره ي ماموستانى مه ولانا و رشته ي سه نه دى ئيجازه يانه وه

يه كه م : سه ييد عه بدولكه ريمى به رزنجى كه زانايه كي به رزى ولا تى
سوله يمانى بووه و ماموستانى چه ند عالمى گه و ره بووه وه كو مه لا ئيبراهيمى
بياره يى كه هه لكه وتووى سه رده مى خو ي بووه . ئه م ذاته خو ي و سه ييد
عه بدولزه حيمى برا ي سه نه دى ئيجازه نامه يان نه چيته وه سه ر سه ييد
موحه ممه دى كورى خضرى حه يدهرى .

دوو هه م : شيخ عه بدوللا ي خه رپانى كورى سه ييد ئيسماعيلى كورى
سه ييد موحه ممه دى مه شهوور به شيخ موحه ممه ده كو سه له سه ييده كانى
ته كيه ي قه ره داغ كه له نه وه ي ئيمام حه مزه ي كورى ئيمام مووسا ي كاظم
بووه . ئه م شيخ عه بدوللا يه سه نه دى ئيجازه ي نه چيته وه سه ر سه ييد
موحه ممه دى كورى خضرى حه يدهرى . ئه م ذاته له عولوومى دينيدا له

سهرامه دانی زۆزگار بووه و عومریکی زۆری به دهرزوتنه ووه و بردووه ته
 سه ر • مه شهووره به کئی له فهقیکانی مه دره سه ی ئه و پاش خویندنی کتییی
 موطنه ووه لی مه لا سه عدی ته فتازانی و ئیجازه وهرگرتن زۆیشته ووه و له سه ر
 دهرزوتنه ووه دامه زراوه و ژنی هیناوه • کورزی ئه م فهقی یه یش هه روا له
 خزمه تی شیخ عه بدوللادا موطنه ووه لی خویندووه و ئیجازه ی وهرگرتووه و
 چووه بووه به موده ززیس و ژنی هیناوه و کورزی ئه ویش پیگه یشته ووه و
 هاتووه ته خزمه تی شیخ عه بدوللا موطنه ووه لی خویندووه و ئیجازه ی
 وهرگرتووه •

شیخ عه بدوللای خهرپانی لای میره کانی بابان زۆر به قه در و حورمه ت
 بووه و به رو بوومی دئی خهرپانی و گهلج له باخه کانی چه می ته ویلله ی بو
 دیاری کراوه بو مه سه ر ه فی خۆی و فهقیکانی مه دره سه که ی و زۆر به
 خۆشی و فه ره حی زایبواردووه • مه شهووره به کئی له سانه کانی (لهوۆن)
 له و سه ر ده مه دا ویستوو یه تی به گه ز و بیانوو ی ئیجاره یا چاودیری کردنه ووه
 خهرپانی و باخه کانی چه می ته ویلله له دهستی شیخ عه بدوللا دهر بکا •
 به م بوۆنه یه ووه مه لا جه لالی خورمالی که براده ری شیخ عه بدوللای خهرپانی
 بووه و به کئی بووه له زانا گه و ره کان ئه م به یته فارسی یه ی بو نووسیوه :

از بهر تست مخصوص خریانی و طویله
 آگاه باش نستاندت به مکر و حيله

شیخ عه بدوللا به زستان له مزگه وتی ناودئی خهرپانی و به هاوین
 له سه ر ئاو و باخی (هو به) له سه رووی دئی خهرپانی یه ووه دهرزی
 وتوه ته ووه • ناو دئی خهرپانی هاوینان گه رمه ، بو یه فهقیکان له گه رمای
 ناودئی وهرز بوون • به کئی له فهقیکان قه سیده یه کی له زه می خهرپانیدا
 وتوووه ئه مه به یتیکیه تی :

گر جهنم بود چو خریانی
و قنا ربنا عذاب النار

شیخ عەبدوللا لەشی ساغ بوو و هیزی لەش و چاوی زۆر باش
بوو . ئەگێرنهوه چەند جار هەندێ لە فەقیکانی چوون کتییی دەرزیان
لەبەر حوجرەى بالاخانەکیدە کردوووە و بۆیان راگرتوووە ، ئەویش
لەسەرەوه لە پەنجەرەى حوجرەکەیهوه کتیبەکەى خویندوووە .

سێهەم : مەلا جەلالی خورمالی . ئەمیش یەکێ بوو لە زانا گەورەکانی
هاوچەرخی شیخ عەبدوللا و نێوانیان زۆر خوش بوو و گەلی نامەى پز
لە نوکتەیان لەتواندا هاتوو و چوو . مەلا جەلال لەناو بابانەکاندا زۆر
بەقەدر و حورمەت تەماشای کراو و گەلی باخات و زەوی وزاری لـ
خورمال و دێی زەلم و چەمى بیارە دراوەتى بۆ نان دانى فەقیکانی و
تائىستاش باخیک لە چەمى بیارە هەیه پێی ئەلێن (کۆگای مزگەوت) وەققى
مزگەوتى خورمال بوو . مەلا جەلال گەلی جار هاوینان لە چەمى بیارە
زایبواردوو و فەقیکانی لەگەڵ خۆى بردوووە ئەوێ .

هەرچەند لە کتیبەکەى ئیبراهیم فەصیح و شیخ موحەممەدى خالدا
باسى ئەوه نى یە کە مەولانا لای مەلا جەلالی خورمالی خویندیبتى ، بەلام
لە بنارى هەورامان لەناو مەلاکاندا باو کە مەولانا لە خزمەتى مەلا جەلالدا
خویندووویەتى . تەنانەت کاتى کە مەولانا لە خورمال بوو ، مەلا جەلال
نەخۆش بوو و چەند زۆزى نەهاتوووە تە دەرەوه بۆ مەدرەسە . مەولانا
چەند شیعریکی بۆ نووسیوه و تکای لى کردوووە تە شریف یێنى بۆلایان .
ئەمە چەند بەیتیکە لەو شیعراوە کە بە نازناوى (نوورى) نووسیونی
چونکە لەو سەردەمەدا نازناوى شیعری (نوورى) بوو :

میرزام وهفاتهمن .. میرزام وهفاتهمن
 قەدەم زەنجە کەر ، وادەى وهفاتهمن(۱)
 شەهەنشای شادیم مات ناماتهمن
 بتپەرسا ئاسا ئەروام جە لاتەن (۲)
 جە حوجرەى سەراو کەى مبی زاهی
 هیند مەمدرو ماھ جە بورج ماھى(۳)
 قەدەم زەنجە کەر ئامان سەد ئامان
 تۆز ئامانت شیفان پەى زامان(۴)
 وەرە ها تەمام نائیرەى دوورى
 وه کۆى نوورە کەرد سەرتاپای (نوورى) (۵)

بەلام من خۆم لە مەکتوو باتى مەولاناوه بۆم دەرکەوتوووە کەوا مەولانا
 لە خزمەتى مەلا موحەممەدى کورێ مەلا جەلالدا خويندووێتى . لەمەوه و
 لەوهوه کە مەولانا لە سەردەمى مەلا جەلالدا لە خورمال بوو ،
 دەرئەکەوێ ئەگەر هەر بۆ تەبەرزۆکیش بووبێ ئەبێ هیچ نەبێ چەند
 دەرزیکی لای خۆیشى خويندبێ .

-
- (۱) واتە : گەورەم ! وادەى وەفاکردنتە بە گەتەکەى خۆت کە بێت بۆ
 لامان . یاخود وادەى مردنمانە لەبەر دووربى تۆ ، دەسا فەرموو
 ئازارى پێى خۆت بدە و وەفا بە گەتەکەى خۆت بکە و بێ بۆ لامان .
- (۲) واتە : شاهەنشای شادمانى من ماتى نەهاتنى تۆیە ، منیش وەك
 بتپەرسە گیانم لای تۆیە و یادت ئەکەمەوه .
- (۳) واتە : کەى لە ژوورەکەى خۆتەوه کە کەوتوووتە سەر سەرچاودى
 ئاوه کە ، ئەکەوێتە زۆ و دێى بۆ لامان ؟ من سەرم سوژ ماوه تۆ
 ئەوەندە لە جێى خۆتدا نەجوولێى .. هەرگیز مانگ ئەوەندە لە برجى
 ماسیدا خۆى زاناگرێ . (سەرنجى پێوەندى [سەراوا] و [ماسى] بدە) .
- (۴) واتە : ئازارى پێى خۆت بدە و بێ بۆ لامان ، چونکە تۆزى بەرى پێت
 کە دێى بۆ لامان ئەبێ بە مایەى چاکبوونەوهى زامەکانى دڵمان .
- (۵) واتە : ئەگینا ئەگەر نەیهیت ، ها ئەوەندە زانى ئاگرى دوورى
 سەرتاپای (نوورى) سووتاند و کردى بە کۆى نوورە ..

ئىستان لە مزگەوتى خورمالدا حوجرەيەك ھەيە مەشھورە بە
 حوجرەى مەولانا و ئەلەين مەولانا لەو حوجرەيەدا ژياوہ • بەلام من
 لاموايە ئەم حوجرەيە ھىي ئەو سەردەمەيەتى كە بۆ ئېرشاد چووہ بۆ
 ھەورامان و لە خورمال دانىشتووہ ، ئەك ھىي سەردەمى فەقىيەتى ، چونكە
 كەم وائەبى فەقىيەك حوجرەى تايەتیی خۆى ھەبى بۆ خويندن و بە
 جيا لە فەقىكانى ترى •

ئەم مەلا جەلالە چەند كۆزىكى بووہ ، لەناو ئەم كۆزانەيدا ناوى
 مەلا موخەممەد و مەلا مصطفىا و مەلا موخەممەد ئەمىنيان ديارە • پاشان
 كە مەولانا دەستى كردووہ بە ئېرشاد ، ئەم مەلا مصطفىايە و كۆزەكانى ترى
 مەلا جەلال و ھەروەھا مەلا مصطفىاى براى مەلا جەلالىش لەسەر دەستى
 مەولانادا تەرىقەتيان وەرگرتووہ •

وەك لە مەكتووباتى مەولانا خۆيەوہ دەرئەكەوتى مەلا جەلال لە
 ١٢٣١ى ھىجرىدا كۆچى دوايى كردووہ • لە خوالى خوش بوو شەيخ
 عەلەددىنى عوثمانىم بىستووہ ئەيفەرموو مەلا جەلال لە چەمى ييارە
 بووہ نەخۆش كەوتووہ و كۆچى دوايى كردووہ و جەنازەكەيان بردووہ تەوہ
 بۆ خورمال و لە گۆزستانى خورمالدا ناشتوويناہ •

چوارەم : شەيخ موخەممەد قەسىمى كۆزى شەيخ ئەحمەدى
 مەردۆخەيى ، مامۆستاي مزگەوتى دارولئىحسانى سنە كە زانايەكى گەورەى
 كوردستانى سەردەمى خۆى بووہ • ئەم ذاتە براى شەيخ موخەممەد
 سەعیدی باوكى شەيخ قادەرە كە شەرحى لەسەر كتیبى (تەذيب الكلام)
 نووسىوہ • كاتى كە مەولانا لە ھىندستان ئىجازەى ئېرشادى ئەدرىتى و
 ئەگەرئەوہ بۆ كوردستان و ئەگاتە شارى سنە ، شەيخ موخەممەد قەسىمى
 مامۆستاي تەمەسسوكى پىئەكا و ئەبى بە خەليفەى و ئاخىرى عومرى لە

ته سه ووف و ئيرشاددا صهرف ئه كا تا له ١٢٣٦ ي هيجره تدا كوچي دوايي
ئه كا *

پينجهم : مه لا ئيراحيسي بيارديي كه ئه وريش ئيجازه دراوي سه ييد
عه بدولكه ريسي به رزنجي بووه و عالميكي گه وري سه رده مي خوي بووه و
له ده ورو به ري ١٢٥٠ ي هيجره تدا له بياره كوچي دوايي كردووه *

شه شه م : مه لا موحه ممه دي باله كي كه مه شه ووره به ئينو ئادهم *
ئهم ذاته عالميكي زور گه ووره و مه لكه وتوو و موئه ليليكي خاوون قه له م
بووه * وا مه شه ووره له هه موو عيلمكي عه قلي و نه قليدا ته ئايي هه يه *
به داخه وه ئه و كتيبانه ي له چاپ نه دراون و نازانم ئاخو چه نديان لاي
نه وه كاني و لاي مه لاياني ناوچه ي باله كايه تي ماون و چه نديان فه وتاون *
ئهم ذاته ئيجازه ي له خزمه تي مه لا عه بدوللای بابه زيدا وه رگرتوووه ،
ئه وريش له خزمه تي صيغه توللا ئه فه نديي حه يدريدا ئيجازه ي وه رگرتوووه و
وهك خوالي خوش بوو شيخ موحه ممه دي قزنجي نووسيويه له ده ورو به ري
١٢٣٠ ي هيجره تدا كوچي دوايي كردووه *

ئهم مه لا موحه ممه دي ئينو ئادهمه ماموستاي مه لا موحه ممه دي خه تي
بووه * ئه مريش ماموستاي حاجي مه لا ئه حمه دي ئوتشه يي و مه لا عومه ري
خه يلاني بووه كه له ره واندر مه دره سه ي بووه * مه لا عومه ريش ماموستاي
حاجي عومه ر ئه فه نديي باوكي مه لا ئه فه نديي هه ولير بووه * ئه مانه هه موو
له كه له مه لا كاني كوردستان بوون له سه رده مي خوياندا ره حمه تي خويان
لي بي *

حه وته م : مه لا صالح ته ره ماري كه ئيجازه ي مه لايه تي له
صالح ئه فه نديي حه يدري وه رگرتوووه كه ئه وريش ئيجازه ي له ئيسماعيل
ئه فه ندي حه يدري و ئه وريش له صيغه توللا ئه فه نديي حه يدري وه رگرتوووه *

هه شتەم : مه لا عەبدولزەحمیمی زیارەتی که ئەویش ئیجازە ی هەر له
صیغە توللاً ئەفەندی وەرگرتوووە •

سەنەدی ئیجازە نامە ی عالمانی بنەمالە ی حەیدەری ئەچیتەووە سەر
باپیرە گەورە ی خۆیان ، زانای بەناوبانگ حەیدەری یە کەم • ئەم ذاتە گەلی
تەئلیفاتی بەنرخ ی هە یە وە کو حاشیە ی لەسەر (اثبات الواجب) ی جەلالەددینی
دەووانی و لەسەر شەرح عەقایدی جەلال لەسەر عەقایدی عەزودییە و
گەلی تەئلیفی نایابی تر •

ئەم ذاتە له نهوهی شیخ صفی یووددینی ئەردەبیلی یە که باپیرە ی
پادشاهانی صفەوی ئیرانە • یاش ئەو ی که صفەوی یە کان بە زەسمی
ئیعلا نی مەزەه بی شیعیان کرد ، بنەمالە که یان کوچیان کرد بو کوردستانی
عوسمانی • حەیدەری یە کەم که هاتە کوردستانی عوسمانی ئیجازە ی مەلایە تی
لای شیخ عومەری بالەکی وەرگرت که قەبری له دینی (زینوی شیخ) ه •

بنەمالە ی حەیدەری که هاتە کوردستانی عوسمانی له بەشی باکووری
شارستانی هەولێری ئیستا نیشتەجی بوون و دەستیان کرد بە بلاو کردنەو ی
زانست و خزمەتی موسوڵمانان و زینگا پیشان دانیان • حەیدەری یە کەم
له ١٠٧٠ ی هجرەتدا له هەولێر کوچی دوایی کردوووە • ئەم بنەمالە یە
نزیکی ٣٠٠ سال له کوردستانا خزمەتی عیلم و دینیان کردوووە • دەیان
زانای گەورە و هەلکە و توویان تیا پەیدا بوووە و فەقی له هەموو لایەکی
کوردستان و ولاتی دەوروپشتهووە له تورک و عەرەب هاتوونە لایان
خوێندوو یانە و ئیجازە ی مەلایە تی یان لا وەرگرتوون • ئەم بنەمالە یە دەیان
تەئلیفی بایەخ داریان نووسیووە • میژووی ئەم بنەمالە یە و خزمەتی به
زانست و ئاین له کوردستانا پیوستی به تەئلیفیکی تایبەتی هە یە •

بچینهووە سەر باسی ئینو ئادەمی مامۆستای مەولانا •

شیخ موحه مەدی خاں لە کتێبه کەیدا که لەبارەى شیخ مەرفى تۆدیوێ نووسیویە ئەلێ : ئەم ذاته موحه مەدی کۆزى ئادەمى کۆزى عەبدوللایە لە دەورووبەرى ١٧٤٧ى میلادیدا لە دى (زۆستى) لە ناحیەى (بالەك) لە دایك بوو و لە خزمەتى باوكیدا خۆیندووێتى که ئەویش زانایەكى پایە بەرز بوو و وردە حاشیەى لەسەر هەندى کتیب نووسیو . ئەنجا چوووەتە خزمەتى مەلا عەبدوللای پایەزید بۆ خۆیندن و لای ئەو ئیجازەى وەرگرتوو و وەك پێشتر باسمان کرد ئەم مەلا عەبدوللایەش فەقیى صیغەتوللا ئەفەندى بوو .

ئێینو ئادەم سەفەرى ئەملا و ئەولای زۆر بوو . لە ١١٩٢ى هێجرەتدا چوو بۆ سابلاخ بۆ فێربوونی فارسى . ئەمەش پاش چەند سال مەلایەتى بوو . که گەزاونەتەو چوووەتە زەواندز و لە سەردەمى موحه مەد پاشادا لەوێ بوو بە مەلا و دەستى بە دەرزوتنەو و کتیب دانان کردوو . موحه مەد پاشایش زۆر بەحورمەت لەگەڵی جوولاونەتەو . پاشان لەبەرئەو که ناکۆکى کەوتوووەتە ئێوان ئەو و موحه مەد پاشاو ، زەواندزى بەجێهێشتوو و چوووەتە دى (دیلزە) و لەوێ ماوەتەو تا لە ١٢٥٢ى هێجرەتدا کۆچى دواى کردوو و لە (کەونە خانووان) نێژراو . ئێینو ئادەم لە زەواندز فەقیى زۆر چاکى هەبوو و لە هەموو لایەكى کوردستانەو زووێیان تی کردوو که مەولانا و مەلای خەتێ و مەلا عەلی وەسانی لەمانە بوون .

ئێینو ئادەم یەکیك بوو لە مەلا هەرە بەناوبانگەکانى سەردەمى خۆى . ئێیراهیم فەصیح حەیدەرى لە کتیبى (عنوان المجد) دا نووسیویە ئەلێ : یەکیك لە گەورەترینى ئەو عالمانە که لە سەردەمى منابى خۆمدا بە خزمەتێان گەشتوووم لای باپیرم ، هەرە زانای زەمان (علی الاطلاق) ، پایەبەرز بەسەر هەموو زانایانى عێراقدا ، خاوەنى تەئلیفاتى هەلژمێراو و

ته قریراتی سوود به خش ، مامۆستای هه موان له هه موو شتی کدا ، مه ولانا
 موحه ممه دی کۆژی ئاده می کورده ، گۆژی پز بی له نوور ، که مه ولانا
 خالید له خزمه تیا خویندوو یه و زۆر له زانایانی عیراق لای خویندوو یانه و
 باپیری زانام سه یید ئه سعه د سه دره ددینی چه یده ری و مه ولانا مه لا یه حیای
 مزووری و مه ولانا شیخ عه بدولزه حمانی زۆژ به یانی که له مه لا گه وره کانی
 عیراقن ، دانیان به عیلم و فه ضلیدا ئه نا و له پایه ی فه خره ددینی زازیدا بوو و
 زیاتر له سه د کتیبی له عولوومی عه قلی و نه قلیدا نووسیوو و شه رحی
 له سه ر (اثبات الواجب) ی جه لالی ده ووانی کردبوو که له وردترین
 کتیه کانی عیلمی که لاه و ، ته نها پشت به زانستی خۆی شه رحی کردبوو
 بی ئه وه ی ته ماشای هیچ کتیبیکی تری عیلمی که لامی بو بکا .

ئه م ذاته به شی زۆری کتیه کانی له دینی (زۆستی) ته ئلیف کردوو .
 ئه مه ش لیسته ی ناوی ئه و کتیبانه :

۱ - مشکاة المنقول في اربعة فنون : النحو والصرف والعروض

والمنطق . له سالی ۱۲۰۵ دا دایناوه ، نوسخه ی به خه تی خۆی

ماوه .

۲ - مصباح الخافية في شرح نظم الكافية في النحو .

۳ - تعليقات على شرح السيوطي على الفية ابن مالك في النحو .

۴ - تعليقات على حواشي الفوائد الضيائية لعصام الدين الاسفرايني .

۵ - تعليقات على حواشي الفوائد الضيائية لعبد الغفور اللاري .

۶ - تعليقات على الجاربردي على شرح الشافية في الصرف .

۷ - كتاب في الوضع والبيان والآداب .

۸ - تحرير البلاغة .

۹ - شرح تحرير البلاغة .

- ۱۰- تعليقات على المطول للتفتازاني و على حواشيه للسيد الجرجاني
وحسن چلبى وعبدالحكيم .
- ۱۱- حاشية على شرح مقدمة التلخيص .
- ۱۲- مرآة المأمول في المنطق .
- ۱۳- ميقات المعقول في شرح مرآة المأمول في المنطق .
- ۱۴- مرآة المعقول المشتمل على الميزان في المنطق والهندسة والحساب
والهيئة والحكمة الطبيعية والالهيّات والكلام ، ثم شرح الميزان
والهندسة والهيئة والحساب .
- ۱۵- شرح رسالة الحساب لبهاء الدين العاملي .
- ۱۶- شرح اشكال التأسيس في الهندسة .
- ۱۷- مفتاح المغيب في العمل بالربع المجيب .
- ۱۸- تذكرة الاحباب في العمل بالاسطرلاب .
- ۱۹- تعليقات على الچغمينى للقاضى زاده الرومى في الفلك .
- ۲۰- شرح على زيچ النغ بىگ .
- ۲۱- روزنامه (التقويم) .
- ۲۲- مفتاح التنجيم في شرح التقويم .
- ۲۳- تشریح السيارات في الفلك .
- ۲۴- تعليقات على شرح الروزنامه الجديدة والقديمة .
- ۲۵- شرح فرائض المنهج في الفقه .
- ۲۶- مجالس النواميس في الوعظ .
- ۲۷- سلسلة الذهب .

ئەم كتيبه دوايى ميژووى ژيانى خوڤيه تى له سالى ۱۲۳۴ى
هيجرەتدا دايئاوه ، باسى خوڤى و ئەو دەرد و مەينەتەى تيايه كە بهوڤى
كيشەى تيوان خوڤى و ميرى گەورەى زەواندزەوہ چەشتوويە تى . ئەم كتيبه

کتییکی بایه خداره ، دانه یه کی له کتیبخانه ی جارانی عه بیاس عه زواویدا
هه یه که ئیستا که وتوووته دهست کتیبخانه ی ئاسار • کتیبه کانی تریشی
هه ندیکیان لای نه وه کانی ماون له ناوچه ی زه واندز •

ئینو ئاده م دوازده کورزی بووه ، هه ندیکیشیان له زانستدا سه رامه د
بوون و کتیبیشیان داناوه • ئیستاش نه وه ی له دئی زۆستی هه ن •

ئینو ئاده م ئاره زووی شیعر وتیشی بووه و نازناوی شیعری
(واجم) ه •

له مه لا عوسمانی شه قلاوه م بیستوووه که وهختی خۆی لای مه لا
عه بدوللای کورزه زای ئینو ئاده م خویندووویه تی ئه یوت له ناو بنه ماله ی
ئینو ئاده مدا مه شه ووره کاتی که مه ولانا فه قی بووه و لای ئینو ئاده م
خویندووویه ، ئینو ئاده م هه موو جار ی پتی وتوووه : خالید تو فه قی یه کی
تیگه یشتوویت و ئه بی به مه لایه کی چاک ، هه رچه ند له سیمات واده رئه که وئ
ئاره زووی ته ریه قه ت و شیخیه تیشته هه بی و لام وایه ئه بی به شیخی
ئیرشاد • به لام من ئیستا پیت ئه لیم نه وه که له وکاته دا ته رجیحی
شیخایه تی یه که ت بده ی به سه ر مه لایه تی و دهرز وتنه وه که تدا ، چونکه
له دنیا دا له فه ضیله تی زانست به رزتر نی یه •

بگه زینه وه سه ر باسی مه ولانا :

هۆزی مکایلی هاوینان زۆیشتون بۆ کویتانی هه ورامانی به شی
ئیران و له (قه لاخانی) و ده وروبهری (کانی حه وش و بارانی)
هاوینه که یان به سه ربردوووه • مه ولانا که به منالی ئولفه تی له گه ل ئه و
ناوچه یه گرتوووه ، له سه رده می فه قی یه تیشدا چوووه بۆ ئه و ناوه و له وئ
خویندووویه تی ، به لام نازانین لای چمه لایه که له وناوه خویندووویه تی •

ههروا پاش ئهوهش كه دهستی كردوو به ئيرشاد چووتهوه بو
ههورامان و له چهوش و بارانی ژياوه • به زوبانی مهولاناوه ئهگيرتهوه
كه فهرموويهتی : « له ههواری كهراويه دۆلهوه تا بهندهنی قهلاخانی
بهههستی سهزهدی به » •

دایکی مهولانایش له یهكی لهو هاوینه گهشانهی هۆزی مکیهلیدا
مردوو و قهبری له قهرستانی (داری بهرمهزان) ه له نزیکی بیارهوه •

باسی سهفهری مهولانا بو چهج و زیارهتی ئارامگای پیغهمبهر دروودی خوای لی بی

وهكو له كهسانی خاوهن مهعریفهت و شارهزا و خه بهردارهوه به ئیمه
گهیشتهوه مهولانا ههر لهو کاتهوه كه قامی پهیدا کردوو و ئاوازویهتی ،
نیشانهی بلیمهتی و ههلهکوتوویی و دووری له دنیا په رستی و چهز له
هیممهتی بهرز و پایهی بلندی پیوه دیار بووه • به دل پیوهندی له گهل
پیاوانی خوا بووه و ئارهزووی لی بووه تووشیان بی و له گهلیاندا
ههلسی و دانیشی و له بهره کهتیا بههرمه مند بی • بهتاییهتی پاش
تهواوکردنی خویندن و دهستکردنی به دهرزوتنهوه ئهم سۆزه زیاتر له
دلیدا په رمی سه ندوو •

له سه ر ئهم بناغهیه ئارهزووی بهجی هینانی فهزری چهج و زیارهتی
ئارامگای پیغهمبهر (د) له دلیدا جی گیر ئه بی و بریاری سه فهر ئه دا • له
سالی ۱۲۲۰ دا ئه کهوێته رۆ بو زیارهتی مه که و مه دینه و له رۆگهی
مووسله وه ئه رۆوا تا ئه گاته دیسه شقی شام • پاش چه سانه وه ئه چیته خزمه تی
مامۆستای عیلمی حه دیث شیخ موحه مده دی که زبه ری و بو به ره کهت

ئىجازەى زىوايەتى ئەھادىشى شەرىفەى لى وەرئەگرى • ھەروا ئەزوا بۆ
 زيارەتى شىخ موصطەفاى كوردى كە ئەویش ھەر لە دیمەشق بوو و
 ئىجازەى زىوايەتى ھەدىث لەویش وەرئەگرى و ئىجازەى تەرىقەتى
 قادرىشى پىئەدا

لەپاش ئەمە ئەكەوئە زى بۆ مەدینەى مونەووەرە • لە زىگادا بەدەم
 سۆز و شەوقەو چەند قەسىدەى كى فارسى دائەنى • وا لىرەدا يەكەم بەيتى
 ئەو قەسىدانە ئەنووسمەو :

- (۱) ساربانا رحم كن بر آرزومندان زار
 وعدە شد نزديك ، نبود بعد از اين جاى قرار
- (۲) چون منش بىخود كن از ذوق خودى بهر خداى
 دل ز جا شد تا بكى محمل نەى جنبد ز جاى
- (۳) اين نه بس يثرب كه وصفش چشم شخص عالم است
 مردمش فخر جهان سالار آل آدم است
- (۴) السلام اى چەرەات شمع شىستان وجود
 السلام اى قامتت سرو بهارستان جود
- (۵) اى پناه عاصيان سويت پناه آوردهام
 كردهام بى حد خطا و التجا آوردهام
- (۶) سرور عالم من دل داده حيران توام
 واله و سرشتهء سوداى هجران توام
- (۷) حق آنانى كه تا در قيد هستى بودهاند
 دم بدم در جستجوى خواہشت افزودهاند

كە لە مەدینەش نزیك ئەكەوئەو و كیۆەكانى دەورى شارى لى
 دەرئەكەوئ قەسىدەى كى تر ئەلئیت كە ئەم بەیتە سەرەتا كەیتى :

عجایب نشأهائى زین دامن کھسار می آید
 تو گویی با نسیم صبح بوی یار می آید

له پاش ئەم قەسیدە یەش چەند قەسیدە یەکی تری له مه دحی پیغه مبهردا
وتوووه ، ئەنجا قەسیدە یەکیشی بو مه دحی خولەفای راشیدین و
ئەصحابە ی موهاجیرین و ئەنصار وتوووه که ئەمه یه کهم به یتیه تی :

به بزم قدسیان چون نکته از فضل بشر رانم
نخستین از مهاجر وانگه از انصار می آید

ههروا بهم سۆز و شه و قهوه ئەگاته مه دینه ی مونه ووهره و زیاره تی
ئارامگای پیغه مبهرد (د) ئەکا و پاشان ئەکه و یتیه گهزان بو دۆزینه وه ی یه کی
له ئەولیا به لکو له بهر هه که تی ئەو وه لی به وه بگاته ئەو مه به سته ی خوی •
له م گه زانه یدا به خزمه تی پیاوچا کیکی یه مه نی ئەگات • پاش سه لام و ده ست
ماچ کردن داوای زئی پیشاندان و دل ژوون کردنه وه ی لی ئەگات •

ئەگیز نه وه ئەلین ئەم پیاوچا که به مه ولانای وتوووه بچۆ بو مه کهه •
ئەگه ر که سیکت دی له ده وری که عبه کرده وه یه کی ناپه سه ندی لی ده ر که وت
په له پهل مه که بو ئینکار کردنی کرده وه که ی و ده ربزینی نازەزایی لی ، به لکو
ئەمه خوايه به مه به سته ی خۆت بگه یت •

که مه ولانا ئەگاته مه کهه سبه ینن یه کی ژۆژی جومه ئەچی بو
به یت • له پاش به جی هینانی ئادابی زیارهت له به رابه ری که عبه دا دائه نیشی و
ده ست ئەکا به خویندنی قورئانی پیروژ و (دلائل الخیرات) • له و کاته دا
چاو هه ل ئەبزی کابرایه ک ئەبینی پشتی داوه به دیواری که عبه وه و
ژووی کردووه ته ئەم ، ئەکه و یتیه دلپه وه کهوا ئەو پیاوه کابرایه کی بێ ئەده به
چونکی پشتی له که عبه کردووه و ژووی کردووه ته ئەم • له م خه یالا ته دا
ئەبێ کابرا بانگی لی ئەکا ئەلی : تۆ نازانی کهوا حورمه تی ئینسان لای
خودا له حورمه تی که عبه ژۆرتره ، ئیتر بوچی ژه خنه له وه ئەگری کهوا
من پشتم له که عبه و ژووم له تۆیه ؟ ئاخۆ له مه دینه ی مونه ووهره

مهولانا به بیستنی ئەم قسانه گومانى لهوهدا نامینى که ئەم پیاوه
یه کیکه له دوستانى خودا و خوی بهم جوړه کردهوانه ئەشاریتتهوه . ئەزوا
دهستى زیارهت ئەکا و داواى لى بووردن و بهخشینى لى ئەکا و تکای
لى ئەکا که زینگای پیشانېدا و دلى زووناك بکاتهوه . ئەویش له وهلامدا
پى ئەلى : فوتووحتى تو لهم ولاتهدا نى یه و به ئیشاره تى ئەگهیه نى کهوا
له هیندستانهوه ئیشاره تىكى بو دى و فوتووحتى ئەو لهوئى یه .

مهولانا دلتیا ئەبى لهوه که کارى ئەو له حىجاز نى یه . لهپاش
بهجى هینانى ئاداب و مهناسیکى حهج^(۱) ئەگه زیتتهوه بو مه دینه^(۲) و لهوئوه
بو شام و بو عىراق و له سولهیمانى لهسهر شیوهى جارانى دهست ئەکاتهوه
به دهرس وتنهوه له گهڵ خواپه رستى یه کى زیاتر له جاراندا . بهلام ههر
چاوه زوانى ئیشاره ته که ئەبى که لهسهر فهرموودهى پیاوچاکه کى مه که
له هیندستانهوه بوئى بیت .

لهوده مهدا زۆزى دهرویشیک خوی ئەکا به مزگهوتى عهبدولرهمان
پاشادا که مهولانا لهوئى دهرزى وتوتهوه . ئەم دهرویشه خهلى
هیندستان و له مریدهکانى قوطبى زهمانه شاه عهبدوللاى دیهلهوى (قدس

(۱) مهولانا که مه که بهجى دىلى قهسیدهیه کى مالاوایی بو ئەلى ئەمه
سهره تاکه یه تى :

وا حسرتا جدا شدم از خانه خدا
از غصه وقت گشته شود دل ز هم جدا

(۲) کاتیکیش که مه دینه بهجى دىلى مالاوایی له پیغه مبه ریش ئەکا به
قهسیدهیه که ئەمه سهره تاکه یه تى :

ای جلوه گاه ایزد دادر ، الوداع
وی قنوه گاه احمد مختار ، الوداع

سرە) ئەبى ، ناوى دەرويش موحەممەد و لەقەبى مىرزا زەحىمۇللا ئەبى .
 لەگەڵ مەولانا ئەبى بە ئاشنا و دۆستى و ھەموو زۆڭرى گەتوگۆى لەگەڵ
 ئەکا . ھانى ئەدا كە بەيەكەوہ بۆ ھىندستان بۆ خزمەتى شاھ عەبدوللاى
 دىھلەوى بۆ تەرىقەت وەرگرتن لەسەر دەستىدا . مەولانا دىتە سەر قسەى و
 بۆيار ئەدا بكەوئتە زى بۆ ھىندستان .

چوونى مەولانا لەگەڵ دەرويش موحەممەددا بۆ دىھلى

مەولانا ھەوالى نيازى سەفەرى خۆى بۆ ھىندستان لەناو فەقەكانى و
 لەناو دۆستان و برادەرانىا بلأوئەكاتەوہ . ھەرچەند بەسەريا دىن و
 ھەول ئەدەن پەشىمانى بكەنەوہ سوودى نابى . مەولانا زۆڭرى لە زۆڭران
 ئەكەوئتە زى و سولەيمانى بەجى ئەھىلى و بە ئىرانان لە زىگای
 موكریانەوہ ئەزوا تا ئەگاتە تاران . لەوئى چەند جار لەگەڵ موختەھىدە
 بە ناوبانگەكانى شىعە كوئەيئەوہ و ئەكەوئتە گەتوگۆ . بەتايەتى لەگەڵ
 موختەھىدىكى ناودارىان كە ناوى مىرزا ئىسماعىلى كاشى بووہ و لە ھەموو
 عولومى عەقلى و ئەقلى ئىسلامى شارەزا بووہ ئەكەوئتە موناظرەوہ .
 مەولانا مىرزا ئىسماعىل بۆر ئەدا و پاشانىش بە شىوہى موخامەلە ھەندى
 موغالەطەى لەگەڵ ئەكا ، لەوانە ئەوہ بووہ كە پىئى ئەلى لەبارەى عىصمەت و
 بى گوناھى پىغەمبەرەنەوہ ئەلى چى ؟ مىرزا ئەلى پىغەمبەرەنەوہ ھەموو
 مەعصوم و بى گوناھن . مەولانا ئەلى مادەم واىە ئەى بۆچى خوا
 ئەفەرموئت : « عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ » واتە : خوا لىت
 خۆش بى ، بۆ زىگات دان ؟ خۆ تۆ ئەزانى عەفو وائەگەيەنى كە لەپىش
 عەفوہ كەدا تاوانىك كرابى ؟ موختەھىدەكەش وەلام ئەداتەوہ ئەلىت : ئەو
 ئايەتە قسە لەگەڵ پىغەمبەر ناكات بەلكو لەگەڵ ئەبووبەكرىەتى .
 مەولانىش ئەلى : جا مادەم خوا خەبەرى داوہ كەوا ئەبووبەكرى عەفو

کردووو ، ئه‌ی ئیوه ، کۆمه‌لی شیعه ، بۆ عه‌فوی ناکهن ؟ لیسه‌دا میرزا
ئیسماعیل شه‌رم دای ئه‌گرێ و بی‌ده‌نگ ئه‌بی • مه‌ولانا ئه‌م باسه‌ی خسته‌وه‌ته
ناو ئه‌و قه‌سیده عه‌ره‌بی‌یه‌وه که پاش گه‌یشته‌ی به‌ دیه‌لی دایناوه و
سه‌ره‌تاکه‌ی ئه‌م به‌یته‌یه :

کَمَلْتُ مَسَافَةَ کَعْبَةِ الْأَمَالِ
حَمْدًا لِمَنْ قَدْ مَنَّ بِالْأَكْمَالِ

پاش ماوه‌یه‌ک مه‌ولانا تاران به‌جی‌دیلی و ئه‌چی بۆ شاری (به‌سطام و
خه‌رقان و سه‌منان و نیشاپور) و زیاره‌تی قه‌بری شیخ بایه‌زیدی به‌سطامی
ئه‌کا و به‌ قه‌سیده‌یه‌کی فارسی مه‌دحی ئه‌کا که ئه‌مه سه‌ره‌تاکه‌یه‌تی :

یا رب بحق تربت سلطان بایزید
یا رب بقاطعیت برهان بایزید

پاشان ئه‌زوا بۆ شاری (طووس) له‌ خوراسان بۆ زیاره‌تی ئارامگای
ئیمام عه‌لی زه‌ضای کورێ ئیمام مووسای کاظم و به‌ قه‌سیده‌یه‌ک که
سه‌ره‌تاکه‌ی ئه‌م به‌یته‌یه ته‌عریفی ئه‌ویش ئه‌کات :

این بارگاه کیست که از عرش برتر است
وز نور گنبدش همه عالم منور است

هه‌روا له‌ مالاوایی‌شدا له‌ ئیمام عه‌لی زه‌ضا قه‌سیده‌یه‌کی تر ئه‌لیت
که ئه‌مه سه‌ره‌تاکه‌یه‌تی :

(خالد) بیا و عزم سفر زین مقام کن
بر روضهء (رضا) بدل و جان سلام کن

له‌وێشه‌وه زوو ئه‌کاته (جام) و زیاره‌تی ئارامگای شیخ ئه‌حمه‌دی

نامیقی جامی‌یش ئەگات • ئەنجا ئەچئ بۆ شاری (هەرات) لە ولاتی
ئەفغان و چاوی بە زانایانی ئەو شارە ئەکەوئ کە یەکیکیان شیخ عەبدوللای
هەراتی بوو کە پاش گەژانەوێ مەولانا بوو بە مرید و بە خەلیفەشی
وەکو لەمەولا باسی ئەکەین •

لە هەراتیشەوێ ئەزوا بۆ (قەندەھار) و (کابل) و دارولعلمی
(پیشاوەر) و چاوی بە مەلا و زاناکانی ئەم شارە دواپی ئەکەوئ، ئەوانیش
پرسیاری گەلئ موشکیلات و گیروگرفتی لئ ئەکەن ، ئەمیش وەلامی
هەمووی ئەداتەوێ • ئەوێ ئەبئ بە مایە زۆر و قەدر لئ گرتییکی زۆری •
لە پیشاوەرەوێ ئەزوا بۆ (لاهور) و لەوێوێ ئەچئ بۆ شارۆچکەیک
کە خواناسی گەرە شیخ ئەنائوللای دیهله‌وی هاوژبی شاھ عەبدوللای
دیهله‌وی لەوئ نیشتەجئ بوو •

مەولانا خۆی نووسیویە ئەلئ : شەو لە میوانخانەئ شیخ ئەنائوللادا
خەومدی ، لە خەوما شیخ ئەنائوللا گازیکی لە زوومەتم گرت و ویستی
بە دان رامکیشئ بۆ لای خۆی ، بەلام بۆی ژانەکیشرام • کە سبەینئ
چوومە خزمەتی شیخ ئەنائوللا بئ ئەوێ من هیچم وتبئ فەرمووی خالید !
بۆ بۆ لای برام شاھ عەبدوللای دیهله‌وی • بەجۆریکیش تئی گەیاندم کەوا
فوتووچی من لە خزمەتی ئەودا ئەبئ • لەم قسانەئ شیخ ئەنائوللاوێ
تئ گەیشتم کەوا هیممەتی خۆی بە کارهیناوە بۆ ئەوێ بسکا بە مریدی خۆی،
بەلام بۆی ژئ ئەکەوتووێ چونکە هیممەت و جاذیبەئ شیخ عەبدوللا
بەهێزتر بوو

هەر وەها مەولانا خۆی نووسیویە : جا لەو شارۆچکەیک دەرچووم و
زووم کردە دیهلی • بە ماوێ سالیك گەیشتم ئەوئ • چل زۆژ بەرلەوێ
بگەمە بەرەوێ نیسبەت و نەشئەئ بەرەکەتی شیخ عەبدوللام بۆ ئەهات •

شیخ عبداللہ خہبری دابو بہ ہاوری تابیہ تی بہ کانی خوی کہوا من
بہ زیوہم بولای و بو خزمہ تی ئەو ئەزۆم .

بہم جۆرہ مہولانا ئەزوا تا ئەگاتہ دیہلی و قہ سیدہ یہ کی عہرہ بی لہ
باسی سہ فہرہ کھی و لہ مہدھی شاہ عبداللہ دا دائہ نی کہ ئەمہ
سہرہ تاکہ یہ تی :

کَمَلَتْ مَسَافَةُ كَعْبَةِ الْأَمَالِ
حَمْدًا لِمَنْ قَدْ مَنَّ بِالْأَكْمَالِ

پاش حہسانہ وہ مہولانا بو سبہ نیی ئەو شہوہ کہ ئەگاتہ (جیہان
ئاباد) ، کہ زیکہ وتی زۆزی جومعہ ی کردوہ بہ خزمہ تی شیخ عبداللہ
ئەگات و شیخ ئادابی تہریقہ تی نەقشبہ ندیی پی فیئ ئەکات . مہولانا
دہست ئەکات بہ سولووک و بہ جی ہینانی ئادابی تہریقہ ت و ہہندی خزمہ تی
زاویہ یش ئەگریتہ ئەستوی خوی . وا مہشہورہ ئەم خزمہ تہ بریتی بوہ
لہ سہقایی کردن و ئاودان بہ ہہزارانی ئەو شوینہ . بہم چہ شہنہ مہولانا
زۆز بہ زۆز ئەبی بہ جیگای تہوہ ججوہاتی شیخ عبداللہ ، بہ جۆری کہ لہ
ماوہی پینج مانگدا مہقامی حوضوور و موشاہدہ ی بو پیدای ئەبی و
سینہ ی ئەبی بہ طووری تہجہللیات و ئەنوار ی حەق بہ جۆری کہ
مورشیدی گہورہ مژدہ ی ئەداتی بہ گہلی مژدہ ی کەشفی و ئەوہندہ
لہ حوزووری شیخ عبداللہ دا خو شہوہ یست ئەبی وەک لہ پیشترین
خو شہوہ یستیکی لہ دلیدا جی ئەگری .

بہم شیوہ یہ مہولانا بہردہ وام لہ بہرزبوونہ وەدا ئەبی و مہقامی
(فہنا) و (بہقا) ی بو زئی ئەکەوی و بہ ہہموو جۆری ئیستیحقاقی
ئہجازہ ی ئەبی . وەکو لہ ہہندی نامہ ی شاہ عبداللہ دا نووسراوہ کہ
مہولانا ئەگاتہ ئەم پایہ یہ شاہ عبداللہ بہ ئیشارہ تیکی زۆحانی لہ لایہن

حەزەراتی گەورە گەورانی ئەولیاوێ لە جەماعەتی نەقشبەندی (قدس الله
 اسرارهم) ئیجازە ی ئەدا لە هەر پینج تەریقەتە بەناوبانگە کەدا کە بریتین لە
 (نەقشبەندی) و (قادری) و (سۆهرەوردی) و (کوبرەوی) و
 (چەشتی) • هەروا ئیذنی ئیرشادیشی ئەدا و زۆرێکێ ئەدا بۆ ئیجازەدانی
 حەدیت و تەفسیر و تەسەووف و ئەحزاب و ئەوراد و ئەدعیە و غەیری
 ئەمانە • ئەم ئیجازە پێدانهی لەپاش ماوەی سالی ئەبی لە گەشتی بە خزمەتی
 مورشیدی خۆی • هەروا فەرمانی پێ ئەدات کە چاوی بە عالمی گەورە
 مودەززیس و واعظی صوفی شیخی پیر سالی مەولانا عەبدولعەزیزی
 حەنەفی نەقشبەندی هیندی یش بکەوێ کە کتیی (تحفه اثنا عشریه) ی
 لە بەرپەرچ دانەوێ زافزی یەکاندا داناوێ کە وێنە ی دانەزراوێ • ئەویش
 بە خزمەتی ئەگات و ئیکرام و ئیحترامی زۆری ئەگرێ و ئیجازە ی
 عیلمی بۆ هەموو عیلمەکان ئەدات و ئیجازە ی ئەدا کەوا زیوایەتی کتیبەکانی
 صیجاح و غەیری ئەوانیش بکات و ئیجازە نامە ی بۆ ئەنووسی و لە ئیجازە
 نامە کەدا بەمجۆرە ناوی ئەبا «صاحب الهمّة العلیة فی طلب الحق» •

پاش ئەمانە شاھ عەبدوللا ئەیەوێ تەوێججوه له مەولانا بکات و
 عالمی زەببانی شیخ ئەبووسەعدی هیندی و وهلیی خواناس شیخ بەشارەتوللا
 بانگ ئەگا و مەولانا لە ئیوانیاندا دانیشتی و لە یەک کاتدا زوو ئەکاتە هەر
 سێ یان و زووی دەم ئەکاتە مەولانا و لێی ئەپرسی : چیت چاوی پێ ئەکەوێ ؟
 مەولانا ئەفەرمویت : ئەبینم زۆحانی بەتی سولطانولئولیا حەزەرتی عەلی
 مورتەضا (کرم الله وجهه) وا بەسەر شاتەوێ • لەویادا شاھ عەبدوللا
 فەیز و بەرە کەتیی زۆر ئەزۆرێ بەسەر حەزەرتی مەولانا کە ئەنجامە کە ی
 لە پاشەزۆژدا دەرکەوت بە بلاو بوونەوێ تەریقەتی نەقشبەندی بە گەلی
 لای ولاتی موسولماناندا •

گهزانه وهی مهولانا بو کوردستان

پاش ئه وهی مهولانا سالی له خزمهتی شاه عهبدوللای دیپله ویدا
ئه مینیتته وه و به فویو وضاتی ئه وه ئه گا به پایهی کهمال و ئیجازهی خهلافهت و
ئیرشادی لی وهرئه گری ، شاه عهبدوللا ئه مری پی ئه فهرمویت که
بگهزیتته وه بو کوردستان و دهسبکا به زیگا پیشان دانی ئه وانهی بهدوای
زیگای خواناسیدا ئه گهزین . مهولانا به شاه عهبدوللا ئه لی کهوا
کوردستان پزه له مهلای پایه بهرز و به حورمهتی وه کوو به رزنجهیی به کان و
حهیده ری به کان و کهسانی تر له خانه دانه کانی عیلم و فهضل و حورمهت و
پایهی دینی و دنیایی . ئه ویش ئه فهرمویت تو برۆ خهریکی ئیرشاد کردنی
خۆت به ، ئه وانه هه موو خزمهت ئه کهن ، پیاوه ههره گه وره کانی دنیایش
دهست و پیت ماچ ئه کهن . مهولانایش ئامادهیی خۆی بو به جی هینانسی
فرمانه کانی شاه عهبدوللا پیشان ئه دات . ئه نجا شاه عهبدوللا لی ئه پرسیت :
ئیتتر چیت ئه وی ؟ مهولانایش ئه فهرموی : دینم ئه وی و دنیایشم ئه وی بو
به هیزبوونی دین . شاه عهبدوللا ئه فهرمویت : « برو همه را بشما دادم »
واته : برۆ ، وا هه موویم دایتی .

پاش ئه مه مهولانا ئه کهویتته زی بیتته وه بو کوردستان . شاه عهبدوللا
به خۆی و مریده کانی تا ماوهی چوار میل به زیی ئه کهن و پیشی ئه فهرمویت
یه کئی له ئه ولیای گه وره له شاری له م هیندستانه دا هه یه برۆ زیارهتی بکه و
سهلامی ئیمهشی پی بگهیه نه و داوای دوای خیری لی بکه . که
گه یشیتیتته وه سوله یسانی برۆ زیارهتی ئارامگای هزرهتی غهوث بکه له
بهغدا ، جا خوا حافیظی لی ئه کا و زهوانه ی ئه فهرمویت و پیی ئه فهرمویت :
« خالد برو » واته : خالید برۆ . که مهولانا ئه گاته ئه و شاره که ئه و
پیاوه گه وره یه تیابووه ئه چی بو زیارهتی و سهلامی مهولانای پی

ئەگەيەننى و داواي دوعاي خيىرى لى ئەكا ، ئەويش بە خۆشەويىستى
وہلامى ئەداتەوہ و دوعاي خيىر بۆ ئەويش و بۆ مەولانايىش ئەكات و
پيى ئەلى : « خالد برو بہ بغداد فتوح شما در انجااست » واتە : خالىد
بۆ بەغداد ، دەروو لەوئى لە تۆ ئەکریتەوہ .

بەمجۆرە مەولانا ھىندستان بەجى دىلى و ئەكەويىتەزى بۆ بەندەرى
(مەسقەط) و لەويۆہ ئەزوا بۆ (شىراز) و (ھەمەدان) و ئەگاتە ھەر
شويىنى ئامۆزگارىي خەلكى تيا ئەكا و راستىيان بۆ زوون ئەكاتەوہ .
تەنانت لە ھەمەدان ھەندى لە شىعەكان نيازى كوشتنى ئەكەن ، بەلام
پيۆہ نابى و خوا زىگارى ئەكا ، جا لەويۆہ ئەزوا بۆ (سەنە) و چەند
زۆزى لەوئى ئەمىنىتەوہ و باسى سولووك و حالى خوى ئەكا و موسولمانان
بانگ ئەكا بۆ وەرگرتنى ئادابى تەرىقەتى نەقشبەندى . زاناي گەرە شىخ
موحەممەد قەسىمى مەردوخەيى كە وەختى خوى مامۆستاي مەولانا بووہ
خوى تەسلىم ئەكا و ئادابى تەرىقەتى لەسەر دەستدا وەرئەگرى و ئەبى
بە مريدى .

ئەوجا لە سەنەوہ ئەكەويىتەزى بۆ سولەيمانى و لە ۱۲۲۶ى
ھىجرەتدا ئەگاتە ئەوى^(۱) . زانايان و پياوماقوولانى شار دىن بە
پيشوازي يەوہ و بەخيىر ھاتنەوہى لى ئەكەن و خۆشى و شادمانى ئەكەويىتە
ناو دۆستان و برادەران و خزمانى .

پاش ماوہيەك ھەسانەوہ لە سولەيمانى ، مەولانا بەپيى فەرموودەكەى
شاھ عەبدوللا تەشريفى دى بۆ بەغدا و لە بارەگاي ھەزرەتى غەوث

(۱) گەيشتنەوہى مەولانا بۆ سولەيمانى زىكەوتى فەرمانزەوايى خالىد
پاشاي كوزى ئەحمەد پاشاي كردووە ، بەلام پاش چەند مانگى خالىد
پاشا چووہ بۆ بەغدا و عەبدولزەحمان پاشا بوودەتەوہ بە سەرۆك لە
ولاتەكەدا تا سالى ۱۲۲۸ .

دائه به زئی و پینچ مانگ له وئی له حو جریه کدا ئه مینیتته وه .

مهولانا له ۱۲۲۶دا به شیوهی مورشییدیکی خاوهن پایه و به حورمهت
ئه گه زیتته وه بۆ سوله یمانی و دهس ئه کا به ئیرشادی موسولمانان بۆ
ته ریه تهی نه قشبه ندی (۲) . خه لکیکی زۆر له زانایان و مه شایخ و ناوداران
ولآت و میران و دهسه لات به دهستان و موسولمانانی تر به شه ره فی مریدی و
مه نسوویی ئه و موشه ززه ف ئه بن . گه لیکی تریش له ده ره وه ی
سوله یمانی به وه دین بۆ خزمه تی و ته ریه ت له سه ر ده ستیدا وه ر ئه گرن .
ناوبانگ و شۆره تی به ولآتدا بلاو ئه بیتته وه . یه کئی له وانه که بووه به مریدی
حه زره تی شیخ عو ثمان سیراجو ددینی هه ورامیی ته ویله یی بووه که پیش
گه زانه وه ی مهولانا له هیندستان له مزگه وتی حه زره تی غه و ث له به غدا
نیشته جی و خه ریکی خویندن و خواپه رستی بووه و ئه و کاته به (فه قی
عو ثمان) به ناوبانگ بووه . فه قی عو ثمان هه ر له سه رده می خویندندا به دوای
مورشییدیکدا گه زاوه که ته ریه تی له سه ر ده ستدا وه ربگری و زیگای لای
خودای پی بدۆزیتته وه . بۆیه هه ر که له به غدا مهولانای ناسیوه ،
ته مه سسو کی پی کردووه .

مهولانا که له سوله یمانی بووه به هاوین چووه بۆ هه ورامان و
سه رده می گه رمای له هه واری (قه لاخانی) و (حه وش و بارانی) به سه ر
بردووه که زووتر له سه رده می منالی و له سه رده می فه قی به تیدا ئامۆشوی
بۆ ئه و ناوه بووه و شاره زای بووه . هه رچه ند چووه بۆ هه ورامان
خه لکیکی زۆر له هه موولایه کی کوردستانی ئیرانه وه هاتوون بۆ لای و
ته ریه تیان له سه ر ده ستیدا وه رگرتووه . له م سه فه رانه ی هه ورامانیدا شیخ
عو ثمان سیراجو ددینیش که هیشتا هه ر به (فه قی عو ثمان) مه شه وور بووه له

(۲) ئه م گه زانه وه ی مهولانا بۆ سوله یمانی زیکه وتی فه رمانزه وایی
عه بدو لره حمان پاشای کردووه .

خزمه تیدا بووه و خهریکی سولووکی ته ریه ت بووه • ههروه ها له
یه کئی له م سه فه رانه یدا مه لا مو صطه فای کوژی مه لا جه لالی خورمالی ش
بووه به مریدی • گه لی پیاوی ناوداری تری ئیران و ناوچه ی هه ورامانی ش
چوونه ته خزمه تی و ته ریه تی ان لا وه رگرتووه •

که ناوبانگ و شوهره تی مه ولانا له هه موولایه که وه بلاو ئه یته وه و
مرید و مه نسووب له م لا و له ولاره دائه بارین به سه ریدا ، ئه وانیه که
سوود و قازانجیان له گه ل بوونی مه ولانا دا له سوله یمانی یه که نه که وتووه
ئه بن به ناحه زی و دهس ئه که ن به قسه بلاو کردنه وه له دژی و گه لی شتی
نازه وا و نادره ست به ده میه وه هه لئه به ستن و زۆژ به زۆژ ئه م جوهره قسانه
زوو له زیادی و زۆربوون ئه بی • مه ولانا هه رچه ند حیلیم و حه وسه له
پیشان ئه دا و به چاکه مامه له له گه ل ئه م جوهره که سانه ئه کا به لکو ئه مه خوایه
بگه ژینه وه بو سه ر ژینگای راست و گه لی جاریش دوعای خیریان بو ئه کا که
خوا چاکیان بکا ، هیچی سوود به خش نابی ، ناچار بو کوژاندنه وه ی ئاگری
ئاژاوه و فیتنه ، به تایبه تی له و سه رده مه دا که ناوچه ی بابان پزبووه له
پشیوه به هوی هه رای نه بزاوه ی ئیوان خالید پاشای کوری ئه حمده پاشا و
عه بدولزه حمان پاشای کوژی مه حموود پاشای گه وره وه ، مه ولانا بزیار
ئه دا له سوله یمانی نه مییتیه وه تا ئه م ناکوکی یه نه بی به هوی به لا و
موحیه ت بو موسولمانان و نیازی سه فه ری به غدا ئه کا •

سه فه ری دووه می مه ولانا

له سوله یمانی یه وه بو به غدا

که ناحه ز و به دنیهادان بوختان و قسه ی پزوپووچی زۆریان به ده م
مه ولانا وه بلاو کرده وه ، قسه کانیش ئه گه یشته وه به فه رمانزه وای

ژۆژ ، مهولانا له دانیشتنی سولهیمانی ماندوو بوو . بۆیه بزیاری کوچ کردنی
 دا و له سالی ۱۲۲۸ ی هیجرهتدا سولهیمانی بهجی هیشت و کهوته زئی
 بۆ بهغدا . مهولانا له سهردهمی ویلایهتی سهعید پاشای کورزی سولهیمان
 پاشای گهره دا گهیسته بهغدا و له مهدرسهی (نهحسائیة) که نه کهوته
 که ناری دهجله له بهری زهسافهوه له گهزهکی زهئسولقهریه و ئیستا پیی
 نه لێن (تهکیه خالیدییه) دائه نیشی و زانایان و پیاو ماقوولان و خه لکی تر
 له ههموولایه که وه دین بۆ لای و تهریقتهت له سهر دهستییا وهر نه گرن و
 دهست نه کهن به سولووک .

له بارهی دامهزرانی هزرهتی مهولاناوه لهم مهدرسهیه دا ئیبراهیم
 فهصیح هیده ری له کتییی (المجد التالد) دا نووسیویه : له نزیککی مائی
 ئیمه وه مهدرسهیه که هه بوو پی یان نهوت (نهحسائیة) وهختی خوی
 عه بیاسییه کان دروستیان کردبوو . نه گێر نه وه هزرهتی غه وئیش سهردهمی
 لهو مهدرسهیه دا گوشه گیر بووه و ریاضهتی کیشاوه ، پاشان
 گواستوو یه تیه وه بۆ (بابولتهزهج) . ئهم مهدرسهیه به درێژایی سأل کۆن
 بووه و ژووخواوه . که مهولانا دیتته بهغدا نه سهعده هیده ری باو کم و سه یید
 عوبه یدوللای مام و جاسم به گی شاوی که خالۆزای باو کم بووه
 ههولیان داوه و به یارمه تی سهعید پاشای والی مهدرسه که یان ئاوا
 کردوو ته وه ، جا عهرزی هزرهتی مهولانا یان کردوو که ته شریفی لهو
 مهدرسهیه دا دانیشی و خهریکی ئیرشاد و تهدریس بیی تیایدا ، نه ویش
 قوبوولی نه فهرمویت و مهدرسه که نه بی به جیگهی ئیرشاد کردنی و
 گه لی کهس سوودی تیالی وهر نه گرن . پاش کوچی مهولانا ییش بۆ شام
 خه لیفه کانی و خه لیفه کانی نه وانیش هه ر لهو مهدرسهیه دا ئیرشادیان
 کردوو و تا نه مرۆیش ئیرشادی هه ر تیدا به رده وامه .

ئیبراهیم فهصیح درێژه به قسه کانی نه دا و نه لی : ژۆژیکیان سهعید

پاشا به خۆی و دهست و دائیرهیهوه دی بۆ زیارەتی مەولانا . که ئەگاتە
 تەکیە و تەماشای مەولانا و مریدەکانی ئەکات که هەموو لە زانایانی بەرز
 بەرز بوون لە حالەتی تەبیعی دەرنەچیی و ئەکەوی بەسەر پیتی مەولانادا . که
 دیتەوه سەر خۆی داوای دوای خیر لە مەولانا ئەکا . مەولانایش دوای
 ئەنجام چاکیی بۆ ئەکات و بەشیوەی ئامۆژگاری پیتی ئەلی ئاگادار بە سبەینی
 هەرکەسی پرسیری لە حال و کردەوهی خۆی لی ئەکری ، بەلام تۆ
 پرسیرت لە کردەوهی خۆت و هەموو ئەو کەسانە لی ئەکری که لە ژێر
 فەرمانتدان و خراپەیی ئەوانیش لەسەر تۆ ئەزمیری چونکە لە سایەیی تۆوه
 ئەتوانن خراپە بکەن . کەواتە پێویستە ئاگات لە خۆت بی چونکە زۆریکی وا
 بەزێوێهە دایک لەتاو سەختیی ئەو زۆرە ئاگای لە منالی شیرەخۆرەیی خۆی
 نامینی و دووگیان بەرەکەیی لە تاواندا ئەخا و خەلکت وا دیتە بەرچاو که
 سەرخۆش بن ، سەرخۆشیش نین بەلام بیهۆشی ترسی ئازار و سزای خوان
 چونکە ئازار و سزای خوا زۆر سەختە . ئیبراهیم فەصیح ئەلی لەم ماوهیهدا
 که مەولانا ئەم ئامۆژگاری یانەیی بۆ سەعید پاشا ئەکرد ، ئەو بە دەنگی
 بەرز ئەگریا و نازەحتیی حالی خۆی دەرنەبزی ، تا مەولانا هەستا و
 چوو دەستی خستە سەر ملی والی و ئەویش ئارام بوووه و دامرکایهوه ،
 جا مەولانا چوووه ژووورەوه بۆ ناو مالی خۆی که دەرگای لەسەر تەکیە
 بووه و والیش چوووهوه بۆ جیی خۆی ، پاشان مەولانا بەیانی راستیی
 ئیمان و باوەژی والیی فەرموو .

پاش ئەوه که مەولانا لە بەغدا دائەمەزری ، زانایان و پیاو چاکانی
 ولاتان لە هەموو لایەکەوه زووی تی ئەکەن بۆ تەریقەت لی وەرگرتن و بۆ
 سوود وەرگرتن لە عولومی ظاهیری و باطینی لای ئەو . یەکەم کەس لە
 زانایانی بەغدا که پایەیی خەلیفەیی لەسەر دەستی ئەودا وەرگرتوووه سەید
 عوبەیدوللای حەیدەری بووه . هەروا گەلی مەلای گەورەیی عەرب و

تورك و كورد هاتوون بو لای داخلی ته ریه ته نه قشبه ندی بوون .

گه زانه وهی جاری دوو هه می مهولانا

له به غداوه بو سوله یمانی

تا ئەم ماوه یه وه زعی سوله یمانی گۆزا و مهحموود پاشای کۆزی عهبدولرحمان پاشا بوو به فرمانداری ولاتی بابان و تیوانی به غدا و سوله یمانی باش بوو . جا مهحموود پاشا به سه فهر هات بو به غدا و چوو بو زیاره تی مهولانا له ته کیه ی خالیدییه . که پایه ی حورمهت و ئیرشادی مهولانای له ته کیه دی و چاوی پی کهوت که چۆن گه لی پیاوی گه وره و زانای به رزی ولات له خزمه تی مهولانادان و حال ی بوو که واهمانه هه موو دان به گه وره یی مهولانادا ئەنن ، زۆر به دل گه رمی و ئاره زوو وه تکی لی کرد که بگه ژته وه بو سوله یمانی و چاو له عاجزی و نارمه ته تی به کانی پیشوو پیۆشی بوئه وهی خه لکی ولاته که زیاتر سوود له نوور و به ره که تی وهر گرن . مهولانایش له بهر پیوه ندی دهروونی به نیشتمان وه و له بهر خۆشه وستی خه لکی ولاته که تکه کی په سه ند کرد و گه ژایه وه بو سوله یمانی .

له هیچ به لگه یه کدا میژووی ئەم گه زانه وه یه مهولانام بو سوله یمانی نه دیوه ، به لام دیاره یا سالی ۱۲۳۱ یا ۱۲۳۲ بووه چونکه تا سالی ۱۲۳۰ هه ر سه عید پاشا والیی به غدا بووه . له ۱۲۳۰ دا عه زل کراوه و به یارمه تی مهحموود پاشا داوود پاشا بووه به والیی به غدا و به سه ره و شاره زوور . له سالانی ۱۲۳۱ و ۱۲۳۲ دا تیوانی مهحموود پاشا و داوود پاشا خۆش بووه و مهحموود پاشا توانیوه تی بی بو به غدا . ئەم تیوان خۆشی به له سالی ۱۲۳۳ دا تیکچوووه .

هەرچۆن بێ مەولانا هاتەووە بۆ سولهیمانی و مەحموود پاشایش
بە ژاستی خزمەتییکی زۆری کرد و ئەم خانەقا گەوردیە کە ئیستا هەیه لە
سولهیمانی بە ناوی مەولاناووە ، ئەو بۆی دروستکردوووە • مەولانا لەم
خانەقایەدا ئەحەسیتەووە و پاشا هەندی مۆلکی باشیشی وەك دینی (کەمالان) و
چەند دینیەکی تر لەسەر خانەقا وەقف ئەکا بۆ ژيانەدنی هەژاران و
دانیشتوانی •

مەولانا دەست ئەکا بە ئیرشاد و ژینگا پیشاندانی موسوڵمانان و ،
پیاوانی کارامە و ژاستی پەرست لە زۆڤەلات و زۆڤاواي ولاتانی
ئیسلامەووە ژووئەکەنە سولهیمانی بۆ وەرگرتنی تەریقەت لەسەر دەستی
مەولانادا و بۆ کەلک وەرگرتن لە زانست و زۆحانیەتی ، وەکو شیخ
ئیسماعیلی شیروانی و شیخ حافظی ئۆرفەلی و شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی و
شیخ فەیزوللای ئەرزۆمی • زاناکانی بەغدايش کە بووبوون بە مریدی ،
ئەهاتن بۆ خزمەتی بۆ سولهیمانی • تەنانهت سەبید عوبەیدوللای حەیدەری
هەر لە گەل مەولانا خۆیدا هاتوووە بۆ سولهیمانی و لەوی ماوەتەووە لای
لە خانەقادا •

لە ماوەیەکی کەمدا خەلکیکی زۆر بە نووری دەروونی پیرۆزی
مەولانا نوورانێ ئەبن و تەنانهت لە حەرەمەینی شەریفەین و قودسی پیرۆز و
شام و حەلەب و شارانی عێراقەووە لە عەرەب و کورد ، هەروا لە شەمەدینان و
مەردین و عینتاب و ئۆرفە و دیاربەکر و ولاتی زۆم و هیند و ئەفغان و
داغستان و ماوەرائەتەهر و میسر و عومان و هەندی ولاتی زۆڤاواووە
مرید دەستە دەستە ئەهاتن بۆ لای و ، لەو پەڕی ولاتی مەزاکیشەووە
پیاوچاکی بەناوبانگ شیخ موحەممەدی مەغریبی هات بۆ لای بۆ سولووک
کردن و ملی بۆ کەچ کرد • ئەمە هەمووی سەرەزای زانایانی بەناوبانگی
وەکو سەبید ئەسەد صەدرەددینی حەیدەری و سەبید صیغەتوللای

حەیدەری و سەید عوبەیدوللای حەیدەری و مەلا یەحیای مزووری و
 مەلا عەبدولزەحمانی زۆژبەیانێ و مەلا عەبدوللای جەلی و شیخ عوتمان
 سیراجوودینی تەوێلەیی و مەلا موصطەفای خورمالی کە هەموو بە گیان و
 دل فەرمانیان لێ وەرگرتوووە • تەنانت ئەگێژنەووە سەید ئەسەد
 سەروودینی حەیدەری کە موفتیی بەغدا بوو و تووێه ئەگەر مەولانا
 فەرمانم پێ بدا کاسەیی شیر لەسەر سەرم داتیم و بە بازازی بەغدادا
 بگەژیم بەو شیرەووە ، فەرمان بەرداری ئەکەم • بەشی زۆری مەنسووبەکانی
 مەولانا لە زانایانی پایەبەرزێ ئاینی بوون و ، کەسێ تری وەک مەولانا لەناو
 پیرانی تەریقەتدا هەلنەکەوتوووە ئەو هەموو مەنسووبەیی لە زیزی مەلا
 پایە بەرزەکاندا بێی •

مەولانا وەک خەریکی ئیرشادی موسوڵمانان بوو لەسەر زێ و شوینی
 تەریقەتی نەقشبەندی ، هەروەها چ لە بەغدا و چ لە سولهیمانی دەرسی
 عولوومی دینیشی وتووەتووە ، دەرسی تەفسیری قورئان و حەدیشی
 شەریف و فێقە و تەسەووفی بەدەوام بوو و ، هاوینانیش تەشریفی بردوووە
 بۆ هەورامان و لە گەلی شوینا لە شوینە خوش و ئاودارەکان تا گەرما
 بەسەر چوووە ، وەختی بەسەر بردوووە •

بیستوووە مەولانا لە یەکی لەو هاوینەخۆریانەی هەورامانیدا لە
 سەرچاوێ (حەوش و بارانی) چەند هۆدەیهک خانووشی بۆ خێزان و
 دەست و پێوەندەکانی کردوووەتووە کە زیاتر مریدەکانی بە شانی خۆیان
 بەردیان بۆ بردوووە • یەکی لەوانەی لەم بەردگواستەووەیدا بەشدار بوون
 شیخی سیراجوودین بوو کە ئەوکاتە هێشتا بە (فەقی عوتمان) ناسراوە •
 ئەو وەستا بەنایە کە خانوووەکەی بۆ مەولانا کردوووەتووە ، داوای لێ کردوووە
 چاوی میهرەبانی و لوطفی لە فەقی عوتمانەووە بێ •

کوچ کردنی مهولانا بو جاری سیههم بو بهغدا و

دوا سهفهري له بهغداوه بو ههورامان و

کوچی به کجاری له ویوه بو شام

مهولانا نزیکه‌ی شەش سالیکی له سوله‌یمانی مایه‌وه (۱) . له ئاخر و
ئوخری ئەو ماوه‌یه‌دا سه‌رنج‌ئەدا وه‌زعی سوله‌یمانی به‌ش‌به‌حالی ئەو و
مریده‌کانی باش نی‌یه ، به‌تایبه‌تی جه‌نگ و ئاشوویکی زو‌ریش له‌ناو
بابانه‌کان خۆیاندا هه‌ر به‌رده‌وام بووه ، ئیتر به‌جاری دلی له سوله‌یمانی و
دانیشن له سوله‌یمانی بیزار ئەبی و له سبه‌ینی ۲۵/۱۰/۱۸۲۰دا که
ژی‌که‌وتی ۱۲۳۶ی هه‌جری کردوو له‌گه‌ڵ هه‌رمه‌کانی (۲) زیگی به‌غدا
ئه‌گرێته‌به‌ر و مال و عه‌لاقه و پێوه‌ندو مریده‌کانی له سوله‌یمانی
به‌جی‌ئه‌هێلی و شیخ عه‌بدو‌ل‌لای هه‌راتی ئەکا به جی‌نشینی خوی و له‌سه‌ر
خانه‌قای دائه‌نی . ئەم شیخ عه‌بدو‌ل‌لای هه‌راتی به‌خه‌لیفه‌ی مه‌ولانا خوی
بووه و له سه‌فه‌ری هه‌ندستاندا ناسیویه‌تی و پاش ئیجازه‌ی ئیرشاد
وه‌رگرتن و گه‌زانه‌وه‌ی مه‌ولانا بو کوردستان ، له‌ویوه هاتوو بو خزمه‌تی و
بووه به‌مریدی و گه‌یشتوو به‌پایه‌ی خه‌لافه‌ت .

(۱) واته‌ پاش گه‌زانه‌وه‌ی له به‌غداوه بو سوله‌یمانی ، شەش سالی تیا
ماوه‌ته‌وه . پێش ئەم‌جاره‌ش دوو سالی‌تر له سوله‌یمانی بووه ، ئەمه
تیکرا کردیه هه‌شت سال .

(۲) زیچ ئەلی مه‌ولانا له‌م‌کاته‌دا چوار ژنی بووه له سوله‌یمانی دەرچوون
له‌گه‌لی . به‌لام ئیمه تیکرا ئاگاداری سی ژن له ژبانی مه‌ولانا دا .

که ئەگاتە بەغدا ئەچیتەووە تەکیە خالیدیە که جیگای جارانی بووە و چاکتر لەوسا خەریک ئەیتەووە بە ئیرشادی موسوڵسانان و پەروەردە کردنیان و دەرس و تەنەووە بە فەقی و ، زانایانی گەورە لە دەوری کۆئەبنەووە و والیی بەغدا داوود پاشا که لە ١٢٣٠ یەووە بووبوو بە والی و هیشتا لە پایەدا مابوووە حورمەتییکی زۆری ئەگرێ و خزمەتییکی زۆری ئەکا و تەکیە خالیدیە بۆ ئاوەدان ئەکاتەووە . مەنسووبە کانیشی لە هەموو لایە کەووە دائەبارێنەووە بەسەریدا و ئەکەوێنەووە وەرگرتنی دەرس و ئامۆژگاری یەکانی .

زانایانی شام و موسوڵمانانی ئەو ناوچە یە چاوەزوانی سوود وەرگرتن لە بەرە کەتی ئەم ذاتە ئەبن ، چەند جار داوای لی ئەکەن خەلیفە یەکی بنیری بۆ لایان بۆ زیگا پێشان دانیان ، مەولانایش شیخ ئەحمەدی هەولیری ئەتیری که خەلیفە یەکی تەواو و خاوەنی تەسەزوفاتی زۆحی و پیاویکی دەم و دەست و دل خاوی و بە ئەدەب بووە . ئەم ذاتە که ئەگاتە شام و نیشانە ی تەو ججوها تی دەر ئەکەوێ ، زیاتر لە جارێ زانایانی ئەو ولاتە ئومیدەواری فەیز و بەرە کەتی مەولانا ئەبن و پە ی دەریە نامە ی بۆ ئەنووسن که تەشریفی بزو بۆ لایان تا دوور و نزیک لەو ولاتە بە هاتی شادمان بین و عوڵوومی ئیسلامی لەوێ لە جارێ زیاتر گەشە بکا ، بەلام مەولانا بە پێی (الامور مرهونة باوقاتها) و (اذا اراد الله شیئا هیأ اسبابه) چاوەزوانی ئەووە ئەبێ ئەسبابی سەفەری بۆ زی بکەوێ و جوابی جوانی پێویست بۆ ئەوانە ئەنووسیتەووە که بانگیان کردبوو بچن بۆ ولاتی شام .

لەم لایشەووە مەولانا لەبەر پێوەندی دەروونی بە ولاتی خۆی و بەو خەلیفە و مریدانە یەووە که لە پاش خۆی بە جێ هێشتبوون و ، بەهۆی گەرمای بەغدا و ئولفەتی خێزانیهووە بە هەوای کویستانهووە و ، بۆ زۆربوونی

سالیکانی زینگای حقیقت له کوردستاندا . هه موو سالی هاوینان بهغداي بهجی ئه هیشت و ئه چوو بۆ ههواره کهی خوی له هه ورامان و بهم جوړه سالانی ۱۲۳۶ و ۱۲۳۷ و ۱۲۳۸ ی ژا بوارد . له سالی ۱۲۳۸ دا کاتیک له ههوار ئه بی له هه ورامان ، نامه و داخوایی له خه لکی شامه وه بۆ دی و له سه ر داوای ئه وان بزیاری چوون بۆ شام ئه دا .

هه ر له م سه رده مه دا له کوردستانیشه وه به هو ی پایه به رزبوونه وهی مه ولانا و به هو ی ئه وه وه که موسولمانان له ژۆژه لات و ژۆژاواوه ژووی تی ئه کن و له هیندستان و ئیران و ئه فغانستان و تورکیا و عه ره بستانه وه سه ره ژای کوردستان خویشی دینه لای و سوود له به ره که تی وه ر ئه گرن ، هه روا له به ره وه که بۆ هه مو ان ژوون ئه بیته وه که وا مه ولانا پیاوکی که و ره و خاوه ن فه یز و به ره که ته و تازه که ره وهی موسولمانه تی به ، مه حموود پاشای بابان له سه ر داوای که و ره پیاوانی ولات ئه چی بۆ هه وار بۆلای مه ولانا و زیاره تی ئه کا و تکی لی ئه کا بکه ژیته وه بۆ سوله یمانی و به به گجاری تیا نیشته جی بی .

به لام له سه ر بناغه ی هه دی پیروزی « لا یلدغ المؤمن من جحرٍ واحدٍ مرتین » و ، له به ر زیره کی و تیگه یشتی دامه زراوی مه ولانا خوی و ، له به ر دلسۆزی له ئه ندازه به ده ری بۆ ئایینی پیروزی ئیسلام و ، هه زکردنی له ئارامیی ولات و ، بۆ ئه وهی نه بی به به هانه ی هه ندی شتی ناره وا و نه گونجاو له گه ل که رامه تی ئایینی پیروزی ئیسلام ، هیچ گوئی به زجا و تکی پاشا نه دا و عوزری بۆ هیئایه وه و بی ده نگ و سه دا هه ر له کو یستانه وه به زینگه ی (ده یروزوور) دا ته شریفی چوو بۆ شام و له سالی ۱۲۳۸ ی هه جره تا گه یشته شاری شام (۳) .

(۳) له به ره وهی که مه سه له ی کوچ کردنی دوا جاری مه ولانا له سوله یمانی بووه و ئه بی به هو ی قسه لی کردنی گه لی کهس و جارو باریش که سانی

.....
 بې ئاگا به ئارەزووی خۆيان له مەسەلەكە ئەدوئین و زیاد و كەم لـه
 ژووداوه كانی ئەو ژۆژەدا ئەكەن و راستی ئاوه ژوو ئەكەن به جۆری كە
 ئەبې به مایه ی ئازاردانی دلی گەلێكی تر ، و یستم بۆ دەر بژینی راستی
 باسی غەوگا و ئازاوه ی خەلك بەرaber به مەولانا لەم پەراویزەدا بنووسم و
 لەسەر مەعلووماتی واقعی و عیلمی و بەراوردکاری بەلگەكان
 راستەقینە ی ئەو كارەساتە و هۆكانی دەر بڅەم .

مەشهوره كە مەولانا كاتی ئیجازە ی ئیرشادی لەسەر دەستی شیخ
 عەبدوللای دیهلهویدا وەرگرت و له هیندستانهوه گەزایهوه بۆ كوردستان و
 هاتهوه سولهیمانی و دەستی كرد به ئیرشاد و تەبەعە ی زۆر بوون ،
 مەرحووم شیخ مەعرووفی نۆدی بوو به ناحەز و دژی و بوو به هۆی
 دەرچوونی له سولهیمانی و كوچ كردنی بۆ بەغدا .

ئەمە ئەوهیه كە لەناو خەلكدا مەشهوره . بەلام ئەبې هوشیار و
 ئاگادار بین ئەو ژووداوه هەروا به وجۆره و بهوهۆیهوه نەبوه به كورتی ،
 بەلكو گەلێ ئەسبابی واقعی لەو مەسەلەیهدا هەن بوون به هۆی
 كوچ كردنی مەولانا . جاری با پێشان ئەم راستی یانە بڅەینه بەرچاو :

یهكەم : ئەو تەریقەتە كە مەولانا ئیرشادی خەلكی بۆ ئەكرد ، تەریقەتی
 نەقشبەندی بوو . ئەم تەریقەتە هەرچەند له زەمانی كۆندا بووه و له
 كوردستانیشدا نیشانه ی بووه ، بەلام لەو چەرخیهدا وهكو تەریقەتیکی
 ناسراو له كوردستاندا نەبوه و لەناو خەلكدا ناوبانگیکی نەبوه . له
 تەریقەتی نەقشبەندیدا ئەدەب كردنی مرید له مورشید زۆر به قیمەتە .
 زوربه ی مریدهكان له بەرaberی مورشیدهكانیانەوه وهكو خزمەتكار
 بەرaber به گەوره ی خۆیان ژانەوهستن . ئەم حالەتە ئەگەر لەسەر
 ئیعتیباراتی فیز و تەكەببوری بې گوناھتیکی نابار و ناھەمواره و دین قوبوولی
 ناكات .

یهكێ له ئادابەكانی تەریقەتی نەقشبەندی ژابیطە كردنی مورشیده ،
 واتە مرید چاو بهیهكدا ئەنێ و ژۆحانی یەتی مورشیدهكە ی خۆی به
 خەیاڵ حازر ئەكات و وائەزانێ هەمیشە بەرەكەت و پیرۆزی لەلایەن
 خواوه ئەكات به ژۆحانی یەتی پیغمبەر و لەلای ئەویشهوه ئەكات به
 ئەرواحی ئەولیا و مورشیدیش له ئەولیا یه و له ژۆحی ئەویشهوه ئەكات
 به دلی مریده خاوهن ژابیطەكە .

ئەم ژابیطەیه هەرچەند له نوصووصی هەر چوار مەزھەبەكە ی
 ئیسلامدا دەلیل و بەلگە لەسەر راستی و دروستی هەیه ، بەلام خەلكی

هه زمه و نهو مه لایانهی له م راستی به بچ ناگان ، باش ته ماشای ناکهن و ئینکاری نه کهن و جار جاریش زور به توندی به رهنگاری نه وهستن .

یه کچی تر له ئادابی ته ریفه تی نه قشبه ندی ته وه ججوه کردنه که واته مورشید له به رده می مریددا دانه نیشی و هه ردولایان چاو نه نین به یه کدا و مورشید زووی دلی خوی نه کاته دلی مریده که ی بۆ نه وهی نهو نوور و به ره که ته ی له دلی خۆیدا یه بگات به دلی نهو و بهو نوور و به ره کاته دلی له خه یالی خراپ پاک بکاته وه ، وهک چۆن زه زه بین به رابه ر به زۆر نه گیریت و به هو ی نووری زۆر دوه کاغه ز نه سووتینی ، به وجۆره مورشیدیش ته ئسیر نه خاته ناو دلی مریده که یه وه . نه مه یش هه روه ها له ناو خه لکا نه بيسراو بووه و خه لک ئولفه تیان پتوه نه گرتووه و بووه به هو ی نهو د که هه ندی له مه لایانی بچ ناگا ئینکاری بکهن .

یه کچی له ئادابی ته ریفه تی نه قشبه ندی (ذیکری سیرزی) یه ، واته سالیک به خه یال به شیوه یه کی تایبه تی که لیمه ی (الله) به سه ر دلدا زابویری و هه ناسه ی خوی بگری و به ته نها نهو که لیمه ی به سه ر دلیدا به یینی تا دلی نوورانی نه بچ و فیری ذیکری سیرزی نه بچ و گه لی نیشانه ی نوورانی به تی و بۆنی خۆش له ناو دلیدا په یدا نه بچ . نه مه یش هه ر له لای تیکزای مه لایان نه زانراو و ئولفه ت پتوه نه گیراو بووه و لایان وابووه هه ر ذیکریک خاودنه که ی به گوئی خوی نه بیسی بچ ئیعتباره .

دوو هه م : هه ر که سی ورد بیته وه نه زانی یه کچی له هو به هیزه کانی ناشووب و هه را له هه ر لایه ک هه سوودی یه . واته : که سی نه بیینی هاوما لیککی نه گات به پایه و مایه یه کی دنیایی وه کو دارایی یا شان و شکو یا وه زیفه یا پایه کی دینی وه کو پیشه وایی و خه لک شوینی نه که ون ، کابرای هه سوود ئاگری تی نه چی و نه که ویته هه ولدان یا نهوی تر نه فه وتینی یا هه رایه ک نه نیته وه یا خوی نه دا به قه لبه یه کدا .

گه لی له مه لایانی ناوچه ی سوله یمانی که له خویندندا هاوژی مه ولانا بوون و خۆیان لهو به باشت ته ماشا کردووه ، له وه زعی مه ولانا و له پایه ی به رزی لای میرانی بابان و خه لکی شار و دهو روپشتی ناره حهت بوون ، به لام دهستیان نه زویشته وه هیچ بکهن . یه که زانای عیلم و ته ریفه تیش لهو زۆر ددا له ناوچه که دا شیخ مه عرووفی نۆدی بسووه که مه لایه کی گه وره و مورشیدیککی پایه به رز بووه و به هو ی عه شردت و تایه فه یه وه زور خاوه دن ده ست بووه ، چوونه ته لای فیتنه یی یان کردووه و هه رشتی که به عه بیان زانیوه کردوویانه به چه ند قات و وایان نیشان داوه

.....
 که ئەم مەولانایە هاتوووە دین تێکبدا و ئاشووب بنیتهووە و شتی نازەوا
 دابمەزرینێ . ئەویش لەبەر ئامۆشۆ نەکردنی مەولانا و دڵسافی خۆی و
 سویندخواردنی ئەو کەسە درۆزنانە ئالۆز بووە و بە واجبی ئایینی خۆی
 زانیوە لەسەر ئوسوولێ حەدیشی پیرۆزی پیغمبەر کە ئەفەرمویت «من
 رای منکم منکرا فلیغیره بێدە ، فان لم یستطع قبلسانه ، فان لم
 یستطع فبقلبه » واتە هەر کامیکتان شتیکی ناپەسەندی دی ، با بە
 دەست بیگۆزێ و ئەگەر نەیتوانی با بە زمان بیگۆزێ و ئەگەر هەر نەیتوانی
 با بە دڵ بیگۆزێ « تیکۆشاوە و لەدژی مەولانا جوولاًووەتەووە . سەرەنجام
 کە راستیی بۆ دەرکەوتوووە پەشیمان بووەتەووە و شیخ حوسەینی قازی و
 چەند سەیدیکی تری ناردوووە تە لای مەولانا بۆ عوزر هێنانەووە .

سێهەم : تا قەمی لەو جۆرە مەلایانە ئاشووب گێژتر ئەو کەسانە بوون کە
 ئیددیعای شیخەتی و پایە ی ئیرشادیان کردوووە و لە راستیدا خواوەنی
 ئەو پایە یە نەبوون . ئەمانە بەجاری ئاگریان تی بەربوووە و هەستیان بە
 مال و ئیرانی خۆیان کردوووە چونکە مەولانا خواوەنی پایە یەکی بەرز ی
 ئایینی و بووە ئەوان نەیان توانیوە بە هیچ جۆری پیا بگەنەووە . مەولانا
 کەسێ بووە بە راستی پێژەویی شەری کردوووە و کەسێ ئینسافی بووبێ
 نەیتوانیوە پێچەوانە ی شەری لەسەر ئیسپات بکات . هەرکە سیکیش
 چووبێتە تەریقە تە کە یەووە لە ماوێ یەکی کەمدا حالی گۆزاووە و دڵ و گیانی
 نوورانی بوووە .

زوربە ی ئەوانە ی کە چوونە تە تەریقە تە کە ی مەولاناووە مەلای گەورە
 گەورە و لە خانەدانی پایە بەرز بوون وەک شیخ قەسیمی گەورە ی
 تەختەیی و شیخ عەبدولقادی شەمزینانی و مەلا موصطەفای کۆزی مەلا
 جەلالی خورمالی و مەلا عەبدوللای کۆزی مەلا عەبدولزەحمانی جەلیلی
 کۆبی و مەلا یەحیای مزووری و شیخ ئیسماعیلی هەنارانی بەرزنجەیی و
 شیخ ئەحمەدی سەرداری سەرگەلوویی بەرزنجەیی و ئەم جۆرە کەسانە
 کە بەهۆی شوێن کەوتنیانەووە بۆ مەولانا عەلەمە کە بەجاری سەرگەردان
 بووە و سەرسام بوون لەمە کە ئەبێ مەولانا چۆن پیاوی بێ کەسانی وەک
 ئەمانە بین بە مرید و مەنسووبی .

بەم چەشنە کەرتە شیخەکان بەجاری ئاگریان تی چوووە و چارەیان
 نەماوە مەگەر هاتوچوو کردن و پەنابردنە بەر شیخ مەرووفی ئۆدی و
 بوختان و درۆکردن لە خزمەتیدا وەک پێشتر باسم کرد .
 بەلام لەگەڵ هەموو ئەمەشدا بە بیر و زای من هۆی هەرە گەورە ی

کۆچی مهولانا له سولهيماني ئەمانه نهبوون که باسمان کردن . بهآکو
 ترسی مهحمود پاشای بابان بووه . برا و ئامۆزاکانی پاشا و ههروا گهلی
 له پیاوماقوولانی بابان له گهڵ مهولانا جۆره پتوهندی و مهنسووبی بهتیکیان
 بووه و خویشیان ویتوووه . ههركاتی مهولانا ئیشاردتیککی کردبێ ههموو
 ئەمانه له بهردهستیدا بوون . بۆیه مهحمود پاشا زۆر لهوه ترساوه
 که زۆری له زۆزان مهولانا داوا بکا لیان شوینی پاشا نهکهون و له گهڵ
 کهسیکی تر بن و زانیویه ئەمانه ددس بهجی فهرمانهکهی مهولانا
 بهجی دین . له بهرئێوه ههزی له مانهودی مهولانا نهبووه له سولهيماني و
 ههیشه ویتوویه جی پێ لهق بکا .

ئهگر مهسهله ئەمه نییه ، ئەه پاشا بۆ نههاتوووه ئەنجومهتیککی مهلا
 گهورهکان پتکهوه بێ بۆ موناقهشه و موحادهله له گهڵ مهولانا و
 لیکدانهودی ئەو زهخانهی له مهولانایان گرتبوو ؟ بۆچی خۆی وهک
 سهیران کهر تهماشای زووداوهکانی ئەکرد ؟ ئەه بۆچی پاش کۆچی بهکهمی
 مهولانا له سولهيماني که حالی بوو مهولانا چۆن پیاویکه و بوونی له
 ناوچه کهدا مایه شهردف و شان و شکویه بۆ ههموان ، چوو تکی لی
 کرد و هینایهوه ، کهچی دیسانهوه یارمهتی نهدا و پارێزگاری نهکرد
 تا بهجاری مهولانا دلگران بوو له ولاتهکه و غهریبی ئیختیار کرد ؟

راستهکهی مهولانا خالید ئەودنده خاوهن فویووضات و زێژهن بووه
 له مهلايهتی دا تهنا ته کهسانی بێ قابیلهتیش بهشیکیان له بههردی ئەو
 دهسگیر ئەبوو . ئەوانهش که قابیلهت دار بوون له خزمهتیا نهبوون به
 مهلای گهوره و شایان و لی هاتوو . له عولومی مهعنهوی و
 زوونا کردنهودی دل و ددروونیشدا سوودیککی زۆریان لی ودرئهگرت
 بهجۆری که له ماوهیهکی کهمدا نهبوون به زێ نموونی کهری خهلتیککی زۆر .
 لهم زووهوه خهلتیککی زۆر له مهولانا خهڵه بوونهوه و ههیشه له
 دهروپشتی مهولانا دا جهماوهریککی زۆر لیشاوی کردبوو .

ههه له بهر ئەم هۆیه بووه کاتی که مهولانا له بهغدا بووه له سهردهمی
 والی بهتی داوود پاشادا ، خهلیفه له ئەسته موولاهوه نامهیهکی نهینی
 نهیری بۆ بهغدا و ئەپرسی ئاخۆ ئەم ههموو خهلتکهی دهوری مهولانا
 له بهرچی و به هۆی چی بهوه لێ کۆبوونه تهوه ؟ ئاخۆ تهماعی دنیایی
 مهولانا چۆنه و له دنیا دا به تهمای چی به ؟ ئەویش له وهلامی خهلیفه دا
 نهووسیتهوه ئەم ذاته مهظههری فویووضاتی ئیلاهی و مهناری ئەنواری
 خودایه و جاذیبهی زۆحیی له پایه به کدایه چۆن میغنطیس ئاسن

ژانه کیشی ، ئه ویش وا دل و دهروونی ئینسان داگیر ئه کا و ژوونی
ئه کاته وه و به ره و لای خودای ئه با و ئه یخاته سه ر ژیی طاعت و پیرده و
کردن له سوننه تی پیغه مبه ر دروودی خوای لی بی . ئاره زووشی له مالی
دنیا وه کو ئاره زووی سازاده یه کی لاره له کاتی تیریدا له پارچه کولیره یه ک
که سه گیتی گزوی به لیکه دمی ته زی کرد بی .

هۆیه کی تری نه مانه وه ی مه ولانا له ولاتی خۆماندا ئه وه یه و ده
به راورد کراوه پیاوی گه ورده ی کورده واری ئه گه ر که نار نه بی له خه لک ،
واته له کتیی یا له شیوی یا له په نایه کدا نه بی و بی یه وی له ناو کۆمه لی
شاره وانیدا بژی دهوام ناکا ، چونکه لای ئیمه وا بووه به باو قه دری
که سانی خزمه تگوزار و گه ورده ی خۆمان ناگرین مه گه ر ئه و که سه خاوه ن
عه شره ت و ده سه لاتیکه ی وا بی خه لک لیبی بترسن ، به لکو ئه گه ر خاوه ن
عه شره ت و ده سه لاتیش بی هه ر هه راسان ئه بی له خه لکی ولاته که و ،
چه ند جار ئه م ژاستی به راورد کراوه . ته نانته شیخ ماری نوودی
خۆیشی که به به ره ره کانج که ری مه ولانا دانراوه ، ویستی له کوردستان
کوچ بکا و داوای ئیزنی له سولتانی ئهسته موول کرد ، به لام سولتان
ئیزنی نه دا . کاک ئه حمده ی شیخی کوریشی زۆر زۆر له ولاتی خۆی
وه ژس بووه و ته نها له به ر عه شره ته که ی ماوده ته وه که نه یانه یشتوو و ولاتی
سوله یمانی به جی بپیلێ . مه ولانا خالیدی ش هه روا و دژس بوو
سوله یمانی به جی هیشت .

مه به ستم له م درێژه پیدانه ئه وه بوو هۆی دەرچوونی مه ولانا له
سوله یمانی گه لی شتی زۆر له نیوان تیکچوونی ئه وو شیخ ماری نوودی
موهیمتر بووه . ئه وو شیخ ماری پاشان ئاشت بوونه ته وه و نیوانیان
چالک بووه ته وه ، به لام ئه و هۆ موهیمانه ئه وساش بوون و ئیستاش وینه یان
بو ژووداوی تر هه یه و گه رد و تۆزی ته بیعه تی ولاتی خۆ نه ناس تا دنیا
دنیا به ته واو نابێ .

وا من لیره دا بیر و رای خۆم له باره ی هۆی کوچ کردنی مه ولانا وه له
کوردستان بو شام نووسی . ئاشکرایه له م باره وه زۆر شت نووسراوه و
ئه م شتانه له و کتیبانه دان که بو له سه رکردنه وه ی مه ولانا یا له دژی مه ولانا
نووسراون . له م مه یداندا قسه ی که سیکی تریش هه یه شایانی ئه وه بی
ئاگاداری بین . ئه م قسه یه قسه ی گه رالی ئینگلیز (کلۆدیۆس جهیمس
زیچ)ی نوینه ری کومپانی هیندی رۆژه لاتی ئینگلیزی به که له به غدا

.....
دانیشتوو و لهو سهردهمه دا گهشتیکی له بهغداود کردوو بۆ سولهیمانی و کوردستانی بهشی ئێران .

کلودیۆس جیمس زیچ لهو سهردهمه دا که مهولانا سولهیمانی بۆ دواجار بهجی هیشتوو لهوی بوو . ههروا له سهردهمی برهوی شان و شکۆ و پێودندیشی لهگهڵ میرانی بابان ههه لهوی بوو . ئهم پیاوه له ههردوو حالهته که دا باسی مهولانا ئهکا . ئیمه به نیازی ئهوه نا که قسهی ئهم پیاوه بکهین به بهلگه . هههچهند مهشهورد (والفضل ما شهدت به الاعداء) و دیاریشه کابرایه که به نیازی پێچهوانه ی سوودی ولاتانی ئیسلام و موسولمانان هاتبێته ئهم ولاته . به دۆستی پێشهوایه کی موسولمانانی وهک مهولانا خالید داناری . بهلکو ههه بۆ ئاگادارییه کی وردتر و زووتر . له دواوایی بیر و را تایبهتییه که ی خۆمهوه لهمهز کۆچی مهولانا که پێودندیکی تهواوی به پێودندییهوه [پێودندی مهولانا] به میرهکانی بابانهوه ههیه ، زوربهی ئهه بزرگانه ودرئه گێژمه سهه کوردی که زیچ له کتێبه کهیدا لهباردی مهولاناوه نووسیونی . وهک لیوا بههائهددین نووری وهی گێژاوه ته سهه عهزهبی .

زیچ له لایه کی کتێبه کهیدا ئهلی :

« موسولمانیکی دهست له دنیا داشتووی گهوره له سولهیمانی ئهزی . ناوی شیخ خالید . بهلام کوردهکان لایان وایه سووکی به بۆی له (ههزردنی مهولانا) بهولاوهی پی بووتری . موسولمانهکان قسهکانی له پلهی هه دیت ای پێغه مبهه ادا دانهین . ئهم شیخ خالید له خێلی جافه ، تهریقتهی نه قشبهندی ههیه ، له دیلهی له سهه دهستی سوفی به ناوبانگ سولتان عهبدوڵلادا چوووته سهه ئهم تهریقته . دوازه ههزار مریدی له ناوچه جیا جیاکانی تورکیا و ولاتانی عهزهدا ههیه . کوردهکان ههموو به ودلی دانهین . زۆریشیان له زیزی پێغه مبهه ی خۆیانیدای زیر ئهکهن . عوتمان بهگ پیتی وتم ئه ویش و پاشایش و بهلکو بههموو سهه کرده کوردهکانیش مریدی ئهون . شیخ خالید هیچ نه پی له گهڵ وهلی موسولمان شیخ عهبدولقادر [مه بهست ههزرتی عهوته] و ای به ناوبانگدا له یهک پلهدان . »

1 کلودیۆس جیمس زیچ ، رحلة زیچ في العراق عام ١٨٢٠ ، الجزء الاول ، نقلها الى العربية بهاءالدين نوری ، ص ٩٨ ، بغداد ١٩٥١] .

زیچ له لایه کی تری کتێبه کهیدا شتیکی تر ئه گێژیته وه نیشانهیه کی گهوردی پایه ی مهولانایه لای میرانی بابان . زیچ ئهلی :

« .. که سهه نهجام ، پیش ماوهیه کی کهم ، مهحمود پاشا بزیاری دا خۆی بدا به دهست تورکه کانهوه ، له گهڵ عهبدوڵلا پاشای مامی و عوتمان و

گەشتە شامی مهولانا

که مهولانا ئەگاته شام کۆمهتیکى زۆر له زانایان و ئەدیبان و پیاو
ماقوولان و کاربەدەستانی گەورەى دەولەت و خەلکی تری بەپیشوازی یەو
ئەچن و قەدر و حورمەتیکى زۆرى لى ئەگرن و ، هەندیکیش له ئەدیبان
پارچە شیعر و غەزەل و قەسیدەى جوان جوان له تەعریف و ستایش کردندا

سولهیمانی برای چون بۆ لای شیخ خالید ، پیاوی لهخواترسی گەوردی ئەو
سەردەمەى سولهیمانی . هەر سێ | عەبدوللا پاشا و عوتمان و سولهیمان |
سوێندیان خوارد که مل کهچ بن بۆ مەحمود پاشا . لەبەرئەودەش که بەدوووریان
نەئەزانی میری کرماشان هەول بەدا دلی بەکێکیان زابکیشی بۆ لای خۆی و هانی
بەدا لەدژی پاشا بۆ دوژمنایەتی لەگەڵ تورکەکان ، دەستیان نایە سەر شمشیر و
سوێندیان خوارد بە قورئان و تەلەقیان خوارد کەوا هەركامێکیان نامەیهکی له
تورکیا یا له ئێرانەوه بۆ هات ، له مالى شیخ خالیددا هەلی پێچری بە حوزووری
هەركەس که هەر چواریان بزیاری لەسەر بەدن . . . »

[سەرچاوهی پیشوو ، لاپەژە ۱۰۳]

بۆ جاری دواییش زیچ باسی مهولانا ئەکاتەوه و ئەلێ :

« ۲۵ی تەشرینی یەکەم .

» ئەم بەیانییە شیخ خالیدی بەناوبانگ هەلات . لەگەڵ ئەودەش که
هەلاتەکی لەپز و بەنەینی بوو ، توانی هەر چوار ژنەکی لەگەڵ خۆی
بەری . هیشتا نەزانراوه بەرەو کۆی ژۆیشتوو . چەند ژۆژی لەمەوبەر
کوردەکان له پلەیهکی بەرزتر له پلەى عەبدولقادر | مەبەستی حەزەرەتی غەوئە -
و | دا دیان ئەنا . پاشا عەدەتی وابوو له بەردەمیا ژانەودستا قلیانی بۆ تی ئەکرد ،
کەچی ئەمژۆ پیتی ئەلێن کافر و ، داستانی زۆر لەبارەى فیز و کافری و
زیندیقی یەو ئەگێژنەوه . ئەنجا ئەلێ : « لەبارەى هۆی هەلاتنەوه قسەى
جۆرجۆر ئەکری . هەندێ ئەلێن دەستی کردبوو بە ئاژاودانەوه لەنیوان پاشا و
براکانیدا که ویستبوویان لای پاشا لەگەڵی ژووبەژوو بینەوه . . . هەندیکى کەش
ئەلێن دەستی کردبوو بە دانانی بناغەى مەزەبێکی نوێ و ئدیویست خۆی بکا بە
گەوردی دنیاى و لاتەکه . بێگومان زۆر شتی لەبارەوه وتراوه و شتی زۆر
لهوه زیاتری دراوه تە پال که لەراستیدا بشی بەریتە پالتی . مەلاکان و
سەیدەکان و له سەرۆکی هەموویانەوه شیخ مەرف ، هەموو زقیانە له شیخ
خالید که کاتی که دەسەلاتی بەدەستەوه بوو هەمووی بەزاندبوون . . . »

[سەرچاوهی پیشوو ، لاپەژە ۲۲۷ - ۲۲۸]

ئەنوسن (۱) • ئەوانەى كە بەدوای سولوو كى زىگەى حەقىقەتدا ئەگەزىن بەجارى سىنگى خويان ئەگەنەود بۆ داخل بوون بە طەرىقەت و بۆ سولووك لە خزمەتدا ، ھەروەھا بۆ كەلك وەرگرتن لە زانستى زۆرى لە مەيدانى ھەموو زانستە ئىسلامىيەكاندا ، چونكە مەولانا وەك خەرىكى طەرىقەت و سولووك و تەصەووف بوود ، لە ھەمان كاتدا مەدرەسەيەكى گەورەشى بوو خزمەتى زانست و دىنى تيا كردوو و فەقى لە ھەموولايەكى ولاتانى ئىسلامەو بۆ خويندەنىش زوويان تى كردوو • بەمچۆرە كەسى تەماشاي حەلقەى دەرسى مەولاناي كردبى وای زانیو بوخارىيە زىندوو بوو تەو بۆ زىوايەتى ئەحاديثى شەرىفە ، يا شافىعىيە خەرىكى تەفريعاتى ئەحكامى فىقھە • كەسكىش لە حەلقەى سولووكيدا دانىشتبى وای زانیو ئىمامى زەببانیيە خەرىكى ئىرشادى سالىكانە •

مەولانا كە عىراقى بەجى ھىشت و لە شامدا نىشتەجى بوو ، شىوہەكى لەوہ ئەچوو پادشايەك قەرارگای حوكوومەتەكەى و پىتەختى ولاتەكەى بگوزىتەو ، چونكە كە كەمىك تەماشاي وەزعى نامەنوسىنى نىوان مەولانا و خەلىفە و مريدەكانى ئەكەين و وەلام يا نامەكانى مەولانا ئەخوينىنەو و امان دىتە پىش چاو كە پادشايەك فەرمان بۆ والى و سەرلەشكرەكانى خۆى لەملا و لەولای ولاتەكەى دەربكا •

كەسانى وەك شىخ عثمان سىراجوددىن لە بيارە و تەوئلە لە ھەورامانى بەشى عىراق و ، مەولانا مەلا ئەحمەدى كۆلەسارىيە لە ولاتى بىلەوار لەتىوان سەنە و كرماشان و ، شىخ موحەممەد قەسىمى مەردۆخەيى لە سەنە و ، شىخ طاھاي نەھرىيە لە

(۱) وەك شىخ موحەممەدى كۆزى شىخ عەبدوللاى خانى و شىخ شاھىنى عەتتار و شىخ مووساى سىباعى و شىخ موحەممەدى جوملەى حەنەفىي دىمەشقىي خەلوەتى و كەسانى ترىش •

ولاتی نههری و ، شیخ ئەحمەدی سەردار لە ساداتی بەرزنجە لە
 سەرگەڵوو و ، شیخ مەلا عەبدوللای جەلی لە کۆیە و ، شیخ طاهیری
 بامەزنی لە دەورووبەری ئاکری و ، خەلیفەکانی بەغدای وەکو شیخ
 عوبەیدوللای حەیدەری ، ئەمانە هەموو لە شوینی خۆیاندا هەریەکە
 نوێنەریکی بەقەدر و قیمەتی مەولانا و ئاوێنەییکی بالانسی ئەو بوون . لە
 هەمان کاتدا هات و چووی هەمیشە ی مریدەکانی بە نامەی خەلیفەکانیەوه بو
 پرسیار بو چارکردنی گێروگرفته مادی و مەعنەوی یەکانیان و بو داواکردنی
 زیاده تەوهججوها و بو دەرمانکردنی دەردی ئەوانە ی که گێڕۆدە ی
 زەمانە و برینداری تەنگو چەلەمە ی جۆرەجۆر بوون ، وەك هات و چووی
 پۆستە ی ئەم سەردەمە بەردەوام بوو .

ئەو نامانە ی که مەولانا بو دەورووشتی نووسیون بە عەرەبی یا بە
 فارسی که لەو سەردەمەدا بە فارسی نووسین لە ولاتی باباندا باو بوو ،
 بەشیکی زۆر لە ئەحوالی خەلیفە و مرید و مەنسووبەکانی مەولانا نشان
 ئەدەن .

سەفەری مەولانا بو قودس و

سەفەری دووھەمی

بو حەج و زیارەتی ئارامگای پیغمبەر (د)

مەولانا پاش دامەزران و حەسانەوی لە شام ، بە نیازی زۆی پێشاندانی
 موسوڵمانان و بە مەبەستی زیارەتیش سەفەریکی قودس ئەکا و لەوێش
 کۆمەڵیکی زۆر لە زانایان و پیاوماقوولانی ئەو ناوچە ی و لە خەلکی تر
 تەمەسسوک لەسەر دەستیدا ئەکەن و ئەبن بە مریدی . وەك لە نامەکانی
 مەولاناوە دەرئەکەوی لە ناوچە ی فەلەستینیش خەلیفە ی هەبوو .

که له قودسه وه نه گه زیتسه وه بو شام تا سالی ۱۲۴۱ ی هیجرت سه فهری
هیچ کوئی نابی و هر خهریکی ئاموژگاری کردنی موسولمانان و دهرزوتنه وه
به فقهیان و تهریقته دادانی نه وانه نه بی که ئاردزوویان له تهریقته و
سولووک بووه . له سالی ۱۲۴۱ دا به نیازی زیارتهی مه دینه ی مونه ووه ره و
ئارامگای پیغه مبه ر (دروودی خوای لی بی) و له وییشه وه بو حه ج له
شامه وه نه که ویتته زئی . له وی کومه لیککی زور له موسولمانان به تاییه تی له
زانایانی خاوه ن پایه و له پیاوماقوولان که هاتبوون بو حه ج به خزمه تی
مه ولانا نه گهن و تهریقته له سه ر ده ستیدا وهر نه گرن . مه ولانا پیش نه م
سه فهره ش له مه که که خه لیفه ی بووه .

کوچی دواایی مه ولانا

پاش به جی هینانی ئادابی زیارته و جی به جی کردنی پیوستی به کانی
حه ج ، مه ولانا نه گه زیتسه وه بو شام و له سه ر زئی و شوینی عاده تی خوی
خهریکی بلاو کردنه وه ی شه ریعه ت و تهریقته نه بی تا له سالی ۱۲۴۲ دا ، واته
سالیك پاش گه زانه وه ی له سه فهری حه ج . له شه وی چوارشه ممه ی
یازده ی مانگی (ذی القعه ده) دا تووشی نه خوشیی تاعوون نه بی و له شه وی
جومه ی سیازده ی هه مان مانگدا ، له تیوان نوژی شیوان و خه وتناندا ،
وه فات نه کا .

پاش شووردن و کفن کردنی ، نه و شه وه خه لیفه و مرید و مه نسووبه کانی
تا سبه یینی قورئانی له سه ر نه خوینن . سبه یینی جه نازه که ی نه بن بر مز نه وتی
(یه لبه غا) و خه لکیکی زور حازری نوژه که ی نه بن و شیخ عه بدولزه حسانی
که زبه ری گه وره ی زانایانی شام پیش نوژی یان نه کات . پاشان جه نازه که ی
هه لئه گرن بو ئارامگای یه گجاری به سه ر به رزایی (قاسیوون) ده وه و
دیسانه وه نوژی له سه ر نه که نه وه و نه مجاره شیخ موحه ممه دی ئینو عایدین
پیش نوژی یان نه کات .

وهسیه تی مهولانا

مهولانا له پيش وهفاتیدا به چهند رۆژی لای ههندی له خهلیفه کانی
دهری بزیوه کهوا نزیکه به ویصالی له گهل دوستی راسته قینه که ذاتی خوایه ،
شاد بی .

ههروهها چهند رۆژی له پيش وهفاتیدا : شیخ موحه ممد ئەمین ئیبنو
عابیدین که زانایه کی زۆر گهوره و خهلیفه ی مهولانا بووه له خهویدا ئەیینی
که هزره تی عوثماني کۆری عهفان وهفاتی کردوو و جه نازه که ی هیئراوه
بۆ ته کیه ی مهولانا بۆ شۆردن و کهن کردن و نوێژ له سه رکردنی . ئیبنو
عابیدین سبه ینی خهوه که ی ئە گێژ ته وه بۆ مهولانا . مهولانا ییش ئەفه رمویت
له وانیه ئەوه من بهم که له نه وه ی هزره تی عوثمانم و ئەو جه نازه ییش
جه نازه ی من بی و به مزوانه بمرم .

مهولانا هیشتا که ساغ بووه سه ید ئیسماعیلی غه ززی که ژن برا و
خهلیفه ی بووه ، بانگ ئەکا . ههروا چهند که سیکیش له خوله فا و مه نسوویین
بانگ ئەکا و ئەیانکا به شاهید کهوا له پاش وهفاتی خۆی شیخ ئیسماعیلی
هه نارانی خهلیفه ی موطله قی بی بۆ رێ پيشاندانی موسولمانان و به سه ر
هه موو خهلیفه و مریده کانیاهه رمانزه وا بی و ، وه صیش بی به سه ر مال و
مناله که یه وه بۆ خزمهت کردن و به زیوه بردنیا له هه موو باب ته یکه وه تا
بمینی و ، پاش ئەویش شیخ عه بدوللای هه راتی و پاش ئەویش شیخ
عه بدولفه تتاحی عه قره بی (۱) . مهولانا ئەفه رمویت مادهم ئیسماعیل هه بی ،

(۱) ئەمه ی نووسیم له (المجد التالدي ئیبراهیم فه صیح حه یده ریم
وه رگرتوو . ئیبراهیم فه صیح خۆی و باوک و باپیره و مامی خهلیفه و
مه نسووی مهولانا بوون و ، هه میشه یه کتیکان لای مهولانا بووه یا نامه
له نیوانیا نا هاتوو و چوو و ئاگیان له ساغی و نه خوشی و وه صیهت و
ئامۆژگاری مهولانا بووه .

من وه کو مردېم وايه • هه روه ها وه صيه ت ئه كا كه هه موو مولكه كاني
 كوردستاني بو شيخ مه حوود صاحبي براي بن • جاريكي تریش هه موو
 خهليفه كاني ولاتي شامي كوئه كاته وه و ئه م وه صيه تيان به ناوا زائه گه يه نئ و
 فرمانيان ئه داتي كه يه ك بن و يه ك دل بن و يارمه تبي يه كتر بدن له
 زنگاي ئيسلامه تي و موسولمانه تيدا • هه روا وه صيه ت ئه كا كه سي يه كي
 مالي بو هه زاران بي •

جي نشينه كاني مه ولانا

له سهر وه صيه تي مه ولانا له پاش سپاردني به خاك ، شيخ ئيسماعيلی
 هه ناراني له ته كيه دا دائه نيشي و خهريكي زي پيشانداني موسولمانان و
 خزمه تي مالي مه ولانا ئه بي ، به لام ئه ويش هه ر پاش وه فاتي مه ولانا به

به لام خاوه ني (روض البشر في اعيان دمشق في القرن الثالث عشر) كه
 شيخ موحه ممد جاميلى شه ططبي حه نبه لي يه و مه نسووبي مه ولانا
 نه بوه و نزيكه ي هه شتا و پينج سال پاش وه فاتي مه ولانا كتبه كه ي
 داناوه ، ئه لي مه ولانا له نه خو شبي وه فانيا چوار كه سي به م زيزه ديارى
 كردووه : (۱) سه ييد ئيسماعيلی هه ناراني (۲) شيخ موحه ممد ناصيح
 كه يه كي ك بووه له خهليفه گه وره كاني (۳) شيخ عه بدولفه تتاحى عه قره بي
 (۴) سه ييد ئيسماعيل ئه فهندي غه زره بي كه خهليفه و ژن براي بووه و ،
 ناوي شيخ عه بدوللاي هه راتي له ناوا ني يه .

شيخ موحه ممدى خاليش له (الشيخ معروف النودهى) يه كه يدا ئه لي :
 وه صبي سيته م كه مه ولانا دايناوه شيخ موحه ممد ناصيح بووه و ناوي
 شيخ عه بدولفه تتاحى عه قره بي ناهيني . ئه شلي به لام شيخ موحه ممد
 ناصيح له پاش وه فاتي سه ييد ئيسماعيلی هه ناراني به چهند زوژي
 وه فاتي كردووه ، بويه شيخ عه بدوللاي هه راتي له ناساغبي وه فاتي
 شيخ عه بدولفه تتاحى داناوه به جيگه داري خو ي . كه وابي ئه بي شيخ
 عه بدولفه تتاح به فرماني مه ولانا نه بووبي به جيگه داري ، به لكو به
 فرماني شيخ عه بدوللاي هه راتي بووبي به وه صي و له ته كيه ي مه ولانا دا
 دانيشتي .

بیست و چوار زۆر گرفتاری تاوون ئەبی و کوچی دواپی ئەکا و لە پشستی
قەبری مەولاناوە دەفن ئەکری .

شیخ ئیسماعیل که نهخۆش ئەکهوی زوو نامە ئەنووسی بەدوای
شیخ عەبدوللای هەراتیدا که لەوکاتەدا لە سولهیمانی بوو بوئەوێ بیت بو
شام و تەکیە که وەر بگری ، ئەویش پاش وەر گرتنی نامە که دەست بەجی دیت
بو شام و لە تەکیە دائەنیشی و دەست ئەکا بە زێ پێشانانی موسولمانان و
خزمەتی خێزانی مەولانا .

شیخ عەبدوللایش ماوەیەك لە تەکیەدا خەریکی ئیرشاد ئەبی ، پاشان
وەفات ئەکا . ئەمیش لەسەر وەصیەتی مەولانا (۱) لە نهخۆشی وەفاتیا هەموو
کاروبار ئەسپیری بە شیخ عەبدولفەتاحی عەقرەیی . شیخ عەبدوللای
لە ۱۲۴۵ی هێجرەتدا کوچی دواپی کردوو و لە بەرابەری قەبری شیخ
ئیسماعیلهو لە (قاسیوون) لە شام تێراو .

شیخ عەبدولفەتاحیش زۆر بە دلسۆزی یەو دەست ئەکا بە ئیرشاد و
خزمەت کردنی موسولمانان و سەرپەرشتی کردنی کاروباری ماڵ و منالی
مەولانا . تا لە سالی ۱۲۵۹ی هێجرەتدا ، لە سەر دەمی سولتان عەبدولمەجیدی
عوسمانیدا ، زێ وشوینی کاری ئیرشاد و دەرس و تەنەوی عولوومی دینی
ئەگۆژی و فەرمانی سولتانی دەر ئەچی که شیخ مەحمود صاحب بی
بە مورشیدی تەکیە خالیدیە لە شام و ئەو جێگەکی شیخ عەبدولفەتاح
ئەگریتهو . شیخ عەبدولفەتاحیش پاش شام دێتە بەغدا و لە تەکیە
خالیدیە بەغدا دەست ئەکا بە ئیرشاد و پاشان لە ۱۲۸۳ی هێجرەتدا لە

(۱) ئەمە لەسەر بناغەی ئەوێ که ئیبراهیم فەصیح نووسیویە که مەولانا
لە وەصیەتەیدا شیخ عەبدولفەتاحیشی کردبی بە وەسی ، ئەگینا
ئەبی هەر لەبەر سوودی گشتی موسولمانان دانرابی .

ئەستەموول كۆچى دوايى ئەكا و لە گۆزستانی (ئەسكۆدار) ئەنئىزى .

شىخ مەحمود صاحىبىش لە مانگى زەجەبى ۱۲۸۳دا لە شام كۆچى دوايى كردوو . سەيد ئىسماعىلى غەزەبىش لە ۱۲۴۷دا كۆچى دوايى كردوو و لە (قاسیوون) تىزراوه .

باسى كەس و گار و زن و منائى مەولانا

مەولانا چەند ژىكى هیناود . يەكەم : خرمى خۆى و كچى يوسىف ئاغای مكايەلى بوو ، پاشى وەفاتى مەولانا بە ماوەيەك كۆچى دوايى كردوو . دووهم : ژىكى عەرەبى بەغدايى بوو . ئەم ژنەى كاتى هیناوه كە لە هیندستانەوه گەزاووتەو بۆ سولهيمانى و پاشان لەوێو چوو بۆ بەغدا و پىنج مانگ لە مزگەوتى حەزرى غەوث ماووتەو . سىيەم : ژىكى عەرەبى خەلكى غەزەى فەلەستىن و خوشكى سەيد ئىسماعىلى غەزەى بوو كە يەكەك بوو لە خەلىفەكانى خۆى .

ئەوى من بىزانم ئەوتە مەولانا تا سەفەرى يەكەمىشى لە سولهيمانىيەو بۆ بەغدا بە مالهو ، دايكىشى لە ژيانا بوو و ، دوو براى بوو گەورەكەيان ناوى حەمەخان (موحەممەد خان)بوو و بچوو كەيان ناوى (مەحمود) بوو كە مەشهورە بە (مەحمود صاحىب) (۱) . ئەم برا بچوو كەيان تەرىقەتى لەسەر دەستى مەولانا دا وەرگرتوو و سولووكى لا كردوو و بوو بە خەلىفەى و يەككىش بوو لە خەلىفە بەهرەدارەكانى . مەولانا ھەروا خوشكىشى بوو .

مەولانا لە ژنى يەكەمى كە كچى يوسىف ئاغا بوو چوار كۆزى بوو

(۱) رىچ باسى برايهكى كەشى ئەكا كە ناوى (يوسف بەگ) بوو و فەرمانرەواى (پژدەر) بوو و پاش كۆچى مەولانا پەناى بردوووتە بەر عەباس مىرزا و گوايه عەباس مىرزا كردوو بە فەرمانرەواى (سەردەشت) . [رىچ ، سەرچاوەى پيشوو ، ل ۲۲۸] .

(عه بدولزه حمان) و (به هائوددين) و (شه هابوددين) و (نه جموددين) • له خوشكه كه ي سه ييد ئيسماعيلى غه زريش كچيكي بووه كه سائيك پيش وه فاتي مهولانا له شام له دايك بووه •

كورزه كانيشي ، شه هابوددينيان كاتي كه مهولانا له ۱۲۳۸ دا كوچ ته كا بو شام ، له زيگه دا له شاري ئورفه له مالي يه كيک له خهليفه كاني ميوان ته بن ، نه خوش ته كه وي و وه فاتي ته كا • مهولانا خوي كه ته گاته شام باسي مهرگي ته م كوردي بو خهليفه كاني ته كا و ، تهو خهليفه يه شي كه خهلكي ئورفه بووه و مهولانا و هاوريكانني له كاتي مردني كورزه كه يدا ميواني مالي ته وان بوون ، له و كاته دا له خزمه تي مهولانا دا بووه له شام • عه بدولزه حمانيش له ته مه ني شه ش سالي و به هائوددينيش له ته مه ني پينج سالي دا له شام له مانگي شه ووالدا بهر له باوكيان ههر بهو تاعوونه كه باوكيان وه فاتي پسي كردووه ، كوچي دوايي يان كردووه و له گورستاني (قاسيوون) نيژراون •

نه جمه ددين دوا منالي مهولانا يه • كه مهولانا وه فاتي ته كا حهره مي يه كه مي دوو گيان ته بي • پاش وه فاتي مهولانا به چه ند مانگيك ته م حهره مه ي نيازي سه فه ري سوله يمانني ته كا (۲) و شيخ ته حمه دي خه طيبي هه وليري له گه لي ته روا • حهره مي مهولانا له زيگادا مناله كه ي لي ته يته وه ، كور ته بي ناوي ته تين نه جمه ددين • كه شيخ مه حموود صاحيب له سوله يمانني خه به ري هاتني حهره مي مهولانا ته ييسي به پيشوازيه وه ته چي و به حورمه ت

(۲) نه مديوه كه س باسي نوي ته م سه فه ري ته م حهره مي مهولانا ي نووسيبي • به لام به بيري خوم وائه زانم ته م حهره مه ي مهولانا بو يه ويستوويه تي بگه زيته وه چونكه زور دل ته نگ بووه و ويستوويه تي كه ميک لهو بهريشاني يه ده رچي و ، له وانه شه تر سابي ته ويش تاعوون بيگريته وه و سكه كه ي شي بفه وتي ، ههروه ها بوئه وه شتيكي لهو مولك و ماله ي مهولانا ده سگير بي كه به وه صيه تي مهولانا خوي كه وتبوه ده ستي شيخ مه حموود صاحيب له سوله يمانني •

له گه‌ل هاوژێکانیا ئه‌ییا ته‌ سوله‌یما نی • هه‌رچی مو‌لک و ما‌لیکی مه‌ولانا ش بووه‌ که پێی به‌خشیبوو نه‌ذری ئه‌کا له‌ نه‌جمه‌ددینی کورێ مه‌ولانا و پاش ماوه‌یه‌ک له‌ گه‌ل شیخ ئه‌حمه‌ددا هه‌واله‌ی شامیان ئه‌کاته‌وه‌ •

که نه‌جمه‌ددین ئه‌بێ به‌ دوو سالان دایکی سه‌فه‌ریکی به‌غدا ئه‌کا و له‌ گه‌ل خۆی ئه‌با • له‌مه‌سه‌فه‌ره‌دا شیخ عه‌بدو‌ل‌لای هه‌راتی‌شیان له‌ گه‌ل بووه‌ • پاش ماوه‌یه‌ک له‌ به‌غدا شه‌وه‌ ئه‌چن بۆ هه‌ولێر و له‌ هه‌ولێره‌وه‌ ئه‌گه‌ژینه‌وه‌ بۆ شام •

نه‌جمه‌ددین له‌سه‌ر ده‌ستی شیخ عه‌بدو‌لفه‌تت‌اح و شیخ مه‌حموود صاحیبه‌دا پێی ئه‌گا و (٣) ته‌ریقه‌ت وه‌ر ئه‌گرێ و پاشان ژن دینی و نه‌وه‌ی لی ئه‌که‌وێته‌وه‌ و کورێکی که‌ ناوی شیخ مو‌حه‌مه‌د بووه‌ پاش خۆی بووه‌ به‌ شیخی ئیرشاد (٤) • شیخ نه‌جمه‌ددین له‌ ١٢٧٠ دا له‌ شام کۆچی دوا‌یی کردووه‌ •

باسی ئه‌وانه‌ی مه‌ولانا یان لاواندووه‌ ته‌وه‌ پاش وه‌فات کردنی

کۆچی دوا‌یی مه‌ولانا وه‌ک کۆست که‌وتیێکی ئیجگار گران بووه‌

(٣) ئیبراهیم فه‌صیح هه‌یده‌ری ئه‌لی نه‌جمه‌ددین که‌ گه‌وره‌ بووه‌ سه‌فه‌ریکی به‌غدا ی کردووه‌ و له‌و سه‌فه‌ره‌یدا میوانی ما‌لی هه‌یده‌ری یه‌کان بووه‌ • له‌کاتی ئه‌م سه‌فه‌ره‌یدا شیخ عو‌ثمان سیراجووددینیش له‌ هه‌وراما‌نه‌وه‌ هاتووه‌ بۆ به‌غدا بۆ سه‌رلێدانی و به‌جێ هێنانی هه‌ققی وه‌فا به‌رابه‌ر به‌ مه‌ولانا ی مو‌رشیدی. ئیبراهیم فه‌صیح ئه‌گیژێته‌وه‌ که‌ خۆیشی ئه‌وجاره‌ شیخی سیراجووددینی دیوه‌ و شیخ دو‌عای خیری بۆ کردووه‌ •

(٤) شیخ مو‌حه‌مه‌د جه‌میل شه‌ط‌لی له‌ (روض‌ البشر) ه‌که‌یدا ئه‌لی : ئیستا که‌ ١٣٢٤ ی هیجری یه‌ سێ تا‌قی نه‌قشبه‌ندی له‌ دیمه‌شق هه‌ن ، تا‌قی شیخ مو‌حه‌مه‌د ئه‌فه‌ندی و تا‌قی ئه‌سه‌د ئه‌فه‌ندی کورێ شیخ مه‌حموود صاحیب و تا‌قی ئه‌ولادی شیخ مو‌حه‌مه‌دی خانی که‌ ئیجازه‌ی ئیرشادیان له‌ شیخ عه‌بدو‌ل‌لای هه‌راتی وه‌رگرتووه‌ •

لای مرید و مه نسووب و خهلیفه کانی و لای کۆمه لانی موسولمانانیش له
 هه رلایهك ناوبانگی ئەوی پێ گەیشتی . زۆریان به ته مابوون له سه ر دهستی
 ئەودا چ له مهیدانی خویندنی عولوومی دینی و چ له مهیدانی ودرگرتنی
 طهریقته و سولوولك کردن و ته صه ووفدا به پایه ی بلند بگهن . بۆیه کۆچی
 دواایی مهولانا زیاتیکی گهوره بووه له هه موو ئەوانه که وتوووه .

که مهولانا وهفاته ئەکا هه والی وهفاته کردنی به هه موو ولاتیانی
 ئیسلامدا له عه ره بستانه وه بیگره تا ئە گاته تورکیا و کوردستان و هیندستان
 بلاو ئەیتته وه و ، له هه موو لایهك مه جلیسی ته عزیه ی بۆ دائه نین و مه لایانی
 گه وره له هه موو لایهك به کۆمه ل نوێژی مردووی نادیار (الصلوة علی
 الغائب) ی له سه ر ئە که ن . زۆری تریشیان مه رثیه و لاواندنه وه ی جوانی
 به شیعر بۆ ئە لێن .

یه کێ له مانه شیخ موحه ممه د ئە مینی ئینوعایدینه که قه سیده یه کی
 ناسکی له لاواندنه وهیدا وتوووه سه ره تا که ی به م جووره دهستی پێ ئە کات :

ای رکن من الشریعة مالا
 فرأیناه قد أمال الجبالا
 قد رزنا بأوحد العصر علما
 وبهاء وبهجة وکمالا

شیخ داوودی به غدایی ئەم قه سیده یه ته شطیر کردوووه ، واته له نینوان
 هه ردوو نیوه به یتیکیدا به یتیکی داناوه و له پێینی نامیلکه ی (سَلَّ الحسام
 الهندي ، لنصرة مولانا خالد النقشبندی) دا چاپ کراوه .

یه کیکی تریان سه یید جوادی سیا ه پۆشه که به قه سیده یه کی حه فتا و
 شه ش به یتی لاواندوو یه تیه وه ، ئەمه سه ره تا که یه تی :

خدين الهوى خف الخلیط المعاصد
 واطلال احباب هویت هوامد

زانا و تهفسیر نووسی گه و رد سهید مهحموودی ئالووسی شهرحیکی
 دوور و دریزی له ۲۶۴ لایه زده دا له سه ر ئهم قهسیدهیه نووسیوه له سه ره تای
 موحه ززمی ۱۲۴۵ ی هیجرتدا تهواوی کردووه (۱) .

یه کیکی تریشیان ته دیبی مه شهوور عه بدوالله طیفی ئینولچا درچی به ،
 قهسیدهیه کی له سه ر زده ویی قهسیدهیه کی سیاهپۆش و له هه مان به حر بو
 لاوانده وهی داناوه ، ئه وهنده به رزه ئالووسی له (الفیض الوارد) هکهیدا
 ئه لێ چه ند پله له قهسیدهیه کی سیاهپۆش جواتره ، به لام قهسیدهیه کی
 سیاهپۆش بلاو بووه ته وه و هینه که ی ئهم ون بووه .

یه کیکی تریش له وانه ی مه ولانا یان لاوانده وه ته وه شیخ ئیسماعیلی
 مه نارانی به که پاش خوی بوو به جی نشینی . ئه میش قهسیدهیه کی بیست و
 جهوت به ییتی بو و تووه ئه مه سه ره تا که یه تی :

ما للجبالِ الراسیاتِ تمیل
 ما للبنورِ یری بهنْ افول
 ما للظلامِ یجرْ ذیلِ ردائه
 فوق الضیاءِ فلم ینلهْ مقیل

ژشته ی ئیجازه ی مه لایه تی مه ولانا

ژشته ی ئیجازه ی مه لایه تی مه ولانا چه ند لقی هه یه ، که زور به یان به سراون
 به بنه ماله ی چهیده ری به وه . مه ولانا خویندنی لای شیخ موحه مه د قه سیمی
 مه ردۆخی تهواو کردووه و ئیجازه ی لا وه رگرتووه ، به لام ههروه ها به
 ئوسوولی فهقی چاکه کانی کوردستان و به هیوای به ره کهت و پیروزی .
 ئیجازه ی لای مه لا موحه مه دی ئینو ئاده م و مه لا صالحی ته زه ماری و مه لا

(۱) ئهم کتیه له سالی ۱۲۷۸ ی هیجرت ، زیکه وتی ۱۸۶۱ ی میلادیدا ،
 له چاپخانه ی (کهسته لی به) له چاپ دراوه .

عەبدولزەحمیمی زیاری و سەید عەبدولزەحمیمی بەرزنجی و سەید
عەبدولکەریسی بەرزنجی برای و شیخ عەبدوللای خەریانی وەرگرتوووە.

هەرچی زشتەى ئیجازەى شیخ موخەممەد قەسیمە ، ئەو بەم جوورەیه :

شیخ موخەممەد قەسیم ئیجازەى مەلایەتیی لای مەلا عەبدولقادری
گۆرانی وەرگرتوووە ، ئەمیش لای شیخ وەسیمی گەرە کە مامی باوکی
شیخ موخەممەد قەسیم بووە ، ئەمیش لای حاجی مەلا زەکەریای گۆرانی ،
ئەمیش لای شیخ موخەممەدی مەدەنی ، ئەمیش لای شیخ ئیبنو حەجەری
مەیتەمی (خاوەنی توحفەى بەناوبانگ لە شەرعدا) . ئەمیش لای ئیمام
شیخ زەکەریای ئەنصاری ، ئەمیش لای شیخ عەلى ئیبنو حەجەری عەسقەلانی ،
ئەمیش لای ئیبنو عەططار ، ئەمیش لای ئیمام یەحیای نەووەوی ، ئەمیش لای
زەسلانی ئێردەملی ، ئەمیش لای خاوەنی شامیلی بچووک . ئەمیش لای
خاوەنی حاوی ، ئەمیش لای ئەبولقاسیمی زافیعی ، ئەمیش لای ئەبولفەضل
شیخ موخەممەدی کۆزى یەحیا ، ئەمیش لای ئیمامی غەزالی . ئەمیش لای
ئیمام موالحەررەمین ، ئەمیش لای موخەممەدی جوووەینی باوکی ، ئەمیش لای
قەفقالی مەروزی ، ئەمیش لای ئیبنو سورەیح . ئەمیش لای عەلی ئەنطلی .
ئەمیش لای ئیبراھیمی مەزەنی ، ئەمیش لای ئیمام موخەممەدی کۆزى
ئیدریسی شافیعی . ئەمیش لای موسلیمی کۆزى خالیدی زەنگی . ئەمیش
لای عەبدولەلیکی کۆزى عەبدولعەزیز ، ئەمیش لای عەطائی کۆزى زەباح ،
ئەمیش لای عەبدوللای کۆزى عومەر زەحمەتی خوا لە هەموانیان بێ .
ئەمیش لای حەزەتی پیغەمبەر دروودی خۆی لێ بێ ، ئەمیش لە زینگای
حەزەتی جووڕەئیلەووە لە خواوەندی گەرەو توانای وەرگرتوووە .

زشتەکانی تری ئیجازەى مەولانا هەموو ئەچنەووە سەر حەیدەری یەکان .
وا بەجیا تا ئەگەنەووە سەر حەیدەری یەکان یەکە یەکیان باس ئەکەین .

حه‌یدەری یەکانیشتەووە تا ئەوپەر هەموویان بە یەك زنجیرە ئەگیرێنەووە :

رشته‌ی ئیجازە‌ی مە‌لا مو‌حه‌مە‌دی ئینو ئادەم بە‌مجۆرە‌یە : مە‌لا
عە‌بدوللای بایە‌زیدی ، صیغە‌توللا ئە‌فە‌ندی حە‌یدە‌ری ^(١) . رشته‌ی
ئىجازە‌ی مە‌لا صالحی تەرە‌ماریش بە‌مجۆرە‌یە : سە‌ید صالحی حە‌یدە‌ری ،
سە‌ید ئىسماعیلی حە‌یدە‌ری ، صیغە‌توللا ئە‌فە‌ندی حە‌یدە‌ری . رشته‌ی
ئىجازە‌ی مە‌لا عە‌بدولرە‌حیمی زیاریش بە‌مجۆرە‌یە : مە‌لا مصط‌فای زیاری ،
سە‌ید صیغە‌توللا ئە‌فە‌ندی حە‌یدە‌ری . رشته‌ی ئىجازە‌ی سە‌ید
عە‌بدولکەریم و سە‌ید عە‌بدولرە‌حیمی بە‌رزنجی و شیخ عە‌بدوللای
خە‌ریانیش بە‌مجۆرە‌یە : سە‌ید مو‌حه‌مە‌دی کوژی سە‌ید خ‌ضری
حە‌یدە‌ری کە‌ مە‌شهور بووە بە (ئە‌خ‌رە‌س) ، سە‌ید صیغە‌توللا ئە‌فە‌ندی
حە‌یدە‌ری .

سە‌ید صیغە‌توللا ئە‌فە‌ندی له‌ گە‌ڵ سە‌ید ئىسماعیلی حە‌یدە‌ری ب‌رای
ئىجازە‌یان لای باوکیان وەر‌گرتووە کە‌ سە‌ید ئىبراهیمی حە‌یدە‌ری ^(٢) .
ئە‌میش ئىجازە‌ی لای سە‌ید حە‌یدە‌ری حە‌یدە‌ری باوکی وەر‌گرتووە ، ئە‌میش
لای سە‌ید ئە‌حمە‌دی حە‌یدە‌ری باوکی ^(٣) ، ئە‌میش لای سە‌ید حە‌یدە‌ری
حە‌یدە‌ری باوکی ، ئە‌میش لای سە‌ید مو‌حه‌مە‌دی حە‌یدە‌ری باوکی ، ئە‌میش
لای سە‌ید حە‌یدەر پ‌روددینی حە‌یدە‌ری باوکی ، ئە‌میش لای سە‌ید
بورهانوددین ئىبراهیمی حە‌یدە‌ری باوکی ، ئە‌میش لای خواجە‌ عە‌لا‌ئوددینی
حە‌یدە‌ری باوکی ، ئە‌میش لای سە‌ید صە‌دروددینی حە‌یدە‌ری باوکی ،

(١) صیغە‌توللا ئە‌فە‌ندی حاشیە‌یە‌کی لە‌سەر تە‌فسیری بە‌یضاوی نووسیوە .

(٢) سە‌ید ئىبراهیمی حە‌یدە‌ری تە‌فسیریکی قورئانی نووسیوە بە‌ زمانی
ئە‌هلی شە‌رع و ئە‌هلی تە‌صە‌ووفە‌ووە .

(٣) ئە‌م ذاتە‌ کتیبیکی هە‌یه‌ بە‌ ناوی (مو‌حاکە‌مات) لە‌سەر شە‌رحی جە‌لالی
دە‌ووانی لە‌سەر عە‌قایدی عە‌ضودیە‌ له‌ عیلمی کە‌لامدا .

ئەمىش لاي سەيىد شەيخ سەفەرى يوددىن ئەبولفەتح ئىسحاقى ئەردەبىلى
 باوكى ، ئەمىش لاي سەيىد شەيخ ئەمىنوددىن جوبرائىلى باوكى ، ئەمىش لاي
 سەيىد شەيخ صالحى باوكى ، ئەمىش لاي سەيىد شەيخ قوطبوددىنى باوكى ،
 ئەمىش لاي سەيىد سەلاخوددىن زەشىدى باوكى ، ئەمىش لاي سەيىد شەيخ
 موحەممەد حافظى باوكى ، ئەمىش لاي سەيىد عىوەضى باوكى ، ئەمىش لاي
 فەرۆز شاھى خوازەزمى باوكى ، ئەمىش لاي سەيىد موحەممەد شاھى
 باوكى ، ئەمىش لاي سەيىد شەرف شاھى باوكى ، ئەمىش لاي سەيىد شەيخ
 موحەممەدى باوكى ، ئەمىش لاي شەيخ حەسەنى باوكى ، ئەمىش لاي سەيىد
 شەيخ موحەممەدى باوكى ، ئەمىش لاي سەيىد ئىبراھىمى ئەدەھمى باوكى ،
 ئەمىش لاي شەيخ سەيىد جەغفەرى باوكى ، ئەمىش لاي شەيخ سەيىد
 موحەممەدى باوكى ، ئەمىش لاي شەيخ سەيىد ئىسماعىلى باوكى ، ئەمىش لاي
 سەيىد شەيخ موحەممەدى باوكى ، ئەمىش لاي شەيخ سەيىد ئەحمەدى ئەعرابى
 باوكى ، ئەمىش لاي ئىمام ئەبۇ موحەممەد دولقاسمى باوكى ، ئەمىش لاي
 ئىمام ئەبۇلقاسم حەمزەى باوكى ، ئەمىش لاي ئىمام مۇوساى كاظمى باوكى ،
 ئەمىش لاي ئىمام جەغفەرى صادقى باوكى ، ئەمىش لاي ئىمام
 موحەممەدولباقرى باوكى ، ئەمىش لاي ئىمام عەلى زەينولعابدىنى باوكى ،
 ئەمىش لاي حەزرەتى حوسەنى باوكى ، ئەمىش لاي حەزرەتى عەلى باوكى ،
 ئەمىش لاي حەزرەتى پىغەمبەر (د) و ، ئەمىش لە زىگەى حەزرەتى
 جوبرەئىلەو لە خواوندى گەورە و تواناى وەرگرتوو .

باسى دەرسى وتەوھى مەولانا

وەك پىشان وتمان مەولانا بە زىرەكى يەكى زۆرى خۆى و بە زەنجو
 تەقەلای فەقىيەكى بەزاستى حەز لە خویندن کردوو ، لە خزمەتى مەلا
 گەورەکانى کوردستاندا خویندوو يەتى و لە ھەموو ئەو عىلمە عەقلى و

نهقلی یانه دا که خویندنیان له و سهردهمه دا باو بووه ، بووه به سهرامه د و ،
سهره نجام لای شیخ موحه مه د قه سیمی مه ردوخه یی ئیجازه ی ته درسی
وهر گرتووه .

ئوسوون وایه که فقهی ئیجازه وهر نه گری پهمان و گفت نه دا به
ماموستاکه ی که وا به راستی و زیک و زهوانی له سهر زئ و شوینی
شهریعت بجوولیته وه و دهرس به فقهی بلیته وه و خزمه تی عیلم و دین
بکا . مه ولانایش به پپی نه م گفت و په یمانه دهستی کردووه به دهرس
وتنه وه و قسه ی خوی بردووه ته سهر .

مه ولانا له سوله یسانی له پیشاندا . وهك باسما ن کرد ، له مزگه وتی
سه یید عه بدولکه رسی به رزنجیه یی دانیش تووه و دهستی کردووه به
دهرس وتنه وه و له هه موولایه که وه فقهی زیرهك و تیگه یشووی
هاتوونه ته لا . پاش سه فهری هیندستان و گه زانه وه ی له هیندستانیش له
شوینی پیشووی و له خانه قا دهرسی وتوده وه ، به لام نه وه نده ی جاران
نه ییه رزاوده ته سهر نه م بابه ته چونکه مه سه له ی ئیرشادی طهریقه ت به شیکی
زوری وه ختی داگرتووه . له گه ل نه وه شدا له لاوه دهرسی به مرید و
مه نسووبه خوینده واره کانی ههر وتووه . بو نسوونه شیخ ئیسماعیلی
هه نارانی که خه لیفه ی بووه و پاش خوی جیی گرتووه ته وه و مه لایه کی
پایه بلندیش بووه ، پازده سال له گه ل مه ولانا بووه له م ماوه یه دا سوودی
زوری له مه یدانی زانستیشدا لی وهر گرتووه .

شیخ هیدایه توللای هه ولیری که ته ریفه تی له سهر دهستی مه ولانا دا
وهر گرتووه ، فقهی بووه . له گه ل نه وه شدا سولووکی ته ریفه تی ته واو
کردووه و ئیجازه ی خه لافه تی موطله قه ی لی وهر گرتووه . جاریکیان
مه ولانا پپی فهرمووه : هیدایه توللا ! سهرده میکی وا دی به سهرتا نه گهر
دهرسی عولوومی عهقلی و نهقلی نه لیته وه له ولاتی خوت دهرت نه کن و ،

فهرماني داووتی که له هر کتیبی هندیکی له سه ره تا که یه وه بخوینی .
 شیخ هیدایه توللا به م جوړه له خزمه تی مه ولانا خویدا دست ته کا به
 خویندن و پاشان ئیجازه ی ته درسیشی لا وهر ته گری . پاش و هفاتی
 مه ولانا به ماوویه ک میر موحه مه د به گی زه واندر هه ولیر ته گری و ،
 له به ره وه که زور ئاره زووی له خویندن و خوینده واری بووه فه رمان
 ته دا هر مه لایه ک له مزگه وتی یا له ته کیه یه کدا بی ، دهرس بلیته وه به
 فه قی ته گینا ته بی ولات به جی بلی . به پیی ته م فه رمانه شیخ هیدایه توللاش
 دست ته کا به ته دریس له هه موو عیلمه کانی مه لایه تیدا به جوړی که
 مه لاکانی هه ولیر سه رسام ته بن له پایه ی زانستی و له و ته حقیق و
 ته دقیقه ی که له دهرسدا ته یکا . میر موحه مه د ته مه ته بیسته وه و حالی
 ته بی که ته مه که رامه تی ته ولیایه ، داوای لی بووردنی لی ته کا به رابه ر به
 قوصووری . به لام شیخ هیدایه توللا هر به رده وام ته بی له سه ر
 دهرس و تنه وه ی خوی شان به شانی ئیرشاد کردنی خه لک ، تا پاشان
 ته گوژیته وه بو به غدا و له وییش هر به رده وام ته بی تا له به غدا کوچی
 دواپی ته کا و له قه برستانی ئیمامی ته عظم له ته نشت قه بری مه لا یه حیای
 مزووری و له نزیك قه بری شیخ عه بدولر ه حمان ته بولو وه فای کوزی شیخ
 عثمان سیراجو ددینی ته ویله وه که پیشتر وه فاتیان کردووه ، ته سپیری به
 خاك .

شیخ شه هابو ددینی ئالووسی خاوه نی ته فیری (روح المعانی) له
 کتیبی (أصفی الموارد) دا نووسیویه ته لی : «ته وه ی ئیمه دیومانه له ته حوالی
 حه زره تی مه ولانا له باره ی دهرس و تنه وه وه ته وه یه که خه ریکی دهرس
 و تنه وه ی کتیبی فیه ته بوو وه کو (نهایه ی زه مه لی له مه ذه بی شافعییدا ،
 یا وه کو شه رحی عه قایدی نه سه فی و حاشیه ی خه یالی و حاشیه ی
 عه بدولحه کیم له ئوصوولی دیندا و نزیکه ی ده جوزء ته علیقاتی له سه ر

عه بدولحه کیم هه بوو • هه روا ئه مان بیست کهوا نه هیی له موتالای هه ندی
کتییی موته سه وویفه ئه کرد وه کوو (الفتوحات المکیة) و (فصوص الحکم) ی
ئینو عه ره بی و ئه م جوړه کتییانه • له هه مان کاتیشدا ئه گهر له باره ی
هه ندی ته دقیقاتی موته سه وویفه وه پرسیاری لی بکرایه ، له وه لامدا وه کو
ده ریا شه پۆلی ئه دا و گوئی گرانی به مه عنای بهرز و ناسک ته نویر ئه کرد و
دلانی ژوون ئه کرده وه •

هه روه ها شیخ شه ها بوددین ئه فه رمویت له کاتیکا حاشیه کانی
عه بدولحه کیمی سیاله کووتیم به سهر خه یالی یه وه ئه خویند ، نه قلیکم دی له
موحه ققیقی ده ووانی یه وه له شهر حی عه قایدی عه ضودییه که ئه فه رمویت
بزانه مه سئه له ی زیاده ی صیفاتی خوای ته عالا له سهر ذات و نازیادی یان له و
ئوسوولانه نی یه که کافر کردنی (احد الطرفین) ی پیوه به ستری • له هه ندی
پیاوانی خواشیم بیستووه کهوا ئه م جوړه باسانه به که شف ته بی ده رنا که ون و
خراپه یه که له وه دا نی یه که ئینسان باوه زی به هه رلایه کی نه فی یا ئیسات
هه بی له م مه سئه له یه دا • له م مولا حه ظه یه وه ئاره زووم هه بوو ئه م مه سئه له یه
لیک بده مه وه و ویستم له مه ولانا پیرسم تا راستیی مه سئه له که م پیشان بدا ،
به لام شهرم ئه کرد له وه که بچمه لای و له حوزووریدا قسه بکه م • به
چه ند شیعریک پرسیارم لی کرد و ناردمه خزمه تی • که شیعره کانی خوینده وه
ناردی به دوامدا و فه رمووی نزیک بکه ومه وه لیی • ئه نجا پیی فه رمووم ژه وا
نی یه ئینسان له وه رگرتنی زانست و له مه یدانی فیرووندا شهرم بکا • منیش
کتیبه که م کرده وه و عیاره ته که م بو خوینده وه • مه ولانا سهری نزیک کرده وه
بو سهر کتیبه که م و فه رمووی ئه وه ی که راسته و پشتی پیی ئه به ستری
ئه وه ته که بلین صیفات زیادن له ذات و عینی ذات نین و چه ند به لگه ی
عه قلیی وای به یان کرد که نه میستبوون و به بیرمدا نه ها تبوون و ژووی
شوبه ی موخته زیله کانی ژه د کرده وه تا ئه وه ی حق و راسته به سافی له

دلندا جي گير بوو . جا فەرمووی هیچت له شوبهه‌ی ئەوان لا ماوه ؟
 عەرزەم کرد نەخەیر ، خوا بتهیلێ و بە ژیا‌نت سوودمه‌ند و بە بەره‌که‌ت
 نوورانیمان بکات . ئەمجار له ژووی ته‌وا‌ضوع و خو به که‌م زانی‌نه‌وه
 فەرمووی گو‌مان نه‌به‌ی من له ژووی که‌شفه‌وه ئەم مه‌سه‌له‌یه‌م زانی‌وه ،
 نەخەیر له کتیی زانا مو‌حه‌ق‌قیقه‌کانم وەرگرتو‌وه ، منیش ده‌ستم ما‌چ کرد و
 گه‌لی دو‌عای له‌ش سا‌غیم بۆ کرد . مه‌ولانا له‌م جو‌ره‌ ته‌حقیقاته‌ی ئەوه‌نده
 هه‌ن نا‌ژمی‌ررین .

مه‌ولانا که‌ چو‌ویشه‌ ته‌ شام گه‌لی له زانا‌کانی ئەوی به‌ حه‌لقه‌ ده‌رسی
 بیهایه‌ی زه‌مه‌لی‌یان لا خو‌یندو‌وه له‌ گه‌ل لیک‌دان‌ه‌وه‌یه‌کی نایابدا .
 له‌شو‌ینانه‌شدا که‌ له‌تی‌وان زه‌مه‌لی و ئی‌بنو حه‌جه‌رو خه‌طی‌دا خیلاف هه‌یه و
 قسه‌یان نا‌که‌و‌یت‌یه‌ك ، مه‌ولانا ده‌فعی خیلافه‌که‌ی ئە‌کردن و قسه‌کانیانی
 کو‌ئه‌کرده‌وه به‌ جو‌ری که‌ هه‌مو‌ان لایان په‌سه‌ند بوو .

بیستو‌مه مه‌ولانا حه‌لقه‌یه‌کی ده‌رس و ته‌وه‌ی سه‌حیحی بو‌خاری
 شه‌ریفی له‌ شام بو‌وه گه‌لی له زانا‌یانی شام له‌و حه‌لقه‌یه‌یدا حازر بو‌ون . له‌و
 سه‌رده‌مه‌دا زانا‌یه‌ك خه‌ریکی شه‌رح کردنی بو‌خاری ئە‌بی ، که‌ با‌سی ئە‌م
 حه‌لقه‌ی ده‌رسی مه‌ولانا‌یه ئە‌بیسی ، چه‌ند زۆژێك د‌یت بۆ گو‌ی‌گرتن .
 ئیتر ده‌س له‌ شه‌رح کردنه‌که‌ی خو‌ی هه‌ل‌ئه‌گرێ و ئە‌بی به‌ گو‌ی‌گری
 هه‌میشه‌ی حه‌لقه‌ی ده‌رسه‌که‌ی مه‌ولانا . یه‌کێ له‌ دو‌ستانی ل‌یی ئە‌پرسی
 بۆچی وازی له‌ شه‌رح کردنه‌که‌ی بو‌خاری ه‌ینا‌وه ؟ ئە‌و‌یش له‌ وه‌لام‌دا
 ئە‌ل‌یت پ‌یو‌سته ئی‌نسان ئی‌نسافی بی . ئە‌وه‌ی من له‌ شه‌رحه‌که‌مدا
 ئە‌ینو‌وسم له‌ هه‌ندێ له‌ ته‌قریره‌کانی مه‌ولانا‌دا هه‌یه ، ئە‌وی تری ته‌قریره‌کانی
 هه‌مو‌ی سوودی زیاتری ئە‌وتۆن لای غه‌یری مه‌ولانا ده‌ست نا‌که‌ون . بۆیه
 ئە‌گه‌ر حازری ده‌رسه‌که‌ی ئە‌و نه‌بم و گو‌ی بۆ زانه‌گرم ، له‌ ده‌ستم
 ده‌ر ئە‌چێ و پ‌یو‌ستیشم پ‌ی‌یه‌تی .

ئەمە شتىكى زۆر نايابە عالمىك لە كوردستانا پىگەشتى و خویندىنى
تەواو کردى ، ئەو ەندە شارەزای عىلمى ەدەت بى ، چونکە وتەوەى
ەدەت لە كوردستاندا باو نى .

ئىبراھىم فەصىح ەیدەرى لە (المجد التالد) دا لە باسى مەناقىبى
مەولانا دا نووسىو ە ئەلئى : زانای پایە بلند شىخ ەلى سوویدى كە لە
گەرەترىنى ەدەت گىرەو ەکانى بەغدا بوو ، زۆرلىكان دىت بو خزمەتى
مەولانا بو تاقى کردەو ەى لە عىلمى ەدەتدا . كە ئەگاتە بەرەو ە موصافە ەى
لە گەل ئەكا و ەەر بە زاو ەستانەو ە ەدەتلىك لە ئەحادىثى ئەو ەلىيە
ئەخوینىتەو ە . لەكاتىكا كە ەشتا دەستیان لەناو دەستى يەكدا بوو . ەەر
لەو كاتەدا مەولانا ش ەدەتلىكى لەو چەشنە ئەخوینىتەو ە . كە دائەنیشن
شىخ ەلى سوویدى بە ژمارە سى ەدەت لە ەدەتەکانى شەش صەحىحە كە
ئەخوینىتەو ە و ئىسنادەکانیان ەل ئەگىریتەو ە ، يەنى ئىسنادى ەدەتلى
ئەدا بە ەدەتلىكى تر و بەم جۆرە بەنیاى تاقى کردەو ە ، جا پاش ئەو ە تەواویان
ئەكا . ەزەرەتى مەولانا ئەو ەدەتە ەریەكى بە ەنى ئىسنادى راستى
خو ەو ە ئەخوینىتەو ە ، جا شىخ ەلى ئەكەوئى بەسەر دەستى ەزەرەتى
مەولانا دا و داواى لى بووردنى لى ئەكا .

كە شىخ ەلى سوویدى لای مەولانا ەلئەستى و ئەزوا ، ئەلئى ئەم
ذاتە لە ئەولیا گەرەو ەکانى خوا ە و عولوومى ظاهىر و باطنى پىكەو ە لە
خویدا كو کردو ەتەو ە و وەك دەریای بى لیوار وایە و ئىمەمانان لەچاو ئەودا
وەك دلۆپە ئاو ىكىن لە چاو دەریایەكدا و پىو ىستە ەموومان ەو ەل بدەین
بو سوود وەرگرتن لە عولوومى زەببانی و ئەتفاسى قودسى ئەم پیاو ە .

مەولانا بەدرىزایی ماو ەى خەرىك بوونىشى بە ئىرشادەو ە . دەرسى
بە فەقى ەەر و توو ەتەو ە ، ەەرچەند جاروبار دەرتانى بو دەرس وتەو ە كە
ەندىك كەم بوو ە . ەەر بو ەشە كە خەرىكى عولوومى ظاهىر و باطن بوو ە

لای زانایان و خواپهرستان به (ذو الجناحین) واته (خاوه‌نی دوو بالی ظاهر و باطین) ناوی دهرکردووه • به‌زاستی وهك چۆن جه‌نابی (جونه‌یدی به‌غدایی) به (سید الطائفتین) واته (گه‌وره‌ی هه‌ردوو هۆزه‌که) ناوی دهرکردووه ، چونکه شان‌به‌شانی خه‌ریك بوونی ته‌سه‌ووف دهرسی فه‌قیکانیشی پشت‌گویی نه‌خستوووه ، مه‌ولانایش له‌سه‌رده‌می خۆیدا (سید الطائفتین) بووه و جیهانی ئیسلامی به‌نووری ظاهر و باطین نووران‌ی کردووه ، به‌لام نووران‌ی کردیکی ده‌وام‌دار ، چونکه له‌وژۆژه‌وه تائیس‌تا ئیرشاد‌کردنی موسولمانان له‌ناو مرید و مه‌نسووبه‌کانیدا به‌رده‌وامه و سوودیان لی وهرئه‌گیری •

ئهو کتیبانه‌ی که مه‌ولانا دایناون

به‌پیی ئه‌وه‌ی له‌هه‌ندی سهرچاوه‌ی باوه‌زپی‌کراوی وهك (الشیخ معروف النوده‌ی) یه‌که‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا نووسراوه ، مه‌ولانا گه‌لی ته‌ئلیقاتی هه‌یه که ئه‌مه ناوه‌کانیا نه‌له‌گه‌ل ورده‌باسیکیاندا :

- (١) شهرحی له‌سهر (اطباق الذهب) ی زه‌مه‌خشهری به‌فارسی •
- (٢) شهرحی له‌سهر مه‌قاماتی هه‌ریری ، به‌لام ته‌واوی نه‌کردووه (١) •
- (٣) حاشیه‌ی له‌سهر عه‌بدولحه‌کیمی سه‌یاله‌کووتی که مه‌شه‌ووره به‌ (تتمه) ، چونکه حاشیه‌که‌ی عه‌بدولغه‌فووری لاری که تا (اصوات) ژۆیشتوووه و به‌س ، عه‌بدولحه‌کیم بۆی ته‌واو‌کردووه • ئه‌مه له‌پیش سه‌فه‌ری هیندی‌دا بووه •

- (٤) جالیه‌الاکدار ، فی تقابلات الامصار •

(١) له‌کتیبخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا نوسخه‌یه‌کی ده‌سنووسی مه‌قامات هه‌یه مه‌ولانا به‌فارسی به‌خه‌تی خۆی ته‌علیقاتی له‌سهر نووسیوه •

(۵) ته‌علیقاتی موده‌ووه‌نه‌ی له‌سه‌ر حاشیه‌ی (خه‌یالی) له‌سه‌ر شه‌رحی عه‌قایدی نه‌سه‌فی و له‌سه‌ر عه‌بدولحه‌کیسی خه‌یالی له‌عیلمی که‌لامدا که‌له‌ سالی ۱۳۰۷ی هه‌جره‌ت ، زیکه‌وتی ۱۸۸۹ی میلادی له‌ئه‌سته‌موول چاپ‌کراوه .

(۶) العقد الجوهری ، فی الفرق بین کسبی الماتریدی والاشعری ، له‌ عیلمی که‌لامدا • شیخ عه‌بدولحه‌میدی خه‌ریووتی شه‌رحی له‌م زیساله‌یه کردوو و ناوی ناوه (السمط العبری ، فی شرح العقد الجوهری) • ئیبراهیم فه‌صیح هه‌یده‌ریش شه‌رحی له‌سه‌ر کردوو •

(۷) کتیه‌ بچکۆله‌یه‌ک له‌باسی عیاداتدا . بۆ ئه‌و مریدانه‌ی که‌ هه‌نه‌فی مه‌ذه‌ب بوون و چوونه‌ته‌سه‌ر مه‌ذه‌به‌بی ئیمامی شافعی خویان لی زازی بی •

(۸) حاشیه‌ی له‌سه‌ر (نهایه‌ی زمه‌لی له‌فیقه‌ی شافعییدا ، تا باسی نوێژی جومعه‌ی له‌سه‌ر زۆیشتوو له‌دوو به‌رگدا •

(۹) شه‌رحی له‌سه‌ر عه‌قایدی عه‌ضودیه‌ له‌عیلمی که‌لامدا •

(۱۰) حاشیه‌ی موده‌ووه‌نه‌ی له‌سه‌ر کتیبی (جمع الفوائد ، من جامع الاصول و مجمع الزوائد من کتب الحدیث) که‌موحه‌مه‌دی کوژی سوله‌یمانی مه‌غریبی هه‌دیته‌کانی چوارده‌موسنه‌دی تیا کوکردوو هه‌وه •

(۱۱) شه‌رحی له‌سه‌ر هه‌دیثی (ئیمان) به‌زمانی فارسی ، عه‌قایدی ئیسلامی تیا کوکردوو هه‌وه و ناوی ناوه (فرائد الفوائد) (۲) •

(۱۲) جلاء الأکدار ، والسيف البتار بالصلوة علی النبي المختار • له‌م کتیه‌دا ناوی ئه‌صحابی غه‌زای به‌دری به‌پیی هه‌رفه‌کانی ئه‌لف‌وبی کوکردوو هه‌وه •

(۲) دانه‌یه‌کی ده‌سنووسی ئه‌م کتیه‌ له‌کتیبه‌خانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا هه‌یه .

(۱۳) کتیبه بچکۆلهیهك له ئادابی ذیکردا له طهریقهتی نهقشه نیدیدا .
 ئەم کتیبه له گهڵ نامه عه ره بی به کانییدا له کتیبی (بغیة الواجد) دا کۆکراوه ته وه .
 (۱۴) کتیبه بچکۆلهیهك له باره ی ئادابی مریده وه له گهڵ شیخی
 مورشیدیا ، له م دوایی به دا له شاری قازانی پایتهختی تاتارستان له چاپ دراوه .
 (۱۵) کتیبه بچکۆلهیهك بو ئیسباتی (رابطه) . له کتیبی (بغیة الواجد) دا
 چاپ کراوه .

(۱۶) نامه عه ره بی به کانی که ئه سراری ته سه ووفی تیا یاندا باس کردو وه .
 ئه سه د صاحبی برازای له بهرگیکی گه وره دا کۆی کردو وه ته وه .
 (۱۷) نامه فارسی به کانی که ئه سه د صاحب له بهرگیکی گه وره دا
 کۆی کردو وه ته وه (۲) .

(۱۸) دیوانی شیعی به سی زمان کوردی و فارسی و عه ره بی له
 ۱۲۶۰ ی هجرت ، زیکه وتی ۱۸۴۴ دا له ئه سه ته مووڵ له چاپ دراوه (۴) .

ئهو کتیبانه ی له ستایشی پایه ی مه ولانا دا نووسراون

مه ولانا وهك زانایه کی گه وره ی ئاین و وهك مورشیدیکی پایه بلندی
 طهریقهت ، له باره ی ژیان و ژه وشت و دهرزو تنه وه یه وه به فه قیکانی و
 ئیرشاد کردنی بۆ مرید و مه نسووبه کانی ، ههروه ها بۆ دا کۆکی لی کردنی

(۳) هه ندی له م نامانه لای شیخ موحه ممه دی خاڵ و هه ندیکشیان له
 کتیبخانه ی ئه سه د صاحبان له شام . مه ولانا نامه ی تریشی بو وه که
 بۆ ئەم و ئەوی نووسیوه ، به لام فه وتاون و نه که وتوونه ته ناو کۆمه له ی
 مه کتووباته عه ره بی و فارسی به کانیه وه .

(۴) جگه له و شیعرانه ی که له دیوانه کهیدا له چاپ دراون ، مه ولانا
 شیعی تریشی هه یه له م لا و له ولا به ده گمه ن ده سگیر ئه بن . دیاره ئه بی
 وهك هه ر شاعیریکی تری کورد شیعی زۆریشی فه وتابی .

به رابه ر به و هير شه ناره و ايانه ي كه كراونه ته سه ري ، گه لي كتیب نو و سراوه .
وا ليره دا ناوی نه و كتیبانه نه هینین :

(۱) اصفی الموارد في سلسال احوال الامام خالد ، تأليف الشيخ عثمان
ابن سند الوائلي النجدي نزيل البصرة (۱) .
(۲) الفيض الوارد ، على روضة مرثية مولانا خالد ، تأليف ابي الثناء
محسود الآلوسي (۲) .

(۳) المجد التالد ، في مناقب مولانا خالد ، تأليف ابراهيم فصيح
الحيدري البغدادي (۳) .

(۴) سلّ الحسام الهندي ، لنصرة مولانا خالد النقشبندي ، تأليف
الشيخ محمد امين الشهير بابن عابدين (۴) .

(۵) الأساور العسجدية ، في المآثر الخالدية ، تأليف الشيخ حسين بن
احمد البصري الدسوري .

(۶) الحديقة الندية والبهجة الخالدية ، تأليف الشيخ محمد بن سليمان
الحنفي البغدادي (۵) .

(۷) النشر الوردي ، باخبار مولانا خالد النقشبندي الكردي ، تأليف
الشيخ ابي بكر محمد الحنفي الاحسائي (۶) .

-
- (۱) به لگه يه کی نه و توّم ده سگير نه بوه لي يه وه بزائم ئاخو نه م كتیبه له چاپ
دراوه يا له چاپ نه دراوه .
(۲) نه م كتیبه له سالی ۱۲۷۸ ی هیجره تدا له چاپ دراوه .
(۳) نه م كتیبه له سالی ۱۲۹۲ ی هیجره تدا له نه سته موول له چاپ دراوه .
(۴) نه م كتیبه له سالی ۱۳۰۱ ی هیجره تدا له چاپخانه ی (معارف الولاية) له
شام له چاپ دراوه .
(۵) نه م كتیبه له په راویزی كتیبی (اصفی الموارد) وه له چاپ دراوه .
(۶) دانه يه كه له م كتیبه له كتیبخانه ی گشتی نه وقافی به غدادا هه يه ، نمره ی
(۴۸۲۰) ه .

- (٨) القول الصواب ، برد ما سمي بتحرير الخطاب ، تأليف محمد امين مفتي الحلة .
- (٩) السهم الصائب . لمن سمي الصالح بالمبتدع الكاذب ، تأليف محمد امين السويدي البغدادي .
- (١٠) البهجة السنية ، في آداب الطريقة العلية الخالدية ، تأليف محمد ابن عبدالله الخاني^(٧)
- (١١) حصول الأنس ، في انتقال حضرة مولانا خالد الى حضرة القدس ، تأليف السيد اسماعيل الغزي العامري مفتي الشافعية بدمشق الشام .
- (١٢) رياض المشتاقين ، في مناقب مولانا خالد ضياء الدين ، تأليف الملا حامد البياري الشهرزوري^(٨) .
- (١٣) مسلي الواجد و مثير النواجد ، في تشطير مرثية مولانا خالد ، للشيخ داود بن سليمان بن جرجيس^(٩) .
- (١٤) بغية الواجد ، في مكتوبات مولانا خالد . للشيخ محمد اسعد صاحب^(١٠) .
- (١٥) نور الهداية والعرفان في سر الرابطة والتوجه وختم الخواجگان للشيخ محمد اسعد صاحب زاده^(١١) .
- (١٦) الفيوضات الخالدية ، للشيخ محمد اسعد صاحب زاده^(١٢) .

- (٧) ئەم کتیبە لە ١٣٠٣ی هێجری تەدا لە چاپ دراوە .
- (٨) دانەیهێک لەم کتیبە لە کتیبخانەی خانەقای بیاردەدا هەبوو .
- (٩) دانەیهێک لەم کتیبە لە کتیبخانەی گشتیی ئەوقافی بەغدادا هەیه ، نەردی (٥٧٦٥) ه .
- (١٠) ئەم کتیبە لە سالی ١٣٣٤ی هێجری تەدا ، زیکەوتی ١٩٢٤ی میلادی لێ دیمەشق چاپ کراوە .
- (١١) ئەم کتیبە لە سالی ١٣١١ی هێجری تەدا لە چاپخانەی عیلمیە لە قاهرە لە چاپ دراوە .
- (١٢) ئەم کتیبە لە پەرەوێزی کتیبی (نور الهداية والعرفان) دەو لە چاپ دراوە .

(١٧) جمع القلائد و مجمع الشوارد ، في فرائد حضرة مولانا خالد ،
للشيخ محمد اسعد صاحب زاده .

(١٨) الرحمة الهابطة ، في ذكر اسم الذات والرابطة ، تأليف الشيخ
حسين بن احمد الدسوري ، صاحب كتاب الأساور العسجدية في المآثر
الخالدية .

(١٩) الأنوار القدسية ، في مناقب السادة النقشبندية ، لمحمد بن احمد
الرخاوي (١٣) .

گهلی خاوهن هونه ر و ناوداری تریش له باسی سیره تی پیروز و
ژه وشتی بهرزی مهولانا دا ته ئلیفیان کردوو وهك سه یید عوبه یدولای
حه یده ری و شیخ ئه حمه دی طه رابلوسی ئه رواوی و شیخ ئیسماعیلی کوزی
عه لی دووره کی و حاجی شوکری ئه فه ندی رومی ئه سته موولی و
که سانی تریش .

ههروه ها باسی سیره تی مهولانا و خوورژه وشتی له گه لی کتیی تریشا
هاتوو که ته رخا ن نه کراون بو باسی ئه و . وهك (جامع الکرامات) ی شیخ
یوسفی کوزی ئیسماعیلی نه بهانی و ، (الأعلام) ی خه یرو ددینی زه رکه لی و ،
(نشوة الشمول) و (نشوة المدام) و (غرائب الاغتراب) ی ئه بوولته نای
ئالووسی و ، (عنوان المجد) ی ئیبراهیم فه صیح حه یده ری و ، (قاموس
الاعلام) ی شه مسود دین سامی و ، (المسک الأزفر) ، فی عشاء القرن الثالث
عشر) ی مه حموود شوکری ئالووسی و ، (السعادة الابدیة) ، فی ما جاء به
النقشبندیة) و (الحدائق الوردیة) ، فی حقائق اجلاء النقشبندیه ی
عه بدوله جیدی کوزی موحه ممه دی خانی و ، (معجم المؤلفین) ی عومه ر ژه ضا
که ححاله و ، (منتخبات التواریخ) ی دیمه شقی و ، (المقامات السعدیة) ی

(١٣) ئه م کتیبه له سالی ١٣٤٤ ی هجرت ، ریکه وتی ١٩٢٥ ی میلادی له
میسر له چاپ دراوه .

شیخ موحه مەد مەزھەری مەعصومی و ، (القافله) ی دادیار
 مەحموود و لەعەبطە و ، (مشاهیر الشرق فی القرن التاسع عشر) ی جورجی
 زەیدان و ، (هدیة العارفین ، فی اسماء المؤلفین) ی ئیسماعیل پاشای بەغداييی
 بابانی و ، (معجم المطبوعات العربیة) ی یوسف ئیلیان سەرکیس و ،
 (حديقة الأولیاء) ی خواجە زادە ئەحمەد حیلمی و ، (الكشاف ، فی مخطوطات
 خزائن الاوقاف) ی دوکتۆر موحه مەد ئەسەد طەلس و ، (مطالع السعود) ی
 شیخ عوثمانی ئینولسەنەد و ، (تنویر القلوب) ی شیخ موحه مەد ئەمین
 هەولیری و ، (حسب حال السالك) ی ئەحمەد شەو کەت و ، (التراث الروحي) ی
 موحه مەد عەبدولمونیعی خەفاجی و ، (مجمع الأدباء) ی مەستوورە خانمی
 ئەردەلان و ، (التعريف بمساجد السليمانية و مدارسها) ی شیخ موحه مەدی
 قزلجی و ، (خلاصة تاريخ الكرد و كردستان) و (مشاهیر الكرد و كردستان) و
 (تاریخ السليمانية وانحائها) ی ^(١٤) موحه مەد ئەمین زەکی و ، (الاكراد فی
 بهدینان) ی ئەنوەر مائی و ، (مفتی زەهاوی) ی شیخ موحه مەدی خال و گەلی
 کتیبی تری جگە لەمانە .

وا بۆ نموونە دوو پارچە لە دوو لەو کتیبانە ئەنوسمەووە کە یا بۆ
 داکۆکی لە مەولانا نووسراون ، یا باسی ئەویان تیا یە . پارچە یە کە میان
 لە کتیبی (سلّ الحسام الهندي ، فی نصرة مولانا خالد النقشبندی)
 وەر ئەگرم کە موحه مەد ئەمین ئینوعایدین دایناوە کە خۆی یە کۆ بوو
 لە مەنسووبەکانی مەولانا . ئینوعایدین ئەلئ :

« هو الامام الشهير ، والعارف الكبير ، الذي ورث من العوارف
 والمعارف كل طارف و تالد ، ولم ينكر فضله الا الجاحد المعاند والكابر
 الحاسد ، الامام الأوحّد والعلم المفرد ، الهمام الماجد ، حضرة سيدي الشيخ

(١٤) ئەم سێ کتیبە لە ئەسلدا بە کوردین ، بەلام ئێمە وەرگیراوە
 عەرەبی یە کانیانمان لاو .

خالد ، الذي غدا قطب العارفين في سائر الآفاق ، وملاذ المريدين على الإطلاق ، واشتهرت به سائر الطريقة النقشبندية في عامة البلاد الاسلامية ، مع ما حاز من علوم باهرة بهية . وتأليفات شائعة شهية . فلاتبدو نقائص لآلى التحقيق من بحار التدقيق الا بغواص افكاره ، ولا تجلى عرائس جوارى الترقيق على منصات التسميق الا لخطاب انظاره فلذا شاع صيته وذاع ، وعم النواحي والبقاع ، وتليت آيات فضائله على السنة الأصائل والبكور ، ونشرت رايات فواضله على رماح الظهور ، وظهر ظهور البدر التام ، معتقدا بين الخاص والعام . ثم ان حضرة هذا الامام الافخم ، قد تفضل الله به على اهل الشام وأنعم ، حيث جعلها محل قراره ، ومحط رحاله وتسياره . ودخلها سنة ثمان وثلاثين والف ومأتين ، بخدمه وحشمه وجملته من الخلفاء والمريدين ، فغصت ابوابه بالزحام ، وهرع الى خدمته الخاص والعام ، يتبرك بزيارته الامراء والحكام ، نافذ الكلمة فيهم بلا نقض ولا ابرام ، تتوارد عليه المكاتبات من اعيان الدولة المنصورة ، وامراء عامة الاقطار المعمورة ، وهو مع ذلك لم ينشغل عن نشر العلوم الشرعية ، ورفع شعار الطريقة النقشبندية ، وارشاد السالكين ، وتربية المريدين ، واحياء كثير من مساجد دمشق الشام ، التي قد آلت الى الانداس والانهدام . باقامة الصلوات والأوراد والاذكار وارشاد الخلق الى طريق السادة الأبرار ، حتى صار المشار اليه من بين اهلها والمعول عليه في رفع الملهمات وحلها ، الى ان أصيبت بعين الزمان ، ورميت بطوارق الحدثان ، بسبب الطاعون الداعى الى الهلاك والحتف ، الواقع عليه عام اثنين واربعين ومشتين والف ، فلبى داعيه المجاب الى دار المقام . في ليلة الجمعة لاربعة عشرة خلون من ذى القعدة الحرام من ذلك العام . ولقد زرته يوم الثلاثاء الحادي عشر من ذى القعدة قبل الغروب من ذلك اليوم ، فذكرت له انى رأيت منذ ليلتين في النوم ان سيدنا عثمان بن عفان ميت وانا واقف اصلى عليه ، فقال لي أنا من أولاد عثمان . فكأنه يشير الى أن هذه الرؤيا تومىء اليه ، ثم

أخبرت انه لما صلى العشاء التفت الى مريديه ، فاستخلف وأوصى ، وفعل ماأراد واستقصى ، ثم دخل الى بيته فطعن في تلك الليلة ليفوز بقسم الشهادة ، وينال الحسنى وزيادة ، فروح الله روحه ، ونور مرقده وضريحه ، وقلت فيه اندبه وأرثيه ، وأذكر بعض فضائله الجمة ، بقصيدة جعلتها للخاتمة تنمة » .

پارچه ی دوووه میس له کتبی (غرائب الاغتراب) ی سه یید
 شه ابوددین مه حوودی ئالووسی وهرئه گرین که بو باسی پیر و ماموستا کانی
 خو ی دایناوه . ئالووسی ئه ئی :

« وقرأت مسألة الصفات من الخيالي ، على حضرة مولی لا یصل الى حقيقة فضائله خیالی ، حضرة مولانا ضیاءالدین الشیخ خالد النقشبندی ، وهو صاحب الاحوال الباهرة والكرامات الظاهرة ، والانقاس الطاهرة ، الذي تواتر حديث جلالته ، وأجمع المنصفون على ولايته . وعمت بركاته الحاضر والبادی ، وانتشر صيته في كل واد ونادی ، امتدت في المقامات والأحوال باعه ، وعمرت بالفضل والافضال رباعه ، كان حريصا على سلوك طريق اهل السنة والجماعة ، لا يعرف من اوقاته ساعة ، في غير حل دقيقة علم او طاعة ، حسن السميت والسيرة ، نير القلب والسريرة ، ان توجه الى قلب مرید ملأه نورا ، او ربط على اكرام معدم أفعم واديه بأيدي اياديه سرورا .

الإمام الجليل غوث البرايا
 غيثها المرتجى ندى احسانه
 ذو سجايا مثل الرياض سقاها
 وابل القطر من ندى هتانه
 بحر جود له جداول عشر
 في يديه تدفقت من بئانه
 سار في الخافقين ذكر علاه
 وعلا قدره على كيوانه
 فائض العلم عن روية فكر
 كاد يجلو سر القضا بعيانه

ثاقبُ الذّهنِ كم خفايا علومٍ
قد جلاها بالكشفِ عن برهانه
فهو كشافُ مشكلاتٍ معانٍ
جلُّ الفاظها بديعُ بيانه

وبالجملة ما حوى احد في عصرنا من فضله ، لم أر مثلاً له ، واظن انه هو ايضا ما رأى مثله ، وانكار بعض الاجلة عليه . وتوجيههم سهام الطعن (وحاشاه) اليه ، كان بعضه محض تفسانية ، وبعضه الآخر كان من غير روية على ان ذلك انما نقص قدر من آذاه ، ولم ينقص قدر ذرة من شامخ علاه .

من كان فوق محلّ الشمس رتبته
فليس يرفعه شيء ولا ينقصه

چەردەيەك لە مەناقیبی مەولانا

وەك ئیبراهیم فەصیح ھەیدەری لە (المجد التالد) دا ئەیگێژیتەووە مەولانا ذاتی بوو ھەمیشە بەپێی پێژەوی قورئان و سوننەت جوولاًووتەووە . بەدریژایی ژبانی تەركی نوێژی جەماعەتی نەکردوووە . لە ھەر شوێنی نیشتهجێ بووبی پیش نوێژی خۆی بوووە كە لە خەلیفە و مەنسووبە گەورەكانی بوون . مەولانا ھەمیشە شەونوێژی كردوووە و سبەینان زوو لە خەو ھەستاووە و بەردەوام خەریکی ذیكەر و فكر و تاعەت و ئامۆژگاری و ئێرشادی موسوڵمانان بوووە و ھەرگیز لە سوننەتی پیغمبەر لای نەداووە . ئیبراهیم فەصیح ئەلێ شەخصیك ماوەی سالیك مورا قەبەیی مەولانای كردوووە نەیدیووە تا قە جاری لە سوننەت لابدا . سەرنجی داووە ھەرچەند ئەچیتە ناو مزگەوتیكەووە پێی راستی پیش ئەخا و كە دیتە دەرەووە پێی چەپی پیش ئەخا .

مەولانا لە گەل ئەو ھەموو ئیش و كارەیی كە بوویەتی ھەرگیز

دهس بهرداری دهرسی فهقیکانی نه بووه ، دهرسی تهفسیر و حه دیشی شهریف و
فیقه و ئوصوولی دین و ئوصوولی فیقهی وتووتهووه • فهقیکانی دهرسی
تهربییهی زۆحی و مریدهکانی دهرسی عولوومی ظاهیری یان لا وەرگرتوووه •

مهولانا ئینسائیکی زاهید بووه ، ههرچی بهکی بووبی صهرفی
ههژارهکانی تهکیه و خانهقاکی و ههتیو و بیوهژن و ههژارانی دهوورپشتی
کردوووه • قهرزی قهرزارانی لی داوتهووه و یارمهتی ئهوانهیی داوه که
موحتاجی یارمهتی بوون •

مهولانا کهسیکی به صهر و تهحه ممول بووه • دهرد و ئازاریکی
زۆری نه دهووربهری خۆی هه لگرتوووه چ هیی قسه و چ هیی کردهووه •
سه ره نجامیش نیشتمانی خۆی به جی هیشتوووه و چوووه بۆ دوورولات ته نها
له پیناوی بیروباوهر و خواناسیدا و بۆ ئه وهی موسولسانان به هۆی ئه وهوه
تووشی دهرد و مهینهت نه بن • له گه ل ئه وهش هه میشه ئاماده بووه بۆ
چاوپۆشی له وانهی ئه زیه تیان داوه و بۆ لی خووش بوونیان ، وهك هیچ زووی
نه دابی •

عیزه تی نه فس و له دنیا دووری و دهس بلاوی مهولانا

(۱) پیشتر باسی ئه وه مان کرد که مهولانا له خورمال له مه دره سهی
مه لا جه لالی خورمالیدا فهقی بووه ، کابرایه کی هیندی زیی که وتوووته
خورمال و له وی نه خووش که وتوووه • مهولانا له زیگای خوادا خزمه تی ئه و
کابرایه ی کردوووه و چیی پیویست بووبی بۆی هیناوته دی • کابرا که
ئومیدی زیانی ئه بری ، بانگ ئه کاته مهولانا و دهست ئه با تووره که یهك له
باخه لی ده ر ئه هیینی ئه یداتی ، پیی ئه لی ئه مه ئیکسیره هه لی بگره بۆ

خۆت ، هەرکاتێی که پێویستی به کت بوو به پاره ئهوهندهی دهنگه گهنمییکی
 لێ بکهره ناو پیاڵهیهك ئاوهوه ئهیکا به زێڕ • پاش مردنی کابرا مهولانا
 ئهکهوێته مهراقهوه که ئهگهر قسهی ئهم کابرا راست بێ و ئهم تۆزه ی لهم
 تووره که دایه ئاو بکا به زێڕ ، ئهو چی بکا لهو زێژه و چۆن خۆی لهو داوی
 دنیا به زنگار بکا ؟ ئهچێته قهراخ چه می زهلم و بۆئهووی به جاری له خه یالی
 دنیا و دنیا داری زنگار بێی تووره که که ژه پوراست فری ئه داته ناو چه می
 زهلمه وه و ئه گه زێته وه بۆ سه ر خویندنه که ی •

(۲) له گه ل ئه وه شدا که مهولانا لای بابانه کان زۆر به قه در و حورمه ت
 بووه و ولاته کهش ئاوه دان و ژازاوه بووه ، مهولانا زووی له دنیا نه کردووه و
 به دوای ئه وه دا گه ژاوه که مورشی دیکێ ته و او و شایانی ده سگیر بێ له
 دنیای دوور بخته وه و ، ههر که ئیشاره تی سه فهری و مرگرتووه ولات و
 زێ و شوینی خۆی به جێ هێشتووه و زێگای هیندستانی گرتووه ته بهر و
 زۆیشتووه •

(۳) که دوا جار بزیاری سه فهری شام ئه دا ، له گه ل ئه وه شدا که له
 کوردستاندا مرید و مه نسوویکی زۆری بووه و مه حموود پاشای بابان
 زۆری له گه ل هه ول داوه که بگه زێته وه بۆ سوله یسانی و زۆر دلی ئه داته وه و
 هه موو هۆیه کی ژه حه تی د ل و ده روون و ژیا نی باشی بۆ ئاماده ئه کا ، مهولانا
 بۆئهووی که به هۆی ئه وه وه هه را و ئاشووبه له سوله یمانیدا نه بێ و ئیوانی
 موسو لمانان تێك نه چی هه موو داواکانی پاشا ژه ت ئه کاته وه و بزیاری سه فهر
 ئه دا و ولات به جێ دیلی و ئه ژوا بۆ شام •

(۴) مهولانا له سه رده می ئیرشادیدا ، وه کوو شیخه کانی تر ، دیاری و
 خزمه تی خه لکی قوبوول نه کردووه ، به لکو به ده رامه تی که می ئه ملاکی
 خۆی قه ناعه تی کردووه و ، گه لێ جاریش قه رزی له سه ر بووه به بار و هه ندی
 له مه نسووبه کانی به بێ ئاگاداریی خۆی قه رزه کانیان بۆ بژاردووه ته وه •

(٥) ئىبراهيم فەصيح حەيدەرى لە (المجد التالد) دا نووسىويە : وائەبوو مەولانا بەجاری پتر لە صەد ھەزار قرووشى ئەبەخشی • بۆنموونە کاتىيى کە عالمى گەورە و خواناس سەيید ئىبراهيمى بەرزنجەيى لە بەغدا وەفات ئەکا پەنجا ھەزار قرووش قەرزار ئەبى • خاوەن قەرزەکان سەيید موحەممەدى کورى ھەل ئەپيچن بۆ ئەو قەرزە • ئەویش غەيرى ئەو مالەى تيا ژيان و ھەندى کتیبى باوکی ھيچى لەدەستدا نابى • ھاوار ئەبا بۆ مەولانا • مەولاناش خاوەن قەرزەکان بانگ ئەکا و سەنەديان بۆ ئەنووسى کە لە ماوەى مانگىدا قەرزەکانیان بداتەو • مانگە کە پزنايىتەو ھەموو قەرزەکانیان بۆ ئەبژيرتەو •

(٦) لە زەمانى داوود پاشادا سوپای عەجەم بەھۆى ھەندى بابانىيەو دەورويشتى سولەيسانى تالان ئەکا • لەو تالانەدا کتیبخانەى مەلایە کیش لە دىيە کدا سەرى تيا ئەچى • مەلاکە ئەچى بۆ بەغدا بۆ شکات لای مەولانا • مەولانا ئەفەرمويت ھەرچى کتیبى کتیبخانەکەى خوێ ھەيە يیدەن بەو مەلایە • مەلایش دەستى مەولانا ماچ ئەکا و کتیبەکان ئەبات و ئەگەزیتەو •

(٧) عەبدولباقى عومەرى لە مووسلەو بە فەرمانى يەحيا پاشای والى مووسل دیت بۆ بەغدا بۆلای داوود پاشا بۆ ھەندى کاروبار و لە مالى موحەممەد ئەفەندیى حیسابداری خەزینە دائەبەزى • ماوەيەکی پى ئەچى ئیشەکەى بۆ جى بەجى نابى ، خەرجى پى نامىنى • رۆژنيکیان خزمەتکارەکەى پى ئەلئى ئەم مەولانا خالیدە کە توى ئەوئەندە خوش ئەوئى ، ئەگەر شیخ بى ئەبى ھەندى خەرجیت بۆ بنیرى • لەم قسانەدا ئەبن ئەدرى لە دەرگا • خزمەتکارەکەى عەبدولباقى دەرگا کە ئەکاتەو ئەبینى خزمەتکارىکی مەولانایە دەستەسزىکی سپى بەدەستەو ھەيە ، لە بەردەرگا کەدا زاوئەستاو • کابرا دەستەسزە کە لە بەردەمى عەبدولباقىدا دائەنى و ئەلئى مەولانا ئەمەى بۆ ناردوویت • کە کابرا ئەزوا عەبدولباقى دەستەسزە کە ئەکاتەو ، ئەبینى

بیست هزار قرووشی تیاپه • زۆری پی خوش ئەبی و ئەزوا بۆلای مەولانا
بۆ سوپاس •

خەلیفەکانی مەولانا

لە گەڵ ئەوەشدا کە ناحەزان و گومراھان بەوپەزی توند و تیژی
بەربەرەکانیی مەولانایان ئەکرد و تەگەرەیان ئەهینایە زۆی و ئەیانویست
نەهێلن زۆنگای شەریعت و طەریقەت پیشانی موسولمانان بدا ، بەلام
ئەستێرە بەختی مەولانا لە تاریکایی شەوی نەزانی و گومراھیدا ھەر لە
درەوشانەویدا بوو ، تا سەرەنجامی کار زۆر لەوانە ی ھەڵخەڵەتێرا بوون
گەژانەوہ بۆ سەر زۆنگای راست و زۆر لە ستەمکاران لە ستەمی خۆیان
پەشیمان بوونەوہ و زۆری تریش لە طالیبانی نووری طەریقەت بە بەرەکەتی
ئەرواحی ئەولیا دلیان لە گەردی دنیا پاکبووہوہ • خەلیفەکانی مەولانا لە
ھەموولایەک مووہفەق بوون ھێز بە حەقیقەتی ئیسلامەتی بدەن و بوونیان
بوو بە چرای زوون کەرەوہی زۆنگای تاریکی ژبانی خەلک و بە نیشانە ی
پایە ی بلند و پیری بەرز و دل و دەستی خاوینی مەولانا خالیدی نەقشبەندی •
ژمارە ی ئەم خەلیفانە ی مەولانا بە من ناکرێ ، بەلام ئەوانە یان کە
ناویان لە سەرچاوہ ی باوہ زۆی کراودا نووسراوہ ، ناویان ئەنووسم و
ھەرچە ندیش لە میژووی ژبانی ھەر کامیان بزاتم بە یانی ئەکەم • ئەوانە ش
کە ناویان نازاتم یا ئاگاداری میژووی ژبانیان نیم با بمیننەوہ بۆ لە مەوپاش
بەلکو کەسی وا ھەلکەوێ بتوانی تۆزی گەردوونیان لە سەر زوو داتە کینی و
زۆوی زووناکیان پیشانی خویندەواران بدا •

خەلیفە کوردەکانی مەولانا ئەمانە بوون :

(۱) شیخ عثمان سیراجوددین •

- (۲) مه‌لا موصطه‌فای کوزی مه‌لا جه‌لالی خورمالی •
- (۳) سه‌یید نه‌حمه‌دی مه‌شهور به‌سه‌رداری خه‌لکی سه‌رگه‌لوو •
- (۴) شیخ عه‌بدولقادی به‌رزنجه‌یی سه‌رگه‌لوویی •
- (۵) شیخ مه‌حموود صاحیبی برای باوکی و دایکیی خوی •
- (۶) شیخ ئیسماعیلی به‌رزنجه‌یی کونه‌کوتری •
- (۷) شیخ ئیسماعیلی هه‌نارانی •
- (۸) حاجی مه‌لا عه‌بدوللای جه‌لی •
- (۹) شیخ مه‌لا عه‌بیاسی کوویی •
- (۱۰) شیخ مه‌لا موحه‌مه‌دی قزله‌ری •
- (۱۱) مه‌لا عه‌بدولغه‌فووری که‌رکووکی •
- (۱۲) شیخ مه‌لا هیدایه‌توللای هه‌ولیری •
- (۱۳) شیخ نه‌حمه‌دی خه‌طیبی هه‌ولیری •
- (۱۴) شیخ مه‌لا به‌کری کوردیی گه‌لالی •
- (۱۵) شیخ عه‌بدولفه‌تتاحتی عه‌قره‌یی •
- (۱۶) شیخ ئیسماعیلی شیروانی •
- (۱۷) شیخ موحه‌مه‌د حافظی ئورفه‌لی •
- (۱۸) شیخ مه‌لا عه‌بدولزه‌حمانی کوردی •
- (۱۹) شیخ مه‌لا موحه‌مه‌دی مه‌جذووب •
- (۲۰) سه‌یید طاهای نه‌هری‌یه •
- (۲۱) شیخ عه‌بدولقادی شه‌مزینی •
- (۲۲) شیخ خالیدی جه‌ریری •
- (۲۳) شیخ موحه‌مه‌دی فیراقی •
- (۲۴) مه‌لا نه‌حمه‌دی کو‌له‌ساره‌یی •
- (۲۵) سه‌یید عوبه‌یدوللای جه‌یده‌ری •

- (۲۶) شیخ طاهیری عهقرهیی بامهژنی •
 - (۲۷) مهلا ژدسوولی سابلاخی •
 - (۲۸) شیخ عومه‌ری قهره‌داغیی مه‌شه‌وور به شیخ هۆمه‌ر •
 - (۲۹) شیخ مه‌سه‌وودی ئامیدی •
 - (۳۰) مه‌لا ئه‌حه‌دی هه‌کاری •
 - (۳۱) شیخ مه‌حه‌وودی کورژی عومه‌ری سووسی‌یی •
 - (۳۲) شیخ موحه‌مه‌دی قهرمه‌شلی •
 - (۳۳) شیخ مه‌لا خالید •
 - (۳۴) شیخ خالیدی کوردی •
- خه‌لیفه‌کانیشی له‌ غه‌یری کورد ئه‌مانه‌ بوون :
- (۱) شیخ عه‌بدوللای ئه‌فغانیی هه‌راتی •
 - (۲) سه‌یید عه‌بدولغه‌فووری مه‌شاهیدی به‌غدایی •
 - (۳) شیخ موحه‌مه‌دولجه‌یدی به‌غدایی •
 - (۴) شیخ مووسای جبووری •
 - (۵) شیخ موحه‌مه‌دی ئیمام •
 - (۶) مه‌لا ئه‌بووبه‌کری به‌غدایی •
 - (۷) شیخ ئیسماعیلی به‌صری •
 - (۸) سه‌یید ئیسماعیلی غه‌ززی •
 - (۹) شیخ مه‌عرووفی تیکریتی •
 - (۱۰) شیخ موحه‌مه‌د ناصیح •
 - (۱۱) شیخ عه‌بدولقادری دیملانی •
 - (۱۲) شیخ مووسای به‌نده‌نیجی •
 - (۱۳) شیخ عیسای به‌نده‌نیجی •
 - (۱۴) سه‌یید مه‌حموود ئه‌فه‌ندی گه‌یلانی •

- (۱۵) شیخ موحه ممدی خانی
- (۱۶) شیخ ئەحمەدی سەمین
- (۱۷) شیخ حەسەنی قۆزانی
- (۱۸) شیخ عەبدوللای فەرد
- (۱۹) شیخ موحه ممدی کۆزی سوله یمانی طه رابلوسی
- (۲۰) شیخ موحه ممدی کۆزی سوله یمان
- (۲۱) شیخ موحه ممد صالح
- (۲۲) شیخ عەبدوللای ئەرزەنجانی
- (۲۳) شیخ موحه ممدی عاشقی میصری
- (۲۴) شیخ یۆسف ئیسلام یولی
- (۲۵) شیخ فەیزوللای ئەرزۆمی
- (۲۶) شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی
- (۲۷) شیخ عەلیی بالوولی
- (۲۸) خواجه عومەر زاسیم ئەفەندی
- (۲۹) شیخ ئەحمەدی قەسطەموونی
- (۳۰) حاجی حوسەین ئەفەندی
- (۳۱) شیخ جەودەت ئیبراھیم
- (۳۲) شیخ موحه ممدی ھەراتی
- (۳۳) سەید ئەحمەد ضیائوددینی گوو مشخانی

ئەم ذاتانە ھەموویان ئیجازە ی ئیرشادی عامیان لە مەولانا وەرگرتوو و
 خاوەنی پایە بەرز بوون لە تەسەووفدا و بە ریاضەت کیشان و عیادەت و
 شوین کەوتنی کیتاب و سوننەت لەبەر تەوہججوات و بەرەکەتی مەولانا
 پیگەشتوون و دلایان بوو بە مەظھەری تەجەللای نووری خوا • لەناو
 ئەمانەدا ھەندیکیان لە ھەندیکی تریان مووہفەق تر و سەرکەوتووتر بوون

وهك شیخی سیراجوددین و سهیید طاهاى نههرى و شیخ عهبدولقادرى
شه مزینى و شیخ طاهیری بامهرنى و شیخ نهحمهدى سهردار و ههنديکیشیان
به مچوره مووه فقهق نه بوون .

نه حوال و مهناقیبى نهو خهلیفانهى مهولانا که ناگام له نه حوال و مهناقیبانه

یه که م — شیخ عوئشان سیراجوددینه که له سالى ۱۱۹۵ ی هيجره تدا له
دیی تهوئلهى سهر به قهزای ههله بجه له دایک بووه . باوکی ناوی خالید
ئاغای کورزی مه حوود ئاغای کورزی عهبدوللا ئاغای کورزی سهیید
موحه مهده دهروئشی کورزی سهیید طاهیری کورزی سهیید جومعهیه . وهك
مه شهووره ئهم سهیید جومعهیه له ساداتی (نعیم) و له نهوهی حهزرتی
حوسهینه . وهختی خوئی له دهووروبه ری چیاى چیرینه وه هاتووه بو دیی
تهوئله و لهوئ ماوه تهوه . دایکی ناوی (حولهیمه) ی کچی فقهق نه بووبه کری
تهوئله ییه که له ناو خه لکا به (فقهق ههیه به کر) مه شهوور بووه . ئهم فقهق
نه بووبه کره له نهوهی فقهق نهحمه دی غهزایی به که نهویش له نهولادی شیخ
زه کریای کاکو زه که ریایی و له نهوهی شیخ نه بولحه سه نی شاذلی به که نهویش
نه چیتته وه سهر حهزرتی حهسه ن (۱) .

شیخ عوئشان له حهوت سالیدا نراوه ته بهر خوئندن و قورئانی پیروز و
ههندی ورده کتیبی خوئندووه . نهجا بو وهر گرتسی دهرسی عهره بی و
شه ریهت تهوئله ی به جی هیشتوووه . له بیاره و خه رپانی و خورمال
خوئندوویه تی . پاشان بو خوئندن چوووه بو به غدا و لهوئیش له تهکیه ی

(۱) شیخی سیراجوددین و نهولادی خوئیان به ئیددیعاى سهییدی وهه خهریک
نه کردوووه ، بهلام ئهم شه جهره یان که ئیمه باسمان کرد راسته و تا سهر
سهیید جومعه به خه تی شیخی ضیائوددین نووسراوه .

حه زره تی غه وٲ زوړی خویندووه • هه ر له وٲ یش ته صادوفی مه ولانا خالیدی
کردووه و بووه به خه لیفه ی و گه زاوه ته وه بو هه ورامان و دهستی کردووه به
ئیرشاد تا له ۱۲۹۵ ی هیجره تدا وه فاتی کردووه •

دووهم : مه لا موصطه فای کوړی مه لا جه لالی خورمالی که له کتیبی
(المجد التالد) دا زوړ به قه در و حورمه ته وه ناوی هیئراوه و ، له سه رده می
باوکی و پاش وه فاتی ئه ویش سه ره زای بلاو کرده وه ی طه رقه ت خه ریکی
ته دریسی فه قیکانیسی بووه •

سیهم : سه یید ئه حمه دی سه رگه لوویبی به رزنجه یی که مه شهوور
بووه به سه یید ئه حمه دی سه ردار • پاش ئه وه ی مه ولانا له هیندستانه وه
ئه گه زٲته وه بو سوله یمانی و دهست ئه کا به ئیرشاد و مرید له هه موولایه که وه
دٲن بو خزمه تی ، ناحه زان ئه یانه وٲ زیانی پی بگه یه نن ، سه یید ئه حمه دیش
به م نیازه له سه رگه لووه وه دٲت بو سوله یمانی • مه ولانا یش له زوړی جومعه دا
له پاش نوٲژی جومعه که له مزگه وتی گه وره دٲته دهره وه ته وه ججو هیکی لی
ئه کا و ، ئه ویش جه ذبه ئه یگری • له مه وه ته رقه ت له سه ر دهستی مه ولانا دا
وه رئه گری و دهست ئه کا به سولووک کردن لای تا به پایه ی خه لیفه یی ئه گاو
ئیحازه ی ئیرشاد وه رئه گری • مه ولانا له نوو سراوه کانیدا به (اخونا احمد)
ناوی سه یید ئه حمه د دٲنی • ئه م ذاته خزمه تیکی زوړی له ژانیا به
موسولمانان کردووه •

چوارهم : شیخ عه بدولقادری به رزنجه یی سه رگه لوویبی • ئه م ذاته له
کوردستانه وه هیجره تی کردووه بو مه دینه ی مونه ووهره و له وٲ نیشته جی
بووه و پاشان ئینتیسابی کردووه به مه ولانا و ماوه یه ک هه میشه هه ر له گه لی
بووه و خه ریکی سولووکی طه رقه ت بووه تا پیگه یشتووه ، ئه نجا مه ولانا
کردوویه به خه لیفه و ئیحازه ی ئیرشادی پی داوه و له مه دینه ی مونه ووهره
خه ریکی زٲگا پیشاندانی موسولمانان بووه تا کوچی دواپی کردووه •

پینجه م : شیخ مه حموود صاحبی برای باوك و دایکی مه ولانا . ئەم
 ذاته له ۱۱۹۷ ی هجر دتا له قهرداغ له دایك بووه و پیش ئەوه که بالغ
 ببی باوکی کوچی دوایی کردوو . جا که وتوو ته ئیداردی مه ولانا وه که
 به خێوی کردوو و پهروهردهی کردوو و قورئانی پیرۆز و وردد کتیبه
 سه ره تایی به کانی پی خویندوو . پاشان به رنامه ی خویندنی هه قیانی لای
 مه ولانا خویندوو و مه لایه کی مونا سبی لی دهرچوو .

پاش ئەوه ی که مه ولانا گه یشتوو ته پایه ی ئیرشاد ، مه حموود صاحب
 ته ریه تی له سه ر ده ستیا وهر گرتوو و مه ولانا یش ئیجازه ی ئیرشادی
 پی داوه و کردوو به خه لیفه ی خۆی . پاش ئەوه ش که مه ولانا چوو به
 به غدا ، ئەم له خانه قای سوله یمانیدا ماوه ته وه له گه ل شیخ عه بدوللای
 هه راتی و له وی دهوامی کردوو . پاش ئەوه ش که مه ولانا کوچی کردوو
 بو شام شیخ مه حموود هه ر له خانه قای سوله یمانی ماوه ته وه و خه ریکی
 ئیرشاد و زینگا پیشاندانی موسولمانان بووه . پاش وه فاتی مه ولانا ش له
 شام شیخ مه حموود تا ماوه ی پینج سال له سوله یمانی خه ریکی ئیرشاد بووه
 به لام به ته نها خۆی چونکه شیخ ئەحمه دی هه راتی پاش وه فاتی مه ولانا چوو
 بو شام . پاش ئەو پینج ساله ئەمیش چوو به شام و له مزگه وتی (عه دداس)
 ده ستی کردوو به ئیرشاد و خه لک زوویان تی کردوو . له م ماوه یه دا مولک و
 مال و وه قی خانه قای مه ولانای له شام به زیوه بردوو که گه لیکی زالم پاش
 وه فاتی مه ولانا داگیریان کردبوو بو خویان . پاشان له شامه وه چوو بو
 مه ککه ی موکه ززه مه و هه وت سال له وی له پال مالی که عبه دا خه ریکی
 زیاضه ت کیشان و عیاده ت بووه ، جا ها تو وه ته وه بو شام و وه ک جار ان
 ده ستی کردوو ته وه به ئیرشاد و مه نسووبی له گه لی لای ولاتانی ئیسلامه وه
 ها تو وه ته لا و گه لی خه لیفه ی پی گه یاندوو وه ک شیخ خه لیلی مووسلی و
 شیخ سه لیم خه له فی حومسی و شیخ موحه ممه دی هه راتی دانیشوو ی

(ئەدەب) و سەيید موحەممەد تەقی یو ددینی دیمەشقی و کەسانی تر •
لە مەواوەیدا هەر شیخ عەبدولفەتتاحی عەقرەیی بەسەر خانەقای مەولاناوە
بووە لە شام •

لە ١٢٥٩ی هێجرەتدا سولتان عەبدولمەجیدی عوسمانی فەرمان دەرتەکا
بە دانانی شیخ مەحموود صاحب بە مورشید و مودەززیسی خانەقای مەولانا
لە شام و شیخ مەحموود صاحب لە شوینی جارانیەووە ئەگوێزیتەووە بۆ
خانەقا و تا لە مانگی رەجەبی سالی ١٢٨٣دا کۆچی دوایی ئەکا (٢) لەم
وەزیفەیدا ئەمینیتەووە • شیخ مەحموود صاحب بۆیە ناوێراوە بە صاحب
چونکە هەمیشە هاوێزی مەولانا بووە •

شەشەم : شیخ ئیسماعیلی بەرزنجەیی کونەکوتری • ئەم ذاتە لەوانە
بووە کە هەمیشە لە گەڵ مەولانا بوون ، لەپیش سەفەری مەولاناوە بۆ
هیندستان لە تەمەنی مندالی ئەمەووە و تا وەفاتی مەولانا • لە خزمەتی
مەولاناشدا خوێندوویەتی و خویندنی تەواو کردووە و بەهرەیهکی گەورە
لە زانستەکانی شەرع و عەرەبی و ئەدەبدا بووە و لە گەڵ ئەوەشدا قورئانی
پیرۆز و مەقاماتی حەریری لەبەر بووە • خەتی زۆر خوش بووە ، گەلی
کتیبی بۆ مەولانا نووسیوە تەووە • پاش سولووکی تەریقەتی نەقشەندی بووە
بە خەلیفە مەولانا بەلام ئیرشادی نەکردووە ، هەر خەریکی حالی خۆی
بووە • چەند جارێکیش زیارەتی حەرەمەینی شەریفەینی کردووە • لەپاش
وەفاتی مەولانا لە بەغدا نیشتەجێ بووە و گەلی سەفەریشی کردووە بۆ شام •
ئێبراهیم فەصیح حەیدەری ئەلی گەلی دەرسی شەرع لە خزمەتیدا
خویندووە • هەروا ئەلی دەوقی شیعر و تنی زۆر بووە • گەلی شیعر و

(٢) میژووی کۆچکردنی بە حرووفی ئەبجد بەم رێستەیه دارێژراوە : (طاب
في الفردوس في شهر رجب) •

په خشانى به نرخى به زمانى عه ره بى و فارسى نووسيوه • له به غدا وه فاتى
کردووه و قه برى له وى په •

ئىبراهيم فه صيخ ته گيژيته وه ئه لى : جاريكيان شيخ ئيسماعيل به سه فهر
چووبوو بو سوله يسانى • له و ژوژانه دا كه ته و له ماله وه نابى دو كوزى
حه وت ساله و هه شت ساله لى له گه ل له كه يان له دهره وه لى مال ته بن ،
ته كه ونه ناو قهره بالغيكه وه له و قهره بالغه دا ته بن به ژير پيوه و كوچى دوايى
ته كه ن • پاش ده ژوژ له و ژووداوه شيخ ئيسماعيل له سه فهر ديته وه •
ئيمه يش له خزمه تى زاناي سهردهم شيخ عه بدولزه حمانى ژوژ به يانى و هه موو
فه قيكاني ته كيه لى خاليديه دا چووين به پيريه وه و چووينه ماليان • پاش
سه عاتى شيخ ئيسماعيل هاته ناومان ، ئيمه يش له به رى هه ستاين و ده ستيمان
ماچ كرد و به خه مبارى له خزمه تيا بى ده نگ دانشتين ، هيچمان نه ته وت •
ته ويش كه سهرنجى ته مه لى دا ، فهرمووى بوچى وا بى ده نگ دانشتوون ،
چى قه و ماوه بوچى وا خه مبارن ؟ ته گهر له بهر مردنى مناله كانمه ، خو
ته وانه لاي من له مه ولانا عه زيزتر نين و من پاش وه فاتى مه ولانا به مردنى
كه س زوير نابم • ئىبراهيم فه صيخ ته لى كه سه ييد ئيسماعيل ته م قسانه لى
كرد گه لى له دانشتووانى مه جليسه كه ده ستيان كرد به گريان و جه ذبه يان
لى هات • ته نجا شيخ ئيسماعيل فهرمووى كه ته بى هه موومان به قه زاوقه دهرى
خودا رازى بين و نه يه يشت هه لسين تا هه موو نانمان خوارد • هه ر له و
مه جليسه دا بووين موحه مسه د نه جيب پاشاى واليش هات بو پرسه و شيخ
ئيسماعيل هه ر به وجوره له گه ل ته ويش قسه لى كرد •

حه وته م : شيخ ئيسماعيلى هه نارانى • ته م ذاته پاش گه ژانه وه لى
مه ولانا له هيندستان و تا ژوژى وه فاتى له خزمه تيا بووه و خه ريكي نادابى
ته ريقت بووه • پاش ته لى كردنى مه قلماتى سولووك مه ولانا كردوويه به
به خه ليفه لى موطله قى خو لى بو ئيرشاد و له سهردهمى خويدا له شام له

مزگهوتی (عه داس) بووه و تهماشای ئه حوالی مرید و مه نسووبی مه ولانای کردووه . که مه ولانا تووشی نه خووشی تاعوون بووه کردوویه به یه کهم جیگه داری خوئی و کاروباری مرید و مه نسووب و مال و خیزانی خوئی پی سپاردووه و فهرموویه تی مادم شیخ ئیسماعیل له ناوتاندا به جی هیشتووه وهك نه مردبم وایه . شیخ ئیسماعیلش پاش وهفاتی مه ولانا له سهر زئی و شوینی نه و له سهر بهرمالی ئیرشاد دانیشوووه و خهریکی ئیرشاد بووه ، به لام ئاکام مهیدانی نه داوه و پاش مه ولانا به ۲۴ زۆژ تووشی تاعوون بووه و وهفاتی کردووه و له نزیک مه ولانا وه له سهر گردی قاسیوون له شام سپیرراوه به خاك .

هه شته م : حاجی مه لا عه بدوللای کورزی حاجی مه لا عه بدولرهمانی کاکی جهلی . نه م ذاته له خزمه تی باوکیا خویندنی ته و او کردووه و له ۱۲۱۷ی هجره تدا له جیگه ی باوکیا دانیشوووه له و مزگهوت و مه دره سه یه دا که عه بدولرهمان پاشای بابان له کۆیه بۆی دروست کردوون .

که مه ولانا له هیندستان نه گه رێته وه بۆ سوله یسانی و ناوبانگی ئیرشادی بلاو نه یته وه ، حاجی مه لا عه بدوللا نه چیه خزمه تی (۲) و ته ریه تی له سهر ده ستدا و مرئه گری و ده ست نه کا به سولووک کردن لای تا پی نه گا و نه بی به خه لیفه و ئیجازه ی ئیرشاد و مرئه گری .

ئیراهیم فه صیح هه یده ری پاش ته عریف کردیکی زۆری حاجی مه لا عه بدوللا ، نه لی له پاش ته ریه ت و هر گرتنی له سهر ده ستی مه ولانا دا چوووه بۆ هه ج و زیاره تی قه بری پیغه مبه ری (د) کردووه . پاش گه زانه وه شی له هه ج مه ولانا ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی و نه ویش ده ستی کردووه به ئیرشاد کردن .

(۳) له (الشیخ معروف النودهی) یه که ی شیخ موحه ممه دی خالدا نووسراوه حاجی مه لا عه بدوللا له ۱۲۳۳ی هجره تدا چوووه ته لای مه ولانا .

به گویره ی به لگه ده سنووسه کانی بنه ماله ی جهلی خو یان ، حاجی مه لا
عه بدوللا پاش بوونی به خهلیفه ی مه ولانا . به فهرمانی مه ولانا خو ی شهش
مانگ له خانه قا دانیشتووه له سوله یسانی . پاشان گه زاوه ته وه بو سهر
مزگه وت و مه دره سه که ی له کویه . حاجی مه لا عه بدوللا ههرگیز دهس بهرداری
دهرس وتنه وه نه بووه بو ته ریفه ت و ته نانه ت له ترسی بلاو بوونه ی تاعوون
کوژی ئاموژگاری کردنی موسولمانانیشی به جی نه هیشتووه .

حاجی مه لا عه بدوللا چه ند ته ئلیفیککی به نرخ ی هه یه که ئه مه ناوه کانیانه :

۱- حاشیه ی له سهر قه سطره لانی شهرحی بوخاری .

۲- حاشیه ی له سهر (انسان العیون) .

۳- حاشیه ی له سهر (جامع الأصول) ی ئیینولئه ثیر .

۴- کتیبیک به شیعر له سیره تی پیغه مبهردا به ناوی (وسیلة الوصول

لساحة عناية الرسول) .

۵- کتیبیک له باسی عولوومی قورئاندا له سهر شیوه ی (الاتقان) ی

سیووطی که له زیانی خویدا ون بووه .

نه زانراوه ئاخو حاجی مه لا عه بدوللا له چ سالتیکدا هاتووه ته دنیاوه ،

به لام کوچی دواپی کردنی له ۱۲۴۶ دا بووه . بیستوومه که ژئیکشی له

بنه ماله ی مه ولانا هیناوه ، لام وایه یا کچی حه مه خان یا شیخ مه حموود

صاحبی برای مه ولانا بووبی .

توههم : شیخ مه لا عه بیاسی کوپی . ئهم ذاته پاش سولووک و

ریاضه کیشاتیککی زور بووه به خهلیفه ی مه ولانا و ئیجازه ی خه لافه تی

موطله قی لی ودرگرتووه . له شاری کویه دانیشتووه . ئیجازه ی

دهرس وتنه وه شی ههر له مه ولانا ودرگرتووه ، له زیانیا ئازاریکی زوری

تووش بووه . مه ولانا له باره یه وه چه ند نامه یه کی بو مه نسووبه کانی نووسیوه

له کویه ، به لام وهک مه شهووره (با بخت جدل نمیتوان کرد) .

دهههم — شیخ مهلا موحه ممدی قزله ری • ئەم ذاته زانایه کی پایه بلند بووه • ماوهیه کی زۆریشی له حوضووری مهولانا دا به سه ربردووه و خهریکی ریاضهت کیشان و موجاهدهی نهفس بووه و زهوشتیکی بهرزی بووه • بهوجۆره پی گهشتووه و مهولانا کردوویه به خهلیفه ی خۆی و ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی • ئەویش خهریکی سوود گه یاندن بووه به موسولمانان له عولوومی ظاهر و باطیندا و ، خهڵك سوودیکی زۆریان لی وه رگرتووه و هه موو دانیان به فهضل و گه وره ییدا ناوه •

یازدهههم — مهلا عهبدولغه فووری کهرکووکی که ئەمیش زانایه کی پایه بلند بووه و ماوهیه کیش له خزمه تی مهولانا دا سولووکی کردووه تا مهولانا کردوویه به خهلیفه و ئیجازه ی ئیرشاد و تهدریسی داوه تی •

دوازدهههم — شیخ مهلا هیدایه تولای ههولیری که پیشتریش باسمان کرد • ئەمیش ماوهیهك له حوزووری مهولانا دا سولووکی کردووه و پاشان ئیجازه ی ئیرشاد و تهدریسی لی وه رگرتووه •

سیازدهههم — شیخ ئەحمه دی خهطیبی ههولیری • شهرحی حالی ئەم ذاته له کتیبی (الحقائق الوردیة) ی شیخ عهبدوله جیدی خانیدا نووسراوه • زانایه کی گه وره و شاعیریکی به دهسه لات بووه • زاهیدیکی واریع و خاوهن تهقوا بووه • له و کاته وه که بووه به مه نسووبی مهولانا تا کوچی دواایی ئەو هه ر له گه لی بووه • ئەوه نده جیگای باوه ژ و متمانه ی مهولانا بووه ، مهولانا پیش کوچ کردنی خۆی بۆ شام ، ناردوویه بۆ ئەوی و له مزگه وتی موعه لله ق دانیشوووه و خهریکی ئیرشاد بووه و له م ژینگایه وه له وی ناوبانگیکی زۆری په ییدا کردووه و بووه به مایه ی ئەوه که خهڵك زیاتر ئارمژوو په ییدا بکه ن که مهولانا بچی بۆلایان •

پاش چوونی مهولانا بۆ شام ، شیخ ئەحمه د بووه به خهلیفه ی مهولانا له

(یاغوشیه) و مهولانا به تاییه تی خه تمی (خواجه گان) ی که جوړه خه تمیکي ته ریکه تی نه قشبه ندی به حه والهی نه و کردووه . نه میش بو به جی هیئانی نه م خه تمه له مزگه وتی (عه دداس) دانیشتووه که جیگای کو بوونه وهی خه لیفه و مریده کان بووه . شیخ نه حمه د پاش وه فاتی مهولانا له خزمه تی حه رمی مهولانا دا چووه ته وه بو عیراق بو سوله یمانی . پاش نه وه له سوله یمانی نیشته جی بووه . شیخ نه حمه د شیخ عثمان سیراجو ددینی زور خوش ویستووه و گه لی جار چووه بو لای و سه ری لی داوه . شیخ عثمان له و سه رده مه دا مالی له بیاره بووه . شیخ نه حمه د له دوا سه فه ریدا بو بیاره نه خوش که وتووه و له ۱۲۵۰ ی هیجره تدا له وی کوچی دوا یی کردووه (۴) . شیخ نه حمه د دوو کوزی به ناوبانگی بووه ، به که م شیخ عه بدوللا که له مزگه وتی مه شهوور به مزگه وتی شیخ عه بدوللای هه ولیری دانیشتووه له سوله یمانی و دووه هم شیخ فه تاح که مریدی شیخی سیراجو ددین بووه و له ناوچه ی جوانزو دانیشتووه له کوردستانی ئیران .

چوارددهم — شیخ مه لا به کری کوردی گه لالی که له شام ژیاوه و له ۱۲۶۹ ی هیجره تدا هه ر له وی کوچی دوا یی کردووه . نه م ذاته کوزی

(۴) نه گیرنه وه له م سه فه رده دا شیخ نه حمه د ، مه لا زوبه یر ناویکی له گه ل بووه نه م مه لا زوبه یرد باوکی مه لا صالحی سه ححافی خانه قای حاجی مه لا عه لی بووه له سوله یمانی . که شیخ نه حمه د وه فات نه کا مه لا زوبه یر که لوپه له کانی نه دا به کوئی ولاخه که ی اولاخه که ی شیخ نه حمه د ادا و دیته وه بو سوله یمانی که نه گاته لای گردی سه یوان ولاخه که به ره لالا نه کا و خوی نه چی بو خانه قای حاجی مه لا عه لی .

ولاخه که به باره که یه وه نه روا ته وه بو مالی شیخ نه حمه د . مال و مندالی شیخ نه حمه د که ولاخه که به وجوړه نه بینن سه رسام نه بن ، نه که ونه گه ژان و پرس کردن تا مه لا زوبه یر نه دوژنه وه . مه لا زوبه یر هه والی مردنی شیخ نه حمه دیان نه داتی . که مال و مندالی شیخ نه حمه د گله یی نه وه ی لی نه که ن بوچی زووتر خه به ری نه دانی و ولاخه که ی به ره لالا کرد ، مه لا زوبه یر له وه لامدا نه لی : « بابو ! خه به ری ناخوش ، ناخوشه . من چو ن شتی وا نه که م ! »

ئەحمەدى كۆزى داوود بوو. زانا يەككى پايە بىلەند بوو. • تەفسىرىكى قورئانى
 نووسىوۋە ناۋى ناۋە (صفوة التفاسير) • ئەبى پۇختەي ھەمىو تەفسىرە
 بەناۋبانگە كانى تا سەردەمى خۆى بى • لە (روض البشر) دا نووسراۋە لە
 عولومى عەقلى و نەقلىدا دەستىكى بالاي بوو و گەلى لە زانا يانى شام
 لاي ئەو پى گەشتوون وەك موفتى سەيىد مەحمۇدى ھەمزاۋى و شىخ
 سەلىمى عەططار و شىخ ئىبراھىمى عەططار و شىخ ئەحمەد عابىدىن •
 ۋەزىفەى تەدرىس و ئىمامەتى بەجى ھىناۋە لە (جامع الورد) • جگە لە
 تەفسىرەكەى كە تەۋاۋى نە كىردوۋە ، كىتەپكى تىشى ھەيە ناۋى (تنبيه
 الغافلين ، فى رد من خطأ أئمة الدين) • لە قەبرىستانى گەزەكى (شالق) لە
 بازارى (ساروجار) ئىژراۋە •

پازدەھەم — شىخ عەبدولفەتتەخى عەقرەبى كە يەككى بوو لەۋانەى
 مەۋلانا بۇ جىگەدارى خۆى دىارى كىردوون وەك پىشتىر باسما كىرد •

شازدەھەم — شىخ ئىسماعىلى شىروانى كە بەتايىبەتى ھاتوۋە بۇ
 خزمەتى مەۋلانا و تەرىقەتى لەسەر دەستىدا ۋەرگرتوۋە و پاش زىيەت و
 سولۇكىكى زۆر ئىجازەى ئىرشاد و تەدرىسى لا ۋەرگرتوۋە • ئەم داتە
 خەلكىكى زۆر لەسەر دەستىا پەرۋەردە بوون و پىگەشتوون و قازانچىكى
 زۆرى بە موسولمانان گە ياندوۋە •

ھەقدەھەم — شىخ مۇھەممەد ھافىزى ئۆرفەلى • ئەم داتە لەكاتىكەۋە
 مەۋلانا دەستى كىردوۋە بە ئىرشاد لە سولەيمانى ، ھاتوۋە بۇ خزمەتى و
 تەرىقەتى لى ۋەرگرتوۋە • ئىتر لى جىا نەبۇتەۋە نە لە سولەيمانى و نە لە
 بەغدا و نە لە شام و بە ھەمىو جۆرى بە دىۋىزىيەۋە خزمەتى كىردوۋە •
 مەۋلاناش ئىجازەى ئىرشادى مۇطەلەقى داۋەتى و بىيارىشى داۋە تا ئەو
 ھەبى ھىچ خەلىفەيەكى تر لە شارى ئۆرفەدا ئىرشاد نەكا و ئەم نامەيەى بۇ
 نووسىوۋە :

« بسم الله الرحمن الرحيم »

« حسبنا الله ونعم الوكيل . وعليه توكلنا . »

« برادر طریقه . و مخلص علی الحقیقه . حافظ محمد افندی را بارشاد عباد و تسلیک طلاب مجاز و مأذون نمودیم . هرکس از یاران این ناتوان به شهر (عرفاء) وارد میشوند ، بترغیب خلق بر افندی معزو الیه مشغول باشند . اصلاً علاقه ارشاد نکنند . والسلام ختم الکلام . اضعف العباد : خالد النقشبندی المجددی » .

ههروا مهولانا میزه ری سه ری خوی و جلیکی ئیمای زه بیانی شیخ نهحمه دی فارووقی سه رهیندی که لای بووه ، به خهلات داونی به شیخ موحه مهده حافظ زهحمه تی لی بی .

ئه م شیخ موحه مهده حافظه زانایه کی گه وره و شاعیریکی لی هاتوو و نه دییکی بهرز بووه . زوربه ی نهحوالی حاله تی (جهلال) بووه . له نامۆزگاری ئایینیدا له کس نه ترساوه و سوودیکی زۆری بۆ موسولمانانی ده وروپشتی بووه .

ههژدههم — شیخ مهلا عهبدولزه حسانی کوردی . ئه م ذاته له وکاته وه که مهولانا له سوله یسانی بووه به موده ززیس هر له گه لی بووه و له خزمه تیشیا چوووه بۆ هیندستان و له گه لیا گه زاوه ته وه بۆ سوله یسانی . ههروا له گه لیشی چوووه بۆ به غدا و هاتوو ته وه بۆ سوله یسانی و پاشان له گه لیشی چوووه بۆ شام و حه جی دووه میشی له گه ل کردوووه . مهولانایش ئیجازه ی طهریقه ت دادان و تهدریسی داوه تی . که له گه ل مهولانا چوووه بۆ شام ، ئیتر نه گه زاوه ته وه بۆ کوردستان و له وی کۆچی دواایی کردوووه .

نۆزدههم — شیخ مهلا موحه مهده ی مهجذووب که زانایه کی گه وره بووه و (سهیدا) یان بانگ کردوووه . ئیجازه ی عیلمی لای مهلا یه حیای مزووری

وهر گرتوووه • خه لکی ئامیدی (عمادیه) بووه • پاش تهواوکردنی خویندن
 ته ریه تی له سهر دهستی مهولانا دا وهر گرتوووه و خهریکی سولووک بووه و
 مهجذووب و خاوهن سوژ بووه • له ئه نجامی ریاضهت کیشان و موجهه دهی
 نهفسدا مهولانا خه لافه تی موطله قه ی داوه تی و ئیجازه ی ئیرشادی پی
 به خشیوه • له (المجد التالد) دا نووسراوه ئهم ذاته گه یشتوووه ته پایه ی بهرز و
 زۆرتری ئه حوالی ئیستیغراق بووه له موراقه به و حوضووردا و له بهر
 غه له به کردنی حالی خوی به سهریدا کهم جار توانای ئیرشاد و تهدریسی بووه •

بیسته م — سهید طاها ی نههری • ئهم ذاته له ئه ولادی شیخ
 عه بدولعه زیزی کوزی شیخ عه بدولقادی گهیلانی (حه زره تی غه و ت) ه •
 شیخ عه بدولعه زیز وهختی خوی هاتوووه ته ئاکری (عقره) له کوردستان و
 له وی نیشه جی بووه • یه کچی له ئه ولاده کانی ئه میش که ناوی (شمس الدین)
 بووه ، چوووه ته شوینی له کوردستانی سهروو ئاووه دانی کردوووه ته وه و به
 ناوی خۆیه وه ناوی ناوه و پاشان مه شهوور بووه به (شه مزین) • ئیستا
 نه وه ی ئهم ذاته (شه مزینی) یان پی ئه لێن • سهید طاها یه کیک بووه له نه وه کانی
 ئهم ذاته و زانایه کی موناسب بووه • ته ریه تی له سهر دهستی مهولانا دا
 وهر گرتوووه و مهولانایش ئیجازه ی خه لافه ت و ئیرشادی داوه تی • پاشان
 گه ژاووه ته وه بو نههری و دهستی کردوووه به ئیرشادی موسولمانان •

بیست و یه کهم — شیخ عه بدولقادی شه مزینی • ئهم ذاته ، وه ک شیخ
 موحه ممه دی خال نووسیویه ، له ۱۲۲۹ ی ههجره تدا چوووه بو به غدا بو
 خزمه تی مهولانا و ته ریه تی له سهر دهستیدا وهر گرتوووه و پاش سولووک و
 موجهه ده گه یشتوووه ته پایه ی ئیرشاد و مهولانا ئیجازه ی خه لافه ت و
 ئیرشادی داوه تی و ئه ویش ئیتر گه ژاووه ته وه بو کوردستان و دهستی کردوووه
 به ئیرشادی موسولمانان •

بیست و دووهم — شیخ خالیدی جه زیرهیی که پاش سولووک و
موجاهه داتیکی زور ئیجازهی ئیرشادی موطلهقی له مهولانا وەرگرتوو و
گهژاوتهوه بۆ ولاتی خۆی و خهریکی دهرس و تنهوه به فهقی و ئیرشادی
موسولمانان بووه و گهلێ کهس له بهردهستیا پی گهیشتون و بههره دار
بوون . ئەم ذاته به یه کیك له خهلیفه گهورهکانی مهولانا ئەژمێری .

بیست و سێهم — شیخ موحه مهدی فیراکی . ئەم ذاته ماوهیهکی زور
له خزمهتی مهولانا سولووکی کردوو و تا گهیشتوو به پایهی ئیرشاد و
ئیجازهی خهلافهت و ئیرشادی موطلهقی وەرگرتوو . زۆرتری ئەحوالی
ئەم ذاته جه لال و جه ذبه و سوکر بووه و ، له شاری دیاربهره خهریکی
ئیرشادی موسولمانان بووه و خهلیکیکی زور له سهردهستیا پی گهیشتون .
ئەم ذاته له سالی ۱۲۸۲ی ههجره تدا وهفاتی کردوو .

بیست و چوارهم — مهلا ئەحمهدی کۆله سارهیی ، له خاکی ییلهوار
له تیوان کرماشان و سنه دا . ئەم ذاته وهختی خۆی له گهل شیخ عوتمان
سیراجوددین له بهغدا پیکهوه بوون له تهکیهی هزارهتی غهوث و پیکهوه
خهریکی خویندن و عیادهت بوون . که مهولانا له سولهیمانی دهستی
کردوو به ئیرشاد ، ئەمیش له بهغداوه گهژاوتهوه بۆ سولهیمانی و
تهریقهتی له سهردهستی مهولانا وەرگرتوو و پاشان مهولانا ئیجازهی
ئیرشادی داوهتی . پاش ئەوه مهلا ئەحمه د گهژاوتهوه بۆ (کۆله ساره) و
لهوێ خهریکی ئیرشاد بووه .

بیست و پینجهم — سهید عوبهیدوللای ههیدهری که موفتیی
حه نه فییهکانی بهغدا بوود . ئەم ذاته له بنه ماله ی ههیدهرییه و له ولقه یانه
که له کوردستانهوه چوونه ته بهغدا . پینشتر باسی ئەم بنه ماله یه مان به کورتی
کرد . یه کهم کهسی ئەم بنه ماله یه که چووته بهغدا سهید صیغه توللا

ئەفەندى بوو • بەھۆى بوونى ئەم ذاتەو لە بەغدا گەلى فەقىى بەقايىلەتى
كورد چوونەتە بەغدا بۆ خویندن و گەلى زانای گەورەى كوردستان لە بەغدا
جى گىر بوون •

لەوكاتەو كە مەولانا چوونەتە بەغدا سەيىد عوبەيدوللاى حەيدەرى
تەرىقەتى لەسەر دەستىدا وەرگرتوو و لىى جىا ئەبوتەو و تەنەت
لەگەلىشى ھاتوونەتەو بۆ سولەيمانى و گەلى جۆرە مەينەتى لەپىناويدا
قوبوول كەردوو • كە مەولانا ش گەزاوونەتەو بۆ بەغدا ئەمىش دىسانەو
لەگەلى گەزاوونەتەو • پاشانىش لەگەلىدا چوونەتەو بۆ شام • صىغەتوللا
ئەفەندى وەك لە عولومى دىندا سەرامەد بوو لە تەرىقەتىشدا و
پىش كەوتوو بوو • ھەروەك سولووكى تەرىقەتى كەردوو ھەروا دەرسىشى بە
فەقىكانى وتوونەتەو • سەيىد عوبەيدوللا ئەفەندى لەگەل ئەو شدا كە لە
خىزائىكى پاىەبەرز و زى و شوين دار بوو ، بەجۆرى نەفسى خۆى
كوشتوو بە ھەموو كەس ناكەرىت ، وەك تەركى پۆشاكى جوان و نەخواردنى
شتى خوش • بە فەرمانى مەولانا بىست زۆر بەسەر شانى خۆى ئاوى
ھەلگرتوو و لە بازارى بەغدادا ئاوى داو بە موسولمانان بەخۆزايى •
پاش ئەو ش دە زۆر ئاوى بە خەلك فرۆشتوو لە بازاردا • ئەمە ھەموو
بۆ ئەو كە نەفسى خۆى لە خۆپەرستى پاك بكاتەو •

سەيىد عوبەيدوللا ئەفەندى يەكەم خەلىفەى مەولانا بوو لە بەغدا •
ھەرچى خەلىفەى ترى مەولانا بوو لە بەغدا لەپىشا لای سەيىد عوبەيدوللا
سولووكيان كەردوو تا پاىەيان سەركەوتوو و پاشان مەولانا ئىجازەى
خەلافەتى داوونەتى •

مەولانا باسى ئەو ەى كەردوو كەوا سەيىد عوبەيدوللاى حەيدەرى
گەيوونەتە ئەوپەزى پاىەى (فەنا و بەقا) كە لە عورفى ئەھلى تەرىقەتدا نىھايەتى

پایه ی سولووکی مریدانه • هروده ها فرمووویه تی هاوتای سهید
عوبه یدوللای حه یدهری و سهید عه بدولغه فووری مه شاهیدی و شیخ
مووسای جبووری و شیخ موحه سه دولجه دید ، مه گهر له حه لقه ی شاهی
نه قشبه نددا ده سگیر بووبن •

مه ناقیبی نهو خه لیفانه ی مه ولانا

له غه یری گورد

که ناگام له مه ناقیبانه

یه کهم — زانای پایه بهرز و خاوهرن فضل شیخ عه بدوللای نه فغانیی
ههراتی • که مه ولانا له زیگای سه فهری هیندستانیدا نه گاته شاری
(ههرات) ، شیخ عه بدوللای له وی فقهی نه بی ، به خزمه تی مه ولانا نه گات و
پرسیاری لی نه کا کهوا بو کوی نه چی • مه ولانا یش له وه لاما نه فهرمویت
نه چم بو خزمه تی شاهی نه ولیا شیخ عه بدوللای دیله وی بو چاک کردنی
وه زعی حالی خوم • شیخ عه بدوللای نه لی منیش له خزمه تتدا دیم • مه ولانا
نه لی تو چاوهرزوانی بکه تا من دیمه وه • شیخ عه بدوللای نه لی ماده م وایه
من نه زوم بو عیراق و له وی چاوهرزوانیت نه کهم • که مه ولانا ههرات
به جی دیلی شیخ عه بدوللای یش به جی دیلی ، نهو بو هیندستان و نه م بو
عیراق • شیخ عه بدوللای دیته مووسل ده ست نه کا به خویندن تا هه والی
که زانه وه ی مه ولانا ی پی نه گا کهوا هاتوه ته وه و له سوله یمانی خهریکی
ئیرشاده • شیخ عه بدوللای له مووسله وه نه چی بو سوله یمانی و نه گاته خزمه تی
مه ولانا و داخلی ته ریه ت نه بی و به هه موو جوړی هه میسه له گه لیا نه بی
بو ههرکوی بیچی و له ههرکوی دانیشی ، مه گهر مه ولانا پی بلی بمینته وه ،
وهك نهو کاته که نه چی بو شام و پی نه لی له سوله یمانی بمینته وه له جی
نهو دانیشی •

ئەم ذاتە ئىجازەى ئىرشادى لە مەولانا وەرگرتوو و ھەر لە خزمەتى
خۆیدا خەرىكى پەرورەردە کردنى موسولمانان بوو و تا مردن بى عەلاقە و
پێوەند ماوەتەو و ژنى نەھیناوە • وەك و تیشمان مەولانا پيش وەفاتی
وەسیەتى کردبوو کە سەید ئىسماعیلی ھەنارانی بى بە جى نشینی و پاش
ئەویش شیخ عەبدوللای ھەنارانی • بەپى ئەم وەسیەتە پاش وەفاتی سەید
ئىسماعیلی ھەنارانی شیخ عەبدوللای ھەراتى لە سولەیمانی یەو چوو و بو
شام و بوو بە جى نشینی مەولانا و دەستى کردوو بە ئىرشاد و خەلکیكى
زۆر لە بەردەستیا پێگەشتوون •

شیخ عەبدوللا بە دلسۆزى یەکی زۆرەو لە شام خزمەتى مال و منالی
مەولانای کردوو و کە خیزانی مەولانا دیتەو بو بەغدا و ھەولیر شیخ
عەبدوللا لە گەلى دیت • پاشانیش لە گەلى ئە گەزیتەو بو شام • ئەم ذاتە
لە ۱۲۴۵ ھىجرەتدا وەفاتی کردوو •

لە (روض البشر ، في اعيان القرن الحادى عشر) دا نووسراوە کەوا شیخ
عەبدوللای ھەراتى لە سەر ئارەزووى سەید ئىسماعیلی غەززی ژن براى
مەولانا ، شیخ موحەممەدى خانى لە جىگەى خۆیدا داناوە بو ئىرشاد گوايە
لە سەر بناغەى جى نشینی مەولانا و ، شیخ عەبدولفەتتاحتى ئاکرەبى دانەناوە •
بەلام وەك پشتریش نووسیم ئەم قسەى جىگەى ئىعتیار نى بە ، چونکە
دیاری کردنى شیخ عەبدولفەتتاح لە پاش شیخ عەبدوللای ھەراتى وەسیەتى
مەولانا خۆى بوو و ھەموو خەلیفە و مەنسووبەکان لە مە ئاگادار بوون •
دیارە لە حالى وادا شیخ عەبدوللای ھەراتى ناتوانى بە پێچەوانەى وەسیەتە کەى
مەولانا بجوولیتەو • ئەوپەزە کەى ئەو یە وەك چۆن شیخ عەبدولفەتتاح
لە سەر تەکیەى مەولانا دانیشتوو ، زى تى ئەچى شیخ عەبدوللا لە ناو
مریدەکاندا باسى پایە و مەقامى شیخ موحەممەدى خانى یشى کردبى و ئەو
وا مەعنای لى درايتەو کە ئەم ذاتە ئە بى بە جى نشینی شیخ عەبدوللا • لە

کتیبه که ی شیخ موحه ممه دی خالیشدا نووسراوه که وا شیخ ئیسماعیلی
 هه نارانی وه صیی یه که م و شیخ عه بدوللای هه راتی وه صیی دووه هم بووه و
 شیخ موحه ممه د ناصحیش وه صیی سیهم بوئه وه که له سه ر ته کیه ی شام
 له جیی مه ولانا دابنیشن و ناوی ویصایه تی شیخ عه بدولفه تتاحی ئاکره یی
 نی یه . جا ئه گهر ئه م نووسراوه ی شیخ موحه ممه دی خال له سه ر یناغه ی
 راست کردنه وه بی ، ئه وه زۆر به جیگه یه ، یه که م له بهر ئه وه که شیخ
 موحه ممه د ناصیح چه ند زۆژی پاش وه فاتی سه یید ئیسماعیلی هه نارانی به
 تاعوون وه فاتی کردووه و ئیتر وه صی له ئارادا نه ماوه . ئه گهر شیخ
 عه بدوللای هه راتی ش که وه صیی دووه هم بووه شیخ موحه ممه دی خانیی
 ته رشیح کردبی بو ئیرشاد ، هیچ عه بیکی شه رع ی و هیچ موخاله فه یه کی
 مه ولانا زوونادا . به تایه تی که شیخ عه بدولفه تتاح ویصایه تی نه بی ، دانیشتی
 شیخ مه حموود صاحبیش له سه ر ته کیه ی مه ولانا له سالی ۱۲۵۹ دا له سه رده می
 شیخ عه بدولفه تتاحی ئاکره ییدا مه عقوول و مه شرووع ئه بی . به لام ئه گهر
 شیخ عه بدولفه تتاح وه صیی چواره م بووبی ، مه یدانی دانیشتی شیخ
 مه حموود صاحب له سه ر ته کیه ی شام نامینی مه گهر بلین له سه ر ته نازولی
 شیخ عه بدولفه تتاح بووه یا له بهر دهرچوونی فه رمانی سولتان عه بدوله جید
 بو دانیشتی شیخ مه حموود صاحب له ته کیه دا .

به هه ر حال من لام وایه ئه وکه سانه ی که وه صی بوون له فه رمانی
 مه ولانا لایان نه داوه و فه رمووده ی ئه ویان به جی هیئاوه .

دووه هم — سه یید عه بدولغه فووری مه شاهیدی به غدایی . ئه م ذاته له سه ر
 دهستی سه یید عوبه یدوللای چه یده ریدا داخلی ته ریه تی نه قشبه ندی بووه و
 لای ئه و سولووکی کردووه و پاش پیگه یشتن هه زره تی مه ولانا کردوو یه
 به خه لیفه ی خوی و ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی که له به غدا ئیرشاد بکا .
 ئه گیر نه وه ئه وه نده خه ریکی سولووک بووه و له سولووکدا ونبووه ،

سەيید ئیبراهیمی برای هاتووە بۆ خزمەتی ، نەیناسیووەتەووە و لێی پرسىووە
 کىیت و ناوت چىیە • بەلکو خىزانیشى که خوشكى شىخ موخەممەدولجەدەدەد
 بووە چەند جار هاتوووەتە هۆدەکەى ، ئەم نەیناسیووەتەووە و لێی پرسىووە :
 تۆ کىی ؟ ئەویش ناوی خۆى وتوووە و وتووێە فلان کەسى خىزاتم •

مەولانا سەيید عەبدولغەفوورى زۆر خوشووستوووە • تەنانەت
 زۆزىکیان پاش نوێژ لە مزگەوت دەرئەچى ، لە دەرگای مزگەوتا تووشى
 ئەبى • مەولانا دەستى ئەگرى و ماچى ئەکا و ئەفەرموێت دەستت بەرنادەم
 تا گەتم نەدەیتى کەوا لە زۆزى قیامەتدا لە گەل خۆت بىبەى بۆ ژىر ئالای
 باپىرت که فەخرى عالەمە دروودى خواى لەسەر بى • لەویدا سەيید
 عەبدولغەفوور هاوارىک ئەکا و لە هۆشى خۆى ئەچى ، پاش سى سەعات
 هۆشى دیتەووە بەخۆیدا •

سىپهەم — شىخ موخەممەدى بەغدایى که مەشهور بووە بە شىخ
 موخەممەدولجەدەد و مەولانا وای بانگ کردوووە • ئەم ذاتە یەکیک بووە لە
 گەورەترین خەلیفەکانى مەولانا و لە مەلا بەناوبانگەکانى بەغدا بووە و
 پىیان وتوووە (ئەبوویوسفى دووھەم) • لە تەکیەى خالیدیە دەرسى
 وتووەتەووە و لە گەل ئەویدا خەریکی تەریقەتیش بووە • دەرسى شەرع و
 حەدیث و تەفسیر و تەسەووفى وتووەتەووە • هەموو زۆزى تا پاش نوێژى
 عیسا لە تەکیە بووە و لەو پاش چوووەتەووە بۆ ماڵ که دیوارى مالى بەپال
 تەکیەووە بووە • مەلایانى بەغدا پۆل پۆل هاتووونەتە لای بۆ چارکردنى
 گىروگرفتهکانى عیلم و شەرع و بۆ دەرس خویندن لە خزمەتیا و بۆ بەرەکەت
 لێ وەرگرتنى •

ئەم ذاتەیش لە سەرەتاووە لە خزمەتى سەيید عوبەیدوللای حەیدەرىدا
 سولووکی کردوووە و پاش ئەووە گەشتوووە بە پایەى ئىرشاد • حەزەرەتى

مهولانا کردوویه تی به خلیفه و ئیجازهی ئیرشادی داوه تی و کردوویه تی به جی نشینی خوی له ته کیهی خالیدییه پاش سه یید عوبه یدوللای حه یدهری و، فرمانی داوه به هموو خلیفه کانی وه کوو سه یید عه بدولغه فووری مه شاهیدی و شیخ مووسای جبووری و غیری ئه وانیش که له ژیر فرمانی شیخ موحه ممه دولجه دیدا بن و له قسه ی دهر نه چن و وهك مورشید ته ماشای بکه ن • له سهر ئه م قسه یه خلیفه کان وه کوو مهولانا ته ماشایان کردوو، ته نانه ت سه یید عه بدولغه فوور که له خلیفه ئیجازه دراوه کان و (مطلق الارشاد) بووه، به فرمانی مهولانا له گه ل شیخ موحه ممه دولجه دیدا له یهك زاویه دا دانیشتون • ئه م زاویه یه له رۆژه لاتنی به غدا دا بووه و خانووی نیشته ته نیی سه یید عه بدولغه فوور له رۆژاوا ی به غدا بووه • سه یید عه بدولغه فوور هموو رۆژی له گه ل به ره به یا نا خوی گه یان دووه ته زاویه که بۆ خزمه تی شیخ موحه ممه دولجه دید و پاش نوژی عیسا رۆخسه تی لی وهر گرتوووه گه زاوه ته وه بۆ مالی خوی و، ئه گه ر زیگای گه زاوه وه نه دابی هه ردوکیان له زاویه که دا ماونه ته وه و شه و له وی نووستون •

ئه م دوانه به یه که وه ئیرشادیان کردوو و پیکه وه ته وه ججوه یان کردوو له یهك حه لقه دا له مریده کان، به لام شیخ موحه ممه د (خه تمی خواجه گان) ی خویندوووه ته وه • هموو شه ویکی سی شه مه و جومعه ته وه ججوه یان له حازرانی حه لقه ی خه تم کردوو، شیخ موحه ممه د له لای راسته وه و سه یید عه بدولغه فوور له لای چه په وه، تا به ته وه ججوه کردن به یهك گه یشتون • زۆر تر شیخ موحه ممه دولجه دید داوا ی ته وه ججوه ی کردوو له سه یید عه بدولغه فوور و گه لی کاتیش سه یید عه بدولغه فوور داوا ی ته وه ججوه ی له شیخ موحه ممه د کردوو، جا که له ته وه ججوه کردن بوونه ته وه دهستی یه کتری یان ماچ کردوو •

کاتی که ئەم دوو ذاته له يەك زاویەدا بوون ، شیخ موحه مەدیان لەو
حوجرەدا دانیشتوووە که پیشتر مەولانای تیا دانیشتوووە و سەید
عەبدولغەفووریان لە حوجرە یەکی تردا •

زوربە ی حالی شیخ موحه مەد (جەلال) بوووە و زوربە ی حالی سەید
عەبدولغەفوور (جەمال) بوووە • شیخ موحه مەد مەنە ی مریدەکانی ئەکرد
لەووە که لە حوجرە ی یەکترا دانیشن و ئەیفەرموو هەرکەس بەتەنیا لە
هۆدە ی تاییەتی خۆیدا خەریکی دیگر و فیکر و سولووک بێ و خۆشی
موراقەبە ی ئەکردن بۆئەووە ی هەمیشە خەریکی سولووک بێ •

شیخ موحه مەد بە مریدەکانی ئەفەرموو که خەریکی خۆیندنی
عولوومی دین بێ و کاتی تاییەتی بۆ دائەنان که دەرسی شەرع و عەقاید و
تەسەووفی تیدا بخوینن و وەختەکانی تریان لەپاش نوێژەکان خەریکی
دیگر و ئادابی سولووک بێ و وەصیەتی ئەکرد بۆ مەنسووبەکانی که هەرگیز
پیاوی عالم و زانا نەبێ نەیکەن بە خەلیفە چونکە نەخویندوار تەریقەتە که بە
شەرعی نابا بە زۆر و ئەغلەب وائەبێ بیدەتی تیکەل ئەکا •

شیخ موحه مەد ولجەدید پاش کۆچ کردنی مەولانا بۆ شام لە بەغدا
ئیرشادی کردوووە ، ئەمیش پاش مەولانا هەر بە ئەخۆشیی تاعوون کۆچی
دوایی کردوووە • پاش وەفاتی ، مریدەکانی شیخ عەبدولغەتتاحتی ئاکرەییان
لە ئاکرەووە هیناوە بۆ بەغدا و لە تەکیە ی خالیدیە لە جێی شیخ موحه مەد
دایانناوە بۆ ئیرشادکردن •

چوارەم – شیخ مووسای جبووری که دانیشتووی بەغدا بوووە • ئەم
ذاتە پاش ئەووە که چوووە تە تەریقەتی خالیدیەووە لە بەردەستی سەید
عوبەیدوللای حەیدەریدا سولووکی کردوووە تا گەشتوووە تە پایە ی خەلافەت،
جا مەولانا کردوووە بە خەلیفە ی خۆی و ئیجازە ی ئیرشادی داوەتی • ئەم ذاته

وه کو ئیرشادی ته ریفه تی کردوو ده رسیشی به فقهی وتوه ته وه • حه لقه ی
ئاموژگاری یشی بووه و قه ره بالغی کی گه وره له مه جلیسی وه عظ و
ئاموژگاریی ئه ودا دانیشتوو و دانیشتوانی مه جلیسه که ی گه لی جار
ده ستیان کردوو به گریان •

شیخ موسای جبووری به غدایی له ته که که ی خویدا له رۆژاوای
به غدا ئیرشادی کردوو • له وی زاویه یه کی بووه هیی خوی بووه و له گه ل
ئه مه یشدا هه رگیز له فه رمانی شیخ موحه مه دولجه دید ده رنه چوه • هه فته ی
جاریک له ته که ی خوی وه هاتوو بو ته که ی مه ولانا له ره صافه له قه راخی
دیج له گه ره کی (رأس القرية) و شیخ موحه مه دولجه دید و سه ید
عه بدولغه فووری مه شاهیدی له گه ل مه نسووبه کانی تر دا چوون به پیری شیخ
موسا وه تا به خزمه تی گه یشتوون و له خزمه تی هاتوونه ته ته که ی
خالیدییه •

شیخ موسای جبووری گه لی خه لیفه ی هه لکه وتووی بووه وه کو
شیخ عه بدولجه یاری حه نه لیلی نه جدی که خه لیفه ی بووه له به صره و شیخ
عه لیلی عومانی که خه لیفه ی بووه له عومان و شیخ داوودی به غدایی که
خه لیفه ی بووه له به غدا و شیخ عه بدولزه حمانی خه طیب له ته که ی خالیدییه ی
به غدا و شیخ موحه مه د سه عیدی هه ولیری و که سانی تریش • به لام ئه و
خه لیفه یه که له جیگایدا دانیشتوو شیخ ئیبراهیمی مه شاهیدی بووه •
پاش وه فاتی شیخ ئیبراهیم شیخ عه بدولفه تتاحی ئاکره یی له شوینیدا
دانیشتوو و شیخ عه بدولفه تتاح فه رمانی داوه به شیخ داوود که (خه تمی
خواجه گان) بخوینیته وه • هه روا ئیدنی داوه که ته وه ججوه له مریده کان
بکا به وه کاله تی ئه وه وه • شیخ موسا له ته که که ی خویدا له به ری که رخ
نیزراوه •

پینجهم — شیخ موحه مەدی ئیمام • ئەم ذاته لە پاش طەریقەت وەرگرتن و سولووک کردن و ریاضەت کیشائیکی زۆر گەشتوووەتە پایەى ئیرشاد ، جا مەولانا ئیجازەى ئیرشادی داوەتى و کردووێ بە خەلیفەى خۆى و تا مەولانا لە تەکیەى خالیدیە بوو ، ئەم پیش نوێزى بو کردوو و مەولانا تەرجیحى داو بە سەر خەلیفەکانى تریدا بو پیش نوێزى • کە وەفاتیشى کردوو : لە قەبرستانى کەرخدا ئیترراو لە پال مەرقەدى (سید الطائفتین) شیخ جونەیدی بەغدادیدا •

شەشەم — مەلا ئەبووبکری بەغداىی • ئەم ذاته یش پاش چوونە زىزى تەریقەت لە مەولانا جیانەبووەتەو و بو کوی چووبى لە گەلى بوو و زووت بوو لە هەموو پێوەندى یەکی دنیا و پاش وەفاتى شیخ موحه مەدی ئیمام بوو بە پیش نوێزى مەولانا • ئەلین قورئانى لە سەر شیوەى ئوبەیی کوزى کەعب خویندوو و ئەوەندە دەنگى خوش بوو و توویانە خوا کردووێ بە هاوبەشى حەزەرتى داوود لە دەنگ خوشیدا • بە شەو و بە زۆر خەریکی عیادەت بوو و گەلى ریاضەتى کیشاو و جیهادی ئەفسى کردوو • مەولاناش ئیجازەى خەلافەت و ئیرشادی داوەتى • کە مەولانا لە بەغدا کۆچى کردوو بو شام ، ئەمیش لە خزمەتیا چوو و لە شام کۆچى دوایی کردوو و لە نزیکى مەولاناو لە گەل شیخ ئیسماعیلی هەنارانى و شیخ عەبدوللای هەراتیدا سپیراوە بە خاک •

هەوتەم — سەید ئیسماعیلی غەزەبى • ئەم ذاته ، وەك لە کتیبى (روض البشر فی اعیان القرن الثالث عشر) دا نووسراوە بینا لە سەر تەرجەمە حالى کە سەید صالح ئەفەندى کوزەزای نووسیویە کە موفتیی شافعی یەکان بوو لە شام ، ئیسماعیلی کوزى عەبدولغەنبى کوزى موحه مەد شەریفە ، زانایەکی پایە بەرز و ئەدیبتى بە دەسلالت بوو ، لە

سالی ۱۲۰۷ی هیجره تدا له دایک بووه و لای شیخ عه بدولزه حسانی که زبهری و شیخ حامیدی عه تار و لای مه ولانا و که سانی تریش خویندووویه تی •

ئهم ذاته له سهر دهستی مه ولانا دا ته ریه تی نه قشبه ندیی وهر گرتوووه و ئیجازهی خهلافهت و ئیرشادی پی دراوه و مه ولانا خوشکی ئهمی خواستوووه که ته نیا کچیکی لی بووه شووی کردوووه به شیخ موحه مسه دی خانیی دیمه شقی که ئه ویش خهلیفه ی مه ولانا بووه •

ئهمه نموونه یه کی شیعی کی ئهم ذاته یه له ته عریف کردنی مه ولانا نووسیویه :

یا حسن فَوَّارَةَ تَبْدَى لَنَا عَجَبًا
حَكَتْ قَوَامَ فَتَاةٍ صِیغَ مِنْ بَرْدٍ
نَاشِدَتْهَا بِالَّذِي قَدْ زَانَ طَلْعَتَهَا
وَقَدْ كَسَا جِسْمَهَا دِرْعًا مِنَ الزَّرْدِ
مَا بِالْكِ تَنْهَمِي مَنْكُوسَةً أَبَدًا
لَا تَرْفَعِي الرَّأْسَ أَوْ تَصْفِي إِلَى أَحَدٍ
فَأَنْشَدَتْ بِلِسَانِ الْحَالِ قَائِلَةً
هَذَا خُضُوعِي لَذِي الْعِرْفَانِ وَالْمَدَدِ

ههروه ها قه سیده یه کیشی ههیه ناوی موجه ددیده کانی هه ر دوازده قه زنه که ی ئیسلامی تیدا هو نیوه ته وه و دواپی یانی به مه ولانا هیناوه . لهم قه سیده یه دا ئه لی :

وَبَعْدَهُمْ مِنْ قَدْ رَقَى الْمِرَاقِي
مُحَدَّثُ الشَّامِ كُنَا الْعِرَاقِ
وَمُرْشِدُ الْخَلْقِ لِدِينِ الْحَقِ
بِالْفَيْضِ وَالْإِرْشَادِ وَالتَّرْقِي
أَعْنَى ضِيَاءِ الدِّينِ وَهُوَ خَالِدِ
غُوثُ الْوَرَى أَبُو الْبَهَاءِ الْمَاجِدِ
بَارِكْ لَنَا يَا رَبَّنَا فِي مَدَدِهِ
وَاقْسِمِ لَنَا مِنْ نَفَحَاتِ مَدَدِهِ

ئەم ذاتە نامىلكەيەكى لەبارەى مەولاناو نووسىو نووى ناو (حصول
الأنس ، في انتقال حضرة مولانا الى حظيرة القدس) • ئەم ذاتە لە
سەفەرى حەجدا لەنيوان مەككە و مەدينەدا لە ۱۲۴۷ى هيجرەتدا كۆچى
دوايىي كردوو •

هەشتم – شىخ مەعرووفى تىكرىتى • ئەم ذاتە تەرىقەتى لەسەر دەستى
مەولانا خۆيدا وەرگرتوو و ماوەيەكى زۆر خەرىكى خواپەرستى و
رياضەت كىشان و موحاهەدەى نەفس بوو تا گەشتوو بە پلەى مورشيدانى
پايەبەرز و مەولانا كردوو بە خەلىفەى خۆى و ئىجازەى ئىرشادى داوەتى،
بەلام لەبەر خەرىك بوونى بە تەجەللىياتى خۆى و زۆرىي جەذبە لى هاتنیهو
كەمتر توانیو بە خەرىكى ئىرشاد كردن بى • لەناو مريدان و مەنسووبانى
مەولانادا زۆر بەرژ بوو •

نۆهەم – شىخ موحەممەد ناصىح كە يەكى بوو لە گەرە گەورانى
مەنسووبىنى مەولانا • وەك پىشتريش باسان كرد ، لە (روض البشر)دا
نووسراو ئەم ذاتە وەصى بوو كە پاش سەيد ئىسماعىلى هەنارانى و
شىخ عەبدوللای هەراتى لە جىگای مەولانادا ئىرشاد بكا ، بەلام (المجد
التالد) ئەمەى باس نەكردوو • ئەم ذاتە پاش مەولانا بە ماوەيەكى كەم بە
تاعوون كۆچى دوايىي كردوو و لە نزیكى مەولانادا سپىراو بە خاك •

دەهەم – شىخ عەبدولقادرى دىملانى • ئەم ذاتە لە گەل شىخ
موحەممەد ناصىح پىكەو سولوكيان كردوو لە خزمەتى مەولانادا و
پىكەو وەش ئىجازەى خەلافەتيان لا وەرگرتوو و ئەمانىش تا مردن هەر لىي
جيانەبوونەتوو و لە شامدا پىكەو بە ئەمرى مەولانا خەرىكى
پەروەردە كردنى خەلك بوون •

ياز دەهەم – شىخ مووساى بەندەنجى (مەندەلاوى) • ئەم ذاتە پاش

سولووڤ كړدن و رڼاښه تښتېكي زور و هاوړي ته تي به كي دلسوزانه ي
مهولانا و مانه وه ي ماوه يه كي دريژ له خزمه تيا ئي جازه ي خه لافه ت و ئيرشادي
لي وهر گرتووه و دهستي كړدووه به ئيرشادي موسولمانان و بووه به هو ي
گه رانه وه ي زور كه س له خراپه و بيدعه ت و سوودتيكي زوري به موسولمانان
گه باندووه .

دوازدهههم — شیخ عیسای بهنده نیجی • ئەم ذاتەش بە پیتی ئەوێ لە
کتییی (الانوار القدسیه) دا نووسراوە خەلیفەی مەولانا بوو ، بەلام ئیبراھیم
فەصیح حەیدەری لە زیزی خەلیفەکانی مەولانا دا نەژماردوو • زانیایەکی
بەرز و شاعیریکی باش بوو • مامۆستای مەدرەسەی حەزرەتی غەوث
بوو • گەلێ لە مەلا گەورەکانی بەغدا وەک عەبدولسەلامی شەوواف کە
پاش ئەم بوو بە مامۆستا لە مەدرەسەی حەزرەتی غەوث ، لای ئەم
خویندنیان تەواو کردوو • قەبری ئەم ذاتە لە بەغدایە لە مزگەوتی
بەندەنیجی لە نزیک مزگەوتی حەزرەتی غەوثەو و هیشتا نەوێ لەو
مزگەوتەدا ماون •

[illegible]

که مهولانا هاتووه بۆ شام هاتوته خزمهتی و تهریقهتی لهسهر دهستدا
وهرگرتوووه و دهستی کردوووه به سولووک کردن و زیاضهت کیشان .

له سالی ۱۲۴۱ی هیجریهتدا به فرمانی مهولانا به مالهوه له (حهما)وه
گوێزاویهتهوه بۆ دیمهشق و له مزگهوتی (عهدداس) دانیشتوووه و ههرچهند
مهولانا دهرسی به فقهی وتبیتهوه نهو بووه به (موعیدی) دهسهکانی ، تا
خهلیفه ی مهولانا له مزگهوتی (مرادییه) له (سویقه) کوچی دواویی کردوووه .
پاش نهو مهولانا لهو مزگهوتهدا دایناوه و ئیجازهی خهلافهتی موطللهقهی
داوهتی که ئیرشاد بکا ، لهوئ لهسهر ئیرشاد ماوهتهوه تا شیخ عهبدووللای
ههراتی وهفاتی کردوووه ، جاله جیگهی نهودا لهسهر تهکیهی مهولانا
دامهزراوه به فرمانی شیخ عهبدووللای ههراتی .

ئههم ذاته لهناو مرید و مهنسووبهکانا زۆر بهزیز و حورمهت بووه و ،
ئهمیش بهشیومهکی جوان و بهرز ئیرشادی موسولمانانی کردوووه . له
۱۲۴۵دا چوووه بۆ حهج و له ۱۲۵۳دا کتییی (البهجة السنية في آداب الطريقة
الخالدية) ی داناوه که له ۱۳۳۰دا له قاهره لهچاپ دراوه . سێ جاری تریش
ههروا چوووتهوه بۆ حهج ، جاریکیان له ۱۲۵۹دا و جاریکیان له ۱۲۶۰دا و
جاری چواره میان له ۱۲۷۴دا له گهل دوو کوزی و گهلی تهبهعهیدا . میرحهج
لهو سهردهمهدا صفهوت پاشای والیی دیمهشق بووه ، زۆر حورمهتی شیخ
موحهممهدی گرتوووه . شیخ موحهممهد له ۱۲۶۶یشدا زیارهتی قودسی
کردوووه و له ۱۲۷۰دا سهفهری ئهسته موولی بووه . لهوئ زۆر زیزی
لی گیراوه . پاش نهو سهفهره گهزاوهتهوه بۆ شام و خهریکی ئیرشاد و
تهدریس کردنی خوئی بووه . گهلی کهس لهسهر دهستی ئهم ذاتهدا
پێگهشتوون و پهروهرده بوون و سوودیکی زۆری به موسولمانان
گهیا ندوووه .

ئەم ذاتە لە دواژۆژەکانی ژيانیدا سەفەرینکی (حەما) ی کردوووەتەووە و
لەوێ نەخۆش کەوتوووە و لە ژۆژی دووشەممە ی ۱۹ ی سەفەری ۱۲۷۹ ی
هیجرەتدا کۆچی دواویی کردوووە و تەرمەکە ی هینراوەتەووە بۆ شام و لە
چای قاسیوون لە نزیکێ مەرقەدی مەولاناوە سپێراوە بە خاڵک .

ئەم ذاتە چوار کۆری لێ بەجێ ماوە ، شیخ موحەممەد کە زانایەکی
گەورە و زاوای مەولانا بووە و پاش باوکی جینگەکە ی ئەوی گرتوووەتەووە و
لە ۱۳۱۶ دا کۆچی دواویی کردوووە . ئەو سێ کۆرەکەشی شیخ ئەحمەد و
شیخ مەحموود و شیخ عەبدوللای کە هەرسیان بەر لە ۱۳۳۵ ی هیجرەت
کۆچی دواوییان کردوووە .

چواردەهەم — شیخ ئەحمەدی سەمین . ئەم ذاتە مامۆستای مەدرەسە ی
ئیمامی ئەعظم بووە لە بەغدا .

پازدەهەم — شیخ عەبدوللای فەرد . ئەم ذاتە پاش وەرگرتنی ئیجازە ی
خەلافەت لە قودس دانیشتوووە و ئیرشادی موسوڵمانانی کردوووە .

شازدەهەم — شیخ موحەممەدی کۆری سولەیمان . ئەم ذاتە خاوەنی
کتیبی (الحدیقة الندیة) یە .

حەقدەهەم — شیخ موحەممەد صالح . ئەم ذاتە پێشەوای شافیعێ بەکان
بووە لە شاری مەککە .

هەژدەهەم — شیخ عەبدوللای ئەرزەنجانی بە . ئەم ذاتە ئینسانێک
بووە بەجاری دەستی لە دنیا داشتوووە و ولاتی خۆی بەجێ هێشتوووە و لەپال
مالی خوادا لە مەککە دانیشتوووە بۆ خواپەرستی . گەشتوووەتە خزمەتی
مەولانا و ئیختیاری تەریقەتی نەقشبەندی لەسەر دەستی ئەودا کردوووە و
لەسەر سولووک کردن و زیاضەت کێشان و جیهادی نەفس بەردەوام بووە
تا ئیجازە ی ئیرشادی موطڵەقی دراوەتی و بووە بە خەلیفە . لە گەورە

گه ورائی خەلیفەکانی مەولانا بوو و مەقامی (صەحو) و (بەقایی بوو .
 گەلی لە پیاوی گەورە و زانایانی سەردەم تەریقەتیان لەسەر دەستیدا
 وەرگرتوو و بەهرەمەند بوون لای . مەولانا زۆری خوشووستوو ،
 تەنانت لە یەکی لە سەفەرەکانی حەجیدا پێتوتوو ئەمجارە لەبەر خاتری
 تۆ ھاتووم بۆ مەککە ، عەبدوللّا ! ئەویش لە خوشی یاندا کەوتوو بەسەر
 دەست و پێی مەولانادا . لەتێوان ئەم ذاتە و سەید عەبدولغەفووری
 مەشایدیدا گەلی نامە و نامەکاری بوو کە پێ بوون لە دوستانەتی و
 مەحەببەت و گفتوگۆی زۆحی و باطینی ، وەك لەتێوان دوو قوتابی
 قوتابخانە کەدا .

نۆزدەھەم — شیخ موحەممەد عاشقی میسری . ئەم ذاتە لە شام بە
 خزمەتی مەولانا گەشتوو و داخلی تەریقەت بوو و سولووکی کردوو تا
 گەشتوو بە پایە و مەولانا ئیجازەتی خەلافەت و ئیرشادی داوەتی . ئیراھیم
 فەسیح حەیدەری ئەلی وەکو شیخ عەبدولغەتتاحی عەقرەیی خەبەری داومەتی
 ئەم شیخ موحەممەد عاشقی میسری بە دوا خەلیفە مەولانا بوو و ، کە لە
 ١٢٨٠ی ھێجرەتدا لە سەفەری حەج گەرامەو و لە میسر لامدا بە خزمەتی
 گەشتە . لەو سەردەمەدا لە خەلیفەکانی مەولانا خۆی تەنھا ئەم ذاتەیان
 ماوو . ئەمە قسەیی شیخ عەبدولغەتتاحی عەقرەیی بە ، بەلام ئەو دیارە ئاگای
 لەو نەبوو کە شیخ عوثمان سیراجووددین لە تەویڵە تا ١٢٨٣ زیاو .

بیستەم — شیخ فەیسوللای ئەرزۆمی . ئەم ذاتە کە ناوبانگی
 مەولانای بیستوو ھاتوو بۆ سولەیمانی و لەوی بە خزمەتی مەولانا
 گەشتوو و تەریقەتی لەسەر دەستیدا وەرگرتوو و خەریکی موحەببەت و
 سولووک و زیاضەت کیشان بوو تا ھەموو مەقاماتی طەبی کردوو . ئەوجا
 مەولانا ئیجازەتی ئیرشادی داوەتی و کردوو بە خەلیفەیی خۆی . پاش ئەو

چووہ بۆ ئەستەموول و زۆر لە موسولمانانی ئەوێ لە بەرە کەتی بە ھەرمەند
بوون .

بیست و یە کەم — شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی یە . ئەم ذاتە پاش ئەو
کە تەریقەتی نەقشەبەندی وەرگرتوو ، ماوەیەك لە خزمەتی مەولانا
ماوەتەو و عومری خۆی لە سولووک کردن و جیھادی نەفسدا بەسەر
بردوو و لە خزمەتی سەید عوبەیدوللای ھەیدەریدا دەرسی عولوومی
خوێندوو . لە تەکیە خالیدیەدا ژووڕیکی تایبەتی بوو لە پال ژوووری
سەید عەبدولغەفووری مەشاھیدی و شیخ موھەممەدولجەدیددا و لە
ھاوژی یەتی ئەوان سوودی وەرگرتوو تا ئیجازەتی خەلافەت و ئیڕشادی
دراوەتی . لە بەغدا ژنی ھیناوە و خەریکی ئیڕشاد بوو . پاش ئەو
چووہ بۆ ولاتی زۆم و لە شاری ئیزمیر دانیشتوو و ئیڕشادی طالیبانی
تەریقەتی کردوو و خەلکیکی زۆر لە فەیس و بەرە کەتی بە ھەرمەند بوون .
ئەم ذاتە لای مەولانا زۆر خوشەویست بوو و بە یەکی لە گەرە گەورانی
خەلیفەکانی ژمێراوە .

شایانی وتە شیخ موھەممەد ناویکی ئاگرەبۆزی ھە یە مەنسووبی
مەولانا بوو ، نەك خەلیفە و لە خانوویە کدا نێژراوە لە باکووری مزگەوتی
حەزرەتی عەوئەو .

مەنسووبەکانی مەولانا

مەولانا وەك ئەو ھەموو خەلیفەیی بوو ، كۆمەڵی مەنسووبیشی بوو
كە بێ گومان دیارە ژمارەیان گەلی لە ژمارەیی خەلیفەکانی زیاتر بوو . وا
لێرەدا ناوی ھەندێ لەم مەنسووبانەیش ئەنووسین لە كورد و لە غەیری
كورد . لە سەرەتادا ئەمە ناوی ھەندێ لە مەنسووبە كوردەکانی :

۱- مه‌لا یه‌حیا ی مزووری (۱) .

(۱) پیم خۆش‌بوو بمتوانی‌یا یه‌له‌بارهی سهرگوزه‌شته‌ی ژیا نی مه‌نسووبه‌کانی مه‌ولانا شه‌وه ، چه‌ندم بۆ هه‌لسووژی ، بنووسم . به‌لام ئه‌وه‌م پێ نه‌کرا . له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا له‌ناو ئه‌وانه‌دا دوانیان که مه‌لا یه‌حیا ی مزووری و مه‌لا شیخ عه‌بدولزه‌حمانی زۆربه‌یانین ، له‌به‌رئه‌وه‌ی که حه‌قی مامۆستایه‌تی‌یان به‌سهر کوردستان و خه‌ڵکی کوردستانه‌وه‌ زۆره ، به‌ پێویستم زانی چه‌رده‌یه‌کیان له‌باره‌وه‌ بخره‌مه‌ سهر کاغه‌ز .

مه‌لا یه‌حیا کۆژی خالی‌دی خه‌ڵکی مزووری‌یه . وه‌ک فه‌قی‌کانی سهرده‌می خۆی ئه‌م‌لا و لای کوردستان گه‌ژاوه‌ بۆ خۆیندن . زوربه‌ی خۆیندنی لای سه‌هید عاصمی هه‌یدهری بووه‌ که مامی صیغه‌تو‌ل‌لا ئه‌فه‌ندی گه‌وره‌ی هه‌یدهری بووه‌ که چووه‌ته‌ به‌غدا . لای زانی به‌ناوبانگ سه‌هید صالحی هه‌یدهری ئامۆزای صیغه‌تو‌ل‌لا ئه‌فه‌ندیش ئیجازه‌ی وه‌رگرتووه .

مه‌لا یه‌حیا پایه‌یه‌کی به‌رزی له‌ زانستدا بووه‌ و به‌ (شیخ الكل في الكل) به‌ناوبانگ بووه . شه‌هامه‌ت و غیره‌تیک زۆری بووه‌ و له‌ ئه‌مر به‌ چاکه‌ و نه‌هی له‌ خراپه‌دا له‌ که‌س نه‌سه‌لمیوه‌ته‌وه . له‌ زانستی هه‌دیثدا واریشی شیخی بوخاری و له‌ فقهی شافعییدا جێ‌نشین ئیبنو‌حه‌جهر بووه .

حاشیه‌یه‌کی موده‌وه‌نی به‌سهر (توحفه‌ی ئیبنو‌حه‌جهر) هه‌یه‌ تا باسی نوێژی جه‌ماعه‌ت . ئه‌وه‌ی موتالا‌ی بکا ئه‌زانی پایه‌ی عیلمی له‌ چ‌پله‌یه‌کدا بووه . نوسخه‌یه‌کی ئه‌م کتێبه‌ له‌ خانه‌قای بیاره‌ هه‌بوو مه‌لا حامیدی کاتبی شیخی سیراجوددین نووسیوویه‌وه . من زۆر جار ئاواتی ئه‌وه‌ ئه‌خوازم که ئه‌م حاشیه‌ی مه‌لا یه‌حیا به‌ ، حاشیه‌ی یووسفی ئه‌صه‌م له‌سهر توحفه‌ که نوسخه‌یه‌کی لای شیخ موحه‌ممه‌دی خا‌ل هه‌یه‌ و ، حاشیه‌ی حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌دی نۆدشه‌ له‌سهر کیتابی نیکاح و ته‌لاقی توحفه‌ که لای مه‌لا نیظامه‌ددینی نۆدشه‌یی‌یه‌ له‌ نۆدشه‌ و ، حاشیه‌ی مه‌لا عه‌بدولعه‌ظیمی سنه‌یی که ئه‌ویش لای مه‌لا صدیقی موخته‌هیدی‌یه‌ له‌ سنه‌ ، هه‌موو پێکه‌وه‌ له‌ یه‌ک دوو جه‌لدیکدا کو‌ئه‌کرانه‌وه‌ و له‌ چاپ ئه‌دران ، چونکی هه‌للی گه‌رگه‌تی توحفه‌ هه‌ر به‌م‌جۆره‌ مه‌لایانه‌ کراوه‌ و ئه‌کریت . من ئه‌م ئاواته‌ی خۆم وه‌ک وه‌سیه‌تیک لێره‌دا ئه‌نووسم بۆ هه‌رکه‌سی خوا ته‌وفیقی بدا ئه‌م ئه‌رکه‌ جێ‌به‌جێ بکات بۆ خزمه‌تی شه‌ریعه‌تی ئیسلام و به‌ زیندوو ژاگرته‌ی یادی مه‌لایانی کورده‌واری .

ئیه‌راهم فه‌صیح هه‌یدهری له‌ (المجد التالذ) دا نووسیویه : مه‌ولانا

مهلا به حياي مزووري له گه وره گه وړاني نوممه تي موحه ممه ده و له فيقه دا
گه ښتووه ته پايه ي ته رجيح . سهره زاي نه وه وده ك ددريا بووه له عولوومي
عه قلى و نه قلدا و له حيكمت و فه له كيآت و رياضيآتدا ده ستيكي بالاي
بووه . زنجيره ي ئيجازه ي گه لي له مهلايانى كوردستان نه گه زياته وه سهر
نهم و هبي نه ميس نه چي ته وه سهر حه يدري به كان .

نهم ذاته پاش گه زانه وه ي مهولانا له هيندستان و نيشته جي بوونه وه ي
له سوله يمانى ، له سهر پيشنيهادي زانايان و مه شايخي سوله يمانى ،
به نيازى تاقي كړدنه وه ي مهولانا هاتووه بو نه م شاره و گه لي له فه قيكاني
خوي له گه ل خوي هيناوه . كه گه يوه ته به روه و راسته وخو چووه بو لاي
مهولانا و لاي نه و دابه زيود و گه لي پرسياري موهيممي له دلي خويدا
ناماده كړدووه بي يانپرسى له مهولانا . پاش حه سانه وه چاوي به مهولانا
نه كه وي . بي نه وه ي نه م هيچ پرسى مهولانا وه لامى پرسياره كاني به
باشي بو زوون نه كاته وه . كوزى دانيشته كه ي لاي مهولاناي زور به دل
نه بي و دلي به ته واوي نه كړي ته وه و ويزداني قه ناعت نه كا كه مهولانا
به كيكه له هه لكه وتووه كاني نوممه تي پيغه مبه ر . ته ريقه تي له سهر ده سندا
وهر نه گري و نه چي ته زيزي مه نسووبه كانيه وه و نه صيحه تي مهلاكاني
هاوژي شي نه كا كه ته ريقه تي له سهر ده سندا وهر بگرن . مهلا به حيا پاش
نهم سه فهره نه بي به (جانانه) ي مهولانا و مهولانايش زوري خوش
نه وي . ئيبراهيم فه صيح حه يدري له زماني شيخ ئيسماعيلى به رزنجي به وه
نه يگيژي ته وه كه وا وتوويه تي له خزمه تي مهلا به حياي مزووريدا بووم له
حوجره يه كدا . پيش نيوه ژو بوو ، مهلا به حيا نووستبوو . ديم وا مهولانا
له حوجره كه ي خويه وه هه ستا و هات بو حوجره كه ي ئيمه ، ميس
له بهري هه ستمه وه و چووم به پريه وه و عه رزم كړد كه وا مهلا به حيا
نووستووه . فهرمووي خه بهري مه كه روه . مهولانا هاته حوجره كه و
ده مي مهلا به حياي به نووستووي ماچ كړد و فهرمووي (متعنا الله
بحياتك) و له حوجره كه ته شريفى ده رچوو ، مهلا به حيا هيشتا هه روا
نووستبوو .

مهلا به حيا پاش ته ريقه ت وهر گرتني له سهر ده ستي مهولانادا ناوبانگ و
شوره تي گه لي زياتر بووه و پله ي زانستي گه لي به رزتر بووه ته وه . نه م
ذاته نه ولاده كاني شي مهلا نه حمه د و مهلا موحه ممه د سه ليم و مهلا
عه بدوللا و مهلا موصطه فا هه موو مريدي مهولانا بوون . كوزيكي تريشي
بووه ناوي عه بدولزه حمان بووه ، به ده ستي به كي له به زيدي به كان

.....

شهید بووه . ئەگێژنەووە که هەوایی کوشتنی ئەم کۆزە ی ئەدەنی ، که زۆریش مەلا چاک بووه . هەر ئەوەندە ئەلێ (حسبنا الله ونعم الوکیل) . ئیبراهیم فەصیح حەیدەری لە (المجد التالد) دا نووسیویە : که سەید ئەسەد سەدرەددینی حەیدەری باپیرم وەفاتی کرد ، مەلا یەحیا میوانی مائی ئیمە بوو لە بەغدا ، فەرمووی من سەید ئەسەد سەدرەددین ئەشۆم . هەستا و شۆردی . سەید عوبەیدوڵلای مام ئاوی ئەکرد بە دەستی . پاشان نوێژی جەنازەشی لەسەر کرد لەگەڵ کۆمەڵیکی زۆر لە زانایان و صالحانی بەغدا . مەلا یەحیا ئەم جۆرە کارانە ی بە واجبی خۆی ئەزانی و ئەبوت ژشتە ی حەیدەری بەکان حەقی زۆریان لەسەر مە و پێویستە خزمەتیان بکەم .

هەروەها ئیبراهیم فەصیح ئەلێ : لەکاتیكا که من فەقی بووم مەولانا یەحیا لە بەغدا بوو ، سەحیحی بوخاری و شەرحی نوخبە لە ئوصوولی حەدیثدا که ئیبنو حەجەری عەسقلانی دایناوە و (الاشباه والنظائر) ی جەلالەددینی سیووطیم لە خزمەتیدا خویند . ئەویش ئیجازە ی حەدیث و تەفسیر و عیلمەکانی تری پێدام و فەرمووی ئەوە ئەمانەتی خۆتانم دانەووە . مەبەستی لە عیلم بوو چونکە ئەو خۆی مोजازی حەیدەری بەکان بوو . مەلا یەحیا سەد سالتیک ژیاوە و لە بەغدا وەفاتی کردووە . مەلا عەبدولزەحمانی زۆژبەییانی حازری جەنازە ی بووه . ئیبراهیم فەصیح ئەلێ : من و مەلا حوسەینی کۆزی مەلا جامی و سەید موحەممەد ئەمینی کۆزی سەید عەبدوڵلای حەیدەری و سەید صالحی برای سەید عەبدوڵلا شۆردمان . مامۆستا مەلا عەبدولزەحمانی زۆژبەییانی لەگەڵ کۆمەڵیکی زۆر لە زانایان و پیاو چاکانی بەغدا نوێژی جەنازەیان لەسەر کرد و لە قەبرستانەکە ی باخچە ی بەردەمی مەرقەدی حەزەرەتی غەوژدا ناشتمان .

منیش ئەلیم زیکەوتیکی باشە کهوا شیخ مەلا هیدایەتوڵلای هەولیری خەلیفە ی مەولانا خالید و حاجی شیخ عەبدولزەحمان ئەبولوہ فای کۆزی شیخ عوتمان سیراجوودین هەرسیانیان لەپال یەکدا نیژراون و کەسیان لەنێواندا نی یە .

پاش وەفاتی مەلا یەحیا مەلا ئەحمەدی کۆزی بووه بە جێگەداری و پاش ئەویش مەلا عەبدولهادی کۆزی (کۆزی مەلا ئەحمەد) لە ئوترووش بووه بە مەلا . مەلا عەبدولهادی لە ١٣١٢ ی هێجرەتدا کۆچی دوایی کردووه . میژووی ئەم بنەمالە یە پێویستی بە دەفتەریکی گەورە یە . ئەگەر خوا یارمەتیم بدا شتیکی مونسبیان لەبارەووە ئەنووسم .

- ۲- مه‌لا موحه‌مه‌د سه‌لیمی کورّی مه‌لا یه‌حیا •
- ۳- مه‌لا عه‌بدوللای کورّی مه‌لا یه‌حیا •
- ۴- مه‌لا مصطه‌فای کورّی مه‌لا یه‌حیا •
- ۵- مه‌لا عه‌بدوللای ئامیدی •
- ۶- ره‌سوولی ذه‌کی •
- ۷- مه‌لا مه‌حموودی شه‌مزینی •
- ۸- شیخ موحه‌مه‌د قه‌سیمی سنه‌یی •
- ۹- شیخ مه‌لا طاها‌ی حه‌ریری •
- ۱۰- مه‌لا ئه‌حمه‌دی عومه‌ر گونبه‌دی که‌ لای مه‌لا یه‌حیا ئیجازه‌ی
وهر‌گرتووه •

- ۱۱- مه‌لا مه‌حموودی عومه‌ر گونبه‌دی •
- ۱۲- مه‌لا موحه‌مه‌دی کورّی ئیسماعیلی کویی •
- ۱۳- مه‌لا ئه‌بووبه‌کری کوچک مه‌لا ، باپیری مه‌لا ئه‌فه‌ندی هه‌ولیر •
- ۱۴- مه‌لا موحه‌مه‌دی هه‌ولیری •
- ۱۵- مه‌لا موسته‌فای هه‌ولیری •
- ۱۶- مه‌لا ئه‌سه‌د ئه‌فه‌ندی جه‌لیی کویی •
- ۱۷- مه‌لا ئه‌حمه‌دی گه‌لالی •
- ۱۸- مه‌لا موحه‌مه‌دی موده‌زّیس کورّی مه‌لا جه‌لالی خورمالی •
- ۱۹- مه‌لا مه‌حموودی موده‌زّیس کورّی مه‌لا جه‌لال •
- ۲۰- مه‌لا عه‌بدولکه‌ریسی کورّی شیخ عومه‌ری موده‌زّیسی مز‌گه‌وتی
گه‌وره‌ی سوله‌یمانی •

- ۲۱- سه‌یید عه‌لیی به‌رزنجی قاضیی سوله‌یمانی •
- ۲۲- سه‌یید عه‌بدولقادی به‌رزنجی موده‌زّیس •
- ۲۳- سه‌یید عه‌بدولعه‌زیزی به‌رزنجی برای نه‌قیبی سوله‌یمانی •

- ۲۴ — سه‌یید عه‌بدوللای به‌رزنجی برازای نه‌قیب .
- ۲۵ — سه‌یید ئیسماعیلی به‌رزنجی برازای نه‌قیب .
- ۲۶ — سه‌یید عه‌بدولقادی به‌رزنجی .
- ۲۷ — سه‌یید موحه‌مه‌دی به‌رزنجی .
- ۲۸ — سه‌یید عه‌لیی به‌رزنجیی موده‌زّیس
- ۲۹ — مه‌لا شیخ عه‌بدولزه‌حمانی زّوژبه‌یانی^(۲) .

(۲) ئەم‌ذاتە لە مه‌لا گه‌وره‌کانی سه‌رده‌می خۆی بووه . له‌عه‌شره‌تی زّوژبه‌یانی‌یه که له‌ناوچه‌ی که‌رکوک ئەژین . به‌ئوسوولێ فه‌قی‌یه‌تی له‌که‌رکوک و ده‌ورو پشته‌ی خوێندوو‌یه‌تی و پاشان که‌ نزیك بووه‌ ببێ به‌ مه‌لا ، چووه‌ بۆ به‌غدا بۆ خزمه‌تی سه‌یید صیغه‌توللا ئەفه‌ندیی حه‌یده‌ری و له‌ خزمه‌تی ئەودا خوێندنی ته‌واو کردووه‌ و ئیجازه‌ی لا وه‌رگرتووه‌ و له‌ مزگه‌وتی (ئەحمه‌دی) له‌ (مه‌یدان) له‌ قه‌راخی دیجله‌ ، بووه‌ به‌ موده‌زّیس .

مه‌لا عه‌بدولزه‌حمان مه‌لایه‌کی زۆر گه‌وره‌ بووه‌ و گه‌لی ته‌ئلیقاتی به‌که‌لکی هه‌یه‌ وه‌کو حاشیه‌ی له‌سه‌ر زّیساله‌ی (اثبات الواجب)ی جه‌لالوددینی صیددیقی ده‌ووانی و ، حاشیه‌ی له‌سه‌ر (حکمة العین) و گه‌لی زانای به‌رز له‌ مه‌درسه‌که‌یدا پێگه‌یشتوون وه‌کو زانای به‌ناوبانگ مه‌لا موحه‌مه‌دی بانه‌یی مامۆستای مه‌لا عه‌لیی قزّنجی و وه‌کو مه‌لا موحه‌مه‌دی خه‌طی که‌ موده‌زّیسی میر موحه‌مه‌دی زه‌واندز بووه‌ که‌ مه‌شه‌ووره‌ به‌ (میره‌ کۆره‌) . ئەم مه‌لا موحه‌مه‌ده‌ مامۆستای حاجی مه‌لا ئەحمه‌دی نۆدشه‌یی و مه‌لا عومه‌ری خه‌یلانی بووه‌ که‌ موده‌زّیس بووه‌ له‌ زه‌واندز . ئەم مه‌لا عومه‌ره‌یش مامۆستای حاجی عومه‌ر ئەفه‌ندیی هه‌ولێری باوکی مه‌لا ئەبووبه‌کر ئەفه‌ندیی هه‌ولێر بووه‌ که‌ مه‌شه‌ووره‌ به‌ (مه‌لا گچکه‌) .

له‌سه‌ر نووسینی ئیبراهیم فه‌صیح ، ئەم مه‌لا شیخ عه‌بدولزه‌حمانی زّوژبه‌یانی‌یه مامۆستای ته‌کیه‌ی خالیدی‌یه‌یش بووه‌ . وادیاره‌ ئەمه‌ پیش ئەوه‌ بووه‌ که‌ ببێ به‌ موده‌زّیسی مزگه‌وتی ئەحمه‌دی . مه‌لا عه‌بدولزه‌حمان له‌ ۱۲۷۰دا وه‌فاتی کردووه‌ و دوو کۆژی له‌پاش به‌جی‌ماوه‌ مه‌لا موحه‌مه‌د و مه‌لا ئەحمه‌د . مه‌لا ئەحمه‌دیان بووه‌ به‌ موده‌زّیسی مزگه‌وتی ئەحمه‌دی له‌ جیتی باوکیدا .

- ۳۰- مهلا ئەحمەدی زۆڭبەیانینی کۆزی مهلا شیخ عەبدولزەحمان •
- ۳۱- مهلا موخەممەدی زۆڭبەیانینی •
- ۳۲- سەییید عەبدوللەطیفی بەرزنجی •
- ۳۳- مهلا عەبدولقادری شیخەلمارینی •
- ۳۴- مهلا حوسەینی پژدەری •
- ۳۵- مهلا عومەری عەسکەری •
- ۳۶- مهلا ئووەییسی عەسکەری •
- ۳۷- سەییید ئەسەد صەدرەددینی حەیدەری •
- ۳۸- سەییید صییغەتوللای حەیدەری •
- ۳۹- سەییید عەبدولقادر صیدقی حەیدەری •
- ۴۰- سەییید عەبدولسەلامی حەیدەری •
- ۴۱- سەییید عەبدولغەفووری حەیدەری •

شاعیری عێراق عەبدولباقی عومەری دوو قەسیدەیی بۆ لاواندەوێ
مهلا عەبدولزەحمانی زۆڭبەیانینی وتوود : لەو قەسیدەیاندا کە دوا حەرفی
حەرفی (تی) یە ئەلێ :

قَدْ قَضَى عَمْرَهُ بَزْهَدٍ وَ تَقْوَى
و صَلَوةٍ مَشْفُوعَةٍ بِصَلَاتِ
يَبْنَانِ الْبَيَانِ فِي الْبَحْثِ كَمْ قَدْ
حَلَّ لِلطَّالِبِينَ مِنْ مُشْكِلَاتِ
و بِقَطْرِ الْعِرَاقِ مَحْوَرُ فَضْلِ
مِثْلِهِ لَا آتَى وَلَا هُوَ آتٍ
بَعْدَهُ أَضْحَتِ الْمَدَارِسُ حَتَّى
مِنْ حَلَّى كُلِّ فَاضِلٍ عَاطِلَاتِ
رَجَعَتْ مُنْظَمَتُهُ مِنْهُ نَفْسٌ
وَتَسَامَتْ لَأَرْفَعِ الدَّرَجَاتِ
و تَرْقَى سُلَّمِ الْعِلْمِ ارْتِخَ
شَانَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ لِلْجَنَاتِ

(١٢٧٠)

- ٤٢ — سه یید عه بدولزه زاقی چه یدهری •
- ٤٣ — سه یید عیسای چه یدهری •
- ٤٤ — سه یید فه ضلؤلای چه یدهری •
- ٤٥ — سه یید عه بدولچه کیمی چه یدهری •
- ٤٦ — سه یید عه بدولچه لیمی چه یدهری •
- ٤٧ — سه یید موچه ممه دی چه یدهری •
- ٤٨ — سه یید ئیبراهیم فه صیحی چه یدهری ، که خۆی نووسیویه منداڵ بووم به خزمه تی مه ولانا گه یشتم و خۆم به خاکسار و مه نسووب ئه زانم •
له مه نسووبه کانیشی له غه یری کورد ناوی ئه مانه مان ئاگا لییه :
- ١ — شیخ عوثمانی کورۆی سه نه دی نه جدی •
- ٢ — سه یید ئه حمه دی دیملانی •
- ٣ — سه یید مه حموودی دیملانی •
- ٤ — سه یید موچه ممه د ئه مینی موده زژیس له به غدا •
- ٥ — سه یید موچه ممه د ئه مینی سووهیدی موفتی حیلله •
- ٦ — سه یید موچه ممه د ئه سه د موفتی حیلله •
- ٧ — سه یید موچه ممه د سه عید موفتی حیلله •
- ٨ — سه یید شیخ موچه ممه دی طه به قچه لی •
- ٩ — سه یید ئه بووبه کری هه واری •
- ١٠ — سه یید عه بدوللای داغستانی •
- ١١ — سه یید مه حموود شه هابوددینی ئالووسی ، خاوه نی ته فیری (روح المعانی) •

- ١٢ — سه یید موچه ممه دی کورۆی سوله یمانی به غدادی •
- ١٣ — سه یید موچه ممه دی کورۆی حوسه ین نه ظیف •
- ١٤ — سه یید سوله یمانی کورۆی سه یید جورجیس •

- ۱۵- سه یید موحه ممد ئە مینی ئینو عایدینی دیمه شقی ، خاوه نی کتییی (ابن عابدین) له شه رعی حه نه فیدا •
- ۱۶- عومه ر ئە فه ندیی غه ززی موفتیی شافیعی به کانی شام •
- ۱۷- شیخ عه بدولزه حسانی که ز به ری حه دیت زانی شام •
- ۱۸- شیخ عه بدولزه حمانی طیبی •
- ۱۹- عه بدوللا پاشای حاکمی عه ککا •
- ۲۰- داوود پاشای والیی به غدا •
- ۲۱- مه ککی زاده موصطه فا عاصم ئە فه ندی شیخولئیسلامی ئە سته موول •
- ۲۲- شیخ شامیلی داغستانی •
- ۲۳- شیخ فه وزیی سه یید راغیب ئە فه ندی •
- ۲۴- نه جیب پاشای والیی شام •
- ۲۵- عه ینی ئە فه ندی •
- ۲۶- سه یید عه بدولعه زیز ئە فه ندیی گه یلانی نه قیبی ئە شرافی به غدا •
- ۲۷- حاجی وه لی یوددین پاشای والیی شام •
- ۲۸- سه یید عه بدولزه ززاقی حه یده ری •
- ۲۹- سه یید موحه ممد طاهیر ئە فه ندیی حوسه ینی موفتیی قودس •
- ۳۰- شیخ ئە بولخه یری دیار به کری •
- ۳۱- سه یید موحه ممد ئە سه د ئە فه ندیی که به (ابن النائب) به ناوبانگ بووه •
- ۳۲- شیخ سه لاهی عه جلوونی که به (ابن ابی الفتح) به ناوبانگ بووه •
- ۳۳- موحه ممد ئە فه ندیی جوندی موفتیی مه عه رزه تولنو عمان له حه له ب •

۳۴۔ شیخ عومہ ری موحتهیدی دیمه شقی •

۳۵۔ سه یید خه لیلی سه مین نه قیبه نه شرافی ته رابلوسی شام •

۳۶۔ سه یید حه سه ن نه فه ندیی ته قی یوددینی حوسه ینی . موفتی و

نه قیبه نه شرافی دیمه شق •

۳۷۔ شیخ موحه مه دی ئا گره بۆزی که پیشتر ناومان هیئا •

زنچیره ی طه ریفه تی مه ولانا

وهك زانیسان مه ولانا طه ریفه تی نه قشبه ندیی له تازه که ره وه ی قه زنی
سیازده ی هیجرت (شاه عه بدوللای دیله وی) وه رگرتوووه که له قه بی
(غولام عه لی) بووه ، ئه ویش له (شیخ شه مسوددین جانی جانان حه بیبوللای
مه ظه ر) ی وه رگرتوووه . ئه ویش له (سه یید نوور موحه مه دی به ده وانی) ی
وه رگرتوووه ، ئه ویش له (شیخ سه یفوددین) ی وه رگرتوووه ، ئه ویش له
(شیخ موحه مه د مه عصوومی موحه دیدی) ی وه رگرتوووه که مه شهوور
بووه به (العروة الوثقی) ، ئه ویش له (شیخ ئه حمه دی فارووقی
سه ره یندی) ی باوکی وه رگرتوووه که تازه که ره وه ی سه ده ی دوازده هم
بووه ، ئه ویش له (شیخ موحه مه د باقی) ی وه رگرتوووه ، ئه ویش له (شیخ
موحه مه دی خواجه گیی سه مه رقه ندی) ی وه رگرتوووه ، ئه ویش له (ده رویش
موحه مه د) ی وه رگرتوووه ، ئه ویش له (شیخ موحه مه د زاهید) ی
وه رگرتوووه ، ئه ویش له (خواجه عوبه یدوللا ئه حرار) ی وه رگرتوووه .
ئه ویش له (شیخ یه عقووبی چه رخی) ی وه رگرتوووه ، ئه ویش له (شیخ
موحه مه د موباره ك شاه ی بوخاری) ی وه رگرتوووه ، ئه ویش له (شیخ
عه لائه ددینی عه ططار) ی وه رگرتوووه ، ئه ویش له (شیخ موحه مه دی
ئووه یسی بوخاری) ی وه رگرتوووه ، ئه ویش له (شاه موحه مه دی
نه قشبه ند) ی وه رگرتوووه ، ئه ویش له (ئه میر کولال) ی وه رگرتوووه ، ئه ویش

له (شیخ بابا موحه مەدی سەمماسی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ
 عەلیی زامیتەنی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ موحه مەدی ئەنجیر
 فەفنهوی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ عارفی زیوێ گەری) ی وەرگرتوووه ،
 ئەویش له (شیخ عەبدولخالقی غەجدەوانی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ
 یووسفی هەمەدانی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ عەلیی فارمەدی) ی
 وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ ئەبولحەسەنی خەرقانی) ی وەرگرتوووه ،
 ئەویش له (شیخ ئەبولیەزیدی بەسظامی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (ئیمام
 جەغفەری صادق) ی وەرگرتوووه . ئەویش له (قاسمی کۆزی موحه مەدی
 کۆزی حەزرەتی ئەبووبە کری صددیق) ی وەرگرتوووه کە یەکیکە له حەوت
 شەریعت زانە کە (الفقهاء السبعة) ، ئەویش له حەزرەتی (سەلمانی فارسی) ی
 وەرگرتوووه کە یەکیکە له تاییعین ، ئەویش له (حەزرەتی ئەبووبە کری
 صددیق) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (حەزرەتی موحه مەدولموصطەفا) ی
 وەرگرتوووه ، ئەویش له ئەمینداری وەحی (حەزرەتی جوبرەئیل) ی
 وەرگرتوووه ، ئەویش له خوداوەندی گەورەو بی هەمتای وەرگرتوووه .

ئەمە زنجیرە ی طەریقەتی نەقشبەندیی مەولانا . زنجیرە ی طەریقەتی
 قادریشی بەمجۆرە یه :

مەولانا طەریقەتی قادریشی هەر له (شاھ عەبدوللای دیهلەوی)
 وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ شەمسووددین جانی جانان حەیبوللای
 مەظھەر) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ موحه مەد عابید) ی وەرگرتوووه ،
 ئەویش له (شیخ موحه مەد سەعیدی خازین) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له
 (شیخ ئەحمەدی فارووقیی سەرھیندی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شاھ
 ئەسکەندەری کەتیلی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شاھ کەمالی کەتیلی) ی
 وەرگرتوووه ، ئەویش له (شاھ فەضیل) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (سەبید
 گەدایی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (سەبید شەمسووددین) ی وەرگرتوووه ،

ئەویش لە (سەبید عەقیل) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (سەبید بەهائوددین) ی
 وەرگرتوووە ، ئەویش لە (سەبید عەبدولوەهەب) ی وەرگرتوووە ، ئەویش
 لە (سەبید شەرەفوددینی قەتتال) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (سەبید
 عەبدولزەزاق) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (حەزەرەتی شیخ عەبدولقادری
 گەیلانی) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (ئەبولحەسەن عەلیی کوزی موحەممەدی
 قورەیشیی هەکاری) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (ئەبولفەرەجی طەرەسوسی) ی
 وەرگرتوووە ، ئەویش لە (عەبدولزەحمانی تمیمی) ی وەرگرتوووە ، ئەویش
 لە (جۆنەیدی بەغدایی) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (سەریی سەقەطی) ی
 وەرگرتوووە ، ئەویش لە (شیخ مەعرووفی کەرخی) ی وەرگرتوووە ، ئەویش
 لە (ئیمام عەلی زەضا) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (ئیمام مەوسای کاظم) ی
 وەرگرتوووە ، ئەویش لە (ئیمام جەعفەری صادق) ی وەرگرتوووە ، ئەویش
 لە (ئیمام موحەممەدی باقر) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (ئیمام عەلی
 زەینولعابدین) ی باوکی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (حەزەرەتی حوسەین) ی
 باوکی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (حەزەرەتی عەلی) ی باوکی وەرگرتوووە ،
 ئەویش لە (حەزەرەتی پیغمبەر) ی وەرگرتوووە دروودی خوا ی لێ بی ،
 ئەویش لە (حەزەرەتی جوبرەئیل) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە خوداوەندی
 گەورە و بی‌هاوتای وەرگرتوووە .

مەولانا ھەرۆھە تەریق (سۆھرەوەردی) و (کوبرەوی) و (چەشتی) یشی
 وەرگرتوووە .

نہ ریتی نہ شبندی

تەریقەت چی یە و بۆچی پێویستە ؟

تەریقەت لە عورفی ئەھلی تەصەووفا بەمەعناى سولووک و گرتەبەرى
زێنگای بەجێھێنانى عیادەت و فەرمان بەردارىی خواى تەعالایە بە دڵسۆزى و
بە راستى •

خواى تەعالا لە قورئاندا فەرموو یەتى : «وما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» واتە : ئادەمیزاد و جنۆکەم بۆ هیچ دروست نەکردوو
بۆ ئەو نەبێ بپەرستن و بەندەگیم بکەن • پەرستن و بەندەگیش ئەبێ
بە دڵسۆزانە و خاوێن و بێ گەرد بێ • خوا لە قورئانا فەرموو یەتى : «وَمَا
أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ» واتە : فەرمانى هیچیان
نەدراوەتى ئەو نەبێ خواپەرستى یان خاوێن و بێ گەرد بێ • ھەر وەھا
فەرموو یەتى : «إِلَّا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ» واتە پەرستنى بێ گەرد ھەر
بۆ خوا یە • پەرستنىش کە پێویستە خاوێن و بێ گەرد بێ دوو بەشە • یە کەم
ئەصلى یە کە ئیعتقاد و باوەڕە بە ذاتى خوا و فریشتەکان و پیغەمبەران و
ئەو کتیبانەى کە خواى تەعالا ناردوونى بۆ سەر ئەو پیغەمبەرانە و باوەڕ
بە زۆزى قیامەت و قەزا و قەدەر واتە باوەڕ بەو کە ھەرچى لە عالەمدا
ئەبێ و ئەکرى ھەموو خوا پێى ئەزانى و بە دروست کردنى خوا یە •

بەشى دوو ھەمیش فەرعیاتی دینە کە وتنى کەلیمەى شەھادەتە واتە
(أشهد أن لا اله الا الله وأشهد أن محمدا رسول الله) و ، بەجێھێنانى پێنج

فهرزی نوڙ له هموو شهو و ژوژيکدا و . ژوژوو گرتنی زه مه زان له
هموو ساليکدا و ، دانی زه کاتی مال به موسته حهققان و ، حهجي مائی خوا
له مه ککه بو هرکس که دهسلات و توانای بيی وهک له شهر عدا باسی
کراوه .

بهشی يه کهم که ئيمان و باوه زه به ساده يی له ته می و ته ربی بهی
ناومال و له ده می موسولمانان وهرته گيری و به شیوه ی عیلمیش له
خویندنی کتبی ئيعتقاد و دهرس وهرگرتن له ماموستایانی زاناوه
وهرته گيری . هروءها بهشی فهرعیاتیش له ته می و ته ربی بهی ناومال و
چاولی که ربی موسولمانان و له خویندنی دهرسی شهرع وهرته گيری لای
ماموستای زانا و شارمزا .

خاوینی و بی گهردی له عیاده تدا که بو نه صلی یاتیش و فهرعی یاتیش
پیوسته ، چهند زیگای هیه . يه کهم : به هره یه که خوا نه یه خشى به
ئاده مزاد و هیدایه تی ئه دا که وا به ساغی و راستی خه ریکی خوا په رستی بیی .
دووهم : به جی هیئانی ئادابی دین وهک کردنی نه و شتانه ی خوا فهرمانی به
کردنیان داوه و ، نه کردنی نه و شتانه ی خوا فهرمانی به نه کردنیان داوه که
نه مهش ورده ورده نه بی به هو ی نه وه که نه فسی ئینسانی له سهر
دابه زری . سیهم : نه و جوړه هو ل و تیکوشانه که پیغمبر (د)
کردوویه تی و به رده وام بوون له سهر تاعه ت و سه بر و خوژاگرتن له بهر باری
ئازار و زه حمه تی دوژمناندا و هو ل دان و جیهاد له زیگهی راستیدا و خو
دوور ژاگرتن له وانه که غافل و بی هو ش و بی ئاگان له به جی هیئانی واجباتی
دین ، چونکه نه فسی ئینسان هه میسه ئینسان به ره و گونا ه و خراپه
ژانه کیشی و نه فس تا له سیفاتی خراپ پاک نه کریته وه مهیدانی نه وه نه بی که
شهیتان کنه ی تیا بکا و له زنی چاکه لای بدا ، بویه ش پیغمبر فهرموویه تی :
« اِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَجْرِيْ مِنْ اَبْنِ اٰدَمَ مَجْرٰی الدَّمِ » واته : شهیتان

وهك خويڻ به ناو له شى ئاده مزاددا ديت و دهچى . به كورتى
 نهفسى ئينسان بى ته زكيه و خاوين كردنه وه ناگا به پايه ي دلسوزى ، بويه ش
 خوا فرمويه تى « وَالَّذِينَ جَاهِدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا » واته : ئهوانه ي
 له زيځاى ئيمه دا تيكوشاون ، زيځاى خومانيان نيشان ئه دمين ، ههروه ها
 فرمويه تى : « قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا » واته :
 ئهوكه سه ي نهفسى خوى خاوين بكاته وه رزگارى ئه بى و ئهوكه سه ي
 گومزاي بكا ره نجى به خه سار ئه چى .

چواره ميش به هوى هاوړى يه تى و خوشه ويستى راستانى مه يدانى
 خواپه رستى وهك پيغه مبه ران و زي به رانى دين . له سه ر ئه م بناغه يه يه خوا
 فرمويه تى : « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ »
 واته : ئه ي خاوه ن باوه ره كان له خوا بترسن و له گه ل راستان بن و .
 پيغه مبه ريش فرمويه تى : « وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ
 حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَالِدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ »
 واته : قه سه م به و خوايه ي گيانى من به دهستى ئه وه ، ئيمانى كه ستان ته واو
 نابى تا منى لا له منالى و له باوكى و له هه موو خه لك خوشه ويست تر نه بى .

جا كه هاوړى يه تى پياوچاكان له گه ل خوش ويستندا هاته دى و ئينسان
 زيځاى ئه و پياوچاكانه ي گرت ، دلى ئه بى به ئاوينه ي صيفات و ره وشتى
 ئهوكه سانه و به وجوره كه دلى ئه وان نوورانى بووه ، دلى ئه ميش نوورانى
 ئه بى ، وه كو چون ئينسان ئه گه ر لاي ئاگر دا دابنيشى هه موو له شى گه رم
 دائه گيرسى يا لاي ئينسانى زوړ و په ست دابنيشى خه م و مه ينه ت
 داي ئه گرى و لاي بون خوشيكا دابنيشى بونى خوش ئه بى . له سه ر ئه م
 ئه ساسه يه پيغه مبه ر فرمويه تى : « مَا صَبَّ اللَّهُ فِي صَدْرِي شَيْئًا
 إِلَّا صَبَّهٗ فِي صَدْرِ أَبِي بَكْرٍ » واته : خوا هيچى نه رژانده وه ته سنگى
 منه وه كه نه رژانديته سنگى ئه بووبه كريشه وه .

له سهر ئهم نهريته بوو هاوژيگاني پيغه مبهه به بهره که تي هاوژي يه تي
 پيغه مبهه وه دليان نووراني بوو ، تايعين به بهره که تي هاوژي يه تي
 هاوژيگاني پيغه مبهه وه دليان زووي کرده خوا و پاکی و ساغی و بی گهردي
 له دلياندا جي گير بوو .

له سهر ئه وهش که خواي تهعالا خوي خاوهن ئيرادهيه و (يَخْتَصُّ
 بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ) چهنده که سي له ياراني پيغه مبهه له ناو ئهواني ترياندا
 سهر که وتوو تر بوون و له ناو کومه لي ياراندا دهر که وتن و که ساني تريش
 سووديان له مان وهر گرت . بوئموونه هزره تي ئه بوو به کر شيوه ي يادي
 په نامه کی و دامه زراني دل و به ندایه تي ساغی له دلدا دامه زرا . سهلماني
 فارسي يش له هزره تي ئه بوو به کره وه ئه مه ي بو مایه وه . ئيمام قاسمي کوزي
 موحه مهدي کوزي ئه بوو به کریش له وه وه . ههروه ها بایه زیدی به سظامي يش
 له ئيمام جه عفه ري صادق وه ئيستي فاده ي نوور و بهره که تي کرد .

بوچی ناوی تهريقهت له ناو ئه صحابه و تايعيندا نه بوو ؟

له زهماني هزره تدا نوورو بهره که تي هاوژي يه تي پيغه مبهه دروودي
 خواي له سهر بي ، ئه وهنده فراوان و عاله مگير بوو ، حيسابي نه ئه کرا .
 ههروا له زهماني تايعينيشدا ههريچه ند ئه و شيوه پيشووه نه ما بوو ، به لام
 پاشماوه ي نووري بهره که تي زهماني پيغه مبهه هيشتا گه لي زور بوو و
 مه جالي ئه وه نه بوو که سي به تايبه تي مه شهوور بي به مورشيد و موره بي .
 به لام له سه ده ي پاشه وه دا که ساني نه زان و بي ئاگا له خوا و دنيا په رست
 ئه وهنده زور بوون پياواني راسته قينه وهك ئه ستيره ي شهوي تاريك
 ديار يان ئه دا و به يه که يه که ئه ژميران ، بويه يه که يه که ئه و که سانه ي
 به هاوژي يه تي پياوه به رزه کاني وهك خوله فاي راشيدن و ئه صحابه و

تایعین په روه رده بوو بوون که ناریان گرت و له نه هلی فساد و خراپه و
 بی ناگایی دوور که و تنه وه . نه وانهش که نه یانویست بچنه سهر ژه وشت و
 خووی نه وان دهوری نه وانیاں نه دا و له وان خر نه بوو نه وه و له سهر ژه وشتی
 نه وان دهستیان نه کرد به عیادته و تاین په روه ری و زوهد و خه لوه ت و
 پاک کردنه وهی نه فس له ژه ذیله و خراپه و وهر گرتنی خو و ژه وشتی پاک و
 بهرز که پی نه وتری غزای گه وره (الجهاد الأكبر) که غزای نه فسه .
 نه م که سانه نه بوون به پیشه ننگ و پیشه وای موسولمانان و دیاره ههریه کی
 له مانه ری و شوینکی تایه تی بو خووی وهر نه گرت .

بو نومونه نه م نادابه ی که نه مرؤ مه شهووره به ته ریه تی نه قشبه ندی ،
 وهختی خووی له سهرده می حزره تی نه بوو به کری صیددیقه وه خوا ی لی
 رازی بی تا زه مانی شیخ بایه زیدی به سظامی ناو تراوه به ته ریه تی
 (صیددیقیه) و ، له سهرده می شیخ بایه زیدی به سظامی یشه وه تا سهرده می
 خواجه عه بدولخالقی غه جده وانی ناو تراوه به ته ریه تی (طه یفووریه) و ،
 له سهرده می خواجه عه بدولخالقی یشه وه تا سهرده می سه یید موحه ممدی
 بو خارایی که مه شهووره به (شاهی نه قشبه ند) ناو تراوه به ته ریه تی
 (خواجه گان) و ، له سهرده می نه ویشه وه تا سهرده می خواجه عوبه یدوللای
 نه حرار ناو تراوه به ته ریه تی (نه قشبه ندی)^(۱) و ، له سهرده می خواجه
 عوبه یدوللای نه حراریشه وه تا سهرده می سه یید نه حمده ی فارووقی
 سهره ندی ناو تراوه به ته ریه تی (نه قشبه ندی یه نه حراریه) و له

(۱) له بهر نه وه که صوره ت و صیفه تی که مالی حه قیقی که پیوه ندی ته و او و
 حوزووری دله به ته وه ججوهاتی پیر له دلی مریددا نه قشی به ستووه ،
 یا له بهر نه وه که ذیکری ناوی خودا له دلی مریددا دامه زراوه و نه قشی
 به ستووه ، یا له بهر نه وه که صوره تی پیر که ناو نه بری به صوره تی
 رابیطه له دلی مریددا دامه زراوه و به هو ی ئیستیمداد له رّوحانیه تی پیره وه
 پیوه ندی مرید گه یشته وه به پایه .

سهردهمی ئیسمی زه بیانی شهوه که هه موو ئەولیا هاوده ننگن له وهدا که تازه که ره وهی هه زاری دووهه می هیجری به ناو تراوه به ته ریفه تی (موجه دیدی به) و ئەم ناوه تا سهردهمی شاه مهظه ری مامۆستای شاه به بدولای دیه وهی به رده وام بووه . له سهردهمی ئەو شهوه به ته ریفه تی (مهظه ری به) ناو بانگی دهر کردووه و ، له سهردهمی مهولاناشدا مه شهوور بووه به (خالیدییه) . به هه رحال ئیستا له ناو مه نسووبه کانی ئەم ته ریفه تهدا ناوی (نه قشبه ندی به) باوه .

بۆچی به ئەهلی ته صه ووف ئەلین (ئەهلی ته صه ووف) ؟

پیر و زای جیاواز زۆره کهوا بۆچی (صوفیه) یا (اهلی تصوف) و ناو تراون . مه عقوولتری ئەو پیر و زایانه ئەوهیه که هه ر له زهمانی پیغه مبه ره وه (دروودی خوای لی بی) به رگی زبری خوری یان له بهر کردووه که به عه ره بی پی ئەلین (صوف) و نیسبهت بۆ لای (صوف) ئەبی به (صوفی) و به کومه له کهش ئەوتری (صوفیه) یا (اهلی تصوف) . حه سه نی به صری فه رموویه تی : « لقد ادركتُ سبعین بدریا کان لباسهم الصوف » واته : حه فتا که سم له ئە صحابه ی غه زای به در دیوه هه موو به رگی خوری یان له به ردا بوو . خوری یشیان بۆیه له بهر کردووه که گوئی یان به دنیا نه داوه و خه ریکی عیادهت و طاعت بوون و له سووچی مزگه وته کانا کۆبوونه ته وه و دک فه قیرانی ئە صحابه ی موهاجیرین که له مه که وه کۆچیان کردبوو بۆ مه دینه و پی یان ئەوتن (اهلی صفّه) و خوا له باره یانه وه فه رموویه تی : « للفقراء الذين أُحْصِرُوا في سبيلِ الله لا يستطيعونَ ضرباً في الأرضِ ، يحسبُهم الجاهلُ أغنياءَ مِنَ التَّعَفُّفِ ، تعرفهم بسيمائهم لا يسألون الناسَ الحافاً » واته : (خیر بکهن) به وه هه ژارانه ی له زئی خوادا زئیان لی بزاوه ، ناتوانن به ولاتا بکه زین (نانن بۆ خۆیان پهیدا بکهن) ، نه زان له بهر دهس یان

نه کردنه وهيان وائه زانئ دهوله مهندن ، داواي هيچ يارمه تي بهك له خه لك
ناكهن .

ئهوكه سانه ي ئاده ميراد له هاوړئ به تي يانه وه پي نه ذات

ئهوكه سه ي كه بو دوزينه وه ي زنگاي خواپه رستي راسته قينه وهك
بييله ي چاو وايه و بو په روه رده كرن وهك چراي تاريكه شه و وايه ، پي نه لئين
(وهلي و مورشيد) و (شيخي طهريقه ت) . وهلي كه سيكه به پي توانا خواناس
بي به ذات و صيفات و ، له هر سي پايه كه ي (تهقوا) دا كه برتين له پاكي
له گومزايي كوفر و له چلكي گوناھي گه وره و له پي وهندي نازده وا به
(ما سوي الله) غه يري خوداوه ، گه يشتيته پله يه كي به رز و واجب و سوننه ت
به پي دده سلات به جي پي و خوي له حرام و مه كروه پياريزي و له
زيانا بير له خوا بكاته وه و به ناخي هم بير كردنه وه دا چووبي .

نيشانه ي وهلي نه وه يه ئينسان به هاوړئ به تي كردني دلي پر نه بي له
متمان و خاترجه مع نه بي و له سه رمای دل ساردي له دين زنگاري نه بي و به
نه شئ ي خواناسين دلشاد نه بي و له پي وهندي زوچوون به يري نامه به ستدا
ئازاد نه بي . زادي زكي و راستي و ئيستيقامه ت و به رده وامي يادي حق
وهر نه گري و له سه ر پي وه ي لي كردني شه ريعة ت پايدار نه بي .

ئادابي پيړه وائي ته ريقة تي نه قشبه ندي

وهك باسان كرد هموو ته ريقة ته كان برتين له زنگاي فرمان به داري
خوا به ساغي و دلسوزي . كه واته خهريك بوون به ته ريقة ته وه له راستيدا
خهريك بوونه به راستي به ئادابي شه ريعة ته وه .

ئادابی مرید له تهریقه تی نه قشبه ندیشدا ، وهك له تهریقه ته كانی تردا
 بریتی په له پیژه وی كردنی كیتاب و سونته و ، خو پاراستن له هه موو
 بیدعت و گومزاهی و گونا هباری پهك و ، بهرده وام بوون له بهجی هیئانی
 فهرز و سونته و قورئان خویندن و سه له وات دانا له پیغه مبه ر دروودی
 خوی لی بی و ، بیر كرده وه له خوا وه ند و پاراستنی دهست و دم و پی و
 چاو و گوی و زوبان و هه موو نه دمانی لهش له هه موو جینایهت و
 هرامیك و ، پاراستنی دل له ئاره زووبازی بهلكو له یادی غیری خوا و ،
 تازه كرده وهی دهست نویژ بو هه موو نویژه كان و ، پشت گوی نه خستنی
 نویژی جه ماعت و جومعه و ، خو شتنی هه موو زوژیکی جومعه و ،
 بهجی هیئانی نویژی ئیشراق و نویژی چیشته نگا و نویژی ته راویح و
 (صلوٰة التسبیح) و نویژی (اوابین) و ، ئاوه دان كرده وهی تیوانی
 به ره بهیان و خوړكه وتن و تیوانی نویژی شیوان و نویژی خه وتنان به
 یاد كرده وهی خوا و فرمان بهرداری لی كردنی ، ئه مه هه مووی سه ره زای
 سونته ته كانی پیش و پاش نویژ .

هه روه ها خویندن سوره تی (ته بارهك) له هه موو شه ویكدا و ،
 بهرده وامیی دهس نویژ و ، نووستن به دهس نویژه وه و ، موحاسه بهی نه فس
 له سه ر هه موو كرده وهی كهی ئاشكرا و په نامه کی و ، موراقه بهی حق له
 خه لوهت و جه لوه تا و ، تیكووشان بو ئه وه له هه موو گوftar و زه ftاریكا
 بهجی هیئانی فرمانی خوا مه بهست بی .

له سه ر مریدش پیویسته ، وهك له سه ر هه ر موسولما ئیكی تر پیویسته
 فیری هه موو باوه ز و حوكمیكی شهرعی بی و هه موو عیاده تیك بزانی ،
 ته نانهت ئه گه ر بتوانی فیری ئه حكامی موعامه لاتیش بی . ئه گه ر
 خوینده واریش بوو ، به پیی توانا خه ریکی عولوومی دینی بی وهك ته فسیر و
 حدیث و عه قاید و شهرع و کتیبی به سوودی تری دینی . به تاییه تی له کاتیکا

که له مورشید بږابڼی موتاڼای یه کی له م چوار کتیبه بکا (احیاء علوم الدین) ی
 ئیمامی غه زالی . (قوت القلوب) ی ئه بو و طالیبی مه ککی ، (الرسالة) ی
 قوشه یری ، (عوارف المعارف) ی سوهره وهردی ، بوئنه و دی له زڼی و
 شوینی نه ولیا دوور نه که ویتنه وه .

یه کیکی تر له ئه ر که کانی سه رشانی مرید نه و دیه که و له غه یری کاتی
 وه عظم و ئیرشاددا یا به ته نیا خه ریکی دیگر و یادی خوا و تاعه ت کردن بی یا
 له ناو کو مه لی مه لایانی خواناسدا بی یا له گه ل ئه هلی دلدا را بو یری و به
 بی نا چاری له گه ل که سانی وا را نه بو یری که نه هلی غه فله ت و گونا هباری بن ،
 به تاییه تی نه وانه ی که بیر و باوه زیان خراپه . ههروه ها نه بی له هه ر
 کرداریکی وا دوور که ویتنه وه که بو نی زیا و ناساغی لی بی . قسه و خواردن و
 نووستنی نه و نده ی پیویست بی . موجه له به پی پیویست بکا به خووی
 خووی و دهر و ناوی له گه ل خه لک وه ک یه ک بی . دمه دهم له گه ل که سانی
 نه فام و بی عه قل نه کا . هه و ل بدا بوئنه وه که تیکه لی کردار و زه و شتی خراپی
 وه ک فیز و حه ز له ناو بانگ و دهر که وتن و به خیلی و هیوای دوور و دریتی
 ناره و نه بی . خووی به زل و خه لک به بی بایه خ نه زانی . سه عدی شیرازی
 نه لی :

مرا پیر دانای مرشد شهاب
 دو اندرز فرمود بر روی آب
 یکی آنکه با خویش خودبین مباش
 دگر آنکه با غیر بدبین مباش

واته : زڼی پیشانده ر و پیری زانام شیخ شه هابی سوهره وهردی ، کاتی
 که به سه ر ناوی ده جله وه بووین ، دوو ئاموژ گاریی کردم ، یه که م نه وه که
 له گه ل خو مده خوم لا چاک نه بی و دوو هه میش نه وه که له گه ل خه لکدا
 خه لکم لا خراپ نه بی .

هه روا ئه بئ تا پئی بکری هه ول بدا بو چاک کردنی تیوانی موسولمانان و
خزمت کردنی ئه وانهی پیوستیان به یارمه تی به .

ئادابی مرید له گه‌ل مورشیده کهیدا

ئادابی مرید له گه‌ل مورشیده کهیدا بریتی به له چه‌ند شتیك . یه کهم :
ئه‌وه که به دل و زمان حورمه تی بگری و قه‌دری بزانی ، به‌لام به‌مه‌رجی له
زاده‌ی ئیعتیدال ده‌رنه‌چی و نه‌گاته پله‌یه‌ك که پیچه‌وانه‌ی شهرع بی ،
بو‌نموونه به‌جوړی له‌به‌ری هه‌لسیته‌وه بگاته زاده‌ی ژوکووع و سوجوود ،
هه‌روه‌ها وانه‌زانی ئه‌و مورشیده‌ی ئاگای له شتی غه‌یی هه‌یه یاخود
بی‌خواستی خوای گه‌وره شتیکی پی ئه‌کری .

دووهم : ئه‌وه که به‌گویره‌ی توانا مورشیده‌که‌ی خوی خوش‌بویت و
تی‌بکۆشی بو زیادبوونی خوشه‌ویستی ئه‌و له‌دلیا . سیهم : له‌هیچ کاریکا
خه‌یانه‌تی له‌گه‌ل نه‌کا . چوارهم : زه‌خنه له‌کردار و کرده‌وه‌کانی شیخه‌که‌ی
نه‌گری و ، ئه‌گه‌ر شیخ کاریکی کرد که به‌دیمه‌ن لای ئه‌و نازه‌وا بوو ، مادم
بو ئه‌وه بشی که ته‌ئویلی بکا ، بوی ته‌ئویل بکا . ئه‌گه‌ر بو ئه‌وه‌ش نه‌ئه‌شیا
که ته‌ئویلی بکا ، خوی به‌وه‌سوه‌سه و خه‌یالاته‌وه نه‌هیلته‌وه و پرسپاری
زازی ئه‌و کرداره یا ئه‌و گوفتاره‌ی لی بکا بو ئه‌وه‌ی راستی بو ده‌رکه‌وی .

پینجه‌م : هه‌ر حاله‌تیکی لی ژوو بدا له‌خزمه‌تی شیخه‌که‌یدا به‌یانی بکا .
شه‌شهم : له‌ئیشی ئیراده‌ت و سولووکدا به‌راستی مرید بی و وه‌ختی خوی
به‌فیرۆ له‌کیس نه‌دا . هه‌وته‌م : شیخه‌که‌ی هه‌ر فرماتیکی پی سپارد بی ته‌فره
جی به‌جی بکا ، به‌لام له‌هه‌موو شتیکا شوینی نه‌که‌وی ، به‌لکو ته‌نها له‌و
شتانه‌دا که شایانی شان و شوین و پایه‌یه‌تی . هه‌شته‌م : ئه‌گه‌ر که‌سی

پرسیاریکی له شیخه‌کی کرد : ئەم له‌خۆیه‌وه خۆی تی‌هه‌لنه‌قورتینی و ده‌سته‌نه‌کا به‌وه‌لام‌دانه‌وه‌ی ئەو‌که‌سه .

تۆهەم : ئاگاداریی ئەدەب بکا لە خزمەتی شیخە کیدا • بۆسوونە
لەخۆیەود نەدوێ و قسەی زۆر نەکا و قاقا نەکا لە مەجلیسیا و کە قسەیەکی
لە خزمەتیا کرد زیاد لە پێویست دەنگ بەرز نەکاتەوه و کاتی قسە کردن
بزانی • دەرهم : هەر رازیکی مورشیدەکە ی کەوتە لای بلاوی نەکاتەوه و
قسەی شیخەکە ی لای ئەوکەسانە نەگیریتەوه کە عەقلیان پی ناشکی و لە
هەموو شتێ ناگەن •

یازدهه هـ : شیخی بوئه وه بوی که له دیا نه تدا سوودی لی وهر بگری و
بیکا به هوئی ژوون بوونه وهی دل و دهروونی و ئومیدی سوود و دهسکه وتی
دنیا بی نه بی . دوا زده هـ م : باوه ژ و متسانهی دلی بیه ستی به مور شیده که یه وه و
وه کو خزمه تکاریکی ساغ و دلسۆز ئاماده بی بو گوی بو شل کردنی •
سیا زده هـ م : له گهل پیوه ند و کهس و کاری مور شیده که ی و به لکو له گهل
مریده کانیشی به ئە دەب بی •

هوويه گانی گه یشتن به خوا لای نه قشبه ندی به گان

هۆیه کانی گه‌یشتن به‌خوا لای نه‌قشبه‌ندی یه‌کان چوارن • یه‌که‌م :
 هاوژئی یه‌تی مورشیدی کامیل و موکه‌میل له‌گه‌ل خۆشه‌ویستی و ژاگرتنی
 ئه‌ده‌بدا • ئه‌م هاوژئی یه‌تی یه‌ئوه‌یه‌ مرید تا له‌توانایدا بێ له‌گه‌ل مورشید
 بێ و له‌ژه‌وشت و کرداری به‌رزی که‌لک وهر بگری و ئه‌ده‌بی ئه‌و بکا به‌
 سه‌رمه‌شق بۆ خۆی و وه‌ک مردووی به‌رده‌ستی مردووشۆر وایێ لایدا له‌
 ژووی گوئی زایه‌لی و فه‌رمانبه‌رداری یه‌وه • له‌م صووره‌ته‌دا مرید ئه‌بێ به‌
 ئاوینه‌ی وینه‌ وهرگری ذاتی مورشید وه‌ک چۆن ئه‌صحا به‌کانی پیغه‌مبه‌ر

دروودی خوای لی بی به بهره که تی هاوژی یه تی نه و دلیان نوورانی بووه و
بوون به مهظه ری عولوومی زه بیانی به جوژی که قاییلی باس کردن نی به •

دووهم : زاییطه ی مورشید که بریتی به له به ستنه وه ی دل به
مورشیده وه • نه مهیش دوو جوړه • مه شهووره که یان نه وه به مرید له پاش
دهست نویژ گرتن زوو به قیبله دابنیشی و چاو به یه کا بنی و به خه یال و ابزانی
مورشیده که ی له به رده میا زوو به زووی نه م دانیشتوو و، زوچی پز نه نواری
حه زرت (د) له ناو دلی یا له سه ر سینه ی مورشیده که ی دابنی و بزیری نه وه
بدا که هه میشه نوور و به ره که ت له لای ذاتی خواوه دیته خوار بو سه ر فه خری
عالم که وا له ناو دلی یا له سه ر سینه ی مورشیده که یدا و له هه زرتی شه وه
دائه په زئی بو ناو دلی مورشیده که ی و له وی یشه وه وه کو ناوی پلووسک
دائه په زئی بو سه ر دلی خو ی و ، دهوام بکا له سه ر نه م جوړه فکر و
بیر کردنه وه به تا هه ست نه کا دلی نوورانی بووه و ، چهن دی له توانادا بی
له سه ر نه م پیوه ندی به به شدار بی به ته مای هاتی به ره که ت •

نامه شهووره که یشیان نه وه به که صووره تی مورشیده که ی له ناو سینه ی
خویا دابنی و زوچی فه خری عالمیش (د) له ناو دلی مورشیده که یدا قه رار
بدا • جا به شیوه ی پیشوو مولا حظه ی به رده وامبی هاتنه خواره وه ی
به ره که ت بکا له لاین هه زرتی حق ته علاوه بو سه ر زوچی هه زرت (د) و
له ویشه وه بو ناو دلی مورشیده که ی و له دلی مورشیده که یشه وه بیته
خواره وه بو دلی خو ی که مرید و خاکساری نه وه •

به لکه له سه ر زاستی نه ده بی به که م و دووهم به غنی هاوژی یه تی
مورشید و زاییطه ی قه لبی مه عنه وی نه وه به که خوای گه وره فه رموویه تی :
« یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و کونوا مع الصادقین » واته : موسو لمانینه
خوتان له فه رمان به رداری نه کردنی خوا زا گرن و له گه ل زاستان بن • بوونیش

له گهل ژاستان به شيوه‌ی ظاهر ئه‌بێ که بریتى به له و هاوژى به تى و خوشه‌ویستی به ی باسمان کرد و ، به شيوه‌ی معنه‌وی یش ئه‌بێ وه‌کو ئه‌و هاوژى به تى به ی که به زایطه‌ی مورشید دیته‌جێ ، به‌لکو هاوژى به تى مورشید به معنای به‌که‌م به بێ‌پێوه‌ندی دل ته‌ئیری زۆحیی نى به ، به‌لام هاوژى به تى معنه‌وی و پێوه‌ندی زۆحی به‌ته‌نها سوود به‌خشه و ئه‌بێ به هۆی په‌رده‌لادان و دهرک پێ‌کردنی پایه‌ی خاسانی خوا ، به‌لکو خواجه عوبه‌یدوللای ئه‌حرار فهرموویه‌تی ئه‌وه‌ی که خوا فهرمانی پێ‌داوه هه‌ر بریتى به له تیکه‌لیی زۆحی و بوون له گهل مه‌ردانی ده‌روون و نیاز پاک و زه‌وشته‌ باش به دل و گیان • ئه‌مه‌یش زایطه‌یه وه‌ک مه‌شه‌ووره •

دووهم فهرمان‌دانه به‌و خیطابه که له (ته‌حیات) دا له گهل چه‌زره‌تدا ئه‌کری دروودی خواى له‌سه‌ر بێ که نوێژکه‌ر ئه‌لێ : « أَلَسْلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ » • ئه‌م خیطابه که به‌لگه‌ی دروستیی حازرکردنی زۆحانیه‌تی پێغه‌مبه‌ره (د) له‌کاتی نوێژدا ، ئه‌بێ به به‌لگه‌ی ئه‌وه که‌وا حازرکردنی ئه‌و زۆحانیه‌تانه‌یش دروسته که سوودیان لێ وه‌رئه‌گیری •

هۆی سیهه‌می گه‌شتن به خوا ذیکری په‌نامه‌کی به • ذکری په‌نامه‌کی دوو جووره • به‌که‌م هینانی ناوی جه‌لاله‌یه که (الله) به زوبانی دل • ئه‌م جووره ذیکره به (معنعن) له‌مپه‌زی ئه‌ولیا مورشیده‌کانه‌وه زۆیشته‌وه تا ئه‌گاته چه‌زره‌تی ئه‌بووبه‌کری صیددیق •

ئادابی ئه‌م ذیکره ئه‌مه‌یه که مرید ده‌سنوێژ بگری و بزواته شوینێکی خه‌لوته و په‌نامه‌کی به‌وه دوو زکات سونته‌تی ده‌سنوێژ بکات ، جا زوو به قیله‌ دابنیشی بیست و پینج جار ئیستیفار بکات و بلی (استغفر الله •• استغفر الله) • به دل به راستی ، داوای لێ‌بووردن و چاوپۆشی له خواى گه‌وره بکا بۆ گونا‌هه‌کانی • پاش ئه‌مه چه‌ند ده‌قیقه‌یه‌ک ته‌سه‌ووری مردنی

خۆی بکا و وابزانئ ئەوکاتە مردوو و پرسبیاری قیامەتی لی ئەکەن ، واته
 وابزانئ لە قەبردا یە و مەلایکە پرسبیاری لی ئەکەن . پاش ئەمانە فاتیحە
 لە گەل سوورەتی ئیخلاص (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) بخوینئ و خیرەکیان
 بەدیاری ژەوانە بکا بۆ حەزرەتی فەخری عالەم (دروودی خوا ی لەسەر بی) و
 بۆ پیغەمبەرەکانی تر و ئەولیا و صالحان و بەتایبەتی زنجیرە ی طەریقەتی
 نەقشبەندی و لەناو ئەمانەدا ناوی حەزرەتی ئەبووبەکر و غەوثنی گەیلانی و
 مەولانا خالیدی نەقشبەندی و مورشیدەکی خۆی بەتایبەتی دیاری بکا .

پاش ئەوە کەمیک ژایبە ی مورشیدەکی بکات و داوای یارمەتی لی
 بکات بۆ فوتووحی رۆحی خۆی ، ئەمجار چاو بنئ بەیەکدا و زوبانی لە
 ئاسمانە ی دەمی توند بکات و لیوی بنووقینئ و بە خەیاڵ وشە ی پیروزی
 (الله) بەسەر دلیدا یینئ وەک بایی بە دل ئەلئیت (الله) و لەکاتی ئەم دیکردا تا
 ئەتوانئ سەرنجی ئەوە بەدات کە رۆوی هەر لە خوا یە و ژەزامەندی ئەوی
 ئەوی و ئەوی مەبەستە « أَللّهُمَّ أَنْتَ مَقْصُودِي وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي » .
 ئەیشبئ لەکاتی ئەم دیکر کردنەدا هەمیشە چاوەروانی هاتنە خوارەوی
 بەرە کەت بکا لە ذاتی خواوە بۆ ناودلی . ئەبئ هەناسەیش ئەدا تا تەنگەنەفەس
 ئەبئ ، ئەوجار هەناسە یەک بەدا و هەموو کاتی بەپیی توانا لەسەر ئەم دیکرە
 بەردەوام بی تا دلی نوورانی ئەبئ و بە بی ئیختیاری خۆی ، یادی خوا
 ئەکاتەو .

پاش ئەوە کە دلی کەوتە دیکر کردن ، ئەم دیکرە بگۆزیتەو بۆ ناو
 لەطیفە ی (رۆح) کەوا لە ژیر گۆی مەمکی راستیدا . کە ئەویش ذاکیر بوو
 بیگۆزیتەو بۆ دیکری (خەفی) کە لە لای راستی سینەو دیە ، جا بیگۆزیتەو
 بۆ دیکری لەطیفە ی (ئەخفا) کە وا لە ناو راستی سینەدا ، جا بیگۆزیتەو
 بۆ دیکری لەطیفە ی (نەفس) کە وا لە دەماغدا . کە ئەو لەطیفە یەش کەوتە
 دیکر کردن ئەمجارە پایە ی (سلطان الاذکار) دیتە پیشەووە کە بریتی یە لەوە

هه رچی ئەندامانی لەش ههیه مونهووه ر ئەبن و ئەکهونه دیکر کردن .

ئەبێ بیشزانین که ئەم پینج لهطیفه‌ی به‌یانسان کردن که لهطیفه‌ی قه‌لب و
رۆح و سیرۆ و خه‌فی و ئەخسان . له‌عالمه‌می ئەمرن که خوای ته‌عالا به
ئەمری (کُنْ فیکون) دروستی کردوون له‌گه‌ڵ لهطایفی عالمه‌می خه‌لق که
لهطیفه‌ی نه‌فس و چوار زه‌گه‌زه‌که (العناصر الاربعه) ن . ئەم پینج لهطیفه‌یه
ماددین و ماده‌م لهطیفه‌ی نه‌فس نوورانی بوو ، ئەم لهطایفی چوار زه‌گه‌زیشه
نوورانی ئەبن .

جووری دووهه‌می دیکری په‌نامه‌کی دیکری (نه‌فی و ئیشات) ه به
که‌لیمه‌ی (لا اله الا الله) . ئەم دیکره‌یش هه‌روه‌ک دیکری په‌که‌م ئەولیا
به (معن) زیوایه‌تیان کردووه تا ئەگاته هه‌زهره‌تی ئەبووبه‌گری صیددیق
خوای لی زازی بی .

ئادابی ئەم دیکره‌یش ته‌وه‌یه که شه‌خصی دیکر که‌ر ده‌ست‌نوێژ
بگریت و دوو زکات نوێژی سوننه‌تی ده‌ست‌نوێژ بکات ، جا زووه و قیبه
دابنیشی و زوبانی بلکینی به‌ئاسانه‌ی ده‌میه‌وه و دانی به‌دانیه‌وه و لیوی
به‌لیویه‌وه و هه‌ناسه‌هه‌لبکیشی له‌ژیر نارکه‌وه له‌گه‌ڵ خه‌یالی له‌فظی (لا)
تا ئەگاته ئاخری ده‌ماغ و له‌ده‌ماغه‌وه له‌فظی (اله) زاکیشی تا سه‌رشانی
زاست و له‌سه‌رشانه‌وه له‌فظی (الا الله) به‌دلای به‌ینی و له‌گه‌ڵ ئەم
مولاحه‌ظانه‌دا هه‌میشه‌پێویسته‌یه‌کیه‌تی ذاتی خوا له‌دلیدا زابگری .
جارجاریش له‌ماوه‌ی ئەم دیکره‌دا به‌دل بلی : « أَللّهُمَّ أَنْتَ مَقْصُودِي
وَرْضَاكَ مَطْلُوبِي » . پێویستیشه له‌گه‌ڵ ئەم دیکره‌دا چاوه‌زوانی هاته‌نه
خواره‌وه‌ی زحمه‌ت و به‌ره‌که‌ت بی له‌ذاتی خواوه .

هۆی چواره‌می به‌خوا گه‌شتن (ته‌وه‌ججوه) و (موراقه‌به) یه .
ته‌وه‌ججوه و موراقه‌به بریتی به‌له‌وه که مرید هه‌میشه‌مه‌عنای ئیسمی ذات

له دليدا زابگري و به هيچ جوړي له خوا بي ئاگا نه بي . جا كه حالي گه يشته
ئهم پله يه سهره تاي (فهنا) ي بو پيدا نه بي .

ئهم ئادابانه ي به يانمان كردن ، نه بي هه موويان له ژير سيپهري
مورشيدى ته واو و ته واو كه ردا جي به جي بكرين . به قه طعي مه يداني نه وه
ته دراوه ئاده مزاد له خوږه وه به بي مورشيد ددست بكا به مورا قه به و ديكر و
ئاداب به كاني تري طهريقه ت .

به لگه ي شهرعي بو ئهم ديكرى په نامه كي به له قور ئاندا زوره وه كو
ئايه تي « وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ » واته : له دلي خو تا يادي خوا بكه و
ناوي بهينه ، يا « ادعوا ربكم تضرعاً و خيفةً » واته : بو پارانه وه و
له ترسانا بانگ كه نه خوا وه ند ، هه روا وهك حه ديشي قودسي كه نه فه رمويت :
« انا عند حسن ظن عبي بي و انا معه اذا ذكرني ، فان ذكرني في نفسه
ذكرته في نفسي ، و ان ذكرني في ملا ذكرته في ملا خير منه » واته
من به گوږه ي گومانى چاكي به نده مم به خو م . من له گه ليمي نه گه ر يادم
بكاته وه . نه گه ر له دلي خويدا يادم بكاته وه ، منيش له دلي خو م دا يادي
نه كه مه وه . نه گه ر له ناو كو مه ليكي شدا يادم بكاته وه ، له كو مه ليكي
چاكتردا يادي نه كه مه وه . هه روه ها وهك فه رمووده ي پيغه مبه ر كه
فه رموويه تي : « خير الذكر الخفى و خير الرزق ما يكفى » واته : چاكترين
يادي خوا ياديه تي به نهيني . چاكترين زوزي يش نه و زوزي يه يه نه وه نده ي
پيوستى ئاده مزاد بي . راسته كه شي مه به ست له ناو بردنى خوا به زمان
زوون كردنه وه ي دله ، كه واته ناو بردنى خوا به دل جيگه ي ئيعتباره .

ئيمامى نه وه وي له (الأذكار) دا فه رموويه تي : ديكر به دل و به زوبان
نه بي . باشتريش نه وه يه به هه ردو كيان بي پيكه وه . نه گه ر هه ر له سه ر
به كيكيان كورتي هه لينا نه وه ديكرى به دل خيري زور تره و گه وره تره .

شیوهی ختم له طهریقہ تی نه قشبه ندیدا

خه تسی خواجه عہد دولخالقی غجدہ وانی بہم جوڑہیہ :

(۲۵) جار (استغفر الله)، زایطہی مورشید، (۷) جار سوورہ تی (فاتیحہ)،
(۱۰۰) جار صہ لاوات بہ وتنی (اللهم صلّ علی سیدنا محمد وعلی آلہ وصحبہ
وسلّم) ، (۷) جار سوورہ تی (الم نشرح) ، (۷) جار سوورہ تی (اخلاص) ،
(۱۰۰۱) جار سوورہ تی (فاتحہ) ، (۱۰۰) جار صہ لاوات •

خه تسی خواجه گانش بہم جوڑہیہ :

(۷) جار سوورہ تی (فاتحہ) ، (۱۰۰) جار صہ لاوات ، (۷۹) جار
سوورہ تی (الم نشرح) ، (۱۰۰۰) جار سوورہ تی (اخلاص) ، (۷) جار
سوورہ تی (فاتحہ) ، (۱۰۰) جار صہ لاوات •

خه تسی شاہی نه قشبه ندیش بہم جوڑہیہ :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایطہی مورشید ، (۱۰۰) جار صہ لاوات ،
(۵۰۰) جار (یا خفیّ الألفاف أدركنی بلطفك الخفی) ، (۱۰۰) جار
صہ لاوات •

خه تسی خواجه باقی باللہ یش بہم جوڑہیہ :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایطہی مورشید ، (۷) جار سوورہ تی
(فاتحہ) ، (۱۰۰) جار (صہ لاوات) ، (۵۰۰) جار (یا باقی أنت الباقي) ، (۷)
جار سوورہ تی (فاتحہ) ، (۱۰۰) جار صہ لاوات •

خه تسی ئیمامی زہ بیانیش بہم جوڑہیہ :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایطہی مورشید ، (۷) جار سوورہ تی
(فاتیحہ) ، (۱۰۰) جار صہ لاوات ، (۵۰۰) جار (لا حول ولا قوۃ الا

بِالله () . (۱۰۰) جار سه لآوات •

خه تمی شیخ موحه مه د مه عصومی موجه د دیدی یش به م جوړه یه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، ژایطه ، (۱۰۰) جار سه لآوات ، (۵۰۰) جار
(لا اله الا انت سبحانك انی كنت من الظالمین) ، (۱۰۰) جار سه لآوات •

خه تمی شیخ مه حمود صاحبی برای مه ولانایش به م جوړه یه :

(۲۷) جار (استغفر الله) ، ژایطه ، (۷) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰)
جار سه لآوات ، (۹۹) جار (عسی ان یبعثک ربك مقاما محمودا) ، (۷)
جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لآوات •

خه تمی هه ندی نه ولیایش به م جوړه یه :

(۲۷) جار (استغفر الله) ، ژایطه ی مورشید ، (۱۰۰) جار (عالم
الغیب والشهادة الكبير المتعال) ، (۱۰۰۰) جار سه لآوات •

خه تمی هه ندی نه ولیای تریش به م جوړه یه :

(۲۵) جار (استغفر الله) ، ژایطه ی مورشید ، (۷) جار
سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لآوات ، (۸۱) جار ثایه تی (ومن یتق
الله یجعل له مخرجاً ویرزقه من حیث لا یحتسب ، ومن یتوکل علی الله
فهو حسبه ، ان الله بالغ امره ، قد جعل الله لكل شیء قدراً) ،
(۷) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لآوات •

خه تمی بچو وکی خواجه گانیش به م جوړه یه :

(۳) جار (استغفر الله) ، (۱) جار سووره تی (فاتحه) ، (۳) جار سووره تی
(اخلاص) ، (۱) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱) جار سه لآوات •

پاش خەتمیش ەشەرەيەك قورئانى پىرۆز ئەخوينىرى و (۳) جار
سەلاوات بەدىارى ئەتىرى بۆ زۆحى پىغەمبەر (د) و پىغەمبەرانى تر و
هەموو ئوممەتى پىغەمبەر بەتايىهەتى خولەفای راشىدىن و ئەصحابەكانى تر و
ئالى پىغەمبەر و هەموو موسولمانان و بەمجۆره خەتم دوايى دى .

نامه‌کافی مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی

مهولانا يه کي له بنووسه چاکه کان بووه . نامه کاني که بو خليفه و
 مه نسووب و دۆستان و گه وره گهوراني ولاتي ناردوون نسوونه ي دارستن و
 پوختي و ته و جواني واتان . مهولانا لهم جوړه نامانه ي زور بووه ،
 گه ليکيان کوکراونه ته وه و دياره گه ليکيشيان فهوتاون . وا ئيمه ليره دا
 نه وه نده ي بهر ده ستمان که وتبي له و نامانه ي نه ياننو وسينه وه .

نامه ي يه که م

بو يه کي له گه وره پياواني نوو سيوه له وه لامي نامه ي نه ودا

بسمه سبحانه .

اميد گاهه ، داعيان پناهه ! در اين وقت ادهم خامه ، مشکين ختامه را در
 عرصه ، نامه ، رافت علامه ، سرگرم ميادين تبیان دم سسردی و بی وفایی این
 فدوی نشان فرموده بودند ، رسيد . سوادش سرمه ، دیده ، فوآد ، و
 بياضش صيقل آينه ، مراد گرديد .

قبله گاهه ! بحقوق تملك ذره پروری ، و بظل ظليل سایه گستری آن
 گوهر درج شاهوری ، و آن اختر رخشنده ، برج مهتری قسم ، که تمام
 مضمون این مقال شامل حال این کمترین خالص البال است :

تا دامن کفن نکشم زیر پای خاک
باور مکن که دست ز دامن بدارمت

و طوطی لسان حال بشکر شکنی این دو بیت (کمال) حلو المزاج است :

جانا من ار بعرض رسانم سریر فضل
مملوک آن جنابم و مسکین آن درم
گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
این مهر بر که بندم و آن دل کجا برم

و عذر خواهی زمان ماضی ، بی ادبی و زبان درازی بود .

زان سان گناه ما است نباشد زبان عذر
زانجا که لطف تست تو خود عذر ما بخواه

و بعد از این انشاءالله بنوشتن عریضها خواهم پرداخت ، و کرام
الکاتبین را از صریر خامه به تنگنای حیرت خواهم انداخت . والسلام .

نامه‌ی دوهفتم

بۆ یه‌کێ له خاوه‌ن‌پایه‌کانی بابان

امیدگاها ! چون مدهء متمادی محرومی دیدار ، و دوری خدمت آن
ملاطفت آثار ، چون زلف مهوشان گل رخسار ، و پیچ و تاب کاکل نوخطان
عنبر تثار ، متداول ، و لاله‌سان داغ حسرت جدائی را بر دل اندوه منزل
محرومان نهاده‌است ، ازان جهت پیوسته ترگس‌وش دیده‌نم دیده بر شاهراه
انتظار گشاده ، بلکه بتقریب بفحوای (المراسلة نصف المواصله) خود را
تذکار خاطر مهر اشتهار نماید .

بیمن هبوب نسیم مرحمت ربانی ، و مساعدهء اقبال و سعادت نواب

عظیم الشانی ، و ثالثاً بمیامن انفاس آن فریدهء عمان رافت و مهربانی ، همگی
در لباس صحت ، و سوای حرمان خدمت ، در هیچ باب انکداری
روی نداده .

امید با واردین گاهی بارسال احوال ، فرح بخش قلوب محرومان
حضور شوند .

الأمر منكم ، والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیّهم

بوّ مهلا موحه ممهدی ئیمام

برادر عزیزم ، ملا محمد امام ! مورد عنایت ایزد علام باشند . کاغذ
بوفق طلب شما روانه شد ، و کاغذ سفید که دارند به کاک محمود حواله ،
و کتاب (فتح المبین) را هر قدر که نوشته‌اند برای این مسکین روانه نمایند
که ضرورت باستعمالش داریم . و ده غروش پول دوستی را روانه نمودیم
بمعرفت ملا محمود مترجم اورا به تخم پیاز داده روانه نمایند .

اگر جای نشستن میبود البته شمارا در خدمت ملا محمود باینجا
میطلبیدم . اما شما بهر طرف که تقاضای انتقال باشد مأذونند . واستادی
و کاک مصطفی از حقیر بحسن سلوک مأمورند . عمر بیگ مردی فهم
و متأدب است ، و اخلاص نسبت باین مسکین هم دارد . اورا بیگانه ندانند ،
و دو کلمه را بایشان هم نوشته‌ایم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چوارهم

بۆ برادر یکی نه خوش که وتووی نووسیوه

تنت بنار طیبان نیازمند مباد
وجود نازکت آزردهء گزند مباد
سلامت همه آفاق در سلامت تست
به هیچ عارضه شخص تو دردمند مباد

در این وقت مسموع گردید که خدا ناخواسته کمتر عارضهء بمزاج و هاج
کثیر الابتهاج آن درهء التاج راه یافته . خدا شاهد حال و آگاه ما فی البال
و خیر صدق مقال است از تاریخی که این خبر موخش اثر بگوش این یک
جهتی مظهر رسیده ، شب و روز علی‌الدوام دست دعا بدرگاه قادر لاینام
برداشته ، سلامتی ذات مستجمع الحسنات آن برادر نیکو علامات مسألت
مینماید ، که ان شاء الله عن قریب از خزانهء غیبیه شفای شافی و دوائی کافی
بآن برادر از تن زیاده‌تر با جان برابر کرامت فرماید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پینجم

بۆ حوسه‌ین چاوه‌ش

حق سبحانه و تعالی ذات برادر دینی حسین چاوش را از شر مکاید
محفوظ دارد . عالی جناب اخوی ملا محمد مردیست اهل علم
و صلاح ، و دوستی با این مسکین دارد . هرچند در عالم رفع ضرر
و طلب منافع چشم داشت و مراعات مومی الیه نمایند گویا با ما نموده‌اند ،

ایزد بیچون (تعالی شأنه) عاقبت را بعافیت گرداناد . والسلام .
(خالد)

نامه‌ی شه‌شهم

له وه‌لامی به‌کی له گه‌وره پیاواندا

بعرض میرساند که در اوان سعید ، و زمان خالی از وعید ، و هنگام
أسعد از صبح عید، نوازش نامچهء دال بر کمال الطاف، و سرآفران نامهء مشعر
بر وفور اعطاف ، مشتمل بر بقای آن نوباوہء حدیقهء امارت ، و آن باکورهء
بستان صدارت ، بلکه آن گوهر درج وزارت ، بر میثاق قدیم ، با چاکر
صمیم و عهد و پیمان پیشین ، با غلام کمترین رقمزد کلک درر سلك منشیان
عطار د نشان شده بود رسید ، و این حوالی ازو روشن و رشک گلزار ارم
گردید . از بنده نوازی کم نشوند .

بر فوآد صداقت نهاد مبرهن و (أظهر من الشمس) است که دوام
و پابرجایی قبائی است خیاط ازل بر قامت آن سلسله جلیلهء اجداد کرام ،
و خلعتی است که بر بالای نجبای آن اولاد ذوی العز والاحترام بریده
و آندوخته‌اند ، بلکه مناقب وفا و عهد شیوهء ستودهء بزرگرا بزرگان
جهان ازان سلسلهء علیه از جامعهء غیب آموخته و آندوخته‌اند ، و شرح
و تفصیل عبودیت و جان‌فشانی خود را سبب از کمال شیوع و ظهور بمثابهء
اقامهء حجت دانسته بر نورانیت نیر اعظم ، و مشابه استدلال و ادای برهان
شمرده بر حرارت عنصر چارم ، لذا بدعا ختم نمود و سایهء عاطفت بر مفارق
بندگان فدوی ممدود باد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌وته‌م

بۆ ئەحمەد بەگز ناویکی نووسیوه

حق سبحانه وتعالی ذات حمیده صفات برادر دینی احمد بگ بتوفیقات دارین موفق دارد . سبب به بقیهء جریمه که بر طایفهء (کمانگر) باقی مانده‌است ، و قدغن نموده‌اند که غلهء اوهارا کوفته ، عائد سرکار نمایند ، و عالی جناب ملا محمودرا هم دران جمع داخل ننوده‌اند ، باوجود که مومی الیه علاوهء علم و عمل و صلاحتی که دارد کمانگریها گریخته‌اند او نگریخته‌است ، و پیشتر هم داخل زمرهء اهل تجریم نبوده‌اند .

عالی جناب موما الیه بنا بخاطر این مسکین ازین تکلیف عفو فرمایند ، در حق شما بد نخواهد بود . دو کلمه‌را به کاربدست (البجه) نوشته که متعرض قوت موما الیه نشوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شته‌م

بۆ لای یه‌کی له ته‌وره پیاوان

حضرت مجدد تجرع میخانهء (منها ائتلف) ، و متحلی اطلاع پیمانهء (منها اختلف) ، اعنی اختر برج شرف و گوهر درج صدف (^(۱)) دامت مودته .

بعد از ادرار طاس دعوات وافیه ، بعقار مودت و محبت صافیه ، جرعه نوش رحیق مصفی را معافات میگردد که خاطر حزین بنا بجستجوی آثار فوآد رمیده ، که ملازم حضور آن مردمك دیده میباشد علی‌الدوام خواهان

(۱) له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستیشماندا ئەم شوینە هه‌روا به سپی‌یه‌تی هیلرا بوه‌وه .

دریافت لقا ، و جویای آن جوهر گنجینه بقا بوده ، و بنا بفقدان طالع آسما
آن هم دست نداد .

بفحوای کلمهء (ما لا یُدرك کله ، لا یُترك کله) برین معنی اقدام
نموده ، اظهار حیات کلمات ساخت ، و بترقیم (ذریعة المودة) خودرا بوادی
تذکار انداخت . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی نوّه‌م

بِسْوَ لای گه‌وره‌یه‌ک

حق سبحانه و تعالی نسخهء جامعهء اخلاق حسیده آن دیباچهء مروت^(۱) ،
و خلاصهء رسائل بزرگی و آدمیت‌را از تحریف نساخ کتابخانهء تقدیر
مصون ، و از خدشهء نوک کلک تبدیل و تغییر مأمون دارد ، بمنه .

بعد از حک و اصلاح رسالهء (حاوی المقالات) صداقت معروض
میدارد که از وجه التفات نسخهء (اطباق الذهب) را دوباره بعنوان تنظیم
ترجمه و حک و اصلاح آن روانه فرموده بودند ، با وجود وفور اشتغال
بان ، و کثرت تقلب احوال ، بقدر گنجایش وقت باصلاح کتاب مذکور
کوشیده ، و چشم التفات از مشاغل پوشیده ، هرچند شایستهء ترجمه باشد
از حل کلمات غریبه ، و تبیین تلمیحات عجیبه در میان سطور ، و حاشیهء
کتاب مذکور ، نوشته‌ایم .

(۱) مروت (ن) : مردیت .

اما چونکہ بغیر يك نسخہ ازان در این دیار بدست نیامده بود ، و آن بسیار پر غلط ، و خود کاتب ترجمہء مذبورہ نبودہ ایم ، اگر تقصیری دران شدہ باشد عفو مأمول است ، و نیز تفصیل همچنان کتابی بدون شرح مبسوط بمجرد ترجمہ بیان نخواہد شد ، لکن (ما لا یدرک کله ، لا یتروک کله) •

در اثنای استعمال آن اگر ابهامی یادداشت خاطر شریف بودہ باشد ، در وقت ملاقات از مخلص خود پرسیدہ انشاءاللہ واضح خواہد شد •
باقی بعاقبت محمود موسوم و بخاتمہء حسنی مختوم باشند ، آمین •
والسلام •

(خالد)

نامہ ی دہم

لہ سہر دہمی فہقی بہتیدا بؤ یہ کی لہ گہورہ گہورانی نووسیوہ

داعیان امیدگاھا ! للہ المنة از حاصل کشتزار (مثلُ الذینَ یُنفقونَ اموالہم) خرمن (من ذا الذی یقرض اللہ قرضاً حسناً) را بجهت ذخیرہء (یومَ لا یَنفَعُ مالٌ و لا بنونٌ ، الا من اتی اللہ بقلبٍ سلیم) مالا مال مشحون فرمودہء بہ نحویکہ کافہء عباد اللہ از ترک و تاجیک و دور و نزدیک احدی نیست کہ بہرہ یاب نوالہء نوال کف دریا مثال آنجناب نباشد • آری :

چو خورشید تابان دہد فیض نور
نہ نزدیک محروم ماند نہ دور

ولاسیما این داعی صمیمی با وجود کمال استحقاق و بینوایی امید در روی زمین بغیر آن حاتم خوی یگاہہء زمانہ ندارد ، و عریانی بدن اورا از

استفاده علوم باز میدارد • لهذا خود را از بهره‌مندان آن آستان میپندارد •
و اشتیاق کلمهء جلیلهء (و أما السائل فلا تنهر) از شیمهء شمیمه شما
میشمارد • ظل ظلیل عالی لایزال باد • والسلام •

نامه‌ی یازدهم

بویه‌کی له خوشه‌ویستانی خوئی نووسیوه

سلامی باصفاتر از نفحات نافهء تاتار ، و تحیات خوش‌نماتر از روایح
گل‌های بهار ، و دعوات سوزافزاتر از نعمات عنادل گلزار ، بر جناب آن
روشنی بخش دیدهء اشکبار ، و اندوه‌زدای فوآد شعار ، و آن مرهم سینهء
مجروح خار ، و آن مایهء زندگی و حیات روزگار ، و آن بهجت‌فزای خاطر
عاشقان دل‌فگار ، مهدی و مبعوث و ارسال و اصدار میگردد •

بعد از اهدای گلدستهء ادعیهء وافیه ، و پس از انهای سنبل نورسته
اثیهء کافیه ، و نشر روایح طبلهء سربستهء تحیهء صافیه ، هویدا میشود •
اینکه اگر از روی وفور لطف جبلی ، و از کمال اشفاق کلی متوجه
احوال شوند ، لسان حال همیشه بدین مقال مترنم‌است :

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدمم در یم آفات نگون باد
ور بر گل و نسرین نگریم بی گل رویت
چون غنچهء دلم ته به ته آغشتهء خون باد

دگر جواد خامهء لنگ ، و عرصهء نامهء تنگ • نه اینکه شرح ماجرای
فراق کم‌است ، بکه زبان از کمال اشتیاق ابکم‌است • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی دوازدهم

بوی به کی له دوستانی خوئی نووسیوه

سلامی جان‌فزا خون نشاء می
تحياتی فزوتتر زان پياپی
بر ان نوباووه باغ جوانی
که باشد زهر بی او زندگانی

بعد از ارسال گلدستهء سلام ، و پس از تهیهء سنبل نورستهء تحیات
بی انجام ، چهره پرداز شاهد مدعا ، و برقع فگن عذارای تمنا میگردد ،
که از بسکه نشء و نسای کشتزار مسالك و داد ، نه بحدیست که با شداد نائرهء
هاجرهء هجران در طراوت نصارت او تأثر پدید آید ، و ترقی شاخسار گلبن
گلزار کشور اخلاص از حد زیاده نه بقاراست از صرصر عاصف مخالف
و امتداد زمان حرمان تحول و تبدل نماید ، بر ذمهء وفا کیش و رقبهء صفوت
اندیش خود متحتم شمرده . بتقریبی از تقریبات حسنه ، و وسیلهء از
وسایل مستحسنة خود را ذره وار جلوه گر خاطر مهر اشتها نماید . لهذا
این مدعارا وسیله ساخته که فلان کس عازم صوب سدهء سنیه که کعبهء مراد
خواص و عوام است میشد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیازدهم

بوی مهلا سوله‌یمان ناویکی نووسیوه که فقهیی بووه

سلیمان ! تعطیل درینجا از تحصیل دگر جا برای شما خوبتر
می‌انگاشتیم . و لحظه لحظه انواع محصل تربیت بر نفس سرکشت
میگماشتیم ، و دائما بذر نصائح در ضمیر شما میکاشتیم ، و شمارا به مخلص
وفا کیش خود محسوب میداشتیم ، و بامید شخصیت زیاده از مرکز خویش

برداشتیم • ومع هذا (خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم) ، واگر بدعایم یاد
کنی شاد شوی و الا ظن مبر که آزاد شوی • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی چوارده‌ه‌م

بۆ لای به‌کئی له میره گه‌وره‌کان

عدالت پناها • داعیان امیدگاہا ! چونکہ کلام ایزد بیچون علام ، ترغیب
عدالت حکام والا مقام ، طوطی‌وش شکر شکن نکته (اعدلوا هو اقرب الی
التقوی) گویا ، و بموعظه سنیہ (کلکم راعٍ و کلکم مسئول عن رعیتہ)
رطب اللسان استدعا •

هرچند حکمت آموختن لقمانرا ناروااست ، مرآت قلب شریفرا از
کدورات عزیزت مظالم و تعدی پرداخته • به صیقل عدالت و مروّت مجلی و
مصفی فرمایند •

هر آیینہ ما ہم از ملازمت طریق و دعاگویی در اوقات استجابت فراغترا
جائز نخواهیم داشت • یقین کہ ان شاء الله تعالی در این مزرعه دنیویہ فانیہ
ذخیرہ (یوم لا ینفع مال و لا بنون ، الا من اتی الله بقلب سلیم) مهیا و
آماده فرمایند •

و چونکہ (الحمد لله) طبع سلیم نواب عالی بآیات وافرہ و احادیث
متواترہ عالم ، و براهین بی‌بقائی دنیای فانی بمرتبہ بدهت رسیدہ ، در ادای
موعظه زیادہ حاجت نبود • باقی (ظلکم ممدود الی الیوم الموعود) •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پازده‌ه‌م

بقولای میری بابانی نووسیوه

عرضه داشت داعیان با اخلاص ، بذروه عرض صاحبی امیدگاهی میر
جلیل الشان دام اقباله میرساند .

اینکه در این اوان سعادت اقتران از سحاب باهر الطاف ربانی ، و غمام
متقاطر اعطای سبحانی ، قطرات رحمت بیدریغ یزدانی بر مفارق لب تشنگان
بادیه سرگردانی ریخته ، و از سلاسل احزان بی‌پایان ، داعیانرا بمحض
قوت تامه و حکمت بانغه بگسیخته . یعنی مانند ندای سروش غیبی و بسان
صدای بشرای لاریبی بشارت تجدد سعادت و اقبال و اشاره تمدد ایالت
و اجلال نواب عالی بگوش هوش داعی دولتخواهی رسید . فوراً زبان
تشکر بمقال (الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن) کشیده ، و سر مباحثات
بذروه کره فلك اطلس رسیده . (فحمدا له ثم حمدا له) که تضرعات
متواتره سربه و جهریه داعیان خیر خواهرها بمصدر قبول جناب رب الارباب
واصل ، و دران ضیقت و شدت محبوسرا رفاهیت سلطنت و دولت میسر
وحاصل گردید . کسی شکر این نعمت کبری را چگونه ادا تواند کرد .

اگر هر موی من گردد زبانی
شود هر يك از ان تسبیح خوانی

هنوز از بی زبانی خفته باشم
ز صد شکرش یکی ناگفته باشم

لهذا اضطرارا بعجز تشکر اعتراف نمود ، و خودرا از مطالب دوام
دولت و معاف بودن از همه آسیب معدود . فضلکم ممدود ، الی الیوم
الموعود ، بذی المن والجود . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شازده‌هفتم

بۆ به‌کێ له مامۆستا گه‌وره‌کانی خۆی نووسیوه

عرضه داشت مخلص بلا اشتباه ، بذروه عرض صاحبی علامی ام قدوه
فضلای زمانه میسازد که چون خاطر خلوصیت مظاهر پیویسته در جستجوی
این مطلب بوده که بتقریبی از تقریبات حسنه و وسیله از وسائل مستحسنه
خودرا ذره‌وار جلوه‌گری خاطر مهر اشتها نسیاید . دراین وقت رافع احرام
بند کعبه سده سینه میشد ، فرصت را غنیمت شمرده بدین عریضة الخلوص
بمقام اظهار حیات برآمده .

اگر چنانچه شعله بیضای ضمیر منیر پرتو افکن ساحت فوآد
خلوصیت نهاد داعیان شوند ، بینه تعالی سوای حرمان فیض خدمت کثیر
البهجة انکداری روی نداده ، امید که عنقریب شرفیابی حضور موفور
السرور مرزوق باد (برب العباد) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی ده‌ده‌هفتم

له وه‌لامی نامه‌ی پرسه‌ی دۆستیکی گه‌وره‌یدا نووسیویه‌تی

عالی جناب مقدس القاب ، سعادت و فضایل اکتساب مولویم ()^(۱)
دام فضله السامی پیویسته از کافه دواهی روزگار برکنار بوده ، و از قاطبه
موجبات غمخواری و تیمار هواخواهان غمگساری مصون باشند بینه
و احسانه .

(۱) ئەم شوێنه له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا به سپی‌یه‌تی هیلرا به‌وه .

بعد از طی دعوات یگانگی آیات مشهود رائی مودت سمات میدارد
که در هنگام تلاطم امواج عمان احزان ، در گرداب تحیر هایم و سرگردان
بوده .

زیبا مراسلهء مخادنت شامله که مشتمل بر جواهر زواهر مواعظ لطیفه
و محتوی بر دراری آبدار نصایح شریفه است (کأنها کوب دری) از
مطلع غمخواری طلوع و از مشرق دوستداری سطوع نموده . پرتو افکن
ظلمت آباد خاطر حزین ، و مشعله افروز دل اخلائی صفوت قرین شد ،
و درّهای دل بندش را همگی گوشوارهء سمع قبول ساخت . (رضینا
بقضاء الله و قدره) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هه‌ژده‌هه‌م

بو لای یه‌کی له دوستانی نووسیوه

عزیزا ، کامگارا ! دل‌آویزا ، با شرف و وقارا ! هرگاه از کمال
مقتضیات مأثور مشهور (الأرواح اجناد مجندة ، فما تعارف منها ائتلف ،
و ما تناكر منها اختلف) که موجب صهبای موالات دنیوی است ، خاطر
شریف متعلق باستفسار احوال محب قدیم و مخلص صمیم شود .

سبب به حرمان حضور ، نه دیده‌را نور ، و نه سینه‌را حبور ، و نه
دل غمدیده‌را سرور است ، و دائما زبان مترنم این رباعی نامشهور است :

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدم در یم آفات نگون باد
ور بر گل و نسرین نگریم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته به ته آغشتهء خون باد

اما چونکه امیدوار فحوای آیهء وافی هدایهء (ان مع العسر يسرا)
میباشد گاه گاهی رنگ هموم از لوح فوآد میتراشد، و (قلیلا ما) طوطی لسان
بتکرار این بیت شکر شکن می باشد :

ای دل اندر بند زلفش از پریشانی منال
مرغ زیرك چون ببند افتد تحمل بایدش

امید عنقریب دولت وصال روزی باد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی نوّزده‌ه‌م

بو لای به کی له میره‌کان

کتب دینی‌ها را بوجه نامشروع استعمال نمودن ناصلاح ، و تهدید برای
مستعملش در آثار و اخبار بسیار وارد است ، و کتاب (شرح العباب) یتیمان
ملا محمد صادق در نزد این مسکین عاریه بود ، و کلای عالی آنرا از این
فقیر طلبیدند ، بسظنهء اینکه هرگز تغلب را در کتاب شریعت در حق و کلای
عالی گمان نمی بردم آنرا فرستادیم • حالا مکررا پسران ملا محمد صادق
نسبت خیانت را در خصوص کتاب مذکور باین مسکین میدهند •

والحق حسب الشرع عاریه در ضمان مستعیر است بهر وجه که تلف
شود ، چونکه وکلای عالی بحمد الله بتمامی در صدد احسان و رعایت
بی‌نویانند ، این مسکین مناسب نمیدانند که بدون وجه شرعی کتاب اوها را
تصرف فرمایند ، خصوصا این بیچاره هم دین دار اوها میشود •

لهذا ، اگر کتاب مذبور را باز بایشان شفقت فرمایند ، میباید این
فقیر بهر وجه باشد غرامت کتاب را تحصیل و برای ایشان بفرستم ، دگر بحمد
الله خود عالم و حاکمند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیستم

بویه‌کئی له دۆستانی نووسیوه

محبت و صداقت پیشه ، بل مخلص صفوت اندیشه ، بعد از مشاطه‌گی
چهرهء دعا ، و پس از غازه‌کارگری رخسارهء ثنا ، برقع افکن جمال سلمای
مدعا میگردد که بنا بر این دوحهء وداد و شجرهء اخلاص از حد زیاده در چمن
فواد خلوصیت نهاد و گلشن جنان معاونت بنوعی پای فشرده و بقراری
بیخ فروبرده ، که صرصر فتن زمانرا نفس مرده ، و التهاب نوائب دورانرا
اخگر افسرده ، و دم سرد تند باد خزانرا نسیم حیات شمرده ، یعنی که از
طول زمان هجران و امتداد فراق آن مخزن عرفان طریق تنزل و تزلزل سپرده .
فلهذا به فحوای (المراسلة نصف المواصله) این ذریعة الخلوص را وکیل
دست‌بوسی ساخت ، و باوجود کثرت ماجرای فراق دل خودرا به نکتهء (ما
قلّ و دلّ) بنواخت . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و یه‌که‌م

بویه‌کئی له دۆستانی نووسیوه

مخلص واقعی بعد از تقدیم شرایط یگانگی ، واتحاد مشهور رأی
یکجتهی ، اقتضای محبت اتما میدارد ، که چون سرافراز نامچهء نامی ،
و ملاحظهء گرامی ، بیادآوری این دوستدار رقمزد کلك درر سلك فرموده
بودند ، در اشرف زمان بمطالعهاش ممنون و خوشحال شدیم . چون مبنی
بر استقامت مزاج کثیر الابتهاج بود ، فرح تازه و سرور بی‌اندازه رخ نمود .
اگر از روی یگانگی متوجه احوالات محبت آیین شوند ، الحمد لله

از یمن همت شما آلمی روی نداده سوای مفارقت ، و با واردین این ولایت
کیفیت را ارسال فرمایند .

خداوندا بحق شاه مردان
جدا افتادگانرا جمع گردان

باقی الدعاء . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و دووهم

بۆ یه‌كێ له دوستانى نووسیوه

مخلص دیرین ، و داعی صداقت تضمین ، لوحهء طراز صفحهء جان
فشانی ، و مصدع خاطر آن مخزن مهربانی . و سفینهء درر نکته‌دانی ، و
حدیقهء شکر افشانی می‌گردد ، که پیویسته فوآد صداقت نهاد ، و آرزومند
استدراک احوال خیریت منوال ، و وسیله‌جوی تذکار خاطر مهر اشتها بود ،
بلکه علی الدوام طوطیء نافهء نغمه پردازی تکرار این دو بیت آبداراست :

خدا کناد که یکبار دیگر ت بینم
چو دیده باز کنم در برابرت بینم
چو صید مرده پس از مرگ دیده‌ام بازاست
بدان امید که یکبار دیگر ت بینم

لهذا ، بفحوای (المراسلة نصف المواصله) بترقیم این کلمه پرداخت ،
و بشرف دست‌بوسی اورا وکیل ساخت . والسلام . ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و سیّه‌م

بۆ یه‌كێ له دوستانێ نووسیوه

هم‌كاسه‌ء راح الفت و ولاء ، و قرین مصطبه‌ء بزم (قالوا بلی) ، اعنی محب حقیقی ()^(۱) صانه الله جل و علا، بعد از اهدای فوآد پر قراقف و داد، و پس از انهای صواغر مهرامه‌ء یکرنگی و اتحاد ، و چهره‌ء پردازی نوعروس موآخات اظهار می‌گردد که در این وقت زیبا شمامه‌ء الفت طراز ، و طرفه‌ء نامه‌ء یکجته‌ی آغاز ، بنامزد سرشار پیمانه‌ء یکجته‌ی و وفا ، زبانزد خامه‌ء مودت علامه‌ء فرموده‌ء بودند ، موجب کمال تشکر و امتنان گردید ، و بنغمه‌ء سرائی این فریده‌ء عمان اخلاص جسارت ورزید :

بنوک خامه‌ء رقم کرده‌ء سلام مرا
که کارخانه‌ء دوران مباد بی رقمت

وحرمان احوال سوای حرمان وصال آن درّ درج کمال ،
در غایت نکویی و اعتدال است . و الی اوان فیضیابی حضور موفور السرور
متمنی سلوک این طریق قویم و منهج مستقیم می‌باشد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی بیست و چواره‌م

بۆ پرسه‌ء بۆ لای براده‌ریک

وقوع قضیه‌ء پرواز روح پر فتوح مغفور مرحوم ، بنوعی در کانون
سینه‌ء افروخته ، و زبانه‌ء غموم بروز مصیبت غائله‌ء رجوع شهباز روان جنت

(۱) ئەم شوێنه‌ له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به‌ سه‌پی‌یه‌تی هه‌ترابوه‌وه .

مکان او بسوی آرامگاه اصلی خود که جنان است ، بقراری مغز و استخوان
این سهیم الاحزان سوخته .

کز ازل تا بابد کاتب تقدیر اگر
خامه بردارد و در پیش گذارد دفتر
شرح اندوه درون هیچ نیاید بحساب
گر نویسد الف و صفر گذارد بر سر

لهذا زبان خامه بیان را برید ، و پای صبر را بدامان تحمل کشید ،
و مستدعی انجام این مطلب گردید هرچند حکمت آموختن لقمان است ،
چونکه طناب عمر زنده بمقراض فنا بریدن ، و تذرو روان هر بنده به
شاخسار ممات پریدن ، و پیراهن حیات ما سوی الله را باصابع قضا و قدر
دریدن امریست ناگزیر و آینده ایست بی تدبیر ، و گریه را بعد از وقوع و
سوگواری را بعد از وقوع سوای ندم حاصلی نیست . و آیه وافی هدایه
(اذا جاء أجلهم لا يستأخرون ساعة) و کریمه (کل نفس ذائقة الموت)
و (کل من علیها فان) برین مدعا شهود عدول ، و کلمات طیبه سلف
و خلف نیز درین باب مؤثر و مقبول خدمت که :

شریت مرگذاست میباید چشید
مرگرا درمان کجا آید پندید

نماند هیچ کس در زیر گردون
اگر شه ، گر گدا ، گر نیک ، گر دون

انواع خلاصه آیات فصیحه ، و اخبار صحیحه ، و اشعار صریحه در
این باب (اکثر من أن تعدّ و أوفر من أن تحدد) لهذا خود را از اجر
جزیل مؤدای (ان الله مع الصابرين) و وعد آن و علاوه (و بشر
الصابرين الذين اذا أصابتهم مصيبة قالوا انا لله و انا اليه راجعون)
بی بهره نهرمایند .

امید بخدای عالمیان ز بسکه چندانکه خاک بر سر مرقد نوباوهء بوستان
مردمیت ، و آن گل غنچهء گلستان آدمیت طاب ثراه هست ، زیاده زندگانی
و کامرانی و شادمانی برای آن عزیز جانی و سائر پس ماندگان آرزائی دارد
(بالنبی و آله الامجاد) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیست و پنجم^(۱)

عالی جاه ، رفیع جایگاه ، مجدت و سعادت همراه ، فرزندی محمود
بگ سلمه الله تعالی ، پیویسته محرم راز خلوتیان حرمسرای جبروت بوده ،
و شایستهء اکرام و اعزاز با رفتگان سراپردهء ملکوت باشند •

بعد از طی مقامات تسلیات مشهود میدارد که عریضهء مشتمل بر
استدعای اینکه هرگاه محرم سرادقات عالم شهود ، و امین و رازدار خلوت
سرای قرب ایزد معبود ، آینه مصیقل از زنگ هستی و خودبینی حاج
الحرمین الشریفین حاج محمد چینی بشرف قدوم خود این حوالی را رشك
نگار خانهء چین و حسرت بخشش فردوس برین فرمایند ، لازمهء اعزاز
و اکرام ، و راه و رسم توقیر و احترام با ایشان مسلوک و مرعی شود قلبی
و ارسال نموده بودند ، رسید ، و باعث مزید هوشمندی و فہمیدگی شما
گردید •

(۱) مهولانا ئەم نامە یە لـ سەر دەمی مەلایە تیدا بە فەرمانی ئەوژە حمان
پاشای بابان بۆ مەحموود بەگی کۆژی نووسیوه که لە پاش وە فاتی پاشا
بووه بە جێ نشینی ، لـ وەلامی نامە ی مەحموود بە گدا بۆ پاشای باوکی .
وادیارە حاجی موخە مەدی هەراتیی چینی بەرلەو دی بگاتە سولە یمانی
چاوی بە مەحموود بەگ کە وتوووە مەحموود بەگیش نامە یە کی بۆ باوکی
نووسیوه ، داوای تیدا کردوووە لێی کە زۆری حاجی بگری و ئەم نامە یە ش
وەلامی ئەو نامە یە مەحموود بەگە .

واقعی حضرت معزی الیه سالکی بود بانواع سلوک و عرفان آراسته،
و بهر گونه طی و حلال اسرار طریقت ایقان پیراسته بود،
ظن آن فرزندی در حق او صائب است، و حسب الاستدعای ایشان چنانکه
شیوهء جبلی و کلای عالی و شنشینهء اصلی بندگان متعالی است او را بحضور
طلبیده، حجرهء برابر مسجد درونی خود را که در جنب حرم واقع است برای
او آراسته و آماده نموده. آدم کار آمد بر سر ایشان تعیین نموده که
(آناء اللیل و اطرف النهار) بخدمت آن قیام و در انجام هرگونه مطالب
و مرام او کوشش و اهتمام نمایند، و ان شاء الله در هیچ باب کوتاهی
نخواهیم نمود. پیوسته مطالب را قلمی و مقرون بانجاح شمرند.
والسلام.

نامه‌ی بیست و ششم

بۆ مه‌لا ئەحمەدی یاوزی نووسیوه

نورچشما، یاوزی! اینکه به عون و عنایت ایزد بیهمال، بتاریخ
چهارم شهر شوال ۱۲۲۰ از بلدهء حلب الشهبای دیار جنت‌وار شام (که)^(۱)
شامهء عذار عذرای عالم است، بار رحلت بستم. و تفصیل حکایت به کتابت
نمی‌آید، لکن اگر ما حجاج امسال باز نیامدیم والده‌ام و سائر احباء عاجز
نشوند، اذن طلبیده‌ام یک سال ان شاء الله مجاور، و بعد از آن عائد خواهیم
شد، و ألبته شما و أعرج^(۲) محب خود را از دعای خیر فراموش ننمایند.
و اگر امسال باز نیامدیم، با حجاج آینده تفصیل واقعهء ولایت،

(۱) ئەم (که) یه پێویست بوو، بۆیه خومان دامان نا. ئەبێ له ئەسڵە که شدا
بووبێ.

(۲) ئەعرج: مه‌لا موحه‌مه‌دی ئەعرج. ئەم مه‌لا موحه‌مه‌ده و مه‌لا
ئەحمەدی یاوزی فەقیی مه‌ولانا بوون. مه‌ولانا ئەم نامه‌یه‌ی له زۆنگای
حه‌جه‌وه، له هه‌له‌به‌وه بۆ نووسیون.

ولاسیما کیفیت دعوای عجم و فرنگ قلمی داشته روانه دارند ، و عرض
بندگی بخدمت والدهام و احباء میرسانم ، خصوصا بعضی از آنها • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیست و هفتم

له سمرده می مه‌لایه‌تینا پاش سه‌فهری چهج بو نه‌وزه‌حمان پاشای نووسیوه

صاحباً ، امیدگاها ! چونکه نهال اخلاص در اصل کار بصفوت بسیار و
تصادق بی‌شمار در کشتزار خاطر اندوه‌بار مغروس شده‌است ، هر روز
میوه تازهرس صداقتی ، و هر زمان ثمره نوظهور مودتی بار می‌آورد ، تا
به غایتی انجامید که با شاه گل گلستان طریقت و سرو بوستان حقیقت و اختر
برج سعادت و گوهر درج سیادت سفینه اسرار فرائد ربانی و فریده دریای
عرفان سبحانی ، غواص قلزم هدایت ، و پیک دین ، حضرت قطب العارفین
سید محمد هراتی چینی سررشته تعلق بهم پیوسته و طناب جدائی بکلی
گسسته شد •

لهذا بعد ازین بر ذمت هست داعی دولت خواه لازم و لابد شد که
(آناء اللیل و اطراف النهار) دست تضرع را برای سعادت دین و دنیای آن
حضرت بدرگاه ایزد آفریدگار بردارد و در هر خصوص خود را از زمره
هواخواهان برون شمارد •

و بجهت تهی نبودن عریضه یک رشته سبچه یمنی و مزمز که بزیارت
حرمین هم مشرف شده ، و بعضی زیره که یکی از عزیزان خراسان بهدیه
بخدمت سید فرستاده بود و او بتبرک بحقیر انعام فرموده بودند با یک عدد
عرق چین دست دوز خودش بصورت تبرک روانه خدمت شدند •

امید بمعرض قبول فائز و باعث سعادت آن عزیز گردند . دگر ادهم
خامه لنگ ، و عرصهء نامه تنگ است ، نه اینکه ماجرا کم است بلکه زبان
از تفصیلش ابکم است ، امید بکام باشند . والسلام والا کرام .

نامه‌ی بیست و هشتهم

له سهرده می مه‌لایه‌تیدا بو نه‌وره‌حمان پاشای بابانی نووسیوه
بو پارانه‌وه له خوا که لهرز و تاکه‌ی چاک بکاته‌وه

حق سبحانه سبب به حرقت طب طرب انگیز طلب ، از تشویش حمای
عادی فراغتی ، و از شدت غائلهء خستگیهای روحانی راحتی ، و از تألم
جراحات جسمانی نسیان و استراحتی کرم فرماید ، که صنوف آلام و اسقام
در جنب این مرض نابوداست .

مکرر درد پای مبارک بسمع این بی‌حاصل رسید ، و حرقت تاب و تب
حمارا هم علاوه آن از بعضی عابرین شنید .

این مسکین بی‌نوا از بسکه از ضرب مولای خود بعضی اوقات
شادان و مسرور البالاست اگر سبب بعزل احباء اظهار تأسف نماید موجب
خجلت و افعال است (اذ لیس بصادق فی دعواه من لم یتلذذ بضرب مولاه)
بهر صورت (اتباعاً لأمر لابد من امثاله ، واقتداءً بحبيب كل شیء سهل
فی طریق وصاله) این دو کله‌را وکیل خود ساخته نائب الزیاره گردانید .
و اگر بعضی موانع کلیه نمی‌بودند میبایست خود بشرف مجاوره مشرف
شویم که عادت و عبادت در ضمن عیادت مندرج است . اما چکنیم این
مسکین را برای تقدیم مراسم مردمیت نیافریده‌اند .

گر طمع خواهی ز من سلطان دین
خاک بر فرق قناعت بعد از این

والسلام علیکم و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی بیست و نهم^(۱)

واله شوق جمال دوستان
بی نصیب از گشت و باغ و بوستان
بنده و امنده از وصل حبیب
(خالد) درمانده در هیندوستان

بعد از عرض دفتر ، دفتر نیازمندی ، و اظهار طومار ، طومار اشتیاق آن کان سعادت‌مندی ، عرض میدارد ، بوجهی که بهتر ازان در حیز امکان و سرنوشت انسان نباشد ، بدارالخلافة (شاه جهان آباد) در صبح بیست و ششم ماه ذی‌الحجة الحرام سنة ۱۲۲۴ هزار و دوصد و بیست چهار داخل شدیم ، و بعد از تهیه تحف و هدایا در عصر همان روز بدولت قدم‌بوسی حضرت غوث الخلائق و قطب الطرائق شیخی شیخ الاسلام و امامی امام الانام فیضیاب سعادت ابدی شدیم (الحمد لله الذي هدانا لهذا ، و ما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله) . و این هفت ماه تمام است که خاک آستان ملایک آشیانرا سرمهء دیدهء امیدواری کرده ، و شب و روز معتکف حضور باهر النور که مرغان اوئی اجنحه‌را با وجود تیسر محضرش سایهء سدره‌را سد سعادت دانسته ، صد ره گریزان می‌پویند ، هستیم .

اگرچه این دولت ابدی که ایزد بی‌علت بمحض فضل خود این روسیاه سراپا گناها را بدو مخصوص فرموده‌است جای آنست بشکر گذاری آن عمر نوح و صبر ایوبرا در خاک روبری آستان جان جهان بسربریم ، اما سبب باینکه سواد کفر و تاریکستان ضلالت و معاصی بکلی نور شریعت غرارا پوشیده ، در اقتضای بازآمدن بآن صوب نه بآن مکان ملک خاطر شریف

(۱) مهولانا نهم نامه‌ی له زه‌جه‌بی ۱۲۲۵ ی هیجره‌تدا له (شاه جهان آباد) ی هیندستانه‌وه بو سه‌ید عه‌بدولقادری زاوای نووسیوه له سوله‌یمانی که می‌ردی خوشکی بووه .

آن حضرت تعلقی بغلام داشت . و از آنجا که صلاح امور دینی و دنیوی
برایشان پوشیده نمی ماند . از صلاح ایشان درگذری عین شقاوت بوده ،
آمدن را برضای ایشان موقوف داشته ایم . هر وقت اشاره شود بسر رویم .
وصیت این جانب بدوستان و هواخواهان خود این است که هر کس بقدر
اهلیت خود از دنیا معرض و بخدا مقبل باشد . دنیا نه هین فلوس و
جامه است . هر چه بنده را باو رغبتی باشد دنیای او است و هواخواهان
خود را از خدا میخوام که باطواری مشغول شوند که فردا روز حساب
در دیوان خدا سرخ رو شوند . فریاد از زردرویی آن روز ، و در حق ایشان
همین وصیت است : (من عمل صالحاً فلنفسه . و من أساء فعليها) .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیبه‌م

له وهلامی دوستیکیا پاش گه‌زانه‌وی له هیندستان نووسیویه

حق جل شأنه و تقدس برهانه ، ذات خجسته صفات جناب سعادت‌مآب
آن کریم ابن الکریم باتباع شریعت غرا مجلّی ، و بصیقل محبت ذاتی مصفّی
و محلّی دارد ، و از جسیع علل و امراض قلبی و قالبی سالم و مخلّی فرماید .
رقیمهء کریسهء عزیز شمیمه را بیادآوری این مسکین قلمی و ارسال
فرموده بودند در ابرک امکنه و اسعد ازمنه شرف وصول و عز نزول ارزانی
فرمود . رجای واثق و امل صادق اینکه در مظان استجابت این نیازمند
بارگاه اقدس باری را بدعای توفیق یاد ، و اتباع سنت سنیه شاد فرمایند .
تصمیم شرفیابی دیدار و ملاقات اهالی آن دیار نموده بودیم . اما اول
اشارهء زیارت اولیای دارالسلام بغداد شد . اینکه بآن صوب مستعد

ارتحال شدیم تا در اینجا بکدام طرف مأمور شویم و تا اوان دریافت شرف خدمت کثیر المسرة فقرای بی مراد را بنوازش نامجبات تذکار خاطر سعادت مظاهر فرمایند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامہ سی و یہ کم

سۆیەکی لە گەوره کانی شاری کۆیهی نووسیوه

با هزاران تضرع و نیاز ، و التجا و سوز و گداز ، مستدعی از دادار
بنده نواز ، اینکه در سراء و ضراء و دنیا و آخرت ممد و کارسازت باشد .

معلوم خاطر مودت مآثر برده باشد قطع النظر از مهربانیهای که در
طی نوازش نامجبات مینویسند اخلاص و اشتیاقی که نسبت باین مسکین
دارند هویدا و منعکس است ، و هرچند این معنی در ازدیاد بود اورا محض
موهبت الهی دانند و شکر اورا بجا آرند ، و از حق سبحانه و تعالی مزید
طلبند که هرکس را نخواهند اورا محبت اخلاص مستان دیداری که موعود
دار القرار است ندهند (و زیاده) •

آرزوی شرفیابی خدمت در دل بود ، و بعضی صلاح را هم برای آنجناب در ضمن آمدن تصور مینمود . اما چکنم ؟ اهل فقر در نشست و خواست و گفت و شنود و سفر و حضر مطلقا بدون اشاره چیزی نمیکند ، چنانکه حافظ قدس سره میگوید .

در پس آئینه طوطی صفتم داشته‌اند
آنچه استاد ازل گفت بگو می‌گویم

لهذا ناچار بسوی بغدادم میکشند و از آنجا نمیدانم میگردانند یا بشامم میبرند ، یا آنجا میدارند .

چون نرود از پی صاحب کمند
آهوی بیچاره به گردن اسیر

عذر این مسکین را بپذیرید ، و گاهی در فاصله چند وقتی بتذکار فقرا پردازند ، تا موجب یادآوری شود و نسیان کلی روی ندهد . در پناه خدای بی همتا باشند ، بمنه .

و برادر طریقه ملا عباس را ملاحظه نمودن مصلحت آن جناب میدانم .
دل فقرا مورد نظر رحمت حق است نوازنده آنها از آن رحمت بهره مند است .
والسلام علیکم ورحمة الله .

(خالد)

نامه‌ی سی و دوهفتم

به زمانی دایکيهوه له وهلامی پرؤزبایی هاتنهوهی مهولانادا
بو دوستیکی نووسیوه

منظور نظر شیران بیشهء هدایت و مردان خطهء ولایت اعنی پیران
سلسلهء علیه نقشبندیه باشند بمنه .

نوازش نامه را به تهنیت قدوم فرزند ارجمند دلبد (خالد) و بعنوان
تشکر خوش وقتی و چشم روشنی این شیفتهء دیدار آن جرعه نوش صهبای
مصائب و کربت و آن مرحله پیمای بوادی هجرت و غربت ، قلمی و ارسال
داشته بودند ، حقا و بعزة الله تعالی و تقدس جای تهنیت و تبشیر و مقام
شادی و رفع تشویراست . امیداست خدای عالمیان به بشارت عظمای قبول
اتم آن فرزند و پیران طریقهء علیه شمارا سرافراز و در جمع مریدان آن

(ف - ۱۲)

آستان علیه بدولت فنا و بقای اتم ممتاز فرماید • مقصود خردمندان
همین است و بس • بعضی شیرینی بعنوان هدیه فرستاده بودند رسید •
والسلام والا کرام •

(والدهء خالد)

نامه‌ی سی و سیّهم

له وهلامی دوستیکدا که پاش هاتنه‌وهی مهولانا بۆ کوردستان و
دهس کردنی به ئیرشاد ، داوای ته‌تقینی ته‌ریقه‌تی لی کردوو

حق سبحانه و تعالی بسبب تعلق ماسوی از دولت عبودیتت باز ندارد،
و بمحض فضل طرفه العینی طرفیرا بخود باز نگذارد • از عنوان نوازش نامهء
هدایت علامه معلوم شد که آن عزیز پیری دستگیری از دور و نزدیک خیری،
و بغیب و شهادت بصیری می‌خواهند • و این مسکین ایمان دارد که صحیفهء
سرزمین هرگز از همچنین شخصی خالی نخواهد شد • این داغدار الم
مهجوری ، و دردمند بلای نیافت دوری ، چندانکه خدا میداند از این
صفات دوراست •

آری از عنایت درویشان چیزی در کشکول گدائی این مسکین ریخته،
هرکس را که خدا خواهد چیزی ازان خواهد رسید • اما اکنون بسبب
بعضی موانع ظاهری و باطنی بترك ارشاد مأموریم ، و در مخالفهء امر طالبان
معذور • امیداست معذور دارند تا وقت خود (فان الأمور مرهونة بأوقاتها)
وقتی که ارشاد شروع شد ، البته مسموع خواهد شد • (نرجو من الله لنا و
لكم العافیة) • وعلیکم السلام •

(خالد)

نامه‌ی سی و چوارم

بۆ میریکی بابانی نووسیوه

بدرگاه دادار دادگری که یوسف کنعانرا بعد از اذیت اخوان و گرفتاری زندان احزان بتاج سلطنت سرافراز فرمود ، دست تضرع و نیاز برداشته ، بسوز و گداز تمام رجا مینماید .

باستمداد خواجگان نقشبندیه بسلطنت حقیقی که سلطانان جهانرا آنجا بندگی و گردن‌فرازانرا سرافکندگی میزید ، آن نور دیدهء اهل دیدهء ، و آن عزیز ارجمند برگزیدهء خلعت سعادت و تاج کرامت فرماید . سلطنت ایناست و دولت این و برخورداری این .

زهی سعادت بی‌نهایت بنده که در هول رستخیز در صف مردان خدایش راه دهند ، و در زمرهء آن عزیزانش جای کنند ، و زهی خجالت و ندامت نامردی که سبب بآرزوی نفسانی ، و هوس حکومت دنیای فانی ، ازان دولت جاویدانی ، ناامید و مأیوس ، و منفعل و منکوس گردد .

سخن بسیاراست بعبارت نمی‌آید . همین میگویم سلام و کلام فقیررا همین سلام و کلام حضرت سید چینی دانسته ، و هرچه میگویند و میخوانند و میبخشند و میکنند ، همین برای خدا و نیت پیروی شهنشاه اورنگ لولاک کرده ، و مقدار ثواب همهء هدیهء روح سلطان بهاءالدین نقشبند فرمایند و در هر کاری ازو مدد طلبند باین لفظ (یا پیرم بهاءالدین نقشبند) . باقی آنچه من خواهم چنان باشی ، و اگر میل بدنیا هم میکنی آنرا خواهی یافت و دارندهء ملاحظه کن . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و پینجه‌م

له سوله‌یمانی‌یه‌وه بو دۆستیکی نووسیوه له ههولیر

داغدار دولت دیدار و حسرت‌مند هجران یار خالدرایار سال استبشارنامه
یادآوری نموده بودند ، موجب یادآوری شد .

به تأیید الهی صبح شنبه بصوب دارالسلام بغداد عزیمت انتقال
مصمم است ، و أحبابی آنجارا عموماً : واستادی ملا عبدالرحیم و برادری ملا
هدایت الله و خادم فقرا ملا مصطفی را خصوصاً دعاگو و سلام رسانیم .

وصیت این است ترك اعتراض از مرشد و اتباع شریعت غرا و
شکستگی و نفی وجود را رکن طریقه دانند که بی این هر سه اساس سالک
رو بانهدام و ترقی باطن موصوف بانهدام است و واردات فقرا اگرچه اندک
باشد عزیز و محترم دانند که صالحین سلف رحمهم الله تعالی برای این دولت
ترك سلطنت نموده‌اند ، و بوادی کربت و غربت پیموده‌اند .

و امروز که دولت بدر خانه رسیده‌است خبردار باشند که بتلیس
ابلیس و تخیلات نفس خسیس فریب نمانند . در خانه اگر کس است يك حرف
بس است . و دعاگوی خود را بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع شریعت یاد
و شاد نمایند ، و بعد از چندی که استقرار شد حاجی حسن بشرف صحبت
مأذون است . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی سی و شه‌شهم

بو سه‌هید عه‌بدولقادی حه‌یده‌ری نووسیوه

مخلص جانی و محب روحانی و جنانی ، سیدی و سندی و منظوری
و معتمدی ، مولانا ملا عبدالقادر الحیدری الماورانی ، در کنف حمایت

روحانیت خواهه گردن فراز سربلند امام الصديقين بهاء الدين نقشبند قدس
سره باشند ، بمنه .

نوازش نامه غريب نوازی فقرای بی مراد عز ارسال و شرف ایفاد
فرموده بودند ، و در طی آن داد اخلاص و تواضع داده بودند (حماكم
الله من شر النوائب ، و قضی لكم المنی والمآرب) ، و تا اوان دریافت ملاقات
فائض البركات ابواب مكاتبات را مفتوح داشته بصحت احوال خیریت منوال
احبای فی الله را مسرور و مجبور البال فرمایند که سبب به بدهوائی آن دیار
خاطر تعلقی بطرف آنجناب دارد . مأمول است بسلامت روحانی و جسمانی
نایل ، و برادات دو جهانی واصل باشند ، بمنه . والسلام ختام الكلام .
و محمود برادرم مصدع اوقات شریف است .

(خالد)

نامه ی سی و چهوتم (۱)

امیر روشن ضمیر ، و والی زاده نیکو سیر بی نظیر بخدای بی همتا
میسپاریم که از تردد و انکار مستان مصطبه جنون سودای محبوب حقیقی
تقدس جماله نگه دارد ، که سمی است قاتل ، و بلائی است هائل .

نامه احبای زبانی آنجا بمعیت مفاوضه آن مخلص جانی رسیدند .
کسی که شب و روز در محافل و مجالس کار او غیبت پیران بزرگوار ،
که سروران دنیا و دین و رهبران شاهراه یقین ، و ملاذ و ملجأ دنیا و آخرت

(۱) مهولانا پاش کوچ کردنی جاری دووهمی به زویری بو بهغدا بو بهکی له
میرزاده کانی بابانی نووسیوه ، وا دیاره مهحموود پاشای کوزی
نهوژه حمان پاشا بووبی .

هستند ، باشد ، از این چه سود که براست یا بنوعی دگر دعوی محبت این مسکین بی مراد کنند ؟ و اگر بالفرض همه عمر و دولت خود را در راه ما باز د ، بچه کار ما خواهد آمد ؟ این مسکین تا دلت می خواهد از شما رضامندیم . اگر جهان ترا هم بتهلکه نیندازد ، و أصلاً غبار خاطری در حق هیچکس نداریم . اما معلوم خاطر شریف بوده باشد که مرشد بزرگوار این آواره اوطان و دیار که بکرات و مرات (پاشا) میگفتند ما او را هم قبول نداریم چ جای (خالد) ، بسیار از مریض عاقبت خیر شما دلگیر و رنجیده خاطر است . و سلسله علیه پیران بزرگوار هم بسیار بمقام غیرت آمده اند ، سبب باین بی ادبها که با این فقیر از حد مروت و انصاف بیرون بوده معمول نموده .

اگرچه سخنهاى این مسکین هم قیاس از هرزه درائیهای معهوده این مملکت میکنند ، و بحرف من باور ندارند ، اما میدانم که آنجناب باور دارند نجات پدرت موقوف بر طیب خاطر نمای پیران سلسله علیه ما است که بآدنی همتی کوهرا چون کاه به باد میدهند .

و حقیر هم از او رنجیده بودیم ، اما محض سبب به رجای شما ازو درگذشتیم ، و از حضرات قدس الله اسرارهم نیز استشفای خواهم نمود تا کار بکجا رسد ، سر رشته در دست من نمانده است ، سعی میکنم اگر خدا قبول کند .

و ضرورت طریقت داعی به آمدن متعلقات این مسکین است ، در آمدن اوهارا مساعده نموده بزودی باینجا برسند ، دگر حق تعالی عاقبت را خیر کند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و هه‌شتم^(۱)

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
از باد خزان درخت گل ایمن باد
ور از نفس کسی چراغ شد افسرده
آن شمع شبستان شرف روشن باد

اگرچه آینهء مصیقل خاطر فقرای بی‌مراد از قنار ناهنجار فساد آن دیار سراسر کدر و غبار شده بود ، اما بعد از آنکه این مصیبت روی داد ، اگر بتفریح خاطر آن در درج اقبال و اختر برج اجلال ، با این همه آزار بصوب وطن انتقال مینمود ، جای آن داشت ، والبته خالی از برکت و سعادت بجهت شما نمیبود ، ولیکن سبب باینکه این مسکین بدون اجازه پیران بزرگوار هرگز بر رحلت و اقامت هیچ مکانی نتواند پرداخت ، و از حضرات مأمور بعودت فوری نیستم ، این وسیله را بهانه ساخته که اکابر اینجا بر حسن ظنی که دارند باین زودی انتقال این مسکین را از دارالسلام بغداد نمی‌پسندند ، و بغایت ابرام و الحاح پیش می‌آیند چنانکه تفصیل از عبدالرحمن خواهند شنید ، حتی چنان مفهوم میشود که بی تشدد کلی و آن هم بیرون از مشرب ارباب فقر است ، فقیر را نخواهند گذاشت که در این وقت عائد شود .

بنا بر این که چندی میباید اهل این مسکین را مأذون فرموده ، و تهیه سفر از وجه مشروع ایشانرا هم ملاحظه نموده ، بایشان هم نوشته میشود که قبول نمایند تا وقتی که اجازه عودت حاصل شود . و والدهام و محمد خان و سائر تعلقات در آنجا برای اطمینان خاطر شریف میمانند ، و خود

(۱) مه‌ولانا هم نامه‌یه‌شی ههر بو میرزاده‌ک‌هی پیش‌وو نووسیود بو سهرخووشی لی‌کردنی به‌بونه‌ی مردنی منالیکیه‌وه و عوزری بو دینیتیه‌وه که نه‌یتوانیوه بچی بو لای بو پرسه .

یقین بدانند اخلاصی که دارند بوجه اتم معلوم خاطر است ، باید ازدیاد آنرا از خدا طلبیده ، باور نمایند که باعث دولت دارین همین است . تا در آنجا بودیم سلوک و رفتار آن بود که میشنیدی . والسلام .

وجه طلبیدن اهل این است که مدتهاست آن ضعیفه را بمشرب درویشی پرورش نموده ایم و بودن ایشان منفعت کلی برای تایید این مسکین دارد . دگر امانت شما و عدل و انصاف است که دنیا هیچ است . والسلام .

نامه‌ی سی و نهم^(۱)

نور چشمان دل‌آویز (یاوزی) و (عبدالعزیز) ! موفق بتوفیقات ربانی باشند . بعدها دو کلمهء پیادآوری این جانب قلمی نموده بودند ، موجب شادمانی گردید .

ورقها ، اشکال ، شمسیه البته بملا محمود میرسانند . و شرح (نخبه الفکر) ملا محمود شیخ المارینی نمیدانم بشما سپرده ایم یا بشیخ صالح . البته زود بدو تسلیم نمایند .

و رکاب اسماعیل بیگ بزین ما انداخته بودند، هیچ آگاه نبوده ایم . بعد از باز آمدن (صاحب) معلوم شد که این رکابها از وی میباشند . ظن چنان بود اگر آنها را باز بفرستیم احتمال دارد که مکدر شود . البته صیغهء ابراء از او طلب نمایند ، واز دعای خیر برای توفیق ما کوتاهی ننمایند . البته برای شما از اصلاح خالی نخواهد (بود) . والسلام .

(خالد)

(۱) مهولانا نهم نامه‌ی له به غداوه بو (یاوزی) و (عبدالعزیز) ناو نووسیوه که دوو که‌سی دلسۆزی بوون ، بو داوای دانه‌وه‌ی هندی ئه‌مانه‌ت به خاوه‌نه‌کانیان .

نامه‌ی چله‌م

بۆ خێزانی نووسیوه له سوله‌یمانی که برّوا بۆ لای بۆ به‌غدا

ضعیفه‌ء عفیفه‌ء ، و هم‌خوا به‌ء شریفه‌ء ، دختر یوسف‌را سلام تام میرسانم .
آنست تصمیم بآمدن شما شد . اگر اهل بغدادی هم تن‌درست و سلیم‌است
اورا هم بیاورند . و اگر نوعی دگراست هیچ به توقف مآذون نیستند ، خود
آمده و حضرت والده‌ام برضامندی کلّی دلالت نمایند که اندیشه نداشته
باشد . و اگر بالفرض حاجت بمساعده‌ء حاکم شد و مبالغه نمودند ، قبول
بعض اسباب سفر اگر از وجه شرعی باشد مانع نیست بشرطی که خود
رغبت نمایند ان‌شاءالله بسیار زود بیایند . از ازدحام مردم به تنگ آمده‌ایم ،
بلکه به بهانه‌ء شما اندکی راحت شویم . و هیچ کتابی را بجا نگذارند ،
همه‌را بیاورند ، و بغدادیان خیمه و کژاوهر را برای شما فرستاده‌اند . دگر
حاجت بتاکید در احتیاط نیست . بسیار باحتیاط شرعی براه بیایند . هنوز
یک منزل یا بیشتر ماند کسی را بفرستند که خبر آمدن شما بیاورد . دگر در
پناه خدا باشند . بینه . و بغیر از محمود و احمد و حسین هیچ کسی دگرا
برای امداد پدرت نیارند . و آن روز که از آنجا حرکت میکنند فقیه
یوسف‌را اگر بفرستند مانع نیست . حاج محمد هم همراه‌است . همین پنج
آدم برای خدمت راه کافی‌اند . اما میباید پر احتیاط باشند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و یه‌که‌م

بۆ سه‌هید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه

له‌باره‌ی ناردنی ژن و مناله‌کانیه‌وه بۆ به‌غدا

سیدا سندا ! البته سبب باین عارضه‌ء مجدد ، و این مکاتیب ابله فریب
که بما نوشته شده بودند تعویق بفرستادن خانه نیفتد . و اگر بالفرض

همشیره محمود سبب به آزار استعجال آمدنرا نمیتواند توقف کند تا وقت توانائی • اما خانه بزرگرا البته میخواهیم که بفرستند و هر مالابدی باشد بر ملا موسای حاجی رحیم محول است •

و اگر خود اهل بغدادی هم تواند بیاید در آمدن اگرچه مقصود نیست ممنوع هم نیست • علی ای تقدیر عذر تعویق نامسموع است •

ظاهرا اهل بغداد پیش ازین عهد کرده اند اگر خانه فقیر بیاید ، با حامل الاغهای رونده تا به کهری استقبال کنند • و ظاهرا حاجی محمد برادر حبیب با چند کسی با کجاوه خواهند آمد •

والده مکرمه را سلام بی حد و انجام میرسانم • امید از ناطلیدن آزرده نشود • بخدا که عین صلاح است تا بموسم پایز ، بلکه تا جواب حقیر نیاید به آمدن مرخص نیست • والسلام •

(خالد)

نامه ی چل و دوهفتم

بۆ سهید عبدالقادی زناوی نووسیوه

سیدا ، سید عبدالقادرا ! آمدن اهل بغدادی هم بتازگی لزومیت پیدا کرده است بعد از آمدن وجهش معلوم شما خواهد شد ، البته او را بدون مزاحم راهی نمایند •

و اگر بالفرض وکلای عالی اراده ابله فریبی با ما داشته باشد که کسی را بدلالیت ما بفرستد ، باز از آمدن اهل فقیر خیالی نکنند که مطلقا بودن و نبودن او در اینجا تأثیری در توقف و رجعت حقیر ندارد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی چل و سیّهم

دیسان بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، عبدالقادرا ! اگر اغتشاش راه مقتضی بدرقه باشد ، خود و شیخزاده‌های (خیوته) با چند کسی از اهل شهر و (کونه کوتر) و (سنگاو) چ سواره و چ پیاده بقدر احتیاج سوار شده تا بامن همراه خانه بیایند . و اگر خود از جهت راه باکی نیست ، مضایقه ندارد . خلاصه علی ای تقدیر توقف را در ارسال خانه جائز ندارند . ولی عهد جمیل الشیم میر جلیل الشأن هم قبول نداریم که مزاحم شود . کاروبار این مسکین اکثر باشاره بزرگان است ، مخالفه اش نامحموداست . خبر شرط است ، آگاه باید بود .

و البته ما ایشانرا اعنی محمود بیگ را از خاطر بیرون نخواهیم کرد ، اگر بتلبیس شیاطین الانس او هم از راه بیرون نرود . امید در کنف حمایت الهی باشد بمنه . و در خصوص رخصت خانه چیزی به میر هم نوشته‌ام . اما بی ضرورت اذن نطلبند . و اگر الاغ کراهه بهم رسد خوب و الا از امیر طلبند ، در میان ما و ایشان دویی نیست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و چواردهم

دیسانهوه بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، معتمدا ! ادامکم الله ! بمبالغهء هرچه تمامتر مؤکد و مبالغ که والدهء مکرمه و شما و نور چشمی محمود به خاطر جمعی تمام در آنجا بمانند ، ناطلبیدن خود و طلبیدن خانه را عین مصلحت طرفین دانسته ، و او را حمل بر قلت مبالغت بحال شما ننمایند .

و خود فی الفور بخانهء ما منتقل شده در پی فروختنش باشند ، هر وقت اتفاق افتاد او را بفروشند . و والدهام اگر میخواهد در همان جا باشد ، باشد . و اگر نزد محمد خان میرود هم مانع ندارد ، و ان شاء الله بی تغییر آلهی موسم پایز البته او را خواهم طلبید .

و کتاب (رشحات) در نزد ملامحمد ملامحمد صادق ، و (حاشیهء سیوطی) در نزد شیخ حسین سیتکی ، و (روضه) در نزد شیخ عبداللطیف ، و (شرح مقامات) در نزد ملا عبدالرحمن قره داغی هستند ، میخواهم . برای احتیاط شما هم لفظ آزادی از والدهام شنوند . فقیر از خلق بسیار وسوسه دارد .

من همان دم که وضو ساختم از چشمهء عشق
چار تکیر زدم یکسره بر هرچه که هست

ده و نیمه کار را بدهند یا بستانند باکی نیست . سخن بسیار است ، ناگفتن بهتر . ثانیاً محمود را ناطلبیدن حمل بر تغافل نفرمایند که بعد از ملاحظه معلوم شد که اکنون آمدن هیچ متعلقی مصلحت نیست ، خصوصاً بغداد بسیار گرم و محمود نحافتی دارد ، باید از این مسکین او را دلالت کلی دهند خاطر جمع باشند ، و صاحبی سیدی شیخ عبدالصمد را با اولاد بحافظ حقیقی میسپاریم که از فتنهء متموجه که بعین عیان مشهود است محفوظ مانند ، و حقیرا گله از جناب ایشان نیست ، مرد دنیا دار را ملاحظهء طرف دنیا و مدارا با اهل تسلط ضرور است . الحمد لله سوای اخلاص بقدر توانا و حسن سلوک چیزی از ایشان ندیده ایم ، و برادر جانی ملا موسای حاجی رحیم من جملهء محسوبان بلکه منسوبان خود میدانیم . امید که در دین و دنیا بمراد باشند .

و بمبالغهء اکیده ثانیاً مؤکد میشود که والدهام تشریف نیاورند تا جواب دوباره می آید . آمدن (و) ازدحام امسال محل کار این مسکین است .

شما در همهء عمر چیزی مصلحت اندیشی این مسکین نکنند ، گنه کار
نمیشوید •

والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته •

(خالد)

نامه‌ی چل و پینجه‌م

له وه لآمی نامه‌ی دایکی و دوو خوشکه که یدا

غلام کمترین خالد ، و بندهء سرافکنده محمود ، بشرف عرض والدهء
ماجده میرسانند سرافراز نامچهء بیادآوری این مسکین قلمی فرموده بودند
رسید و موجب تذکار گردید •

امانت عظیم این است که همه وقت در یاد حق و ذکر مرگ باشند که
عاقبت مرگ است • با محمود و احمد و زید و عمرو کار نداشته باشند ،
و هرچه میخواهند از خدا بخواهید که ذرهء از عالم امکان از حکم او بدر
نیست • و محمد خان در هر جا باشد در پناه خدا است اگر جانب شرع
نگه دارد خدا او را نگه میدارد ، و اگر هرچه نفس و شیطان میخواهند بکنند ،
خدا و رسول او را بیزار ، و این مسکین از وجودش در آزار است ، دگر
چه نویسم ، اگر شنویدند خوب بود •

هر دو مکرمهء عزیزه را بخدا میسپاریم • در کنف حمایت الهی محفوف ،
و در ستر جمیل ایزدی مستور و مکفوف باشند ، بمنه • عریضهء را ارسال
داشته بودند رسید ، موجب کمال خوشنودی گردید •

شما و غیرت خود • این قدر بر تکرار نهی و اثبات و مراقبت معیت
مداومت نمایید که مرادی غیر از جناب اقدس خداوندی در ساحت سینه

نماند ، غبار ما سوی الله را بجاروب ذکر از نشیمن دل همچنان باید رفت
که قابل نشستن مهمان قدس شود .

مهمان عزیز را در نشیمن نارفته طلبیدن سخت بی ادبی است ، مطلق
دنیا را در بند نباشید ، تا ان شاء الله دفعهء ملاقات واقع شود . خطرء ما سوی
الله اگر چه من باشم در دل نباشد ، در شب و روزی طرفة العینی غفلت روی
ندهد .

کسی را تعیین نموده بضرورات خانه پردازد . خود بعمل تصفیه مشغول
باشند ، و بعد از ان اگر مقصودی در صفای خاطر مانده باشد از شما قبول
نمی نمایم .

و هرگز این مسکین را از دعای خیر فراموش ننمایند ، و در پناه خدا
باشند بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه ی چل و شه شه م

بۆ سه یید عهبدولقادی زاوای نووسیوه

سید سینه وسیع معتمد سید عبدالقادر را رشك حساد و رغم جهان
بدنهاد میخواستیم . وکلای عالی بغایت مخلص خود میدانیم . لهذا محمد
خان باید ایشانرا ملاحظه نماید . تا نوازش و مهربانی دربارء ایشان معمول
شود باتتقال مأمور نیستند ، و گاه گاهی اگر ایشانرا دیدن هم کند پر
مضایقه ندارد .

لکن اگر مارا میخواستند میباید که خود را باروح و زن و فرزند در راه
اتباع سید اولاد آدم تلف نمایند ، اعنی برای خاطر مال و اولاد و هوای
نفس مرتکب امر نامشروع نشوند که خدایرا برای دنیا آزردن سخت
بی معرفتی است .

والدهء مكرمه و نور چشمى همشيرهء مهربان و محمود و سائر اهل
بيت را سلام رسانم ، اميداست كه بحسن خاتمه فائز شوند . دگر چه تصديق
دهد بمرادات دارين نایل و بمقاصد كوين واصل شوند بسنه . و عموى زادهء
مكرم سليمان آغارا سلام رسانيم . الدعاء .

(خالد)

نامه‌ی چل و چهوتهم

له بهغداوه بۆ سه‌یید عه‌بدولقادرى زاواى نووسیوه

محرك سلاسل جنون و مهيج پيسان و لواعيج مجنون ، اعنى نامهء شفقت
علامهء سیدی سید عبدالقادر جذبه الله اليه ، و جعله من المقربين لديه رسيد ،
و لسان حال آن منبع شرف و کمال ناطق باین بیت حافظ گردید :

کوتاه نکند بحث سر زلف تو (حافظ)
پیوسته شد این سلسله تا روز قیامت

و کوششی که در تنفیذ مدعای این مسکین فرموده بودند معلوم خاطر
فاتر شد .

باید از زبان ما مهجوران بفرستادگی همشیرهء ام تسکین خاطر والدهام
و اطفای بی‌آرامی اهل بغدادی نمایند ، هیچکدام گله‌مند نشوند . اگر
شدت گرما و عدم محرم شرعی که از ما لابد مسافرهء نسوان است مانع
نمیشد ، البته فی‌الفور ایشانرا ، اعنى همخوابه‌را میطلبیدم . اما چنانکه
یوسف‌را سفارش نموده‌ایم باید صبر کنید، حقیر از ایشان رضامندی داریم .
اما باطن پر ظلمت و قلت‌اهتمام که بفرائض خمسہ در این اوان بهم رسیده‌اند
نزدیک است موجب آزار خاطر شوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و هه‌شته‌م

له وه‌لامی سه‌یید عه‌بدولقادی زاوایدا نووسیویه

سیدا ، سندا ، ملاذا ، معتسدا ! مظنه‌ه قلت التفات از این مسکین نسبت
به شما چه مجال دارد . اگر قصوری در تعارفات رسمی شود ، نظر بمصاحبت
جویی آن جناب است ، والا :

گوهر مخزن اسرار همان است که بود
حقه‌ه مهر بدان مهر و نشان است که بود

و برادر دین و یقین ملا موسای حاجی رحیم ، و ملا احمد یاوزی و ملا
عباس و کاک علی و محمود شیخ ویس و شیخ رسول حلبی و فقیه عثمان
و فتاح حاجی و سائر احبای آنجارا سلام رسان و دعاگو و امیدوار دعای
خیریم . امید قبول فرمایند . والسلام علیکم ورحمة الله . و فقیه اسماعیل
ملا احمدرا با مصطفی برادرش بسلام مخصوص میداریم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و نوّه‌م

بو شیخ مه‌حموودی خیره‌ته‌یی نووسیویه

کاکه محمود ! نمیدانم چه نویسم . رفقای شما غریق دریای نور ،
و شما متوغل در رد و بدل دنیای دوتند . از استعداد بنی فاطمه حیف می‌آید
که همچنان عبث و بی‌حاصل گردد . اگر شمه‌ه از احوال سید حسین درک
کنند که چه معلوم خاطر فرمایند جای رشک است ، اگرچه هنوز قطره‌ه از
دریای محیط بیش نیافته‌است .

بشما امید دگر بود ، اگرچه فی الواقع تعلق خاطر بوجه اتم دنیا

نداشته باشند • اما تبدیل آرایش ظاهری هم سم قاتل است • (انما علینا
البلاغ) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجاهم

دیسانه‌وه بو شیخ مه‌حموودی خٔوه‌ته‌یی نووسیوه

کاکه محمود !

بشوی اوراق اگر هم‌درس مایی
که علم عشق در دفتر نباشد

ان شاء الله تا حین ملاقات این همه قیل و قال را تمام فرمایند • فرصت
تنگ و راه بس دوراست • در خاتمه‌ء غزلی گفته‌ایم :

(خالد) چو هیچکس بسخن مرد ره نشد
بگذر ز هرچه هست و سخن را تمام کن

والسلام ، ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و یه‌که‌م

هر بو شیخ مه‌حموودی خٔوه‌ته‌یی نووسیوه

کاک محمود !

چو میرفتم بسلطان خیالت ملک دل دادم
غرض از چشم اگر رفتی نخواهی رفت از یادم

و فرزندان دل‌بندان نور چشم ارجمند امانت خدا و خواجه‌ء سربلند
نقشبند باشند ، و والده‌ء اوها همچنان ، و مادر مهربانرا بدعا مخصوص
میداریم ، قبول فرمائید • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و دووههم

دیسانه‌وه بو شېخ محمودی خټو ته‌یی نووسیوه

کاک محمود خپو ته‌یی ! وظیفه‌ شمارا بریده‌اند ، خاطر را جمع میاید
داشت . پیران طریقه‌ علیه از احوال متعلقان غافل نیند ، و هیچ آفریده‌
معارضه‌ ایشانرا نمیتواند نسود . معارض ایشان آتش در خدمت و دولت
خود میزند . منتظر باش تا خدا چه ماجرا می‌انگیزد .

بس تجربه کردیم درین دیر مکافات
با دردکشان هر که در افتاد ، در افتاد

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و سیّههم

له وهلامی نامه‌ی یه‌کی له دوستانا

تعویذ جان و مروحه‌ جان ، نامه‌ مودت نشان بسروقت دوستان
صافی جان رسید . چند کس را همراه خود آورده‌اند . اندک ماللی از
ازدحام هست ، اما چونکه بتوسل آن عزیز آمده‌اند ، رضا بآمدن داریم
بشرطی که بر مجرد ملاقات حصر نساینند . زیاده چه تصدیع دهد . حق از
خود برهاند و بخود برساند که کار این است و بس . قدوم شریف بغایت
انتظام است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و چواره‌م

له به‌غداوه بو سلیمان ئاغای ئاموژای نووسیوه له سلیمانی

بو سه‌رخووشی‌لی کردنی به‌بۆنه‌ی مردنی ژنه‌که‌یه‌وه

عموی زاده‌ء ارشد امجد سلیمان آغا بخدا میسپاریم که در دین و دنیا
یار و مددکارش باشد ، و روح پرفتوح مرحومه‌ء مغفوره بجنّت شاد ، و
عمر بازماندگان باضعاف تراب مرقد او در ازدیاد باد .

در هیچ خصوص غباری بخاطر شریف راه ندهند . زن و فرزند
و مال و منال امانت خداست ، هر وقت امانت خود را برد مختار است .

و در خصوص این مسکین هم خاطر جمع باشند . ان شاء الله چیزی
خواهد شد که باعث سعادت دارین شود . والسلام علیکم و رحمة الله
و برکاته .

و همه‌ء اطفالان خانه‌را سلام رسانیم ، قبول نمایند . اگر خدا دوست
دارند ، همه کار دین و دنیای شما بمراد است ، و اگر هرچه هوای نفسانی
شما بود آن طور کنند ، خواهیم هرچه خواهد آن کنند و ارواح پیران
بزرگوار هم از شما در آزار میباشند .

و اگر خواهش نقلت بطرف (اردلان) یا جای دگر داشته باشید از
این طرف مرخص‌اند .

برادری و دوستی این مسکین بدون ترك هوا و فرمان برداری خدا
و رسول صورت نیندد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و پینجه‌م

له به‌غداوه بو مه‌لا مه‌حموود ناویکی نووسیوه

که به‌هوی سه‌بید ئیسماعیل ناویکه‌وه نامه‌یه‌کی بو مه‌ولانا نووسیوه

برادر دینی و مخلص یکرنگی و یقینی ملا محمود را بامداد روحانیت
خواجگان حواله مینمایم که از مزاحم اعدای آفاقی و نفسی در نگهبانی
ایشان باشند .

در مکتوب قرۃ العین سید اسماعیل اسعده الله فی الدارین در خصوص
امر معهود ابرامی نموده بودند . یقین بدانند که این مسکین خاطر آن عزیز را
بسیار مرعی میدارد . اما استعجال نمودن دران خصوص حکمت‌های خفیه
و جلیه دارد .

و شما خود بآمدن این ولا با یک شخص مرخصند . بعد از تشریف
آوردن مشافهت تفصیل مدعا خواهند شنید . باید بدون تعویق برخاسته
عازم شوند ، و زیاده از یک شخص با خود نیاورند . هرچه مصلحت پیران
طریقت و مقتضای امثال شریعت باشد ، ان شاء الله الرحمن معمول خواهد
شد . زیاده چه تصدیع دهد ، نائل فنای اتم و موصول بلطف اعم باشند ،
بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و شه‌شهم

بو شیخ مه‌حموود صاحبی برای نووسیوه

وجود مسعود و نور چشمی محمود را بکنف حمایت ایزد معبود
میسپاریم . ازینکه بصوب این ولا راهی شده ، و شمارا در انجا گذاشته ،
تشویش بخاطر راه ندهند ، بحمد الله خود یقین میدانند هرچه کرده شود
بدون اشاره حضرات نخواهد شد .

اینکه چند نفر اعزه از سکان بخارای شریفه و خراسان بصوب کعبه
معظمه راهی و واصل آنجا میشوند ، در هر خصوص اکرام و اعزاز آنها را
لازم شمرده ، و در وقت رفتن فقه عبدالله بیدرقه گئی ایشان تا به سلیمانی
فرستاده و بنزد عزیز جانی شیخ محمود خیوه تهیی سفارش نموده در آنجا
در هر خصوص تا حین راهی شدن از ملاحظه آنها کوتاهی ننمایند .
والسلام . ختام الکلام .

و والدهام را قدم بوس و سلام میرسانم . ان شاء الله عنقریب عودت
خواهم نمود . والسلام علیکم .

نامه‌ی پهنجا و جهوته‌م

له وهلامی مریدیکیا که داوای پله بهرزبونه‌وهی لی کردوه

داغدار الم نابافت مهجوری ، و گرفتار قیود خودبینی و مغروری ،
مسکین بی بضاعت خالد کرد شهرزوری . بعد از تقدیم دعا مصدع میشود
که نوازش نامه‌ء آن جناب مشتمل بر بعضی آثار تواضع و حق جویی رسیده ،
بر خاطر شریف هویدا است که سید اولاد آدم صلی الله علیه وسلم بصدر
شریف خود اشاره نمودند و فرمودند (التقوی هی هنا) و معامله با این طایفه
علیه باورای گفتن و نوشتن است . اگر اخلاص و طلب بدل بدرجه قبول
ایشان رسید خود بخود امر باین درمانده میفرمایند که فلان کس مقبول است ،
و الا بمصاححت آن کس که بتوقف میافتد (الی ان یبلغ الکتاب اجله) . این
فقر اصلا اعتماد بر کشف و ماجرای خود ندارد ، همین اعتصام کلی به ذیل
عنایت پیران بزرگوار است (روحی فداهم) ، و از امر ایشان مطلقا تجاوز
نمیتوان کرد . اگرچه خاطر بقبول و بهره‌مندی آن جناب سخت متعلق است ،

و سخن اظهار و رفع مظنه و ولایت و صلاح کردن باشد ، با شما گفته ایم
صرف برای فتح الباب قبول حضرات است • خود میدانند که گفته اند :

مدح و ذمت گر تفاوت میکند
بتگری باشی که آن بت میکند

درین رباعی خوب تأمل باید کرد :

افسوس که وقت کار از دست برفت
ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت نا پاینده
صد دولت پایدار از دست برفت

حضرت مولانا قدس سره العزیز در مثنوی میفرماید :

بی عنایات حق و خاصان حق
گر ملك باشد سیه هستش ورق

شیخ مشو ، ملا مشو ، این مشو ، آن مشو ، مسلمان شو • مسلمانی
کاری بس بزرگ است • اگر از همین مردان بر کسی واردات متواتر شود ،
و اگر اعضایش خشك گردند ، منت از صاحب حال نیست ، از واسطه آن
حال است •

اما اگر ظاهر و باطن باتباع سید اولین و آخرین صلی الله علیه و علی
آله و صحبه اجمعین آراسته شود ، حال همه و بال و کشف همه استدراج و
ضلال است ، و از نحوست بیدولتی که دارند به دولت استقبال عنایت نامه
پیر دستگیر هم فائز بشوند ، خدا عاقبت خیر بکند ، آمین • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و هه‌شته‌م

بۆ پرسه‌لی کردن بۆ دوستیکی نووسیوه

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
از باد خزان درخت گل ایمن باد

اگرچه مصیبت مرگ اولاد که پارهء اکباد و جگر گوشهء عبادند ، اکثر اصحاب صبر و سداد و ارباب هوش و رشادرا از جا میبرد ، و اما بحقیقت که سبب وصال محبوب بی‌مثال و موجب دولت دیدار جمال ذی‌الجلال باشد نعمت است نه بلاء ، و راحت است نه عناء . و مرد حکمت نیوش تیز هوش که کوه راسخ حق الیقین و دوحهء برومند صاحب ثمر اسلام و دین است از هبوب عواصف نوائب از تزلزل امین و نعمت و تقشش بشکر و صبر حسرت بخش و غیرت‌فزای دیو لعین و جالب رحمت ارحم الراحمین است ، اگرچه حسن ظن بشما محقق است ، اما غرض ادای سنت دین و احیای سیرت سید المرسلین است (قل الله ، ثم ذرهم) والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و نوّه‌م

دیسانهوه بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، سید عبدالقادرا ! حقیقت امر این است بخدا که این فقیر مطلوبی غیر از خدا ، و مقری و وطنی سوای قبر ندارد ، و برای مثل شما اکابر معلوم است رندی و قلندری و بی‌وطنی مناسب نمی‌نماید .

ما هزار نظام دنیا را بمویی برهم میزنیم ، و غیر از قدم تجرید خوش نمی‌نماید ، پیشتر بنا بجانبداری بعضی اقربا و احبا گاهی بحث دنیا سرزبانی نقل میشد . صرف نظر برعایت قلوب دوستان محجوب بود . اکنون

اصلح را در ترك ماسوی و مقید ناشدن بچیزی دانسته ایم ، و کسی فریب
ندهیم بهتر است ، کار این مسکین در دنیا نه مانند دگر مردم است ، هر طایفه
همانا گمانی دارد •

من دانم و دوست هرچه هستم هستم
و عباس و موسی را سلام رسانم • والسلام •
الداعی :

(خالد)

و حضرت مولانای امکانگی قدس سره ، مدت ها در کمال عسرت و مذلت
ظاهری طالبان حق را بوصل محبوب حقیقی هدایت میفرمودند • روزی با
جمعی مریدان در خارستان میگذشتند ، بعضی از مریدان پا برهنه بودند ،
هر لحظه خاری در پایشان میخلید ، و آه سردی از درون دردناک میکشیدند ،
و قدم از پیروی آن پیر طریقت باز نمی گرفتند • دفعهء التفات فرمودند
و گفتند : برادر تا خار المی در پا نخلد ، گل مراد نخواهد شکفت • آن
طالب بهمان قدر خوشنود شد • کار فقرا همگی مردن و خون خوردن
و خانه ویرانی است • و این مسکین در غزلی گفته است :

در اقلیم محبت از خرابیهاست معموری
به سیل اشك باید کند اساس خانهء خود را

بالجمله از قبض و بسط چاره نیست ، اما عاقبت همه خیر است • در
طریقت هرچه پیش سالک آید خیر اوست •
والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته •

(خالد)

حق (تعالی شأنه ، و تنزه سلطانه) به اقصی مراتب فنای اتم که ترك
تعلق نعیم دارین است برساند ، و از (أعدی الأعادی) مردان راه که نفس

اماره‌است برهاند ، و مصداق این رسیدن و رهیدن جز این نیست که رغبت مردم و انکارشان و مدح و ذم عالم و جحود و اقرارشان در نظر سالک یکسان شود ، چنانکه گفته‌اند :

**نفع و ضرر گر تفاوت میکند
بتگری باشی که آن بت میکند**

محض ساده لوحی است که برغبت مردمان فرحمند ، و از بی‌رغبتی ایشان ناخرسند شوند ، که احیاناً این صعود و نزول برای امتحان میشود (نعوذ بالله من هذا) •

خطاب مستطاب (فلعلك باخع نفسك) الآية با سرور کائنات علیه افضل التحیات باریک بینان اهل ارشادرا موعظه تمام است •

و احوال محمد حمزه آغا موجب شکر است • باید بقدر مقدور در اتباع سنت و ترك هوا و هوس بذل مجهود نمایند • اگرچه کشف گویی و اطلاع بر مغیبات در نظر این طائفه علیه بی‌اعتبار است ، اما اشعاری بحسن استعداد دارد • از شکر این نعمت غافل بودن نهایت دون همتی است و شکر در اتباع اوامر منعم است جل جلاله • • احوال فقه محمد مقبول است ، اگر چند وقتی دگر تمام قوای ظاهره و باطنه را با محافظه بر نماز جماعت و احتیاط در نغمه با جمال محبوب حقیقی صرف نماید ، تا غفلت کلی با استمرار از ماسوی الله حاصل شود ، امید فنای حقیقی است که حاصل شود • این همه تأثیرات عبرتند • بود که ارباب انکار را اعتقادی حاصل گردد • اما طالب باینها غره نباید که شود تا فنا بحصول نرسد ، همه احوال را رجوع قهقری نزدیک است • (نعوذ بالله من الحور بعد الكور) •

هرچند میسر شود تایید شریعت غرا هم مقصد پیراست • هزار کشف

و کرامترا باحیای سنتی برابر نمودن از نارسائی است . دگر چه نویسد ،
جمله سر خواص و شر عوام گفته شد . والسلام والا کرام .

بعد از نوشتن مکتوب دوباره از زبان همهء دوستان خود عرض دعا
و سلام بخدمت مقدسهء قبلهء مراد و پیر برزگوار کردیم ، و از آنجا که
اتباع شریعت محمد صلی الله علیه وسلم طینت ایشان ، برای رفع حق
شرعی شما که رد سلام است ، به کَلک درر بار جوهر تثار علی الاجمال جواب
سلام همه را ترقیم و مکرر سعادت احباب این درماندهء گرداب خودبینی را از
حضرت ذی الجلال والا کرام طلبیده اند . و سید عبدالقادر را با محمد خان
و والدهء مکرمه و همشیرهء محرمه و هم خوابهء ضعیفه و محسودین و بکررا
که زیاده اختصاص دارند هست باطنی هم عنایت فرموده اند .

چنانکه اگر مدهء یک هفته هر روز بی حرکت هیچ عضوی زبان بکام
چسپانیده با همه فکر و خیال هر روز چهار پنج هزار (الله الله) بزبان خیال
گفته ، متوجه بطرف قلب صنوبری شوند ، خود هم معلوم خواهند کرد که
قلب شماها ذاکر شده است .

و بکشف صحیح جمعی کثیر از اولیا ثابت شده است که ایسان آن کس
که قلبش ذاکر شده باشد محفوظ میماند ، چنانکه حضرت نیز فرموده اند ،
و آن بی شعور ذاکر هر لحظه در ترقی میشود و در خواب از بیداری زیادتر ،
و در مرض از صحت ، و در مرگ از حیات بیشتر ذکر مأمول و عام است ،
و نور دیده مرزا اسماعیل خودم اگر شماها قدر این دولت را میدانید ،
و اگر نمیدانید فقیر در نزد همه حقوق شمارا بتسبب این سعادت ادا نموده .
والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

نامه‌ی شه‌سته‌م

بو دوستی‌کی نووسیوه که خه‌بری داوه‌تی هندی کتیبی فه‌وتاون

محبوب حقیقی تقدس جماله غیوراست ، چونکه این مسکین را از جمله
دنیا و مافیها تعلق خاطر به کتابها هست ، بمقتضای غیرت محبویت ، هر
روز کتابهارا یا بغارت میدهد و یا در آب می‌اندازد .

بلی سلطان معشوقان غیوراست
ز شرکت ملک محبویش دوراست

سر و مال و عمر و زندگانی و دنیا و آخرت همه فدای جمال باکمال
او ، این رباعی چه مناسب مقام است :

هر شب ز غمت نعره بر افلاک زنم
وز دست غمت سینه به صد چاک زنم

چون موج زند عشق تو در سینهء من
درس و ورق و کتاب بر خاک زنم

افسوس حکایت عشق بیایان نمی‌آید . والسلام علیکم .

ولد بزرگوار آن برادر وفادار و مهماندار ستوده اطوار سید نورالدین ،
و ملا مصطفی ولد قاضی برادر خود و شما و سایر احبای آن دیار را دعاگو
و سلام رسان و امیدوار دعای خیریم ، و مأمول از همه رعایت مضمون این
بیت حافظ است :

جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
هزار بار من این نکته کرده‌ام تحقیق

والسلام ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و یه‌گه‌م

بو عوثمان به‌گی برای مه‌حمود پاشای کوزی عهدولزه‌حمان پاشای

بابانی نووسیوه

حق جل شأنه و تقدس سلطانه ، ذات حمیده صفات امیر بی‌ظیر ،
و امیرزاده‌ء والا تبار روشن ضمیر ، بامداد روحانیت اولیای کرام مؤید
داراد ، بسنه .

درین وقت نوازش نامه‌ء مشتمل بر کمال خلوص و آداب‌دانی ،
و متضمن وفور تواضع و مهربانی ، بیادآوری این مسکین بی‌مراد ارسال
و ایفاد شده بود ، و در طی آن چشم عنایت و گرشمه‌ء التفاتی از همم‌علیه‌ء
درویشان دریوزه نموده بودند ، رسید و باعث تحرک سلسله‌ء همت و توجه
عنایت شد .

اما اینکه ، هرگز در خصوص امداد و اسعاد در عسر و یسر و غربت
وطن نسبت به برادر بزرگ شما (محمود پاشا) اصلاً کوتاهی ننموده بودیم .
حتی بعد از آنکه بدولتی مشرف شدیم که سلطان هفت کشور را در جنب
او (کالمعدوم) است ، باز سبب باینکه پیشتر او را بمخلص خود محسوب
نموده بودیم ، او را فراموش نکرده ، و نسبت بایشان عنایتهای نموددایم که
بخاطر کسی نیامده .

همینکه حاکم شدند بغرور ایالت چند روزه که آن هم از یمن حضرات
ما بود ، بطرحی مغرور شدند که گویا میان ما و ایشان آشنایی نبوده‌است ،
و حقوق عنایت مردان خدا را بالمره منسی نمودند . چشم ما از تایید
و صاحب‌داری ارباب دنیا ترسیده‌است . دل نمیخواهد که لاف محبت
و پیمان و اتحاد و مودت را با کسی بندد ، و اما اینقدر ثابت که این مسکین
همیشه دعای توفیق و نصرت در حق امرای عادل که اهل مروت و راعی

حال برآیا باشند ، کرده و میکنم ، و هرچند بترویج شریعت و ترحم با رعیت
کوشند ، بهمان مقدار شایسته ادعیه این مسکین خواهند شد .

دگر اصلاح حال و حسن مآل را برای آن مرکز دائره اقبال ، از ایزد
بیهمان ارتجا و سوآل مینمایم .

والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و دووهم

بۆ عوثمان به‌گی برای مه‌حمود پاشای نووسیوه

امیرزاده نیکوکار والا تبار عثمان بیگ را بحسن احتمای هم علیه
پیران سلسله سنیّه حواله مینمایم ، یار و مددکارش باشند . نوازش نامه
که پیشتر به یادآوری این مسکین بمعیت شیخ محمد (آدم بوداق خان)
فرستاده بودند . رسید . اما رافعش در حین عودت این فقیر را مطلع ننموده
معاودت نمودند ، لهذا نوشتن جوابش اتفاق نشد .

و در مکتوب دوم ملالی نظر بنانوشتن جواب آن اظهار نموده بودند ،
یقین بدانند که خاندان شما امروز از خورد تا بزرگ محسوب سلسله علیه
پیران طریقه ما میباشند . پس اگر بمقتضای سکر درویشی و ذوق حال
احیانا قصوری در تعارفات رسمی با یکی از شما واقع شود ، باید حمل بر
قلت التفات نکنند که ارباب احوال را در بعضی حالات امکان و پرداخت
آداب رسمی ندارد

و اینکه داخل طریقه علیه شده‌اند ، بسیار خوب کرده‌اند . (بآی وجه
کان) تعلق باین طائفه علیه غنیمت است . اما باید ان شاء الله اندکی نیت
خود را بهتر نموده ، رغبتی مجددی باتباع شریعت حاصل نمایند تا زیاده

قبول پیدا کنند که مقبولیت در پیش این بزرگان بقدر پیروی شرع
از هراست ، تا آن پیروی بیشتر مقبولیت بیشتر ، تا کمتر کمتر . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و سی‌ه‌م

له وه‌لامی به‌کی له گه‌وره پیاواندا (که وا دیارده مه‌حمود پاشا بووبی)

بعد از طول ازمنه، تطاول و غرور و وفور بی‌التفات و معارضه، این
مسکین مه‌جور ، نوازش نامچه، مبنی بر حسن اعتقاد و کثرت اخلاص بنامزد
فقرای بی‌مراد ارسال و اصدار فرموده ، و بعضی مرامرا در طی آن بسفارش
عبدالرحمن حواله نموده بودند رسید ، و مضمون نامه و سفارش مفهوم
گردید .

دعوی بقای حسن ظن سابق فرموده بودند ضمیر ارباب فقر ازینکه
ساده و بی‌غباراست ، بعد از این همه ماجرا نتوانستم که بگویم چنان نیست .
اما هرچند تأمل نمودیم شاهد بر طبق این دعوی و بینه بر صدق این مدعا
نیافتیم . همین دوباره جواب صریح صحیح را بسفارش عبدالرحمن موکول
نمود . البته تفصیلاً خواهند شنید .

این قدر حجت‌های قاطعه مسکته هستند . اگر بعضی نوشته شوند
میدانیم خود هم بانصاف فقراء معترف خواهند شد . اما طول و تفصیل از
مقوله، امر لایعنی دانستیم . (^(۱) باین بیت حافظ ختم نمودند :

اندکی پیش تو گفتم غم دل ، ترسیدم
که دل آزرده شوی و نه سخن بسیاراست

والسلام علی من اتبع الهدی .

(خالد)

(۱) ثم شوینه له ده‌سنووسه‌کی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به بو‌شی هیلرا‌بو‌وه .

نامه‌ی شه‌ست و چواره‌م

بو لای یه‌کی نه میرزاده‌کانی بابان

امید ، ذات خجسته صفات امیر روشن ضمیر بامداد روحانیت پیران
کبار مؤید باد . دوباره این مسکینرا بنوازش نامچه‌ء یاد ، و بمعیت مخلص
صادق الوداد (^(۱)) اصدار و ایفاد فرموده بودند ، رسید ، موجب
تشییّد مبانی اخلاص آن امیرزاده‌ء جمیل الشیم گردید . باید بکسان نیازمندی
مزید اخلاص ارباب فقر را از ایزد بی‌نیاز مسؤول ، و از آن فتح الباب مآرب
دارین مأمون نسایید .

برای تیسیر مدعای محسوبیت مرارا تبرکی طلبیده بودند ، آنست يك
قطعه شانه و يك رشته تسبیح را بجهت آن عزیز روانه نمودیم ، البته بنظر
خواهد رسید .

زیاده مصدع نشد ، کامیاب مطالب دارین گردند ، بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و پینجه‌م

بو شیخ شه‌مسهددینی مریدی نووسیوه

محب صفوت آیین ، و مخلص صداقت تضمین ، جناب شیخ شمس‌الدین .
حق سبحانه و تعالی باقصی مراتب جنون محبت خود که غایه‌ء مرام مردان
راه‌است برساند ، بمنه .

بطاقه‌ء مملو از محبت و صداقت بیادآوری این مسکین قلمی و ارسال
فرموده بودند ، رسید . موجب تجدید اقتساب و تعلق بسلسله‌ء علیه گردید .

(۱) شوینی ئەم بۆشایی‌یه له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستماندا هه‌روا به
سپی‌یه‌تی هیلرا بو ده .

وصیت است که قلیل این طریقه را کثیر دانسته ، تسک باین خاندان
عظمی را سرمایه دولت دارین دانند . اصل اراده این طایفه کاری بس
بزرگ است . ذکر و کیفیات و شهود اگر باشد دولت دیگر است .

گفته اند تا حق تعالی بتجلی بر باطن بنده متجلی نشود . آن بنده مرید
خاندان اولیا نمیشود . غرض این است که از شکر نعمت اراده این طایفه
غافل نشوند که حدیث (المرء مع من احب) مشهور است و بر السنه خواص
و عوام مذکور است . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌دست و شه‌شهم

دیسانه‌وه بو شیخ شه‌مسهددینی نووسیوه

برادر طریقه ، و مخلص فی الحقیقه ، شیخ شمس‌الدین را بمدد روحانیت
پیران کبار موکول میداریم . از کمال مهر و وفا بدو کلمه فقرای بی‌مراد را
غریب نوازی فرموده بودند ، رسید .

چند روزی باشاره حاج محمد مشغول بذکر لطائف شوند ، بعد از
آن ایشان اگر مناسب دانستند ، شمارا به تقی و اثبات مأمور مینمایند .
و درین خصوص بحاج محمد هم اشاره شده است . وصیت عظیم
همین است ناموس صلاح و نیکنامی شمارا از فیض باطن فقرا باز ندارد که
هرکس بصاحب باطنی در عصر او باشد باور نکند ، یقین است اگر در عصر
رسول الله صلی الله علیه وسلم هم میبود بآن حضرت باور نمیکرد .
و باوری که اکنون دارند سبب به عدم معاصره و نبودن عیب و عار است که
سبب به کمال شهرت آنحضرت صلی الله علیه وسلم برای او عار نیست
بگوید من غلام آنحضرتم ، بلکه از ربقه غلامی او سر برون بردن عار
و ادبار است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و چه‌وتهم

بۆ یه‌کێ له مریده‌کانی نووسیوه

حق سبحانه بسدد روحانیت پیران بزرگوار بر جاذبه، طریقت و صراط المستقیم شریعت پاینده دارد بمنه . محبت نامچهء ایشان پیادآوری دوستان قلمی نموده بودند رسید، موجب تذکار عهود مودت گردید. امانت و وصیت کلی این است که از تذکر مرگ و آخرت منعم حقیقی غافل نشوند و تا میتوانند از اتباع سنت سید المرسلین در ترقی باشند، و همه روز هزار تهلیل زبانی است که نشنوند^(۱) با وقوف قلبی و لحاظ معنی عادت کنند تا مرادی در ساحت سینه بجز از مطلوب حقیقی نمانده باشد . بنده از ایمان حقیقی دوراست و در کلمهء توحید کاذب، زیرا در مذهب پیران طریقه هرچه مقصوداست معبوداست چنانکه گفته‌اند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
تیغ (لا) برکش که آن معبود تست

خلاصه مدعا در طریقت بی‌مرادی است و از ماسوای مولای حق آزادی است . دگر همه هیچ‌است . کشف و کرامات مردان خدا بلا دانند در بند آنها نباید بود، و این مسکین را بدعای توفیق در اتباع سنت یاد نمایند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و هه‌شته‌م

بۆ عوئمان به‌گی برای مه‌حموود پاشای بابانی نووسیوه

بسم‌الله الرحمن الرحیم

معتقد کامل الاعتقاد، و محب مخلص پاکیزه نهاد . امیر روشن ضمیر

(۱) له چهند ژسته‌ی پیشوودا هندی ناته‌واوی هه‌یه، به‌داخه‌وه له‌به‌ر نه‌بوونی ده‌سنووسی‌تر بۆمان ژاست‌نه‌کرانه‌وه .

عثمان بیگ بحافظ حقیقی میسپارم ، از شر انکار ارباب فقر و فنا (که) سم قاتل و بلای هایل است حارس و نگهدارش باد ، بمنه .

شما بدفعات چه به سفارش و چه به تحریر مکاتیب تمنای عودت این مسکین بولایت خود مینمودند ، و انواع دلالت و اظهار اخلاص نسبت باین فقیر میکردند . اکنون این فقیر رو بولایت شما آورده^(۱) ، و چند روزی بمهمانی در کوهستان (سرگت)^(۲) نیت سکونت دارد . انواع حرکات عجیبه ، نسبت باحبای این جانب کرده میشود . این کار جای تعجب است .

نظر بمبالغه‌های پیشین و به آداب بزرگی و مهمان نوازی چنان گمان میبردم شماها اگر خود باستقبال فقیر نیایند ، البته کسی را از معتبران خود خواهند روانه نموده . اکنون علاوه همه میشنوم که انواع سخنهای ناشایسته در مجالس شما باین مسکین گفته میشود ، و در صدد ایدای بعضی فقرای که محبت فقیر دارند هستند ، و هزار افتراء از زبان این جانب و متعلقان این جانب بگوش و کلای عالی رسانیده‌اند و ایشان هم باور نموده‌اند .

این حالت مأمول از هوش و فهم و کلای عالی نبود ، چرا ایشان اول تا باخر این مسکین را از همه کس بهتر میشناسند ، و مردم اهل عناد از افتراء کوتاهی نمی‌نمایند .

خلاصه اگر مروج طریقه علیه نقشبندیه است این مسکین است ، و اگر شایسته گفتگو و نزاع است هم این جانب .

اگر ملاهای که انکار ارباب فقر مینمایند راست میگویند و دعوی برای خدا مینمایند ، کار مردان دشنام دادن و غیبت فقرا کردن نیست .

(۱) مه‌ولانا هم نامهی له و سهرده‌مه‌دا نووسیوه که له به‌غداوه هاتووه بو ههورامان بو هاوینه‌خوری .

(۲) سرگت : دی‌یه که له ناوچه‌ی ههورامان و سهر به ناحیه‌ی خورماله .

شما خود جوانی سعادت‌مند هستید ، برای خدا نائره ، این فتنه و فساد را خاموش گردان . برخیز و شیخ معروف و ملا صالح و شیخ عبدالرحیم که از اکابر علما هستند ، همراه خود آورده . اگر میگویند که ما عار داریم نزد فلان برویم ، این سخن مسوع نیست ، زیرا ایشان بزعم خود دعوی برای خدا میکنند نه بنزد این جانب می‌آیند . و اگر بقریه (سرگت) نمی‌آیند ، بشهر (گلغبر) ^(۳) هم بیایند رضا داریم و ما خود بآنجا خواهیم آمد .

با وجود اینکه پیش از این ایام حکومت پاشای مرحوم شیخ عبدالرحیم و شیخ عبدالکریم ^(۴) با چند نفر از اشخاص معتبر بنزد شیخ رضای بیلو ^(۵) که علم و معرفت او معلوم خاص و عام است رفته‌اند ، چه جای فقیر که چندها از سادات و علمای منتهی مانند ملا یحیای مزوری و شیخ احمد بغدادی و ملا عبدالرحیم زیارتی و ملاهای کوی که خود اوهارا میشناسند مرید و معترف حقانیت کار فقیراند .

و شما خود هم حاضر مجلس شوند ، این فقیر با اوها مباحثه و گفتگو میکنم . اگر معلوم خاطر شد که سوای عناد و حسد و افساد غرض دگر دارند ، خوب . و الا بعد از آن اگر این مسکین دعوای ارشاد و مشیخت نمود معلوم میشود دعوی پوچ و عبث میکنم .

و اگر خود ملاها نمی‌آیند ، شماها که ارباب جاه و دولت دنیايند ،

(۳) گولعه‌نبر : خورمال .

(۴) نه‌بی نه‌وه‌مان لی تیک‌نه‌چی که نه‌م (شیخ عبدالکریم) ه شیخ عه‌بدولکه‌ریمی به‌رزنجی برای شیخ عه‌بدولزه‌حیمی به‌رزنجی و ماموستای مه‌ولانا نی‌یه ، که‌سیکی‌تره ، چونکه به‌پیتی مه‌رئی‌یه‌نامه‌ی شیخ عه‌بدولکه‌ریم که مه‌ولانا نووسیویه و له دیوانه‌که‌یدا هه‌یه ، نه‌م ذاته له ۱۲۲۲ ی هجریه‌تدا کوچی دواپی کردووه که نه‌کاته پیش س‌ه‌ف‌ری مه‌ولانا بو هیندستان و له‌ورژو‌ده‌دا باسی شیخیه‌تی مه‌ولانا له‌ئارادا نه‌بوه .

(۵) بیلوو : دی‌یه‌که له مه‌ریوان . شیخ زه‌زا له نه‌وه‌ی شیخ عه‌لی‌یه کوسه‌ی دؤل په‌مووه .

و پدر مرحوم شما بسیار نیکبها با این مسکین دارد ، برای شما مناسب
نمیدانم به سخن بیهوده اذیت دل اهل فقر را بر خود روا دارید • یقین
بدانند این فقیر اگر خود ولی نیست ، اما تمسك بسلسله اولیا دارد ،
و اولیارا رنجانیدن برای دین و دنیا ضرر کلی دارد •

والحاصل شما میباید آمدن آنجارا تصدیق ندانند که باعث چندها اجر
و ثواب و موجب رفع چندین کشاکش میشود • والسلام ختام الکلام •

(خالد)

و حاضر گوشه کم نامی (خالد) محبتهای سابقه و مودت‌های لایقه شما را
نصب العین خاطر دارد • یقین است که به بهره از فقرای بی‌مراد فائز خواهند
شد تا کی باشد و چند باشد ، و این قدر بشارت اهل سعادت را کفایت دهد •
و هر وقت اراده آمدن نمودند يك دو روز پیشتر تا به اینجا میرسند
روزه داشته ، و به نان مرکز سعادت و سیادت (شیخ محمود) افطار نموده ،
چیزی دگر نخورند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و نۆه‌م

له وه‌لامی یه‌کی له گه‌ورده‌کانی سوله‌یمانیدا

درویش بی‌نوا مصدع رای آن مایه مروت و وفا میگردد • پیش از
این بمعیت سید اسماعیل نوازش نامه بیاد مهجوران قلمی و اشاره زبانی
برای مراجعت بصوب وطن فرموده بودند ، و بصحابت ملا عباس دوباره
مؤکدا تصویب نموده بودند • معلوم است هرچه رای صواب نمای عزیز
بدان تعلق گیرد نسبت باین مسکین عین صواب است ، اما صحبت رفیق غیر
شفیق امر شاق و تکلیف ما لا یتطاق است • گفته‌اند :

تا توانی میگریز از یار بد
 یار بد بدتر بود از مار بد
 مار بد تنها همی بر جان زند
 یار بد بر جان و بر ایمان زند

بتفصیل جواب مدعارا حوالهء تقریر ملا عباس نمودیم ، ان شاءالله
 بسمع شریف خواهد رسید . و ثانیاً وصیت است اندکی همواره راه عنایت
 و مواهب و اهب بی مثال را تقدس ذاته بر خود گشاده داشته ، بکلی راه
 نسیان جانب خدا و فراموشیء زلزلهء رستاخیز بر خود جائز ندارند که نه
 شاه میماند و نه وزیر ، و نه پاشا میماند و نه امیر ، نه غنی میرهد و نه فقیر ،
 نه ظالم جان برد و نه اسیر . هرچه در عالم خاك است خاك شود ، و اسسشان
 در دیوان هستی پاك شود ، و هر که بفرح غروری دارد غمناك شود . بعد
 از نزول ملك الموت مریض مرض موت بهبودی ندارد . و بعد از هبوط
 بسهاوی هلاك ندامت سودی ندارد . (لیس فی الدار غیره دیار) . (لمن
 الملك اليوم ؟ لله الواحد القهار) والسلام ختام الكلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتاهم

له وهلامی که سبکدا که داوای به مهنسوب بوونی مهولانای کردووه

از روحانیت پیران بزرگوار استدعا اینکه بایسان کامل و حسن خاتمه
 سرافراز ، و مورد مراحم رءوف بنده نواز شوند . از عنوان نامچه اریحهء
 طلب بمشام خاطر رسید ، خصوصا رافع لسانا مؤکد آن امر گردید . اگر
 زندگی باشد بعد از ملاقات بهره خواهند برد ، و الا همین اخلاص شما کاری
 میکند . (المرء مع من احب) مشهور است .

وصیت عظیم همین است از سابقهء رحمت بیدریغ غافل نباشند . واگر

معامله بفضل بود کار سهل است ، و گر نه عبادت یقین در آن بارگاه بجوی
نیرزد • و غرض از عرض این است سبب بکثرت گناه پا بسرحد مأیوسی
ننهند و ازین سر دیو لعین فرصتیاب نشود • شاعری گفته است :

مائیم پر گناه و تو دریای رحمتی
جایی که فضل تست چه باشد گناه ما

کلام مقبول گفته است •

و حسن ظن که بفقرا دارید بی اثر نخواهد بود • والسلام والا کرام •
و نرجو من الله حسن الختام • و اگر بسجود قبول غائبانه اکتفا میکنند
قبول است •

(خالد)

نامه‌ی حه‌فتا و یه‌که‌م

له وه‌لامی دوستیکیا که بانگی کردبوو بچی بو لای

اگر بخواهند دور و نزدیک برابر است • فقیر از آمدن آنجا
ممنوع است ، و از زیارت آن جناب محروم تا حکمت چه باشد •

وصیت کلی همین است : هر کس را بر فسق و معصیت مبتلا بینی خود را
از او بهتر ندانی • اگر نفس امارهء مکاره بمقتضای بشریت چیزی از حسب
و نسب در میان آورده و وسوسهء بهتری یا برابری در میان آرد ، بقلب
صنوبری متوجه با لحاظ رابطه استغفار کنند • ای بسا خرایان او باش که
با کشف و کرامت از دنیا رفته‌اند ، و بسا ارباب علم و عمل و حسب و
نسب و کمال و عرفان که مرشد وقت بوده‌اند بی‌ایمان مرده‌اند • هرگاه
مدار بر خاتمه باشد • مجال عجب را بر خود گذاشتن از غایت ادباری است •

بالجمله رضای ما دران است رضای مادران است • موجب خوشنودی
ایشان برای شما بغایت سودمند است • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و دووهم

له شیوه‌ی گله‌یی کردندا بو دوستیگی نووسیوه

اعزاز غریبان سبب ذکر جمیل است • جانا مگر این قاعده در شهر شما
نیست ؟ وجود و عدم دوستان بی‌استقامت برابر است • اما سبب باینکه
اگر مهلت دهد درین موسم پایز عزیمت حرمین شریفین جزم است و احتمال
دارد بعد ازین راه مکاتبات و آمد و شد کمتر مفتوح شود ، مناسب دانست
آن یار وفادار را بدین دو کلمه یاد نمایم • و اگر دوباره سوگند خورند که
قطع رشته و قطع مادهء مکاتبات نمایند باکی نیست •

ما خود کمر بدشمنی کس نه‌بسته‌ایم
وگرم بحال زار نه تفقد کند کسی

و سید بزرگوار را اگر سلام رسانند ازین ظرف مرخصند • باقی
خدای تعالی ما و شما و سائر مسلمانان را بدولت حسن ختام سرافراز
و بردوام استقامت و محبت ارباب فقر و فنا ممتاز دارد • انه ولی التوفیق •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و سییه‌م

له وهلامی نامه‌ی موحه‌مهد به‌ئندا

امیر روشن ضمیر درویش نواز محب قدیم محمد بگرا بعنایت الهی
محول میداریم که بکمال اخلاص دیوانگان محبت خود سرافراز و ممتاز
فرماید که سررشتهء سعادت دارین هسین است •

دو کلمهء پیادآوری این مسکین رقمزد بنان شده بود رسید .
موجب تودد و تذکار احوال آن مخلص جانی گردید . امید که کامیاب
دولت سرمدی و سعادت ابدی که نتیجهء رضای مولی و رضوان ایزد
تعالی است نائل شوند ، دولت مستعارهء دنیا هم در ضمن آن است .

عزیزی اشاره بتوغل در دنیا و نسیان آخرت گرو دفتر نموده است :

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت ناپاینده

صد دولت پایدار از دست برفت

باقی از شر مکاره مصون ، و بدولت دارین مقرون باشند . والسلام

ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و چوارهم

نه به‌غداوه بو عیسا به‌گی نووسیوه

منظور عنایت درویشان از خود رسته ، و مورد همت فقرای از هم
گسسته ، و پروردهء نظر مجردان به حق پیویسته ، آغای عالی شان عیسا
آغا ، امید که ذات کثیر الخیرات آن پاکیزه نهاد با عمر و سعادت اولاد
امجاد الی یوم التناد در کنف امداد همم بمراد رسیدگان بی‌مراد محفوظ
و مکنوف باد .

نامهء شوق انگیز محبت آمیز را بعنوان التماس توقف بنامزد این مسکین
قلمی و ارسال داشته بودند رسید ، مایهء زیاده استحقاق منظوریت ایشان
گردید . چونکه فقیر با کمال عسرت بغداد و بی‌آشنائی در دارالسلام
بغداد میباشد ، و بعد از این روز بروز گرمی هوا بیشتر میشود ، اراده‌را

جزم نموده بودیم که روز دوشنبه راهی شویم ، و صلاح هم در رفتن بود .
 اکنون که آن دوست حقیقی خواهان شده‌اند که چند روز دیگر مکث
 نسایم ، بنا بخواهش شما چشم از آن مصلحت پوشیده رفتن را بعد از نماز
 جمعه انداختم . از حال متعلقان غافل نبودن فرض طریقت است ، و هرچند
 مکث این جانب بیشتر خواهد شود ، پریشانی برای اهل فقیر در آن غریبی
 بیشتر خواهد بود ، و الا در استعجال رفتن غرض دگر نیست .

و از آنجا که حسن اخلاص و کمال حسن اعتقاد آن عالی شان است ،
 این جانب در دور و نزدیک شمارا فراموش نخواهم نمود . و محمد از جان
 دوست میدارم ، و بعد از محبت قلبی دور باشیم یا نزدیک برابراست .
 حافظ شیرازی در لسان الغیب خود گفته :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
 می‌بینمت عیان و دعا میفرستمت

والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و پینجم

بۆ شیخ عثمان سیراجوددینی نووسیوه

برادر طریقه فقیه عثمان بتأیید روحانیت پیران بزرگوار مؤید باشند .
 بارها دوستان حقیقی را بسحبت نامجبات یاد مینمایند ، بجمعیت ظاهر و باطن
 باشند .

وصیت عظیم همین است که بجاروب کلمهء توحید ساحت سینه را از
 تعلق ماسوی پردازند و بنیاد هستی موهوم را بتکرار کلمهء طیه براندازند .
 بزرگان فرمودند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
تیغ (لا) برکش که آن مقصود تست

بظهورات متنوعه والوان انوار متکثره قانع نباید شد که محبوب
حقیقی دارای الوان وانوار نیست •

بس بی‌رنگ‌است یار دلخواه ای دل
قانع نشوی برنگ ناگاه ای دل

دگر چه نویسد • (خیر الکلام ما قل و دل) • والسلام ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و شه‌شهم

دیسان بو شیخ نه‌حمهدی هه‌ولیری نووسیوه

برادر طریقه شیخ احمد‌است • موفق و مؤید باشند •

در جواب مکتوب استادی ملا عبدالرحیم و سائر برادران طریقه
نوشته‌ایم خبردار باشند که بتقرب اهل و عیال دوری و سستی در کار فقرا
بهم رسانیدن غایت ادبار و منصب ارشاد و مشیخت را سد راه خود نکند •
روز بروز امیدوار ترقی باشند که ادنی نقص در سلوک خسارت بسیار
عظیم‌است •

مرد آن‌است که نظر بدولت دارین فرونیارد ، و از غلبهء تعشق بجمال
محبوب حقیقی نامراد‌است کسیکه بقلت و کثرت اهل اراده یا به اخلاص
و انکار مردم رخنهء در کارخانهء طلبش بهم رسد • در همه حال چشم دلرا
بجمال بیهمال باید دوخت • گفته‌اند : درویشی چیست ؟ یکسان زیستن و
یک سو نگریستن • دگر چه نویسد ؟

این سخن را بتکلف ندانسته ، گاهگاهی در هنگام خلوت رخسار را بر

خاك نهند و توفيق واستقامترا برای اين مسكين از خدا خواهند . والسلام
والاكرام .

اولیای کرام قدس الله اسرارهم فرموده‌اند :

كفر باشد در طریقت تاوَلِیا
از خوا خواهند هرگز جز خدا

معلوم خاطر شریف است که ارباب دنیا تا چه مقدار از مطالبه دنیا
تنگ می‌آیند . بنا بران مناسب مروت فقر نیست که دست طلبرا برای
جیفه دنیا بسوی کسی دارند . بنا بر قانون ارباب فنا استغنا از دنیا و
اهلش بهتر میدانیم ، و در حق آن عزیز در وقت استجابت دعا برای
رفاهیت کرده شود امید است که قبول گردد . دگر توانای تملق اهل دنیا
نداریم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و هفتم

بۆ مه‌لا عه‌بدولزه‌حیمی زیاره‌تی نووسیوه

مخلص صمیم و مشفق قدیم ، استاد اجل ملا عبدالرحیم را موکول
همم علیه مردان توحید و شیران بیشه تجرید ، اعنی پیران سلسله علیه
مینمایم که در ظاهر و باطن و دنیا و آخرت یار و مددکارش باشند بسه .

این مسکینرا بسبب نامچه یاد ، و دوباره بوسیله تبریه برادر
طریقه شیخ احمد برقه الموده مسرور الفوآد فرموده بودند . اگرچه
شهود مخالف جم غفیر بودند ، ازانجا آن جنابرا اگرچه مفردند قائم مقام
جمع میدانیم ، مدعای شمارا از انصراف ممنوع و حکم آن مفرد بی نظیرا
مقدم بر مجموع نموده ، گوش بمقال آنها ندادیم .

همین میباید بقدر مقدور از اعتصام بحبل المتین شریعت غرا کوتاهی نشود . دگر امیداست که سخن ارباب اغراض تاثیر نکند . این مسکین که خود بهزاران ذله و خطا مبتلا باشد ، از خلفای ما کسی که تخیل عصمت از ذلات نماید جای تعجب است .

در عصمت انبیای کرام علیهم الصلوة والسلام این همه تنازع هست تا بأولیا چه رسد ، و ما بی مرادان سگ اولیاء الله هم نمیشویم . میباید این رشحهء فیوض اولیاء را که در کشکول گدائی این بی مراد ریخته غنیمت دانند ، و هرچند کم باشد از فیض مقدس اولیاست . هر که با ارباب فقر طریق عناد و تفسانیت سپرد در خطراست . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

نامه‌ی هفتا و هشتهم

بۆ شیخ نه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه

امیدگاهی شیخ احمد در پناه مهیمن وهاب باشند . هرچند دست و پا نمودیم شرف ملاقات دست نداد ، و درین وقت کار ملا نعمت‌الله را بهانه ساخته بمقام اظهار برآمده ، هرگاه ممکن شود چونکه موما الیه ادعای حق ازان عزیز مینماید و بنزد فقیر آمده و شکوه نموده تشریف بیاورند و در حضور این مسکین دعوی او طی شود که بحق و ناحق دل نمیخواهد که کسی در جایی نام ارجمندرا بنحوی برده باشد ، و شیخ سعیدرا خصوصا و همهء ساداترا عموما سلام رسانیم . باقی باقی باشند . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و نۆهم

دیسانه‌وه بۆ شیخ نه‌حمه‌دی نووسیوه

مخدوم مکرم و آدمیت مجسم ، مخلص جانی شیخ احمدرا بهم علیه

پیران ینایع الحکم والاسرار موکول میداریم که همیشه یار و مددکارش باشند .

نوازش نامهء بیاد فقرای بی مراد قلمی و اشارهء خدمتی دران رفته بود، چنانکه عکس نمای خاطرانست موجب کمال خرسندی گردید . نهایت چونکه امر معهود را پیش از اطلاع فقیر بسمع شریف وکلای عالی رسانیده و جواب امتناع را از ملازمان ایشان شنیده بودند ، دوباره امر مزبور را تبلیغ نمودن بی ماحصل دانستیم . اما در خارج زیاد از حد قانون خود دست و پایی نمودیم بجایی نرسید . ظاهراً از تنایج افکار (بیدل بخاری) است :

گره گشادن مردم گره به دل زدن است
خدا کند که نیفتد بخلق کار کسی

زیاده چه عرض نماید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتاھم

دیسانہوہ بو شیخ تھمہدی ہولیری نووسیوہ

برادر عزیز شیخ احمد موفق باشند . اگرچه در شریعت مقرر است کہ امور غیر اختیاریہ مغل و مبطل نیستند ، اما نظر باینکہ در وجود ضبط و تفصیل آن امور حاجت بتدبر تمام در فروع میشود کہ اکثر طلبہء علم ازان تفصیل بی خبرند چه جای مردم عوام ، و نیاز کہ اجل عمدهء دین است در شبان و روزی اندک مدتی انسان بآدای آن میپردازد ، (سدا للباب عن العوام والخواص ، و تأدبا مع الشریعة الشریفة النبویة علی مؤسسها الصلوۃ والسلام والتحیة) ، تنبیہ شدید و امر اکید میشود کہ ہرکس در اثنای نماز صوتی و صیحہء و تھجہء و اضطرابی کہ بافعال مبطلہ بکشد ،

اگرچه بی اختیار باشد ، برای اتباع شریعت آن نماز را دوباره بگذارد ، تا بعضی مردم جاهل که معتقد جذبات ارباب احوال نیستند ، در ورطه نیفتند ، و باین تقریب (نعوذ بالله) رخنه در بنیان مرصوص سنهء سنیهء محمدیه علیه و آله افضل الصلوة والتحية راه نیابند . و محقق شده است که کسی مغلوب جذبه باشد و جبرا وقهرا خود را از اظهار آن منع کند ، برای ترقی باطن هم نفع کلی دارد ، و تا میتواند در نماز خود را منع کند ، و اگر نتواند نماز را دوباره بگذراند . در ضمن این وصیت مصلحتها هست هرگز مخالفت ننمایند ، عین مضمون بملا مصطفی هم بنویسند . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و یه‌که‌م

هه‌ر بو شیخ نه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه

به شیوه‌ی نأموژگاری تا ببی به سه‌رمه‌شقی بو هه‌موو مریدان

(بعد محامد الملك المختار ، والصلوة والسلام علی سید الابرار و آله الاطهار و أصحابه الأخیار) نموده می‌آید که تصور وجود را اهل طریقه شرك اکبر گفته‌اند ، چ‌جای آنکه کسی خود را بصفات حمیده موصوف داند تا خود را از موجودی از موجودات بهتر خواند . این خود دعوی الوهیت و موجب لعنت ابدی است (العیاذ بالله) ، چنانکه ابلیس (انا خیر منه) گفت و موجب طرد ابدی گشت .

پس بغایة الغایات ترسان و لرزان باید بود که هیچ مریدی و هیچ عوامی و هیچ میخواره‌را از خود کمتر ندانی ، نه به این معنی که می خوردن بد نیست (نعوذ بالله من هذا الاعتقاد) بلکه باین معنا که خاتمه‌ء کار

مجهول است • ای بسا می خوارگان فجار که در آخر کار دست تذلل به ذیل استغفار و ندامت و انابت بدرگاه کریم دادار محکم کرده و ثبت جریده ابرار میشوند • وی بسا زاهدان متشرع خلوت نشین مرتاض که عاقبت بسمت فجار متسم بلکه برسوم کفار مرتسم میشوند (نسأل الله العافية في الدنيا والآخرة) •

پس بکثرت اهل ارادت و تاثیر توجه غره نباید بود • آن تاثیر از جای دگر مییاید بود و دانست و محقق از جای دگراست • مطلقا جیفهء دنیا را خصوصا از اهل طلب قبول نکنند نه کم و بیش مادام باعث بسیار دل شکستگی نشود یا اشاره ازین طرف نشود برین هست مییاید بود • اگر تمام عالم منکر و عدو شوند یا مخلص و معتقد سرموئی تفاوت در مراد پیدا نشود • همین رضای محبوب بخواهی و بس • اگر کسی گوید بعضی اولیاء الله عظیمیها کرده و بزرگیها نموده اند و مردم ایشانرا بندگانها نموده اند ، شما چطور میگویید خودرا بزرگ نمییاید گرفت ، در جواب ، میگوییم که اولیاء فانی فی الله و باقی بالله اند • از خواهش نفس اماره بکلی تهی شده اند و هر حرکتی که بر ایشان سرزند بمحض قدرت و ارادت الهی است • اصلا تقاضای نفس درونی است و فعل شر باو مساسی ندارد ، و آیهء کریمهء (و ما رمیت اذ رمیت و لكن الله رمی .. الآية) اشاره باین مقام است •

خلاصه ، فعل اولیا اگرچه در صورت بفعل سائر مردم مینماید ، اما در معنی کردار آن برگزیدگان نوعی دگراست • در نامه همین میتوان نوشت •

وصیت است کسیرا بی استخاره قبول نکنند که قبول شما قبول این مسکین است و قبول این مسکین بالاتر میرود • و سر موئی در قول و فعل و ظاهر و باطن چه خود و چه اهل اراده ، تکاهل در شریعهء محمدیه علیه

و علی آله و صحبه کل السلام والتحیه جائز ندارند ، که صد هزار کشف و کرامات در پهلوی این نعمت و دولت به جوی است ، بلکه کشف و کرامات اگر باعث کثرت اتباع شریعت نشود ، بلا در بلاست .

و هیچ جارا وطن خود ندانید ، و هیچ کسرا بالذات محبوب مشمر که وطن قبراست و محبوب محبوب حقیقی است جل جلاله . آری اگر سبب بکثرت انکار و سوء ادب مردم فتوری در شغل پیدا شود از انجا رحلت باید کرد ، و اذن ازین مسکین میباید طلبید ، و ملا مصطفی از خود هشیار باشد حضرات مارا از خود نرنجانند .

بعضی مردم سبب به گلکاری و بعضی به خیر قبول کردن متفرد شده اند . عمل باین دو بیت خواهند کرد :

**بروزی بود خشک نان کفاف
بسالی بود کهنه دلقی پسند
پی لقمه و خرقه هر لحظه
نباید کشیدن ز خلقی گزند**

الحاصل خاطرجویی هرکسی با شریعت غراء راست آید مانع نیست . و اگر کیچ آید شریعت بگیر و اورا بگذار . فلاح و استقامتی برای این مسکین هم بطلبید که دعای غائب باجابت قریب است . (والسلام علیکم و علی الحاج حسن و علی سائر الاحباب و طلبة الحق ، والحمد لله اولاً و آخراً ، والصلاة والسلام علی محمد باطنا و ظاهراً ، و علی آله و صحبه الذین تلاً منهم وجه الدین صبیحاً و باهراً) .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و دووهم

بو مه‌لا موحه‌مه‌د ناویکی نووسیوه

برادر عزیز ملا محمدرضا مفوض همت قاهره، شاهان مرقع‌پوش بی‌تخت
و کلاه مینماید .

خشت زیر سر و بر تارک هفت اختر پای
دست قدرت نبرد منصب صاحب جاهی

امانت شما و نگهداشتن نسبت حضرات روحی فداهم که نسبت این
طایفه بی‌نظیر قلیل شأن کثیر است .

والدین ماجدین شمارا سلام‌رسان و امیدوار دعا هستیم . باید تا اشاره
نشود نه خود بیایند و نه والدهرا بفرستند که ضیقت مکان ازان بیشتر است
که دیده‌اند ، مبادا در کشاکش قبض و بسط بیفتند . والسلام والاگرام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و سیّهم

بو فه‌قی موحه‌مه‌د ناویکی نووسیوه

برادر ارشد فقه محمدرضا بمدد ارواح اولیای کرام میسپاریم که در دین
و دنیا مددکارش باشند ، بمنه .

در عهد طفولیت و بی‌خردی یک عدد چاقوی شمارا بخلاف وجه شرعی
تلف نمودهایم ، و ازان حرکت تائب و پشیمان و خجالت‌مندم . لهذا یک
ریال نقدرا اگرچه بسیار کم بود ، برای شما ارسال .

و عالی‌جناب اعنی ملا عبدالرحمن‌را دران خصوص وکیل خود نمودیم .
لطف کرده لوجه الله حسب التقرير ایشان ذمه این مسکینرا از چاقوی

مذکور و کراههء او ابراء نمایند که رد مظالم شرط توبه است • والسلام
ختم الکلام •

(خالد)

نامه‌ی هشتا و چواره‌م

بۆ مه‌لا موحهممهدی ئه‌عرج

برادر دینی و محب یقینی ملا محمد اعرج را به حسن خاتمه داعی و در
اوقات استجابه ذاکر و راعی میباشیم •

پیشتر هم گاهگاه در حق این مسکین ترحم معنوی میفرمودی • اکنون
نظر بملاحظهء محبت قدیم ، اگر در حرمین شریفین این مسکین گناهکار را
بدعای خیر تذکار فرمایند ، موجب ازدیاد موآلفت خواهد شد •

و یک مصری را بجهت تهی نبودن عریضه روانه نمودیم • امید با واردین
احوال بودن و نبودن و سکونت و اقامت روانه نمایند ، و محمود برادرم
دعاگو و امیدوار دعااست • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هشتا و پینجه‌م

بۆ حاجی حه‌سه‌ن ناوی مریدی نووسیوه (۱)

برادر عزیز حاجی حسن را بخدای بی‌همتا میسپارم که در سفر و حضر
آگهدارش باشد ••

(۱) مه‌ولانا ئه‌م حاجی حه‌سه‌نه‌ی ناردووه بۆ هیندستان کاغه‌ز بۆ شاه
عه‌بدوولای دیله‌وی به‌ری . حاجی حه‌سه‌ن کۆمه‌لی کاغه‌زی تریشی
پێ ئه‌بی . له‌ ژیدا کاغه‌زه‌کان ون‌ئه‌کا . بۆ مه‌ولانا ئه‌نووسی ئاخۆ
بگه‌ژیته‌وه یا چی بکا ؟ مه‌ولانایش بۆی ئه‌نووسی که بزوا و ژاسپیری
ناو کاغه‌زه‌که‌ی به‌ده‌م به‌شاه عه‌بدوولای بگه‌یه‌نی .

توقف شما در اینجا پر بی سبب بود • همچنان میخواهم که هرچه بر شما بگذرد همه را عین مطلوب بدانند • (حافظ) گفته است :

**در طریقت هرچه پیش سالک آید خیر او است
بر صراط المستقیم ای دل کسی گمراه نیست**

هرچه در راه تلف میشود ادب همین است • اگر سلامت بخدمت شریف حضرت مشرف شدی ، همه را بتفصیل عرض کنی ، و اصلاً نه غباری بر خاطر راه دهی و نه توقف بر خود جائز داری تا دوباره جواب از ما طلبی • اینها همه نتیجهء دون همتی و بی مایگی میباشند ، و معلوم سبب تلف شدن نامها این بود که بعضی اکابر دنیا دار عریضه ها در میان آن عرایض داشته ، باین جهت تلفشان مرضی آلهی بود ، با چندین حکمت های دگر •

و چونکه توقف فرموده بودند آن است علی الاجمال عریضه بخدمت شریف حضرت قدس سره العزیز نوشته شده •• اما نامهای یاران طریقه و شاه عبدالعزیز و برادران ایشانرا با دگر تفصیل که پیشتر نوشته بودیم نوشتیم ، همه را بسفارش شما حواله نمودیم • والبته درین سفر این مسکینرا از دعای حسن خاتمه فراموش نهرمایند • والسلام علیکم • و محمود و حسن افندی سلام رسان و منتظر دعای خیرند •

(خالد)

نامه‌ی هشتا و شه‌شهم

بۆ یه‌کێ له گه‌وره‌کانی کۆیه‌ی نووسیوه

**بِسفر رفتنت مبارک باد
بسلامت روی و بسازایی**

اشعهء خورشید اخلاص و اختصاص آن مخلص جانی همهء اوقات در مرآت قلوب مساکین بی مراد تابان و نمایان است •

سفارش برادر طریقه بجای خود سفارش شده است ، و لکن یقین بدانند که اکنون در سلك جانفشانان محسوب و منسلک اند . اما پر حذر باشند که زیاد ارتباطی حاصل شود ، نه امر موجب تهاون که آینهء جهان نمای قلوب فقراء اگرچه گاهگاهی زنگار اندوز صحبت اجانب میشود ، اما بعضی اوقات اخلاص و جانفشانی دوران را چون نزدیکان مینماید ، و تا اخلاص بیشتر عنایت فقرا بیشتر ، و تا کمتر کمتر است .

خلاصه ، هر قدر اخلاص و جان فشانی را در خود یابند همان مقدار لطف و عنایت ازین طرف یقین دانند ، بلکه همان اخلاص عین همین میباید فهمید . دگر چه نویسد . و این را هم بدانند که قلوب فقرا مورد فیضان انوار الهی است ، نوازنده ایشا ترا حق مینوازد ، و هر که خود را در دل اوها بگنجانند ، دولتی بس عظیم است . و برادر طریقه ملا عباس دلی دارد میباید در هر خصوص خدمت و انجام مآرب او را سرمایهء سعادت دارین دانند چه پیر روشن ضمیر و چه آن خادم دیرینه فقیر . والسلام .

(خالد)

اگر اندك عاجزیء بسبب بعضی ناهمواریهای که خود میدانند ، پیش از اینها بوده باشد ، اکنون نیست . اما خود میدانند که هرچه منافعی خواهش پیر طریقت باشد باعث قبض باطن و رسوائی ظاهر خواهد شد و این گناه من نیست . باقی خدمات را منتظریم .

گوهر مخزن اسرار همان است که بود
حقهء مهر بدان مهر و نشان است که بود

نامه‌ی هه‌شتا و ده‌تّم

بۆ خه‌لیفه‌یه‌کی خۆبی نووسیوه

با مار سیه نشین و با خود منشین .

از کثرت ارادت و رغبت و تاثیر در مریدان میباید دید که آن رغبت و تاثیر در جای دگراست ، و بشما وصیت سخت مؤکد میشود از افشای آنکه از عقل عوام بلکه خواص دوراست مانند تاثیر در امورات و غرائب رابطه و نفوذ لطائف در طبقات سماوات ، چ خیر ؟

با اهل محبت بغایت محبت باشند ، والا از غبار خاطر مسکین باید ترسید . بعضی حرکات از شما و فقه محمد خود سر زده است . اگر این نبودى که بتازگی شمارا اجازه توجه فرموده بودیم ، قریب بود نسبترا از شما سلب نماییم . باید خوب از افشاء پرهیز نمایند . تنگ ظرفی عاقبت محمود نیست .

اندکی پیش تو گفتم غم دل ترسیدم
که دل آزرده شوی ، ورنه سخن بسیاراست

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و هشتهم

له وهلامی ئیسماعیل ناویکی عه‌رزو حال نووسدا نووسیویه

برادر جانی اسماعیل عرضه‌چی را بحافظ حقیقی میسپاریم . در خصوص اظهار غبار خاطر مسکین هیچ جای اضطراب نیست . خود میدانید که چندها خلاق هستند که شب و روز ورد زبانشان طعن و لعن و تضلیل و تفسیق این حقیراست . اصلا به کسی اظهار گله یا درد دلی نمی‌نماید ، چونکه آنچه فقیر از عالم معارضهء ارباب طریقه میداند شما نمیدانی .

و فی الحقیقه از بعضی رفتار دور و نزدیک شما قلت رضائی بهم رسیده بود ، و اظهار این سخن را نظر بحقوق وفای قدیم و مهربانیهای آن برادر

صمیم عین مصلحت دانستم ، و گر نه بکسی دگر همه گاهی این نوع اظهار
نمی نمودیم .

خلاصهء مدعا آگاهیدن و تنبیه شما بود ، و پیران بزرگوار ما بغایت
غیورند، مبادا خدا ناخواسته نسبت بشما درازدستی بکنند بدون استحضار این
مسکین . من خود غرائب تصرف آن بزرگوارانرا میدانم . بنا برین میبایست
که از این اظهار خوشنود شوند نه محزون که این قسم رفتار محض
شفقت است .

بالجمله محقق بدانند که در مشرب اهل طریقت بی وفائی و تضییع
حقوق خارج از دائرهء مروت و برون از حیطهء فتوت است . من که از سن
طفولیت تا امروز خاطر شمارا از جمیع خورد و بزرگ ارباب دنیا گرامی تر
داشته و بکرات در حضور و غیب شما ادعای دوستداری را کرده ام ، چه
مجال است اگر صد بدسلوکی و ناهمواری را از قول و فعل شما بشنوم، شمارا
از دل بیرون کنم و از محبت شما اعراض نمایم . این بیت بحال بسیار مناسب
افتاد :

گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
آن مهر بر که بندم و آن دل کجا برم

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و نۆهم

بو شیخ عه‌بدولوده‌هایی سووسی نووسیوه (۱)

برادر طریقه ، و منظور نظر ارباب حقیقه ، سرچشمهء شهود و مرکز

(۱) نهم شیخ عه‌بدولوده‌هایی له نه‌سته‌موول دانیش‌تووه و له‌وی خهریکی
ئیرشاد بووه . (سووسی) دی‌یه‌که له نزیکی (ئا‌کری) وه له شارستانی
مووسل .

دائره وجود ، قره العین عبدالوهاب . مرتقی مدارج مقامات ، و مستغنی از ظهور انوار و کشف و کرامات باشند بمنه .

دو کلمه بیادآوری این مسکین قلبی نموده بودند بسیار مسرور شدیم . الحمدلله خود حدیث (من سنَّ سُنَّةَ حَسَنَةٍ) در خاطر دارند تا بسبب شما عباد الله بدولت سلامتی قلب و حضور مع الله و محبت الهی و خشوع عبادات برسند (بسقدار اجرهم) در دفتر اعمال شما ثبت خواهد شد بشرط اخلاص .

و خانقاه جدیده مبارک باد ، تا میتوانند در احیای سنت و امامت بدعت و عمل بعزیمت مسلمانانرا ترغیب فرمایند ، و کار را بر مریدان بسیار تنگ بگیرند به نحوی که از عهده برون نیایند ، و بتدریج به کمال اتباع سرور عالم صلی الله علیه وسلم مشرف شوند . و باطن خود را همه وقت بطرف ارباب ارادت متوجه دارند و جواب سفارشات دارنده هم بایشان محول نمودم . مبارک باشد هرچه مصلحت مسلمانان است ، مادام منافی امر شرع نبود عین صلاح است . والسلام والا کرام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌و ده‌م

بۆ مه‌حموود صاحبی برای نووسیوه

صاحب والا مقامیرا بخدا میسپارم ، و بنظر التفات اثر مخصوص میداریم .

عریضه که فرستاده بودید رسید ، و مضمونش معلوم مسکین گردید .
نهایت (^(۱)) که در نامه عبدالله مبین شد جوابش را ایفاء

(۱) شوینی نهم بوشایی به له ده‌سنووسه‌کهی به‌رده‌ستماندا هه‌روا به سپی‌یه‌تی هیلرا بوده .

بنمودیم . اما چونکه این دفعه مخلص فقرا سلیمان بگ بدان دیار راهی
 میشد ، بتسطیر این چند کلمات ورزیدیم . بس بر تو باد به حسن سیره
 و صفای سریره و اخلاق حمیده و اطوار سدیدة گذشته‌ها را تدارك نموده ،
 و خوب متبصر و نگران باشند که نیابت چه بزرگوارها را میکنند . ذله
 مقتدی همگی مقلدانرا گمراه میدارد ، و همیشه بر جاده شریعت و طریقت
 پا بر جای استقامت و ثبات بوده ، روز بروز در ترقی محاسن اخلاق و اتباع
 سنن و اماتہء بدع کوشیده . (من استوی یوماه فهو مغبون) کلمهء جامعہء
 مشهوراست ، و این مسکینرا از دعای توفیق و حسن خاتمه منسی نمایید .
 والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و یه‌گم

بۆ میرزا لوط‌فوللای نووسیوه

مخلص جانی میرزا لطف الله بفحوای (من أحبّ شیئا أكثر ذکره)
 هر روز فقرای بی‌مرادرا به نوازش نامهء یاد، و شرح و بسط اخلاص و اعتقاد
 میدهند . آری سعادت‌مندانرا با ارباب قلوب محبت بی‌اختیاری و سوز
 و گدازی اضطراری حاصل میشود . همین محبت و اشتیاق است که
 سررشتهء دولت دارین میشود . (المرء مع من احبّ) مشهور و بر السنهء مردم
 دائر و مذکوراست . این اشارت کافی و این بشارت وافی است . عقد درر اعنی
 منظومهء آن مخلص درویشان و سفینهء گهر اعنی رقیمهء منشورهء ایشان
 که بنوازش این مسکین بی‌نوا مرقوم و مختوم شده بود ، رسید ، نمونهء
 ازان مجموعهء کمال گردید .

اگر نه این بود که مبنی بر تمدح مهجور سراپا قصور ، و این سرگشتهء
 از دولت وصل محبوب حقیقی دور بود، هر نکته ازان لالی گوشوارهء گوش

ارباب هوش را برارنده ، و هر نغمهء ازان سرود داغداران رسم عشق را نوازنده بلکه گدازنده میبود .

دارندهء خلوصیت نامه را بتأکید توصیه التماس فرموده بودند ، حسب الاشاره التفات بطرف آن مخلص جانی شد ، و نتیجه هم معلوم گردید . اما ادراك شما دریافت مشکل که کند .

از بنده نسبت بسولای حقیقی که از رگ بهر جان بهر ذی روحی نزدیکتر است ، هفتاد هزار حجاب در میان است . هر روز چندها تفحات تجلیات جمالی و جلالی بر ساحت احوال اولاد آدم پرتو افکن میشوند ، محجوبان حجب نفسانی و محبوسان جلابیب بشریت و انسانی ازان همه دولت غافلند ، بلکه نزدیک که ازان انکار کنند .

پس هر گاه محجوبانرا نسبت به تجلیات الهی این همه بی خبری باشد ، از ادراك فیض ارباب نظر چه گوید .

آری تعلق قلبی و روحی با ارباب قلوب نشانهء سعادت و جای امیداست ، که بتدریج بترك ماسوی و فنای اتم ، اگر بمقتضای آن محبت عمل کرده شود ، بکشد ، و الا در همچنان لباس هواخواهان باخبری از اسرار درویشی بودن ناله نیست ، اگرچه مثلاً بهرهء هم نصیب شود اما ادراك آن نمیتوان نمود . والسلام علیکم .

دل گفت مرا علم لدنی هوساست
تعلیم کن ار ترا دسترساست (۱)
گفتم که الف گفت دگر گفتم هیچ
در خانه اگر کسی است يك حرف بساست

امید يك دولت ناپایدار هزاران دولت سرمدی از كف ندهند که از

(۱) ئەم نێوه بەیتە بەم جوۆره هەڵەبەهکی تیایه و لەنگه .

شیوه دوراندیشی دور ، و از رویه سنیه درویشی مهجوراست ، و در
مشارب جانبازان سراسر قصد و غروراست .

**تا که از جانب معشوق نباشد کششی
کوشش عاشق بیچاره بجائی نرسد**

ولیکن بقدر سر مویی تغییر را کششی قوی باید دانست و بمقتضایش
عمل باید نمود ، و منتظر ازدیاد باید بود . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و دووهم

دیسانه‌وه بو میرزا لوط‌فوللای نووسیوه

مرید صفوت نهاد و مخلص پاکیزه اعتقاد میرزا لطف الله (کثر الله
خلوصه و دمر الله أعادیه و حساده) درین ایام قبل بمعیت سعادت
و سیادت پناه سید محمود دو کلمه به تهنیت قدوم این مسکین مرقوم . و در
طی آن داد ارادت و صداقت داده بودند . اگرچه دانایی آن مرید فهیم
و مخلص بحمد الله خود ناصح شما تواند شد ، لیک اندک ملاحظه حاصل
دنیای مکاره غداره مییاید نمود که چه دولتهای سرمدیرا از دست اولاد
آدم میدهد . مرد عاقل هرگز بزیب و زینت آن دشمن دین و رهزن غافلین
فریب نخواهد خورد .

اگر کسی سلطنت هفت اقلیم داشته باشد ، در دم مرگ بغیر اندوه
و حرمان و ندامت و خسران نتیجه ندارد و هرچه اسباب عیش و زینت
و تفاخر است همه را باید گذاشت و سودی نخواهد داد .

بلی اگر کسی مردانه همه را باختیار خود گذاشته روی بمحبوب حقیقی

آرد ، دولتهای مییابد که اندیشهء فیلسوفی به کنه عشر عشرش نرسد • چه خوش گفته‌ایست :

گر بروی عذر پذیرت برند
ور نه خود آیند اسیرت برند

زیاده چه تصدیع دهد ، بخاتمهء حسنی نایل و بدولت تجرید از ما
سوی الله واصل شوند بمنه • درویشی یکسان زیستن و يك سو
نگریستن است ، دگر هیچ • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی نه‌وه و سیّه‌م

دیسانه‌وه بو میرزا لوط‌فولای نووسیوه

میرزا لطف الله ! درویش دل ریش صداقت کیش خلوصیت اندیش‌را
بیش از بیش بمدد جاذبهء حضرت غوث عالم خواجهء گردن فراز ارجمند
یکه‌تاز عرصهء تجرید شاه نقشبند میسپاریم که قطرهء از ماء الحیات محبت
ذاتی در دلش ریزانند ، و از تمام مسند و مستراح دنیا‌داریش خیزانند •
دیوانه‌وارش از تعلق تمام ما سوی الله گریزانند • دولت این است و بس ،
دگر همه خواب و زوال و وبال است •

نامهء مشحون بفنون جنون و رقیمهء ضمیمهء تأدب مضمون‌را با نمونهء
خط خود و نسخهء تهذیب بمعیت برادر دینی سید محمود روانه نموده بودند
رسید ، و مخلصان اینجا خط آن نادیدهء مخلص‌را دیدند و همه قطع النظر
از خواهش این مسکین او را پسندیدند • الحق سخت مطبوع خاطر آمد ،
همچنان که خود را رأی دانسته رأی این جانب هم در نوشتن چنان است •
اما این يك جزء که آمده غلط بود • اگر بعد از نوشتن و جدول کشیدن

و مجله کردن هم چنان باشد دشوار است ، چرا که در اینجا خط مطابق خط ایشان کشیدن یحتمل که نباشد . پس زیاده اهتمامرا در تصحیحش کرده باشند تا حاجت بادراج خط دگر دران نباشد . در کاغذ و قلم و مرکب و دوات احتیاطی بدیع باید کرد که سر موی مشوب به شبه نباشد . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

و برادر طریقه ملا محمدرضا بخصوص دیدن درویش خودرا روانه فرموده‌ایم ، و الا در این وقت بودن ایشان در اینجا لزومیت داشت و ایشانرا امر فرموده‌ایم . اگر از معتقدان آن سامان کسی رغبت کلی داشتند ، اورا رابطه‌ای این مسکین هم تعلیم نماید ، شاید بوئی از باطن فقرا بشامش برسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و چواره‌م

بۆ یه‌كێ له مه‌نسووبانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا مصدع رأی عقده گشا می‌گردد رقیمه‌ی مشتمل بر مدعا بمصحوب محمود میرزا حسین قلمی و توصیه‌ی در خصوص موما الیه و اظهاری در باب استیذان پدر عبدالله فرموده بودند ، رسید . سلیقه‌ی پیران طریقت و شیران بیشه‌ی حقیقت چنان‌است که مردم اهل دنیا را تا بر محك نزنند بتبرکش امر نمی‌فرمایند . ولیکن توبه باب الله‌است ، اگر کسی صرف برای خدا اقدام نماید چه حاجت باستیذان فرمودن‌است . در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست .

از طرف فقیر کاکه علی‌را سلام برسانند ، و عبدالله حاجی و نور الله پیش ازین مکتوبی نوشته بودند سبب بتزاحم مکاتب از هر طرف فرصت

کتابت جوابشرا نیافتم . اگر از زبان این مسکین وکیل سلامش باشند جای دارد ، و احبای آنجارا همگی سلام رسانم قبول فرمایند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و پینجه‌م

له وه‌لامی به‌کی له گه‌وره پیاواندا نووسیویه

مسکین مستهام را از روی مکرمت بدو کلمه یاد فرموده بودند ، زنگ‌زدای فوآد گردید . امید روز بروز در مراقی عزت صوری و معنوی مرتقی باشند .

این درمانده سبب به خرابیهائی خود نزدیک‌است که سد باب امر معروف نماید ، و هرگز از خجالت گنه‌کاری لب بانذار کسی نگشاید . اما رخصت پیران طریقت بمقام جرأت می‌آرد . امیداست از یاد هازم اللذات و تقدیم اعمال صالحه سستی نیارید ، و گاهی بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع سنت این فرومایه‌را امدادی فرمایند ، (وللارض من کأس الکرام نصیب) . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و شه‌شهم

بو هندی له مهنسووبانی نووسیویه

تمام برادران طریقه‌را عموماً ، و هردو میرزا ابراهیم را خصوصاً . بحماییت حضرات میسپاریم . طریقه‌ء علیه‌ء ما اتباع شریعت غرااست ، حتی المقدور هرکس بمناسبت احوال خود در پیروی شرع انور کوشیده

و مناقشه‌های اهل حقد و حسد را نشنوند • بکشف صحیح ثابت است که هر کس قلبش ذاکر شود بطریق عادة الله ، شیطانرا بسلب ایمان او در تسلط نیماند ، قطع النظر از سعادت‌های که درین طریقهء علیه پیدا میشود • اگر کسی از شما تمام مال و جان و عمر خود را در مقابلهء این تنها نعمت که ادنای فیضهای این خاندان بزرگوار است صرف نماید هیچ نکرده است •

و این مسکین را بدعای خیر یاد نمایند ، و شکر این نعمت را بجا آرند که محبت این طائفه از عبادت عمر نوح علیه السلام بهتر است • حدیث (المرء محشور مع من أحب) مشهور است •

یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
هست خاکی که بآبی نخرد طوفانرا

والسلام علیکم •

(خاند)

نامه‌ی نه‌ود و هه‌وته‌م

له وه‌لامی یه‌کی له مه‌لا گه‌وره‌کاندا نووسیه

حق جل شأنه و عز برهانه از سلاسل خودی و خودبینی برهاند • و بغایت علت غائیهء ایجاد آفرینش برساند ، بمنه •

نوازش نامچهء را بیادآوری این مسکین مشتمل بر دعوای مطلوب حقیقی قلمی و ارسال فرموده بودند ، منطوق و مفهومش معلوم گردید • قدم در طلب مردان خدا هرچند در طاقت باشد ، دولت نیافت است • خدا بآبروی مردان راه خود عنایت فرمایند • بعد از تصمیم تام و غلبهء اشتیاق و قبول مطاعن و ملامت محجوبان و قدم نهادن بر عزت و آسایش نفس اماره ، قدم در طریق الله تعالی دولتی است که مافوقش متصور نیست • اما تا تصور نجابت و شرف علم و عمل و دولت و شرف را يك سر قلم نزنند ، پای

درین ره نهادن خطراست . و باید دانست که هرچه در علم و کتاباست ،
 همه را یکطرف بجای باید گذاشت . تا گفتگو و عبارت آرائی بیشتر است ،
 سد راه محکم تر است . و تا امید خوارق عادات در خطراست ، سالک
 راه در مهلکه و مخاطراست . مقصود حق باید و وصول بمقام قرب ،
 و ماسوای این غرض در طریقت ترک است ، و بقیهء مرام حواله بسفارش
 رافع است . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و هشتادم

بۆ یه‌كێ له مهنسووبانی نووسیوه

حق سبحانه و تعالی آن منبع مکارم اخلاق و مجمع مراحم و اشفاق را
 بعین عنایت کامله محفوظ دارد . بمنه .

درین وقت دوباره فوت نورچشمی محمد علاوهء مصیبت انتقال مرحوم
 جنت مکان قاضی گردید . فی الواقع انکسار فوآد این مسکین بغایت رسید .
 حق تعالی از محض فضل و کرم ایشانرا صبوری عنایت و موجب
 خوشنودی گرداند .

بحقیقت با وجود این همه مفسده‌های دینی که درین زمانه دچار
 شده‌ایم ، در نظر انسان خرده‌بین هیچ مصیبتی از مصیبت بی‌توفیقی
 و محجوبی سخت‌تر نیست .

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت ناپاینده

صد دولت پایدار از دست برفت

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و نه‌ه‌م

بۆ جه‌سه‌ن نه‌فه‌ندی ناویکی نووسیوه

مرکز دائره‌ی سعادت‌مندی و منظور پیران نقشبندی ، مخلص جانی و جنانی حسن افندی بهرچه باید محظوظ و از هرچه نشاید محظوظ مانند ، بمنه .

نوازش نامجات مکرره‌ی شما پی‌درپی رسیدند ، موجب ازدیاد تعلق خاطر گردیدند . اگرچه تفصیل بیان اشتیاق و شرح ماجرای فراقرا در ضمن آنها بمعراج کمال رسانیده ، اما نظر بحسن نیت و صفای طویت و غایت آداب‌دانی و نهایت مهربانی که مرکز طینت شماست ، استغرابی نداشت ، و اشاره نمودن بملاقات آن مخلص جانی چه پیشتر و چه اکنون خالی از مصلحتی نبوده و نیست . امید هست که عاقبت برادر باشد (الأمور مرهونه بأوقاتها) .

و در خصوص خطبه‌ی مبارکه‌ی نورچشمی عبدالقادر ، بغایت مستحسن و مطبوع‌است . حق تعالی بفضل خود بر طرفین مبارك و موجب سعادت دارین گرداند . و همین دانسته باشند که عبدالقادر از مقبولان حضرات مااست روحی فداهم ، و این دولتی‌است که مافوق ندارد . والسلام .

(خالد)

دوستان ما صدربانند . امید که صدیقی شوند ، و دوستان را هم از ما سلام برسانند ، و (حزب البحر) را هم از نسخه‌ی یادکرده بخوانند ، و ملا محمد امام که اشعث و اغبر و فتاده و رد از نیستی‌است ، خالی از تعظیم نام نبرند ، چنانکه در نامه‌ی اخیر نام برده‌اند ، چونکه مخلص مائی

چنین امرها ضروریست که مطلع شوی • اندکی پیش تو گنتم غم دلت
ترسیدم •

و در شغل باطنی سرگرم باشند • (ما لا يدرك كله • لا يترك كله) •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صا‌ده‌م

دیسان هه‌ر بۆ چه‌سه‌ن نه‌فه‌ندی نووسیه

مخلص جان‌فشان فدوی • و مرید صادق الایقان معنوی • و برادر
صافی الجنان دنیوی و اخروی شیخ حسن افندی • در حصن الحصین حسایت
ایزد آفریدگار • و حرز المتین عنایت پیران بزرگوار محفوظ و مصون •
و از شر تن حساد بد نهاد محروس و مأمون باشد • بمنه • آمین •

از آنجا که شدت انواع درون آن شینته مهجور محزون • پرتو افکن
خاطر این مسکین مفتون می‌باشد • تبرعا بر شحات قلم محبت رقم آیه‌ای
آتش سینه آن مخلص دیرینه ما از حسنت مقبول شمرده • بمقام تسکین
دل خلوصیت منزل آن عزیز برآمده • بسکنت تمام امیدواراست که
گاهگاهی در اماکن غربت • و اوقات فراق و کربت • این درد نوش صهبای
دوری • و این سودازده الم مهجوری را بدعای توفیق طاعت و حسن خاتمه
یاد و باین هدایای غائبانه مسرور الفوآد نمایند • موجب ازدیاد روحانیت
این بی‌مراد خواهد شد • دگر امانت شما و بذل مجهود در اتباع شریعت
غرا (علی شارعها من الصلوة اتمها • و من التحیات اعما • والسلام علیکم) •
و محمود برادرم از ذکر خیر آن دوست جانی غافل نیست و تغافل
ندارد • و شمارا (من کل الوجوه) بحافظ حقیقی می‌سپارم • و سلام وافر
علاوه ادعیه خالصه میدارد • قبول فرمایند • والسلام •

نامه‌ی صمد و یه‌که‌م

بۆ یه‌که‌ی له مه‌نسووبه‌کانی نووسیوه

بارها گفته‌ام و بار دگر می‌گویم همه‌ی اولیای امت قدس الله اُسرارهم متفقند که طریقت بی‌شریعت الحاد و زندقه‌است . اما سوای برگزیدگان طریقه‌ی نقشبندیه از اولیاء شریعت را بعضی فرع و پوست و معارف اولیاء را اصل و مغز می‌گویند، و این سخن در مشرب حضرات ما محض بی‌اعتباراست، بلکه حقیقت همه‌ی شرع و ماسوای شرع فرعند، اگرچه کشف و کرامت باشد .

اگر گویی اولیا این همه تصدیق و ریاضتها چرا کشیده‌اند، و سلوک و فقر را چرا بر خود گرفته‌اند، و برای چه همین راه شرع و زهد را پیش نگرفته‌اند که از کشف و طریقت بهتر است؟ جواب این است که سلوک راه شرع برای غیر اولیا متعسر بلکه متعذراست، چه نفس اماره بآنها و فتنه‌ها دارد . اگر کسی تمام علوم رسمی را در حفظ داشته باشد از تلبیسات او آگاه نخواهد شد، مادام بامداد روحانیت پیر کامل طی مقامات و سیر و سلوک نکند، و مورد تجلی از تجلیات ذات نشود که اثری از هستی او نگذارد، بعد ازان که او را بشعور باز آرند، سلوک راه شریعت را میتوان کردن .

پس در مشرب حضرات ما طریقت برای حصول شریعت است . اما طریقت هرگز کما ینبغی ادا نخواهد شد . علم بی‌باطن و بال، و باطن بی‌شرع ضلال است . نعوذ بالله من الضلال والوبال . حقیقت این سخن بی‌طول حجت مفهوم نخواهد شد .

هدیه و عریضه از دست سید علی رسیدند، و نزدیک بود که غبار خاطری بسبب شما رسد . اما آخر خوب شد . آنچه در مکتوب محمود

نوشته‌ایم بکنند ، و بکثرت مریدان و شدت عزت غره نشوند . در پس پرده‌ها شعبده‌هایست . وصیت عظیم این است که سوای بی‌مرادی مرادی نداشته باشند . که در طریقه هرچه مقصود است همان معبود است . والسلام .

و اذن زیارت ضریح ضراح آسای ذوالنون علی نبینا و علیه الصلاة والسلام طلبیده بودند ، هنوز مأذون نیستند . میاید يك ماه تمام روزه دارند ، و افطار را صرف بنان خشك گذارند ، و هیچ حیوانی نخورید . بعد ازان طلبیده ، هرچه امر شد همان کنند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و دووه‌م

بۆ مه‌لا مه‌حموودی جوانرۆویی نووسیوه

جناب استاد اجل وفادار ، و ولی نعمت قدیم بافضل و وقار را به بشارت التفات خاص مبشریم ، اگرچه تبشیر فقرا نسبت به فیض طلاب طریقه، علیه خارج از قانون است ، و چونکه عبارت آرائی و تعارف رسمی منافی روش فقرا است ، و آنجانب بحمد الله مستغنی از پندارند ، لاجرم بر مجرد تذکار اقتضار نموده ، این رباعی حضرت مولانای جامی قدس سره السامی را مینویسد و خاموش میشود :

افسوس که وقت کار از دست برفت
ایام وصال یار از دست برفت
در معرض يك دولت ناپاینده
صد دولت پایدار از دست برفت

دگر منتظر نگارش کیفیت مزاج شریفم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و سیّه‌م

بۆ مه‌لا زه‌سووتی کۆیی و ده‌ندی دۆستانی کۆیه‌ی نووسیوه

مخلص مقبول ملا رسول و سائر برادران دینی آن سامان را بدعای غائبانه یادآوریم . بعد از ارسال دعا از روی شفقت اظهار میشود که برادر طریقه ، محب بالحقیقه ملا عباس جعله الله سببا لاصلاح الناس این دفعه زیاد از دفعات متقدمه از مواهب الهی سیراب و از برکات تامه اولیای کرام حظی برداشته‌اند . اگر کسی جویای فیض و تشنه‌ی لقای محبوب حقیقی باشد تقدس جماله ، اگر عمر و زندگانی خود را در راهش صرف نماید ، هیچ نکرده‌است ، و ازین فقیر برای توجه و افشاده برادران دینی مأذون و مجازاست . بعد ازین دست او را دست این مسکین دانسته ، و اراده او را اراده این جانب پندارند . امیداست که هیچ کدام از شما از اکابر و اصاغر سبب به نخوت و ناموس چنانچه مقتضای بشریت است ، خود را از دولت صحبت او محروم نسایند که لذت از وجدان اولیا ناچشیده کسی بعرصه رستاخیز برود (^۱) که هرگز خبر نخواهد شد . و اینکه ملا عباس همشهری شماست ، سد راه شما نشود ، و خدا ناخواسته مانند بعضی مردم سلیمانیه ازین دولت سرمدی بی‌بهره نسایند ، (والسلام علی من اتبع الهدی . والتزم متابعة المصطفی ، علیه و علی آله و صحبه الصلوات والتسلیمات) . و عبدالقادر خصوص حاضر حضور ملا عباس شود ، مریدی این مسکین مانعش نشود . والسلام .

نامه‌ی صه‌د و چواره‌م

بۆ سه‌هید ئیسماعیلی هه‌نارانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا ، برقع‌فکن جمال سلمای مدعا می‌گردد ، و مکرر تحریرا

(۱) جیگه‌ی ئەم بۆشایی‌یه له ده‌ستنوو سه‌هه‌ی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به سپی‌یه‌تی هیل‌رابوه‌وه .

و تقریرا و تصریحا و تلویحا خواهان تصدیع ذات حمیده صفات و تضييع اوقات بایرکات خود اعنی ترقیم و ارسال نامه ازین ولایت شده بودند ، چونکه نامه بی مدعا مجرد تعارف رسمی ، و از عداد امر لایعنی میباشد ، به فحوای کلام معجز نظام (انا و اتقیاء امتی براء عن التکلف) در امر مزبور توقف و تهاون ننموده ایم ، نه اینکه خدا ناخواسته آینه را غباری یا دل دیوانه از ایشان انکداری وارد ، این تصویرست محال که این مسکین را هرگز با شما انحرافی پیدا شود و واقعه که دیده اند صورت خیالی شماست که بنظر رسیده است ، که در دل خود اضممار آزرده گی ازین طرف داشته اند ، و الا حقه مهر بدان مهر نشانی است که بود و (^(۱)) سلام رسانیم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صه‌دو پینجه‌م

بو یه‌کی له دوستانی نووسیوه

اگر مرد کاری ، در دوست بازاست
وگر قصه‌جویی حکایت درازاست
بود کار آزادگان ترك هستی
نه اباحت محمود و نقل ایازاست
گر آزاد خواهی شدن ترك جان کن
هر آینه محبوب بنده نوازاست
ز سوز حقیقی ببر بهره‌ای را
نه بهره بتحریر سوز و گدازاست
ز خود رستن و ترك دعوی نمودن
ره مرد مردانه پاکبازاست
نه خرگوش را بچه نره شیراست
نه دراج را چنگل شاهبازاست
ز (خالد) شنو شرح فتح طریقت
ورق شستن و خامشی و نیازاست

خلاصه اگر می‌خواهی بوئی از روائج اذواق مردان خدا بمشام جانت

(۱) جیگای ئەم بو‌شایی یه له دەسنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا به سپی‌یه‌تی هیل‌رابوه‌وه .

برسد، از همهء دعویها درگذر ، و خیالات عرفان و ذوق وجدانرا که نداری چنانکه از کلمات و شعارت مفهوم میشود ، يك قلم قلم درکش (۱) چنانکه تشنه سوی چشمهء زلال رود ، و یا گدائی بی نوائی بدریوزه پادشاه با حشمت و جلال رود ، برخاسته بدولت صحبت فقرا مشرف شو . هر که از یاران قابلیت معنوی دارند با خود بیارند ، و هر چه که دارند ازو بگذارند که دعوی اسم و رسم همه هلاك در هلاك است ، و هر چه بر روی خاك است عاقبت خاك است ، و هر که اسم بی مسمای دارد عنقریب اسمش از جریدهء وجود پاك است . همین خداوند بیهمال میماند و پاك و پاکبازی و ماسوی همه بیهوده است و لهواست و بازی .

چون نامردان خودرا بمدح و تحسین مردمان مسرور کردن ، و دماغرا بتهمت مردی از نامردان پر باد غرور کردن ، در نزد تیزیانان حقیقت بین مایهء بی مایگی است . پس اگر مردی ، بیا خواجگی را بگذار و بنده شو ، و الا از مردانگی شرمنده شو . دگر چه نویسد . والسلام ختام الكلام .
(خالد)

نامه‌ی عهد و شه‌شهم

بۆ شیخ نه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه

محب جانی شیخ احمدرا بخدا میسپاریم . این دفعه هم از سر جرائم شما و خلفا درگذشتیم . اما من بعد بکلی مقید باید بود . اگر نعوذ بالله نقض عهد شود گله ازین مسکین نکنند ، حضرات پیران مزاجهای نازك دارند از اندك حرکهء ناهموار میرنجند . (و ما علی الرسول الا البلاغ المبین) . امانت شما و ترویج شریعت و اجتناب از بدعت ، و دعا در کار این وامنده ضروراست . والسلام والاكرام .

(خالد)

(۱) له ده‌ستنوو سه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا شوینی ئەم بۆشایی به سپی‌یه‌تی به‌جی هیلرا بوو .

نامه‌ی صمد و جهوتهم

بۆ مه‌حموود چاوه‌شی نووسیوه

محب فقرای بی‌مراد، اغنی مخلص صفوت نهاد محمود چاوش را بالطف خفیه‌ی الهی و امداد روحانیت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم حواله مینمایم که بآنچه صلاح دین و دنیا است مهتدی فرماید .

درین وقت بحمدالله نورچشمی (جوان‌میر) بیامن انفاس پیران طریقه‌ی علیه از قید جنون خلاص و نجات یافته ، اگرچه هنوز سبب بطول علت مهلکه که داشته‌است اندک اختلالی دارد ، اما چونکه اصل آزارش نمانده‌است و هرچه بقیه مانده باشد از آثار علت ماتقدم‌است ، آن هم بکلی بتدریج مرتفع خواهد شد .

و چون خاطر آن جانب و والدهاش تعلق کلی باستخبار احوال او دارد . موسی را بعنوان تبشیر روانه نمودیم که این مژده‌ی فرح بخش را بمسامع شما و سائر هواخواهان رسانیده ، و عنقریب او را با بعضی لباسهای حلال بجهت معزی الیه اعاده نمایند . ان شاء الله الرحمن بعد از چندی به‌سراهی (جوان‌میر) بصحت تمام باز او را روانه خواهد شد . والسلام .

(خاند)

نامه‌ی صمد و هه‌شته‌م

بۆ مه‌حموود به‌گی صاحب‌قرانی نووسیوه

مخلص جانی محمود بیگ صاحب‌قرانرا بدعای خیر یاد مینمایم . دوکلمه‌ی سفارش برادر طریقه سید محمود تبلیغ نموده بودند بوجه اتم رسانیده‌اند . باز چگونگی حسن التفات خود را بشما بتقریر لسانی ایشانرا

حواله نمودیم • البته خواهند شنید • دگر وصیت باد مرگ و هول روز
رستاخیز فراموش نسایند که جیفهء دنیا راهزن دین است • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و نۆهه‌م

بۆ عومهر به‌گی فرمانداری گولعه‌نبه‌ری نووسیوه

نظر بمقتضای محبت دیرینه ، اگر بمخلص خود باور دارند صلاح آن
جانب‌را منظور نموده میگوید که حسن سلوکر با فرزندان ملا جلال مرحوم
علامت دولت دارین ، و بدرفتاری را سم قاتل دانند • بجان شسا قسم هرچند
نکبت و بی‌دولتی دچار رستم بیگ میشود همه از شامت بدسلوکیهای
اواست که با ایشان نموده‌است • مردم گلغبر اندکی میل بدگویی در حق
همدگر دارند ، مطلقا نشنوند ، و تا میتوانند رضامندی اوهارا غنیمت
شمرده یقین بدانند که درویشند • و گفته‌اند :

آه دل درویش بسوهان ماند
گر خود نبرد برنده‌را تیز کند

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و دهه‌م

بۆ یه‌کی له میره‌کانی نووسیوه

میر جلیل الشانرا بمدد روحانیت اولیای کرام حواله مینمایم که در
دین و دنیا یار و مددکارش باشند • درویش محمد دارنده مرد مسکین
و بی‌نوااست • یکی از ملازمان سرکار دو زوج کفشرا ازو گرفته‌اند •
مأمول است که قدغن فرموده باز بسومی‌الیه عائد شوند که دل بیچارگانرا

شکستن میمنت ندارد • لهذا بمقام تصدیع درآمده ایشانرا سر حساب نمودیم • دگر مختارند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و یازدهم

بۆ فرمانره‌وای خورماتی نووسیوه

شیخزاده‌های سرگت را دشنام دادن قبول نداریم • میرزارا تنبیه نمایند که آنها تصدیع ندهد • بر دم اوجاغزاده بیگار کردن و حکم کردن از مسلمانی دوراست • میگویند دوبهره‌های غسل را از آنها گرفته‌اند • از خدا شرم میاید کرد • در روز قیامت پشیمان خواهند شد • خاطر شیخ عمر و شیخ ابراهیم را ملاحظه نمایند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و دوازدهم

بۆ ئیسماعیل به‌گژ ناویکی نووسیوه

مخلص جانی زمرهء ارباب فقر اسماعیل بیگ را بخدا میسپاریم که در پناه روحانیت حضرات پیران بزرگوار محفوظ دارد •

پسران مرحوم ملا جلال همه بزیور علم و عمل پیراسته ، و بحلیهء فضل و شرف طریقت و حقیقت آراسته‌اند • و از آن روز که مرحوم مرقوم بدار البقا انتقال فرموده‌اند ، در انواع عسرت و عاجزی مییاشند • و مع هذا خانهء نشیمن ایشانرا رستم بیگ این دو سال است غصب نموده‌اند • اگر بسخن این مسکین خوب باور دارند هر نکبت و دردی که دچار مومی الیه شده‌است همه از تیرباران انفاس شبگیری آن بزرگواران بوده‌است •

لهذا چونکه از طرف حضرات ما گوشهء عنایتی شامل حال شماست ،

و ما خود با شما محبت کلی داریم ، نحوی نشود خاطر ایشانرا در هیچ
خصوص بیازاراند ، و در خصوص خانه ایشان حتی المقدور متعرض نشوند
بلکه چنان بدانند که شمارا بعلت نوازش و دلداری ایشان بدانجا
رسانیدداند . والسلام ختام الكلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و سیازدهه‌هم

له وهلامی نامه‌ی هندی له مه‌نسووبانیدا

برادران فی الدین و دوستان علی الیقین درویش (^(۱)) و ملا
محمد و ملا قطب‌الدین چاشنی گیر لذت ناکامی باشند . مسکین بی‌نوارا به
دو کلمه یاد ، و در طی آن داد خودشکنی داده بودند ، خوب کرده‌اند .
جزاکم الله خیرا .

برادر عزیز ملا محمد اگر در اینجا ماندیم البته بعد از تخفیف برودت
استدعای ملاقات شریف خواهم نمود . و اگر ان شاء الله المهیمن العزیز
اشاره عزیمت بغداد شد فی الفور اشاره بجهت آمدن شما خواهیم فرمود ،
تا اینکه از دور و بعد از ملاقات حضور حسن أحوال ایشان معلوم میشود ،
و شما اکنون اندکی از بار اول بجوانرود رفته بودند بهترند . اما نه چنان
هستند که ما می‌خواهیم . البته سعی کلی نموده باشند همان قدری که شما
رسیده‌است بکثرت شغل و تکرار قهی و اثبات و وفور نگهداشت صورت
این مسکین که اعظم اسباب تصفیه‌است .

حالا که نزدیک نیستند ، خودرا بکثرت شغل راسخ کنند تا نحوی شود
که در دل شمارا لطافتی حاصل شود ، تا ان شاء الله بعد از ملاقات عروجات

(۱) له ده‌سنووسه‌ک‌هی به‌رده‌ستمانا شوینی نهم بوشایی به هروا به
سپی به‌تی هیلرا بوه‌وه .

فضاهای ملکوترا آماده شوند • مردان همین قدر در صحبت پیر خود
برداشته ، کار خودرا بریاضت و مخالفت نفس پیش برده‌اند • دگر چه
نویسم ، والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و چوارددهم

بۆ سه‌یید زه‌کیی کوچک چه‌رمووی لای سته‌ی نووسیوه

که یه‌کیک بووه له ساداتی پیر خدری

بعد از ازمنهء متطاولهء دوری و تمامی اوقات محرومی و مهجوری ،
این کرد فرومایهء شهرزوری را به دوکلمهء یاد و در ضمنش داد دعاگویی
خود داده بودند ، و در خصوص تلقین و توجه اشارهء رفته بود • البته
اگرچه طبع را از بس کم استعدادی اهل اراده و کثرت مشغلت از تلقین و
و توجه کلالی پیدا شده‌است ، اما حسب الاشارهء جناب شریف التفاتی
بحال ایشان مینمودیم ، اگر فرصت صحبت دست میداد • اما سبب به
بعضی موانع درین وقت اشاره بآمدن اتفاق نشد ، هر وقت آمدند هرچه
نصیب است خواهند یافت • و دوستان بی‌وفای آنجارا همگی سلام رسانیم •
و نور چشمی سید فضل الله بدعای عمر و سعادت و علم و هدایت مخصوص
میداریم • اگر نه این بود هرچه میگویم فوراً میگوئی ، چیزی میگفتم • لکن
الکتم اسلم • والسلام والاكرام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و پازدهم

بۆ یه‌کی له دوستانی نووسیوه

حق جل شأنه و عز برهانه آن نور چشم مسعود عاقبت محمودرا از

تعلقات دنیای دنی برهاند و بمرکز بندگان مقبول خود برساند (انه ولي
الاجابة) •

درین وقت نوازش نامچیه بنامزد مهجوران قلمی و ارسال فرموده
بودند مشتمل بر کمال اشتیاق و نهایت تکدر از ازمنهء فراق • برخوردار
باشند • یقین بدانند که تعلق خاطر آن عزیز باینجانب روشن و هویدا است ،
و یقین میدانیم اگر این همه موانع صوری و معنوی در میان نمی بود ، پیش
از همه خود را باین محب میرسانیدند • گاهگاهی صورت اخلاص این قره
العین منعکس میشود • محبت اهل فقرا دولت عظیم دانند و از خدای
عالیان ازدیاد این دولت را بطلب و شکر اورا بجا آر • يك ساعت محبت این
طائفه از عبادت عمر نوح بهتراست • حدیث (المرء مع من أحب) مشهور است •

یار مردان خدا باش که در گشتی نوح
هست خاکی که بآبی نخرد طوفانرا

والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صهد و شازده‌ههم

بۆ یه‌کئی له مه‌نسووبانی نووسیوه

حق تعالی شأنه و تقدس سلطانه از نوائب صوری و معنوی و مصائب
دنیوی و اخروی در کنف امداد روحانیت حضرات دارد •

دو کلمهء بعنوان استشاره و شیوهء استمداد که گویا بتقدیر الله المهیمن
العزیز سگ دیوانهء که آنرا در عربی (کلب کلب) میگویند زانوی آن
عزیز را گزیده و زخم نموده این مسکین چه مناسب میداند که معمول دارند •
اولا اظهار میشود باعتقاد درست توکل نموده رضا به قضا باشند • اگر خدا
ناخواسته خلاف آن صادر شود موجب قلت التفات خواهد شد •

ثانیاً یقین دانند در جنب پیران بزرگوار دفع الم و سلب آزار بغایت سهل و هموار است . ان شاء الله مطلقاً شمارا خطر نخواهد بود . اما چونکه حضرات ما قدس الله اسرارهم بنا بر مشرب صدیقیت که اعظم مشارب اهل الله حتی المقدور بتوسل اسباب تستر میفرمایند ، تداوی مأذون بلکه مأمور و حقیر استمداد از حضرت خواجه بزرگ خواهد نمود . و اگر امداد ظاهراً هم ازین صوب میجویند . بعد از استئذان درین آمدن مانع ندارد . و اگر نیایند هم خوب است ، اما تدابیر میباید نمود .

حکایت حضرت یعقوب نبی علی نبینا و علیه الصلوة والسلام و امر فرمودن اولاد امجادش را به تنها داخل شدن امر معروف است ، باوجود اینکه میفرمودند « و ما أغنی عنکم من الله من شیء » . ان الحكم الا لله . علیه توکلت « الآية » خلاصه اگر در دانش دیده مؤثر غیر حق نباشد . توسل بسیار محمود است والا فلا . الدعاء والسلام .

از فرموده ، قبله حضرات محبوبان و قدوه سالکان و مجذوبان شاه نقشبند است قدس سره این رباعی :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
خاک در آستان ما باش و مترس
عالم همه تر قصد بجان تو کنند
دلدار قوی آزان ما باش و مترس

(خالد)

نامه‌ی صدر و حه‌قده‌هم

بۆ یه‌کێ له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیوه

مخلص درویشان و مرید و معتقد ایشان ، استاد علامی حق جل شأنه و عز برهانه ، در کنف مدد روحانیت خواجه ارجمند سربلند غوث الخلاق

خواجه بهاءالدين نقشبند قدس سره وجود مسعود خود و اولاد امجاد آن
پاك سیرت و صافی سریرت محفوظ و برادات دارین محفوظ گرداناد .

وازانجا که آثار خلوص و صفای طینت آن نیک طویت دور بدور در
مرآت دل منعکس است ، لازم بود که شمارا بامدادی از روحانیت طائفه
علیه نقشیه خصوصا و سائر اهل فقرا عموما مبشر شویم . البته تا میتوانند
اخلاص این طائفه را موجب سعادت دارین دانسته ، بتضرع و انکسار تمام
ازدیاد این دولت را از جناب الهی مسئول و مأمول دارند . خبر (المرء
محشور مع من احب) مشهور و در هر زبان مذکور است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و ههژدههههه

بۆ شیخ عهلی نووسیوه

زبدهء دودمان حضرت رسول صلی الله علیه وسلم ، قرۃ العین حیدر
و بتول شیخ علی مورد تفضلات داور دادگر و سیراب عنایات فیض اکبر
باشند . زیبا مراسلهء آن عزیز رسید ، موجب ازدیاد محبت گردید . امید
بکام ما بینوایان کامیاب باشند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و نوژدههههه

له وهلامی یه‌کی له دوستانا نووسیویه

عقد درر ، اعنی منظومهء آن مخلص درویشان و سفینهء گهر اعنی
رقیمهء منشورهء ایشان که بنوازش این مسکین بی‌نوا مرقوم و مختوم شده
بود رسید ، و نمونهء ازان مجموعهء کمال گردید . الحق اگر نه این بود که

مبنی بر تمدح مهجور و توصیف این سرگشته از دولت وصل محبوب حقیقی دور بود ، هر نکته از آن گوشواره گوش ارباب هوش را برآزنده ، و هر نغمه از آن سرود داغداران عشق را نوازنده ، بلکه گدازنده میبود .

دارنده خلوصیت نامه را بتاکید اکید توصیه التماس فرموده بودند ، حسب الاشاره التفات بطرف آن مخلص جانی شد . اما ادراك شما دریافت آنرا مشکل که کند .

از بنده نسبت بمولای حقیقی که از رگ و جان بهر ذی روحی نزدیکتر است . هفتاد هزار حجاب در میان ، و راست هر روز چندها تفحات تجلیات جمالی و جلالی بر ساحت اولاد آدم پرتو افکن میشود . محجوبان حجب نفسانی و محبوسان جلایب بشریت و انسانی ، از آن همه دولت غافلند ، بلکه که نزدیک که از آن انکار نمایند . پس هرگاه محجوبانرا نسبت به تجلیات الهی این همه بی خبری باشد ، از ادراك فیض ارباب نظر چه گوید .

آری تعلق قلبی و روحی با ارباب قلوب نشانه سعادت و جای امید است که بتدریج به ترك ماسوی و فنای اتم و اکبر بمقتضای آن محبت عمل کرده شود بکشد . والا در همچنان لباس هواخواهان باخبری از اسرار درویشی بودن نیست . اگرچه مثلاً بهره هم نصیب شود اما ادراك آن توان کرد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و بیستم

بۆ شیخ ئیسماعیلی نووسیوه

نور چشمی شیخ اسماعیل را سلام رسانیم . ظاهراً مظنه کم التفاتی

از حقیر دارند • غلط دانسته‌اند • بجان شما حقهء مهر بدان مهر نشان است
که بود • و هر وقت کتابت نسخه اعلام باتمام رسید اگر او را بردارند با خود
بیارند مأذونند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و یه گم

بۆ پیروٲ ئاغا ناویکی نووسیوه

حق سبحانه و تقدس شأنه ذات حمیده صفات پیروت آغای خزینه دار
از مکاره محفوظ و بحس رضای خود محفوظ گرداند • رمضان نام ساکن
قریهء (رباط) خویش و داماد این جانب پیش ازین هیچ کس متعرض مومی
الیه نشده است ، و حالا تذکرهء جدیده نواب عالی در دست دارد • البته
بمقدار مقدور تصحب نموده و تذکرهء میر جلیل الشانرا بر طبق تذکرهء
نواب عالی برای مومی الیه اخذ نمایند ، باعث سعادت شما و میر جلیل
الشان خواهد شد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و دو وهه م

بۆ یه کی له دوستانی نووسیوه

حق سبحانه عاقبت را بخیر و عافیت داراد • حاجی محمد میگویند بسیار
مفلس و مدیون است و بدولت مندی مشهور است • بمظنهء حقیر تقصیری
هم ندارد • اگر برای سلامت سفر و حضر و نصرت بر اعداء غدر ازو
خوب است مبارك باد ، و اگر خود بنحوی دگراست اختیار بدست شماست •
در پناه خدا باشند ، بمنه آمین • بالنبي وآله الامجاد اجمعین • والسلام

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و سیّه‌م

بۆ یونس ئاغای مۆرداری نووسیوه

محب حقیقی یونس آغای مهردار ، بخدا و همت اکابر دین میسپاریم .
میباید از یوسف خسورده این مسکین خبردار باشند که گزیرهای شهر مزاحم
او نشوند . عوض این خدمت را از واهب بی منت چشم دارند . والسلام
علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و چواره‌م

بۆ مه‌لا موحه‌ممه‌د و مه‌لا مصطفه‌فای

کوزانی مه‌لا جه‌لالی خورمائی نووسیوه

عرض نیاز بخدمت مخدومان مکرم استاذ شفیق و رفیق بالتحقیق ملا
محمد و ملا مصطفی بیرسانم . از عقل طریقه‌ء علیه نسیان کلی نسیاند ، و این
مسکینرا گاهی بالتفاتی یاد و شاد فرمایند . یقین بدانند که اندک این طریقه
بسیار و قطره‌ء ازو دریای زخاراست . دگر چه نویسد . تا میتوانند اتباع سنت
و اصلاح ذات البینرا لازم شمرند ، واهل هردو بیت را از خورد و بزرگ
دعاگو و سلام رسانم . بامداد پیران بزرگوار امیدوار باشند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و پینجه‌م

پاش گه‌زانه‌وه‌ی له به‌غداوه بۆ سوله‌یمانی

بۆ دۆستانی به‌غدای نووسیوه

از بسکه خاطر این مسکین بآب و سنگ و کلوخ و فضای دل‌گشای
برج اولیا متعلق است ، پیوسته خواهان عتبه‌بوسی شیران بیشه‌ء

هدایت و یکه تازان عرصه ولایت اغنی اولیای کرام (مدینه السلام) می باشد .
اما چکنم • (ما کل ما یتمنی المرء یدرکه • الخ) ، بهر حال نهال دست پرور
خود سید اسماعیل را و کالة بشر فیابی دوستان جانی و آستان بوسی اعلام
دین و سلاطین دو جهان روانه نموده • ونعم ما قیل :

اهیم بلیلی ما حییت ، و ان امت
اوکل بلیلی عن یهیم بها بعدی

والسلام علیکم و علی کل من سکن مدینه السلام •

بجان شما کبوتر روحم همیشه به گرد قبه حضرت غوث الثقلین در
پرواز ، و دل اندوه منزلت از اشتیاق آن مکان شریف در سوز و گداز است •
اما آن بس که دوستان اینجا شیون و زاریها نموده اند ، بخلاف مراد به
سکونت اینجا رضادادیم • ترک کام خود گرفتم تا براید کام دوست • و همه
دوستان از ما وکیل سلام باشند •

درویش خود را روانه فرمودیم ، والا درین وقت بودن ایشان در اینجا
لزومیت داشت • و ایشانرا امر فرمودیم اگر از معتقدان آن سامان کسی
که رغبت کلی داشته اورا برابطه این مسکین هم تعلیم نماید ، شاید بویی
از باطن فقرا بمشامش برسد • والسلام • الدعاء •

(خالده)

نامه ی صده و بیست و شه شهم

بۆ دوستیکی نووسیوه

حق جل شأنه و عز سلطانه ذات مجمع الکمالات آن ملاذ الفقرا و اولاد
امجاد پاکیزه نژادش را در کنف حمایت خود در عسر و یسر بمدد روحانیت
پیران بزرگوار نگه دارد ، بمنه •

فرستادن ملا عبدالله را بدون اذن صریح آن جناب خود هم صواب
 نمیدانستم ، بلکه از سائر امور دل نمیخواهد بدون اشاره آن صاحبی
 متحرك شویم ، مادام حکم نافذی را از طرف دیگر نباشد . اکنون حسن
 افندی را از عوض خود بخدمت فرستادیم . بهر صورت که برای شریف
 اصوب دانند مخالفه نخواهیم نمود . و اما قطع النظر از خاطر شما این مسکین
 حتی المقدور مزاحسه خواهش اشارت پیران خود نمیتواند نمود . والسلام
 علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و هفتم

بۆ لای همه‌خانی برای نووسیوه

اگر خدا را دوست دارند همهء کار دنیا و دین شما بمراد است ، و اگر
 هرچه هوای نفسانی شما بود آن طور کنند خواهیم آنچه خواهد آن کند ،
 و ارواح پیران بزرگوار از شما در آزار میباشند . و اگر خواهش نقله
 بطرف اردلان یا جای دگر داشته باشند ، ازین طرف مرخصند . برادری
 و دوستی این مسکین بدون ترك هوا و فرمان برداری خدا و رسول صورت
 نیندد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و هشتم

بۆ (عه‌رب) ناویکی نووسیوه

عرب ، بجان شما دوست منی اما نادانی . و گفته‌اند دشمن دانا به
 از نادان دوست . و گفتهء کسی در حق شما شنیده و نخواهم شنید . اما

عمدهء طریقت سلب اختیار و بی مرادیت ، و همه چیز را براد خود طلبیدن
در طریقت ابلهی است • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و نۆهه‌م

بو یه‌کی له دوستانی نووسیوه

مخلص جانی و محب روحی و جنانی را بامداد روحانیت پیران سلسلهء
علیه حواله مینمایم • نامهء دل افروز و شمامهء شور انگیز شوق آمیز
بنوازش مساکین بینوا و مجانین بی دست و پا رقم زدهء کلک درر سلك
شده بود ، تذکار عهد دعای قدیم و تاکید قواعد دوستداری آن مخلص
صمیم نمود •

استدعای نظری ازین مسکین بی بصیرت فرموده بودند ، چیزیکه آن
جناب میخواست از بسکه محقر است فقرای بی مراد نامش بر زبان و خیالش
بر جنان نمی آرند ، و آنچه محبوب و مرغوب مردان خداست آن عزیز
آرزویش ندارند •

بهر صورت محبت این طائفه سعادت دین و دنیا و باعث دولت اولی
و آخری است ، خالی از نتیجه نخواهد بود • اگرچه هر امری بوقتی مرهون
و هر کاری بزمانی مقرون است • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و سیهه‌م

بو ئیسماعیل ئاغا و فهقی زه‌سوول ناوی نووسیوه

هر دو برادر عزیز اسماعیل آغا و فقه رسول برادرش را بامداد ارواح
پیران حواله مینمایم • اخلاص نو و کهن طرفین شما معلوم است • و در

خصوص امر معهود بتفصیلی کہ مام یوسف از محمود شنیده‌است ، حواله
بتقریر لسانی نمودیم • یقین بدانند کہ محبت شما چند روزه نیست و اخلاص
و نیازمندی شما پنهان نه • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و یه‌تہم

بۆ سلیمان به‌گی نووسیوه

چاکر قدیم و جان‌فشان صمیم سلیمان مہر دار را بامداد کلی مبشریم •
باید در یسر و عسر و فراخ و تنگی در غایت امیدواری باشند • در زمانیکہ
شما بجهت خدمتہای شایستہء این مسکین کسر نیاز را بیان جان بسته •

اخلاص مردم بعد از ظہور این غرائب ، و جان‌فشانی شما جلی • دگر
ہمین قدر کفایت‌است • دلدار قوی ازان ما باش و مترس • و اگر درین
وقت حاضر میبودند غایتہای شگرف کہ نسبت بوکلای عالی شدہ‌است
بتوسط شما بایشان مسکن بود القا شود • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و دووہم

بۆ یه‌گی له دوستانی نووسیوه

زیبا مراسلہء فقرا نواز ، و رعنا مفاوضہء خلوصیت طراز کہ مالا مال
از نکت حسن آداب و مہربانی و مملو از کمال نیازمندی و اخلاص
و جان‌فشانی آن مخلص جانی و معتقد روحی و جنانی بود ، عز ورود ارزانی
نمود • چون نیک ملاحظہ نمودہ ، سراسر از جوش و داد ، و از منبع اخلاص
و اعتقاد سر زده بود • آری حسن اخلاص شما امریست نمایان و اظہر من
الشمس است • امید از امداد روحانیت پیران بزرگوار در دین و دنیا بہرہ‌ور

شوند . در خصوص مطلبی که التماس نموده و در واقعه دیده بودند ،
امیداست که بدون استدعای شما آن مدعا منظور خاطر بوده باشد .
خصوصا که شما بمقام التماس آن برآمده باشید . ان شاء الله الرحمن نظر
عنایت از ارباب حاجت باز نخواهم گرفت . وصیت عظیم بشما اینکه مرگرا
فراموش نکنید ، و با مردم دور مهلت داشته باشند که :

**جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
هزار بار من این نکته کرده ام تحقیق**

و نور چشم مخلص تو و مخلص زاده قدیم احمدرا از شر نوائب بهمت
پیران حواله مینمایم . یار و مددکارش باشند بمنه . دگر چه نویسد . عاقبت
بعافیت باد ، بالنون والصاد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و سیّه‌م

بۆ عه‌بدولکه‌ریم ناویکی مه‌نسووبی نووسیوه

مخلص صفانشان و مرید فدویت بنیان ، و قره‌العین این مه‌جور ناتوان
عبدالکریم صاعد مصاعد مقامات علیه‌اولیا باشند بمنه .

از درد دوری و الم مه‌جوری ، از حضور دوستان صادق آن ولا ،
و هم‌پیاله‌گان مصطبه‌ (قالوا بلی) اعنی این مسکین فرومایه و سایر برادران
طریقه‌، علیه صراف‌ی بخاطر راه یافته‌است ، در کمال امیدواری بشفقت و
تلففهای گوناگون مطمئن الفوآد بود این رقعه‌ المودعه‌را مکسجه‌ ظاهر
خاطر ، و زنگ‌زدای دل سعادت منزل خود دانسته .

بمکتوب این مسکین و محاورده سید اسماعیل تا حین ملاقات
تآلفی بهم رسانند ، که بحمدالله وعده‌ وصال و رعایت در غایت نزدیکی
میباشد .

**گمان مدار که رفتیم و مهرت از دل رفت
قسم بجان عزیز تو همچنان باقی است**

والباقی عند التلاقی • والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

پدرت متعهد شد که همهء تکلیفات عیال شمارا بر ذمهء خود گرفته
مطلقا برای شما تعلق بغیر از علاقهء زن و شوهری نباشد • لهذا اگر خود
هم رغبت دارند بعد از مراجعهء کتب دین به نیت اتباع سنت سید المرسلین
صلی الله علیه وسلم مأذون باشند و امانت شما و ترک تجرید و اتباع سنت
و اماتہء بدعت و مخالفهء هوی و مجاهدهء کبری و دوام یاد مولی • و برادر
عزیز ملا یوسف و نورچشمی ملا محمد امین و تمام ملایان و طلبهء علم را
سلام میرسانم و از همه مستدعی دعای خیریم • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و سی و چوارهم

بۆ ئیسماعیل ئاغای نووسیوه

در درج نکته‌دانی ، برادر جانی و دوست زبانی اسماعیل آغارا بهمت
پیران خود که شیران یشهء ولایت و مردان خطهء هدایتند میسپاریم •
استاد نجفعلی مرد زار و بیساراست ، و گمان دارد که وکلای عالی این
مسکین را دوست میدارند • بسیار برای خانهء مغصوبه‌اش بحقیر ارتجا
و التجا نمود ، و دلم به بیچارگی او سوخت • اگر دراین خصوص خود را
تصدیع دهند ، دیوان کردن برای او ثواب جمیل و احسان جزیل است •

**وقت ضرورت چو نماند گریز
دست بگردد سر شمشیر تیز**

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و پینجم

بۆ مه‌لا عه‌بدولغه‌فوور ئه‌فه‌ندی ناوی قازی به‌سره‌ی نووسیوه

حق جل شأنه و تقدس سلطانه ذات حمیده صفات با برکات قاضی القضاة ملا عبدالغفور افندی را از شر آفات اعدای آفاقی و انفسی مصون و به سعادت دارین مقرون گرداند .

نظر به انعکاس اخلاص آن عزیز بر مرآت خاطر پیوسته آشکار و نهان نظر عاطفت بسوی شما نگران است . و خصوصا سبب به هواگرمی محرومه بصره دائما فوآد صداقت نهاد منتظر اخبارات شما خصوصا تحریر اعتدال مزاج شریف میدارد . البته با واردین کیفیت اخبار سعادت آثار ذات مستجمع الحسنات و تفصیل نقل وهابی و لشکر روم را مرقوم نمایند ، بتخصیص احوال چگونگی گذراندن خود نسبت به آب و هوای آنجا . و امیدوار از نظر عنایات پیران سلسله علیه باشند ، والسلام علیکم .

(خالد)

بعد از اتمام رقعة التحية نامه شفت علامه به عبارت فصیحه عربیه رسید ، چونکه رافع مستعجل بود جواب این حواله بدفعه دگر شد .

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و شه‌شهم

بۆ سه‌هید عه‌بدولقادر و سه‌هید ئیسماعیلی نووسیوه

سیدان سند و سندان معتمد ، سید عبدالقادر و سید اسماعیل دعاگو و سلام رسان است . ماجرای اخبار این جانب را تفصیلا بالقای لسان عبدالقادر حواله نموده ، به اطناب اخبار و حکایات پرداخت .

همین می نویسد به ملا محمد امام بنویسید اگر ملال در ماندن
ساوجبلاغ دارد بر جعت مأذون است • هر وقت میخواهد باز آید • و ملا محمد
و ملا محمد صادق بدون فرمودن ما ارشاد عام میکنند • نیدانند بدین است •
و ما هر چه بدو داده ایم اگر ازو بازگیریم چه میتواند گفت •

ازین بدحوصله گی و تنگ ظرفی توبهء نصوح کنند ، و اگر نه ایشانرا
دچار بلا میکنم ، و عین این عبارت باو بنمایند • مریدان حق نعمت پیرانرا
این طور ادا میکنند که بی اذن صریح بتخیلات رابطه فریفته شوند و مرتکب
امری گردند که عالمیرا بانکار طریقهء علیه پیران بیاورند ؟ عجب اخلاص
و عجب مریدی ! دگر چه نویسد • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و چه و ته‌م

بوی به کی له میرانی بابانی نووسیوه

مخلص کامل الوفا و محب قدیم بی ریب و خفا میر جلیل الشأنرا در
کنف امداد روحانیت مردان خدا بخدا میسپاریم که در دین و دنیا یار
و مددکارش باشند •

نظر بمصلحت بودن آن عزیز دران ولا از آرزوی ملاقات گذشته
بفراق و درد اشتیاق راضی شدیم • غرض از تکرار خواهش ملاقات شما
نسودن این بود عنقریب اعنی درین يك دو ماه اگر بسر حکومت و دولت
بسعادت عودت نمایند ، سبب بکثرت امور دنیا مبادا از تاثیر این خاندان
اندکی بازمانند زیرا تعلق بسیار بساسوی الله مانع فیض طریقه است ،
و شکستگی و ترك تعلق در مقر حکومت اشکال دارد • اما ان شاء الله عاقبت
خوب خواهد بود • خاطررا از طرف این مسکین نسبت به خود جسع دارند ،
و از خدا بطلبند که همواره اخلاص در ازدیاد باشد • سرمایه دولت دارین

اخلاص فقراست • این کلمه، حافظ مشهور است که گفته است : « مایه
محتشمی خدمت درویشان است » • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و سی و هشتتم

بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی نووسیوه

سید خود جناب زبده الاکارم والاجناب سید عبدالقادر را بعرض دعا
مصدقیم • دوستان مهجور و فقرای از دولت دیدار دور را بارسال
نوازش نامه، قرین حبور فرموده بودند، موجب التفات گردید • تصور اینکه
فقر بهیزم‌کشی مردم تغییری نسبت بآن عزیز حاصل کند هیچ معنی ندارد •
بقای کیفیت قلبی اگرچه کما ینبغی شما از ادراک آن راضی نیند، برخلاف
آن صورت برهان جلی است •

امید هست بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع سرور عالم صلی الله
علیه وسلم امدادی فرمایند • دگر بر شما باد در یاد محبوب تقدس جماله از
خود باهمال راضی نشوند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و سی و نۆه‌م

بۆ حاجی ئه‌حمه‌د ئه‌فه‌ندی نووسیوه

منظور این مهجور الحاج احمد افندی مورد امداد پیران نقشبندی
باشند • درین وقت مخلص صافی ضمیر این مسکین فقیر عبدالفتاح عازم آن
دیار میشد شمارا بدین دوکلمه یاد نمودیم • امانت شما و تمسک بعروة
الوثقای شریعت و ترک التفات بجیفه دنیا و دوام مراقبه جناب مولی تبارک

و تعالی و دوام اشتغال بطریقهء علیه و بعلوم دینی و احیای سنت سنیّه
و تبری از بدع ردیّه و تجنب از اطوار متصوفهء اباحیه .

و کیفیت احوال مخلصانرا با تفصیل دسایس ارباب حسد و انکار
قلمی و ارسال دارند که ترجم بحال برادران دینی مهیج این معنی شد که از
شما استخبار شود . دگر (بآی وجه کان) انحرافرا از شاهراه شریعت غرا
از هیچ فردی نمی‌پسندیم . سعدی شیرازی علیه الرحمة گفته‌است :

که (سعدی) مپندار راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم الی یوم الدین ، ابد الآبدین ،
الف الف مرة فی کل لحظة و حین ، آمین ، والحمد لله رب العالمین . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و چله‌م

بو دوو مهنسووبی خوئی نووسیوه

که ناویان فهردی نه‌فهندی و خالد نه‌فهندی بووه

هر دو منظور این مرکز دائرهء مستندی ، و هر دو مورد هم علیهء
پیران نقشبندی ، فردی افندی و خالد افندی به دولت حسن خاتمه ممتاز
و سعادت قبول سرافراز باشند ، بمنه .

امانت شما و تسک بعروۃ الوثقای شریعت غرا علی مصدرها افضل
الصلاة والتسلیمات ابد الآبدین . پیروی سنتی هرگز بصد کشف و کرامات
برابری ندارد بلکه کرامات اتباع سنت است و بس .

بدوام مسکنت و انکسار بمراقبهء جمال مبرا از خیال محبوب بیهمال ،
و کریم منزّه از مثال ، و رحیم مقدس از شائبهء زوال ، بوصف احدیت

بیچون و معیت از شوب حلول و سریان مصون ، مشغول شوند ، و گاهی
مارا در اوقات حضور یاد نمایند .

چو با حبیب تشستی و باده پیمائی
بیاد آر حریفان باده پیمارا

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و یه‌گه‌م

بو یه‌کی له مه‌نسووبه‌کائی نووسیوه

من آنچه شرط بلاغ است با تو می‌گویم
تو خواه از سخنم پند گیر و خواه ملال

بی‌التفاتى که این مسکینرا با شما هست همه سبب به تعلقى است که
بشما داشته و داریم . آن جناب که در مظنه خود و نزد اکثر مردم در فهم
و استعداد سر آمد زمان و رشك خلان او خوانند ، چه بلا در خصوص
سلوك بی‌سلیقه و دور از آداب ارباب طریقه افتاده‌اند ، چندها سال است بی
جهت در کنجی خزیده ، و از معاشره ارباب حقوق بریده‌اند ، و خود البته
خبر (لا رهبانية في الاسلام) شنیده‌اند ، هر روز سبب باین ریاضت
(لامعنى) چندها معاصی در صحیفه اعمال شما ثبت خواهد شد ، و اگر صد
سال همچنان میمانند سوای پندار و خودبینی که همین مظنه درویشی از
خود کردن است حاصلی نیست ، باوجود خلوت در برابر فقرا کردن پنداریست
که مافوق ندارد .

لهذا چندها اکابر ارباب احوال سنیه بمجرد اینکه کسی را از خود بالاتر
در احوال دیده‌اند ، خرقة و اسباب درویشی را از خود نزع نموده‌اند تا کسی
در آنها گمان برابری نکند و این گمان موجب تفاق آن بزرگ افضل میشود .

و بهمین جهت اکابر نقش‌بندیه خلوت نشستن و کلاه و خرقه را قبول ندارند . و اگر بیقین میدانستی بعضی مردم را در صحبت این بی‌مراد در مدهء يك دو ماه چ غرائب را میدهند ، و آن سر حلقهء خردمندان دور از حلقهء آن، این چند ساله چه هایم و چه بی‌حاصل میباشند جای شیون و ماتم بود .

نتیجهء از نتایج مجاهدهء آن جناب آن بود که بعد از ملاقات این مسکین در شهرزور با بعضی از یاران بخوردن گوشت و آش مشغول ، شما دست خود را باز گرفته در میان آن مجمع خود را از همه امتیاز نمودند . و دست کشیدن از موافقهء ارباب فقر عبادت عمریرا (ما لم یتب توبه نصوحاً) تباه میکند خصوصاً در چیزی که مشروع بود .

آیا در کدام کتاب دیده‌اند که پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گوشت نخورده . و یا از خوردنش نهی فرموده باشند . نتیجهء دیگر اینکه در عرض این مده جناب هدایت مآب ملا محمد امام که اجازهء ارشاد پیران طریقهء علیه یافته و بحقیقت مصداق حدیث (ربّ اشعثْ اغبرّ) میباشند در آنجا هستند ، برای سعادت دارین خود بایشان توسلی مینمودند که خوشنودی هر خلیفهء از خلفای خاندان موجب خوشنودی تمام پیران سلسله است .

از کجا دانسته‌اند که جناب ملا محمد را سبب بحکمتی بآنجا نفرستاده‌اند . و بچه معلوم که توسل بایشان باعث فلاح دارین نیست ؟

هلا تا نپنداری که این مسکین را سوای مصلحت‌جویی آن عزیز درین گفتگو مرادی باشد . بخدا که مقصود صلاح شماست . خلوت‌نشینی درویشان بی‌معنی از همه چیز بدتر است .

می‌خواره و بت‌تراشی و فاسق بودن

با اهل خرابات موافق بودن

بر هر چه که نارواست عاشق بودن

به زانکه بخرقه در منافق بودن

والحاصل آزرده گی ما از شما سببش جز این نبود که شما مأمول بهره
از احوال مردان داشتیم • اکنون که ازین مأمول گذشتیم دگر از شما آزرده
نیستیم و با شما طریق محبت و سلوک و ابواب مکاتبه مفتوح است • والسلام
علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صده و چل و دووهم

بۆ شیخ علی قاضی نووسیوه له سوله‌یمانی

قرة العین خود سید علی قاضی را از شر زخم چشم زمان مصون و در
امان می‌خواهیم •

در این اوائل از مترددین مسموع شد که خائفان سلیمانیة نظام و انتظامی
و جماعت و امامی و سررشته و التیامی ندارد ، بساور نمی‌نمودیم تا اینکه
عریضه از طرف مخلص جان‌فشان محمد ابراهیم آغا بتصدیق آن اخبار رسید ،
و التماس تعیین امامی برای خائفان نموده بودند • ازین سخن بسیار استغراب
نمودیم ، و ما خود میدانستیم سید عبدالقادر مرد اختیار ، و تحمل التزام
این کار ندارد ، اما سبب به بعضی وجوه که اعظم آنها رعایت جانب آن نور
چشم وفادار کامل العیار بود ، ادب می‌کردم که بگوییم بگیر و آن امر نگردد ،
و شغل صاحب‌داری حلقه و توجه و نماز و جماعت را بکسی دیگر واگذار ،
و هنوز آثار تجنب او بظهور نرسیده •

آری برای اتمام این مهم برگزیده این مسکین مستهام ملا عبدالرحمن
تعیین شد که بمعاونت الهی و امداد حضرت رسالت پناهی علیه و علی آله
و صحبه الصلوة والسلام المصونان عن التناهی ، باتفاق ملا عبدالله با وی
بامر ارشاد و تدریس و ختم و توجه و وعظ و امامت باستقامت قیام نمایند •

آخر درین شهرهای اسلام زمزمهء ارشاد و خلفای این بی‌مراد بمسامع دور و نزدیک رسیده‌است . تنها اهل سلیمانیه که وطن مألوف این بقصور موصوف‌است ، باوجود رغبت بندگان خادم خاندان علیه این قدر افسرده و بی‌بهره باشند از وحشتی و بیم مصیبتی خالی نیست .

باید اعلی و ادنی دست او را دست من دانسته . در خصوص ارشاد و تربیه ، عبدالله مطلقاً سر از امر او نییچد ، و یقین بدانند که هرکس با او طریق مخالفه و عناد را ورزد ، هرگز مارا مجال سازش نیماند ، زیرا بتحقیق از مریدانی که در خاک عراق هستند مریدی ازو حلیم‌تر و متأنی و مخلص‌تر و بی‌غرض‌تر نداریم ، بلکه باضعاف او را ازخود بهتر میدانیم . هرگاه با او بمقام کشاکش و نفسانیت آمدند ، دگر توقع بهبود بشماها نمی‌ماند . یقین بدانند بطرد و ابعاد کس خلل بخاندان ما راه نخواهد یافت .

دگر در پناه خدا باشند . همین نامه را بدارنده باز دهند . والسلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صه‌د و چل و سیّهم

بوی‌یه‌کی له مه‌نسووبه‌کانی نووسیوه

حق عز شأنه و جل سلطانه از شر مکاید اعدای آفاقی و انفسی در ضمن عنایت و کنف حسایت خود نگه دارد .

مکرر تقریرا و تحریرا این مسکین قدیم را نوازش و بارسال مکاتیب یاد نموده بودند ، موجب تذکار تآلف سابق و تجدید مراسم توادد لاحق گردید ، و اشارت به تشریف آوردن خود هم فرموده بودند ، بدان سبب عزیمتی که برای زیارت مشاهد علیهء نجف و کربلاء جزم نموده بودیم فسخ نمودیم . و مبادا در وقت آمدن آن جناب این مسکین را در اینجا نبینند جزئی

ملالی بخاطر راه یابد • اکنون که نیامدن مشخص شد ، ممکن است اگر دوباره عزم جزم شود ، در چند روز خود را زیارت آن عتبات عالیات مشرف سازد • باقی زیاده اطناب ننمود • بدعا ختم مینماید • در هر آن و زمان در حمایت منان باشد بمنه • والسلام

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و چواره‌م

بۆ ئیسخاق به‌گژ ناویکی نووسیوه

مخلص جانی اسحاق بیگرا بسلام ما لا کلام و ادعیهء سعادت انجام مخصوص میداریم • شکوه از نارسیدن جواب مکاتیب متعدده ازین مسکین نموده بودند • معلوم خاطر شریف است که این مسکین تنها و منفرد است و از جمیع اقطار حتی از ست خراسان و ماوراء النهر دائم نامه‌های احباب می‌آید ، و با این همه •

نمیدانم در اوقات آن مجالی
که پردازم ازان تا ذوق حالی

که وصف آن به گفت و گو محال است
نه صاحب حال داند آنچه حال است

لهذا اگر قصوری در تعارفات رسمی دیده شود عفو مأمول است •
والسلام ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و پینجه‌م

بۆ مه‌حموود پاشای بابانی نووسیوه

ایزد علام جل سلطانه ، و فیاض منعم عم برهانه شما و سائر برادران

دینی را بسرایر غیب پاک دلان صفاکیش بینا گرداند تا عیوب و نقص خود را
نپوشیم ، و در مذمت و پرده‌داری مردم نکوشیم آمین •

بعد از تمادی ازمنهء تطاول و فراموش کاری به نوازش نامهء که سراسر
مملوء از براهین بی‌عیبی و بی‌گناهی ملازمان سامی ، و گناهکاری و
بدکرداری این جرعه‌نوش صهبای ناکامی بود ، به انضمام دو مقاله کتاب
(اطباق الذهب) که خلاصهء یکی ازین دو مقاله اینکه مرد عاقل باید که
مکتوم و پوشیده باشد و هیچکس او را نشناسد ، و حاصل دیگر اینکه
کسی با دوست جانی خود قرب روحانی داشته باشد ، نسبت بأو قرب و بعد
جسمانی برابر است ، قلمی و ارسال فرموده بودند •

بدانند که ارباب باطن دو قسمند • قسمی اهل انزوا میگویند که
واجب الاستتارند و مأمورند بعبادت و اخفای حال ، زیرا ازیشان فیض به
کسی نمیرسد ، و برای ایشان از شهرت غیر از خرابی احوال فایدهء نیست •
قسمی دیگر را اهل عشرت میگویند که مأمورند بارشاد عباد الله و بروز
و آشکارشدن در حق این قسم واجب است . و يك ساعت آمیزش قسم
ثانی از صد سال عبادت قسم اول بهتر است ، و بأنواع فضل و شرف ارباب
عشرترا از اهل انزوا امتیاز است •

و مراد صاحب (اطباق الذهب) قسم اول است نه قسم ثانی ، و الا این
اعتراض میشود بر اکابر اولیای امت مرحومهء محمدیه صلی الله علیه وسلم
که هر یکی از شمس رابعة النهار مشهورتراند (اعاذنا الله من الاعتراض
علی اولیائه ، وحشرنا فی زمره خلص احبائه و اصفیائه) •

اگر اهل ارشاد پوشیده باشند ، طالبان چگونه سلوک طریقه کنند ،
و احدی کی به بهرهء برسد ، و این همه اولیا که چندها قرن است بآخرت
رفته‌اند و هنوز شهرتشان مشرق و مغرب گرفته‌است مانند حضرت شاه

نقشبند و بایزید بسطامی و غوث گیلانی قدس الله تعالی اسرارهم اگر خود را پوشیده‌اند ، و هیچکس ایشانرا نشناخته‌است ، چگونه از شهرتشان آفاق هنوز پراست ؟ انصاف باید داد . عقل خرده‌بین باید بکاربرد که به سخن بی‌خبران اسرار طریقت انسان بمغلطه نیفتد .

اگر میگویند مسلم ارباب ارشاد در کاراست . اما این مسکین اهل ارشاد نیست ، چنانکه بعضی مردم آنجا باطراف نوشته‌اند . این سخن دگراست . و کتاب (عوارف المعارف) که جامع طریقت و شریعت است ، در آنجا شمهء فضل مشیخت و ارشادرا خواهند دید .

و ادعای قرب روحانی علامات دارد . روزی که شما اسیر حبس عجم بودی و این فقیر در هندستان در آستان ملائک پاسبان مرشد قدس سره العزیز بسلوک مشغول بودیم ، هر روز تقریبی پیدا میکردیم . در آن آستانه برای شفاعت و رستگاری شما و بزرگ شدن و منصب یافتن شما چنانکه شمهء از سید محمود میشنوند تا اینکه بفضل و کرم الهی خود بدولتی رسیدیم دقیقهء را از اعانت و امداد شما چه بخود و چه باستمداد روحانیت پیران کبار نه در هند و نه در بغداد و در سائر مسالک غربت فرو گذاشت نمودیم تا بمعراج دنیای خود رسیدند . اگر بآن صورت ادعای قرب نموده شود جای آن دارد . اما آن جناب از روزی که بدولت مستعارهء خود رسیده کدام مکافات حمیت فقرا و کدام مکافات هم علیه ارباب فقر و فنا نموده‌اند ؟ کسیرا از شما مأمول دنیا نبود ، همین مأمول بود گاهی مردمرا بگویند که طریقت نقشبندی حق است ، فلان اگر گناهبار هم هست اما بآن سلسلهء علیه تمسک دارد ، قبول نداریم کسی مزاحمش شود .

در تمام عالم مردم این مسکینرا چون تاج بر تارک مینهند . همین کار بمردم شهرزور میشود این است که میگویند و بهر اطراف باز میفرستند . آن

جناب که عین حکومت و شوکت دارد اینقدر نتوان کرد چگونه ادعای قرب روحانی و محبت جانی از شما مسموع خواهد شد ، یا چگونه خیال همت و اعانه را در حق خود از پیران طریقه علیه خواهند نمود .

اندکی پیش تو گفتم غم دل ، ترسیدم
که دل آزرده شوی ، ورنه سخن بسیار است

(خالد)

بقیه سخن را به جناب زبده اهل بیت اولاد حیدر و بتول حواله نمودیم . البته تفصیلا عرض خدمت خواهد نمود . والسلام .

نامه‌ی صده و چل و شه‌شهم

بو عثمان به‌گی نووسیوه

عرائض متعدده شما در دم صبح رسید . اظهار اسف و اخلاص نهال دست پرور فقراء اعنی و کلاء عالی را ملاحظه نمودیم . سعدی شیرازی علیه الرحمه گفته است :

(سعدی) بروزگاران مهری نشسته بر دل
بیرون نمیتوان کرد الا بروزگاران

سخن همانست گفته‌ایم . دور و نزدیک ان شاء الله الرحمن ایشانرا فراموش نخواهم نمود و اگر احیانا بدین زودی ملاقات میسر نشد ، همه وقت این بیت را ملاحظه فرمایند :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
میبینمت عیان و دعا میفرستمت

والسلام ختام الکلام .

نامه‌ی صهد و چل و جهوتهم

بۆ یه‌كێ له مه‌لا گه‌وره‌كانی نووسیوه

مورد فیوضات جناب رب الارباب ، و منظور پیران ینایع الاسرار
والآداب ، برادر طریقه و مخصوص علی الحقیقه ، جناب ملا (^(۱))
به کام دوستان باشد بمنه .

از خبر رغبت اهل آن دیار بطریقه‌ء علیه ، خصوصا علما و طلاب
علوم ، لاسیما بتحصیل و سعی شما در ماده‌ء رسوم فرح افزود .

اول امانت شما و اتباع سنت و اجتناب از بدعت ، و ثانی زینهار که در
خواندن و مطالعه کورتاهی جائز ندانند ، بشرطیکه در اول و آخر هر درس
چند مرتبه استغفار بزبان و دل فراموش نمایند ، و نیترا در خواندن درست
نگهدارند که نیتهای مردم این زمانه پراگنده‌است ، و بین العشائین و بین
الطلوعین را نیک معمور دارند ، و دائما به دل بدین طرف نگران باشند ،
و طلبه‌ء علم را بترك جدال و مکابره و خشم و کین تاکید کنند که چراغ دلرا
مانند باد صرصر خاموش میکنند ، و خود تا میتوانی لحظه‌ء در خواب
و بیداری غفلت روا ندارند که از شما قبول نمیشود . و بزرگی گفته‌است :

يك دم زنی غافل ازان شاه نباشی

شاید که نگاهی کند آگاه نباشی

یقین بدانند سالک تا ذاکراست در بارگاه اقدس مذکوراست ، و تا
غافل است ازان مطرود و مهجوراست . کریمه‌ء (فاذکرونی اذکرکم) برهان
قاطع و حدیث (من ذکرنی فی نفسه ذکرته فی الملاء) دلیل ساطع است . اگر

(۱) له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا شوینی ئەم بۆشایی‌یه به سپی‌یه‌تی
هێکرا بوهوه .

در دوام حضور غیر ازین نتیجه نباشد کفایت است (مع ان نتایج لا تحصی،
و ثمراته لاتستقصی) • والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

(خالد)

نامه‌ی صده و چل و هه‌شتم

بو هندی له دانیش‌توانی خانه‌قای نووسیوه

له‌بارهی کاروباری خانه‌قاوه

مخدوم خود سید عبدالقادر ، و منظور خود ملا عبدالله هروی ،
و عبدالقادر و عبدالرحمن و هردو احمدرا سلام میرسانم •

این همه کدورات در درویشی حسنی ندارد ، و آنست دست تسلط
ملا عبدالله در باب رد و قبول و تبعید و تقریب مریدان و ما یتعلق ارشاد
از سر سکان خانقاه برداشتیم و او را صرف ضبط و ربط ملک و قری و جمع
محصول و اطعام طعام و سائر خدمات بیرونی ابقا و تعیین نمودیم •

باید هرگاه ملا عبدالرحمن خانه، خود را بآنجا آورد ، بی‌توقف خانه،
مارا برای سکونت آنها خالی نموده درانجا اسکان شوند • و گمان نکنند
که سید عبدالقادر را از نظر انداخته‌ایم • در هر خصوص آگاهدار بوده ،
در قضای حوائج او کوتاهی ننمایند ، و هرچه نموده بودند بتقریر
و تصویر نور چشم ملا عبدالرحمن با شما بمقام مسامحه آمده شما عفو
فرمودیم • یقین بدانند اگر این بار هم معامله را بطور ماتقدم کنند دگر مارا
گناهی نمی‌ماند ، گناه شما بگردن شما •

و میخواستیم ملا عبدالرحمن را بخلافت بجایی بفرستیم • اما از آمدن
مکتوب محمد ابراهیم آغا ازان نیت رجوع و او را بامر خلافت روانه آن
ولایت نمودیم ، باید مخالفه او را ننمایند ، و هرچه پیش ازین و بعد ازین

کرده باشند یا نکنند ؛ اگر بیاطن معلوم نشود بظاهر خواهش خواهد شد .
 اگر همهء شما متفق شده سوگند جعفری را بر مخالفهء ما بخورند ،
 بغیر از رسوایی و بی‌دولتی نتیجهء برای شماها ندارد . کسی با استاد
 مکتب خانه بی‌ادبی نماید ، از علم و عسر و اقبال خود بهرهء نخواهد برد
 و ندیده چه جای واسطهء فیض الهی و علم لدنی ؟

از کلمات مجمع علماست : « و من قال لشیخه : لِمَ ؟ لَا يُفْلِحُ
 ابداً » و اگر خود مرا بشیخ خود نیدانند ، دگر از فقیر چه مأمول مسامحه
 دارند . من شما را بکسی حواله نمایم ، شما رفته گردن کسیرا میگیرند که
 از آداب و امر و نهی ما خبری ندارند و اظهار صلاح و نیکوئی شما را
 بنا کند ، این چه تفعی دارد ؟

خلاصه ، (الماضی لا یدکر) . این آخر کلام است . بآن سوگند که شما
 میدانید ، این بار در میان من و شما فراق ابدی می‌افتد .

والسلام علی من اتبع الهدی . ملا عبدالرحمن مفوض و عبدالقادر
 بغدادی (کنز الهدایه) را بعاریه بملا عبدالرحمن بدهد . والسلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صمد و چل و نوّهم

بۆ مه‌لا مه‌حموودی بازیانی نووسیوه

مخلص فدوی جانی ، ملا محمود بازیانی را موعید بتأییدات سبحانی
 باشند .

نقطهء دائرهء ارجمندی و منظور نظر پیران نقشبندی ، مرحوم جنّت
 مکان حسن افندی افاض الله علیه شایب رحمته با چند نفر از حجاج ازان

طرف موصل بضرب شمشیر اعدای دین فرقه شیطانیه (داسنی) شربت
شهادت را نوشیده ، و خلعت تشرف بمقام فردوس اعلارا پوشیده ، بارها در
حضور این مسکین تمنای این دولت خداداد را که مینمودند ، بوجه اتم
بآن سعادت نایل ، و بآن قرب و منزلت واصل شدند .

البته شما از عوض این فقیر رفت برسم تعزیه و دلداری اطفالان مبرور
مزبور ، و اینکه در عین خدمتکاری بحرام خواری از دست همه برداشته ،
و بفیض باطن این طائفه فائز و علاوه همه در کربت و غربت جرعه نوش رحیق
شهادت گردیدند ، ایشانرا تسکین و تثبیت نمایند که همه میمیریم . اما چنین
مردن برای هر بی سر و پایی دست نخواهد داد .

و این فقیر را من کل الوجوه مدد و معاون خود دانستد که آن مرحوم
برادر دنیا و قیامت این مسکین است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجاهم

بۆ کۆزی حه‌سه‌ن ئه‌فه‌ندی شه‌هیدی نووسیوه

نور چشمما ! در حفظ حافظ پروردگار و منظور نظر پیران بزرگوار
باشند . دو کلمه مشتمل بر نوش و نیش ، و حاکی از مرهم و ریش ، برای
خاطر این مسکین جفاکیش قلمی ، اعنی تصحیح سلامتی خود و شهادت برادر
دارین . مرکز دائره سعادت مندی مرحوم مبرور جنت مکان حسن افندی
نوشته بودند ، رسید .

چندانکه بحمد الله مرحوم بسعادت شهادت و دولت حسن خاتمه
چنانکه قرائنش (اظهر من الشمس) است رسیدند ، و مردان خدا جانرا
برای این چنین سعادت باخته‌اند ، اما خاطر این مسکین سبب به پس ماندگان
آن فردوس آرامگاه تأملی دارد . لکن مژده زندگی آن عزیز موجب ازاله

دوالم و وسیله دفع هر غم و ماتم گردید . بر هر تقدیر خاطر خوش دارند .
 بحمد الله برای آخرت پدر مرحوم شما دولتی ازین بهتر تصور بتصور
 نمی آید ، و برای انس خاطر پس ماندگان آن مرحوم اگر این مسکین
 بساند بفضل الهی از لوازم صاحب داری شماها آنچه مقتضای
 مروت و وفاست معمول خواهم داشت . زیاده چه تصدیع دهد . در اوقات
 غم و مصیبت ماسرسه نفی و اثبات نتیجهای عظمی دارد ، کوتاهی در شغل
 نکنند . والسلام علیکم .

(خالد)

والده ماجدهات هیچ حصه در میراث ابراهیم پاشای مرحوم ندارد
 زیرا که پسر حاجب خواهر است از ارث . و باغ پشت حمام کهنه بی شک
 ملك ابراهیم پاشا است . اگر حاکم نمی بود احتمال بود که بگویم شاید ارض
 او را برای او اقطاع نموده باشند . اما سبب به ایالتش این احتمال گنجایش
 ندارد . و در صورت این احتمال هم بی فائده است زیرا که مسأله آن جناب
 از چوب آن باغ است ، و آن علی کل تقدیر ملك آن مرحوم است ، لکن
 استعمالش برای مسجد خیلی ناهموارتر است ، البته نکنند .

در خصوص بام سرای که به گلی پلید اندوده اند ، اگر نیندوده باشند
 گو نیندودانند ، زیرا گل پاك بسیار است . و اگر اندوده اند و نجاستش
 بمجرد احتمال است ، آن هم پاك است . و اگر خود نجاستش محقق است ،
 اگر نجاست معنوی یا حسی مایع بسیل باران به کلی پاك میشود بمجرد
 استهلاك . و اگر عین جامده است بی ازاله آن عین هرگز طهارت نخواهد
 یافت . درین صورت هرچه بدو آلوده شود از مقداری که پرهیز از آن
 دشوار باشد بشرطیکه بفعل خودت نباشد عفو است ، و همین از وجوه فرق

در میان ظاهر و معفو شمرده‌اند • در کتابت همین قدر می‌گنجد ، باقی را از زبان فقیر خواهند شنید • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و یه‌که‌م

بۆ مه‌نسووبه‌کانی سته‌ی نووسیوه

نوازش نامه‌ی احبای کردستان سلمهم الله تعالی ، بواسطه‌ی برادر طریقه حاجی محمد رسید • همه‌را بدعای خیر یاد نمودیم • امید منظور نظر پیران سلسله‌ی علیه شوند و اظهاری که برای محبوبیت مرزا فرج‌الله و مرزا هدایت‌الله نموده بودند از ملاقات مرزا هدایت‌الله پر مشخص شد که آنچه گفته بودند بجا بود، بلکه توجه خاص هم کرده شده اصل سعادت محبوبیت این کارخانه‌است • شاه نقشبند قدس سره فرموده‌اند :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
خاک در آستان ما باش و مترس

عالم همه‌گر قصد بچان تو کنند
دلدار قوی ازان ما باش و مترس

اصلا التفاتی بژاژخائی منکران ننمائید • جامی در مدح این سلسله قصیده‌ی گفته‌اند که يك بيتش این است :

همه شیران جهان بسته‌اند این سلسله‌اند
روبه از حيله چه سان بگسلد این سلسله‌را

مولانای رومی در بی‌تائیری انکار معاندان نسبت باریاب باطن می‌فرمایند :

مصطفی‌مه میشکافد نیمه‌شب
ژاژ میخاید ز کینه بولهب

الغرض ، هرچه از منبع الفساد و افواه و السنهء حساد بد نهاد سر
 میزند گوش بآن نسیباید کرد . مخلصان آنجا در اخلاص خودشان سرگرم
 باشند و اظهار رضامندی را از جانب نواب عالی نموده و طلب امداد و نامه
 نوشتن را ازین مسکین کرده بودند . نیکبهای سابق ایشان نصب العین است
 و ایشانرا مطلق از امداد باطن و دعای ظاهری غافل نخواهیم نمود . اما
 چونکه بارها از طرف کردستان آدم باینجا آمده و بسلیمانیه آمده ، گاهی
 فقرای مهجور را بنامهء غریب نوازی ننسودند . اگر ما به نوشتن نامه مصدع
 شویم مظنه ایست که پر زیبا بنماید ، زیرا تواضع ز گردن فرازان نکواست .

و حاجی عبدالمؤمن صرف بگفتهء ما راهی آن صوب شد ، و بأحسن
 وجه اگر از طرف خان کسی همراه او شد فیها ، و الا مرزا هدایت الله و یا
 شما کسی از مریدان کارآمد بیدرقگی او البته تا بطهران رسیده وصول
 اورا باین مسکین بفرستند . والسلام . و همهء یاران آنجارا هریک بقدر
 اخلاص او سلام رسان و دعا گوئیم ، قبول فرمایند .

و اگر احیانا از آمدن جواب مکاتیب توقفی شود ، حمل بر بی التفاتی
 ننمایند که سکر درویشی بعضی اوقات از ادای تعارف رسمی مانع ، و از
 جمیع اقطار نامهای بسیار میآیند . فقیر کاتب جواب صد یکی تواند بود ،
 و شیخ شمس الدین را بعد از چند روزی ذکر لطائف و تهی و اثبات
 بیاموزند . دگر چه تصدیع دهد . امید دعای خیر و اتباع شرع از همه داریم .
 والسلام (۱) .

(خالد)

(۱) ئەم دوا بزرگهیه له دهستنووسه که ی بهردهستمانا له داوینی نامه ی
 پیشووده بوو . له بهرئوه که پیوهندی پیوه نه بوو و بو ئیره باشتی
 دهستئهدا ، به هی ئیره مان زانی و گواستمانه وه ئەم شوینه .

نامه‌ی صه‌د و په‌نجا و دووه‌م

بو دوستی‌کی نووسیوه

بعد از طول مدت سکوت و فراموشکاری . بلکه وفور معارضه و مسکین آزاری . به دو کلمهء بشارت صلح دوباره داده بودند رسید . هرچه ملاحظه نمودم در جواب آن عزیز جز این دو بیت نظامی گنجه چیزی گنجایش نداشت . لذا مضمون مکتوبرا برو محصور نسوده ، و آن این است :

آن روی نه کاشنات دانم
و ان دل که نه بی وفات خوانم
عاجز شده‌ام ز خوی خامت
آخر چه توان نهاد نامت

هرکه بناز و غرور و دولت و بزرگی پا بخطهء دار المذلهء فقر نهد ، مشکل است که آخر کارش جز بی‌حاصلی نباشد . حافظ میفرماید :

اینجا همه شکسته دلی می‌خرند و بس
بازار خود فروشی ازان راه دیگر است

این مسکین باز آن عزیز را برای این بر نیداشت که خود را از ارباب باطن بهتر دانی و سلسلهء پیران را از خود برنجانی . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و په‌نجا و سیّه‌م

بو یه‌کی له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا خالد مصدع رأی عقده گشای استاذ اجل میشود . نظر به شدت تفرق بال و وفور تشتت حال ، پیوسته حسن مآرب و کمال

آداب‌دانی و سلوك طریق خلوص و مهربانی در وسع این مسکین نیست .
 خصوصا بعضی احوال فقیر بکلی مانع تعارف رسمی میشود . لهذا مأمول
 از حسن اخلاق اینکه اگر از تعارفات این بیچاره قصوری دیده شود ، حمل
 بر امری که منافی باشد نشود . از محض کرم این مسکین را بدعای حسن
 ختام و توفیق یاد و شاد فرمایند .

پی لقمه و خرقه هر لحظه
 نشاید کشیدن ز خلقی گزند

بروزی بود خشک نانی کفاف
 بعمری بود کهنه دلقی پسند

هرچه مناسب ترك و تجرید و اتباع شریعت و طریقت بشرط اخلاص
 ادا کرده شود عین رضااست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و پهنجا و چواره‌م

دیار نی‌یه بو کبی نووسیوه

زهی سعادت و بختیاری که با وجود جمعیت اسباب ، و وفور مشاغل
 تعلقات و احباب ، همیشه دیده دلش نگران از خود رسته ، و از همه کس
 گسسته ، و بمحسوب حقیقی پیوسته بود ، و همواره دورادور ، در مطاوی
 شب دیجور ، بدل و جان در حضور ، و دریوزه کنان دران منبع
 فیض و نور باشد . مصداق این مقال ، و شایسته این احوال ، مخلص
 وفاکیش ، و مرید جان‌فشان عقیده اندیش ، زبده هنرمندان خاندان علیه
 مرزای ملقب بدرویش‌است (زاده الله اخلاصا ، و ضاعفه ارادة و اختصاصا) .

صداقت نامه مشتمل بر شواهد امتیاز ، و رقیمة الموده فرح‌فزای
 دوستان دادنواز ، بمعیت درویش سید رجب که دراینجا موسوم به علی

شده است . در خصوص ملاحظه ایشان ، رقمزد خامهء عنبرین نموده بودند ، رسید .

سبب به کثرت ازدحام ، و قلت اتفاق مشاغل طریقهء علیه اورا مرخص نمودیم ، تا اگر ان شاء الله تعالی هیچ آشوب و انقلابی روی نداد ، بنای خانقای نهاده اند باتمام رسد . بعد ازان اگر رغبت عودت داشته باشند ، امیداست بفیض برسند .

دگر امانت شما و دوام التفات بقلب صنوبری که مرآت تجلیات است .

يك چشم زدن غافل از آن شاه نباشی
شاید که نگاهی کند آگاه نباشی

اسرار درویشی در نوشتن نمی آید . والسلام والا کرام .

خالد النقشبندی

نامه‌ی صمد و پهنجا و پینجه‌م

بۆ پرسه‌لی کردن بۆ مه‌لا هیدایه‌توئلای هه‌ولیری نووسیوه
به‌بۆنه‌ی مردنی سه‌لیم ناوی کوژی‌هوه

مخدوم من هدایت (لیس بصادق فی دعواه من لم یتلذذ بضرب مولاه) ، مال و اموال و اولاد و ارواح و اجساد را مسلمانان حقیقی با اختیار فدای محبوب بی‌همال تقدس جماله نموده‌اند . اکنون که ما مرد اختیار نیستیم ، اگر مولی جل شأنه بی‌اختیار ما ذخیرهء پیشروی برای قیامت ما آماده فرماید ، جای اضطراب نیست .

اولا کار مردان کار شکر است نه اضطبار و از ذروهء مقام شکر بحضیض صبر آمدن ، پایینتر مقام مسلمانی است . نگویند فلانی سخن میگوید ، ما خود جگر سوخته‌ایم . البته نقول وفات فرزند دل‌بند بهاء‌الدین را

شنیده‌اند ، بلکه مشخص بدانند بنا بعنایت که نسبت به سلیم داریم چندها
 فرزند این مسکین مرده‌اند ، تأسف این فرزند سلیم از اغلب آنها زیادتیر
 بوده . اما چیست که بعظمت و محبوبیت محبوب بی‌زوال قدر و مقداری
 داشته باشد . دگر چه نویسد . جمله نزد خواص و عوام گفته شد .
 والسلام والاكرام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و شه‌شهم

بۆ یه‌كێ له مه‌نسووبانی نووسیوه

مخلص خاندان علیه . فرع شجره طیبه عباسیه . منظور این مهجور
 منصرف دیار سعادت آثار (عمادیه) در کنف امداد هم پیران طریقه نقشبندیه
 باشند بمنه .

درین وقت از لسان برادری ملا محمد خلیفه عقره مسموع شده که
 ازو چند گلی سردی خزان اجل از شاخسار گلبن وجود بر خاک فنا
 ریخته‌است و اندکی خاطر سعادت مآثر را به انکدار انگيخته . لهذا بقلم
 شکسته رقم خود را بمقام تسکین دل پر فتون به منزل آن عزیز آمده ، اظهار
 میشود که از اینجا از دست برد اجل هیچ آفریده گزیری ، و احدی را از
 افتادن بگرداب فنا دستگیری نیست . خاطر شریف را از غبار انکدار پاک
 فرموده ، و سینه بی‌کینه را از ان رهگذر غمناک نمایند . مقصود اعظم
 رضای الهی و اتباع سنت حضرت رسالت پناهی است . بقدر مقدور کوشش
 نموده که از درماندگی هول رستاخیز و از عبوری صراط قیامت قدم ثباتی
 بهم‌رسد . دگر هر کاری سهل‌است . (ولنعم ما قال) :

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
 از باد خزان درخت گل ایمن باد

دگر چه نویسد . در پناه حضرت آفریدگار و مورد نظر اکسیر اثر
پیران کبار باد . بسنه و یسنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و جهوتهم

بۆ پرسه‌لێ کردن بۆ مه‌لا هیدایه‌توئای هه‌ولێری نووسیوه

نور چشم‌ها هدایت الله . منظور پیران کبار و مقبول این مسکین خاکسار
باشند . سبب به تعلقی که شما با مرحوم اسعد داشتند ، از استماع انتقال
ایشان خاطر فقیر را انکداری حاصل شد ، و تعزیه‌نامه‌ها را بسعیت نور چشمی
سید اسماعیل برزنجی مشحون بمزید مواعظ و نصایح برای طیب خاطر آن
عزیز نوشته بودیم . ظاهرا او را گم کرده بودند . نظر بوفور عنایتی که با
شما داریم ، دوباره بمقام تحریر این رقعہ برآمده ، لکن سبب بر با اطلاعی
شما بر آیات و اخبار ناطقه بکثرت ثواب و اجر صابر مصاب و عدم استقامت
بر اضطراب این عالم خراب ، ادهم قلرا در میدان تذکیر گرم عنان ننسود .
و بهمین دو بیت اختصار ورزید :

انی اعزیک لا ائی علی ثقة
من الحیاة و لکن سنة الدین

فلا المعزی بباق بعد میتہ
ولا المعزی و لو عاشا الی حین

و تا میتوانند متعرض امری که درو دخل حکومت وکیل یا غیر او
باشد نشوند که خلل دنیا و آخرت در ضمن او مندرج است . (فان هذا
یومَ یكونُ القابضُ فیه علی دینہ کالقابض علی جمر الغضا) . حافظ
میگوید :

جریده رو که گذرگاه عافیت تنگ است
پیاله گیر که عمر عزیز بی بدل است

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و پهنجا و هه‌شته‌م

بو یه‌کی له مهنسووبانی نووسیوه

حضرت عزیزان قدس الله سره العزیز فرموده‌اند :

چو غلام آفتابم همه زافتاب جویم
نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

غلامان آستان خواجهء نقشبندرا باید که کار را بعیان و بیداری رسانند .
اگر خوابهای نیک مبتدیان طریقه را بر رشد رسانند ، عیب ندارد • اما علو
همت آن است که بساورای عالم خواب و خیال برسند • لکن احوال را
نوشتن بد نیست ، بلکه در هر مدهء خود را فرایاد شیخ طریقت نمودن سنت
مؤکدهء طریق و موجب افتتاح ابواب فیض است • زیاده تصدیع نمیدهد •
وصیت کلی اینکه ظاهرا و باطنا سر موئی بقدر مقدور عروة الوثقای
شریعت غرارا از دست ندهند که بدون اتباع آن سرور عالم شاهراه ترقی
مسدود است • سعدی گوید :

که سعدی میندار راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

والسلام والاكرام •

(خالد)

نامہ ی صہد و پہنجا و نوہم

لہ شامہوہ بو شیخ علی قاضی سولہ ایمانی نووسیوہ

قرۃ العین ارجمند شیخ علی قاضی را بخدا میسپاریم •

پیش ازین سبب باغتشاش شہرزور و مزید احتیاج مردم ، چنان بسا معلوم شدہ بود ہر گاہ بدانند فقیر را در شام جنت مشام اعتبار و تمولی ہست ، بسیار کس متوجہ این صوب شدہ ، جلائی وطن مینمایند • چہ سبب بسیل آبدانی وطن و چہ سبب بآنکہ بحمد اللہ تعالی اقبال الی اللہ و اعراض عما سوی اللہ بر دہ این مسکین استیلا نمودہ است ، نمیخواستم کہ ارباب طمع باطن مرا تشویش و بحرکات کردانہء خودمان مرا دل ریش نمایند • عموما و خصوصا بعضی یاران خود را امر فرمودہ بودیم کہ ہر کس مکتوب بولایت بنویسند اظہار مسکنت و مدیونی و فقر مرا بنویسند تا از ازدحام ارباب اغراض دنیویہ استراحتی یابیم •

اکنون چنان مسہوع شد کہ خادم خاندان علیہ گفتہ اند کہ الحمد للہ خوب شد کہ فلان ہنوز بسا محتاج شدہ زود باز آید • با این ہمہ ادعای میل و اخلاص کھنہ دہ سرگت کہ بعد از سفر ہند مرحوم عبدالرحمن پاشا بسا وجود غضبیکہ با محمد خان داشتند ازو قطع ننمود ، ازو قطع نمودہ اند • و با آن ہمہ عیان و بی توکلی اورا دربدر نمودہ اند و میگویند ما بسیار مشتاق عودت فلانیم و گمان میکنند کہ فقیر را بسوء معاملہ صید توان کرد • با این طول صحبت ہنوز داعی خود را شناختہ اند •

و بملا عبدالرحمن بگویند ہمینکہ از تصرفات ما بیرون رفتند ، از طریقت بیرون خواہند رفت • ما اگر در شام باشیم و گر در شیراز ہیچکس از مریدان ما از دست ما بیرون نخواہند شد ، و ہمہء مریدان ما بقدم صحبت و قودہء باطن ازو زیادہ ترند ، اورا بمظنہء

مزید انقیاد قلب و قلت طمع و عدم خودرائی بدانجا آورده‌ایم • هرگاه بعکس آن بیرون آمدند معامله‌را با او معکوس میکنیم و قبول نداریم بتدبیر نابلدان امور خاتقاه از دست خادمان بیرون کند ، و هرچه باو میدهند باید راضی شود • مطلوب ازو توجه‌است و نماز • و اینکه گاهی میگویند اگر کار از دست ملا عبدالرحمن نباشد دهاترا قطع میکنند ، رضاداریم و ما هم مریدان خودرا بر میداریم • بعد ازان هرکسی پشیمان شد گو شود و مضمون این رقعہ را بمعیت حاجی بگ مصرف بوکلاء عالی برسانند و جوابرا بنویسند • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صہد و شہصتہم

بو حاجی ٹہحمہدی حاجی سہلمانی نووسیوہ

مخدوم خود حاجی احمد حاجی سلمانرا دعاگوی دولتیم •

مکتوب سراپا توییخ شما بحضور این مہجور رسید • معاملہء ما با ملا عبدالرحمن نہ از مزید التفات است • قاعدہء طریقہء علیہ این است هرکسیرا در جائی نصب نمودند میباید ہمہ یاران دگر موافق او و منقاد او شوند ، اگرچہ ازو بزرگتر باشند • نمیینی عبداللہ افندی با ملا محمد جدید و ہدایت اللہ با ملا محمد بیتواتی معاملہء مریدانہ میکنند ؟ باوجود کہ هیچ کدام ازان دو بہ گرد دامن یکی ازان دو نمیرسد • و دیگران ہم بدین گونه بسیارند ، خصوصاً من کہ از روزی ترا برگزیدہام بمیزان هیچ کست نسنجیدہام سوای عبدالرحمن برادرت گاہ گاہی •

ثانیا من ترا از جہت شیخی و خلافت داخل دائرہء سرکوبی نمودہام ، بلکہ سبب باینکہ با این ہمہ گزافہای عریض کہ در ترک دنیا و تجرید

میزدید ، يك دو بار بی اذن این داعی چیز را از مردم قبول میفرمودید بلکه برای طلب سفر میکردید ، ازین جهت ترا طعن زده ام ، خصوصا من چنان دانستم که مرشد بی موجب اگر مرید را مورد طعن و ملامت کند حق دارد ، پس سرکویت درست آمده .

مقرر جمیع اولیا است « من قالَ لِشَیْخِهِ : لِمَ ؟ لَمْ یُفْلَحْ أَبَداً » ، و درین مکتوب شما هفتاد « لِمَ » بیشتر بود . عبدالقادر بغدادی را بسبب کاغذهای مینوشت و شفاعت نسبت بملا عبدالرحمن که بدانجا فرستاده بود میکرد او را از خلافت عزل فرمودیم . اگر بمسکنت مریدی خود راه میکند و این بار غرور را از دماغ خود بیرون میکند خوب ، والا او را هم پایینتر میآوریم . فحش و غیبت کردن لایق خلیفهای این طریقه نیست (فاعتبروا یا اولی الابصار) . و ملا عبدالرحمن را هم در صدد گوشمالیم تا چه ظهور کند . خلاصه اگر خود را ادب میآموزید و الا همهء شمارا دور میکنیم ، بعد از آن میبینیم ضرر کرا خواهد رسید .

من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم
تو خواه از سخنم پند گیر و خواه ملال

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و یه‌که‌م

بۆ ئامۆژگاری کردنی مریدیکی خۆی نووسیوه

داده‌ها کردم و فریاده‌ها برآوردم که آبروی خدمتهای خود را ببر ، بردی ، و آه ناوڪ دل دوز فقر را عبث مشر ، شمردی ، و راه عداوت درویشان را مسپر ، سپردی ، و صلاح را بدرقه مکن ، کردی ، و بزبردستی بر سعادت خود شکست میاور ، آوردی .

به گرد جسم چو خاکسترم میا گستاخ
که هست در ته آن آتشی و دریایی

آری :

قضا دستی است پنج انگشت دارد
چو خواهد از کسی کامی برارد
دو بر چشمش نهد ، دیگر دو بر گوش
یکی بر لب نهد یعنی که خاموش

اکنون که مخلص جان فشان محمد ابراهیم آغارا بعضی آثار ندامت و شکستگیهای آن عزیز را بانضمام نامهء اخلاص علامه با بعضی فقرات دگر رسانید ، بالکلیه شمارا عفو فرمودیم ، و ساحهء سینهء بی کینه را از غبار انکدار زدودیم . اما شرایط توبهء نصوح را هنوز بجا نیاورده اند . من جمله میبایست بطور آزادی یکی یکی تفصیرات خود را اظهار ، و از همه به کمال مسکنت و انکسار خود را بیرون و برکنار ، و بتصریح بتوبهء نصوح و استغفار از مساکین خاکسار ، و التجا بروحانیت پیران کبار نمایند ، شاید که شود شیشهء اشکسته درست .

با این همه گمان نکنی که فقیر کمتر از فقیر خود را بچیزی حساب مینماید که کاروبار و رای فهم و دانش ما و شماست . دیگر تا بهنوز وجود بهبود خود را اگر ندانسته اند و عظم و نصیحت چه فائده دارد . خدای تعالی ما و شما و سائر برادران دینی را بر حسن ادب با ارباب فقر و فنا توفیق عنایت فرماید (و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و دووه‌هم

بویه‌کی له میره‌کانی بابانی نووسیوه

دشمنت‌را همچو میخ خیمه میخوامم مدام
سر بسنگ و تن بخاک و ریسمان در گردنش

پیش ازین بعضی سفارش لسانی را به سلیمان آغای آدم سرکار القاء

نموده بودیم . اکنون مکررا بجناب سعادت انتساب مخلص خاندان علیه ملا
یحیی افندی امر فرمودیم که بشما ابلاغ نموده و بمقتضایش عمل نمایند .

ثانیا از شکر نعمت شیران بیشه و ولایت و علم افرازان خطه هدایت
اعنی پیران طریقه علیه فراموشی نگزینند که نظرشان اکسیر و مددشان
دولت بی نظیر است ، و بتاکید اکید بشما امر میشود که در فریادرسی مظلومان
بذل مجهود نموده ، طریق امر معروف و نهی منکررا سخت محکم گیرند ،
و تغلب و بی انصافی را هرگز از ظالمان نپذیرند . باید مظلومانرا از دست
ظالم برآری و یا امر حکومترا بکسی دیگر بسپاری که محبوب حقیقی
تقدس جماله بمردم آزاری سخت می آزاراند . بعد ازان در هردو سرا
پشیمانی سود ندارد و برای دولت دو روزه دنیا سعادت سرمدیرا از دست
دادن خیلی ناهموار است . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و شه‌صت و سیّهم

بو لای عثمان به‌گی برای مه‌حموود پاشای بابانی نووسیوه

فراق بر دل نادان چو برگ کاهی نیست
ولیک بر همه دان همچو کوه الوند است

خالی از شائبه و تکلف ، و برون از غائله و تصنع ، بعد از تحقق سفر
مبارک حجاز بنحوی نسبت بملازمان سامی دریای وفایم بجوش ، و از تذکار
بعض اطوار حسنه آن عزیز بحور اشتیاقم بجوش آمد که چه گویم
و چه نویسم .

بقلم گفتم ای سخن پرداز
بنویس آنچه در درون من است

بالجمله زبان فصاحترا بریده ، و پای در دامن خاموشی کشیده ،

همین قدر مینویسد که از هر گونه انکداری خاطر فقیرا صفای وجدانی بهم رسیده ، و از هر چه نسبت بما کرده و گفته اند از ذره تا به کوهی و از قطره تا به بحر انبوهی ، شما و هردو خانم را و هردو میرا بخشیده ، و بصیغه استغراق همه ابرای ذمه نمودیم ، و منت نیکیهای شمارا بر دوش انصاف نهاده بر مراتب حسن التفات افزودیم ، و از همه شما نیز ابرای ذمه این مسکین بصیغه استغراق به تلفظ نه تنها به کتابت مأمول و تحریر این مضمون به فقیر در هر کجا باشم ، از زبان هریکی علی حده مسؤول است . این معنی را بر تعارف رسمی حمل نکنند که گاه گاهی ارباب احوال را بعضی اسرار معنوی روی میدهد و این گونه ثمرها از آنها مشر میشود .

و رعایت برادران طریقه را عموما و جناب عارف کامل مولانا عبدالرحمن و ملا عبدالله هروی را خصوصا ، نیک بکنند . و لابد ان شاء الله اورا میبینید ، و بخلوت با ایشان مینشینید تا بدانند که چگونه نفسی مقدسی دارند ، و هرگز اورا از عداد امثال ما نمیشمارند . باقی

گر بمانیم زنده بر دوزیم
جامه کز فراق چاک شده

ور بمرديم عذر ما بپذير
ای بسا آرزو بخاک شده

والسلام ، ختام .

(خالد)

اگر گویی در آیات صریحه و احادیث صحیحه به ثبوت پیوسته است که نام هر کسی که در سابقه ازلیه ثبت جریده شده باشد ، در دم اخیر نائل سعادت مقبولیت حضرت آفریدگار و عاقبت بهره مند دخول خلود روضه دارالقرار خواهد شد ، اگرچه بمقتضای نفس خسیس و تلبیس ابلیس تا نزدیک وفات راه نافرمانی سپرد ، و اوائل و اواسط عمر گرامی را بانواع

معاصی و مفاسد بسر برد ، پس همه سعید و مرادند ، و مع هذا ائمه طریقه
قدس الله اسرارهم و افاض علی المعتقدين انوارهم فرموده‌اند که بعضی از
سالکان طریقه مرادند آنها اقل قلیلند و ماعدای ایشان از اهل سلوک مرید
و تمام مسلمانان غیر سالک از طریق مرادیت سراحل بعیدند ، جواب این دقیقه
چیست ؟

گویم : در نزد محققان سعادت عبارت است از دولت وصال محبوب
بیهمال جل جلاله و مشاهده جمال ذی الجلال عم افضاله ، و شقاوت
عبارت است از عکس آن و اقسام عبادت بر سه قسم‌اند . قسم محروم مطلقند
والعیاذ بالله تعالی . و آنها کفارند که نه در دنیا و نه در آخرت بهره‌ای از آن
سعادت ندارند .

و قسم دوم گنه‌کارانند که چشمشان بسقتضای سابقه ازلیه بر
ایمان است . اینها اگرچه در دنیا از آن دولت محرومند ، اما در دارالقرار از آن
بهره دارند . این فرقه را نظر به اینکه به مآل نصیبی می‌یابند ، سعید میتوان
گفت . و نظر به اینکه دائم یعنی در دنیا و آخرت شرمسار لذت آن
کرامتند و در دار دنیا بامور نفسانیه و تفکعات حیوانیه متلذذ و خرسندند ،
و بغیر آن جناب اقدس اطمینانی دارند ، شقی میتوان گفت .

و قسم سوم اولیاء الله‌اند در دار دنیا و آخرت طرفه العینی از دولت
دیدار محجوب نیستند . (یا لیتنی کنت معهم فافوز فوزاً عظیماً) و این
برگزیدگان سعید محض‌اند . و این قسم سوم پیش از وصول هم دو قسمند .
قسمی تقریبشان موقوف بر جهد و کوشش است . اگر بذل مجهود نمودند داخل
قسم ثالثند ، و اگر نه از جمله قسم دومند . و اینهارا ارباب سلوک مرید
مینامند . و قسم دگر قربت وصالشان به کوشش الهی است ، و جذبه‌ای نزد
نامتناهی است اگر خود میل کنند ، و اگر نکنند البته ایشانرا میبرند ، و بدولت

وصال بی زوال میرسانند. آنها را مراد میگویند و راه اجتناب این است و جمیع انبیاء علی نبینا و علیهم الصلوٰة والسلام درین راه رفته اند. پس عوام مسلمانان باعتبار اینکه سعادت اعظمشان موقوف بر کوشش است، و اگر بذل مجهود نکنند نیابند، آنها را مراد نمیگوییم. اما باعتبار نجات از خلود عذاب و بمرور رسیدنشان بدولت دیدار جناب رب الارباب آنها را مراد توان گفت. اما تسمیه آنها را نسبت به اشقیای محض اند که کفارند.

و هر جا که اولیاء الله قدس الله اسرارهم لفظ مراد گویند. مراد مطلق مراد است که ناهجان منهج اجتنابند و طائفه از قسم سوم اند. مثلاً تمامی عسکر و توابع پادشاه نسبت بتوابع دشمن او مرادند و خدام اویند، لکن در جمیع مقربانرا بخود اضافه میفرمایند که اینها خواص خواص و برگزیده گان منند، و تمام توابع را بدین اضافه اختصاص نمیدهند اگرچه نسبت به لشکر اعداء همه را اختصاص بدو ثابت است.

خلاصه مرادیت بعضی از عباد که عوامند، عدم مرادیت ایشان نیست بمعنی دگر. آنچه مناسبت به عبارت و تحریر داشته باشد همین است و اسرار را نتوان نوشت. شیخ شبستری قدس سره میفرماید:

**معانی هرگز اندر حرف نباید
چو بحر قلزم اندر ظرف ناید**

(وصلی الله علی سیدنا و حبیبنا خاتم النبیین و علی جمیع الانبیاء و آلهم و صحبهم اجمعین الی یوم الدین) *

حضرت حجة الاسلام امام محمد غزالی رحمه الله علیه روایت میکند که زنا از مرد مؤمن ممکن است صادر شود، اما دروغ ازو هرگز بوجود نمی آید، خصوصاً ازو بدتر مینماید. جناب قدوة الاولیاء ابوبکر محمد

بن اسحاق گلابادی در کتاب مستطاب (بحر الفوائد) والی کذاب را از جمله آنان حساب میکند که (العیاذ بالله) در روز قیامت از رحمت بی دریغ الهی نومیدند . و حدیث صحیح را به سند خود درین باب روایت میکند .

خلاصه در جمیع کبائر از دروغ پلیدتر و مبعذتر از رحمت جناب ارحم الراحمین بعد از شرك حقیقی گناهی نیست . اما از بسکه نقلهای مردم را آزموده ایم که اکثر اعتباری ندارد ، و اگرچه نقل آن عزیز با نقل دیگران مناسبت ندارد ، برای صحت حجت شرعیه میبایست که آن مکتوب که دلیل اقوال کاذبه و ایمان حائثه جناب ولی الامر بود بحضور این بی حضور بفرستند ، شاید که اگر ما و ایشان هردو زنده ماندیم چه بتحریر و چه بتقریر با ایشان دران باب مناظره نسائیم . باقی الی التلاقی .

اگرچه ما اکنون سبب بحکایات گوناگون اعتمادی بر رهنمونی خود نسبت بآن جناب نداریم ، اما دو کلمه را بسلیمان القا نموده ایم اگر معمول دارند اصلح میدانیم . و اگر صلاح نسیداند خود میدانند . بدعا ختم نمودن اولی بود . حسب المرام فقرا کامیاب باشند . بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و چواره‌م

بویه‌کنی له دوستانی خوی نووسیوه

قوده باصرده من . و مظهر هست قاهرده من . درین مدهء مفارقه اشتیاق بیش از بیش نسبت بآن فدوی وفاکیش در خاطر این مسکین دل‌ریش سر زده بود ، میخواستم شمارا بهدیء سرافراز ، و دو کلمه خط خود بین الامثال مستاز فرماییم . و چندی پیش ازین ملا خالد خواهان رخصت آن طرف بودند مانعشان شدیم . اکنون يك توپ جبهء نازك هندی را که خود پوشیده ایم ،

برای زینت بر دوش آن عزیز تیز هوش ارسال فرمودیم • امید سعادت
دارین واصل و به نسبت مجددیه نائل شوند • امانت شما و احیای سنت
و فرار از بدعت •

و هواخواهان مارا عموماً و آنانکه بدولت دیدار این مسکین خاکسار
مشرف شده‌اند خصوصاً سلام برسانند ، و از همه دعای توفیق و ترویج
شریعت و حسن خاتمه‌را مسألت نمایند • باید بچشمی که محبوب را میبینی
بطرف دیگر نگاهی نکنی ، و الا در لاف محبت مصدق نخواهی بود •
والدعا •

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و پینجه‌م

بۆ عهدولکه‌ریم ناویکی مه‌نسووبی نووسیوه

عزیزا ! عبدالکریم !

امید که بقوه قاهره مردان سلاسل و اغلال تعلق معنوی آن عزیز
گسسته ، و از ماسوای محبوب حقیقی بریده ، وبالکلیه بآن حضرت
پیوسته شوند ، بمنه •

این مسکینرا (مره بعد اخی) بنوازش نامه یاد ، و در طی آنها داد
مجون جنون داده بودند از بسکه تلاطم امواج مواجید بحمد الله برتر
ازاناست که در ظروف حروف ادا شود ، و فضای اشارت و عبارت تنگ
و ادهم خوش خرام قلم درین میدان لنگ بود ، اما بالضرورة ایشانرا بدین دو
کلمه تذکار نمود مبادا به نسیان کلی منجر شود • بالجملة در هر امری
استقامت از لوازم جوهر مردی است • حضرت مظهر قدس سره فرموده‌اند :

بر اهل استقامت فیض نازل میشود (مظهر)
نمیبینی تجلی گرد کوی طور می‌گردد

و گر وظیفه این مسکین دعاگویی است ، باید که شما هم بر حال زار
مستمندان رحم آرند و از ادعیه صائبه خود فراموشش نگذارند . والسلام
علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صدد و شه‌صت و شه‌شهم

بۆ مه‌لا یه‌حیای مزووری نووسیوه

محبوب القلوب فقرای بینوا ، مخلص کامل العیار سیدی ملا یحیی
ملحوظ عنایت و محفوظ از اهل غوایت باشند . اگرچه در اول کار بعضی
از اهالی این دیار در امور جناب منظور فقرا (زیر پاشا) تکاھل نمینمودند ،
اما بحمد الله چه بامداد ظاهری و چه بامداد باطنی مآل مآدب فوق خوااهش
هواخواهان آمد ، و تفصیلا در مکاتب جناب پاشا خواهند یافت .

یقین بدانند اگرچه گفته‌اند (الاسباب لاتنکر) اما کار جناب خادم
خاندان علیه زیر پاشا چونکه صلاحش صلاح این بزرگان ، و خدا ناخواسته
فسادش هم راجع باین خاندان است ، صرف بامداد آلهی و نظر مرحست
حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم و همم علیه سحر مان اسرار
لایتناهی نظام پذیراست ، باید نظر هست خودرا پست نکنند ، که حضرت
خواجه گردن فراز سربلند غوث الخلائق خواجه به‌الدین نقشبند قدسنا
الله تعالی باسراره و لا حرمانا من فیوضه و انواره فرموده‌اند :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
خاک در آستان ما باش و مترس
عالم همه قصد گر بجان تو کنند
دلدار قوی ازان ما باش و مترس

و سعی کنند که خانقاه معمور باشد تا بخیریت نظام امور باتمام
میرسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و جه‌وته‌م

بۆ خواجه عیسی‌ای نووسیوه

مخلص جان‌فشان خود خواجه عیسی‌را حواله‌ء هم علیہ پیران دستگیر
مینمایم .

درین وقت دو کلمه‌ء بیاد فقرای بی‌مراد قلمی و ارسال نموده بودند ،
موجب استحضار و مهیج التفات خاطر بسوی آن دوست کامل العیار گردید .
و آن‌است تبرکات توپ عبا‌ی مخصوص خود را با یک عدد عرق‌چین و یک
رشته تسبیح روانه نمودیم چونکه مقصود صرف یادآوری عزیزان‌است ، به
کم و کسری هدیه نظر نباید نمود که اندک در عالم محبت بسیار است .

دگر امانت شما و فکر مرگ و زمزمه‌ء روز رستاخیز ، دران غوغا که
کس کس‌را نپرسد . بدانند امام سماعی از جمله‌ء احادیث قدسیه روایت
میکند که جناب اقدس جل جلاله میفرمایند : « اذا اخذت کریمتی العبد فصر
ایمانا واحتسابا ، لم ارض له ثوابا غیر الجنة . قيل : یا رسول الله وان کانت
واحدة ؟ قال : وان کانت واحدة ! » .

معلوم‌است که نه گوش میماند و نه چشم ، و نه روح میماند و نه
جسم . همه خالک‌است و نامش از دفتر هستی پاک‌است . والسلام علیکم
و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و هه‌شته‌م

بو (مه‌لا موحه‌مه‌د) ناویکی نووسیوه

قره‌ه باصره‌ه این مرکز دائره‌ه مستمندى ، منظور نظر پیران نقشبندى
ملا محمدره دعاگوی و بسیار آرزومند دیداریم . میخواستیم که بمجرد
استماع خبر وفات والد مرحومت از وجه تبرک و تعارف یک دست لباس
خودرا برای زینت بر و دوش آن عزیز تیز هوش فرستاده باشیم . بتوقع
آمدن شیخ فراقی در توقف افگندیم . شاید که با او بفرستیم . اکنون که
آمدن او دیر کشید . یک ثوب چوغه‌ه خاصه‌ه خودرا بمعیت برادری شیخ
محمد روانه‌ه نزد فراقی نمودیم که بدست خود شمارا پوشانیده و نیت سعادت
دارین و توفیق علم و عمل و فنا و بقای اتم‌را در پوشیدنش نموده اورا نیک
نگهدارند .

دیگر امانت شما و جهاد اکبر و اتباع سنت سید سرور علیه و علی آله
و صحبه افضل الصلاة و اتم السلام . و از کیفیت احوال چیزی نمی‌نویسند ،
آیا چه قدر ترقی کرده‌اند و ادراک احوالتان چه تفاوت نموده‌است . والسلام
علیکم و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و نوّه‌م

بو لای به‌کی له دوستانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا مصدع رأی عقده‌گشا میشود چونکه پیشتر هرگاه
اجتماعی با احباب روی میداد بعد از ملاقات اظهار گله‌مندی میفرمودند که
چرا مارا از زمره‌ه احبا جدا نمودند . اکنون بشما اظهار میشود که بقصد

تفرج صحرا با گروهی دوستان جانی عزیزت دربند باصره (۱) داریم .

اگر هوس آمدن دارند که احدی از مساکین همراه خود آورده باشند و قدم ارزانی فرمایند ، مبادا گمان کنند که بتعریض نیت بیگار کردن بفقرا داریم والعیاذ بالله . غرض سیراست و اجتماع دوستان . بغیر از شما هم بهیچ کس نتوشته ایم . و قرۃ العین ملا غفور را هم خصوصا مشتاق دیداریم . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی صمد و حهفت‌آهه‌م

بوفه‌قی عیسای نووسیوه

گر در یمنی چو با منی پیش منی
ور پیش منی چو بی منی در یمنی

فقه عیسی عریضه، آن قرهء باصرهء ارباب بصیرت را در اول تحویل میزان که عبارت از بیست و دوم ذی القعدة الحرام است باین مسکین مستهام رسانید ، و استماع اینکه بحمد الله بسلامت از بلدهء (ارزن الروم) حرکت با برکت کرده‌اند ، خیلی سرور بخاطر فقرای بی‌مزد رسید . حق جل سلطانه و عز برهانه بعد از نیل مرادات و وفور منافع و افادات ، دیدهء بی‌نور فقرای مهجور را دفعهء دیگر بدیدار آن منبع فیض والحضور روشن و خاطر پژمردهء فراق و آشفتهء لواعیج اشتیاق را بعکوس جمال حسی گلشن فرماید . (الله در من قال و اجاد فی المقال) :

چو صید مرده پس از مرگ دیده‌ام باز است
بدان امید که یکبار دیگرت بینم

(۱) دربند باصره : دهر بهند باصره .

البته از تفصیل احوال باطنی و ظاهری تکاھل نخواهند ، و وجود مشخصات مسکن خود را بنوعی شرح دهند که اگر بالفرض کسی از اینجا بیاید بی تکلف بدیدار آن یار وفادار مشرف شود ، و چگونگی (عمادیه) بنحوی است که ایشان هنوز برای طلب فرستادن کسی عرض ننموده اند . و این فقیر هرگز بی عرض و التماس کسیرا نخواهم فرستاد تا حکمت الهی درین تسویف چه باشد ، بعد از وقوع معلوم خواهد شد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و حهفتا و یه‌که‌م

بۆ سهید طاهای نه‌هریی نووسیوه

حق تعالی منظور نظر فوآد سید طه را بفنا و بقای اتم مشرف گرداناد ، بمنه . نامهء اخلاص علامه که بنامزد این مسکین قلمی نموده بودند رسیده . از رواج طریقهء علیه و ختم کلام الله مجید که نوشته بودند ، بسیار مسرور شدیم . بشرط اخلاص عباد الله هرچند بعبادت الهی جل و علا و اتباع سنت رسالت پناهی صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم بواسطهء شما پردازند ، بمقدار اجر همه در دفتر اعمال شما ثبت خواهد شد . خبر وافی اثر (من سن سنة حسنة . الخ) شاهد این حال و ماصدق این مقال است . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

اضعف العباد

خالد النقشبندی المجددی

نامه‌ی صهد و حهفتا و دووه‌م

بۆ یه‌کی له مه‌نسووبانی نووسیوه

در راه عشق مرحلهء قرب و بعد نیست
میبینمت عیان و دعا میفرستمت

امام همام ذوالجناحین ابوالحسن الشاذلی قدس الله سره میگوید:

«لو كشف عن نور ايمان المؤمن الناسق لطبق ما بين السماء والارض» •
 یقین است ماها که عموم الناسیم اعمال و حسنات ما از کدورات خالی
 نیست • اگر ایمانرا در تنس اخیر از ما باز نگرفتند دولتی است که تماشگاه
 انبیا و سائر امام است • (یصدقہ خاتمه علیہ و علیہم الصلوٰۃ والسلام
 والتحیات و علی آلہم و صحبہم اجمعین) •

و اگر نوعی دگر بود (العیاذ باللہ تعالی) نمیتوان گفت چ شقاوت است •
 و بغیر از انبیا هیچکس از خوف خاتمه مأمون نیست • و چشم کسیرا بر عیب
 مسلمانان بینا گرداند علامات بداست • به عنایت ازان گریزان باید بود •

خواجه بزرگ حبس نفس را در تنی و اثبات شرط نکرده • هرگاه
 ظهور نتیجه در اطلاق آن بود مانع ندارد • و آنچه از لواجج فراق فقیر
 بی پروا و از وفات کسان مرحوم اظهار نموده بودند اغلبش صحیح بود •
 اما مادام خود را از سگ گرگین و از خرابیان بهتر دانند • در خطرند • ابلیس
 با آن طاعتی که میدانند به کلمه (انا خیر منه) سزاوار لعنت شد • اعاذنا
 اللہ تعالی • والسلام ختام •

(خالد)

نامه‌ی صہد و حہفتا و سیّہم

بؤ (ئیسماعیل) ناویکی نووسیوہ

چاکر شاکر خود اسماعیل را سلام رسانیم • آن عیان شما روانہ شد •
 و امانت شما و استدامت در شغل طریقت و استقامت در اتباع شریعت • به
 تاثیر طالبان و کثرت ازدحام ایشان غره نشوی و خود را صاحب تاثیر
 ندانی • و بمدح و تحسین مردم محجوب دولت خود را برباد ندهی • و همه
 وقت ترسان و لرزان باش • نوعی نشود که پیران کبار از شما کم لطف
 شوند • اجل در کمین است و پرداخت حضور دولتی است که در شأن او

(غریم لا یقزی دینه) گفته‌اند . با منکران مهربان باشند . تحقیق اغلب از بی‌خبری منکرند . و بعضی انکارشان محض از حسد است . مغلوب معذور است . دگر چه نویسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و حه‌فتا و چواره‌م

بۆ شیخ موحه‌مهدی فیراقی نووسیوه

مخدوم خود فراقی‌را دعا‌گوییم . ظاهرا از دو کلمهء مشفقانه که بشما نوشته بودیم ، ادنی اضطرابی بهم رسانیده بودند . نیش مردان خدا را نوش باید دانست ، که جلال این طایفهء علیه مزوج بجمال است ، و اساس قبولشان میرا از رخنه و اختلال ، و پر بسلام عذرخواهی آمدن نیز حسن ندارد ، شاهراه طریقه و جادهء شریعه‌را خوب باید سپرد ، و مابین خود و محبوب حقیقی‌را درست باید کرد . دگر هرگز خللی پیش نمی‌آید ، و اگر آید اعتنارا نمی‌شاید . (لله در من قال) :

دل آرامی که داری دل درو بند
دگر چشم از همه عالم فرو بند

ماندیم و تکدر خاطر این بی‌مراد . هرگاه شما آن طرف‌را محکم گیرید و اشارتهای غیبیه به حسن استقامت شما صادر شود ، از گفتگوی زید و عمر جای توهم نیست ، و از مواظ و اندرز این فقیر مجال اضطرابی نه . دگر چه نویسد . (قل الله ثم ذرهم) . (و خیر الکلام ما قل و دل) والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و حه‌فتا و پینجه‌م

دیسانه‌وه بۆ شیخ موحه‌مهدی فیراقی نووسیوه

مخدوم خود شیخ فراقی‌را مصدع رأی عقده گشاییم . بارها گفته‌ام

و بار دگر میگویم زنهار صد زنهار در احیای سنت سنیّه بذل مجهود نموده ،
 این اذواق و اشواق و احوال باطنی را سوی دمی برای ترویج شریعت غرا
 ندانند . کار مردان پیروی شریعت حضرت خاتم الانبیاست علیه افضل
 الصلوات والتحیات ، و در تصحیح عقاید مسلمانان کوشیده ، و این فقیر را
 گاهی بدعای حسن ختام و اتباع حضرت سید الانام علیه و علی آله و صحبه
 الصلوٰۃ والسلام یاد آرند .

و رسالهء شرائط صلوٰۃ را که بفارسی گفته شده بمردم بیاموزند که
 هرگز دولتی ازین عظیم تر نیست که کسی را وکالت سید اولاد آدم روزی
 شود ، و آن تعلیم شرائع است . زهد و عبادت بی ترویج شریعت خود از
 دست هر مفلوج و پیرزنی میآید .

ما بلا خواهیم و زاهد عافیت
 هر متاعی را خریداری فتاد

و همهء اهل طریقه را سلام رسانیم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صدد و حهفتا و شه‌شهم

بویه‌کی له مهنسووبانی خوئی نووسیوه

جان من ار بعرض رسانم سریر فضل
 مملوک آن جنابم و مسکین آن درم
 گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
 آن مهر بر که بندم و این دل کجا برم

از شعبده‌های پس پرده غافل نباید بود . مدار کار خاتم است . و رضای
 پیران در ترك وجود و بذل مجهود و وفا بعهود و قناعت بموجود ، و نسیان
 ماسوی بمشاهدهء جمال بیهمال رب ودوداست . البته چه خود و چه سائر

مخلصان از دعای توفیق احیای سنت و حسن خاتمه خادم خود را
فراموش ننمایند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و حه‌فتا و حه‌وته‌م

بۆ یه‌کێ له دۆستانی نووسیوه

جناب رب الارباب ، و حضرت ایزد فیض بخش وهاب وجود مسعود
صاحب مطاعم را در حرز الامان خود محفوظ دارد •

چونکه (محمد) بیاویله‌ئی بر خاطر شریف پوشیده نیست مرد بسیار
مستحق است ، و بغیر حق می‌خواهند تمام قوت امسال او را از دست او
بگیرند ، دران باب دو کلمه به احمد بگ میر البجه نوشته شده است •
عنایت فرموده (بای وجه کان) تذکره ازو گرفته که کاربردست البجه
متعرض او نشود • اگر چنانچه خاطر ما و شمارا نگیرد دگر مختار است •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و حه‌فتا و هه‌شته‌م

بۆ چوار دۆستی خۆی نووسیوه

مخادیم خود فردی افندی را در قدس شریف ، و ملا محمد سیوری در
مکه ، معظمه زاده‌ها الله تکریم و محمود و جوانمیر آغارا در مدینه منوره
ضاغفها الله تنویرا و تعظیما سلام رسانیم •

دارنده رقة المسکنه ملا عبدالله بلباس با اهل خود هجرت و بدیار
جنت‌وار حجاز متوجه شده ، چونکه موما الیه مرد با خداست و از اوضاع

آن دیار نابلداست ، از رهنمونی و تعلیم مناسک و دلالت بر مشاعر حرم محترم بلکه توسط در سکنی و گذران نسبت باو کوتاهی نمایند ، که فقیر اورا دوست میدارم که طالب آخرت است .

و همهء شمارا بدعای حسن ختام و توفیق اتباع سادات کرام که عبارت از سلوک عزایم سنت خیر الانام است علیه و علی آله و صحبه افضل الصلوة والسلام وصیت مینمایم .

و اجمالا بدانند که سبب بمزید اختلاط با اکابر دنیا و میل اشتها در بلاد و حب تمیز از برادران طریقه و ماشبه ذلك ، عبدالوهاب را از طریقه بیرون کردند (فاعتبروا یا اولی الابصار ، و علیکم بمخالفة النفس الامارة ، والاعراض عن الدنيا الدنية المکاراة ، والتمسک الصحيح بالطریقة الزهراء والشریعة الغراء ، والحمد لله رب العالمین) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و حهفتا و نوّهم

بۆ فه‌یضوللا نه‌فهن‌دی نووسیه له نه‌سته‌موول

مخلص دیرین فیض الله افندی از شر غرور در حفظ الامان مهیمن غفور باشند . دو کلمهء را بیاد این بی‌مراد قلمی نموده بودند رسید . ترا بترك عادت که سرمایهء سعادت است وصیت ، و به عدم انهماك در لذائذ و شهوات امر ، و تمسك تام بعروة الوثقای طریقت و شریعت تاکید اکید مینمایم ، شاید تهذیب اخلاق رذیله و تحصیل مکارم جمیله بخلاف سابق حاصل شود .

بدانند که از اجازه دادن چون شما ناقصان خیلی پشیمانیم ، اگر جدّ و جهدی نکنند ازین بلاهای نفس اماره و گرفتاری بدنای دنی مکاره

سلامتی بامداد روحانیت حاصل گردد ، هر آنی احتمال تنزیل شما از پیری
بمیریدی مکنون خاطر است .

سعادت خواهی از عادت ترک
که ترک عادت است اصل عبادت

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و هفتم

دیسانه‌وه بو شیخی فیراقی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

(و سلام علی عباده الذین اصطفی) . منظور فدوی خود فراقی را مؤید
و موفق بتأیید و توفیق مهین باقی می‌خواهم که از شر مکاید ابلیس لعین
و اعادی انفسی و آفاقی نگه‌دارد ، و هرگز بخودی خودش وانگذارذ .

عریضهء مشتمل بر ادای خلوص واردات و دال بر مزید ارتباط بقدر
استطاعت رسید . من البدایه الی النهایه ملحوظ عین التفات گردید . اما
خیلی مشتاق قره‌العینی‌ام سید عبدالله افندی بودیم ، از خبر احوالش هیچ
ننوشته بودند ، و آنچه از جهت دگر نوشته غالبش باور کردیم ، و خبر این
ولا بنحوی است عبدالوهاب را از طریقه بیرون کردند چنانکه مو از خیر ،
و ملا احمد تا حال تحریر مطرود نشده است ، اما نمیدانم عنقریب میشود یا
نه . حق تعالی او را توبهء عنایت فرماید . بهر طور شد خواهند شنید .
القصه از مکر و دلسه و حيله و زن‌خواستن و کفران نعت پیران کبار
و اشاعهء فضل خود زیاد از مقدار خواهش ما ، و اسرار طریقه و فضل
اولیایا صرف واسطهء جاه و جیفهء دنیا نمودن و هدم قواعد طریقه و در پس
زانوی بی‌دولتی غنودن پر بر حذر باشند که بعد ازین امور کمتر مسامحه

میشود • و ازینها عبدالوهاب بحفزه طرد وارد ، و ملا احمد بکنار آن حفره رسیده است • (وَ مَنْ أَنْذَرَ ، فَقَدْ أَعْذَرَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) •

و سلام مارا با این اجمال بسید عبدالله برسانند ، و از مزید عنایت ما خبر دهید ، و فیض الله افندی دو کس را با چند آلتونی برای استئذان زن گرفتن روانه حضور این مهجور نموده بودند ، هدیه اش مردود و مدفوع ، و امنیتش نامقبول و نامسموع شد • (والامر الى الله) • والسلام ختام •

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و یه‌کم

بۆ مه‌لا عه‌بدولزه‌حمان ناویکی نووسیوه

منظور پیران نقشبندی ، و محبوب این مرکز دائره مستمندی ، مولانا عبدالرحمن افندی لازال بعین العنايه ملحوظا ، و من جميع النوائب محفوظا • آمین •

هرچه در خصوص عبدالله افندی نوشته بودند مصدقند سوی قابلیه الطریقه و چند چیزی دگر ، و او را عفو فرمودیم بنا بخاطر شما بشرطیکه هیچ مخالف ازو سرزنند ، و ملا محمد مدرس را بفرمایند آنچه از طرف بندگان وزیر به اهل تکیه احسان شده اگر حلال صرف است بسیار ممنونیم و قبول نموده‌ایم ، و هر تقسیمی که مناسب میدانند بنمایند ، و اگر حلال نباشد قبول ندارم که بفساد فقرا منجر میشود • آهسته آهسته باید بدون تکرار خاطر ولی امر آنرا بحسن تقریب رد نمایند (لا بارك الله في دنیا بلا دین) • اگر ایشان خواسته باشند میتوانند از ممر حلال آن مقداررا بفقرا عنایت فرمایند •

و هدایت از راه حج عودت نمود ، او را از رجوع بارییل منع نمودیم •

اگر اورا به اذن یا به منزع خلافت اذن و اعاده نساییم ، احتیاج به اذن
 بندگان وزیر هست یا نه . با ساعی جواب این معنی را بنویسند . فی الواقع
 آن کسی که اکنون در جای او به ارشاد مشغول است در نزد من از هدایت
 مقبول تر و نفس مطمئن تر است . و هوای خلیفه گی اورا بیشتر داریم
 و نیت نداریم که هرگز هدایت را خلیفه اربیل سازیم . والسلام .

(خالد)

نامه ی صده و هشتاد و دووهم

بویه کی له دوستان و مهنسووبانی نووسیوه

مخلص جانی و محب روحی و جنانی را بامداد روحانیت یادآوریم .
 بنوازش مساکین بی نوا و مجانین بی دست و پا رقم زد کاک درر سلك شده
 بود تذکار عهد وفای قدیم و تاکید قواعد دوستداری آن مخلص صمیم
 نمود . استدعای نظر این مسکین بی بصیرت و بصر نموده بودند ، چیزی که
 آن جناب میخواست از بسکه محقراست . فقرای بی مراد نامش بر زبان
 و خیالش بر جان نمی آرند ، و آنچه محبوب و مرغوب مردان خداست آن
 عزیز آرزویش ندارد .

بهر صورت محبت این طائفه که سعادت دنیا و دین و دولت اولی
 و آخری است ، خالی از نتیجه نخواهد بود . اگر چه هر امری به وقتی
 مرهون . و هر کاری بزمانی مقرون است . والسلام .

(خالد)

دوباره از زبان همه دوستان خود عرض سلام بخدمت مقدسه صاحب
 قبله ، مراد پیر بزرگوار کردیم . از انجا اتباع شریعت مخمرد ، طینت حضرت

ایشان است ، برای رفع حق شما که رد سلام است به كلك درربار جواهر تثار
علی الاجمال جواب سلام همه را ترقیم ، و مكرر سعادت احباب این درمأنده
گرداب خودبینی را از حضرت ذی الجلال والاكرام طلبیده اند ، و سید عبدالقادر
و همه شمارا که زیاده اختصاص دارند همت باطن هم عنایت فرموده اند .

چنانکه اگر مدهء يك هفته هر روز بی حرکت هیچ عضوی زبان به
کام چسپانیده با همه فکر و خیال چهار پنج هزار (الله ، الله) بزبان خیال
گفته متوجه بطرف قلب صنوبری شوند ، خود هم معلوم خواهند کرد که
قلب شما ذاکر شده .

و بکشف صحیح جمع کثیر از اولیا ثابت شده است که ایسان آنکس که
قلبش ذاکر شده باشد محفوظ میماند ، چنانکه حضرت نیز فرموده اند ، و آن
بی شعور ذاکر هر لحظه در ترقی میشود ، در خواب از بیداری زیادتر ، و در
مرض از صحت و در مرگ از حیات بیشتر . دگر مأمول دعا است . والسلام .

(خالد)

در سلسلهء علیه نقشبندیه این فرد بدیع بمنزلهء ضرب المثل است :

چو غلام آفتابم همه زافتاب جویم
نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

وقایع ارباب فقر اگرچه مبشر است ، اما ارباب استقامت بغیر از فنای
حقیقی بر هیچ واقعهء اعتساد ندارند . حضرت غوث صمدانی خواجه یوسف
همدانی فرموده اند (تلك خیالات یتربی بها طفل الطریقه) . مقصود اعظم
این است که خطرء ماسوی نماند (و ما سوی ذلك كالمطروح فی الطریق) .
والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و هه‌شتا و سیّه‌م

بو مه‌لا عه‌بیاسی کویی نووسیوه

مخلص صداقت اساس ، برادر عزیز ملا عباس مورد الطاف بی‌قیاس
باشند بسنه .

پیش ازین از چگونگی آنجا اظهار اسف فرموده بودند ، حکیمان الهی
گفته‌اند :

**مرد باید که در کشاکش دهر
سنگ زیرین آسیا باشد**

باید مطلقا از آنجا حرکت نکنند ، و تشویش بخاطر راه ندهند که معامله
جناب اقدس با زمره‌ء اولاد آدم بتخصیص نسبت باریاب فقر و فنا
امتحان‌است . پیوسته بادب میاید بود ، و ناظر مجاری قدر و افعالرا از ایزد
بیهال باید دانست که زید و عمر در میان بهانه‌اند . والسلام والا کرام .

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و هه‌شتا و چواره‌م

بو لای شیخ موحه‌مهدی فیراقی نووسیوه

منظور این زاویه نشین گوشه‌ء مشتاقی ، برادر طریقه شیخ محمد
فراقی سلامت باشند . آخر خود بسعادت مطلعند روزی که ما از هند
عودت نمودیم خود بودیم و کشکول‌گدائی خود . جمیع حکام و مشایخ
و علما و ارباب دنیا منکر بودند . کی گاهی اظهار ملالتی را از کسی نمودیم
یا سستی در کار خود آوردیم ! اکنون بحمد الله تعالی تمام سکان بسیط
(الا من شاء الله) مخلص فقرایند ، از هر نقیر و قطگیری متزلزل بودن
و با نیک و بد حسن مماشاة نمودن بر ناتمامی شما دلیل تمام و موجب کم

التفاتی این مسکین مستهام است • خلاصهء کلام اگر بندهء میرزا هاشم و محمد خانی ، از کم میلی و برودتشان بیندیشید • و اگر بندهء خدائی ، از اخلاص و انکار هیچکس باک مدار • هر کس مخلص است بدولتی میرسد ، و هر کس نیز با او راه مهربانرا پیموده و او را بحسن خلق و مسامحه مخلص نموده باشند •

**مدح و ذمت گر تفاوت میکند
بتگری باشد که او بت میکند**

و ملا محمد تمام مقبول ما شد ، خدمت و تربیت او را غنیمت دانند •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و پنجم

بویه کی له دوستانی نووسیوه

حافظ شیرازی (افاض الله علیه شایب رحته) میگوید :

بر تو خوانم ز دفتر اخلاق
آیتی در وفا و در بخشش
هر که بخراشت جگر بجفا
همچو کان کریم زر بخشش
کم مباش از درخت سایه فغن
هر که سنگت زند ثمر بخشش
از صدف یاد گیر نکتهء حلم
هر که برآد سرت گهر بخشش

خلاصهء کلام ، تحمل ایذای اهل عصر مرضی خداوند دادار ، و مرغوب سید مختار (صلی الله علیه وسلم) ، و محبوب اولیای کبار است ، و اینکه گفته‌اند اگر حضرت رسول (صلی الله علیه وسلم) زنده میبودند قبول نمی‌فرمودند ، غلطها دارد ، یکی اینکه سرور زنده دلانرا

مرده نسیباید دانست • جامی گوید :

**زندهء عشق نمرده است و نمرده هرگز
لایزالی بود این زندگی و لم یزلی**

دوم اینکه ماجراهای ازین عجیب تر بران حضرت آمده است . و صبر فرموده اند . من جمله در روز طائف آنحضرت را سنگ باران نموده اند ، اصلاً لب را به شکوه نگشوده اند • سوم اینکه قبول نانسودن این گونه بدسلوکی نه این است که بظاهر کسر عداوت بیندند ، بلکه کار را بصاحب کار بایست گذاشت که زود در دنیا و یا دیر در آخرت از عهدهء کار بیرون خواهد آمد • دگر چه عرض نماید • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صمد و ههشتا و شه‌شهم

بو سہید عبدوللای حیدہری نویسیوہ

مسکین بی نوا ، مصدع رأی عقدہ گشا میگردد درین وقت بصحابت قرۃ العینم ملا صبغۃ اللہ ، فقرای خاکسار را بنوازش نامہء عنبرین شمامہ تذکار و اشارہء بالبشارہء در خصوص اسعاد و چشم داشت مومنا الیہ فرمودہ بودند ، از تذکار آن دیار جنت وار شایہ باز ہمت بہ پرواز ، و نائرہء قوآد باہتزاز ، و دل مودت منزل بسوز و گداز آمد •

**أرجُ النسيمِ سرى من الزّوراءِ
سَحَرًا فَأَحْيَا مَيِّتَ الْأَحْيَاءِ**

اما چه باید کرد • هرچند این سودازدہء فنون جنون را بدان دیار مزید اشتیاق است ، بندگان آن مکان مینوشانرا زیادہ هوای فراق است •

**قصد من سوی وصال و میل او سوی فراق
ترك كام خود گرفتم تا برآید كام دوست**

آخر پای صبرا در دامن شکیبائی کشیده ، و با بود و نابود خود
آرمیده . دل را بفراق بسته ، و از تمنای وصال رسته ، زبان حالم مترنم این
مقال است :

بنشینم و پا کشم بدامن تا کار وفا شود بسامان

و از انعکاس اشعهء انوار مزید اخلاص آن جناب از جانب این مسکین
درویش ، بامداد بیش از بیش امیدوار ، و از طرف انظار اکسیر آثار پیران
کبار رجای بی حد و شمار داشته باشند بمنه . والسلام علیکم و رحمة الله
و برکاته .

وصیت کلی ازین سرگشتهء بوادی حیرت به آن سرحلقهء ارباب
بصیرت اینکه یقین صادق بدانند هر نوع تأثیری که بواسطهء شماست از
جای دیگر است ، و دگر اینکه تیز بینان عالم شهود بعین عیان تمام ماسوی
الله را معدوم محض می یابند ، و خود بحمد الله ذائقهء آن مقام چشیده اند .
و در احادیث بصحت رسیده است که دنیا ملعونه و مبعوضهء حق است . پس
نیک تأمل باید کرد . کسی که از محبوب واجب الوجود مبدأ التلطف والوجود
نظر بسوی عدو معدوم ام الخبائث مشغول بازگرداند ، و بزخارف بیهوده اش
که سراسر سوای نمود بی بود نیست مانند طفلان نادان فریفته شود تا چه
مرتبه نادان و بی معرفت و دون هست است . در پیش و پس هر توجهی ، بلکه
هر مجلسی ، بسواطاة قلب و لسان استغفار را از کف ندهند ، و سبب به
بعضی اسرار که بدون مشافهه و مواجهه دریافتشان مشکل بود ، خواهش
آمدن آن عزیز نسوده بودیم ، اما تا ستهء شوال توقف باید نمود .

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و هفتم

بویه کنی له دوسته تایبه تی به کانی نووسیوه

چو میرفتم بسلطان خیالت چشم دل دادم
ز دیده غائبی ، اما نخواهی رفت از یادم

سپاس و ستایش صانعیرا سزد کریمانرا بر علو هم گماشته .
و دانشندانرا بر معالی شیم برافراشته . و درود بی شمار بر روان سید ابرار
و سرور اخیار . اعنی احمد مختار و آل و اصحاب او که ینایع حکمتند
و منابع دولتند . باد . بنحوی حصر و عد از سرحد او بیرون . و از مراتب
اعداد افزون تر .

بمنظور ما که محبوب فی ذات است معلوم باشد اگر جوانب انصافرا
منظور نمایند ، ماشاءالله خود تصور سفر حجاز بنحوی است بهر محبت
دلربا ، چه جای آنکه در مدت حیات یکبار . بلکه بالفعل کسی هر روز از
چند بوادی غبارها انگیزد ، و هر شبی آهووار در هر رملی برخیزد ،
و حق رافت و کمال محبت کسیرا سزد در کشاکش احوال ، و از سواری
و حل و ترحال رقت قلبی نصیب او شده ، و از باغ روضه اسرار . و گلشن
جامع حکم و اسرار گلی چیده ، و بوی خیری بدماغ او رسیده و از
فیوضات حرم محترم هبه بجانب او وزیده . آری (لله الحمد ثم له الشکر
بسجامع حسده و شکر) این جانبانرا رجای اندراج ازان زمره بسیاراست .
و ایشانرا از فرستادن مکتوب و سفر سلامتی اعتذار . رجا واثق پروردگار
عالم مارا و شما با خود دارد و بیخود نگذارد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صدر و هشتاد و هشته‌م

بؤ میرزا عه‌بدولوه‌هه‌ابی مونشیل مه‌مالیکی شای ئیرانی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

(قل الحمد لله و سلام على عباده الذين اصطفى) •

من چه باشم کز من بی‌قدر یاد آورده‌ای
نامه از ننگ همین معنی بخود پیچیده‌است

بنان بیانرا به سخنان سبحان‌سان ، بیاد فقیر بی‌نام و نشان جنبش
دادن ، و سلام و پیامرا بخدمت ارباب فقر و فنا فرستادن ، بنا به سلیقه‌
ارباب طریقه ، و در مظنه‌ شاهبازان قله‌ قاف حقیقه ، نه از آن جناب که
معتد دولت علیه و فرع شجره‌ طویه‌ هاشمیه ، و گل گلستان نسبت طاهره ،
(فاطمه) رضی الله عنها استعجابی دارد ، و نه از چاکران شاه مسکین نواز
استغرابی ، زیرا که طریق تواضع در همین لباس مکنت و فخامت پیسودن ،
و ابواب مهربانی بر چهره‌ ضعیفا گشودن ، در سلسله‌ شریفه‌ آن عزیز مکرم
رسیت مقدم ، و شنشنه‌ ایست (قد عُرِفَتْ مِنْ اَخْزَم) •

و از جانب شاه درویش دوست ، که نظر عنایت فقرا بدوست ، از
کمال پریش چگونگی ما خاکساران لب گشادن ، و آن عزیز ارجمندرا در
خصوص ارسال رسل و رسائل و تفقد و امتکشاف حال بینوایان شکسته
بال اجازه دادن ، همچنین زیرا که سلیمان با همان حشمت نظرها داشت با
موری •

على الخصوص که در جنب عظمت و سلطنت پادشاه پادشاهان جل
جلاله و تقدس جماله که بدرویش نوازی یحتمل که راضی شود ، و سلطنت
دنیویه‌ را چه قدر و مقداری ، و ارباب جاه و جلال را نسبت باهل ذوق حال
دران بارگاه اقدس لایزال چه مزیت و افتخاری • (والله در من قال) :

**درویش و غنی بنده آن خاک درند
آنانکه غنی ترند محتاج ترند**

نهایت اساطین کشف و شهود . و سلاطین اقلیم بدن وجود (قدسنا الله
باسرارهم و أفاض علينا من فيوضهم و انوارهم) دریافت اسرار اهل حال را
با وجود غول صحبت حسی و اتصال . و با وصف گذشتن از سر و مال
و منال . و درباختن رتبه، جاه و جلال . بیرون از دایره تکلم و مقال .
و خارج از حوصله، تعلم و خیال فرمودداند .

اینها بدون غوطه خوردن . گوهری را ازان دریای ژرف بدست آوردن.
و بدون طریق ویرانه فنا سپردن . از دینه، بدفائن خیه آن گنج شگرف
پی بردن . بسحض تقریر و تحریر چ مجال دارد . و بسجرد پیغام و سفیر چه
احتساب .

**اسرار حقیقت نشود حل بسوآل
نه نیز بدرباختن حشمت و مال
تا خون نکنی دیده و دل پنجه سال
هرگز ندهند راحت از قال بحال**

آری در صورت عدم امکان صوری . سبب بوفور شواغل و دوری ،
از ذروه جلالت بنا بمناسبت روحانیت تنزل فرمودن ، و بواسطه کتاب
و خطاب دریوزه التفاتی که از فقرای بی نوا نمودن ، و سبب بلطف استعداد
بحسن فطرت با گدایان بی نشان خواهشمند ارتباط و التیام بودن ، هم رأی
صائب و فکر دقیق است . اگرچه نسبت بدولت حقیقی (کالمطروح فی
الطریق) است (اذ ما لا یدرك کله لا یترك کله) .

**آسمان نسبت بعرش آمد فروز
ورنه بس عالی است پیش خاک تود**

بلکه همین درآمدن در جرگه، محبان درویشان و حسرتنندان ،
و داغدار بودن برای حصول مواجد ایشان ، و فتح باب محاوره یا مراسله

سودن در نکته و اسرار صفاکیشان ، لذتی است از هر لذتی خوشتر .
و دولتی است نه مانند دولتهای دیگر . (نعم ما قال المولوی فی المثنوی) :

گر ندارم از شکر جز نام بهر
این بسی بهتر که اندر کام زهر

و عزیزی دگر فرموده :

آنکس که بیافت دولتی یافت عظیم
و آنکس که نیافت داغ نیافت بس است

دگر چه نویسد :

معانی هرگز اندر حرف ناید
که بحر قلزم اندر ظرف ناید

باظهار التفاتی ختم نمودن انسب بود .

گرچه دوریم ، از بساط قرب همت دور نیست
بندهء شاه شماییم و ثناخوان شما

والسلام ختام الکلام . اضعف العباد :

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صهد و ههشتا و نوهم

بۆ ئاغا عەبدولفەنی ناویکی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

قل الحمد لله ، و سلام علی عباده الذین اصطفی . بمقتضای دریافت
اهل کشف صحیحه ، و مضامین صدق آیین آیات و اخبار صریحه ، شاهد
سرادق حقیقت بر نظارگان مناظر طریقت چنان جلوه مینماید که هرگاه
سر حلقهء مجردان بیابان ملکوت اعنی جان انسان پیش از مرقع پوشیء عالم

ناسوت اغنی تلبس به لباس (۱) در مصطبهء خمخانهء
 (ألست) با کسی صبح پر فتوح تعشق را نوشید ، و در جامهء خانهء
 (خَلِقتِ الأرواحُ) دیبای گرانبهای تعلق را پوشید ، عاقبت بمؤدای
 غیب انتمای (الأرواح جنود مجنده ، فما تعارف منها ائتلف ، و ما تناکر
 منها اختلف) دوباره در عالم اجسام با وجود (بعد المشرقین) حکیم کارساز
 بنده نواز سببی می انگیزد که هر دو سالک طریقی و داخل جرگهء فریقی شوند ،
 و ساقی باقی در کام التئام جرگهء میریزد که هر دو سرشار نشاءء رحیقی
 گردند . درین خراب آباد نه سنی عمری را با شیعهء جعفری غباریست ، و نه
 شریف قریشی را با بندهء حبشی تفاری و نه ندمای سلاطین را بر فقرای مسکین
 مزیت و افتخاری . بلکه درین معنی مرقع داران ژنده پوش را با مرصع
 پوشان جوهر فروش جای همسری است ، و گدایان بی نوای فقیر را با
 پادشاهان اورنگ پوش جهانگیر مجال برابری . و اگر فی المثل دران عالم
 مقدس آن تعشق و تعلق روی نداده باشد ، هرگز درین خاکدان صحبت
 و یگانگی سبب رفع وحشت و یگانگی نخواهد شد .

حسن ز بصره ، بلال از حبش ، صهیب از روم
 ز خاک مکه ابوجهل ! این چه بوالعجب است

(و لنعم ما قال العارف الجامی قدس سره السامی) :

چو پیوندی نباشد جان و دل را
 چه خیزد از ملاقات آب و گل را

لهذا جناب مخلص درویشان ، و معتقد حضرات ایشان ، آقا عبدالغنی را
 بمناسبت روحانی ، با فقرای از وجود خود فانی بشارت ، و بندیم مصطبهء
 عالم ارواح با شبیم زدگان اربعین صباح اشارت میفرماییم . درین هنگام

(۱) له ده سنووسه کھی بهرده ستمانا شوینی ئەم بۆشایی یه به سپی یه تی
 هیلر ابوه وه .

نیکو سرانجام با وجود بعد صوری و عدم ملاقات و دوری ، این گدای بی‌مراد را بنوازش نامه یاد ، و در طی آن شرح اشتیاق صنوف آرزومندی دیدار را داده و تمنای وصال را از عد و حصر زیاد نموده بودند . اگر نه این بود که سلاطین دین و اساطین ایوان حق الیقین اسرار معنوی را بیرون از دایره خیال و خارج از حوصله مقال فرموده‌اند ، چنانکه صاحب (گلشن راز) میفرماید :

**معانی هرگز اندر حرف ناید
چو بحر قلزم اندر ظرف ناید**

هر آینه چند نکته گوهروار گوشواره گوش آن ندیم جواهر فروش ، و اندکی اسرار طریقه را قارع السمع آن حکیم حکمت نیوش مینمود . اما اگر ملاقات جسمانی نیز مانند تآلف روحانی ثبت جریده قضای ربانی شده ، تن در آن وقت شمه داد بی‌سر و سامانی را توان داد ، و الا مهر خاموشی را بر زبان بیان باید نهاد ، و بمجرد محبت این طائفه اکتفا باید نمود که التفاتی دورادور ایشان بی‌نتایج نخواهد بود . لسان الغیب شیرازی علیه الرحمة میفرماید :

**در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
میبینمت عیان و دعا میفرستمت**

والسلام ختام الکلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صد و نه‌دهم

بۆ پرسه بۆ دوستیکی نووسیوه

**موجزن میبینم از هر گوشه طوفان غمی
میرسد هردم بگوش من صدای ماتهی
اهل عالم را نمیدانم چه کار افتاده‌است
این قدر دانم که درهم رفته کار عالمی**

(حقا ، و کفی بالله شهیدا) که از استماع قصه هائله جانسوز ، داهییه پر غائله محنت اندوز ، اعنی پرواز روح مرحوم مبرور (۱) طیب الله ثراه و أنعم علیه و أرضاه ، بسوی شاخسار (طوبی) و بصوب گلزار فردوس اعلی ، نه چندان متحسر و متألّم شده است که خامه دوزبان از عهدهء تقریر و بیان آن بیرون آید ، و سبحان بلاغت نشان قلم دو زبان شرح داستان آن تواند گشاید . و در هر مواد خود را شریک درد و الم ، و سهیم رنج و ماتم می شمارد . نهایت چه کند کسی که چاره ندارد . زیرا به فحوای آیه کریمه (کل نفس ذائقة الموت) انتقال ازین دار فنا امریست بودنش ناچار . و بیدای مخوف ممات مرحله ایست پیمودنش بی اختیار است . بنا بران و بمصداق آیه های متواتره و اخبار متواتره پای صبر را بدامن شکیبائی کشیدن چونکه موجب صهبای رحمت چشیدن است از همه اولی ، و ترك جزع و زاری و تضرع و سوگواری ماتم زده و اندوهگین را گویند ، چونکه بی سود و لاطائل بلکه باعث ضیاع ثوابهای جزیل است ، آنسب و آخری است . لهذا هر چند لقمان را حکمت آموزی است آیه وافی هدایه (وبشر الصابرين .. الآية) نصب العین سازند ، و خود را بورطهء لطمات غم و اندوه نیندازند (أعظم الله أجرکم و أحسن عزاءکم و غفر لمتکم بحرمة الفاتحة) .

هر کس که خدا شناس شد آزاد است
وز نیک و بد زمانه دائم شاد است
بر هستی خویش دل چه بندی چو حباب
بنیاد وجودش گری بر باد است

یعنی کسی که انشای کار را نگریست ، عاقبت کار نگریست ، و مرد دنی چون مرد وفی غم خورد و کلان نخورد ، و اگر غم خورد صرفهء نبرد .

(۱) جیگه ی ئەم بۆشایی یە لە دەسنوو سه کە ی بەردەستماندا بە سپییە تی هیترا بوه وه ، ئەشگونجی مه ولانا خۆی نهینوو سپیی .

کیست که در باغ پر ورد جهان نوگلی پرورد ، و خار هجرانش بر خلد نخلد •

سایه این خرگه نیلی کرا مامن بود
یا درین دنیا گجا آسایش یک تن بود

لیلی را از مجنون ، یوسف را از زلیخا ، میه را از ریا ، هر برادریرا از
دو برادران مانند دو برّه در آن در ربود •

گردش گردون هزاران خاندان بر باد داد
نه همین بی مهریش با تست یا با من بود

و اگر این کلمات دل پسند نپسندید چشم عبرت برگشا و طاق کسری را
بین • باوجود اینکه پیشتر اطاقان سپاه و حشم سرا ، و ستاد صد صدا ز هر
سو که خواهی ، و آواز پنج نوبت کنگرهای فلك خامشش گوش زهره را
کر میکرد • اکنون پرده دارش عنکبوت و جغد نوبت زن بود • اگر اهل
انصافی گوشواره گوشترا این لالی کافی ، (والا نطلب شفاءك من الله
الشافی) • والسلام ختام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و نه‌وه‌د و یه‌گه‌م

بو شاه عه‌بدوئلای دیله‌ویی نووسیوه

خالد سرگردان ، قربان خاکپای توتیا آسای سکان آستان ملك پاسبان
آن قبله‌ء حق شناسان باد •
از شرح الم دوری چه گوید ، و از ماجرای مصیبت مهجوری چه
نویسد •

آنچه بر من می‌رود گر بر شتر رفتی ز غم
میزدندی کافران در جنت الماوی علم

عجب معامله‌ایست از روزی دیده‌ء رمد دیده از نور جمال با فر و کمال

آن قرهء باصره مردم و ، مردم دیدهء دیدهوران اولاد آدم بی نصیب ماندهاست ، نه دل را آرام و قراری و نه جان را شکیب و اضطباری باقی ماندهاست ، تا بحدی که احیانا این قدر توبیخ و تفریع نفس خود میکند که چرا پیش از مرگ بداغ مفارقهء حسی غلامان درگاه عالمیان موسوم و خود را ازان دولت سرمدیه محروم نمود که دور و نزدیک و ترك و تاجیک بر حال پر اختلال این مسکین ترحم مینمایند ، و اگر نه آمدن این فدوی درین هنگام موجب پراگندگی مجمع طلاب میشد ، و یقین معلوم شدهاست که ترك ارشاد بسیار بر خاطر آن حضرت و سائر پیران کبار قدس الله اسرارهم گران و دشواراست ، بخدمت میرسیدم • والسلام (۱) •

(خالد)

(۱) **نهمهش نامه‌ی شاه عه‌بدوللای دیله‌وی به بو مه‌ولانا که وه‌لامی نامه‌کی نه‌وی بی دأوه‌ته‌وه :**

مقبول بارگاه الهی ، مصدر نسبت حضور و آگاهی ، جناب مبارک حضرت مولانا خالد سلمهم الله تعالی ، و بارك في ما اعطاه ، و جعله للمتقين اماما ، السلام عليكم و رحمة الله و بركاته .

شکر و سپاس نعمتهای متکثرهء حضرت حق سبحانه که شامل حال این فقیر سراپا تقصیراست زیادهاست از تقریر و تحریر .

**گر بر تن من زبان شود هر موئی
يك شكر وی از هزار نتوانم کرد**

ازان جمله انعام منعم حقیقی طریقه گرفتن شما عزیزان است ازین پیر عمر ضایع کرده . و ابوسعید پیرزاده و پسرش و رؤوف احمدی پیرزاده ، و مولوی بشارت الله ، و فاضل غلام محی‌الدین نام از قصور درین وقت آمدهاست ، در اندك مدت مناسبی به نسبتهای حضرت مجدد رحمة الله علیهم بهم رسانیده و از بعضی دگر امتیاز دارند .

خصوصا ذات بابرکات شما موجب شرف و افتخار این فقیراست که طریقهء مارا شما رواج دادید و عالمی بتوجهات شما نفعها برداشت . الحمد لله ثم الحمد لله .

جناب حضرت خواجه محمد باقر مثل حضرت مجدد ، و حضرت مجدد مثل سید آدم بنوری خلفا دارند . و بنده بارها گفته‌ام که مولانا خالد موجب افتخار و مباهات من است . الله تعالی باین طریقه مرضیه شمارا و این بنده را استقامت و کرامت فرماید آمین . بخاطر جمع افاضه فیوض طریقه بکنید . هیچ اندیشه بخاطر نیارید . شمارا واسطه فیض و قطب آن بلاد ساخته‌اند . بدخواهی کسی ضرر نخواهد رسانید . افترای مفتریان پیش ما قبولی نیست . والحمد لله ، و صلی الله علی سیدنا محمد اولاً و آخراً . شما بحال مستفیدان خود عنایتها دارید ، و ازینها آنچه شما بفرمایید از اذکار و اشتغال و ملاقات مردمانرا بجا آرند و سعادت خود دانند . ملاقات منکران طریقه نکنند . هر که با پیر تو بد و تو با او نیک ، سگ از تو بهتر است .

سید برزنجی بر عبارات محرفه که (عارف) نامی عبارت مکتوبات شریفه حضرت مجدد تحریف نموده بمدینه منوره فرستاده بران اعتراض کرده است ، هر اعتراضی را جوابی است ، و رساله رد جمیع اعتراضات پیش این فقیر است . عرفا و علما گفته‌اند و نوشته‌اند (لایحبه الا مؤمن تقی ، و لا یبغضه الا منافق شقی) . پر شد بلاد اسلام از فیوض حضرت مجدد ، واجب شد بر مسلمانان شکر و سپاس انعامات حضرت مجدد رحمة الله علیه ، و افاض علینا من فیوضاته و برکاته فی الدنیا و الآخرة . بر علماء و شرفاء و امراء آن دیار لازم است که وجود مسعود شمارا غنیمت دانند ، و از شما استفاده کنند ، و در تعظیم و احترام شما قصوری نکنند ، و مخالفان و بدخواهان و حاسدان شمارا ممانعت کنند . این فقیر از راه نصیحت گفته است : « قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : الدین النصیحة » .

الله تعالی شمارا خلیفه شاه نقشبند و مجدد الف ثانی و مرزا صاحب ، و قبله گردانیده است . هیچکس جای شما نتواند گرفت ، و دیدن شما دیدن من . ازین مسافه بعیده اراده سفر ابتدا نکنند ، نیاز و روابط قلبی کافی است . و نیز مبادا لطافت و بیرنگی نسبت این فقیر موجب انکار ذوق و شوق طالبان گردد . تم الکلام .

عبدالله غلام علی

نامه‌ش نامه‌ی کی‌تری شاه عهد و تلایه بو مهولانای نووسیوه ،
به‌بونه‌ی نه‌م شوینه‌وه لیره‌دا بلاوی نه‌که‌ینه‌وه :

.....
درویش صداقت کیش سعادت اندیش خود را بحافظ حقیقی
میسپاریم . از شر فتنهء حساد بدنهاد محفوظ دارد .

پیران طریقهء علیه قدس الله اسرارهم احیاناً به بعضی انواع عسرت
که دچار اهل ارادت شود خرسندند ، تا اخلاص و انکار را محک امتحان
و زبان آوران بی مایه را موجب تکذیب و امتهان شود .

و بعضی مردم خام را بخیال می آید اگر پیر من صاحب تصرف ، و یا
طریقهء من حق بودی ، چرا باین زودی مارا رهائی ازین عسرت نمیشد .
نمیدانند که عسرت عین طریقت و محض مراد پیراست ، تا سیه روی
شود هر که درو غش باشد .

از مقولات خواجهء بزرگداشت : دلدار قوی ازان ما باش و مترس .
دگرها خردمندانرا کفایت است .
والسلام والاکرام .

عبدالله غلام علی

نهمهش دوو نامه ی تره بو شاه عهبدولای دیلهوی نووسراون ،
یه که میان نه سعهء نه فهنندی حهیدری موفتی به غدا نووسیویه و
دووه میان حهیب ئاغا ناویک نووسیویه و هردوو نامه که به هوی
مهولانوه بئراون .

نامه ی یه کهم ، نامه ی نه سعهء نه فهنندی حهیدری :

ز بس وصف فضل تو بشنیده ام
بجان مهر حب تو بگزیده ام
چنان در دل و دیده جا کرده
که گویی ترا سالها دیده ام

حق جل شأنه و عز سلطانه ، سایهء قطب الاقطاب مرجع الشیخ
والشباب ، منبع الاسرار و مطلع الانوار ، دفینهء الكلمة ، و خزینهء الرحمة ،
شیخ الاسلام والمسلمین ، مجدد الشریعة والطریقة والدين ، بر مفارق
ما مخلصان جان فشان ، بل تمام عالم و عالمیان ممدود و مبسوط دارد ،
بالنبی و آله الامجاد .

غرض از تصدیع خدام عتبهء علیه ، و واقفان سدهء سنیه ، اینکه این
مسکین بیچاره ، مغلوب قیود نفس اماره ، به محض فضل که مقتضای
مشرّب پیران این طریقهء علیه است ، در سلك غلامان آن آستان که قبلهء

راستان است منسلک شود . در حال حیات خود و بعد از ممات در اوقات نشر و موقف حشر در زمرهء خدام آن زمرهء سعادت‌مند محسوب و معدود شود .

یقین شده است بحمد الله که دولت‌مند و کریمند و از اغنیاء چیزی اندک طلبیدن دون همتی است . پس همین دولت مطلوبه را می‌خواهم که باولاد و احفاد این مسکین صداقت بنیاد هم سرایت کند . دگر چه تصدیع دهد .

احوال ما ضعیفان داند ضمیر پاکت آری که پرده نبود جام جهان‌نمارا

امید اطمئنان دو کلمه را به بشارت قبول و سرافرازی و دل‌نوازی حقیر قلمی و ارسال فرمایند . زیاده گستاخی نشد . ظل ظلیل بر مفارق عباد ممدود باد . والسلام ختام .

خادم الفقراء النقشبندیة
محمد اسعد المفتی بی‌غداد
حمیت عن طوارق الفتن والفساد

نامه‌ی دووهم ، نامه‌ی حبیب ناغا :

عرضه داشت غلام زرخریده ، حبیب ، بذروه عرض می‌رساند که بفحوائی (الاذن تعشق قبل العین احیانا) از تاریخ استماع شمایل و اخلاق آن قطب دائره کمال و مهر سپهر مجدت و افضال تا الحال ساعت بساعت آتش اشتیاق عتبه بوسی در اشتعال است . امید بخدام آن آستان فردوس نشان اینکه بنده و بنده زاده از جمله کناسان خانقاه علیه معدود فرمایند .

برای خاطر حضرت امام ربانی ، مجدد الف ثانی ، و شاه نقشبند قدسنا الله بسرهما من زلال برهما بدو کلمه از جانب سعادت جوانب سرافراز و ممتاز فرمایند (ان الله لا یضیع اجر المحسنین) .

و این مسکین بحمد الله چیزی از آثار تصرف غلامان آن حضرت را دیده ، و مضمون این مصرع را بگوش از زبان حال خود شنیده است . گفته‌اند : قیاس کن ز گلستان من بهار مرا (الأمر اعلی وارفع) . والسلام .

بنده آستان

حبیب

نامه‌ی صهد و نه‌ود و دووهم

بۆ مه‌نسووبه‌گانی شاری هه‌ولێری نووسیوه

حضرت حق جل جلاله و فیاض مطلق عم نواله مخلصان کرام قصبهء اربیل را از برکات همم علیه پیران سلسلهء جلیلهء نقشبندیة بهره‌یاب دارد بمنه • نوازش نامچهء را باتفاق باستدعای قدوم این مسکین مرقوم و همگی بختامهای محبت و ارادت مختوم فرموده بودند رسید • یقین بدانند که اخلاص و حمیت اهالی آن سامان پرتوافکن خاطر و عکس نمای آینهء فوآد این مسکین است • اما درین وقت آمدن بدان دیار بنا بر بعضی مصالح نامقدور بود • لیکن اگر مشیئت الهی باشد در هنگام عودت مدینه السلام نیت چنان است صرف بنا بدلجوی احبای آن سامان اهل خود را از راه زهاب راهی سمت بغداد و خود با چند کسی از مخصوصان عازم آن صوب شویم • و اگر آمدن اتفاق نشد یقین بدانند که از طرف باهر الشرف حضرات قدس الله اسرارهم مأذون نشده‌ایم ، نه اینکه خود از جادهء التماس آن مخلصان عزیزان انحرافی نموده باشیم • دگر مقصود اعظم سلامت و توفیق استقامت آن عزیزان است که حتی المقدور دست تمسک بعروة الوثقای شریعت غرا و طریقهء علیه زهرا را لوازم شمرده ، منتج سعادت دارین درین آخر الزمان

مه‌ولانا خویشی له‌گه‌ل ناردنی ئەم نامه‌یه‌دا ئەم چهند دێره‌ی نووسیوه :

الحق درین اثنای فتنهء ارباب انکار ، صاحب این دو عریضه ، اعنی علامة الزمان مولانا محمد اسعد افندی الحیدری زاده مفتی دار السلام بغداد ، وحبیب آغا تأیید فقرا و ترویج طریقهء علیه دادند . اگر بعنایت خامه سرافراز شوند ، میزید .

کاتب عریضه ، غلام آستان

(خالد)

همین است و بس • و این مسکین را با نفاس مبارک امدادی فرمایند • والسلام
علیکم و رحمة الله و برکاته •

اضعف العباد
خالد النقشبندی

نامه‌ی صهد و نهود و سیّهم

بوییه‌کی له گه‌وره گهورانی نووسیوه

مجموعه‌ء لآلی و مراد و غنچه شکاف فوآد صداقت نهاد ، یعنی سرافراز
نامچه‌ء نامی و زیبا مفاوضه‌ء گرامی که از جانب خیریت جوانب ملازمان سامی
بسرافرازی داعی مخلص رقمزد کلک درر سلك منشیان عطار د نشان شده بود
رسید ، و باعث ازدیاد دعاگوئی و امیدواری گردید • امید باستانه‌ء داداریکه
در لباس شهزادگی سلوک درویشی و در کسوت جهاننداری شیوه‌ء تجرد
اندیشی بارجمندان جهان میکند ، این است چنانکه بدین شیوه‌ء حمیده از
جميع نامداران سلسله‌ء جلیله آباء و اجداد ممتاز و با کمال علو حسب و نسب
با فقیران بی‌وجود بموقف تواضع و نیاز در می‌آیند ، در عرصه‌ء سعادت
و اقبال دنیوی گوی سبقت از اقران ربوده ، و در مراتب علیه‌ء اخروی
تتبع و پیروی هم‌مقام پیشین خود نموده باشند ، و برای چوب پاره‌ء که
بجمع آن با غیر حسودانت خطاب نتوان نمود ، اشاره شده بود ، روانه شد ،
و خلاصه‌ء اظهار صداقت اینکه اگر این فقیر هیچ قطره‌ء آبروی در بارگاه
جناب احدیت داشته باشد ، یقین دانسته در سروکار نیکویی و سعادت‌جویی
دینی و دنیوی آن صاحبی متقاطر میشود • دگر امانت خود و ترک هستی
و اختیار پستی ، امید بمرادات دارین واصل و بتمنای نشأتین نائل باشند •

بسلیمان هم در هر خصوصی سفارش شده است بموقف عرض خواهد
رسانید •

الداعی

خالد

نامه‌ی صهد و نه‌ود و چواره‌م

بۆ موحه‌مه‌د ناوێکی کۆنه فه‌قیی خۆی نووسیوه

تلمیذ فهیم و مخلص قدیم صداقت پیوند ، و محب صمیم سعادت‌مند
محمدرضا سلام رسان و دعاگوئیم • بعد از طول مهاجره این دوست وفادار را
یاد ، و بدو کلمهء مراتب محبت را بالمضاعف ازدیاد نموده بودند رسید ،
خوشنود شدیم • اما از مردم بسیار میشنویم در ظلم و مردم آزاری جرأتی
کلی بهم رسانیده و بمراتب ترقی کرده‌اند • آگاه باش که عباد الله مخلوقات
خدا و عیال ویند ، چنانکه در حدیث آمده است • و بعضی از مسلمانان
هستند که دلها دارند نظرگاه رحمت الهی‌اند ، و با عیال خدا بدسلوکی کردن
و همچنان دلها را آزردن چه شامت دارد و تحقیق خواهند مرد ، و غیر آن
عمل نیک هیچ بکار نخواهد آمد • والسلام •

اضعف العباد

خالد النقشبندی

برای نامه‌ی مه‌ولانا و ده‌رویش موحه‌مه‌د ناوێک

ئهمه‌ش په‌یمانێکی برایه‌تی‌یه

که مه‌ولانا له‌گه‌ڵ ده‌رویش موحه‌مه‌د ناوێک کردوویه‌تی :

بندهء آواره ، مسکین بیچاره ، خالد کردی نقشبندی مجددی
شافعی ، جعله الله له و صرفه عما سواه ، با برادر دینی درویش محمد عقد

اخوت و پیوند صداقت که پیش ازین بسته بود بران عهد و میثاق اکنون باقی است ، و تا بروز حشر ان شاء الله تعالی پیوند عهد محکم خواهد بود ، مادام که نقض عهد ازیشان سر نزنند ، ازین مسکین ظهور نکند • و برادران دینی ملا مصطفی و حسن افندی و محمود برادر هم برین شخص شاهد نمودم که بآدای شهادت در دنیا و آخرت قیام نمایند •

(رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ، إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ) • و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه اجمعین • و عقد پدر و فرزندی و خادم و مخدومی شده بود بران ثابت و برقراریم •

والسلام •

(خالد)

لیره دا نامه فارسی به کانی مه ولانا ته واو نه بن • وهك له خویندنه وه یانه وه دیاری نه دا له زور لادا ناته واوی رسته یان ری نه که وتنی له بارهی زمانه وه نه که ویتته بهرچاو • ئیمه له بهر نه بوونی نوسخه ی زور له بهرده ستمانا نه و ناته واوی و هه لانه مان بو راست نه کرایه وه • نه شمان ویست خو مان له خو مانه وه دهسکاری یان بکهین • بو یه تکامان له هه موو نه وانیه که نوسخه تری راستی نامه کانی مه ولانا یان لایه نه و هه له و ناته واوی یانه مان بو راست بکه نه وه و ناگادارمان بکهن تا نه گهر خوا یار بی جار یکی تر نه م کتیبه مان له چاپ دایه وه که لك له و نوسخه راستانه وهر بگرین •

نامه عه‌ره‌بی‌یه‌کانی مه‌ولانا

لیرمه‌وه ده‌ست‌ئه‌که‌ین به‌ نامه عه‌ره‌بی‌یه‌کانی مه‌ولانا • له‌پاش نامه عه‌ره‌بی‌یه‌کانیشی و هه‌ر له‌م به‌شه‌دا ئه‌و ئی‌جازه‌نامه‌نه ئه‌نووسینه‌وه که بو مه‌نسوو به‌کانی نووسیون له‌گه‌ل هه‌ندی ورده نامیلکه‌ی بیروباوه‌ژ و لیکدانه‌وه‌ی بابه‌تی ئایینی • شایانی وتنه ئه‌م نامه عه‌ره‌بی‌یه‌کانی مه‌ولانا له‌ کتییی (بغیة الواجد في مكتوبات حضرة مولانا خالد) وه‌رگیراون که شیخ موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د صاحیبی برازای مه‌ولانا زیکی خستوو و له‌ ۱۳۳۴ی هجریدا له‌ چاپخانه‌ی (ته‌ره‌ققی) له‌ شام له‌ چاپ دراوه •

الرقعة الاولى

الى مقام النبي صلى الله عليه وسلم

بسم الله الرحمن الرحيم

ألعروض من العبد المذنب الظالم لنفسه ، المتناسى عما يجروء عليه في غده وما اقترفه في أمسه ، خالد ، الى سدة مركز دائرة السعود ، وسبب ايجاد كل موجود ، وصاحب المقام المحمود ، وينبوع الكرم والجود ، سيد الانبياء والمرسلين ، المبعوث رحمة للعالمين ، قائد الفر المحجلين ، النبي الهاشمي الابطحي الیثربی العربی القرشي عليه وعلى آله وصحبه افضل الصلوة والتسليمات عدد معلومات الله في كل بكرة وعشى — ان العبد الفقير المسكين ، والمجرم الحقير المستكين ، لازل يترقى في العثرات يوما بعد يوم ، ويحمل اوزار الرعايا

والبرايا قوما بعد قوم ، فلا يوفق لترك الكل حتى يطوى البيد الى هاتيك
الحضرة العلية بالراس دون الاقدام ، ولا يؤيد لاتباع شريعتكم الغراء ، واحياء
سنتكم السنية البيضاء بالتمام ، ولا يستعد لترك الظلم وبسط بساط العدل
ليستريح بسببه الانام ، ويرضى عنه الرب المهيمن العلام ، ويسر به ذلك
الجناب عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام .

**ظلمت سنة من احيا الظلام الى
ان اشتكت قدماه الضر من ورم**

فواحسرتا على ما فرطت في جنب الله ، ولا حول ولا قوة الا بالله ، فالى
من اشكو سوء حالي سوى ذلك الجناب ، ولدى من ايث ما انا فيه من
الاضطراب ، وانت خليفة الله على عباده ، وهادى الانام الى سبيل سداده ،
ومغيث كل متحير وقائده الى رشاده ، وغوث كل مضطر وموصله الى مراده ،
فالمرجو اما التخلص من هذه الورطات والتوجه مع الاخلاص الى ارض
الحجاز ، (ومن زحزح عن النار وادخل الجنة فقد فاز) ، واما الامداد للعدل
والانصاف ، وخفض الجناح والاتصاف وترك البدع والاعتساف ، والا فها
أنا منكوس الرأس بين يدي ربي يوم القيامة ، ومتيقن للندم حين لا تنفع
الندامة ، وصلى الله عليكم وعلى اخوانكم النبيين ، وعلى آلكم وصحبكم
اجمعين ، بداء كل كلام وختام .

خالد النقشبندي

الرقعة الثانية

كتبها جوابا على سوآل بعض العلماء ومنهم الشيخ عمر الفزى مفتى
الشافعية بدمشق والشيخ عبدالرحمن الكزبري والشيخ عبدالرحمن الطيبي عن
تحقيق معنى قوله صلى الله عليه وسلم : ((أقرب ما يكون العبد من ربه وهو
ساجد)) .

اعلم ان قوله صلى الله عليه وسلم « أقرب ما يكون العبد ... الخ »

تقديره أقرية العبد الى ربه حاصلة حالة كونه ساجدا من نفسه حال كونه غير ساجد اي تلبسه بالسجود اقرب لفضل الرب تعالى ورحمته من نفسه حال تلبسه بسائر العبادات •

فالتفضيل مبتدء خبره محذوف وجوبا وهو حاصل ، وقوله (وهو ساجد) جملة حالية سادة مسده • وذكر مفصلا في الرضي في باب حذف الخبر وجوبا فراجع ان شئت • ولفظة (من) في الحديث صلة للقرب بمعنى (الى) وليست هي التفضيلية بل هي محذوفة مع المفضل عليه وهو الضمير الراجع الى العبد او للفظ النفس المضاف اليه • ووجه حذفها استبشاع التكرار مع لفظ (من ربه) ، اذ يصير التقدير (أقرب ما يكون العبد من نفسه من ربه وهو كما ترى) • والمراد من القرب اليه تعالى وتقدس القرب الى معرفة رحمة ربه • ثم الحديث ظاهر فيما ذهب اليه بعض الفقهاء من ان السجود أفضل ، واليه ذهب المحققون من الصوفية وعللوه بأنه يشير الى المقصود الأصلي الذي هو المبدأ والمعاد المشار اليهما بقوله تعالى (منها خلقناكم .. الآية) •

وقال سيدنا الامام الشافعي رضى الله تعالى عنه : القيام افضل ودليله حديث رواه مسلم عن جابر بن عبد الله رضى الله تعالى عنهما «أفضل الصلوة طول القنوت» • ويتأيد بأن ذكر القيام فرض وذكر السجود سنة وذكر القيام قرآن وذكر السجود تسبيح • وورد أن فضل القرآن على سائر الكلام كفضل الله تعالى على خلقه ، وقالوا ان ثواب الفرض يفضل على ثواب النفل بسبعين درجة •

ولذا كتبت على هامش الركن الثالث مانصه : «والقيام افضل الاركان ، ثم السجود ، ثم الركوع» • قال الشهاب القليوبي وفاقا للروضة : ولا شيء اذا ينوب • انتهى • وتوقف الامام احمد رضى الله تعالى عنه في هذه المسألة ولم يقض فيها بشيء • وقال اسحق بن راهويه رحمه الله تعالى : الافضل في

الليل طول القيام وفي النهار كثرة السجود والركوع ، اي لأنه لم يرد في تطويله صلى الله عليه وسلم القيام في النهار ماورد فيه في الليل • وقد يرجح ما ذهب اليه محققو الصوفية بوجوه تركناها قاطبة تأدياً وتوقياً من تأييد اضعاف مذهب اليه الامام الهمام الشافعي المطلبى رضى الله تعالى عنه وجزاه عن الأمة خير الجزاء ، وسقى مرقده المبارك شآبيب رضوانه وسجل فضله وامتنانه في كل صباح ومساء • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثالثة

كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب اطفاء لخلاف بين علماء السليمانية

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين ، والصلوة والسلام على سيد المرسلين ، وعلى آله وصحبه اجمعين • اما بعد فقد ورد مرسومكم الناطق بأنه وقع الخلاف بين السادات الموجودين عندكم في ان ارواح الانبياء الكرام عليهم الصلوة والسلام اين تكون في البرزخ ، هل هي حالة في اجسادها المكربة كما كانت في الدنيا ام في أعلى عليين ، ام غير ذلك ، فما تحرر الامر فطلبتم التحقيق من العبد المسكين •

فنقول وبالله التوفيق : الادب ان لايعين مقر معين لارواح الانبياء صلوات الله وتسليماته عليهم وعلى آلهم وصحبهم اجمعين ، ولا يعتقد ان في عالم الامكان من السموات والارضين بقعة تخلو من مدد روحانياتهم عموماً ، وروحانية سيدهم وخاتمهم خصوصاً ، بل يجب اعتقاد انهم احياء واجسامهم في قبورهم ، وحياتهم فوق حياة الشهداء ، يصلون ويحجون ويلبسون ويقرأون القرآن ويسبحون تليذا بطاعة الله تعالى ويزيدهم الله تعالى بذلك من فضله ،

فلا يرد ان الآخرة ليست دار تكليف لاجتئال حياة الجسم بدون الروح كما هو المقرر عند اهل السنة ، ولا ينبغي التصريح بان حياتهم فيها كحياتهم في الدنيا ، ولا بمقارنة الروح للجسد وان جاز ذلك ، لاجتئال حياة الجسم بدون الروح كما هو معلوم ، لان الروح عندهم من الاسباب العادية كالشراب والطعام للرئ والشبع ، فالله تعالى قادر على خلق تلك المسببات بلا هذه الاسباب ، فيجوز كون ارواحهم في اجسادهم واجسادهم في قبورهم ، ويجوز كونها فيها وهى منعمة بسيرانها في الملك والملكوت على طريق خرق العادة ثم تعود الى قبورهم حيث شاء الله ، ويجوز كون اجسامهم احياء في قبورهم بلا ارواح كما تقدم والارواح حيث شاء .

وكون ارواحهم في أعلى عليين او في الرفيق الاعلى او في الفردوس او غير ذلك مما دلت عليه الاخبار الصحيحة ، لا يقتضى كون هذه المذكورات مقرا لها بخصوصها ، اما لجواز انتقالها من حال الى حال ومن منزلة الى منزلة ، واما لان للروح شأن غير شأن البدن فتكون في الرفيق الاعلى وهى متصلة بالبدن ، واذا سلم على البدن ترد الروح عليه السلام وهى في مكانها هناك كما قاله ابن القيم في كتاب الروح وأقره الحافظ السيوطي في كتابه (المنجلى في تطور الولي) ، واما لان الكمل حتى بعض الاولياء يمكنهم الله تعالى من التصور بصور عديدة بحصر او بغير حصر ، وقد تكون لهم صورة واحدة تملأ الكون ، ويذهب بالكشف احيانا الى ان السموات والارضين والعرش والكرسي مملوءة من رسول الله صلى الله عليه وسلم وكرم ، ومنه يظهر انحلال كون سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم رأى ليلة المعراج سيدنا موسى عليه السلام ، مثل له عند الكتيب الاحمر يصلي في قبره ثم رآه في المسجد الاقصى اقتدى به مع الانبياء عليهم السلام ، ثم في السماء السابعة او غيرها مع جماعة من الانبياء فكلهم في امر الصلوة ومراجعة ربه .

وهنا احاديث ضعيفة او باطلة تدل على خلو قبره عنه ظاهرا مطلقا او بعد

ثلاثة ايام او بعد اربعين يوما اغتر بها بعض الناس ، فلا يجوز التعويل عليها لانها مع ضعفها وتأويلها تعارض الأحاديث الصحيحة الدالة على بقاء الانبياء في قبورهم كحديث انا اول من تنشق عنه الارض وحديث نقل يوسف الصديق عليه السلام من قبره بمصر الى مقبرة آبائه الكرام بارض الشام عليهم الصلوة والسلام • والسلام ختام الكلام — نور عيني

خالد النقشبندي

الرفعة الرابعة

ارسلها الى خلفائه في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • من العبد الفقير المستهام (خالد النقشبندي) المتمسك باتباع سنة خير الانام ، عليه افضل الصلوة واكمل السلام ، الى الاخوان المخلصين الكرام ، من سكان دار الخلافة العظمى ، لازالت مصونة عن كيد الخائنين ، ومقرونة بنصرة حاميتها وحامى بلاد المسلمين الى يوم الدين آمين •

السلام التام والتحية والاكرام • اما بعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على صحة ذواتكم فاورثت المسرة المشيرة الى ثباتكم على الطريقة السنية السنية مع كثرة مزاحمة المنكرين ، فحمدت الله تعالى على ذلك ، المرة بعد المرة •

وقرع سمع هذا المسكين ، ان بعض الغافلين عن اسرار حق اليقين ، يعدون الرابطة بدعة في الطريقة ، ويزعمون انها شيء ليس له اصل ولا حقيقة • كلا انها اصل عظيم من اصول طريقتنا العلية النقشبندية ، بل هي اعظم اسباب الوصول بعد التمسك التام بالكتاب العزيز وسنة الرسول ••

ومن جملة ساداتنا من كان يقتصر في السلوك والتسليك عليها ، ومنهم

من كان يأمر بغيرها ايضا مع تنصيبه على انها اقرب الطرق الى الفناء في الشيخ الذي هو مقدمة الفناء في الله ، ومنهم من اثبتها بنص قوله تعالى (يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين) ، فقال من سادتنا الكبار (الشيخ عبيدالله المشهور بخواجه احرار قدس سره) ما حاصله ان الكينونة مع الصادقين المأمور بها في كلام رب العالمين هي الكون معهم صورة ومعنى ، ثم فسر الكينونة المعنوية بـ (الرابطة) وهي عند اهلها مشهور •

وفي كتاب (الرشحات) بالتفصيل مسطور ، فكأنهم لم يتصوروا منه الرابطة اصطلاحا والا لما وسعهم انكارها ، اذ هي في الطريقة عبارة عن استمداد المرید من روحانية شيخه الكامل الفاني في الله تعالى وكثرة رعاية صورته ليتأدب ويستفيض منه في الغيبة كالحضور ، ويتم له باستحضارها الحضور والنور ، وينزجر بسببها عن سفاسف الامور ، وهو امر لا يتصور جحوده الا ممن كتب الله تعالى له في جبهته الخسران ، واتسم والعياذ بالله تعالى بالمقت والحرمان ، لانه ان كان ممن يعتقد بالاولياء ، فقد صرحوا بحسنها وعظم نفعها ، بل اتفقوا عليها ، كما لا يخفى على من تتبع كلماتهم القدسية ، واستنشق نفحاتهم الأنسية ، والا فلا بد ان يعتقد بكلام ائمة الشرع ، واساطين الاصل والفرع ، فقد قال بها من كل مذهب من المذاهب الاربعة ائمة تصریحا وتلويحا . وها انا اسرد بعض ما ذكروه مع تعيين اماكنها ليراجعها من ليس في قلبه مرض ، ولا ينكر على الاولياء بمجرد اتباع الهوى والغرض •

فاقول وبالله التوفيق ، وهو الهادي الى سواء الطريق ، فقد صرح بالتصرف والامداد الروحانيين جماهير المفسرين في تفسير قوله تعالى (لولا ان رأى برهان ربه) ، ومنهم صاحب (الكشاف) مع انحرافه عن الاعتدال واتصافه بالانكار والاعتزال ولفظه « وفسر البرهان بانه اي يوسف عليه السلام سمع صوتا اياك واياها ، فلم يكثرث له ، فسمعه ثانيا فلم يعمل به ، فسمع ثالثا :

اعرض عنها فلم ينجع فيه حتى مثل له يعقوب عليه السلام عاضا على انملته ،
وقيل ضرب بيده على صدره « الى آخر ما قال •

وقال من الائمة الحنفية الشيخ الامام اكمل الدين في (شرح المشارق) في
حديث (من رآني • الحديث) «الاجتماع بالشخص يقظة ومناما لحصول مابه
الاتحاد له خمسة اصول كلية ، الاشتراك في الذات او في صفة فصاعدا او في
حال فصاعدا او في الافعال او في المراتب ، وكل ما يتعقل من المناسبة بين
شيئين او اشياء لا يخرج عن هذه الخمسة وبحسب قوته على مابه الاختلاف
وضعفه يكثر الاجتماع ويقل ، وقد يقوى على ضده فتقوى المحبة بحيث يكاد
الشخصان لا يفرقان ، وقد يكون بالعكس ، ومن حصل الاصول الخمسة
وثبتت المناسبة بينه وبين ارواح الكمل الماضين اجتمع بهم متى شاء » • انتهى •

وقال منهم محشى الاشباه الشريف احمد بن محمد الحموي في كتابه
(تفحات القرب والاتصال باثبات التصرف لاولياء الله تعالى والكرامة بعد
الاتتقال) ما خلاصته «ان الاولياء يظهرون في صور متعددة بسبب غلبة
روحانيتهم على جسمانيتهم وحمل على هذا المعنى ما في بعض روايات الحديث
الصحيح قال صلى الله عليه وسلم (ينادى من كل باب من ابواب الجنة بعض
اهل الجنة ، فقال ابو بكر رضى الله تعالى عنه وهل يدخل احد من تلك
الابواب كلها ؟ قال نعم وارجو ان تكون منهم) » •

وقالوا « ان الروح اذا كانت كلية تظهر في سبعين الف صورة ، هذا في دار
الدنيا وفي البرزخ من باب الاولى ، لان الروح فيه اغلب واشد استقلالاً
بسبب المفارقة عن البدن » • انتهى •

ومن الائمة الشافعية الامام الغزالي في (الاحياء) في باب (تفصيل ما ينبغي
ان يحضر في القلب عند كل ركن من الصلوة) مانصه «واحضر في قلبك النبي

صلى الله عليه وسلم وشخصه الكريم وقل السلام عليك ايها النبي وليصدق
املك في انه يبلغه ويرد عليك ما هو اوفى منه » • انتهى •

وقال منهم العلامة الشهاب احمد بن حجر المكي شيخ شيخ الشهاب الخفاجي
في (شرح العباب) في بيان معاني كلمات التشهد مانصه « وخو ط ب صلى الله عليه
وسلم كانه اشارة الى انه تعالى يكشف له عن المصلين من امته حتى يكون
كالحاضر معهم ليشهد لهم بافضل اعمالهم وليكون تذكر حضوره سببا لمزيد
الخشوع والخضوع ثم ايده بما مر عن الاحياء » •

ولشيخ الشيوخ الامام العارف السهروردي الشافعي في (عوارف
المعارف) في باب (صلوة اهل القرب) مثله ومن عباراته « ويسلم على النبي
صلى الله عليه وسلم ويمثله بين عيني قلبه » • انتهى •

وصرح العلامة الشهاب ابن حجر في اواخر (شرح الشمائل) وفاقا للحافظ
الجلال السيوطي في كتابه (تنوير الحالك في رؤية النبي والملك) انه « حكى عن
ابن عباس رضى الله تعالى عنهما انه رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم في
النوم ، فدخل على بعض امهات المؤمنين ، فاخرجت له مرآة النبي صلى الله
عليه وسلم فنظر فيها فرأى صورة النبي ولم ير صورة نفسه » • انتهى •

وهذا هو الفناء في الرابطة في اصطلاح القوم • لا يقال ليس الكلام في
صورة النبي ، لأننا نقول ان هذا ليس من خصائص الانبياء ، وكل ما هو
كذلك فهو مشترك بينهم وبين الاولياء ، ولا شك في هذا عند اهله • نعم مخاطبة
غيره صلى الله عليه وسلم في الصلوة مبطللة لها واحضار الصورة فيها والتسليم
على صاحبها من خصائص حضرة روح الوجود وصاحب المقام المحمود عليه
وعلى آله وصحبه الصلوة والتسليم من الكريم الودود ، وهو غير مراد في مانحن
فيه • هذا • وقال منهم الحافظ الجلال السيوطي في رسالة حافلة الفها في مثل هذه
المادة سماها كتاب (المنجلى في تطور الولي) نقلا عن الامام السبكي الشافعي في

(الطبقات الكبرى) «الكرامات انواع» الى ان قال «الثاني والعشرون التطور باطوار مختلفة ، وهو الذي تسميه الصوفية بعالم المثال ، بنوا عليه تجسد الارواح وظهورها في صور مختلفة من عالم المثال ، واستأنسوا له بقوله تعالى «فتمثل لها بشرا سويا» ، ومنه قضية (قضيـب البان) « ثم ذكرها وذكر غيرها .

وقال منهم الامام العارف الشعراني قدس سره في كتاب (النفحات القدسية) عند عد آداب الذكر ما نصه : « السابع ان يخيل شخص شيخه بين عينيه وهذا عندهم أكد الآداب» . انتهى بحروفه .

قلت وليست الرابطة عندنا معاشر النقشبندية الا هذا كما يشهد له ما في جميع كتبهم المعتمدة . وذكر العلامة السفيري الحلبي من الشافعية في شرح البخاري عند قوله «ثم حجب اليه الخلاء» «ان الشيطان كما لا يقدر ان يتمثل بصورة النبي صلى عليه وسلم لا يقدر ان يتمثل بصورة الولي الكامل ايضا» بشرط ذكره ثمة .

وقال من اكابر الحنفية ايضا العلامة الشريف الجرجاني قدس سره في اواخر (شرح المواقف) قبيل ذكر الفرق الاسلامية وفي اوائل حواشيه على (شرح المطالع) بصحة ظهور صور الاولياء للسريدين حتى بعد التوفي واخذهم الفيوض منها .

وقال منهم ايضا الامام العارف بالله تعالى الشيخ تاج الدين الحنفي النقشبندي العثماني قدس سره عند بيان طرق الوصول الى الله تعالى في رسالته المعروفة (بالناجية) مانصه : «الطريقة الثالثة الربط بالشيخ الذي وصل الى مقام المشاهدة وتحقق الصفات الذاتية ، فان رؤيته بمقتضى (هم الذين اذا رأو ذكر الله) تفيد فائدة الذكر ، وصحبته بموجب (هم جلساء الله تعالى) تنتج صحبة المذكور» الى ان قال « فينبغي ان تحفظ صورته في الخيال وتتوجه الى القلب الصنوبري حتى تحصل الغيبة والفناء عن النفس . وان وقفت

عن الترقى فينبغي ان تجعل صورة الشيخ على كتفك الايمن وتقرض من كتفك الى قلبك امرا مستدا ، وتاتي بالشيخ المذكور على ذلك الامر الممتد وتجعله في قلبك ، فانه يرجى لك بذلك حصول الغيبة والفناء .
اتهى بحروفه . وجرى عليه قدوة المحققين وزبدة المتأخرين الشيخ العارف عبدالغني النابلسي الحنفي قدس سره واقره في شرحه على الناجية المسمى (بمفتاح المعية) .

وقال من ائمة الحنابلة الغوث الاعظم والامام الافخم سيدي الشيخ عبدالقادر الجيلاني قدس سره مامعناه : «ان للفقير اي السالك طريق القوم رابطة قلبية مع الاولياء ويستفيد منهم بسبب تلك الرابطة باطنا فلا بأس بعدم اكرامه ظاهرا بخلاف الاجنبي الذي ليس له رابطة معهم» . انتهى نقلا عن الامام السهروردي في (باب آداب المريد مع شيخه) من عوارفه .

وقال منهم ايضا العلامة شمس الدين ابن القيم في كتاب (الروح) «للروح شأن آخر غير شأن البدن فتكون في الرفيق الاعلى ، وهي متصلة ببدن الميت بحيث اذا سلم على صاحبها ترد السلام وهي في مكانها هناك» . انتهى نقلا عن الحافظ السيوطي في كتاب (المنجلي) .

قلت والنصوص بهذا المعنى اكثر من ان تحصى ، وفيه دلالة ظاهرة على نوع تصرف للاولياء بعد الموت . وقد الف كثير من المحققين في ذلك رسائل واضحة المسالك ، فليحذر الموفق عن انكاره فانه من المهالك .

وقال من الائمة المالكية الامام الجليل صاحب (المختصر) المشهور الشيخ خليل رحمه الله تعالى مانصه : «الولي اذا تحقق في ولايته ، تمكن من التصور في روحانيته ، ويعطي من القدرة التصور في صور عديدة ، وليس ذلك بمحال لان المتعدد هو الصورة الروحانية وقد اشتهر ذلك عند العارفين بالله نقله الحافظ السيوطي عنه في الكتاب المذكور ونقل فيه ايضا عن الامامين الهمامين

من المالكية الشيخ ابي العباس المرسى وتلميذه ابن عطاء الله السكندري
قدس سرهما ما يقاربه » •

فكيف يسوغ للعوام انكار مثل هذه الاحكام ، بعد تصريح الاولياء
الكرام والعلماء الاعلام الذين هم اهل الحل والأبرام ، ومنهم من يتلقى العلوم
الدنية بلا واسطة من الحي الذي لا ينام ، واقتصرت على هذا القدر من الكلام
خوفا من الاملال والاسئام ، والا لألفت فيه مجلدا حافلا بعون الملك العلام •
ولولا رعاية الشفقة على الاخوان في الدين من وقوعهم في انكار طور الاولياء
الكاملين ، لما أقدمت على اظهار بعض هذه الاسرار ، لكن الجأني اليه امران :

الامر الاول : الذبّ عن الطريقة التي هي عروة الوصول ، وسلّم
رضوان الله واتباع الرسول التي اصولها التمسك بعقائد اهل السنة الذين
هم (الفرقة الناجية) ، وترك التقاط الرخص ، والاخذ بالعزائم ، ودوام المراقبة،
والاقبال على المولى ، والاعراض عن زخارف الدنيا بل وعن كل ماسوى الله
تعالى، وماكة الحضور المعبر عنه في الحديث الشريف بالاحسان وهو ان تعبد
الله كأنك تراه فان لم تكن تراه فانه يراك ، والخلوة في الجلوة مع التحلي
بالاستفادة والافادة في علوم الدين ، والتزبي بزي عوام المؤمنين ، واخفاء
الذكر ، وحفظ الانفاس بحيث لا يخرج ولا يدخل نفس مع الغفلة عن الله
الكريم ، والتخلق باخلاق صاحب الخلق العظيم عليه الصلوة والتسليم •

وبالجملة فهذه الطريقة بعينها هي طريقة الاصحاب الانجاء عليهم
الرضوان من غير زيادة ولا نقصان ، وهي عبارة عن الاخذ بعزائم الكتاب
والسنة ولهذا قال امام الطريقة وغوث الخليفة الشيخ بهاء الحق والحقيقة
والدين السيد محمد البخاري المعروف بشاه نقشبند قدس سره ما معناه
«من اعرض عن طريقتنا فهو في خطر من دينه» •

والامر الثاني : التحذير عن تمويه الغافلين وتزويرهم لتلايؤدى الى انكار

هذه الطائفة وتكديرهم ، ويسرى من شؤنه والعياذ شىء الى باب لا يزال
الفقراء الصادقون متضرعين الى الله تعالى لتأييده وبقائه وحفظه من فتن الحساد
و مكاييد أعدائه ••

وهذا الفقير يوصيكم بجميع ما تقدم من الآداب ويخبركم بأنه يبرأ الى
الله تعالى من كل من يخالف الكتاب والسنة ولم يتبع هدى النبي واصحابه ،
ويامركم بصالح الدعوات في الصباح والمساء لدوام تأييد الدولة العلية العثمانية
التي عليها مدار الاسلام ونصرتها على اعداء الدين والمرتدين اللئام • والسلام
عليكم ورحمة الله وبركاته في البدء والختام •

خالد النقشبندی

الرقعة الخامسة

كتبها الى السيد اسماعيل البرزنجي الكونه كوترى خليفته في (المدينة المنورة)
بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين ، والمذنب المستكين ، خالد المجددى النقشبندی ،
سومح بانفضل الجلي من الوهاب العلى ، الى خيله وصفيه الوشى النبيل ،
قدوة السالكين ، الشيخ اسماعيل ، كان الله له عوضا عن كل كثير وقليل ،
ولهذا الفقير الذليل ، انه هو حسبنا ونعم الوكيل •

وبعد فقد شرفتنا مكاتيبكم المرة بعد المرة فاطربتنا واورثتنا غاية المسرة،
وهديتكم المرسولة من الشام ، ايضا وصلت بالتمام ، وكتبت اليكم الأجوبة
قبل هذا وكأنها ما تشرفت بلقياكم ، وما تنورت من اشعة محياكم ، والتمستم
في هذه النوبة مع خادمتكم تحرير بعض آداب الطريقة العلية ، وابداء شىء من
الأسرار القدسية •

لا يخفى عليكم ان الأسرار لا تكتب في الأسفار ، واما الآداب فتفصيلها
لا يسعه الكتاب ، ولا شك ان هذا بين لدى ذلك الجنب • وقد امرنا بعض

الاحباب بتحويل شيء منها امثالا واداء لبعض ما لكم علينا من شكركم ،
وضممنا اليه اجمالا بعض كلماتنا ، وهى ان اهم الآداب في الطرق كلها لاسيما
في الطريقة العلية النقشبندية ، شدة التمسك بالشرعية الغراء ، والتشمير التام
للصبر في البأساء والضراء ، وبذل المجهود في الشكر في الرخاء والسراء ،
واحياء السنة السنية والتباعد عن البدع الردية ، ودوام التضرع الى الله
بالانكسار ، والجهد الجهيد لطرد الخواطر ولو اخروية آناء الليل واطراف
النهار ، حتى يصير الحضور ملكة في القلب كابصار الباصرة ، ولا يبقى تعلق
البال بشيء سوى المحبوب الحقيقي عز شأنه في الدنيا والآخرة ، مع تنزيه
الشهود جلت كبرياؤه غاية التنزيه ، واثبات الصفات له زائدة من غير شائبة
التكيف والتشبيه •

فمن كلماتهم القدسية كل ما خطر ببالك او هجس في خيالك فالله بخلاف
ذلك • فعليكم بمزج الحيرة التامة بالحضور والثقة الكاملة به تعالى في جميع
الأمر ، وعدم الاعتماد على الوقائع وان كانت في غاية الظهور ، والاستقامة
مع الاخذ بالعزائم على حسب المقدور ، (وما لا يدرك كله لا يترك كله) •

ومن انفسهم النفيسة «الطرق الى الله تعالى مسدودة الاعلى المقتفين آثار
رسول الله صلى الله عليه وسلم ، وان المدار على نفى الوجود وبذل المجهود
والوفاء بالعهود والقناعة بالموجود » •

**امرتك الخير لكن ما اتتمرت به
وما استقمت فما قلبي لك استقم**

وصلى الله على سر الوجود ومنبع الكرم والوجود سيدنا محمد النبي
الامي الهاشمي وعلى آله واصحابه افضل صلوات واتمها ما تعاقب بالبكرة
والعشي وسلم تسليما ، وكذلك ثم السلام عليكم وعلى كل من لديكم ، وقد
وصيناك بامور هناك فلا تنس ما به وكلناك •

ونقبل باطني قدمي من وطىء ثرى طيبة الطيبة بقدمه ، ولا سيما من يذكر
احيانا اسمنا منهم بفضله وكرمه ، ونرجو من كل الدعاء وحسن النظر وتبليغ
سلامي بغاية الذل والمسكنة الى سيد البشر ، عليه وعلى آله وصحبه من الله
الصلوة الزاكية ، والسلام الاطيب الازهر .

الرقعة السادسة

كتبها بحق اخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب
انتصارا للحق واستفتاء من اهل الصدق

بسم الله الرحمن الرحيم

ما قول مشايخ الاسلام والعلماء الأعلام من اهل الحديث والتصوف
والقضاء والافتاء والتدريس والأحكام ، تقع الله تعالى بعلومهم وبركات
انفاسهم الانام ، واحلهم اعلى فراديس دارالسلام ، في من كان اشعرى الاعتقاد
وشافعي المذهب ، نقشبنديا وقادريا في المشرب ، حاثا على اتباع السنة
السنية النبوية ، محذرا عن كل بدعة غير مرضية ، مقتفيا ما استطاع
آثار السلف الصالحين ، معرضا عن الدنيا واهلها ، لا تاخذه لومة لائم في
الدين ، يحب الله الى عبادته ، ويسلكهم طريق عبادته ، يامر بالمعروف وينهى
عن المنكر ، ومن تردد اليه بحسن النية والاخلاص استيقظ من نوم الغفلة
وبدوام الذكر تحلى وتذكر ، وله في الباطن قوة تصرف يقتدر بعون الله تعالى
بها على التأثير في المريدين ، والقاء الجذبات الالهية في قلوب المسترشدين ،
ورفع الحجب ونفى حضور ما سوى الله او تقليله عن قلوبهم ، مع امور آخر
من اسرار الطريقة مما ينبغي كتبه على غير اهله ، وحب العباداة والشوق اليها
من الخشوع والمواظبة على افادة الفرائض بالجماعة وعلى سنن الرواتب والاشراق
والضحى والاواوين ، والتهجد وقلة الهجوع وكثرة الجوع ولا اقل فيهم من
المداومة على الذكر الخفي الثابت تفضيله على الجهرى بسبعين ضعفاً على الوجه

الواضح الوفي ، وكان مأذونا بل مأمورا من طرف شيخه المأمور كذلك ، وهكذا بتلقين الذكر والارشاد للطالين ، وتعليمهم آداب الطريقة الأنقية النقشبندية والطريقة العلية القادرية ، على سنن الأسلاف الماضين ، وحشهم على اتباع الشرع الشريف ، فهل يكتفى حينئذ لجواز التلقين والارشاد بما تقدم من المكارم والسداد ، أم يشترط مع ذلك كله ظهور بعض خوارق كونية وكرامات حسية ، مما الفت طباع العوام بطلبه من المشايخ كالمشي على الماء والطيران في الهواء والاتفاق من الغيب ، وعلى تقدير جواز ارشاده للمسلمين من غير اشتراط تلك الأمور على ما هو المقرر عند اساطين الكشف وائمة الوجدان من المتقدمين والمتأخرين ، فهل يحكم بوجوب الارشاد عليه نظرا الى قلة هذه الأمور النفيسة او انتفائها ظاهرا في اكثر اقطار الاسلام ، او بندبه كما هو الظاهر ، او بجوازه مطلقا ، او بتغيره بالنسبة الى اشخاص المريدين قياسا على الامر بالمعروف والنهي عن المنكر في وجوبه تارة وندبه اخرى وكراهته مرة وحرمة اخرى ؟

وهل يجوز الارشاد بلا تصرف باطنى قياسا عليهما ايضا ؟ وعلى تقدير ان يشترط في حقيقة الارشاد امور ، فاذا انتفت ايمنع او يحكم بجوازه عند فقدانها ايضا كقضاة الضرورة الموجودين الآن المحكوم بنفوذ احكامهم مع عدم جمعهم شرائط القضاء ام لا ؟ أفقونا مأجورين برد الجواب واضحا على وجه الصواب ، لازلتم موفقين لمرضاة العليم الوهاب (١) .

(١) ومما رأته في تعليقات المرحوم السيد اسعد صاحب ابن المرحوم الشيخ محمود صاحب اخي حضرة مولانا خالد قدس سره انه قد كتب والده الشيخ محمود صاحب في سنة الف ومائتين واربعين هجرية من السليمانية الى حضرة اخيه الماجد مولانا خالد كتابا يشكو فيه تهاجم الناس من شتى الاطراف بالتنقيدات عليه بحجة ان ليس له كرامات على ما هو المشهور من المرشدين ، فلا يليق بالبقاء على مقام الارشاد بدلا عن حضرة اخيه مولانا خالد ، ولا يريدون بذلك شيئا الا ازعاجه واخراجهم من بلدة السليمانية .

الرقعة السابعة

كتبها الى مريده عبدالله پاشا حاكم اىالة عكا
مرشداً له الى الاستسلام لما جرى عليه القضاء والقدر

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين الفانى ، خالد النقشبندى المجددى العثمانى ، اخذ
الله بيده ، وامده بمدده ، الى خادم الفقراء ، وغرة الوزراء ، لازال بعين
العناية محروسا ، وبنيلى المآرب مأنوسا . آمين .

فكتب حضرة مولانا خالد قدس سره ذلك الاستفتاء وعممه على علماء
البلاد الاسلامية ، وقد افاد فيه واجاد واومى بطرف خفى او جلى ان
شرط الولى المرشد للناس هو اتباع الكتاب والسنة واقامة احكام الدين
وقوته على تربية المريدين من المسلمين ، كما يظهر منه ايماء ان اخاه
الشيخ محمود صاحب رجل متصف بشروط الارشاد ولذلك انابه منابه
عند غيابه عن بلدته . وقد اعترف بفضل الشيخ محمود صاحب معاصروه
من اكابر العلماء من المؤلفين الفضلاء ، وكان له خلفاء كبار في زمن ارشاده
بالشام بعد وفاة اخيه حضرة مولانا خالد قدس سره كالامام العارف بالله
تعالى مولانا الشيخ بكر الكردى الكلالى نزيل دمشق صاحب (صفوة
التفاسير) . ومرجع العلماء الشيخ علي البالولى ، والمحقق المتين العارف
بالله الشيخ احمد السمين البغدادى مدرس المدرسة الاعظمية ، ومولانا
الشيخ مسعود الامدى والشيخ محمد الهراتى نزيل (ادلب) ، والعلامة
الشيخ محمد القرمشلى قدوة الشافعية في (ديار بكر) ، وغيرهم من اجلة
العلماء الفضلاء .

ويؤخذ من كلام حضرة مولانا في كتابه الاستفتائى ان المرشد اذا كان
ملازما لطاعة ربه ، ممتثلا اوامره ، مجتنباً نواهيه ، متمسكا بالسنة ،
مقتفيا اثر الكمل العارفين ، مشتغلا بذكر الله تعالى مراقبا عظمة ربه
جل جلاله بحيث لا يفغل عنه تعالى شأنه ، وكان مأذونا من شيخه الكامل
المأذون له كذلك ، فهو جدير بان يقوم بوظيفة الارشاد ، في طريق الدعوة
الى توحيد رب العباد ، ولا يشترط ان تظهر على يده خوارق العادات ، اذ
هي ليست شرطا لصحة الارشاد ، ولا دليلا على الافضلية بل التفاضل
باعتبار درجات القرب الالهى ، ولذلك قل ظهورها على ايدي السلف
الصالحين من الصحابة والتابعين ، رضوان الله تعالى عليهم اجمعين .

اما بعد فقد بلغني مرسومكم الحاوي لشدة الاعتقاد ، والمبالغة في الاستمداد ، لطلب الذرية لكم . اما الدعاء فقد صدر مني مرارا ، واما المهمة فليست من اهلها . ولئن سلم فلا تستعمل المهمة الا بعد ظهور ان المطلوب قضاء معلق . والى الآن ما تبين كون مطلوبنا كذلك لعمى بصائرنا بسبب البدع والشبهات .

ولا يجوز اعتقاد ان القضاء المبرم يرد بهمم الانبياء فضلا عن الاولياء ، وكل ما يرد فهو معلق وان لم يظهر تعليقه في اللوح او الكشف ، بل لا يرد مطلقا اذ المقضى في صورة وقوع شيء ووقوعه ، وفي عدمه عدمه ، لان معنى ابرام وقوع شيء مثلا احكامه والقطع بوقوعه بحيث لا يرده احد ولا يصرفه صارف ، فاذا فرض رده يلزم منه محالات :

احدها عجز الباري تعالى حيث ابرم شيئا ونقضه غيره . وثانيها الكذب في كلامه النفسي لانه تعالى قال في نفسه في الازل هذا الامر سيقع حتما ، والا لما كان مبرما مع ان الفرض عدم وقوعه . وثالثا الجهل ، لانه تعالى تعلق علمه بانه لا يرده شيء ، ووقع خلاف ما علمه تعالى وتقدس عما لا يليق بجنابه الاقدس ، بل لا يجوز تعلق ارادة الباري تعالى بنقض ما ابرمه ، اذ الارادة لا تتعلق بالمحال الذاتي كما تقرر في محله ، وكل ما يستلزم نقضا عليه تعالى فهو محال ذاتي .

وما يحكى عن بعض اصحاب الغوث الاعظم بابي هو وامي من ان الله تعالى رد له مبرم القضاء ، فغير ثابت بهذا اللفظ ، وبفرض ثبوته وهو الشايخ فالولى يعذر في نطقه بغير المشروع لسكروه ومحوه ، ولا يجوز تقليد غيره له لشعوره وصحوه ، ولا يسقط التكليف الا عن سقط عنه شرعا . وأيضا الخطأ الكشفى كالخطأ الاجتهادي يعذر صاحبه ولا يقلد فيه . ومن لم يجوز الخطأ على الاولياء لم يفرق بين النبي والولي تماما .

وايضا قد يكتب في اللوح امر من غير تعليق فيظنه بعض اهل الكشف مبرما لعدم رؤية تعليق له في اللوح ، فيخبر بابرامه وهو صادق بحسب ظنه لأنه لم يره الا مبرما مع أنه معلق في علم الله تعالى •

فالمعلق قسمان أحدهما معلق في العلم واللوحة ، والثاني معلق في العلم مبرم في اللوح • وما وقع للغوث الاعظم قدس سره الاقوم من القسم الثاني ، وقد وقع لغيره من الاولياء ايضا •

وكما يجب التحرز عن انكار الاولياء ، يجب التحرز عن الغلو في الاعتقاد بهم بحيث يؤدي الى خلل في فرض العقيدة ، وهذا كثير في المفرطين في حسن الظن بالاولياء ، والشيطان ذو مكر ومكيدة •

واذا اراد الله بأحد ان ياخذ حظا من فيض شيخ ، يظهر عليه كمال ذلك الشيخ فوق ما هو فيه • فلا ينبغي الاصغاء الى قول (اسماعيل الاناراني) فينا، فوالله أنا دون ما يعتقدهني هو بكثير ، ولا ينبئك مثل خبير • وافضل الصلوة والسلام على البشير النذير وعلى آله وصحبه اجمعين •

الرقعة الثامنة

كتبها من الشام الى مخلصه مكي زاده مصطفى عاصم افندي

شيخ الاسلام في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على جميع نعمه ، لدى جميع خلقه ، ما علمنا منها وما لم نعلم ، وصلى الله على سيدنا ومولانا محمد وعلى آله وصحبه وسلم •

أما بعد ، فقد ورد الينا مكتوبكم ، وامال اليكم قلوب الفقراء بعض الأمالة ، ووصلت الينا شهرة اهتمامكم بترويج طريقتنا التي هي لب الشريعة ،

فزادكم هذا عندنا مهابة وجلالة ، جزاكم الله في الدارين خيرا ، وحفظكم من كل ضير سرا وجهرا •

اعلموا انه ثبت بالكشف الصحيح والوجدان الصريح عند جهابذة الكشف والشهود وبذلة الروح وثقة الوجود ، ان اجل السعادات وافضل العبادات بعد تصحيح الاعتقاد والتبري عن ترهات اهل الفساد والقيام بالفرائض على مذهب احد الاربعة الامجاد ، المواظبة على الذكر الخفي مع دوام العلم بانه سبحانه وتعالى يراك وان لم تكن تراه ، ولا يغيب عنه مثقال ذرة ، وحاضر عنده متقلب عبده ومشواه ، ولا اريد العلم التقليدي فانه يكون في بعض الاحيان ويشترك فيه اهل البدع والاحسان وارباب الكفر والايمان ، بل المراد العلم الحقيقي المأخوذ من أئمة المشاهدة بالوجدان ، وهو يحصل على طريق جرى العادة اما بترك الكل وارتكاب المجاهدات الشاقة والخروج عن جميع الزخارف ، واما بالتمسك قلبا وقالبا بباطن اهل المعارف ، ولا سيما احد خلفاء هذه الطريقة العلية قدس الله اسرار مواليتها ، وامد في الدارين من جد في تكثير اهاليها فانهم قد يكرمون اناسا بعون الله تعالى بدولة الشهود وبالهمم القاهرة ، ولو كانوا متقلبين على الفرش الممهدة في الثياب الفاخرة ، بشرط كمال الاخلاص واتباع السنة وترك البدع والاعراض القلبي عن متاع الدنيا والميل الى نعيم الآخرة ، وعليهم حمل كثير من الاولياء وبعض العلماء ما رواه ابو سعيد الخدرى رضى الله تعالى عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم انه قال « ليذكرن الله عز وجل اقوام في الدنيا على الفرش الممهدة يدخلهم الدرجات العلى » ، قالوا ان هذا الحديث الشريف دليل على صحة ما عليه السادة النقشبندية قدس الله تعالى اسرارهم وافاض علينا انوارهم ، ومن لم يوفق لاحد الامرين فحق له البكاء على نفسه ولله در القائل :

على نفسه فليبك من ضاع عمره
وليس له فيها نصيب ولا سهم

فعليكم على قدر المقدور الاعتناء بالاذكار الخفية ، والاستمداد من سادة
هذه السلسلة السنية ، ولا يصدنكم ما اهتم فيه من المراتب العلية ، فقليل هذه
الطائفة كثير ، وضعيفهم عند الله جليل وخطير ، وفطرتهم تزرى بالبحر فضلا
عن الغدير • كأن فيهم من يقول :

قليل منك يكفيني ولكن
قليلك لا يقال له قليل

وحسبنا الله ونعم الوكيل •

الرقعة التاسعة

كتبها الى داود پاشا والي بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليه التعويل • وهو حسبي ونعم الوكيل • من العبد الفقير ، الى جناب
العلامة التحرير ، الغطريف العلم ، صاحب السيف والقلم ، لازالت صعبات
الامور لقائد رآيه لينة القيادة ، وفكره الصائب ناظما لشتات مصالح البلاد
والعباد • اما بعد فقد تواترت الاشارة منكم الى افقر الفقراء ، وزاد في الالاحاح
والابرار وزير الامراء ، ليوصل الفقير لاصلاح ذات البين وليبذل النصيح
لدفع الكدورة والشحناء والشين ، ليتبدل النفاق بالوفاق ، وتتحول المنافرة الى
الاتفاق ، مع ان اقتحام هذا المسكين الفقير وخوضه في مثل هذا الامر الخطير ،
كان بالنسبة الى بعض العقول ، سببا للسقوط عن العيون ، والانحطاط
والنزول ، على ان الاعتماد على عهود اهل الدنيا حق الاعتماد عزيز علينا ،
اذ هو اصعب من خرط القتاد ، ولا تأمن من نقضهم الميثاق واخلافهم الميعاد •

الا انا لما نظرنا الى رضى المولى جل جلاله ، وان امر وزراء الاسلام ما لم
يخالف الشرع يجب امتثاله ، وغلبتنا حمية الدين ، وملاحظة صلاح المسلمين ،
وتقوية السنة السنية ، ورعاية جانب الدولة العلية ، ونجاة المؤمنين عن سلط

الفرقة الافاكة الدنية ، قبلنا المطاعن والعار ، واعرضنا عن سفاسف الاشرار
كما قيل :

اذا رضى الكريم بفعل مرء
فلا يرتاع ان لام اللئام

فشمرنا عن ساعد الجد تشمير اولى العزائم ، واقدما عليه بعونه تعالى
وتقدس اقدام من لا يخاف في الله لومة لائم ، وتوجهنا استخارة واستجاسة
واستمدادا الى ساداتنا وقادتنا ائمة السلسلة النقشبندية ، قدسنا الله تعالى
وتقدس باسرارهم السنية ، كما ملأ الخافقين بفيوضهم وانوارهم البهية ،
واستحضرنا امير امراء البابان محمود باشا، وعمه عبدالله باشا، واخاه عثمان
بك، مع القاضي ومعظم اكابر اعوانهم مجتمعين، بعد ما كلمناهم واحدا بعد
واحد منفردين فملأت بتأييده تعالى قلوبهم وآذانهم من زواجر الوعظ، وحشيت
جيوبهم وارداهم من جواهر اللفظ ، حتى اجابوا وانقادوا ، وانقلعوا عما
ترسخ فيهم طول السنين واعتادوا ، ثم عقدنا لهم محفلا وشددنا عليهم غاية
التشديد ، وسددنا عليهم طرق التورية وانذرناهم بالوعيد ، وبذلنا المجهود في
اتقان تحليف محمود باشا بالوجوه العديدة ، واخذنا الموائيق الاكيدة ،
وسلكنا به في ذلك المسلك الأوعر ، وما احتفلنا به مع حقوقه اذ حقوق الله
اجل واكبر . وهذه صورة التحليف قد ارسلت اليكم مع المصحف الممهور ،
وكم من وجوه من التاكيد ما استحسنا ثبتها في هذه السطور . وبالجملة
لا يتصور نكت هذه الموائيق والعهود ، الا ممن لا يهاب والعياذ بالله جزاء اليوم
الموعود ، ولا يتأتى نقض هذه الآرام الا ممن يهون عليه الخروج عن دائرة
الاسلام ، والبراءة من ملة سيد الانام ، ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله
وصحبه افضل الصلوة واتم السلام . فاذا نقضتم اتم وبالله المستعان او
محمود باشا هذا الميثاق والالية ، وتعرضتم لسخط الجبار تعالى وتقدس لاجل
جيفة دنية ، وارتكبتم الخروج عن دائرة الاسلام واستوجبتم العار والبوار

والملام ، واطلتم اليكم السنة مطاعن الكرام واللئام ، فأبي عتاب يبقى على هذا المسكين الضعيف او على غيره من الوضيع والشريف ، ام اي قصور يتطرق الى المحلف والتحليف ؟ اقول هذا ولا اعلم الغيب ، وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون .

واجل صلوات الله وتسليماته على خاتم النبيين ، وعلى آله وصحبه اجمعين ابد الآبدين ، عدد معلوماته ومداد كلماته في كل لحظة وحين . وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين (١) .

(١) لهوانه يه ههندی کهس له زووی ناشاره زایی یه وه بلین مهولانا که پیاویتی خاوهن تهریقته و دیانهت و مهلایه کی گه وره بووه ، ههقی بهسه مهسه له ی پتوهندی نیوان والیی عوسمانی و میری بابانه وه چی یه و ، دوور نی یه سوودی کی دنیایی بو خوی مه بهست بووبی یا دلی له گهل داوود پاشا بووبی که واته لایه نگری کردنی دهوله تی عوسمانی و پشت تی هه لکردنی دهوله تی بابان .

له وهلامی گومانیتی وادا نه لیم له بارهی سوودی تایبه تی دنیایی یه وه نه وه میثروو شاهیده که مهولانا هه رگیز به دوای سوودی وادا نه گه زاوه و نه یو یستووه و نه له کوردستان و نه له بهغدا و نه له شام سه روته و سامانیتی له پاش به جی نه ماوه .

له بارهی پتوهندیشه وه به فرمانزه وایان ، جگه له مه بهستی چاکه و خیرخوایی و ئاموژگاری کردنیان ، مهولانا مه بهستی کی که ی نه بووه ، ته نانهت وه که له نامه کانیه وه دهرئه که وی زور جار خهلیفه ی خوی له خهلیفه یی ددر کردووه چونکه پتوهندیان بو سوودی دنیا له گهل کار به دهستان پهیدا کردووه .

که واته له پاش لیکدانه وه دیه کی ورد دهرئه که وی که ئهم میانجی گه ری یه ی مهولانا ته نها به پیتی سوودی ئابین و به کاره یینانی عه قل و سوودی موسولمانان بووه .

چ میرنشینی بابان و چ دهوله تی عوسمانی هه ردوو موسولمان بوون . ئایینی ئیسلامیش هه میشه موسولمانان بانگ نه کا بو یه کیتی و هاودهنگی و هاوده ردی . خوا له قورئانا فهرموویه تی « انما المؤمنون اخوة ، فأصلحوا بین اخویکم » . پیغه مبه ریش دروودی خوی لی بی

الرقعة العاشرة

الى خلفائه في مدينة السلام بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • من العبد الساعي في هلاك نفسه ، الملتهم بشغل يومه عن جزاء غده وذنوب امسه ، خالد ، الى

زورجار ئارەزووی خوێ پیشانداوه بۆ ناشتکردنەوهی ئەو
موسولمانانەهی لەناو خوێانا ناکۆک بوون .

لە سەریکی تریشەوه ئەوهی ئاگای لە میژووی بابان بێ ئەزانێ کە
لە سالی (۱۱۵۶) ی هیجری یهوه کە ئەکاتە (۱۷۴۳) ی میلادی واتە لە
سەردەمی سەلیم پاشای کۆری بەکر بەگی بابانەوه کە لە سەردەمی
نادرشای ههوشاردا بووه تا سەردەمی مەولانا کە حوکمرانی بە دەستی
مەحمود پاشای بابانەوه بووه کە ئەکاتە سالانی (۱۲۲۰ - ۱۲۳۰) ی
هیجری ، هەمیشە دووبەرەکی لەناو بابانەکانا بووه و تیرەیهکیان پەنایان
بردووەتە بەر دەولەتی عوسمانی و تیرەیهکی تریان پەنایان بردووەتە بەر
دەولەتی ئێران و هەركام سوپای یهكێ لەم دوو دەولەتەهی هیناوه بۆ
سەر خاکی بابان و وێرانی کردووه و خەڵکەکهی تووشی کوشتوبڕ
کردووه و مالی هەزاران کەس سووتاووه و تالان کراوه و نامووسی گەلی
کەس پێ شێل کراوه و هیچ میریکی بابان سێ چوار سالی بە سەقامگرتووی
نەبردووەتە سەر . ژبانی خەڵکەکه مردن و ههنگوینیان ژاری مار بووه .

دەولەتی عوسمانی لەبارەي ئایینهوه هەرچۆن بێ لە کوردهکانی بابان
نزیکتر بووه تا دەولەتی ئێران . ولاتیکی زۆری موسولمانانیشی لەژێر
دەستا بووه . ئەم دەولەتە بەشیکی زۆری جیهانی ئیسلامی لەژێر
دەستەلاتا بووه و زۆر بەتوانا بووه . لەولاشەوه میرنشینی یهكانی کورد
لەناو خوێانا جیا جیا و دوودل بوون و نەیانتوانیوه یهك بگرن . بابانیش
تەنانهت ئەگەر ویستبیتیشی ، بەتەنها خوێ بەر بەره کانی عوسمانی یا
ئێرانی پێ نەکراوه . بۆیه لە حالی وادا ئەگەر پیاوچاکیکی دینداری شیخ و
مەلای وهك مەولانا ویستبیتی نیوانی بابان و عوسمانی ژێك بخوا ، هیچ
خراپەیهکی تیا نەبوه و بۆ سوودی خەڵکەکه و بۆ سوودی بابانیش و بۆ
سوودی عوسمانیش بووه و مەعنای ئەم نامەیهی مەولانایش هەر
ئەمەیه و هەر لەم ژوووهوه بووه .

مخاديمه السيد عبدالغفور والشيخ محمد الجديد وموسى الجبوري • السلام عليكم ورحمة الله وبركاته • اما بعد فاوصيكم و آمركم بالتاكيد الاكيد بشدة التمسك بالسنة السنية ، والاعراض عن الرسوم الجاهلية والبدع الردية ، وعدم الاغترار بشطحات الصوفية ، وترك تصحب العوام المسمين اوباشا ، بالترجي لهم عند وزير او امير او باشا ، لانه ينجر الى اتهامكم بما يشين • واذا تعارضت المفسدتان فارتكاب اهونهما لازم ، والسعيد من اتعظ بغيره • فلا يوهنكم ان قضاء حاجة الاخوان من اعظم العبادات لانه مخصوص بما اذا لم يتولد منه ما هو اكبر ولا تتدخلوا مع الملوك والامراء والآغوات واعوانهم فانكم لستم ممن له قوة اصلاح هؤلاء • ولا تغتابوهم ، ولا تسبوهم بطرا وغرورا بزعم انهم ظلمة واتم صلحاء ، فانه عجب وجهل ، اذ ما منا احد ليس بظالم ، بل عليكم بالدعاء لولي الامر واعوانه بالتوفيق والاصلاح • فقد روى الطبراني في معجميه الكبير والاوسط باسناده انه صلى الله تعالى عليه وسلم قال لا تسبوا الائمة وادعوا لهم بالصلاح فان صلاحهم لكم صلاح • انتهى • ولا تدخلوا الطريقة بعد هذا اليوم احدا منهم ولا من اعوانهم ، ولا من التجار المتفكهن بالدنيا المنهمكين في الشهوات • ولا من العلماء وطلبة العلم الذين جعلوا العلم وسيلة الجاه عند الخلق وجمع الحطام ، ولا من البطالين الذين يستندون الى الطريقة بسبب البطالة ، فيحصلوا اثقالمهم على رقاب الناس باسم الصلاح والارادة ، ولا من الذين اذا تيسر لهم رتبة من مناصب الدنيا وثبوا اليها وثبة النسر ، وقد كانوا يغضبون اذا تساوى بهم احد من الخلفاء ، فضلا عن غيرهم من المريدين ، ولا من الذين يريدون الخلافة ليشتهروا لما رأوا ان بعض الناس صارت لهم الشهرة وجمع الفلوس بسبب الخلافة • واعلموا ان احبكم الى اقلكم اتباعا وعلاقة بأهل الدنيا ، واخفكم مؤنة واشغلكم بالفقه والحديث • وقد ورد في بعض الاحاديث «ما ازداد رجل من السلطان قربا الا ازداد من الله بعدا ، ولا كثرت اتباعه الا كثرت شياطينه ، ولا كثر ماله الا اشتد

حسابه» • وحينئذ لم يبق وجه للميل الى تكثير السواد بهؤلاء الا الطمع وحب الشهرة والجاه واخذ الدنيا بالدين • وجميع هذه النيات فسادها غني عن البيان • ولا يخدعكم الشيطان بان فائدة الخلافة وقدرة القاء الجذبات ايصال النفع الى الخلق ، وبأنكم اذا ما كثرت اتباعكم ما تسرت لكم الختوم كل يوم لانى تركت لكم الطلاب الصادقين الذين لا يتصفون بشيء من الذمائم المارة • وهم وان كانوا نادرين لكن واحد منهم احسن من الوف من البطالين •

وختم القرآن يكفيه نحو ثلاثين مريدا مع انه يمكن بالمخلصين من الجيران وان لم يتيسر فلا يكلف الله نفسا الا وسعها •

وليترك تردد النساء الى بيت عبيدالله افندي الحيدري للتوجه فانه لخروجه عن الطريقة ودخوله في ما دخل بطويعه وغروره ، صار له هبوط عظيم • وسادة هذه الطريقة لا يتلاعب بهم • وامر عبيدالله بسبب وقوع اسم الخلافة عليه وزعم كونه اقدم من غالب الخلفاء ، لا يشبه امر الذي دخل في الطريقة وهو من اهل الدنيا ، ولا الذي لم يدخل فيها وهو من اهل الدنيا من المحبين كاخيه المرحوم طاب ثراه • ائمة هذه الطريقة طردوا المريدين بادنى انصراف بعد الارادة فضلا عن الخلافة • فراجعوا (الرشحات) عند رد امام الطريقة بهاء الدين شاه نقشبند وعبيدالله الاحرار قدس الله سرهما لبعض من استاذن للحج او قبل التدريس في بعض المدارس من المريدين • فان خالفتم فلستم على عهدى واتم تعلمون • وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون •

الرقعة الحادية عشرة

الى خليفته في بيت الله الحرام الملا احمد الكردي الهكاري

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين المفتقر الى عفو الغفور الباري ، (خالد) ، الى سيده

وحبيبه الملا احمد الكردي الهكاري • سلام يجري صفاء كالماء الجاري ،
ودعاء يخرج المدعو له عن الحجب البشرية ومن طوق التواري •

اما بعد فلما كان خاطر متعلقا بتطبيكم اشد التعلق ، والناظر متشوقا
الى رؤية محياكم ابلغ التشوق ، احببت ان اذكركم بهذه الورقة وامدكم بدعاء،
واوصيكم بالتمسك التام بالطريقة العلية الغراء ، ولا تغرنكم كثرة الاشتغال
بالتوافل ، فانها مع حسنها الذاتي لغير ارباب الفناء كالسم القاتل • الا ترى
ان بعض الناس بسبب تعبدهم الظاهري تبدأ لهم الانانية والجور ، حتى
يعرضون عن الطريقة واهلها بزعم انهم اتقى منهم ، مع ان ذلك من اكبر
الكبائر ، كما اطبق عليه اساطين الشرع والشهود • بل من المتعبدین بزعمهم
من يعادى أهل الفقر جهارا ، وقد قال في الحكم «معصية اورثت ذلا وانكسارا،
خير من طاعة اورثت عزا واستكبارا » • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثانية عشرة

كتبها الى خليفته الملا رسول في بلدة ساوجبلاغ (مهاباد)

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بالسلام التام ، المقرون بمزيد العز والاكرام ، جناب سيدي
وسندي العالم الفاضل والنحرير الكامل مولانا الملا رسول ، حصله الله تعالى
كل مأمول •

وبعد فقد تشرفنا بكتابكم ، وتلذذنا بحسن خطابكم ، فرأيناه مشحونا
بكمال المحبة والوداد ، ومشيرا الى وفور التعلق والاتحاد ، جزاكم الله تعالى
عن الفقراء المساكين خيرا •

ثم لا يخفى على جنابكم انه ورد «نعم المال الصالح للرجل الصالح» • وايضا
تواترت الآيات والاخبار في ذم المال وتحصيل الامتعة الدنيوية والميل اليها ،

منها حديث « حب الدنيا راس كل خطيئة » و « تعس عبد الدرهم والدينار » .
 فما صرح به اساطين الكشف والشهود ، وعليهم التعويل في مثل هذه
 الامور ، ان ممدوحية المال انما هو بالنسبة الى اهل الكمال ، واما
 الى امثالنا فانما هو وبال ونكال ، ولا سيما ان تحصيله في هذه الازمان ، قليلا ما
 يمكن بدون العصيان والامتهان . وهذا امر لا يخفى على جنابكم السامي .
 جعلنا الله تعالى ممن القى نعيم الدارين الى القفا ، وتوجه بشارته الى اتباع
 سنة محمد المصطفى ، صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم .

الرقعة الثالثة عشرة

كتبها من دمشق الى نجيب افندي (١) في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين الجاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى
 مخلصه في الله تعالى محمد نجيب افندي ، لازال بعين العناية ملحوظا ، ومن
 شر النوائب محفوظا آمين . وبعد فقد وصل مكتوبكم ، وبالقبول اتصل
 مطلوبكم . واوصيكم بتذكارات احوال القيامة ، ومواقف الخجلة والندامة .
 واعلم بان الدنيا ظل زائل ، وحاجز بين العبد ومولاه حائل .

لا يعد عبدا حقيقيا من كان في قلبه مثقال ذرة من حبها ، وليس بمقبول من
 لم يرمها بقشرها ولبها . وورد في بعض الاحاديث النبوية « الدنيا مغضوبة
 الحق ما نظر اليها منذ خلقها » او كما قال صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم
 فطوبى لمن هجرها وطلقها . والسلام عليكم في البدء والختام .

(١) نجيب افندي : احد كبار رجال الدولة العثمانية ، صار فيما بعد واليا
 على بغداد ، ثم على دمشق ، وعمر التكية والقبة على ضريح مولانا خالد
 قدس سره .

الرقعة الرابعة عشرة

كتبها الى الشيخ معروف النودهى
عندما طلب منه طرد احد اهل الطريقة من باب ارشاده

بسم الله الرحمن الرحيم

ياسيدي ، قال بعض المحققين من الاولياء العارفين « لو كشف عن نور ايمان المؤمن الفاسق لطبق ما بين السموات والارض » وهذا العبد المسكين ما ارى احدا من فساق المؤمنين الا واعتقده أحسن مني ، لان ايمانه ثابت وفسقه خفي عني ، ومثالب نفسي جليلة لدى . هذا والخاتمة مجهولة فكم من فاسق فاجر صار من كمل الاولياء . وكم من صالح ورع رد الى اسفل السافلين . اسأل الله تعالى العافية لي ولك ولسائر المسلمين .

وبالجملة فلا يمكنني طرد احد وانا اعتقده افضل مني وما اردته لا يتيسر
الا بطرد المسلمين . والسلام .

الرقعة الخامسة عشرة

كتبها الى مولانا يحيى المزوري جوابا له على طلبه

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد ، الى سيده المعترف بفضله الصديق والحسود ، والمقر بانفراده من صنفه السائد والمسود ، الشيخ يحيى ، من الله تعالى عليه ببصيرة تدرك السم في الدسم ، وتشغله بما هو الاحوط قبل حلول الندم . آمين .

اما بعد ، فقد تشرفت بوصول رقعة الوداد ، وأورثني من السرور ما أورث ، وأفاد مني بسط الفؤاد ما أفاد ، وان سألتكم عن احوال الفقير المستهام ، فهو متقلب من نعمة الى نعمة ، ومن فضل الى ما هو اعظم منه طول الليالي

والايام • فما احسن قول من قال وأجاد في المقال (شعر) :

و لو ان لي في كل منبت شعرة
لسانا يث الشكر كنت مقصرا

وقرة اعيننا عبدالحميد مجاور في الحرم المحترم المكي زاده الله تشريفا
وتعظيما • واسلم على اولادكم الامجاد واخص محمد أمين وعبدالرحمن من
بينهم • واسلم على احبابي الملا احمد والملا ياسين والملا طاهر البامرني
والملا حسين خصوصا ، وعلى سائر المخلصين والمحبين عموما •

واخبر الكل بانني كنت اتفرس بعض الدسائس في عبدالوهاب السوسي
قبل هذا بسنين ، وقد ادرك بعضهم هذا من شواهد حالي وعرض مقالي مرارا ،
الا ان الادراكات الباطنية عند اهل الاستقامة لاتصير حجة على شيء ، فأبقيناه
على حاله • وكنت اتعرض له في بعض الخلوات ، وهو يرضيني بالحلف
والمواعيد والتوبة ، وانا اتركه رجاء في صلاح حاله ، الى ان وفقني الله تعالى
للمهاجرة الى دمشق الشام ، فخاف من هذا وبالح في الجهد ان لايتوجه الى
ولا يجالسني ولا احدا من المعتبرين عندي بلا واسطة احد من مريدي الاتراك ،
لئلا يحصل الاطلاع على ما كان يلتبس علي مما كنت اتفرس فيه من الحيل
والدسائس ، وامرته مرارا ان يقول لهم ان مرشدكم فلان ، وكل من يقدمه
هو لينقطعوا عنه ويظهر بما ابتدعه في (اسلامبول) وسائر بلاد الاسلام ، خفية
من هذا المسكين المستهام ، فما تفع فيه نصحي وتذكيري الى ان ظهرت الارادة
الالهية بطرده عن طريقتنا ، فطرده واثت مكاتيب جميع المخلصين في الدولة
العلية وغيرها بالتبري منه وقطع العلاقة عنه ومحو اسمه من السلسلة والختم •
وظهرت من حركاته ما يتعجب منه غفر الله تعالى لنا وله •

والمقصود اعلامكم بقطع العلاقة عنه ظاهرا وباطنا الى ان يبلغ الكتاب
اجله • ومن خالف يخاف عليه دينا ودنيا • والسلام ختام •

الرقعة السادسة عشرة

كتبها جوابا الى العلامة الملا يحيى العمادي المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

ادام الله تعالى وجود سيدي واستظهارى ، وحبيبي ونور ابصارى •
وبعد ، فقد شرفتنا رقيمتكم الكريمة المنبئة عن مودتكم المستديمة ، فتلوناها
بمزيد الغرام والاشتياق ، وداوينا بها بعض آلام البعاد وكلوم الفراق • ولما اراد
السفير الرجوع الى تلك الديار ، بادرنا الى جوابكم ، وتلذذنا بلذة خطابكم ،
وما تعرضتم في المکتوب لكتابة حواشيكم الميامين الفرر ، على تحفة المحتاج
للعلامة ابن حجر ، افاض الله عليه شآبيب الرضوان ، واسكننا واياه فراديس
الجنان ، وذكرتم ان زبير باشا ايده الله تعالى حضر البازي ^(١) فقد احسن
جزاءه في الدارين الجازي • ثم المرجو أن تذكرونا بدعاء حسن الختام والتوفيق
لاتباع سنة خير الانام ، عليه وعلى آله الكرام واصحابه الفخام افضل الصلوة
واكمل السلام • والسلام عليكم من هذا المسكين المستهام •

الرقعة السابعة عشرة

كتبها الى نجيب باشا (٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي المجددي الى منظوره محمد نجيب
افندي سلام يرجى وصوله ، ودعاء يؤمل قبوله • اما بعد فليكن معلوما لديكم
ان عبدالوهاب رجل اخل بكثير من اصل الطريقة والشرعية وجعل نور الولاية
لجلب جيفة الدنيا والاعتبار عند اهلها ذريعة ، وصار سببا في الآستانة العلية
صينت عن كل بلية وفي العراق وغيرهما لانكار الناس ، وتولد من حركاته

(١) لم نفهم المقصود من هذه الجملة ، ولعل فيها خطأ .

(٢) هو نجيب افندي الذي سبق ذكره .

الاهام والوسواس واكثر ما صدر منه بسبب تعظيم جنابك له مع المبالغة التي اوردته موارد الغرور وترك من حقوق تربيتي عليه وظهرت منه المخالفات الكثيرة غاية الظهور ، فظهرت الارادة الالهية في طرده عن الطريقة لاسرار لا تخفى على اهل البصائر ، والغرض اني لا ارضى بعد وصول هذا المكتوب اليك ان تخاطبه بنقير وقطمير ، والا فلا يبقى لك علاقة مع ائمة السلسلة ولا مع هذا الفقير ، فاخبرتك رعاية لحق محبتك لئلا يصيبك ضرر ولا ينبئك مثل خير .
وسائر المخلصين والأحباب مخاطبون بعين هذا الخطاب ، والسلام .

الرقعة الثامنة عشرة

كتبها الى بعض منتسبي الطريقة الخالدية وخلفائها في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد النقشبندي الى الاحباب الانجاب يوسف افندي وعمر افندي وطاهر افندي . السلام ورحمة الله وبركاته . اما بعد فاعلموا انه ظهرت الارادة الالهية بطرد عبدالوهاب عن هذه الطريقة العلية ، فلا تذكروا اسمه في الختم والسلسلة ، فانه خلاف رضا السادة الكبار . ومن توقف من المأذونين بختم الخواجگان في هذا فليترك الختم .

واوصيكم بالدعاء في الختم الشريف لتأييد مولانا السلطان حفظه ونصره الرحمن ، ولهذا العبد الفقير بحسن الختام ، وتوفيق الاتباع للحضرات الكرام . وليس من عادتي ان اكتب بنفسي طرد احد ، لكن بسبب كثرة دسائس عبدالوهاب ، ما امنت اذا امرت احدا بالتحرير اليكم ان يبلغ بان الكاتب لم يكتب برضى فلان ، بل كتب ما كتب عن حسده وهواه ، فاخبرتكم بخطي لئلا يبقى عندكم ريب . وكل من بقى له ادنى علاقة معه حسا او معنى فقد برىء من امداد هذا الفقير ومشايخه . ومن انذر فقد اعذر ، ولا ينبئك مثل خير .
وصلى الله وسلم وبارك على سيدنا محمد البشير النذير وعلى آله وصحبه

ما هبت نسائم القبول ، وصار مرید اهل الطريق مورد رد وقبول • آمین
والسلام •

الرقعة التاسعة عشرة

كتبها الى عینی افندی احد رجال طريقته في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على عینی افندی واقول :

الفقير من العام الاول تبرأت من عبدالوهاب بسبب ما ظهر منه من الامور
المخالفة للطريقة والشريعة ، وانه صار سببا للدسائس التي اختلقها علينا
التمشيخون ، حتى توهم كثير من الناس في حقنا امورا لاتليق باراذل العوام ،
واردت ان اكتب هذا الى الاستانة العلية ، صينت عن كل بلية ، ليعلم الناس
انه الآن مطرود عن الطريقة ، فلا يلتفت اليه احد لئلا يصير مظهرا لجلال
سادات الطريقة البهية البهائية (١) ، فتوصل بي وجعل روحانية مشايخ السلسلة
شفعاء له وحلف الايمان المؤكدة انه يكتب اليكم هذا المضمون بخطه ، ثم ظهر
انه بلغ تقريراً مع بعض المرسلين من طرفه ، وكتب تحريراً الى بعض المخلصين
ان بعض اخوانه في الطريقة افتروا عليه عندي ، ثم ظهر افتراءؤه لدي وهو
صار مثل الاول واكثر ، حتى ان بعضكم ترك طلب الدعاء والمكاتبة الى بعض
اهل الطريقة رعاية لجانبه ، والمرء يعذر لجهله •

فالآن اخبركم بأني وجميع رجال السلسلة تبرأنا من عبدالوهاب فهو مطرود
عن طريقتنا ، فكل من تصادق معه لأجل الطريقة يترك مكاتبته ومصادقته ، والا
فهو ايضا برىء من امداد هذا الفقير وامداد السادات الكرام ، ولا أرضى ان

(١) البهائية الطريقة المنسوبة الى السيد محمد البخاري الملقب ببهاء الدين
المشهور بشاه نقشبند قدس سره •

يكاتبني ولا ان يستمد مني بعد وصول هذا المکتوب اليه وانت مأمور بإيصاله الى كل مخلص ، فمن كان يريد الطريقة يظهر البراءة منه ، ومن كان يريد نفسه فلا يلو من الا نفسه اذا هلك مع الهالكين • وصلى الله على سيد المرسلين محمد وآله وصحبه اجمعين •

الرقعة العشرون

كتبها من دمشق الى بغداد جوابا الى الشيخ ملا علي السويدي

بسم الله الرحمن الرحيم

وعلى سيدي مجمع الفضائل ومكارم الخصائل ، ومرجع المآرب ومعضلات المسائل ، الذي حب امثاله من اقرب الوسائل ، السلام ورحمة الله وبركاته ما سأل سائل •

وبعد فقد امرتم داعيكم باعطاء ثمن شرح المقدمة للحاج بكري ، وهو امر لا يخفى ثوابه وكماله ولا ينبغي للموفق الا امتثاله ، الا اني ما املك الان درهما من النقد ولا دانقا ، وما اري التصريح بهذا لدى غيركم لائقا •

ومن الناس من قد يأتينا بشيء من متاع الدنيا وهو يظن بنا ما ليس فينا من الصلاح ، فنرى رده احوط وان بالغ في الابرام والالاحاح ، وان اتفق على الندرة ما لا يؤدي قبوله بنا الى الاتفاق ، فيصرف كما يؤخذ لكثرة ما هنا من اهل الاستحقاق • لكن اذا يسر الله بعد اليوم ما ارضى ان شاء الله من نفسي بالتخلف ، وكنت استقرض له لولا ان المؤمنين براء عن التكلف ، والغرض من تحرير الرقعة تمهيد العذر خفية والقيام بجواب سلامتكم ، وكيلا تنسبونني بمقتضى ظاهر حالي الى قلة الاهتمام بكلامكم • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الحادية والعشرون

كتبها الى الحاج حسين افندي خليفته بملاطية

بسم الله الرحمن الرحيم

اهدي السلام التام المقرون بمزيد المحبة والاكرام ، الى جناب زبدة العلماء الكرام وعمدة الوعاظ الهادين الى دار السلام ، الاجل الاكرم ، الحاج حسين افندي المكرم ، سلمه الله من العوائق ، ووفقه للسلوك في اقرب الطرائق آمين .

وبعد فان جناب نخبة الامراء مخلص الطريقة العلية ، السيد مرتضى بك ، لما التقى مع الفقير ، وبلغ اليه حسن استقامتكم وسلامتكم ، التمس مني أن احرر لكم ورقة تتضمن ذلك وتشعر بمزيد الارتباط ، فلذلك اكتبى الفقير بهذا القدر وهو يوصيكم بالتقوى وترويج السنة السنية على الدوام . وهديتكم الثوب الكتان والخواولي الاسلامبولي وصلت الينا . جزاكم الله عنا خيرا كثيرا . ونسلم على جميع اهل البيت وخلائه ، ونخص كذلك الحاج محمد بمزيد التحية والدعاء ، وعليه بالتقيد على الاشياء التي امر بها . والسلام في البدء والختام .

الرقعة الثانية والعشرون

كتبها الى الملا يحيى المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلوة والسلام على من لا نبي بعده . من العبد المسكين الجاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى منبع المكارم والاخلاق ، والمومى اليه بحسن السيرة وطيب السريرة في الآفاق ، سيدي وسندي ومحبوبي ومعتمدي ، مولانا الملا يحيى المزوري . السلام عليكم من

الكريم الخلاق • وبعد فقد تشرفنا بكتابكم ، وتلذذنا بحسن خطابكم ، فوجدناه حاكيا عن سلامة تلك الذات الشريفة ، وحاويا على ما يستطاب من الاخلاص وسائر المطالب المنيفة • فدعونا لكم بحسن الختام ، وبلوغ المرام ، والتوفيق على اتباع السنة السنية الغراء ، وتسيير السلوك في الطريقة العلية الزهراء ، التي يشرف جاحدها على الخطر والابتلاء ، عافانا الله واياكم من المبارزة لا يذاء الاولياء ، وجعلنا من المحشورين في زمرة الاصفياء بحرمة حبيبه خاتم الرسل وامام الاولياء ، عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام ، ما دامت الارض والسماء • ثم الوصية من هذا المسكين الفقير ، التشير عن ساق الجد على حسب الطاقة للذكر الخفي والمواظبة عليه ، فانه انجع دواء لازالة الامراض القلبية على ما اطبق عليه جهابذة الكشف والوجدان ، واساطين الشهود والعرفان ، وان تذكروا هذا المسكين المستهام بدعاء حسن الختام • والسلام •

الرقعة الثالثة والعشرون

كتبها الى خليفته في (كوى سنجاق) الشيخ الملا عبدالله الجلى

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الغريب ، الى حبيبه النجيب ، ومنظوره اللبيب ، قرّة عيني الشيخ عبدالله ، لازال في كنف حماية مولاه ، ومتربيا في حجر عناية اولياه • اما بعد فقد ورد الينا كتابكم ، وفهمنا خطابكم ، فحمدنا الله تعالى على حسن اعتدالكم ، ودعونا لكم بالتوفيق التام في حالكم ومآلكم • فان البصير لا يغفل عن المصير ، والوقت عزيز ويسير ، والتغافل ليس من شأن الفقير ، وناهيك ما ورد عن النبي صلى الله عليه وسلم «الدنيا ملعونة وملعون مافيه الا ذكر الله وما والاها» • واوصيكم بما لا بد منه في النفس الاخير ، واتباع السنة السنية ، وعدم الالتفات الى زخارف دار الغرور ، ومعتاد العوام في كل

قليل وكثير ، وبان لا تنسوا هذا المسكين المستهام ، من دعاء التوفيق وحسن الختام • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الرابعة والعشرون

كتبها الى مريديه في قرية التل من اعمال دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

من اقل الورى وتراب اقدام الفقراء الذي لم يزل عن وداد اصحابه ودعاء احبابه ، وان قصر بترك آدابه وبعث كتابه ، خالد ، الى محبيه في الله عز وجل الحاج مصطفى المؤذن والشيخ مصطفى الامام وجميع اخوان التل • سلام يتلوه الفيض من سطوع انواره ، ودعاء يعقبه الاجابة والبشارة من صفاء اسراره •

اما بعد فقد طالت مدة الفراق ، وهيجت الاشواق ، في قلب المشتاق ، وما لاح منكم ما يشفي العليل ، ويروي الغليل ، لا من كثير ولا من قليل ، فهلا علمتم ان تحرير الكتاب من جملة الآداب ، لما فيه من الاستجلاب ، للفيض والامداد ، وتجديد الرغبة الى الذكر المعتاد •

اخواني انصفوا مع حضرة مولاكم ، الذي لا غنى عنه في اخراكم واولاكم ، ولا تتركوا ذكر الذي بالفضل اعطاكم واولاكم ، لما ورد عنه تعالى ما مضمونه « من عاديته سلبت عنه ذكرى ، فوقع في محارمي ، فحل عليه غضبي ، فاحرقته بالنار » • ومن احببته الهمة ذكرى ، فترك معصيتي واشتغل بطاعتي ، فقربته الي وادخلته في رضواني ونعيم جناني • الم يكفه شرفا وجلالة ما شهد به القرآن الكريم في آيات كريمة ، وصرح بطلب التكثير منه ، وحذر عن تركه بانواع التحذير ، فدل ذلك على انه احب الاعمال الصاعدة اليه ، وانفع الاشياء للعباد لنيل المراد •

الا يكفيكم في شرفه قوله تعالى « فاذكروني اذكركم » وفي التحذير ما تتلونه مدى المدى « ومن يعرض عن ذكر ربه يسلكه عذابا صعبا » ؟

ثم اعلم ان الذكر القلبي مما لا معارض له ابدا من منكر ، ويشهد لذلك قوله تعالى « واذكر ربك تضرعا وخفية » ، فتنبهوا لأخراكم واستمعوا لذكراكم ، وعودوا الى حضرة مولاكم اذ لا مفر منه الا اليه ، ولا خير الا لديه ، ولا حكم الا في يديه ، ولا سر ولا نجوى الا مطلع عليه • واذكروا ما قال سيدنا الصديق رضى الله عنه في خطبته اذ قال « الا من كان يعبد محمدا فان محمدا قد مات ، ومن كان يعبد الله فان الله حي لا يموت » •

فالموفق حسبه ما قيل ، ولا يحتاج الى التطويل ، والله على ما نقوله وكيل • والمسؤول من الجميع الدعاء عقب الأوراد ، وتبليغ السلام غني الى عتبة الصحابي الجليل سيدنا قثم ، عليه الرضوان الاعم الاتم • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الخامسة والعشرون

كتبها الى خليفته وخطيب جامع تكيته الشيخ ابي بكر البغدادي نزيل دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام من الله مقرون بالتوفيق ، ودعاء من هذا المسكين الغريق ، الى الأخ في الله والمحِب لوجه الله ، سمى الصديق ، ايده الله على جنود ابليس ، واعانه من شر كل جليس تلبيس ، آمين •

اما بعد فقد ذكرتم داعيكم بارسال المكاتيب مرارا ، وشممنا من كلماتكم نوعا من روح الوداد اعلانا واسراراً ، وكتبتم اليينا بعض ما تعلقونه الى حين اللقاء وهو ابرد على كبدي ، واعلق بخلدي ، فالامور مرهونة باوقاتهما ، والمقادير موكولة الى ساعاتها ، واسرار الفقراء لاتسعها طروس من الحروف ، وما من مخفياتهم الا وهو على الملاقاة والمشافهة موقوف •

وارجو من جنابكم التذكر بصالح الدعوات في بعض الاوقات، لاستقامتى
على سنة اشرف المخلوقات وخلاصة الموجودات ، عليه وعلى آله وصحبه افضل
الصلوات وأكمل التحيات ، فان اتباعه هو السعادة الكبرى ، والدولة السرمدية
العظمى ، وما سواه لا يعد شيئا عند ذوى الهمم العلية . والسلام عليكم ختام
الكلام .

الرقعة السادسة والعشرون

كتبها من دمشق الى السليمانية لشقيقه الشيخ محمود صاحب
لا اذن له باداء فريضة الحج ، وذلك سنة ١٢٣٩ ، يوصيه فيها بما يلزمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد فاوصيكم
بتقوى الله وطاعته ، وترك اذى الناس ولا سيما في الحرمين الشريفين ، ولا
تغيب احداً وان اغتابوك ، ولا تاخذ من احد شيئا من حطام الدنيا الا ان يحكم
باخذه الشرع فخذہ واصرفه في سبيل البر ، ولا تتفكه بصرفه في الشهوات
واخوانك المؤمنون جاعة عالة ، ولا تكذب ولا تحقر ولا تحتقر احدا ، ولا تعتقد
نفسك فوق احدٍ ، وابذل جهدك في العبادة القلبية والبدنية ، واحسب نفسك
انك ما عملت خيرا ابدا اذ النية روح العبادة ، ولا نية الا باخلاص ، ولا اخلاص
لأكبر منك فضلا عنك ، وانا والله لا اعتقد اني عملت خيرا منذ ولدتني
امي ، وانت تعتقدني خيرا منك . فان لم تجدك مفلسا عن كل خير
فهو غاية الجهل ، وان وجدتك مفلسا فلا تقنط من رحمة الله تعالى ، فان
فضل الباري خير للعبد من ان يكون له عمل الثقلين « قل بفضل الله وبرحمته
فبذلك فليفرحوا هو خير مما يجمعون » . قال ابن عباس رضى الله عنه
« اى يكسبون » . ولا تجعل الطمع في فضل الله تعالى سببا لترك العبادات
كمن لعب بعقولهم الشيطان ، وداوم على ذكر القلب والمراقبة ولا تفتر عنهما

ولو في المشي ، وتمسك بحول الله تعالى وقوته في كل أمر ، واستمسك بروحانية السادات الكبار قدس الله تعالى اسرارهم ، وأكرم حملة العلم وحفظة القرآن واشتغل بقراءة القرآن بحسب التيسير ، واشتغل بعلم الفقه والحديث أكثر من غيرهما ، ولا يصرفكم الحضور القلبي عن ذلك فانه علامة على ضيق المشرب وقصر الباع ، وعليك بالمداومة على صلوات النافلة من التهجد والاشراق والضحي والاوايين ودوام الوضوء وقلة الهجوع وقول « سبحان الله وبحمده عدد خلقه ورضاء نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته » ثلاث مرات •

ولا تدخل في امور اهل الحكم من الامراء ولو طلبوا ذلك منك ، وادع بالصلاح والاصلاح لامام المسلمين ، واطلب من الله تعالى ان ينصر الاسلام على اعداء الدين ، وعليك بترك الوجود وبذل المجهود والقناعة بالموجود والتمسك التام بسنن صاحب المقام المحمود ، صلوات الله وسلامه عليه وعلى آله وصحبه ابد الآبدين ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة السابعة والعشرون

كتبها الى مولانا الحاج عبدالمؤمن البخارى في بلد الله الحرام

بسم الله الرحمن الرحيم

السلام التام المقرون بمزيد العز والاكرام على الاخ في الله والمحب لوجه الله الحاج عبد المؤمن ، جعله الله له وصرفه عما سواه آمين •

وبعد فقد وصلت الينا الوكتكم الكريمة في اعز وقت وابرك ساعة حاكية عن صحة ذاتكم الشريفة ، مخبرة عن استقامة طبيعتكم المنيفة ، فسرتنا غاية السرور ، واورثتنا البهجة والحبور ، والمرجو من اخلاقكم الحميدة ، وطويتكم الشريفة السعيدة ان لا تنسوا هذا المسكين من الدعاء بحسن الخاتمة وتوفيق الاستقامة في اتباع السنة السنية الغراء ، والموت على الملة الحنيفية البيضاء ،

أدام الله صلاحكم وسدادكم ودمر أعاديكم وحسادكم ، بجاء النبي الأكرم
صلى الله عليه وآله وصحبه وسلم •

ثم وصيتي أن تبلغوا سلام هذا المسكين اللاشيء الى روحانية ساداتنا
الأئمة النقشبندية قدس الله أسرارهم السنية ، بعد الرجوع الى بلاد ما وراء
النهر حيث اتفق لكم زيارة مشاهدكم العلية • والسلام في البدء والختام •

الرقعة الثامنة والعشرون

كتبها الى العلامة الشيخ عبدالله جلي زاده في كويسنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته • طالعنا مكتوبكم ، وعرفنا على
مقتضى فهمنا مطلوبكم ، وما تعرضنا لجواب شبهكم لأمر : أحدها نحن
متفقون معكم في بعض ما كتبتم من الشبه • وثانيها جنابكم عن احوال الفقراء
بعيد بمراحل فلا ينجلي لكم الأمر بالمكاتبة • وهذا لا شبهة فيه عندي ،
فالاشتغال بالكتابة اشتغال بما لا يعني ومن سعادة المرء تركه • وثالثها سمعت
من سفيركم انكم عازمون على الملاقاة ، فآخرا الأمر الى وقته ، والباقي لا
جعلنا الله تعالى وإياكم ممن فتح الله ابصارهم وأعمى بصائرهم حتى توغلوا
في تنقيص الناس ، وغفلوا عن عيوبهم واستقصوا ذنوب اخوانهم عدا ،
وما تنبهوا لذنوب من ذنوبهم اخذا وردا • ولئن شرفتمونا بالمجيء هنا ، ولكن
بشرط حسن النية ، لكان خيرا • ختم الله تعالى لنا ولكم بالخير آمين •

الرقعة التاسعة والعشرون

كتبها من دمشق الى استانبول جوابا الى مريده محمد نجيب افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الكئيب ، خالد الغريب ، الى مخلصه النجيب ، وحييه

الليبي ، سلام يفوق طيبا على المسك الازفر ، ويزرى شذاه بالند والعنبر •
وبعد فقد ورد مكتوبكم المحتوي على فنون التادب والخلوص ، والمنطوى
على ود راسخ كانه بنيان مرصوص ، فاستجلب حسن الالتفات اليكم ،
واستوجب مزيد الرأفة والنظر عليكم • فعليكم بدوام الخلوص والاستقامة
فانهما من احسن البضاعات ليوم القيامة • واياكم والغفلة عن الاستغفار من
الذنوب بالتضرع والندامة ، ولا تغتروا بالدنيا الدنية المكاراة ، فانهما من حباله
الشيطان الملعون والنفس الامارة ، ولا قدر بها في نظر اهل الدين لانهم يرون
حقيقتها بعين اليقين ، فقد روى البخاري رحمه الله تعالى في صحيحه عن ابن
عمر رضى الله عنهما انه قال « اخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم منكبي ،
فقال : كن كأنك في الدنيا غريب أو عابر سبيل » انتهى • وحسبنا الله ونعم
الوكيل •

الرقعة الثلاثون

كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري القاضى بالبصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بالسلام التام المقرون بمزيد العز والاكرام ، جناب الحسيب
النسيب والأديب الأريب ، المحب في الله والمعتقد لوجه الله ، فرع الشجرة
المباركة الحيدرية السيد عبدالقادر افندي لازال مترقيا في درج خلوص
الفقراء ومتريبا في حجر عناية الاولياء •

وبعد ، فقد وصلت الوكتكم الكريمة ، مخبرة عن صحة ذاتكم السليمة،
وحاكية عن اضمحلال الفرقة الوهاية ، ومبشرة عن بعض اخبار وصولنا الى
العتبة العلية ، مع بعض دواعي الاخلاص ، وعلائم الاختصاص ، جزاكم الله
في الدارين خير الجزاء ، وحشركم في زمرة خلص عباده الاصفياء ، بحرمة
خاتم الانبياء وآله وصحبه الأزكياء • وشكوتهم من طول انقطاع اخبارنا وعدم
جواب بعض مكاتيب كنتم ارسلتموها مع عريضة الحاج • اولا ما وصل ذلك

المكتوب • وثانياً انتقلنا من مدينة السلام بغداد بإشارة من سادة الطريقة وأساطين الكشف والحقيقة ، الى طرف كردستان لمجرد زيارة الوالدة المأجدة، وانتقل معنا كثير من احبة بغداد منهم اخوكم مريدنا المخلص الملا عبيدالله افندي • لكن بعد ما وصلنا الى قرينتا وبلغنا ان والي كردستان عازم على ان يبعث في طلبنا قاضى السليمانية مع بعض اشخاص معتبرين ، معتذرا عما سلف منه ومن والده في حق الفقراء ، ارتحلنا حالاً الى ارض (اورامان) من مضافات (سنه) ، ومن هنا امرنا الملا عبيدالله افندي بذهابه الى (ماوران) لصلة الرحم وزيارة الاقارب والاخوان • وبعد مضي مدة الحر نعود ان شاء الله الرحمن الى مدينة السلام • وفي ضمن ما كتبت الاعتذار عن تقصير اخي الملا عبيدالله افندي في قلة المكاتبة مع جنابكم ، والعذر عند كرام الناس مقبول •

هذا ، وقد تعترى احياناً بعض الاحوال الباطنية تمنع الفقراء عن الآداب الرسمية ، وتشغلهم عن جميع الامور الدنيوية • فان اتفق على الندرة عدم الجواب والتعويق في الخطاب ، فليس لعدم الالتفات الى جنابكم او قلة الاحتفال بحسن خطابكم • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الحادية والثلاثون

كتبها الى الشيخ عبدالله الفردي خليفته في القدس الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد الفقير خالد العثماني الجافي الكردي ، الى حبيبه الشيخ عبدالله الفردي ، سلام يعطر القدس بابتسامه الوردية • اما بعد ، فقد تكرر منكم تذكّار هذا العبد المسكين للاستشارة لافراد بعض المريدين عن الحلقة العامة وتخصيصهم بصحبة خاصة ، وتوجه على حدة • كل ما فيه صلاح احد من المسلمين ، فلا بأس به • لكن الملتمسين لهذا الامر لو رضوا بالجلوس مع

اخوانهم الفقراء لكان أقرب لهم الى التواضع ، وأبعد لهم من المراء واكثر لهم فيضا ، وأوفق لاتباع السنة السنية الغراء ، وأحسن لاصلاح قلوبهم ، وأقمع لطور الجاهلية الجهلاء •

وما كتبتم في صدد خادمتنا الملا احمد الخطيب وعدم قيده ، فهو معذور فيه مع علمي بكثرة مكره وكيده ، كما تطلع عليه من مكتوبه الذي بالغ في اغراب اسلوبه •

واوصيك ببذل المجهود ، والرضا بالموجود ، والوفاء بالعهود ، ودوام الاقبال على المهيمن المعبود • ولا تغفل عن الشكر على نعمة الاسلام ، وتيسير السكنى في ذلك المقام ، وعن الدعاء لسلطان الاسلام ، ولهذا الاشياء المستهام ، للتوفيق التام وحسن الختام •

الرقعة الثانية والثلاثون

كتبها الى خليفته الشيخ اسماعيل الشيرواني

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل ، الأقل من كل قليل ، الى خادم بابه ، وقدوة احبابه الشيخ اسماعيل ، عصمه الله مما وصمه ، وصانه عما شانه ، آمين •

اما بعد فقد قال كثير من نجوم الاهتداء ومصابيح الاقتداء ، بأن الكفران هو نسيان المنعم بسبب الاشتغال بنعمته • وصرح محققو طريقتنا بان رابطة من لم يفن عن وجوده لا يورث الفناء للسالك ، بل قد تورطه في المهالك • واتم ما كان المأمول منكم ان تقطعوا عنا السلام والكلام ، بل كمال المروءة والوفاء كان مقتضيا ان تواجهونا احيانا بانفسكم ، والا فتراجعونا في النقيير والقطمير ، وتذكرونا دائما بالتحريير مع السفير • ومن خدامنا من هو أبعد شقة منكم ، وأقدم صحبة وأكثر خدمة ، لا يتحرك بدون اشاراتنا • ولا تقس هذه الطريقة بخزعبلات متمشيخي العصر ، وترهات ارباب الخداع والمكر • فالشيخ المحقق

واسطة بين المرید وربہ ، والاعراض عنه اعراض عنه • فلا تعلّموا رابطة صورتکم لأحد ، ولو ظهرت له فانه من تلبیس ابلیس • ولا تستخلفوا احدا منهم الا بأمری ، فضلا عن مزاحمتهم لخلفاء الاطراف من نحو (ارزنجان) و (بدلیس) ولئن تمادیتم فی هذا التغافل الذی تستعملونه ، لنعرضنّ عنکم بالکلیة ، وخرط القتاد دونه • ومن انذر فقد اعذر • والسلام ختام الکلام •

الرقعة الثالثة والثلاثون

كتبها الى السيد اسعد صدرالدين الحيدري مفتی الحنفية ببغداد (١)

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بازکی التسليمات ، وابهى التكريمات ، جناب قدوة العلماء الراسخين ، واسرة الكرماء الماجدين ، سلالة النجباء ، ونتيجة السعداء ، الكريم ابن الكريم ، مولانا محمد الاسعد ، لازال نائلا مآرب الدنيا والآخرة ، ومشرفا في الدارين بالخلق الفاخرة •

وبعد ، فقد وصلت الينا الوکتکم الدالة على کمال الوداد ، وغاية التلطف والاتحاد ، وحاوية على وفور الشوق الى الاحبة المهجورين ، من شرف لقاءکم،

(١) هو عميد الاسرة الحيدرية . كان له في العلوم العقلية والنقلية الباع الطویل ، وكان من كبار اخصاء مولانا خالد واقرب المنتمين اليه ، وكان عنده بمنزلة اكابر الخلفاء . اخذ الطريقة النقشبندية منه وحضر جل دروسه العلمية . قال حفيده السيد ابراهيم فصیح في كتابه (المجد التالد) ما حاصله ان مولانا خالد قدس سره كان يعامله معاملة الامثال والاقربان ، وما زال هذا خاضعا لاوامره مستفيضا منه باللسان والجنان ، حتى انه مع كونه شيخ علماء العراق ومفتي بغداد واستاذ الوزير العلامة داود باشا قال « لو امرني حضرة مولانا خالد بوضع قصعة فيها لبن على راسي وامشي بها في اسواق بغداد ، لفعلت ذلك امتثالا لأمره » .

والفقراء السائلين من الله طول بقائكم • نرجو من الله جل جلاله وعز نواله
حمايتكم في كنف امداد السادة النقشبندية ، بل المأمول أن يحشركم في زمرة
تلك الطائفة العليّة ، قدسنا الله بسرهم ، وافاض علينا من برهم ، فان المرء
مع من احب • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الرابعة والثلاثون

كتبها لبعض اساتذته ايام التحصيل

بسم الله الرحمن الرحيم

حمدا لمن علم آدم الاسماء تعليما ، وكرم نبيه على العالمين تكريما ،
واصطفى منهم محمدا وعظمه تعظيما ، وصلى الله عليه وعلى آله وسلم تسليما •
وبعد ، فيا من احوجني الله الى نواله مع غاية غنائي ، واكرمني من عميم
افضاله مع نهاية رجائي ، والذي سلك بنا مسلك التعلم والتعليم ، وانه قسم
لو تعلمون عظيم ، اني لم ارد حين انتقالي من وطني الا وصالي الى جنابكم ،
ولم انو زمان ارتحالي من مسكني سوى اکتحالي بتراب ابوابكم ، والا
فالعلماء في ارضنا اكثر من ان تحصي ، واوفر من ان تستقصى ، مع ان جلاء
الوطن من خרט القتاد اصعب وقد استسهلته ، وصحاب الأجرة من كل عذب
اعذب وقد اعتزلته •

واما سبب عدم توقفي بعدما بلغت ذلك المقام ، فهو عدم اطاقتي لغلبة
الكثرة والازدحام ، وانزوائي في هذه الورطة متسور الاحجار والثرى ، لم
يكن الا لترصدي تفلتكم الى المصايف من القرى •

فالآن ان تامروا بعودنا فنحن راجعون قهقري ، والا فسبيل مجيئنا يرى،
ورضيّنا من القلم بما جرى • والسلام •

الرقعة الخامسة والثلاثون

كتبها الى مريده نجيب باشا

توصية في الوزير الحاج ولي الدين باشا والى سورية عقيب عزله عنها

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى، وسلام على عباده الذين اصطفى. اما بعد ، فالبادي لتحريره اولا السؤال عن كيفية احوال جناب منظور الفقراء ، ومغبوط الكبراء، محمد نجيب افندي ، لازال محفوقا بالأمداد النقشبندي . وثانيا ان والينا الدستور الوقور ولي الدين باشا، طيب الله خاطره بما يشاء ، حصل له بهذا العزل نوعا ما انكسار بال ، وارجو له من الله جبر خاطره وعوده الى احسن حال . ثم أمر جنابكم ببذل الهمة والاعتناء لتطبيبه ومساعدته ليحصل له ما ترجيته من الله تعالى قريبا ، ولا يبقى هكذا محزونا كئيبا ، فانه ما قصر في خدمات الفقراء ، لاسيما في سفر الحجاز ، فكل معاملة عاملتموه اياها فكأنما عاملتموني بها ، والفقير يدي قصيرة عن مكافأة الأحاب ، فحولناها الى ذمة هتكم ، ولا أرضى عنك بالقصور في حق المنظور المذكور . وغيرتكم لاتحتاج الى تهيج ، فرأينا الاطناب فوق ذلك من قبيل تحصيل الحاصل ، ولا يعرف العارف . وافضل الصلوة والسلام على سيد الانام ، ومصباح الظلام ، وعلى آله وصحبه الكرام . والسلام في البدء والختام .

الرقعة السادسة والثلاثون

كتبها الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري

عقود رصعت بفرائد المحبة والوداد ، وقلائد وشحت بجواهر التواضع وحسن الاعتقاد ، اعني بها الرقائم الكرائم ، وردتني من جانب منبع العلم والعرفان والأدب ، وحائز فضيلتي الحسب والنسب ، ذي المجد التام ،

والعز والاحترام ، سيدي صبغة الله افندي زاده عبدالقادر افندي النبيل
الهام ، القاضي بمحروسة قبة الاسلام ، لازال مؤيدا من الواهب المنعم ،
بمزيد الانعام والتوفيق والاحتشام ، بحرمة سيد الأنام ، عليه وعلى آله
وصحبه الصلوة والسلام .

وكتبتم في القائمة الاخيرة ان الحاج حسن انتهت امتعته الا الهدية
المرسولة الى الحضرة العلية ، وتوقف حتى تأتية العرائض من هذا الفقير ثانيا
الى تلك السدة السنية . استغربنا منه هذا الامر ، فان الفقير لا يكون معدودا
من زمرة الفقراء حتى لا تكون جميع مرادات المحبوب مرادا له ، وتبين عند
اهله بالكشف الصحيح ان لا مؤثر في الوجود الا هو ، فينبغي ان يلاحظ
السالك في كل حادثة نزلت انها منه تعالى شأنه .

واذا رأى كل حادثة منه تقدس شأنه ، لا يجوز له ان يكون بصدد تغيير
الحوادث ، مثلا اذا اخذ منه المكاتيب لا يتوقف حتى يأتية المكتوب مرة ثانية
بل يذهب بلا مكتوب . وكذلك لو انتهت الهدية بالفرض .

ولا يتخيل في قلبه كيف يكون وفودي على تلك الحضرة العلية بلا
مكاتيب ولا هدية ، لانه تعالى اذا اخذها هو فما مراده الا الرواح صفر اليدين
لحكم بالغة ما كلفنا بادراكها ، وان اراد بتوقفه ثمة ان يخبر شيخه حتى ينظر
كيف يأمره رعاية لادب الارادة كما هو ظاهر حاله ، فشيخه امره بهذا المضمون
قبل هذا .

والآن ايضا أمره به ، فلا يتوقف في موضع بعد اليوم لغرض من الاغراض
وكل ما يجري عليه يحكيه في الحضرة العلية ، ولا ينزعج لشيء وان ما وصل
الا بسائر عورته .

ثم بشرتم فيها داعيكم ببعض الاخبار السارة من جهة الحرمين الشريفين ،
وغلبة عساكر الاسلام وانتظام امرهم ، وذلة الفرقة المخذولة الوهابية وقربهم

الى الدمار والبوار ، ووقوفهم على شفا جرف هار • بشركم الله بالجنة مكافأة
لتلك البشرى ، وايدكم لرضوانه ويسر لكم العسرى • آمين • واخونا
(محمود صاحب) يخصصكم بمزيد التوقير والتسليم ، واهداء التحية والتكريم •

الرقعة السابعة والثلاثون

كتبها الى العلامة السيد عبدالقادر افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الغريب، الى حبيبه الأديب الأريب، وصفيّه الوفي الحبيب،
منظوري القديم ، وحبيبي الكريم ، قاضي (البصرة) الفيحاء ، قبّة الاسلام ،
ودهليز بيت الله الحرام ، عبدالقادر افندي ، لازال مؤيدا بالتأييد النقشبندي •

اما بعد ، فقد ورد مكتوبكم المشعر بصحة ذاتكم ، المشحون بتعداد
نعمكم واحسانكم ، بالنسبة الى هذا الفقير واتباعه ، ونزال الفيحاء السابلة
لطرف الهند ومكة من اشياعه • على ان ذلك الجنب لدينا بالمعروف موصوف،
وبكثرة الايادي على احبابه معروف • فقد أبدىتم شيئا لاجابة الى
ابدائه ، واطنبتهم في ما اظهاره ليس اولى من اخفائه ، ثم اقدمتم
لفرط خلوص بالكم ولغاية منزلتكم عندي ودلالكم ، على شيء لم
يتجرأ عليه احد وهو العفو عن اخيكم خادمي القديم عبيدالله من غير
اطلاع لكم على وجه تكديره ، ولا اخبركم بما جناه ، فسامحته تطيبا
لك ، فطب نفسا بذلك ، فقد صرت سببا لنجاته عن كثير من المهالك ،
وهذا قضاء لبعض ما لك علي من الاحسان ، وسنقضي سائر ان شاء الرحمن،
في ما سيأتي من الزمان •

وما قرع سمعكم من طرفه بأن بعض اخوانه افتروا عليه عندي بأشياء
كدت خاطري عليه ، فليس له اصل اصلا ، وان قدر الله الاجتماع بيننا

لأفصله لك فصلا فصلا • لكن هو من دنو همته يذكر في سبب تكدر قلبي
عليه خلاف الواقع، وأنا من فتوتى استر على عيوبه وعوارده، فيقول من لادراية
له ما بال فلان يكدر خاطر عبيدالله وهو بطاتته وحقية اسرارده • وبالجمله
فانى سامحته بشرط ان لا يعود لما يعمله ويكتمه ، ويتعلم تمام المادة الرسمية ،
ولا ينسى ما يتعلمه • واسلم على احبابى عموما وعلى حريري زمانه (عثمان
بن سند الوائلى) خصوصا ، ولا تفوت ان شاء الله صلته عندى ، وكان تأخيرها
ليس منى • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الثامنة والثلاثون

كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري المشار اليه بالرقعة الانفة الذكر

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين المهجور ، الى السيد الذي كلما جفوته خاطبني بلسان
شكور ، ومهما آذيته قابلني بقلب صبور • سلام يتعطر بنسيم قبوله الصبا
والدبور •

اما بعد فقد ورد من ذلك النديم القديم ، ما ابدعه في متن مكتوبه ،
فقضيت في مطالعته العجب من بدايع اسلوبه • فيا له من كتاب حوى ذكر
الحبيب واحتراق الزائر المشتاق بمجنه ، وهيج البلايل بتذكار منزلته وماوالاه
من طول له واوديته وامنه ، فقد فاق نظمه بنات النعش وثره الثريا ، وابنت
تغزلاته ما قيل في سالف الزمان في (بثينة) و (ريتا) :

فلو قبل مبكاها بكيت صباة
بسعدى شفيت النفس قبل التندم

ولكن بكت قبلى فهيج لي البكا
بكاهما فقلت الفضل للمتقدم

و لولا مزيد اشتغال البال بمتاعب الحط والترحال، وبكثرة القيل والقال،
ووفرة تردد الزوار، الى ان ضاقت بنا الدار، لاتخذت مع اليراع ضراما،
وفصلت ما اكتبني رقيمكم شوقا وهياما، فاكتفيت بهذا القدر وجعلت السلام
ختاما .

الرقعة التاسعة والثلاثون

كتبها الى العلامة صدرالدين محمد اسعد افندي الحيدري الماوراني

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد حمد الله والصلوة والسلام على اشرف رسل الله، اني اخص
بالدعوات المرجوة الاستجابة في الاوقات المعلومة المستطابة، جناب العالم
التحرير والعلم الشهير، جامع شرفي الحسب والنسب، وحائز خصلتي الفضل
والأدب، محب الفقراء الاكرم الأفخم، سيدي الحاج محمد اسعد افندي
مفتي بغداد الافخم، جعله الله منظورا بعين عناية الأولياء، و رزقه مزيد
الاعتقاد في السادة الاصفياء .

وبعد فالبادي لتحرير رقعة المودة والخلوص، هو شكر احسان ودادكم
الذي كأنه البيان المرصوص، ثم اخباركم بان هذا المسكين وصل مع كافة
الأحباب الى شهرزور .

وبعد ما سمعنا ان محمود باشا حاكم بابان يريد ان يرسل الينا قاضى
السليمانية مع اشخاص آخر معتبرين، يدعوننا الى البلد لاستمالة قلوبنا
والاعتذار عما سلف منهم في حق الفقير، انتقلنا من قرينتنا الى (اورامان)
من مضافات (سنة)، ثم بلغنا انه فسخ عزمته حيث منعه بعض من لا يخفى
عليكم من علماء السليمانية، فاسترحنا بحمد الله تعالى عن تكليف مدافعة
مأمولهم، وتجشم محاوره رسولهم، فالآن نحن مشغولون مع جماعة من

الفقراء بأمر الفقر والفاقة متحفون لكم صالح الدعوات بقدر الطاقة ، والمرجو منكم تذكّار هذا المسكين احيانا بدعاء توفيق اتباع السنة السنية ، وان لا تقطعوا اخباركم عنا الى حين اللقاء . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته ، ما جرى للفلك حرّكاته .

الرقعة الاربعون

كتبها من السليمانية الى داود باشا والي بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام تفوح منه فوائح تستطاب ، ودعاء ينال به الفوز والفلاح في المبدء والمآب ، وغالب الظن ان شاء الله تعالى بظهر الغيب مستجاب .

من العبد المسكين ، والفقر المستكين ، خالد ، الى حضرة الوالي الراقي مراقى المجد والمعالي ، المشهود له بالسؤدد والهمم العوالي ، والانعام المتوالي ، التحرير العلم ، صاحب السيف والقلم ، ايده الله لحماية الانام ، ومن عليه بحسن البداية والختام .

اما بعد فقد وصل مكتوبكم الصادر عن مصدر الولاية والصدارة ، الوارد من مورد الأيالة والوزارة ، الى فقير ان حضر لا يلتفت اليه بالفحص والسؤال ، واذا غاب لا يخطر من قلة خطره بالبال ، مصحوب قرّة العين ، منظور سادة الطريق النقشبندي ، اعنى ولدنا الاعز حيدري زاده السيد صبغة الله افندي ، فاستحسننا هذا الصنيع الناشئ من ذلك القدر الرفيع والمقام المنيع ، مع هذا العبد الوضيع ، وكيف لا تستحسن المبادرة بالتواضع من الوزراء والملوك ، ولا سيما بالنسبة الى الفقير الصعلوك ، ولعمري ان التفقد عن احوال مثلى من امثالكم لجرى بالاستغراب ، وخطور هذا المسكين الخامل ببالكم مع الارتداء برداء الوزارة لشيء عجاب ، رفعكم الله بهذا التواضع

وصانكم عن التكبر ، ووقاكم بفضله يوما فيوما في مراقى التمكن والتصدر ،
فالتواضع من اولى الامر شرف وزين ، والتكبر حفظتم عنه سرف وشين •

ثم لا يخفى على الجنب العالي ان صلاح الملوك والوزراء حلاكم الله به
صلاح البرايا ، وفسادهم خلاكم الله عنه فساد جميع الرعايا • ولقد ورد الامر
بتعميم الدعاء • فلا جرم ان شيمة الفقراء الاعتناء التام بالدعاء للوزراء الكرام
وسائر المسلمين والاسلام ، ولو بلا تبليغ واعلام • فعلى مقدار صدق نيتكم
وتعلق همتمكم برعاية الانام ، وحماية الأراامل والايتام ، لكم الانتظام في سلك
الدعاء العام ، ونخصكم ان شاء الله المهيمن المنعم ، بعد هذه الايام ، امثالا
لأمركم واداء لما لكم من الانعام • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته في
البدء والختام •

الرقعة الحادية والاربعون

كتبها جوابا الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري قاضي البصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلوة والسلام على من لا نبي بعده •
وبعد فمن العبد الذليل ذى خاطر الفاتر ، المخالف باطنه للظاهر ، الى
السيد السند مولانا عبدالقادر افندي الحيدري قاضي مدينة البصرة المحمية ،
لازال بهمة سادة الطريقة في كنف حماية رب العزة محميا ، ومن جميع ما هو
اصلح له في الدارين من حيث لا يحتسب مكفيا • وبعد فقد طالت مدة الفراق ،
وعز بين الأحبة التلاق ، وقبلنا كنا نستانس بفقرات مكاتيبكم الفائقة ،
ونستشوق روائح ودادكم من عباراتكم الرائقة ، ونسلي بها ضرورة تحتم
البن الصورى ، وتتمثل بهذا البيت الفارسي :

چونكه گل رفت و گلستان شد خراب
بوی گلزار كه يابم از گلاب

منذ ازمة لم تأتينا من خطوطكم الا القليل ، وليس الظن بكم في معاملتكم هذه الا الجميل ، الا ان مكتوبكم الذي كتبتموه تهنة بقدم هذا المسكين المستهام الى برج الاولياء الكرام ، بغداد مدينة دار السلام ، كان عوضا عن كل مافات من كثرة ما نشرتم فيه من جواهر النظم والنثر ، وما طويتم من بدائع الطي والنشر ، فهو قام مقام الجمع وان كان فردا ، فله دركم ما الطف ما جمعتم فيه من البدائع وسردتموها سردا • ووالدكم الماجدة ، رؤوسكم بها سالمة ، انتقلت الى جوار ارحم الراحمين بوجه اغتبطها كثير من الناس من الخواص والعوام ، لما رأوا منها من الامارات المفصحة عن سلامة الايمان وحسن الختام • فالحمد لله اولاً وآخراً في البدء والختام • والسلام عليكم •

الرقعة الثانية والاربعون

كتبها من الشام الى جلي زاده مولانا الشيخ عبدالله الجلي
ابن كاكي جلي خليفته في قصبة كوي سنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد ، الى حبيبه وسيده الوافي الملا عبدالله الجلي ،
صرف الله قلبه من زخارف الدنيا المكاراة ، وصانه من تلبيسات النفس الامارة ،
آمين •

اثر ذا ان تفضلتم علينا بالسؤال ، فحمدا له تبارك وتعالى الفقير في ارفه
حال ، الا اني من كثرة البدع في حزن وملال • ولو علمت الاراضى المقدسة
هكذا لما هاجرت اليها ، مع ان من الاحباب الأماجد من يقول بسبب نزول هذا
المسكين فيها لم يبق من العشرة واحد • والآن لو وجدت مكانا يستريح فيه
القلب لقله الفساد ، لهاجرت اليه ان شاء الله تعالى ، ولو في اقصى البلاد •

ولا ارضى ان تتحرك لملاقاة هذا المذنب الذي هو في لجة التقصير مغترق ،
وان كان القلب بنار فراقكم يحترق • فان بقائي في الشام بفرض الحياة غير

معلوم، لان استقرار البال مع قلة المتبعين للسنة الغراء شؤم ومذموم . وليكن معلوما لديكم انه ما بقى من اشراط الساعة الا الاشرط الكبيرة ، ويمكن ظهورها ايضا في مدة يسيرة .

وصلى الله وسلم على خاتم النبيين الذي بعثته من اشراط الساعة ، وعلى اله واصحابه الملبين بالسمع والطاعة ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثالثة والاربعون

كتبها الى خليفتي من خلفائه في بغداد
للاعتناء بارشاد السيد عبدالعزيز الكيلاني
نقيب بغداد في طريقة اسلافه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، والصلوة والسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد
فالمكتوب الذي وصل من خصوص المخلص العزيز ، الأصفى من الابرير ،
السيد عبدالعزيز صاحب السجادة القادرية ، اعجبني مضمونه ان كان من
قريبته ولم يكن بتلقين احد منكم .

فأمر كما ان تكثرا اليه التوجه وان يشتغل اشتغالا مستمرا باسم الذات
والرابطة تارة وتارة ولو مدة قليلة . والفقر بالنفس اتوجه اليه من هنا ان شكر
هذه النعمة ان شاء الله تعالى ويظهر عليه الاثر . ثم اذا حصل له الفناء في الرابطة
او ظهرت له مع تاثيرها المعهود ، او التاثير المجدد بلا ظهور ، هو ادنى المراتب
لقوة التوجه ولو بعد يوم واحد ، ولا تستغربوا ذلك ، فان التاثير بالحقيقة
ليس الامن الرابطة ، فيتوجه الى (جاءت له الاستخارة) بنفى وجوده واثبات
صورة الرابطة على الوجه المعهود (١) ، ثم الاستمداد من روحانية جده الغوث

(١) هكذا في الاصل ، وفي سياق الجمل ارتباكات لا تخفى .

الاعظم بأبي هو وامي ، وكل ما هو معتاد اسلافه الكرام من الأوراد ان كانت
قلبية فيها او لسانية فيلقنها من ياخذها منه بشرط مطابقة القلب للسان ، وهو
لا يترك الاشتغال بنفسه ليترقى كثيرا .

وساكتب له السلسلة القادرية بسند الاولياء الكرام . وهذه معاملة ما
عاملتها احدا غيره ، ولا ارضى ان يعامل ، وانا اردت هذه لغيره وابي الله الا
ان تكون له . وستأتيه السلسلة وبعض آداب الطريقة العلية القادرية ، وكل
هذه المعاملات لسبب صدقه واعترافه بانه ليس اهلا لاعطاء اوراد الطريقة
لاحد ، وان زاد زادت والا فلا . من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها . فلا
تقطعوا عني خبره ، بل هو مباشر تحرير اخباره بنفسه الى مع السعادة . واذا
علمت ان السيد لا يعد هذه المعاملة نعمة عظيمة ولا يستقيم عليها ولا يقوم
بحقها ولو مآلاً فلا تظهرها عليه . دعه يعمل ما يريد . اتت اشارة من الغوث
الاعظم ان اعامل بعض من يرجع اليّ للطريقة من اولاده الكرام هذه المعاملة
وارادة ذلك ، وما وجدت اهلا من الموجودين . فان قام بها فله سعادة الدنيا
والآخرة ، والا فهو الأعلم . والسلام .

الرقعة الرابعة والاربعون

كتبها الى راغب افندي في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي المجددي ، الى مخلصه راغب افندي ،
سلام من قلب سليم ، ودعاء يرجى به الفوز بجنة النعيم . اما بعد فقد بلغني
مزيد التماسكم لتحرير اسطر من هذا المسكين اليكم فاسعفتكم .

وآمركم بالحذر التام من الانهماك في طلب الدنيا الدنية ، فان من كلمات
السادة الصوفية ان المعرض عن الطريقة بعد الاقبال عليها يسقط عن عين الله
تعالى . حماكم الله من ذلك .

الرقعة الخامسة والاربعون

كتبها من دمشق الشام الى بعض محبيه في (ديار بكر)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • من العبد المسكين
خالد الى احبابه المخلصين من سكان (آمد) • السلام عليكم ورحمة الله
وبركاته •

وبعد فقد تكرر منكم الالاحاح والابرام ، وجاءت مكاتيبكم مرارا في
بغداد ، ثم وردت مرة اخرى في دمشق الشام ، لأن ارسل اليكم الشيخ احمد
الخطيب أو أحداً آخر ممن له تاثير نظر في الطريق ، فيستنقذ منكم المنقطع
والغريق • فها انا انتخبت لكم من له قدم راسخ في الترك والتجريد ، وتأثير
مجرب في رفع حجب المرید ، اعنى المجذوب المقبل على مولاه الباقي ، صاحبنا
القديم الشيخ المشهور (بالفراقى) • فهو ان استحقرت سود هيئة ولسانا ،
فستجدونه جليلا ان شاء الله تعالى تصرفا وجناناً • فعليكم بحسن اتباعه مادامت
الشريعة شعاره ، والطريقة دثاره • واوصيكم واياه بكثرة الذكر ودوام الالتجاء
الى الله تعالى ، والاعراض عن زخارف الدنيا الفانية ، ووفور الرغبة في الآخرة
الباقية ، وذكر الموت ووحشة القبور والاستعداد التام ليوم الحساب
والنشور ، والتمسك بالسنة السنية ، والاعراض عن البدع الردية ، وبالبدعاء
لنصرة الاسلام وخذلان اعداء الدين والمرتدين اللئام ، والتضرع الى المولى
الكريم المنعم ، ليحسن خاتمة هذا المذنب المستهام ، ويوفقه لاتباع سيد الانام
عليه وعلى آله وصحبه الكرام ، في كل طرفة الف صلوة وسلام • والسلام في
البدء والختام •

الرقعة السادسة والاربعون

كتبها الى مولانا الشاه عبدالعزيز المجددي الدهلوي في الهند

بسم الله الرحمن الرحيم

ايد الله شيخ الاسلام والمسلمين ، وايد بطول بقائه الشريعة والدين ،
اعني الامام الهمام ذا العلم العزيز والعمل العزيز ، سيدي وسندي محيي السنة
السنية وقامع البدع الغير المرضية ، مولانا الشاه عبدالعزيز ، اطل الله ظلال
فيضه على الانام ، وامن المؤمنين بيمين انفاسه الى يوم القيام .

وبعد ، فان تتفضلوا على داعيكم المسكين بالفحص والسؤال عن حاله ، فلا
يحرر من الم فراقكم شروح بلابل باله . فالمرجو من حضرتكم العلية ان
تطفئوا بتذكاره نيران كمدته وبلباله ، وان تمنوا عليه بخط منكم مزيلين همومه
برقمه وارساله ، فان هذا المسكين لا يقاس على سائر الرعاة المهجورين ، اذ من
طول مسافة البعاد ، وكثرة تخلل الاودية والفيافي والبلاد ، لا يمكن له المكاتبة
الا مرة من السنين ، وتستحيل معرفة احوالكم عليه وامتناع اللقاء امر مستبين .
ما احسن قول من قال واجاد في المقال :

كيف الوصول الى الحبيب و دونه

قلل الجبال ، ودونهن حتوف

فالمأمول من جنابكم ومن جناب اخويكم الفاضلين الكاملين العالمين
العاملين سيدي مولانا عبدالقادر وسيدي مولانا رفيع الدين ، نفع الله
بوجودكم ووجودهما المسلمين ، وقمع بكم آثار المبتدعة والملحدين بحرمة سيد
المرسلين عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام ابد الآبدين ، ان تذكروا
داعيكم احيانا بادعيتكم المستجابة في اوقاتكم المستطابة ، وتكرموا الفقير
المحتاج اليكم كل مرة بكتاب ، وتنعموا عليه بكلام وخطاب ، وتشفعوا له
لدى حضرة سيدي وسندي وقدوتي وقبلتي ومعتدي وذخري ليومي وغدي،

شيخ الطريقة ومحيي الحقيقة شيخني وامامي قدسنا الله بصره السامي ، فلكل من خدامه امكان التردد اليه وتيسير الفوز والفيض لديه ، سوى هذا المسكين فانه حسا من هذه الدولة محروم وبميسم الفراق الدنيوي موسوم ، فقد طال الكلام وجل ، وخير الكلام ما قل ودل . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

واسلم على اخي المولوي اسماعيل واوصيه بالدعاء ، وارجو ان تجددوا لنا اجازة كتب والدكم طاب ثراه خصوصا شرحه على حزب البحر بجميع مافيه وبيان ان الرطب والعنب والجحب من الجمادي ام لا ، وحينئذ فما الفرق بين الجماديات والحيوانات ؟ جزاكم الله خيرا .

الرقعة السابعة والاربعون

كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب و الى سليمان باشا الباباني معا

بسم الله الرحمن الرحيم

حمدا لمن من علينا بانزاله من المعصرات ماء ثجاجا ، ومسرج البحرين يلتقيان ، كان هذا عذبا فراتا وهذا ملحا اجاجا . وصلوة وسلاما على سيدنا محمد عين سماحته ومعدن ملاحته الذي جعله قمرا منيرا وسراجا وهاجا ، وعلى آله واصحابه الذين لم يزالوا يدخلون الناس في دين الله افواجا .

اما بعد فلما كان حقا على الامراء العادليين والعلماء العاملين ، ان يراعوا حال الفقراء حق الرعاية ، ويعنوا بشأن العلماء جل العناية ، وتوافرت الآيات المنزلة في الحث على الصدقات والاحسان ، وتواترت الاحاديث المعولة في الترغيب على الانعام احتسابا لله الملك المنان ، وكان اهل العلم احق مسعف في الناس كما نطقت به الاخبار الدائرة على اللسن ، واثمن من كان على الولاية رعايتهم كما سمعته الآذان وشهدته الاعين ، وكان حبيبنا الفاضل السيد اسماعيل البرزنجي والشيخ احمد الاريلي ووالده منهم ، رأينا ان نساعدهم

كما ساعدنا قاطبة السادات والعلماء برشحة من داماء نوالنا اسوة ببقية
الاصحاب ، فانعمنا عليهم بما هو مشروح في القائمة المرسولة اليكما طي هذا
الكتاب ، وهي من اخلص اموالنا ، سلما عليهم وسلمماها كل سنة اليهم على
مسر الدهور والسنين ، لينفقوها على نفسهم وفي مصالحهم ويكونوا بذلك
للدولة العلية من الداعين ، وفي استدعاء ارتقاء السدة السنية من الخالدين .
وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثامنة والاربعون

كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري الماوراني قاضي البصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى •

من المسكين المستهام الى خله الوفي قاضي قبة الاسلام ، لازال موفقا
لاتباع سنة سيد الانام عليه وعلى آله وصحبه افضل الصلاة والسلام ، غير
ملتفت في نشر الاحكام الى جمع الحطام •

وبعد فلما طال امد الفراق وعز الاجتلاء والتلاق ، وهيجتنا لواعج
الاشواق والاشتياق ، بادرنا بتحرير رقعة المودة والوفاء ونخبركم باننا تشرفنا
بزيارة ائمة الزوراء ، فالأموال منكم ثبات القدم على اخلاص الفقراء ، وعلنا
نسمع عنكم من ترك العشر وحسن القضاء • وثانيا لما تواتر عندنا حسن سيرة
بعض احبة الطريقة العلية والميل منهم الى ارسال واحد من اهل التصرف
المجريين من اصحابنا ، ارسلنا اليكم حامل هذه الورقة الشيخ اسماعيل وهو
رجل يعتمد عليه في الارشاد ، وارجو من الله تعالى ان يجعله سببا للهداية
والسداد ، وفي نفس الامر على فضل الله وتوفيقه يعتمد ومنه يستمد • وان
الناس ولو كانوا من اجلة الاولياء ليسوا سوى آلة ، فعليكم بحسن الامداد

ظاهرا وباطنا ، ولا نطيل الرسالة • ونسلم على أخينا الارشد الاسد الشيخ
عثمان بن سند كان الله له عوضا عن كل شيء ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة التاسعة والأربعون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري الماوراني

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي الى محبه ومخلصه القديم عبيدالله
افندي الكردي الحيدري بصره الله تعالى بقصوره ، وحماء من الاجتراء على
السادة الاولياء بغروره مع شدة وهنه وفتوره آمين •

اما بعد فالامر الذي استشرتني فيه بالتحجير ، ليس لك فيه دخل بالنقير
والقطمير ، ولقد كنت تعلم ان الطريقة النقشبندية اسست قواعدها على دعائم
الشريعة التي ليلها كنهارها ، ومبناها على ان لا يتغير شيء منها لمن يريد الاهتداء
بمنارها . ودخول الطريقة لا يبارك فيه ولا يحمد غبه ان لم يراع فيه قواعدها
وآدابها ، ومن اهم الآداب ان لا يختار الطالب شيئا لنفسه ، وقد سمعت مني
اقوال السادة الكرام في حق طالب اراد تغير شغله بتعريض والمام ، وانت بعد
ما قدر لك ما قدر لا ينبغي لك الا بذل الجهد في ارضاء السادة وتوقيرهم ، بل
خفض الجناح لصغير منتسبهم فضلا عن كبيرهم ، ولا تكن بصدد ارضاء احد
يهدم اساسهم ، ولا تطلب ذل الطريقة لاجل الاتصال بكبراء الدنيا واستيناسهم ،
وبالغ في حسن التأدب معها ومع اهلها ، فلا ينفعك شيء من مناصب الدنيا
من حزنها وسهلها ، بل لو لم تمتثل امري ترى الضرر في دنياك ايضا ، فحين
زلة القدم تندم ولا ينفعك الندم ، ولو كنت عندي لسمعت مني في هذا الباب
ما قضيت منه العجب ، واعترفت منك باساءة الفعل وترك الادب ، نعوذ بالله
تعالى في كل قول وفعل •

واسلم على حبيبي الملا صبغة الله اسعد افندي زاده رقاء الله ورباه وزاده . والحاصل انك ان اردت ارضائي فكن سببا لاخلاص الناس على مقتضى القاعدة واعترف عند كل احد بانك ضيعت نفسك وتركت قاعدة السادة العلية في مبادئك واواسطك ونهايتك ، والله لو علمت ما اعلم لبكيت دما . صرفك الله تعالى الى ما هو الالههم وبصرك بأن السم في الدسم . وطالع مكتوبي المرسل الى عبدالغفور وصاحبيه الملا محمد الجديد وموسى الجبوري فقيه بقية من هذا الباب . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

متع الله تعالى جناب الاخ الارشد ، والخليل الامجد الانجد ، منبع الحياء والأدب ، كريم الحسب والنسب ، عبيدالله افندي ، لازال متمسكا بالعروة الوثقى ومتوجها الى مولاه وهو خير وابقى .

وبعد فقد هيج قراءة رقيمتكم الكريمة غرامي ، وازداد بتذكار مدينة السلام هيامي ، واكثرتم فيه من تقبيح هاتيك البلاد ، والترغيب الى سكنى مدينة السلام بغداد ، حميت عن طوارق الفتن والفساد .

حسن هذا الامر لاشك فيه لدى اولي الالباب ، وليس استحسانه منحصر عن رأي ذلك الجناب . وكيف لا تترجح بغداد على بلاد الاكراد حتى عند ارباب الجنون ، ولكن ما يقضي فسوف يكون ، وان الامور باوقاتها مرهونة والتقدير عن التغير مصون ، والصبر على المصائب من شأن الفقراء ، فانا لله وانا اليه راجعون .

ثم اصبتكم في طرد زين الدين . فله دركم ، ولكن اوصيكم بالحلم

والمسامحة والاعراض عن سفاسف الجهال ، والاقتصار عن القيل والقال ،
والاكثار من السكوت ومطالعة الجمال ، والمواظبة على الشغل والاشتغال ،
والمن على هذا المسكين بدعاء حسن الختام ، والتضرع والانكسار على الدوام،
والالتفات لنحو داعيكم في اليقظة والنام . واسلم على قرّة عيني صبغة الله
افندي اطال الله بقاءه ، وباديت جناب العالم الفاضل اخي عبدالله افندي
بالمكتوب المستقل بخلاف ما مضى ، وجزنا عن جرايم ابراهيم آغا واهل بيته
ونرجو منكم الاستقامة ، واعجبني نظمكم الشجرة المباركة النقشبندية سوى
مدح الفقير . والسلام عليكم ، وامر الطريقة في الترقى ، والمترقى كالمتنزل
ههنا . والسلام .

الرقعة العادية والخمسون

كتبها ايضا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده . اسأل الله
الكريم المنعم حسن الختام وثبات الاقدام في المعاملة مع مجانين محبة جماله ،
والوالهين في مهامه طلب وصاله ، ولأخي في الله والمحب لوجه الله سيدي
الملا عبيدالله . واسلم انا واهلي على الشقيقة الشفيقة والدّة عبدالحكيم ، عاملهما
الله بلطفه العميم ، انه هو الجواد الكريم . ثم انها مأمورة مني ومن اهلي
ان تعزي زوجة المرحوم حسن افندي وبنته نيابة عنا مع المبالغة في تسكين
خاطرهما من جانبنا ، والسعي الحثيث في افهامهما بان هذا المسكين لا اظرفهما
بعد اليوم بالعين التي كنت اظرفهما بها سابقا ان شاء الله الرحمن .

ثم اخبركم بان انكار اهل السليمانية تبدل باخلاص ما رأينا مثله في بقعة
من بقاع الارض ، كما تسمعون نبذة منه من حامل الرقعة ، ولا تظنوا اني

اخلف الميعاد مع احبة بغداد، واغتر باخلاص الاكراد. ولكن من شدة الازدحام،
يفوت منا كثير من المرام ، فما صار لنا افراز الاحياء بالمكتوب وبالسلام .
وبعد الست من شوال ان شاء الله تؤذن بالارتحال لذلك الطرف ، ولو عمل
ولي الامر ما عمل ، لكن وكلتك لتسلم على جميع المخلصين ، والملا محمد
الامام نحييه بالسلام ، واخبرنا بما اجمعتم عليه . والسلام عليكم ورحمة الله
وبركاته .

الرقعة الثانية والخمسون

كتبها براءة لذمة السيد الشيخ معروف النودهي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حق حمده ، والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وعلى آله
وصحبه .

من العبد المسكين والفقير المستكين الى جناب سيدي الجامع لشرفي
الفضل والادب ، الحائز لكرامتي الحسب والنسب ، سيدنا ومولانا السيد
معروف سامحه بفضله الكريم الرؤوف .

وبعد ، فقد بلغني ما وصيتم به الاخ الملا حسين القاضي
وامرتموه بتبليغه الينا من حسن العبارات ، ولطائف الاشارات ، ثم
ما القيتموه مع قرّة عيني العالم الفاضل السيد اسماعيل من مكارم الاخلاق
والاشتياق الى التلاق ، واطهار الأسف على ما صدر منكم في حق الفقير على
سبيل الاتفاق ، بسعاية ارباب الاغراض واهل الشقاق ، والاعتذار عن جميع
ما جرى به اليراع في رسالتكم المعهودة الناشئة عن تقليد الوشاة وعن عدم
الاطلاع ، المهيجة عند بعض عوام المريدين لفرط الوحشة وشدة النزاع ،
الحاكمة على هذا المسكين بأمور تنبو عن استماعها الاسماع ، من استحلال

المحرم والكلمات الدالة على الكفر وداعية الاستيلاء على البقاع ، وغير ذلك
مما لا يليق بشأن الاوغاد والرعاع ، وتفصيله لا يخفى على ذهنكم الوقاد ،
وطبعكم النقاد . واني لبريء مما نسبتم الي من فنون المثالب والفساد والافساد .

وامرتم السيد المذكور ان يستكتب مني الوكة تنطق ببراءة ذمتكم عن
جميع ما صدر وغبر ، وجرى به القلم بمقتضى القضاء والقدر ، لتصير مفتاحاً
لابواب الائتلاف ، ومصباحاً لدياجير المراء والخلاف ، وبلغني من السفيرين
المذكورين تصميمكم على الامساك فيما بعد عن امثال ماضى من النزاع
والمفاخرة ، وملاقة مافات بطيب التحاب وحسن المعاشرة ، وتبديل المعارضة
والمنافرة بالمفاكحة والمسامرة . فسررتي هذه الحكاية غاية المسرة ، وحمدت
الله تعالى على هذه النعمة المرة بعد المرة . شكرا لمن بدل الشقاق بالاتفاق ،
وهياً اسباب الوصال بعد طول الفراق . ادامنا الله تعالى على هذه النية ،
واتم لنا بمنه هاتيك الامنية .

ثم الامر بارسال المكتوب ، امثلناه وهو احسن مطلوب ، ونريد جوابه
على ابلغ اسلوب . واما الابرء فهو يصدر مني ليلاً ونهاراً ، وافصححت به في
المحافل جهاراً ، كما قرع سمعكم مراراً . واما حب الالتئام وترك الخلاف فأمر
يشتاق اليه اهل الانصاف ، فكيف بمن يدعى له قدم في طريق التصوف ولو
بالجذاف .

ولا يخفى عليكم ان السبب الاصلي لهذه الوحشة انما هو ترك التردد
وتقليد اقاويل الناس . فان صح ما بلغني عنكم فعليكم بالاعراض عن الكلمات
المؤدية الى الشك والوسواس ، فان احوال اهل الفقر وراء العقل والعلم
لا يدرك بالقياس . وبعد اللتا والتي يضمن لك هذا المسكين ان ثبت قدمك
وما طغى قلمك بعد اليوم ان ترى نتائج لا يحمل اكثرها السفير ، وتزيد على
حوصلة التقرير والتحرير .

ومن بعد هذا ما تدق صفاته
وما كتبه احظى لدي واجمل

والسلام عليكم وعلى ولديكم السيد محمد والسيد كاكا احمد ورحمة
الله وبركاته •

الرقعة الثالثة والخمسون

كتبها الى العلامة الشيخ عبدالرحمن الروزيهاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب ، والشكر للمنعم الذي اذهب
عنا الحزن باطلاع احوال الاحباب • والصلاة والسلام على سيدنا محمد الذي
ما انكشف عن شمس محياه الحجاب ، الا وانشقت بنصول هيئته البدور
وانكبت بحلول عظمته الانصاب ، وعلى اتباعه الذين لم يكن لمخالب صولتهم
سوى دماء اعاديهم خضاب ، والآل والازواج والذريات والاصحاب ، ما ناح
الحمام وجاد السحاب •

وبعد ، فوالذي احرق قلبي بنار اشتياقكم ، واغرق جسدي في بحار
دموعي من شدائد فراقكم ، ثم والذي اكرمني في زمن الوصال بسعادات
الهوى ، وسقاني وقت حرمان الجمال كؤوس غساق الجوى ، لا يضي علي
وقت الا وذكركم انيسي ، ولا يمر علي حين الا وشبحكم جليسي • ولم ازل
مذ فارقتكم ليلا ونهارا ، اريق من عيوني الدموع انهارا ، واصب منهما
العبرات بحارا ، وصارت مقلتي سحابا ، ودموعي امطارا ، فسبحان من ارسل
السحاب علي مدرارا ، واعظمه عندي شرفا ومقدارا • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الرابعة والخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بابهي التحيات وازكى التسليمات ، جناب من اطفأ نيران همومنا
بعباراته الرائقة ، وكسر فقرات غمومنا بفقراته الفائقة ، اعني سيدي ومحبي
لوجه الله ، سليل ليوث غابة السلسلة العلية الحيدرية الملا عبيدالله ، جعله
الله له وكان له عوضا عن كل شيء .

وبعد فقد تشرفنا بمكتوبكم الكريم ، وهاج مجددا شوقنا مما فيه من
اسلوبه الحكيم ، وتأملنا مافيه من استدعاء الالتفات ، واستعذبتنا زلال هاتيك
العبارات والاشارات ، الا انكم قليلا ماتقومون باداء ما به الترقيات تنوط ،
ولا يخفى عليكم ان وجود المشروط كيف يكون مع انتفاء الشروط ، واحوال
بعض الطلبة مع قلة بالاكتراث لاتنهض حجة على عدم المبالاة بشروط الطريقة،
لان منهم المرادين ومنهم ارباب الاستعدادات الرقيقة . نعم ما قيل :

ترجو النجاة ولم تسلك مسالكها

ان السفينة لا تجري على اليبس

والباقي عند التلاقي .

وبلغوا سلامي الى مولانا محمد اسعد افندي وولده الاكرم الامجد الملا
صبغة الله وابن عمكم الملا عبدالله افندي ، ولايشوشهم التقديم والتأخير ،
فان القلم قد يجري بلا اختيار الفقير . واكتبوا لنا بعض الاخبار في بطاقة من
طرف الوهابية ومن طرف وقايع مدينة السلام فانا نرى بعض الامور في الوقايع
بحسب تطبيقها على ماجرى في الواقع . والسلام عليكم وعلى من لديكم
ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الخامسة والخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري ايضا
وكان قد عزاه بوفاة ولد له في اورفه وهو في طريقه الى الشام

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الى سيدي الوفي النبيل ، السيد عبيدالله افندي لازال
ملحوظا بالحافظ عنايات الرجال ، وبالغا في المجد اقصى غايات الكمال .
اثر ذا قالبادي لتحرير رقعة المسكنة والوداد ، البحث عن احوال ذلك
المخلص الكامل الادب والاعتقاد ، ثم الوصية المؤكدة بان تشيدوا باتباع
السنة السنية الغراء ، ببيان الطريقة العلية الزهراء ، وتؤكدوا على المخلصين
من الاناث والذكور ، بث الشكر للكريم الشكور ، فضلا عن الصبر على
توفي الولد الاعز المبرور ، فان المحب الكامل لا يقبل الاشتراك والمحبوب
الحقيقي غيور ، وما نريد في الدارين الارضاء ، ولا حول ولا قوة الا بالله .
وقد كنتم تسمعون منا مرارا شدة المناشدة لجناب رب العزة والكمال ،
لتخفيف الاثقال والعيال . والسلام .

الرقعة السادسة والخمسون

كتبها جوابا الى كل من محمد طاهر افندي والخواجة عمر راسم افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

اما بعد فقد ورد المكتوب من منظور هذا العبد الضعيف مخلصنا النجيب
اللطيف محمد طاهر افندي مفتي القدس الشريف ، ومن المخلص للطريق
النقشبندي محسوبنا الخواجة عمر راسم افندي حاويا لفقرتين سرتا الخاطر ،
واقرتا الناظر .

احداهما ان بعض الاخوان المسلمين ، قالوا فينا باجتهادهم اشياء ارادوا بها تكدير خاطر ظل الله على العالمين ، ملجأ الفقراء والعالمين ، مولانا السلطان الاعظم ، لازال محفوظا عن تكدير قلوب الفقراء ، وملحوظا بعناية الله الاقدس الارحم ، فلهذه الله تعالى ان مازخرفوه من جملة دواعي النفس الامارة ، فلم يصغ اليهم بل ردهم بصريح العبارة .

وثانيهما ان حضرة منظور هذا المسكين على الدوام مفتي الانام وشيخ الاسلام ، له الاخلاص التام والميل القلبي الى هذا الفقير المستهام ، فاجب هذا علينا مزيد الدعاء لمولانا السلطان الاعظم ، والخاقان الافخم ، انا الليل واطراف النهار بالنصر والتأييد وبالحفظ والبقاء والتأييد ، واضمحلال اعداء الدين والكفرة الملحدين بطالع دولته السعيد ، وان يجعل الله جناب شيخ الاسلام محفوظا في ظل حمايته وموردا لفضله وعنايته الى امد بعيد . لكن القلب يميل الى قضاء ما سافرتم لاجله من مطلبكم وما كتبتم من خصوصه اشياء فبقي الخاطر من جهتكم منتظرا ، والقلب متفكرا ، عسى ان يكون المانع خيرا ، وسيجعل الله بعد كل عسر يسرا . وصلى الله تعالى وسلم على خاتم الانبياء والمرسلين ، وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين . واخص جميع المخلصين الفقراء المساكين بالدعاء والسلام ، وهو خير الختام .

الرقعة السابعة والخمسون

كتبها الى الملا محمد سعيد افندي السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على حبيبي محمد سعيد السويدي . فوضتك الى موسى الجبوري على طبق طلبك ، فانقطع عن صحبة عبدالغفور ، واشتغل بالعلم والعمل وما يعينك واترك ما لا يعينك . الله تعالى يصلحنا واياك آمين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثامنة والخمسون

كتبها الى اتباعه المخلصين في المدينة المنورة

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين المستهام ، على سكان طيبة الطيبة السلام .

يا اخوان الطريقة ، جزاكم الله خيرا واسكركم من رحيق الحقيقة . ما احسن ما بلغني عنكم من سرعة التنصل عن ذلك العبد المفتون ، لما اعتراه والعياذ بالله من الجنون والمجون . ثبتكم الله على طريق الاستقامة ، وصانكم بمنه وكرمه عما يوجب الندامة . لقد شكر الله لكم ما صنعتم ، واستحسن الفقير فعلكم الذي فعلتم . لهذا ارسلت اليكم السيد السند الفاضل ، والحبر المستند الكامل ، سيدي السيد عبدالقادر افندي البرزنجي ، كان الله له عوضا عن كل شيء ، فعليكم باتباعه وامثاله ، وبالاقتداء بفعاله واستماع مقالته ، والاعتقاد التام بنفوذ تصرفه وباهر حاله ، وان ساق القدر المحتوم سيدي المرقوم الى غير قطركم فتمسكوا فيما يأتيكم من كماله ، واسألوا لهذا المسكين عني الالتفات ممن اتم الله فضله وافضاله . صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة التاسعة والخمسون

كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

ولا قوة الا بالله العلي العظيم

وحيث اتجهتم صادفتكم عناية
ويرعاكم الرحمن من كل جانب
مفيض عليكم ما قصدتم من المنى
بنهج سلكتم في فنون الاسالب

وبعد فقد وردت رقعة الاستغاثة والاستمداد ، فوقع التوجه اليه تبارك
وتعالى لكم في تسهيل المراد ، وطلب التوفيق والنصر والاستيلاء على ...
الدروز ، واطفاء ثائرة فسادهم وتسكين ماوقع منهم من الحركة والبروز .
والمرجو منه تعالى وتقدس تيسير كل عسير انه على كل شيء قدير . وعليكم
بصدق النية ، وتحقيق الامة والتعويل عليه تبارك وتعالى من يسير وعسير ،
والاستمداد من روحانية الرجال في كل تقير وقطمير ، والتبروء من حولك
وقوتك في الفعل والقول ، والتمسك القوي بحول ذي القوة والطول . ولا
تغفل عما اجزتك به من الكلمات الماثورة فان لكل ورد واردا ، ودمتم في توفيق
الله ونصره وهو الحافظ الامين . وصلى الله تعالى وسلم على سيد المرسلين
وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الستون

كتبها ايضا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

اقر الله تعالى عينكم ، وايدكم بنصره ، وحفظكم عن رؤية نفسكم ،
واقامكم في اجتناب نهيه وامثال امره .

اما بعد ، فقد وردت بشارة غلبة جيشكم على الدروز ... وعدم وقوفهم
في مقابلة المجاهدين في سبيل الله بعد ما حملوا عليهم حملة صادقة . فالحمد
لله تعالى على حسن صنيعه مع اوليائه ، وقطع دابر اعدائه ، حمدا يوافي نعمه
ويكافي مزيده . لا زلتم كما رمتهم مظفرين ومنصورين ولأرباب الانتظار
الاكسيرية منظورين . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الخادية والستون

كتبها جوابا الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من الفقير المسكين الى منظوره الملا محمد الجديد عصمه الله عما وصمه
وصانه عما شانه آمين .

ما كتبت اليه من اخلاص خادما اسعد افندي ابن النائب وقاه الله من
شر النوائب ، فهو بعض من آثار خلوصه وما خفي عليك اكثر . وعليك برضاء
عبد الغفور فاني ارضى لرضاه واسخط لسخطه .

وذكرت ان المخلصين بل اهل بغداد كافة صار لهم اخلاص عجيب مع
جناب الوزير داود باشا بسبب هذه المعاملة التي وقعت منه ، وهو بالنسبة
الى ما يهدي له من الادعية المستجابة والاثنية المستطابة في سائر الاقطار من
ارباب الحضور والانكسار ، كالقطرة بالنسبة الى البحر الزخار ، بل من
الاذكياء من يقول ان هذه الخدمة ظاهرا من ابن النائب .

وكتبت من اخلاص الحاج محمد المستغنى عن البيان . وبيت السويدي
عموما والملا محمد امين والملا اسعد خصوصا كتبوا الي ان الملا محمد سعيد
اراد السفر لملاقة الفقير فمنعوه ، وقالوا له امكث في مدرسة القشطيني
واشتغل بقراءة العلم ونشر الطريقة . لقد اصابوا في ذلك . اني لا ارضى ان
يترك عياله ويجيء الى هنا . وهو الآن متيقن ان القرب والبعد في عالم الباطن
سواء ، فليس لهذا التعب فائدة فليشتغل بالعلم والعمل واحياء ما بين العشائين
والطلوعين والتهجد . واذنت له في ختم الخواجگان وختم القرآن ان تيسر ،
ولم يؤذن له فيما طلبوه مني الآن لعله يتيسر في وقته . ومن خصوص اجوبة
الاحباب المخلصين لا تكتب بخطي وبعضها لا تكتب اصلا ، لاتظنوا بي السلو
والتناسي عنهم ، فقد كتبت لك قبل هذا اني احن اليهم حنين الطائر الى فرخه .

فالمرجو مسامحتهم والاكتفاء بالود القلبي والدعاء الغيبي وبما تيسر من
تحرير الجواب • ثم اوصي الاحبة عامة واياك خاصة باتباع السنة وترك
الحظوظ وسعة المشرب والصفح عن عثرات الاخوان ، والاعراض القلبي عن
زخارف الدنيا الفانية وترك الوجود وبذل المجهود والوفاء بالعهود والقناعة
بالموجود والسعي في تحصيل الشهود • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الثانية والستون

كتبها الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد والسيد عبدالغفور المشاهدي

بسم الله الرحمن الرحيم

من اذل العبيد الى سيديه عبدالغفور ومحمد الجديد • السلام ورحمة
الله الكريم المجيد •

وبعد فقد مضى برهة من الزمن لم اذكر كما بورقة ، فاحسبت ان اكتب
اليكما مع الخادم القديم والمخلص الصميم عبيدالله افندي وبعثته الى اهله
وامرته بالاشتغال بطلب العلم ليكمل ما بقي له من المادة ، ويقرأ تنمة ما جعله
العلماء جادة • وامر الارشاد مفوض اليكما كما في السابق فاتتما بالاختيار في
كثيره وقليله ، ودقيقه وجليله ، وله شغل آخر لا يزاحمكما في امركما •
وعليكما باتباع الشريعة الزهراء ، والسنة السنية الغراء ، والرفق والمداراة مع
الاخوان المسلمين ، وعدم الاعجاب بما يظهر منكما من التأثير ، والتبري من
الحول والقوة حتى في النقيير ، وكمال المجاملة ، وحسن المعاملة مع موسى
الجبوري • والسلام •

الرقعة الثالثة والستون

كتبها جوابا الى الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

اما بعد فقد تشرفنا بمطالعة المکتوب ، وترجينا لانجاز ما فيه من المطلوب ، فاما الاذن للاشتغال بالنفي والاثبات فهو موقوف على الوصول الى مقامه او اشارة احد من الحضرات ، واما التوجه والالتفات فعسى ان يكون في بعض الاوقات . والأدب الالهم في كتابة المکتوبات التصريح بما لا بد بيانه للمريد من الاحوال والادراكات قل او كثر والقليل هنا كثير . ولله در قائل هذا البيت اجاد فيما افاد :

قليل منك يكفيني ولكن

قليلك لا يقال له قليل

وطلب تبديل الذكر غير متعارف عند اهل الطريق . اياك ان تشتغل بما لم تؤمر به قياسا على اخيك واخي الشيخ علي فيفوت عنك فوائد لا تحصى ، فانه قد يكون ضررا والمريد لا يدري به . « عسى ان تحبوا شيئا وهو شر لكم » نص قاطع ، والحقير بمقتضى ادراكه ما ارى احوال قلبكم بعد مقتضية للنفي والاثبات وانتم ما كتبتم ادراككم فبقى الامر على ما هو عليه . والخروج عن ديدن اهل الطريق بمظنة عده من عداد الاخلاص امر يفهم بشاعته العوام فضلا عن الخواص . والسلام ختام .

الرقعة الرابعة والستون

كتبها الى الشيخ عبدالله الجلي في كويسنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بمزيد التحية والسلام ، وغاية العناية والاکرام ، محب هذا المسكين

المستهام ، الذي لاتزعزعه لومة اللوام ، وتسويل اللثام والطعام • وبعد فطالما
عذبنا بفراقكم ومللنا من شدة ترقب لقاءكم ، وتعللنا باطفاء لواعج الهجران
بتكرار ذكراكم ، الى ان اتفق توجه ناقل الرقيقة الى تلك الجهة ، فبادرنا
بتحريرها مبشرين لكم بتجديد العهود القديمة . ومزيد الالتفات الى هاتيك
الاخلاق الكريسة • فعليكم بشدة الاعتناء بالختم والتوجه وترويج الطريقة
العلية ، والانتظار في صبحي الجمعة والثلاثاء للانتظار الاكسيرية في الاستفاضة
القلبية ، فان المؤمن الكامل لايبالي الا برضا مولاه ، ولايرجو النجاة في كل
حال الا منه ، ولا يطمئن قلبه الا بذكره . ولا يصرف وقته الا بشكره • فبعد
انكشاف غبار الاكدار يحمد اهل الاستقامة ، ويشكر مساعي من لم يسمعوا
الملامة ، والمتصنع الجبار يعرض بنان الندامة ولا ينجبر كسره الى القيامة •
والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته بدء كل كلام وختامه •

الرقعة الخامسة والستون

كتبها الى السيد محمد اسعد افندي المعروف بابن النائب

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام الى من لديه روعي وفؤادي ، وثنائي على من لازالت تتوقد له
نيران ودادي ، بل ليس سوى تشرفي بحضوره في الدنيا مرادي • ادام الله
تعالى بقاءه وزاد على الاماثل نماءه •

وبعد فان تتفحصوا عما جرى على من طول ازمنة فراقكم وامتداد اوان
اشتياقكم ، فنحن بحمده تعالى على حسب مرامكم من جميع الجهات ، سوى
افتراق جنابكم ، فانه لمن اشد البليات ، ونرجو ان ترسلوا كيف ما اتفق كيفية
الحالات ، وتفرحوا مهما امكن قلوبنا بنقل المقالات • لازلتكم تقضى كما تحبون
مناكم ، وما اتفكتكم في ظل حماية مولاكم • والسلام ختام الكلام •

الرقعة السادسة والستون

كتبها جوابا الى الشيخ صالح العجلوني المعروف بابن ابي الفتح

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد الغريب الى المحب الأديب الحبيب النسيب الشيخ صالح ،
لازال بالنعيم محفوفاً ، ومن النقم بحرر الله مكشوفاً • سلام الله ورحمته
وبركاته •

اما بعد فقد ورد كتابكم ، وسرنا خطابكم ، فبحمده سبحانه وتعالى نحن
مع الاتباع والاصحاب الى تاريخ الكتاب في ارغد عيش وهناء ، وسلامة عن
الاكدار والاسواء ، وقد دعونا لكم بحسن التوفيق وبلوغ المرام ، كما هو
المأمول من جنابكم السعيد ويحسن الختام •

الرقعة السابعة والستون

كتبها الى السيد محمد الجندي المفتي بمعة النعمان بولاية حلب

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الفاني خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى محبه
في الله ومخلصه لوجه الله ، الحبيب النسيب والعالم الفاضل الارب ، جندي
زاده السيد محمد افندي المفتي بمعة النعمان ، لا زال من صروف الدهر
محفوظاً ، وبمأرب النشاطين محفوظاً • السلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

وبعد فقد ورد الينا كتابكم ، وفهمنا مافيه من لذيذ خطابكم ، فوجدناه
حاكياً عن سلامة الذات الشريفة ، وحاوياً على ما يستطاب من الاخلاص التام
وسائر المطالب المنيفة وتلذذنا من تلك العبارات ، وصار موجبا لمزيد الالتفات •

ولا يخفى لدى ارباب العناية ان ميل قلوب ارباب الباطن على قدر اتباع المرید للسنن السنية ، واجتنابه عن البدع الردية ، وترك الوجود بالكلية ، فان من الاصول المشتركة بين ائمة الطرق اجمعهم ، نهي الوجود وبذل المجهود . والقناعة بالموجود والوفاء بالعهود ونسيان ما سوي الله في مشاهدة المولى المعبود . واوصيكم بكل ذلك مع التشمير عن ساق الجد بحسب الطاقة للذكر الخفي والمواظبة على ما اجزناكم به من الاوراد فانها انجح دواء لازالة الامراض القلبية كما اطبق عليه جهابذة الكشف والوجدان . وان لاتنسوا هذا المسكين المستهام من دعاء التوفيق وحسن الختام .

الرقعة الثامنة والستون

كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الاقل من كل قليل ، الى جناب الوزير الجليل ، ذي الخلق الجميل . سلام ارق من التسليم الساري ، ودعاء اروق من التسليم الجاري .

اما بعد فقد وصل المرسوم السامي حاويا لفنون الأدب واصناف المحبة والخلوص ، ومشتملا على انواع التواضع الذي يرفع الله صاحبه كما هو المنصوص ، وعلى التماس الادعية المستطابة ، في ازمنة الاجابة ، من الفقير الادنى من النقيير ، فاخبر جنابكم بان الدعاء لسلطان الاسلام حفظه المهيمن العلام ، ثم للوزراء والكبار من الرجال والامراء بل القضاة والمفاتي من اهم الواجبات في ذمة الفقراء ، لان مصالح البلاد بهم منوطة وراحة العباد بصلاحهم واصلاحهم مربوطة ، ففي صلاحهم المصلحة العامة وفي العكس العكس . لكن القبول موقوف على صفاء سر الداعي وحسن استعداد المدعو له ، فاذا عارض دعاء الفقراء المساكين السهام الصائبة من ادعية المظلومين المضطرين ، فالغلبة

لدعاء المضطر ، اذ لاحجاب بينه وبين ربه ولو كان فاجرا او كافرا ، فضلا
عن مؤمن وصالح ، كما ورد ذلك في عدة احاديث • فبقدر مزيد الاعتناء منكم
بالشريعة المطهرة الغراء ، والميل الى جبر خواطر الرعايا الفقراء ، تصيرون
مظاهر الادعية المستطابة ، في مظان الاجابة • ولا زلتهم مؤيدين بامداد السادات
الكرام ، و متمسكين بسنن سيد الانام ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله
وصحبه الصلاة والسلام • والحمد لله رب العالمين في كل بدء وختام •

وان اردت المنظورية التامة من ارباب القلوب ، فلا تصنع الى كلمات اهل
العناد ، فان من كلماتهم القدسية « من علامة اعراض الله تعالى عن العبد
وقيعته في عرض اوليائه » ، وكل من يصغي اليهم فهو منهم ، بل يجب عليك
ردع ارباب الانكار ومنع المفترين على اهل الفقر والانكسار •

الرقعة التاسعة والستون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل خالد الشهرزوري الجافي ، الى خادمه مروج الطريقة
بالبیان الصافي ، اعني الرفيق الشفيق عبيدالله افندي امده الله تعالى بالامداد
الخاص ، وأيده بمزيد التقوى والاخلاص •

اما بعد فانا قد تشرفنا بمطالعة مكتوبكم المهيج للاشواق والمذكر عن ايام
التلاق ، فمع وفور رسلكم تترى ، وتذكر الفقراء بالمكاتيب مرة بعد اخرى ،
ما اخبرتم الفقير عن احوالكم ولو في مرائي استعدادات الطلاب ، ولا افصحتم
عن كيفية احوال امثال عمر افندي من الاحباب ، وان لم نر له مثيلا في هذا
الباب ، فان مكاتيبكم ما اتتنا من زمان ، وترك المحاورة قد يفضى الى الاعراض
والنسيان • واهم الامور عند ارباب القلوب الاستقامة ، وابعد الاشياء لدى

خلص الاحباب التهاون والسامة • اما الفقير فهم ليسوا عنده على بال مع قوة
الاشتغال وغاية البعد قلبا عن اشغال ارباب المقال • ثم المأمول تذكّار داعيكم
في مظان الاستجابة بالدعوات المرجوة الاجابة لحسن الختام ، والتوفيق لاهياء
سنة سيد الانام ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله وصحبه الصلاة والسلام •

الرقعة السبعون

كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد

حبيبي الملا محمد الجديد ، وفقه الله تعالى على سلوك هذا الطريق
السديد ، وعلمه المماشة مع القريب والبعيد •
اما بعد فقد اذنت في زواج سيدي عبدالغفور وامرته بالتوسط بل
بالتقليل في اسباب العرس ، فان عمل به فاعلمني عما يصرف ان صار فتوح
فيه هنالك • والا فانا اقضي عنه ان شاء الله تعالى كثير ويسير ذلك • الملا محمد
الموصلي من خالص الاحباب وفيما اعتقده انه لا يظهر منه سؤال ولا جواب •
والبيت محول الى اختيار الخادم النائب اعني اخي وحبيبي اسعد افندي ابن
النائب • وان اردتم تفصيلاً عن احوال الفقير فارجعوا اليه فعنده الخبر
اليقين •

واترك التأكيد عليّ في تحرير اجوبة المكاتيب ، فان الكتاب المقربين لدي
لا يوجد منهم احد • والفقير ليس بحمدالله على ما تعهدونه من كثرة مجالسة
الناس ومجاوبة اهل التصلف • وقد ورد «انا واتقياء امتي براء من التكلف»،
والاشتغال بمكاتبة الناس يضيع مني خيرا كثيرا ، فمن يحبني فليدع لي بحسن
الخاتمة وتوفيق اتباع السنة وانا ادعو له بذلك ، ولا يحتاج الى كثرة المكاتبة •
ولا يترتب عليه شيء الا برودة خاطر والمعاينة • نعم ان اتفق امر مهم او خبر
يسر القلب ، فليكتب من غير انتظار لئلا يشوش علي • وسيدي عبدالرحمن
افندي الروزبهاني ان رضي بالعود مع العيال في داري فليقعد فيها ، وان

تحاشى عنها حياء كما هو دأبه فالحوا عليه عن لساني انت وابن النائب وان لم يرتضه في نفس الأمر فهو مختار ، والأمر الى من فوضته اليه .

واسلم على محمد بن سليمان^(١) شرط ان لا يرى للناس منامات كثيرة .
والسلام ختام .

الرقعة الحادية والسبعون

كتبها الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على سيدي عبدالغفور و محمد الجديد . ان حامل الورقة رجل غريب عن اهله في اليمن يريد الرجوع اليهم عن طريق البصرة فعليكم بمساعدته وتحرير التوصية له لمن يلزم . ثم اخبركم من طرف محمد سعيد السويدي بانه عجزني واعجز خلفائي والمريدين من كثرة ما كتب اليهم من الوسوس والشكاية الى الناس عن يد الخلفاء رعاية اتقياده لعبدالغفور ، وافهموه بان لايراجعني بكتاب وخطاب ولا يحرر من عنده شيء ، فضلاً عن ان يوسط غير المريدين في الترجي والالاحاح بواسطة الغير . فالان اخبركم تكراراً بانه مفوض الى عبدالغفور اجازةً وقبولاً وغير ذلك ، وانا لا احب عبدالغفور الا لاجل نسبه الكريم ، على علمي بكونه مغفلاً فلا اسمع شكاية احد فيه . والسلام ختام الكلام .

واذن محمد سعيد مشروط بارضاء خليفتي عبدالغفور وامثاله له كما كتبه قبل هذا اليه بخطي ، والحاصل انه انما أذن بسبب تزوجك لئلا تنقطع انت عن ملازمة التكية وتستعين به على مداومة قراءة الختم الشريف الخواجگاني ، ولم اجعله مصدراً للارشاد وشيخاً مستقلاً حتى يتباهى بمكتوبي في الجانبين الغربي والشرقي ويقول فلان جعلني خليفة له ، لكن

(١) يقصد به صاحب كتاب (الحديقة الندية) .

عبدالغفور وغيره حسدونني ويأخذ مكاتيب من الناس في ذم خلفائي بانهم
حساد وذووا نفوس امارة و يرسلها الي . اذنه محول الى السيد عبدالغفور ،
فوضته اليه ، فوضته اليه ، فان رده فهو ردي ، وان قبله فله الفضل عليه ،
فلا يرى شيخه الا عبدالغفور ، و لا يراجعني في شيء اصلاً . وان لم يرض
بمشيخة عبدالغفور فلا اذن له ولا يلومن الا نفسه . هذا مع علمي بقصور
عبدالغفور وقلة فهمه . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الثانية والسبعون

كتبها جوابا الى الشيخ اسماعيل الاناراني في دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل ، الاقل من كل قليل ، الى جناب الشيخ اسماعيل .
لازال موفقا للمحامد والخصال الكرائم ، وملجأ لاصحاب الذنوب والجرائم ،
آمين .

وبعد فقد ورد كتابكم الشريف ، وخطابكم المنيف ، متضمناً للترجي
والشفاعة ، والعفو عما صدر من محمد الكركوكي من الاساءة والشناعة .
ولا يخفى عليكم ان هذا المسكين على حسب المقدور يحب المعاملة مع احبابه
 واصحابه بما هو ديدنه الدفع بالتي هي احسن ، الا ان مساوىء اخلاق بعض
الناس تلجىء الحليم الى التهور ، وتحمله على مالميس في التصور ، بحيث
يجب عليه شرعاً هجره وفراقه ، اذ حسن المعاملة معه يخرج عن حيز القدرة
والطاقة . وبالجمله فتكدر خاطري على المومى اليه بلغ مبلغا لو لم يتوسل بكم
لكان العفو عنه اصعب من خراط القتاد ، لما ظهر منه من المساوىء والفساد .
لكن اجر كظم الغيظ عند الله عظيم ، وانتم تصديتم لعفو جرائمه ، ولاجل
عين تكرم الف عين . فسامحته بشروط كتبها في جوابه ، وطويت الكشح عن
مؤاخذته رجاء فضل اؤمله يوم الحساب . والسلام .

الرقعة الثالثة والسبعون

كتبها جواباً الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والملا محمد الجديد

اسلم على سيدي عبدالغفور والملا محمد الجديد ، لازالا قائمين بافاضة
الانوار الى امد بعيد . فما حررتموه من نصرة المسلمين على الروافض افاد
في العين قرّة وفي الفؤاد مسرة ، وازال ما ارجفه قبل وروده بعض المتعنتين .
فالحمد لله على نصرة المؤمنين وقمع مادة فساد المبتدعين .

وما كتبتم من انهدام الحائط الغربي من الدار وانه لم يتضرر من اهل
بيت حبيبي عبدالرحمن افندي الروزبهاني احد من الصغار والكبار ، وان
المخلصين القديمين الحاجين محمود ومحمد ابتداء في تجديده وتشبيده احسن
مما كان ، صار كل ذلك معلوماً لدينا وحمدنا الله تعالى مزيد حمد على عدم
ضرر اهل بيت سيدي عبدالرحمن افندي . . . ومن خصوص مصارف التعبير
وجدت كلامكم فيه مضطرباً فحرروا لنا كيفيتها ، وانها ممن كانت حتى اكون
على بصيرة في الحوالة لصاحبها . ومن جهة استكتاب الكتاب من مخلصي
القديم الملا خطاب ، فرح خاطر وطاب . والاهم من ذلك كله التمسك بالسنة
والكتاب ، وبذل الجهد في العلوم الدينية والعمل بها مع اخلاص النية ،
وامتثال ما سبق تحريره اليكم من النصائح والدعاء للمخلص والمنكر بالعمو
والعافية والحفظ والحماية وتوفيق الطاعات وترك المخالفات وعدم الارتباك
بشبكة حب الدنيا والتزهد عن الحطام والتباعد عن اكل الحرام والوفاء على
الايمان الكامل . والسلام .

(حاشية) : سيدي ومنظوري مولانا الحاج محمد اسعد افندي المفتي
الحيدري لازال يترقى ما يعيش ويبقى . نسلم عليه وعلى ابن عمه عبدالله
افندي والحاج ميران وسائر من ينتمي اليهم . والملا عبدالغني ابن جميل لازال
مورداً للجمال مصوناً عن نقص الحلال ، نسلم عليه . وجناب الوزير الفخيم

والدستور المكرم ابادالله بوجوده اعداء الملة واحيا به الدين المبين ، وان اندرج في عموم من تدعو لهم من الولاة المروجين للسنة القامعين للبدعة ، لكن لا تنساه ان شاء الله الرحمن من الدعاء الخاص والاستمداد للتوفيق والنصرة بالاخلاص . ونخصه بالسلام السليم من شوب الاغراض الدينية والدنيوية والدعاء بالتوفيق للعدل والسداد وترويج السنة السنية النبوية فلا زال للحق ناصراً وعلى اعداء الدين والدولة قاهراً ، آمين . وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين .

الرفعة الرابعة والسبعون

كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عمر المجتهد الدمشقي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى ، وعلى اخينا الشيخ عمر السلام والرحمة من الكريم المنعم .

وبعد فقد احييتم داعيكم بارسال الكتاب وبالخطاب المستطاب من ذلك الجنب ، جزاكم الله خيرا ، ووقاكم في الدارين ضيرا . وشكوتكم من قلة الحضور ، وكثرة الخطور . بحمد الله احوالكم موجبة للشكر لانكم ما اتفق لكم سلوك طريق القوم ، وهذا الامر خطير لا يوصل اليه الا بعد ركوب المشاق والاختار ، بل وترك المألوفات والاحبة والديار ، لكنني ارجو من الرب الكريم ان يعامل جنابكم بالفضل ، ويقرب اليكم ما ترغبون من حيث لا تحتسبون . والسلام ختام .

الرقعة الخامسة والسبعون

كتبها من دمشق جواباً الى خليفته في بغداد

السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من الفقير المهجور ، الى سيده وقبلته عبدالغفور . ومن المسكين المرمي
بسهام الفراق الشديد ، الى سيده وقدوته محمد الجديد . كان الله لهما عوضاً
عن كل طارف وتليد آمين .

اما بعد فقد وصل مكتوبكم مخبراً عن قيام قرّة عيني بهاء الدين وتوجههم
الى هذا الطرف ، وفيه تفصيل واف بكيفية سفرهم ، ومن قام بخدمتهم ، ومن
سبق غيره فيها ومن ساعدهم اكثر ، جزاهم الله عني خير الجزاء في الدنيا
والآخرة ، فقد وقع عندنا موقع القبول ، مع ان حاصل الدنيا لا يساوي جناح
البعوضة كما ورد عن الرسول . لكن الى ساعة تاريخه وهو يوم الخميس
السابع عشر من شهر ربيع الاول سنة ١٢٣٨ ما جاءنا خبر من طرفهم ،
واستعدادهم لله الحمد والمنة تام ، وفي كل بلدة يشيعهم العسكر ويركب معهم
اكابر ذلك البلد الى المأمن . وان تسألوا عنا فنحن بحمد الله سالمون ، والطريقة
العلية في غاية الرواج والابتهاج ، لكن ميل الفقير الى الانزواء اكثر مما كنتم
تعهدونه ، ويتكدر خاطري باجتماع الناس واراها اضاعة للوقت . حتى الى
الآن مع كثرة التماس الاحباب ما شرعت في الدرس فضلاً عن الطريقة ، لكن
مخلصنا الشيخ احمد الخطيب مشغول بالتوجه والرغبة عليه زائدة ، وبسبب
عزلي عن الاجتماع ارسلت من عندي من المريدين كلاً الى مكانه : الملا
ابراهيم الى الجزيرة ، والسيد اسماعيل البرزنجي الى شهرزور ، وأخي الشيخ
محمود صاحب الى محلي في السليمانية وعبيدالله افندي الحيدري الى بغداد ،
ومحمد المجذوب الى كركوك ، والسيد طه الشمديناني الى وان ، وهكذا

جميع من عندنا من الخلفاء • وعليكم بحسن حماية كتبنا والاحتياط في ارسالها
الينا • وعليكم بحسن المعاملة مع موسى الجبوري فان محبتي له غير خفية
عليكم • والسلام عليكم •

الرقعة السادسة والسبعون

كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين ، الى اخي الملا محمد الجديد سلمه الله تعالى •

كتاب التصريح عند عيسى بن المرحوم موسى المندلاوي ، وشرح المطالع
عارية عند المرحوم الملا عبدالعزيز الكردي في السليمانية • ترسل خبراً الى الملا
عبدالرحمن يأخذه من اخيه الملا علي ويبعثه اليك وترسلهما مع الكتاب الصغير
(في الشهور والايام) الذي انت اخذته من بين الكتب او ضاع ، وتكتب صورة
المكتوب الآتي اليكم سابقاً من خصوص النصائح الى الشيخ محمود اخي
والى كل من الملا عبدالله وهداية الله الى اربيل وترده للملا محمد سعيد
السويدي • ومن خالف في شيء مما فيه تخبرني لأعامله بما يتأدب به • علامات
آخر الدنيا متعاضدة فلا تغرنكم الحياة المستعارة والاغترار بامنيات النفس
الامارة ، وترسل الي الخبر باي واسطة كانت • ارسل الملا مصطفى بن زينية
كتاب الاصابة • هل هو بالثمن حتى آمر له ، أو بالعارية لأعلم ذلك ، فانك ما
اخبرتني فيه بشيء • ونسخة حاشية السيوطي بخط مؤلفها التي اعطيت الى
عبدالفتاح كي يكتب لي منها نسخة خاصة لكن بشرط أن لا تكون الا بخط الملا
خطاب ولو طلب زيادة في الاجرة فلا بأس بذلك • والسلام عليكم وعلى سائر
الاحباب عموماً واخي محمود خصوصاً ورحمة الله وبركاته •

الرقعة السابعة والسبعون

كتبها الى شيخ الاسلام مكي زاده مصطفى افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

حمداً لمن من على كثير من العبداء السعداء لقربهم المعنوي بحسب بعض حاله ، وخيب اناساً من محيط فيضه ونواله ، حتى لم يبالوا بياهر حاله ولم يتذكروا بحكمه وامثاله • وصلاة وسلاماً على الخليفة الاعظم ، والكنز المطلسم ، مظهر جماله وجلاله ، الذي كفى عبرة لمن اعتبر بشقاوة عتبه وعتيبة وسعادة صهييه وبلاله •

اما بعد فقد وصلت كتابتكم المبينة عن الاخلاص التام وحسن الاعتقاد المطوية على آيات المحبة والوداد ، وعلى اهداء النسخة النفيسة من القاموس المحيط لان التهادي تورث التواد • وكان الطريق اما الرد واما القبول مع اتحاف احسن منها • ولما كان في الرد مظنة كسر الخاطر ، قبلناها والقبول عندنا من النوادر ، فخالفنا عادتنا رعاية لحالكم ، وجبراً وتفريحاً لبالكم ، وحينناكم ببعض الادعية الفاخرة ، وهي احسن منها عند ارباب الدنيا فضلاً عن اهل الآخرة • واظهار الشوق الى خدمة الفقراء وانجذاب خاطر اليهم مع الانهماك في زخارف الدنيا ، ادل دليل على حسن الاستمداد ، واوقع عندنا من اهداء الهدايا واجلب بحسن النظر والامداد ، اذ التذكر في اسباب الغفلة لا يلقي الا ببعض الافراد • زادكم الله اقبالاً اليه وبلغكم الامنية ، ووقاكم بالاعراض عن تلك الزخارف الدنية ، واعانكم على اماتة البدع الردية ، واحياء السنن السنية ، على صاحبها افضل الصلاة واكمل التحية • ولله در من قال واجاد في المقال :

هب الدنيا تساق اليك طرا
أليس مصير ذاك الى انتقال
وما دنياك الا مثل فيء
أظلك ثم آذن بالزوال

من الله علينا وعليكم باراءة حقيقتها كما اراها عباده الصالحين ، ونبهنا
واياكم قبل زلة القدم حين لاينفع الندم ، من ندامة الغافلين • والحمد لله رب
العالمين •

الرقعة الثامنة والسبعون

كتبها جوابا الى تلميذه السيد محمود شهاب الدين الألوسي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على مزيد الاخلاص ، المشعرة بكمال
المودة والاختصاص • وفقكم الله تعالى لاتباع حبيبه خاتم المرسلين ، وثبتكم
على سيرة السلف الصالحين • واياكم والاغترار بهذه الجيفة الدنيوية والفرار
الفرار عن البدع القبيحة الردية •

واوصيكم بترك الانهماك في اللذائذ ، والتمسك التام بالطريقة والشريعة
والعض عليهما بالنواجذ ، وان تذكروا هذا العبد المسكين المستهام بدعاء حسن
الختام • والسلام عليكم في البدء والختام •

الرقعة التاسعة والسبعون

كتبها الى الشيخ محمد صالح امام الشافعية في الحرم الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فاسأل الله عم افضاله ونواله ، وتقديس جلاله وجماله ، ان نذكر
في هاتيك الحضرة العلية لدى الاخوة المسلمين عموماً ولدى سيدي الشيخ
محمد صالح خصوصاً لكي نفوز بسعادة الالتفات من سكان ذلك المقام ،

ويذكرنا السيد المرقوم اطلال الله بقاءه احيانا بدعاء حسن الختام • طوبى لكم
ما أوفر حظكم بدوام الاقامة هناك • ياليتني كنت معكم فأفوز فوزا عظيما •

هنيئا لأرباب النعيم نعيمهم
وللعاشق المسكين ما يتجرع

ونياية عن وجود من هو سيد كل فضل وجود بارسال سجادة لعلكم
تشرفونها بوطء قدميكم ، فيا لها من سعادة • والسلام عليكم ورحمة الله
وبركاته •

الرقعة الثمانون

كتبها الى السيد محمود الكيلاني نقيب اشراف بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم غب دعوات فائقة ، واهدي تحايا التسليمات بعد الابتهالات من
الله بجنابكم لائقة ، راجيا من الله فلاحكم في الدارين ، وطالبا منه صلاحكم
في النشاطين امثالا لأمركم ، وتطيبيا لقلبيكم بطلب الدعاء • اولا فالفقير ماله
لهذا استحقاق واجترأ ، لانه مغمور بالذنوب ومعترف بالعيوب • اسأل الله
لي ولكم العفو والعافية في الدنيا والآخرة وارجو منكم ان تذكرونا في مظان
الاستجابة بحسن الخاتمة وطلب الاستقامة على اتباع سيد المرسلين والاقتداء
بهدي السلف الصالحين ، واقتفاء السنة السنية واجتناب البدع الردية ، فدعاء
الاخوان الصالحين في ظهر الغيب أرجى للإجابة واقرب للإصابة • اراني الله
تعالى واياكم حقيقة الدنيا كما اراها عبادة المتقين ، وحشروني واياكم في زمرة
عباده المقربين ، وما ذلك على الله بعزير • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته
اولا وآخر ، وايدكم بروحانية اوليائه باطنا وظاهرا • وآخر دعوانا ان الحمد
لله رب العالمين •

الرقعة الحادية والثمانون

كتبها جوابا الى الملا يحيى المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على نعمائه ، والصلاة والسلام على قدوة انبيائه محمد الذي ما
أودى نبي مثل ايدائه ، وعلى آله وصحبه وازواجه واحبائه .

وبعد فقد شرفتنا رقيمة كريمة من جناب سيدي وسندي مروج طريقة
الفقراء ، العلامة التحرير الملا يحيى جزاه الله عنا خير الجزاء ، فوجدناها
مشحونة بكمال الاخلاص والاشتياق ، ومسلوة بمحامد الخصال ومكارم
الاخلاق ، ووصل معها جواب مكتوب الشيخ معروف ، عومل بحسن الختام
من الكريم الرؤوف ، فوجدناه مسكتاً له بالادلة والوجدان ، ومنفحماً على
مسلك العلماء واهل العرفان ، فبعثناه اليه مع والينا لعله ينتفع به وما اراه .

واوصيكم وصية تامة يبذل المجهود على قدر المقدور في ترويج هذه
الطريقة العلية المندرسية من قديم الزمان ، وترغيب المسلمين فيها بالدلائل
والبرهان ، فقد بلغ الى درجة اليقين ، ان المقبولية عند سادات الطريقة تكون
على مقدار الجهد في احياء رسوم الدين وتقوية المريدين ، وسمعنا ان اكثر
قرى عمادية المحمية كانت بها مساجد معمورة بالجماعة والاذكار والآن اما
تعطلت واما خربت ، فما يتردد اليها من المصلين ديار . فان امرتم ولو على لسان
هذا المسكين ان يجتهد مخلصنا زير پاشا كان الله له في تجديد رسومها يكون
لكم اجر عظيم ، فقد ورد في حديث رواه ابو هريرة رضي الله تعالى عنه «من
تمسك بسنتي عند فساد امتي فله اجر مائة شهيد» . وادعو لاولادكم عموماً
وحبيبي الملا محمد امين خصوصاً كتبه الله في زمرة السعداء وحشره تحت لواء
الانبياء والاولياء يوم اللقاء ، وعليكم بالثابرة على شغل الطريقة العلية فانها

انجح دواء لمداءاة الامراض القلبية ولا ينبؤك مثل خير • والسلام عليكم
ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الثانية والثمانون

كتبها جوابا الى السيد طه الحكاري في شمدينان

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليكم السلام ورحمة ربنا الكريم المنعم ، وخصكم بعرفانه ومن عليكم
باحسانه انه هو الرؤف الرحيم •

وبعد فقد تشرفت بوصول مكتوبكم وابتهلت الى ربي لنجاح مطلوبكم،
وارجو منه المن والقبول ، والتفضل بحصول المسؤل ، ومن شفقتكم ايضا
هذا هو المأمول • واصحابي يأملون فلاحكم عموماً وخصوصاً سيدي السيد
عبدالقادر البرزنجي والحاج موسى ، يرجون من ذلك الجنب الامداد بدعاء
سلامة الايمان ، فانكم اهل الترحم والاحسان • وانا ارجو منكم ومن اخينا
الفقيه عبدالقادر طلب التوفيق لهذا المسكين الغريب ، والمجرم الكئيب ، وان
يشغلني واياكم في رضاه ، ويصرفني عما سواه ، وان لا يصدني بالمتاع القليل
المحتقر عما لا عين رأت ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر •

الرقعة الثالثة والثمانون

كتبها من بغداد الى خليفته الشيخ احمد الخطيب الاربيلي

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام تام بمزيد المحبة والاكرام ، على الاخ في الله مخلص الطريقة بلا
اشتباه الملا احمد افندي النقشبندي الشافعي سلمه الله تعالى • ان سألتكم عنا
فنحن بحمده سبحانه وتعالى في صحة وعافية ، ونعم من الله وافية •

نسأل الله لنا ولكم دوام الاستقامة • فعليكم بالسعي الحثيث في أسبابها
فهي خير من ألف كرامة • واوصيكم بالاشتغال بأحياء السنن السننية وقمع
البدع الردية ، ونشر العلوم بالإخلاص ، والتمسك بأداب ساداتنا الخواص ،
ونهي الوجود وبذل الموجود والصبر على المفقود ، والتبتل الى الملك المعبود ،
وتذكر هذا المسكين بالدعوات الخيرية على الدوام ، والسلام في البدء والختام •

الرقعة الرابعة والثمانون

كتبها جوابا الى السيد خليل السمين

نقيب اشراف طرابلس الشام

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله ، وسلام على رسول الله ، وعلى آله ومن والاه •
وبعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على مزيد الاخلاص ، المشعة بكمال
المودة والاختصاص • وفقكم الله تعالى الى اتباع حبيبه خاتم النبيين ، وعلى
سيرة السلف الصالحين • واياكم والاعتزاز بهذه الجيفة الدنية ، واوصيكم
بالفرار عن البدع الردية وترك الانهماك في اللذائذ والتمسك التام بالطريقة
والشريعة والعرض عليهما بالنواجذ ، وان تذكروا هذا المسكين المستهام بدعاء
حسن الختام • والسلام عليكم في البدء والختام •

الرقعة الخامسة والثمانون

كتبها الى السيد حسن تقي الدين الحصني مفتي دمشق ونقيب اشرافها

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام على الاخ الرفيق والمحب الشفيق والخذن الصديق ، اعني السيد
حسن افندي تقي الدين أدام الله اقباله ولازال تقضى آماله •

وبعد فقد كنا من وفور الاشتياق الى جنابكم مترصدين الوسيلة للتذكار ، وطال ما كنا نأمله منكم في الأسفار ، فبينما نحن مترقبون لذلك اذ جاء اخونا السيد عبدالرزاق القطب وعاد الى طرفكم فبادرنا الى ارسال الالوكة معه ، وبحمد الله قد شاهدنا بدر مجدكم يلوح ومن تلقاء خيالكم نسيم البهجة يفوح ، ونرجو ان تفرحونا بارسال حالاتكم ولا تنسونا بملاحقة مقالاتكم ، وتسرونا بالمداومة على اذكاركم التي اجزناكم بها وهي الدواء الناجع لكل مرض قلبي . والسلام عليكم .

الرقعة السادسة والثمانون

كتبها من القدس الى السيد محمد امين الشهير بابن عابدين

بسم الله الرحمن الرحيم

ارسل من التحايا اعرفها ، ومن الثنايا الطفها ، الى من ما برحت بزال وصاله ظلماً ، وبرشحات جماله عطشان ، اعني به السيد السند والجبر المستند مولانا محمد امين عابدين ، لازال في كنف الحق محمياً ، وفي الطريق المستقيم مهدياً .

وبعد فلما طال لملاقاتكم اشتياقنا وزاد بحرارة الود احتراقنا ، ولم يتفق الى الان بستان اشتياقكم لقاءنا . فحين ما اتفق عزيمة الشيخ اسماعيل الاناراني الى ذلك الصوب الشريف والمقصد المنيف ، بادرنا الى اظهار محبتنا والدعاء لجنابكم في المقامات المباركة بان ينفع بمؤلفاتكم العالم الاسلامي ، فلو كنتم تسألون عن كيفية احوالنا او كمية بلبالنا ، ما كنا نشكو الا من حرقة بالنا من نأي من لا راحة بدونه لحالنا . والمرجو منه تعالى ان لا تكونوا ايضاً كذلك ، ولا تمهلوا في ارسال الاحوال وابراز الامال ، فانا لن نألو جهداً فيها بعون الله الملك المتعال . والسلام عليكم وقلبي وروحي لديكم .

الرقعة السابعة والثمانون

كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عبدالرحمن الكزبري

بسم الله الرحمن الرحيم

من الحقير الفقير ، الى سيدي الكريم ابن الكريم ، عامله الله بلطفه
العميم .

تشرفنا بالوكتكم الكريمة ، واطلعنا على وفور محبتكم المستديمة ،
جزاكم الله خيرا وافاض عليكم من وابل فضله وظله ، وجعلكم من الذين
يظللهم يوم القيامة في ظله . واسلم على اخي وحبيبي المحقق المفضل الشيخ
عبدالرحمن الطيبي ومخلصنا الصميم الملا احمد الطرابلسي الاروادي ، ونرجو
منكم ان تذكرونا بصالح الدعوات ، ونحن مانقصر ان شاء الله الرحمن .
وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الثامنة والثمانون

كتبها الى الملا محمد امين السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

اما بعد فاسلم على السادة الكرام السويديين عموما واخص منهم سيدي
العالم الفاضل الملا محمد امين لازال على جادة سيد المرسلين صلى الله عليه
وعلى آله وصحبه اجمعين . ثم البادي لتحريره طول مدة الفراق ، وهيجان
لواعج الود والاشتياق ، ثم الاستخبار عن ذلك الخل الوفي وكيفية مزاجه
في هذه الازمنة التي مضت مع انقطاع الاخبار ، وعدم الاطلاع عن احوال تلك
الديار ، بسبب المتاعب في الاسفار . والفقير بحمد الله لانشكو سوى الم
البعاد الممزوج بالهيام .

اكثروا من الجد مهما امكن في امور الدين ، والسعي على قدر الطاقة في
اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمين • والسلام ، في البدء والختام •

الرقعة التاسعة والثمانون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على الأخ في الله والمحب لوجه الله ، المنظور بعين عناية الحضرات
النقشبندية ، مولانا عبيدالله لازال محفوفاً بالمنن الرحمانية ، ومكنوفاً
بالامدادات الروحانية •

وبعد فقد طالعنا رسالتكم الحاوية لانواع اللواعج والاشتياق ، المنبئة
عن التألم بالم الفراق • حقاً وكفى بالله شهيداً قرت عيون الاحبة بسواد
سطورها ، وامتلات قلوب المشتاقين من لذة سرورها • نرجو الله لنا ولكم
الاستقامة ، والفوز بسعادات الدنيا ودرجات القيامة، انه معطي المسؤول ومانح
كل مأمول • وعليكم وان قلت فائدتكم بالنسبة الى اخوانكم بالمواظبة على ما
امرتهم به ، فان مالا يدرك كله لا يترك جله • وقد اخبرتكم اولاً بقلّة الفائدة ،
لكن القليل من هذه النسبة الشريفة كثير، والقطرة منها فوز كبير، نرجو منكم
الامداد بدعائكم ، ومن الله جل جلاله طول بقائكم وسعادة لقاءكم • والسلام
عليكم •

الرقعة التسعون

كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

احلف يميناً بكمال ربي الرحيم ، وانه قسم لو تعملون عظيم ، ان لانجاة

بشيء الا بالقلب السليم ، وهذا امر منصوص بنص القرآن الكريم • فاوصيكم
يا سيدي بتقوى الله وطاعته ، واجتناب ما نهى عنه برحمته ، وترك التعلق
بالمال والاولاد ، وادخار الاعمال الصالحة ليوم المعاد ، وبسائر ما كتب في الاجازة
فوالله تعالى شأنه يصير المال والاولاد هباء منثورا ، وسوف تعلم كأن لم تكن
الدنيا شيئا مذكورا • وبلغني من الملا عبدالله الهراتي ما قرت منه العيون ،
وانبسط منه القلب المحزون • وكذلك ارجو من الله الزيادة اذ من استوى
يوماه فهو مغبون ، فانا لله وانا اليه راجعون •

واسلم على الاخ الارشد ابن عمكم عبدالله افندي الممجد ضاعفه الله
اخلاصا وزاده بهما اختصاصا ، والاخ العزيز ابن الافندي الملا صبغة الله ، وعلى
جميع الاحباء والاخلة والمنتسبين الاجلة ، خصوصا الممتاز بين المخلصين عمر
افندي كان الله له ، والمدعي التفوق على جميع المنسوين حبيب آغا جعله
الله حبيب احبائه بحرمة محمد خاتم انبيائه منتظرا الدعاء بحسن الختام •
والسلام عليكم والاكرام •

الرقعة الحادية والتسعون

كتبها جوابا الى الملا محمد امين السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد المسكين والفقير المستكين خالد الى خله وسيده محمد الامين ،
الفاضل المحقق المتين والكافل المدقق الرزين • السلام الاغلى من الدر الثمين،
والتحية التي تضحك في رياض الصدق واليقين ، على الحوحم والغنبر
والياسمين •

اما بعد ، فقد شرفتنا رقعتكم السامية القدر المحتوية على العتاب على

قلة ادبي ونسيان التفتيش عن كتاب (الادب المفرد) وتحصيله لذلك الاديب
المفرد القائم مقام الجمع ، واني ماتلقيت امركم بالطاعة والسمع . كلا اني
مانسيت ميعاد ذلك الخل الوفي الشقيق ، كيف واني احن الى هاتيك الربوع
حنيني الى جزوى والعقيق ، بل قد يجري على لساني في خلال المقال من غير
احتفال من فرط بلبال البال هذان البيتان :

الا هل الى اكتاف زوراء عمران
معاهدها قبل الممات معاد

بلاد سكنناها وكنا بحقها
اذ الناس ناس والبلاد بلاد

لكن مهام طلبي للكتاب المذكور ماصارت بهدف النجاح مقرونة ،
وما وجدت له اثرا عند احد والامور باوقاتها مرهونة ، وان شاء الله الكريم
الوهاب ، اذا وجدت ذلك الكتاب ، لا اتساهل فيه ولو بالاستكتاب .
والسلام عليكم في البدء والختام .

(حاشية) الجد مهما امكن في امور الدين ، والسعي على قدر المقدور
في اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمين . والسلام ختام . (انتهى) .

★ ★ ★

الاجازات التي منحها مولانا خالد النقشبندی

الاجازة الاولى

اجازته للعلامة محمد بن عابدين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي رفع منار العلم في كل مصر وعصر ، واقام اهله ظاهرين على الحق مؤيدين بالفتح والنصر • والصلاة والسلام على سيدنا محمد المنزل عليه سورة الفتح والنصر ، وعلى آله وصحبه صلاة وسلاما لا يحويهما عد ولاحد ولا حصر ماروى محدث حديثا مرفوعا فازاح عن رواته وصمة الحصر •

(اما بعد) فالعلوم شتى وغورها بعيد ، والسعيد كل السعيد من طاب له موردها العذب الفريد ، واجلها علوم الشريعة التفسير والفقه والحديث ، كما اجمع عليه من العلماء القديم والحديث ، اذ بها نجاتنا في الدنيا والآخرة ، وهي ضياء قلوبنا ومنتنا الفاخرة • والتفسير والفقه لايمان الا برواية الحديث النبوي ، لانه مفصل لمجملهما وموضح لمشكلهما ومقيد لمطلقهما فلا يتم الخوض فيهما الا بذلك الدر المعنوي • ولم تزل اكابر العلماء يبذلون المهج الحجج بعد الحجج ويقتحمون النهج او خوض اللجج لاقتناص شوارد ذلك البلج ، ولتصفية مذهب منه وما درج ، حتى اصبحت السنة المحمدية بيضاء نقية ، خالصة سائغة للشاربين طيبة بهية ، ولم تزل خيار الناس من الاوائل والاواخر ، يتبركون بسلسلة حديث النبي الفاخر ، ويزاحمون بالركب لاهل المحابر •

ولما كان الامر هكذا طلب منا نور السلالة الهاشمية ومصباح السلسلة الفاطمية ، الرفيع العماد الشامخ الاوتاد ، غطريف الجحافل وبهجة المحافل ، صاحب المجد الاثيل ، محمود السيادة الهمام الجليل ، صاحب التأليف العديدة الفريدة والتصانيف المفيدة ، لو لم يكن منها الا رد المحتار ومنحة الخالق ونسمات الاسحار التي عم نفعها الاقطار ، وجاءت اوفى كتب الفقه نفعاً واحصاها فرعاً ، وعرف الكل فضل منشئها وعلو همته وتمنى معاصروه الفوز بخدمته الا وهو العلم كنار على علم ، لا يمتري في سؤدده اثنان ، وما لمدعي الخلف يدان ، عزيز مصره وفريد عصره ، علامة المعقول والمنقول ، المستخرج بغواص فكره ما يعجز عنه الفحول ، غرة الزمان وبهجة العرفان ، المصباح المنير والكوكب الشهير والروض النضير ، السيد السند بلا نكير ، السيد محمد امين ابن المرحوم السيد عمر عابدين ، لابرح رفيع العماد محفوظاً من كل مايشين (اجازة) ما تصح لنا روايته او تنسب اليها درايته سيما ما تضمنته هذه الوريقات من مشاهير الكتب الحديثة المعول عليها عند الاثبات . فاقول اجزته بجميع مروياتي تبركا بها وبسلاسلها كي يرد اعذب مناهلها وابحت له الرواية عني في ذلك بشرطه المعتبر عند كل سالك كما ان المجاز لي بمثل ذلك اباح واجاز وان كنت لست اها لا لان اجيز او اجاز . والله سبحانه يرفع عماده مادامت السموات والارض ويحرسه ماتعاقب الملوان من رتبة الخفض ، واسأله الدعاء لي بالتوفيق التام وحسن الختام .

الاجازة الثانية

اجازته للشيخ حسن الخطاط القوزاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حمدا يرتضيه لجنابه ، والصلاة والسلام على اجل من اصطفاه لوجه وخطابه ، خليفة الله في خليقته سيدنا محمد وعلى آله واصحابه .

اما بعد فقد اجزت الاخ في الله والمحب لوجه الله الشيخ حسن احسن الله حاله ومآله واسبغ على المؤمنين فيضه ونواله ، بتلقين الذكر والتوجه للطالين والارشاد في الطريقة العلية النقشبندية ، بعدما جربت تأثير نظره للطلاب وحسن اقتداره على لقاء الانوار ورفع الحجاب . وما اجزت له الا بعد الاستجازه من سادات السلسلة العلية والاستخارة الشرعية النبوية ، فليغتم صحبته كل من يريد التشبث بطريقة الاولياء وضمن لكل من يلزم امره وخدمته ان ينال مالا يحيط به عقل العقلاء ويقصر عنه علم العلماء، واوصيه بالتمسك بالكتاب والسنة والامر بتصحيح العقائد بمقتضى آراء اهل السنة الذين هم الفرقة الناجية على ما اطبق عليه ائمة الكشف والوجدان ، واوصيه بتوقير حملة القرآن والفقهاء والفقراء ، وبسلامة الصدر ، وبسماحة النفس ، وبسخاوة اليد ، وبشاشة الوجه ، وبذل الندي ، وكف الاذى ، والصفح عن عثرات الاخوان ، والنصيحة للاصاغر والاكابر ، وترك الخصومات ، وترك الطمع ، وبالاغتماد في قضاء الحوائج على الله جل جلاله فانه لا يضيع من عول عليه ، وان لا يرجو النجاة الا في الصدق ، ولا الوصول الى الله الا في اتباع سيدنا محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم سيد الخلق ، وان لا يظن انه افضل من احد بل لا يرى لنفسه وجودا ، وكل من يتناول عليه بالنسيمة والحسد يفوض امره الى الله ، ولا يتكلف في دفع شره بالهمة فان في مشايخ هذه الطريقة رجالا تتدكدك من همهم الجبال . فان شاؤا قلعوا مادة فساده بقدرة الله تعالى في اسرع ما يكون .

وصلى الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى آله وصحبه عدد خلقه ورضاء نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته وسلم تسليما كذلك . والحمد لله رب العالمين .

الاجازة الثالثة

اجازته للشيخ احمد الاغريبوزي

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الاعتراف بالعجز عن اداء حمد كلت عن احصائه السنة فحول البلغاء،
وحارت فيه فهوم الانبياء والاولياء ، حتى اقر كمل افرادهم بعدم احصاء
الثناء ، والصلوة والسلام على خاتم الرسل وسلطان الانبياء وآله وصحبه
نجوم الاهتداء وشموس الاقتداء .

اما بعد فيقول العبد الذليل الاقل من كل قليل ، خالد ، اني قد اجزت
الاخ الجليل والمشفق النبيل مولانا الحاج احمد افندي بالتوجه وتلقين الذكر
وتلبية الطلاب في الطريقة النقشبندية قدس الله اسرار مواليتها ووفق على اتباع
السنة جميع اهاليها ، فهو مأذون بذلك مالم يخالف اصول الطريقة التي لحمتها
وسداها الشريعة والنجاة يوم القيامة ورضا المولى جل سلطانه اعلى ذريعة
بل التمسك بها عبارة عن التمسك بعزائم الشرع في جميع الامور مع دوام
المراقبة ورؤية القصور والاعراض عن الانهماك في الشهوات وعن الكسل
في الطاعات والتجافي عن دار الغرور ، فردده ردى وقبولة قبولي ويده يدي
ومدده مددي ، واوصيكم واياه بنفي الوجود وبذل المجهود والوفاء بالعهود
والقناعة بالموجود والتوكل التام في جميع المهام على المهيمن الودود وتصحيح
الاعتقاد على وفق آراء اهل الحق الفرقة الناجية السنية والعض بالنواجذ على
هدى الاصحاب الكرام واتباع السنة السنية وترك الخوض في مشاجرتهم
وحسن الظن بهم جميعا ، رضي الله عنهم ورضوا عنه ، فانهم هداة الامة ونقله
الكتاب والسنة ، فالقادح فيهم قادح في دينه وليس وراءه وراء . نسأل الله
العافية في الدنيا والاخرة . والحمد لله رب العالمين .

الاجازة الرابعة

لأخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي تجلى للطائف احبابه الخمسة الامرية بافعاله واسمائيه وصفاته السلبية والثبوتية ، حتى تجلى لهم بالذات البحت الاحدية المنزهة المقدسة عن الكيفية والكسبة ، وزكى لطائفهم الخلقية من الصفات الذميمة المهلكة ومن الكدورات البشرية ، وجذب روحانية اصفياه بنار العشق وانوار تجلياته الى مشاهدة جمال وحدة شهوده المطلقة حتى اراهم الكثرة في الوحدة والوحدة في الكثرة بعين البصيرة ، ووصفهم بكلامه القديم الازلي « الا ان اولياء الله لاخوف عليهم ولاهم يحزنون ، الذين آمنوا وكانوا يتقون ، لهم البشرى في الحياة الدنيا وفي الآخرة » . والصلاة والسلام على نور قطرة بحر المجاز وقنطرة محيط الحقيقة سيدنا ومولانا محمد القائل « من اخلص لله في العبادة اربعين يوما تفجرت ينابيع الحكمة من قلبه على لسانه » وعلى آله وصحبه اخيار البرية وهداة الخلق الى الحق ومعرفة شمس الاحدية ومعينة الاقربىة .

(اما بعد) فان اعظم العلوم واشرفها عند الله تعالى العلم الباطن الذي يتطهر به الانسان عن الصفات الذميمة المهلكة ، ويتخلق بقدر استعداده بالاخلاق الحميدة المنجية ، ويسوت قبل الموت باربع موتات ، ويحصل ثمرة محبوبية الحقيقة المحمدية المحفوفة باوراق المعرفة النابتة المخضرة من اغصان الطريقة الناشئة من شجرة الشريعة ، كما تحقق ان شرف العلوم بشرف المعلومات . (فليكن) معلوما لدى الناظرين الى هذه الاجازة الحققة ان اخي الشقيق وعصدي الوثيق العالم الماجد الفاضل والعابد المجاهد الكامل المولى المراقب ولد قلبي وقرّة عيني الشيخ محمود صاحب اخذ الله بيده وامده بمدده،

قد سلك على يدي في الطريقة العلية النقشبندية المجددية والعروة الوثقى
القادرية قدس الله تعالى اسرار اهاليهما السنية ، حتى تصفت لطائفه الخمسة
الامرية بذكر الله وتنورت بانوار تجليات افعاله واسمائه وصفاته السلبية
والثبوتية وبتجليات ذاته البحت المقدسة عن الكيفية والكمية ، وحصل له
الفناء والبقاء الاتمان في كل قسم منهما على وجه الحقيقة وحصل له العلم
الباطن بعلومه الدنية ، وتركزت لطائفه الخلقية العنصرية والنفسية من الامراض
والكدورات البشرية وعرف منازل مقامات الطريقة • (فاجزت له) اجازة عامة
مطلقة في تلقين الاذكار للمريدين وتسليك المسترشدين والتوجه للطالبيين
وقراءة ختمات الطريقة بانواعها وتلاوة القرآن الكريم ودلائل الخيرات والاوراد
لاسيما اورادي الموسومة بجلالية الاكدار والسيف البتار في الصلاة على النبي
المختار فهو مأذون بذلك ما لم يخالف اصول الطريقة التي لحمتها وسداها
الشريعة والنجاة يوم القيامة ورضا المولى جل جلاله أعلى ذريعة ، بل التمسك
بها عبارة عن التمسك بعزائم الامور مع دوام المراقبة ورؤية القصور ،
والاعراض القلبية عن الانهماك في الشهوات وعن الكسل في الطاعات والتجافي
عن دار الغرور • فردّه ردي ، وقبوله قبولي ، ويده يدي ، ومدده مددي •
فاوصيه بنهي الوجود وبذل المجهود ، والوفاء بالعهود ، والقناعة بالموجود ،
والتوكل التام في جميع المهام على المهيمن الودود ، وتصحيح العقيدة على وفق
آراء اهل الحق اعني الفرقة الناجية السنية السنية ، وان يعرض بالنواجذ على
هدى الاصحاب وترك الخوض في مشاجراتهم وحسن الظن بهم فانهم هداة
الامة ونقلة الكتاب والسنة • واجزت له ايضا ان يجيز من رآه اهلا للارشاد
بعد تسليكه وتعريفه المنازل والمقامات في اي مكان شاء واراد فان اجازة
المشايع نعمة ابدية ودولة ملوكها سرمدية ، فمن امثل امرهم فقد اهتدى ومن
خالفهم فقد ضل وغوى • وفقه الله تعالى وعصمه عن ذلك وجعله اماما
للمتقين ونورا نافعا للطالبيين ، واسأله ان لا ينسى هذا المسكين المستهام من
دعاء التوفيق التام وحسن الختام •

الاجازة الخامسة

اجازته للشيخ ابراهيم افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فيقول العبد المسكين الفقير والذليل المستكين الحقير ، خالداً
النقشبندي المجددي ، اني اجزت مخلص الطريقة ومحبا اهل الحقيقة ابراهيم
افندي بقرائه ختم الخواجگان بشروطه المعهودة عند اهله ، وان يدعو عقبه
لنصرة سلطان الاسلام وبقاء نسله على مر الايام ، (كما كتب في ورقة على
حدة) وان يجتنب اكل الحرام ولغو الكلام ، وان يقوم لمناجاة ربه تعالى
والناس نيام ، وان لا يمكن من الجلوس في حلقة الختم الشريف المتجاسرين
على عظام الآثام ، ولا سيما شرب الخمر نعوذ بالله من ذلك الا بعد توبة
صحيحة ، وان يحضر احياناً ارواح السادات والملائكة الكرام ، وان يدعو
لهذا الفقير اللاشيء بتوفيق الطاعة واخلاص العمل ونشر علوم الدين والحفظ
من شر النفس وشياطين الأنس والجن وحسن الختام •

(وهذا هو الدعاء) واحفظ اللهم مولانا السلطان الاعظم الهام ، وايده
بجنود الغيب وأعنه على حماية بيضة الاسلام ، وأدم له خلفاً اهلاً من ذريته
على مر الايام ، وانصر عساكره في البر والبحر ، وأصلح وزرائه واعوانه
وسفرائه واجعله واياهم سببا لعمران البلاد وراحة العباد ، وأحي به وبهم السنة
السنية الغراء ، وارفع به وبهم منار الشريعة النبوية الزهراء ، واخذل اعداءه
فعدوه عدو دين الاسلام ، ودمر المبتدعة من سائر المارقين والخوارج اللثام ،
واقطع دابرهم والحق الداب منهم بالدارج ، واكتب السلامة والعافية علينا
وعلى عبيدك الحجاج والغزاة والمرابطين والمسافرين والمقيمين في برك وبحرك

من امة سيدنا محمد صلى الله تعالى عليه وسلم وعلى آله وصحبه اجمعين ،
والحمد لله رب العالمين •

الاجازة السادسة

اجازته للشيخ محمد بن عبدالله الخاني

الحمد لله الكريم الوهاب ، والصلوة والسلام على سيدنا وسندنا
وملاذنا محمد الذي اوتي الحكمة وفصل الخطاب ، وعلى آله وصحبه واتباعه
الى يوم المآب •

(وبعد) فقد اجزت الأخ في الله تعالى الشيخ محمد بن عبدالله الخاني
بالتوجه والارشاد وتلقين الذكر في الطريقة العلية النقشبندية قدس الله اسرار
اهاليها السنية ، وما اجزته الا بعد الاستخارة الشرعية والاستجازة من ارواح
سادات السلسلة الزكية ، وأوصيته بتقوى الله في السر والاعلان والامر
بالمعروف والنهي عن المنكر حيثما كان بقدر الامكان ، وأن لا يرى النجاة الا
بالصدق ولا السلامة الا باتباع سيدنا محمد سيد الخلق صلى الله عليه وعلى
آله واصحابه وتابعيهم باحسان في كل وقت واوان ، آمين • حرر سنة احدى
واربعين ومأتين والف • والحمد لله رب العالمين •

الاجازة السابعة

كتبها للشيخ ابي الخير آذنا له بحضور ختم الخواجگان

عند الشيخ خالد الجزري خليفته في دياربكر

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الحمد والصلاة والتسليم على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه
اجمعين ، لا يخفى على ارباب التصديق والتوفيق ان مخلصنا في الله الشيخ
ابو الخير قبلناه في الطريقة النقشبندية واذنا له بحضور الختم عند خليفتنا
وبالاذكار القلبية • ونوصيه باتباع الشريعة الغراء ، والسنن المصطفوية وترك
الآثام والاخلاق الردية ، وان يذكر الفقير المستهام بدعاء حسن الختام •

رسائل مولانا خالد النقشبندی

رسالته في العقائد

بسم الله الرحمن الرحيم

اشهد الله تعالى ، واشهد ملائكته وانبياءه واوليائه وجميع من حضر او غاب روحانيةً وجسماً من الانس والجن والملك مع سائر ما خلقه الله تعالى مما هو معلوم ومما لا يعلمه غيره ، على اني اشهد شهادة جازمة متواطئة فيها القلب واللسان بان الله الذي خلق العالم بعد ما لم يكن ، اله واحد واجب الوجود لذاته ، متصف بكل كمال ، ومنزه عن كل نقص ، متفرد باستحقاق العبودية على العالم اذ هو مالكم حقيقة لانه الذي اوجدهم من العدم ، ومتفرد بالألوهية والقدم والبقاء وبالخلق والقدرة ، ليس بجسم ولا جوهر ولا عرض . وكذلك صفاته ، لا يقوم به حادث ، ولا يحل في شيء ، ولا يتحد بغيره ، مقدس عن التجسم وتوابعه وعن الجهات والاقطار ، مرئي في الدارين بالقلوب وفي الآخرة بالأبصار ، كان ولم يكن معه شيء ، لا بداية لوجوده ، ثم احدث العالم باختياره ولم يحصل له بسببه كمال ولم يتجدد له تعالى بايجاده اسم ولا صفة بل لم يزل باسمائه وصفات ذاته . لاشييه له في الذات والصفة والفعل ، حي قيوم ، خالق كل شيء علواً وسفلاً ، برأ وبحراً ، جسماً وجوهرأ وعرضاً ، حتى أفعال العباد الاختيارية ، عليم بكل شيء كذلك من الموجودات والمعدومات ومن الكليات والجزئيات ، عالم الغيب والشهادة ، بل لا غيب في حضرته فالكل شهادة ، يعلم خائنة الأعين وهو اجس الضمير ، كيف لا وهو خالقها ، الا يعلم من خلق وهو اللطيف الخبير ، ولا مزية بشيء من ارادته في عالم الارض والسموات ، لم تتعلق قدرته بشيء حتى اراده ، كما لم يردده حتى علمه ، فما في الوجود شيء الا وهو مراد ومقدور له تعالى ، يريد لكل شيء كذلك ، قادر على كل شيء كذلك ، سميع بكل شيء كذلك ، بصير بكل شيء ، لا يخرج عن علمه مثقال ذرة من المعلومات ، ولا

يخرج عن سمعه ذرة من المسموعات ، يسمع كلام النفس في النفس ، وصوت المماسة الخفية عند اللمس ، ولا يطلع عن أبصاره شيء من المبصرات ، يرى سبحانه ديب النملة السوداء في الليلة الظلماء على المسح الأسود ويصير اصغر الاشياء في سواد الدأداء خلف الف حجاب . سواء لديه الاقرب والابعد ، يتكلم لا عن صوت مقدم او سكوت متوهم ، بكلام ازلى مقدس كسائر صفاته ، كلم به موسى وانزله على الرسل ، وسماه قرآناً وزبوراً وانجيلاً وتوراةً وصحفاً ، حياته ليست بالروح والجسد والاركان ، وعلمه منزّه عن التفكير وسبق الجهل وتطرق النسيان ، وارادته مقدسة عن الاضطراب وعن القلب والجنان ، وقدرته مبرأة عن توسط الآلات وتأيد الاعوان ، وسمعه برىء عن توهم الاصمخة والآذان ، وبصره لا يتخيل له الحدقة والاجفان ، وكلامه ليس من فهمٍ ولهاتٍ ولسان ، فسبحانه وتعالى رب كريم عظيم السلطان عميم الاحسان جسيم الامتنان ، وكل من صفاته لا تكثر فيه ، وكثرة التعلقات لا توجد فيها كثرة ، لا يقع شيء من غير ارادته ، ولا يكون في ملكه الا ما يشاء من خير وشر ، والكفر والمعصية بارادته دون امره ورضاه ومحبته ، وانه تعالى علم في الازل جميع الوقائع الآتية من افعال العباد وغيرها وما يجازون عليه وكتبها باشخاصها واحصاها ، فلا يجرى شيء الا على طبق ما سبق في علمه .

رسالته في تحقيق الارادة الجزئية المسماة بـ

((العقد الجوهري))

في الفرق بين كسبي الماتريدي والاشعري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله فاطر السموات والارض وخالق العباد وما يعملون ، الذي اذا اراد شيئاً انما يقول له كن فيكون . والصلوة والسلام على سيدنا ومولانا

محمد خير اهل الوبر والمدر ، وعلى آله وصحبه هداة طريقته الوسطى بين
الجبر والقدر .

(اما بعد) فاعلم ارشدك الله تعالى ان اهل القبلة اطبقوا قاطبة بل
الفلاسفة واكثر الملمين ايضا على انه لا مؤثر فيما سوى افعال الحيوانات من
الموجودات الا الله الواحد تبارك وتعالى . وافعال الحيوانات منها الطبيعية
ولا خلاف في مخلوقيتها له تعالى ايضا سواء كانت من الافعال المشعور بها
كالمرض والصحة والنوم واليقظة او من غير المشعور بها كالنمو وهضم الطعام .
ومنها الاختيارات ، وانما النزاع فيها فقط . فذهبت الجبرية الى انها بقدرة
الله تعالى بلا قدرة من العبد . والاشعري الى انها بها بلا تأثير من قدرة العبد .
والمعتزلة الى انها بقدرة العبد فقط بالاختيار . والفلاسفة الى انها بقدرته
بالاجاب . ونسبة هذا الى امام الحرمين سهو كما افاده العارف السنوسي
تصريحا ، والسعد في شرح المقاصد تلويحا . وذهب ابو اسحق الاسفرائيني
الى انها بمجموع القدرتين على ان تؤثرا في اصل الفعل . والقاضي الى انها
بهما على ان تأثير القدرة القديمة في اصل الفعل وتأثير الحادثة في وصفه ككونه
طاعة او معصية . وهذا المذهب عين مذهب الماتريدية كما افاده المحققان ابن
الهام في متن المسامرة وابن ابي شريف في شرحها والمولى حسن چلبى في حاشية
شرح المواقف ، وصرح به المدقق الكليني في حاشية العقائد الدوانية وفي
تعليقاته على السالكوتي الواقع على الخيالي .

فلا تعويل على قول من جذب مذهبهم الى شوب الاعتزال كما سيجيء
ولا الى قول الاستاذ كما توهمه بعض الامجاد . ولما لم يتعلق الغرض ببيان تشعب
فرق الاعتزال بالنسبة^(١) الى المباشرة والتوليد في الافعال وكون قدرة العبد

(١) قوله بالنسبة الى المباشرة والتوليد اما في المباشرة فخالف النجار منهم
جمهورهم وقال بقول الاستاذ . واما في التوليد لما رأوا انه قد يترتب
على فعل العبد فعل آخر وان لم يقصده وان الفعل الاختياري لا يكون بلا

مؤثرة عند بعضهم بمجرد الرجحان الناشيء عن اجتماع الشروط وتعلق الارادة بالحادثة بناء على الفرق بين القديمة وبينها بالايجاب وعدمه، فيمتازون عن الفلاسفة بكون العبد مختارا في فعله عندهم وغير مؤثرة عند بعض آخر منهم الا بالبلوغ الى حد الوجوب بناء على ان الارادة الحادثة (٢) موجبة للمراد كالقديمة ، فتكون مذاهبهم عين مذهب الفلاسفة في الفعل وان امتازوا عنهم بالاختيار في المباديء . وكون الحوادث في ظاهر مذهب الفلاسفة منسوبة الى الوسائط فينسبون الفعل الى قدرة العبد كما مر وفاقا للمواقف والخيالي . وفي تحقيقه منسوبة الى المبدأ الفياض ولا تفيد الوسائط الا اتمام الاستعداد كما هو مقرر في محله فينسبونه الى القدرة القديمة كما في شرح الجلال خلافا للغزالي . وبهذا التفصيل تطبق المناقضة بحسب الظاهر بين الاقوال في هذا المقام كما لا يخفى على الفطن .

وايضا لما كان الفرق بين قدرة العبد عند الاشعري ، وقدرته عند الماتريدي ، وكسبيه عندهما في غاية الغموض حتى قال بعض من ادركته من

قصد لم يسندوا الفعل المترتب الى العبد رتبة بل قالوا بالتوليد وهو ان يوجب فعل لفاعله فعلا آخر كحركة اليد وحركة المفتاح . ثم اضطربت اقوالهم فذهب بعضهم الى ان الافعال المتولدة باسرها فعل لفاعل النسب . وذهب النظام الى انها برمتها من فعل الله تعالى . وزعم ثمامة بن اسرث انها حوادث لامحدث لها . وفرق ضرار بن عمرو وحفص الفرد بان ما كان منها في محل القدرة كالعلم النظري المتولد من النظر فعل العبد وما ليس في محلها فان وقع على وفق اختياره كالقطع والذبح فهو ايضا من فعله وما لا فلا كموت العبد المصاب بالسهم اذ قد يحدث بعد موت الرامي . ولعمري ان من اطلع على حقيقة اقاويلهم واهوائهم في اكثر اصولهم لا يرتاب في ان مذهبهم بناء على الماء واساس على الهواء (منه) .

(٢) الارادة الحادثة لا توجب المراد عند الاشاعرة ووافقهم الجبائي وابنه وجماعة من المعتزلة وخالف النظام والعلاف وجعفر بن حرب وجمع من قدماء معتزلة البصرة فقالوا بايجابها له اذا وصلت الى غاية توطين النفس على الفعل (منه) .

اكابر العلماء انه فتش الكتب في طول عمره فما وجد بينهما فرقا ، فاحتاج الى القول بانهما بمعنى واحد ، واضطر بعضهم الى القول بان مدخلة القدرة بالسببية الحقيقية عند القاضي وهما كما ترى . ورأيت تأليف متعددة في هذه المسألة فما وجدت احدا حام حول تحقيقها . مع ان عدم الفرق بين القدرتين والكسبين يقتضي كون المذهبين واحدا . ومغايرتهما في هذه المسألة اظهر من ان تنكر ، واشهر من ان تستر . ولهذا شاع في جميع البلدان والبقاع ان القدرة مؤثرة عند الماتريدي دون الاشعري ، حتى طعن فيه طوائف بان مذهبه جبر محض . ولا فرق بين تقي القدرة واثباتها بلا تأثير ، مع ان بداهة الفرق بين حركتي المرتعش والمختار جزء دليل اثبات مذهبه كما يأتي - حداني هذا والتماس بعض الاحبة مني ان اكتب ما من الله تعالى به علي في تحقيق هذين الفرقين وما يتعلق بهما معرضا عن استيعاب الاقاويل والاسترسال مع القول والقليل ، فاقول وبالله التوفيق :

العزم المصمم الذي هو التوجه الصادق نحو الفعل الصادر عن العبد بقدرته عند الماتريدية وهو المسمى عندهم بالكسب . ويقال له الارادة الجزئية . والقصد الجزئي ايضا لتعلقه بمطلوب معين . وهو من الامور اللا موجودة واللامعدومة ، المسماة بالاحوال عند صدر الشريعة ، ومن الامور الاعتبارية المعدومة في الخارج عند الاكثرين . واضطرب فيه كلام بعضهم في تفسير البسمة الشريفة . فقال تارة بموجوديته عندهم ، واخرى بمعدوميته ، وتارة بكونه من الاحوال . وصرح المحقق ابن الهمام في المسامرة بانه امر موجود واثر لقدرة العبد اذا خلق الله تعالى له جميع ما يتوقف عليه فعله من القدرة والارادة والآلات والشروط . يوجد العبد بقدرته ذلك العزم المصمم باعانة الله تعالى . واذا اوجده خلق الله تعالى له فعله عقبه . انتهى ملخصا .

ويلزمه مخالفة اجماع السلف قبل ظهور البدع والاهواء على ان لا مؤثر في الوجود الا الله تبارك وتعالى كما صرح به غير واحد منهم امام الحرمين في

الارشاد على ما في شرح المقاصد وشرح الجلال الدواني .

ويلزمه ايضا موافقة المعتزلة في كون العبد موجودا لبعض الاشياء وخلاف العقلیات . وتخصيص النقلیات الدالة على استناد كل شيء اليه تعالى ابتداء . وألجأه الى هذا ظن عدم النجاة من الجبر الا به ، وان الكسب لا يفهم منه لغة الا التحصيل ، ولا معنى لتحصيل الفعل المعدوم سوى ايجاده .

والجواب منع كل ما في كلامه من الحصر . اما الاول فسيظهر مما سأحرره لك ان شاء الله تعالى من تحقق الاختيار في المذهبين مع التنزه عن نسبة الایجاد الى العبد . واما الأخيران فلجواز ان يراد بالكسب لغة صرف القدرة نحو المقدور الذي هو شرط عادي لخلق الباري تعالى الفعل بعده ولجواز تسمية العبد محصلا والفعل المخلوق فيه تحصيلًا للمحلية والتسبب العادي للفعل . وهو في اللغة اكثر من ان يحصى ، كقولهم البحر مغرق ، والنار محرقة ، والشريعة عربية . ولئن فرضنا صحة ذلك فلا نسلمه لغة في الاصطلاح . وقد صرح حجة الاسلام في الاقتصاد كما نقله عنه ابن ابي شريف بان تسمية مقارنة القدرة والارادة الحادثتين كسبا وضع اصطلاحی لما وجدوا اطلاق الكسب في القرآن على اعمال العباد اصطلاحوا عليه تيمنا بكتاب الله تعالى . فكيف يكون للمناقشة فيه مجال . ومنه يعلم جواب ما استشكله السعد في شرح العقاید ولم يأت في حله بشيء ينفع المناظرة من انه لا معنى لكون العبد فاعلا مختارا الا كونه موجودا بالارادة . فما معنى عد الاشعري له فاعلا مختارا مع حصر الایجاد فيه تبارك وتعالى انتهى بالمعنى ، وحله ظاهر مما حررته .

ثم المراد بالعزم المصمم هو الارادة الجزئية التي هي شرط عادي لخلق الله تعالى الفعل عقبه كما مر . ومغايرتها للفعل بديهية لانها امر متقدم على الفعل ذاتا ومتأخر عنه وصفا . بمعنى انها لا تسمى كسبا الا بعد خلق الله تعالى الفعل . وان كان الخلق متفرعا عليه عادة . كالرمي لا يسمى قتلا الا عقب خلق

الله تعالى الموت به • وان كان الموت ناشئا عنه وله نظائر كثيرة • وايضا هو من (٣) الاعراض الاضافية ولا وجود لشيء عند اهل الحق سوى الحركة والسكون والاجتماع والافتراق التي تسمى بالاكوان الاربعة عندهم خلافا للفلاسفة كما حرر في محله • فتنزىل مذهب الامام الماتريدي على مذهب الاستاذ مع القول بان الكسب عنده امر اضافي هو الارادة الجزئية التي هي اثر لقدرته ، فيه تناقض ناشيء عن خلط المذهب الحق بخرافات الفلاسفة ، او عن الغفلة عن بيان المذاهب لانهم صرحوا فيه بان القدرة عند الاستاذ مؤثرة في اصل الفعل ، وقالوا مراده ان قدرة العبد ضعيفة تقوت باعانة الله تعالى فأثرت في اصل الفعل بالايجاد لئلا يلزم توارد علتين عنده • والارادة الجزئية امر عديم يتوقف عليه الفعل الموجود في الخارج توقفا عاديا ، فصار التنزىل المار مع القول المذكور في قوة قولنا اثرت قدرة العبد عند الماتريدية في اصل الفعل • وما اثرت فيه بل في شرطه العادي • واثرت القدرة عندهم امر موجود في الخارج وامر اعتباري لا وجود له في الخارج • والارادة الجزئية عندهم امر عديم وموجود في الخارج • والتناقض في المقدمات الثلاث اظهر من ان يخفى • ولا يجوز ان يراد ان الفعل لما خلق بسبب قدرة العبد سميت مؤثرة ، لان الله تعالى لا يخلق الفعل عادة ما لم يصرف العبد قدرته صرفا جازما كما

(٣) الاعراض عند الفلاسفة تسع مقولات كلها موجودة في الخارج سواء الغير النسبية منها وهي (الكم والكيف) او النسبية وهي السبعة الباقية اعني (الين والتمى والوضع والاضافة والملك والفعل والانفعال) وللمتكلمين دلائل على عدم الاعراض النسبية السبعة الا الين وسموه بالكون المقسم عندهم اعتبارا الى الحركة والسكون والاجتماع والافتراق الموسومة بالاكوان الاربعة • وقالوا العرض ثلاثة اقسام لانه اما مخصوص بالحي كالحياة وما يتبعها من الادراك والكيفيات او لا وهو (قسمان) احدهما الاكوان الاربعة (والثاني) مدركات الحواس قطعا كالاصوات والالوان والطعوم والروائح وغير ذلك من المحسوسات • ودلائل المتكلمين مسرودة في المواقف مع ما عليها من جانب الفلاسفة (منه) .

توهمه بعضهم ، لان هذا قدر مشترك بين مذاهب القاضي والاشاعرة والاستاذ اذ الكل متفقون (خلافا للمعتزلة) على ان الله تعالى لا يخلق الفعل مالم تتعلق قدرة العبد ومتفقون على ان قدرة العبد بخلق الله تعالى والعبد مضطر فيها وفاقا للمعتزلة ، وانما الفرق بكونها مؤثرة في اصل الفعل استقلالاً او اعانة بكون الصرف الجزئي اثر قدرة العبد . وهي مؤثرة في وصف الفعل بواسطته او غير مؤثرة قطعاً . والصرف من لوازم الارادة المخلوقة في العبد بلا اختياره مع انه ناشيء عن عدم الفرق بين التأثير وما يتوقف عليه التأثير . والقدرة لاتصلح للمحلية مع ان الاطلاق المارة لغة يمنعها التقابل ههنا . فافهمه فانه دقيق .

وزعم بعضهم ان المؤثر عندهم قدرة العبد ابتداء واستقلالاً . ولما كانت القدرة والاختيار مخلوقين له تعالى ، كان الفعل المخلوق للعبد اولاً مخلوقاً له تعالى بالواسطة غفلة عن رجوع هذا الي نفس الاعتزال ، وانه يلزم عليه مالزم المحقق الكمال . وجعل بعضهم مذهب الاشعري جبراً محضاً ، ونزل مذهب الماتريدي على مذهبه . وزعم بعضهم اتحاد المذهبين في هذه المسألة . والكل باطل ناشيء عن امور (احدها) قلة التتبع (وثانيها) شدة غموض الفرق بين المذهبين لما تواتر من النقل عن السلف قبل ظهور البدع والاهواء في هذه المسألة انه لاجبر ولا تفويض . ولكن امر بين امرين . واجمع اهل السنة على حقية المذهبين . والمتبادر من المذهب المتوسط بين الجبر والقدر ان يكون واحداً لا متعدداً ، فاشكل عليهم الامر لصعوبة تحرير مذهبين حقيقين واقعين في حاق الوسط ، منزهين عن جهالة الجبر وشركة الاعتزال ، فتجادبوا اطراف المسألة من غير امان ، فوقعوا فيما وقعوا . (وثالثها) ان السلف لما نهوا عن الخوض في هذه المسألة وتركوا المناظرة فيها لشدة خطر الوقوع في احد طرفيها ، لم يحرر الامام الماتريدي رحمه الله مذهبه فيها تفصيلاً تورعاً واتباعاً للسلف لعدم احتياجه اليه للبعد عن المبتدعة ، ولهذا تشعب اصحابه فذهب

اكثرهم الى ان مذهبه مذهب القاضي ابي بكر الباقلاني ، وتوهم احد منهم غير ذلك كما قدمت الكل مع تزييفه •

واما الامام الهمام ابو الحسن الاشعري رحمه الله فاحتاج لكونه بين اظهر المعتزلة والمبتدعة ومبتلى دائما بالمناظرة معهم وابطال مذاهبهم كما هو في الكتب مسطور وباللسنة مذكور وبين العلماء مشهور ، الى تحرير مذهبه حق التحرير وتواتر القدر المشترك منه بين اصحابه حتى اتفق جميع المحررين لمذهبه على انه لا تأثير عنده لقدرة العبد بالفعل وان تخالفوا في وجوه التحرير •

ولاجل هذا ايضا ترى كتب الاشعري في العقائد مشحونة بالدلائل القاطعة والبراهين الساطعة ، والخوض في كثير من التأويلات والتدقيقات •

ثم اعتذر عنها في كتابه (الابانة في اصول الديانة) الذي هو آخر مؤلفاته وعليه التعويل في مذهب الاشعري كما صرح به غير واحد • وقال فيها لولا الاضطرار بسبب منازعة المبتدعة لما تكلمت بشيء من ذلك • وصرح بان مذهبه في المتشابهات التفويض مثل مذهب السلف ، لكن المبتدعة الجأوه الى التأويل • وترى كتب الماتريدي نفسه اكثر ما فيها من المسائل من غير دلائل • ومتأخرو اصحابه رجعوا في التدوين الى سياق الاشعري ، لشيوع الابتداع والرفض والجبر والاعتزال ، وشدة الاحتياج الى التحرير والتدقيق والاستدلال • وكل هذا ظاهر عند من له باع في هذا الفن ، وبه يندفع في حق كلا الامامين اقاويل من ظن فيهما بعض الظن •

والعبد المسكين لكون مذهبه مذهب السلف بعينه وطريقته الصديقية عين طريقة الاصحاب واجلة التابعين ، عسر عليه الخوض فيما نهوا عنه • لكن لما رأيت المسألة مع كونها من امهات المسائل الدينية واساس كثير من العقائد اليقينية وقع فيها الخلط والخبط والتشبت وعدم الضبط ، شرعت فيها اقتداء بالامام الاشعري ومتأخري اصحاب المذهبين ، متبرء من حولي وقوتي

ومخرجا لوجودي من البين ، متمسكا بقوة وحول ذي الطول الذي ليس
الا عليه التعويل ، فهو حسبي ونعم الوكيل .

اعلم ان الارادة الجزئية التي هي الكسب عند الماتريديّة، صادرة عن العبد
باختياره واثرا لقدرته عندهم ، لانهم مع منعهم ان يكون العبد موجدًا لشيء
اجماعًا من محققهم يجوزون ان يكون له قدرة ما تختلف بها النسب
والاضافات على وجه لا يلزم منه وجود امر حقيقي اصلا كما صرح به صدر
الشريعة في التوضيح ونسبه الى مشايخ مذهب الماتريدي ، وافاده المولى حسن
چلبى في حاشية شرح المواقف . وهي شرط وسبب (٤) عادي لخلق الله تبارك
وتعالى الفعل كما مر غير مرة ، وتتعلق بوصف الفعل اعني كونه طاعة او معصية
كلطم اليتيم ان اريد به تأديبه فطاعة او اهانتة فمعصية فهي اثر لقدرة العبد
ووصف الفعل الذي هو ايضا امر اعتباري عديمي كما تدل عليه الكلية المارة
عن اهل الحق وصرح به غير واحد من فضلاء المذهبين ، اثر لها واثرا لاثرا
والامر العدمي يجوز ان يتوقف عليه الامر الموجود كعدم الموانع ، فاندفع بهذا
امور (احدها) كيف يترتب الامر الموجود في الخارج على غير الموجود فيه ،
(والثاني) ان قولهم اثر القدرة هو العزم المصمم المعبر عنه بالارادة الجزئية
ينافي قولهم هو كون الفعل طاعة او معصية ، (والثالث) ان معنى كون القدرة
مؤثرة عندهم ان كان انها من الشروط العادية مثلا فهو عين مذهب الاشعري ،
او انها مؤثرة بالايجاد في اصل الفعل فهو عين مذهب الاعتزال ان اريد التأثير
بالاستقلال ، وعائد الى مذهب الاستاذ ان اريد على جهة الاعانة والاسعاد .

(٤) السبب وجودي يدور عليه امر وجودا وعدما وهو عقلي كالنظر للعلم عند
الامام وشرعي كالتكلم بصيغة الاعتاق له وعادي كالنار للاحراق ولفوي
كالاسباب الداخلة في حيز حرف التعليل والفعل بمعناه عند الاصوليين
والشرط امر وجوديا كان او عدما يدور على عدمه العدم وهو ايضا عقلي
كالحياة للعلم وشرعي كالطهارة للصلاة وعادي كالسلم للصعود ولفوي
كالشروط الداخلة في حيز حرف الشرط (منه) .

ومن هذا نشأ بعض الاقاويل الباطلة السالفة ووجه الاندفاع انها لا تأثير لها في اصل الفعل عند المعتزلة والاستاذ ومؤثرة في امرين اعتباريين هما الارادة ووصف الفعل بالطاعة والمعصية بخلاف مذهب الاشعري فانها لا تأثير لها عنده حتى فيهما . وزعم بعضهم ان عدم لا يصير اثرا للقدرة ولا معنى لتأثير القدرة في شيء الا اخراجه الى الوجود منشأه عدم الفرق بين الاعدام الازلية والاعدام الحادثة بعد الوجود والامور الاعتبارية المتجددة فان الاولى لا تصير اثرا للقدرة . وفي جواز تعلق الارادة بها كلام بينته في غير هذا المحل . والاخيرتين لا خلاف في جواز صيرورتهما اثر القدرة كالحوادث الموجودة . والمنكر لهذا معذور لعدم اطلاعه بشرط ان لا ينافي فيه ، وقوله ولا معنى للتأثير للقدرة في شيء الا اخراجه الى الوجود لا معنى له لان من جملة معاني تأثير القدرة في شيء اخراجه الى نفس الامر ومنها اعدامه ومنها افاضة الوجود عليه .

ان قلت فهلا لزمتم الشركة التي بالغت في الفرار عنها ، وما الفرق بين هذا التأثير والتأثير الذي انكرته على الامام ابن الهمام ؟ (قلت) بينهما فرق عقلا ونقلا (اما الاول) فلان افاضة الوجود اتم وابلغ من تفرع الامر الاعتباري بل لانسبة بينهما ، ومن ثم رتب الحق تبارك وتعالى على الخلق الذي هو عين افاضته الوجود استحقاق العبدية في آيات شتى . (واما الثاني) فلانه تبارك وتعالى اطلق مرارا على ذاته المقدسة انه خالق كل شيء والخلق بمعنى اليجاد والشيء في اصطلاح اهل السنة بمعنى الموجود والامر الاعتباري والحال ليسا بموجودين ، فجعل الوجود اثر قدرة العبد يصادم النصوص بخلاف الامر الاعتباري والحال . وبه يندفع استعظام بعضهم ايضا مطلق تأثير القدرة لانه ناشئ عن عدم الفرق بين اليجاد والتأثير في الامر الاعتباري .

واما عند الاشعري فالكسب عبارة عن مقارنة قدرة العبد واراادته بالمقدور بشرط عدم تأثيرهما باليجاد كما في المواقف وغيره . وتلك المقارنة شرط عادي لخلق الله تعالى ذلك المقدور وصرف القدرة تابع لصرف الارادة وهو

عبارة عن ترجيح الفعل والترك وهو لذات الارادة كما يفصح عنه قولهم في تعريفها انها صفة من شأنها ترجيح احد المتساويين .

(وهنا اشكالات) احدها ان مقتضى الذات لا ينفك عنها ، فكون تعلق الارادة بمقتضاها يقتضي تعلقها باحد الطرفين . ولو لم يكلف العبد فما فائدة التكليف ؟ (والاشكال الثاني) مدار كسب الاشعري على ماقررتة على تعلق الارادة الذي هو امر لازم للارادة ، فما معنى اختيار العبد عنده ؟ (والاشكال الثالث) انه لا يظهر على ما ذكرت معنى كون الفعل طاعة او معصية لان مداره كان على ان يحدث العبد بقدرته عزما مصمما به يصير الفعل طاعة او معصية كما مر في مذهب الماتريدية . فاذا لم يكن لقدرة العبد تأثير عند الاشعري اصلا ، لم يصير الفعل طاعة او معصية .

والجواب ان الارادة تابعة للعلم ، فكذا مقتضاها . فاذا علم العبد تكليفه بالطاعة والاجتناب عن المعصية وان الله تعالى وعده على ذلك النظر الى وجهه الكريم والفوز بالنعيم المقيم ، يصير هذا العلم داعياً له الى الطاعة ، كما ان وساوس الشيطان اللعين بمعوثة النفس الامارة مع شهوة الاستراحة والتفكه باللذائذ الفانية وتقديمها على الدولة الباقية تصير داعياً له الى المعصية ، فيتشعب تعلق الارادة باحد الطرفين لانجذابها الى الخير لاجل الداعي الاول ، وإلى الشر لاجل الداعي الثاني . وكون العبد مجبوراً في الارادة لا يستلزم الجبر في الافعال الصادرة بها كما في افعال الباري تبارك وتعالى فان ارادته تعالى صادرة عنه بطريق الايجاب مع انه فاعل مختار في افعاله وفاقاً كما صرح به غير واحد من المحققين على ان بداهة الفرق بين الحركتين محققة للاختيار وجهل السائل بكيفيته لا يضر .

ثم القدرة كما انها غير مؤثرة بالفعل ، غير مؤثرة بالقوة ايضاً ، على ما هو المشهور من مذهب الاشعري ، لكن تعلقها الناشيء عن تعلق الارادة الناشيء

عن ذات الارادة شرط عادي لتأثير قدرة الباري تعالى ، فالفعل صادر عنه تبارك وتعالى بقدرته بسبب قدرة العبد ولولا تعلق قدرة العبد لما خلقه ، كما ان المؤثر بالاحراق هو الله تعالى وفاقا و لولا مس النار للمحرق لما احرقه ، ويزيد العبد عنده بالنسبة الى الفعل على النار بالنسبة الى الاحراق بكونه متصفاً بالقدرة والارادة وبتعليق قدرته بالمقدور بارادته ، ولهذا يتوقف كل فعل من افعاله الاختيارية البدنية على المباديء الاربعة التي هي التصور بوجه ما ، والشوق الجزئي المنبعث منه والقصد الجزئي وتحريك الاعضاء التي هي مبادئ لكل فعل اختياري يفعل بالجوارح • ولا يشتبه عليك الامر من كون العبد مضطرا فان الاشعري يلتزم الاضطرار في الاختيار مع كون العبد مختارا اذ الاضطرار في الاختيار محقق للاختيار لا ناف له كما مر وصرح به السعد في كتبه بل البيضاوي في احد تفاسير قوله تعالى (ما كان لهم الخيرة) ، على ان الحسن والقبح لكونهما شرعيين عنده يجوز التكليف مع الجبر المحض على اصله فكيف بالجبر المتوسط • ووجه تركهم الاستدلال بهذا المذهب اشتراكه بيننا وبين الجبرية الموهم للاشتراك معهم في اصل المسألة مع بداهة بطلان مذهبهم عند الكل • ولما وقع البحث عن الحسن والقبح احببت ان افصله لك لنفاسته وبناء اصول كثيرة عليه وخفاء تفصيله والفرق بين مذهبي الحنفية والمعتزلة في المسألة وفروعها عند كثير من الناس •

اعلم للكلام في الحسن والقبح مقامات اربعة (المقام الاول) كل منهما يطلق على ثلاثة معان احدها الحسن صفة الكمال كالعدل والقبح صفة النقص كالظلم • ثانيها الحسن ملائمة الغرض كموت العدو والقبح منافرة كموت الصديق ، وقد يعبر عنهما بالمصلحة والمفسدة • ثالثها الحسن تعلق المدح عاجلا والثواب آجلا والقبح تعلق الذم عاجلا والعقاب آجلا وهو المتنازع فيه اذ هو عندنا شرعي وعند المعتزلة وجمهور الحنفية عقلي • (المقام الثاني) معنى القبح شرعاً النهي تحريماً او تنزيهاً ، والحسن بخلافه فالمباح حسن • وقيل القبح

المنهي عنه والحسن المأمور به، فهو واسطة كفعل البهيمة. وفعل الصبي مختلف فيه. والقبیح الشرعي يصير حسناً وبالعكس لجواز اعتوار النهي والامر على شيء واحد بالنسخ. (المقام الثالث) الخلاف مبني على ان الفعل هل له جهة يحكم العقل بسببها بحسنه او قبحه وتقتضي كونه مأموراً او منهيًا سواء ادركها العقل بنفسه بداهة او بالنظر او لم يدركه الا بعد ورود الشرع، او لاحكم للعقل فيهما لان الفعل لا يقتضي في نفسه المدح والذم والثواب والعقاب وانما يصير كذلك بالشرع، ويبتنى عليه نجات اهل الفترة وان لا حكم قبل الشرع. الثاني مذهب الاشاعرة، والاول مذهب المعتزلة وجسهور الحنفية كما مر، ثم اختلفوا في ان السبب المقتضي لهما ذات الفعل او صفة حقيقية له او اعتبارية او المحتاج الى المقتضى هو القبح والحسن بكيفية التقاء موجب القبح، قال بكل بعض. (المقام الرابع) الحنفية قاطبة في اصل المسألة وبعض فروعها كمنع التكليف بما لا يطاق وافقوا المعتزلة وخالفوهم في اكثرها، فقالوا ان الله تعالى حاكم على الاطلاق ولا حاكم عليه فنفوا وجوب نحو اللطف والاصلاح والثواب والعقاب عليه تعالى لان اضدادها لا تخالف الحكمة، وان العقل ليس موجبا للعلم بالحسن والقبح لا مباشرة كما في البداهة ولا توليداً بل آلة عادية يخلق الله تعالى عندها العلم في الانسان ابتداء عقب التفاته المجرد او مع الفكر كسائر الاسباب العادية.

واختلفوا في بعض الفروع فقالت النجارية منهم عقلاً لكل ما قال به الاشاعرة شرعاً. قالوا لا يجب قبل البعثة ايمان ولا غيره ولا يحرم كفر ولا غيره ولا يجب شكر المنعم، بل لا يجوز بلا اذنه لانه تصرف في ملك الغير، بل قالوا قد يجوز العقاب عقلاً عليه. وقالت السمرقندية وفاقاً للماتريدي بوجوب شكر المنعم قبلها وارادوا به وجوب الايمان به تعالى ووجوب تعظيمه وحرمة نسبة القبيح اليه ووجوب تصديق نبيه صلى الله على كل نبي وآله وصحبه وسلم تبعاً لخاتمهم.

عدنا الى المقصود .

في شرح المواقف وفاقا للآمدي ان القدرة عند الاشعري مؤثرة بالقوة بمعنى انه لولا ان الله تعالى خلق الفعل لأوجده العبد بقدرته لكن لما تهيأ العبد لايجاده اختطئه القوي المتين تبارك وتعالى من بين يديه لئلا يشاركه احد في الخلق الذي هو اخص افعال الالهية لما مر من ترتيب الحق تعالى عليه استحقاق العبودية . انتهى محررا . وقال الامام الغزالي لما بطل الجبر المحض ببداهة الفرق بين حركة المرتعش وحركة المختار وبطلت خالقية العبد بالادلة العقلية والنقلية المبسوطة في الكتب الكلامية، وجب اعتقاده ان فعل العبد مقدور بقدرة الله تعالى اختراعا^(٥) وبقدرة العبد على وجه آخر معبر عنه بالكسب . انتهى بالمعنى . وحاصله ان للقدرة الحادثة علاقة بالمقدور، عليها مدار التكليف والثواب والعقاب ووجود هذه العلاقة بديهي ، وهي المسماة بالكسب ولا يلزم ان نعلم حقيقتها وكيفيتها ، وهو في غاية الحسن ، وهو ملائم لقواعد السنة السنية الغراء اذ المسألة مما لا بد فيه من نوع تفويض في الكيفية مع الاعتقاد الراسخ في اصله . ومن ثم اجري بعضهم هذا القول على ما يعم مذهب القاضي ايضاً الذي هو مذهب الماتريدية .

ان قلت من الناس من زيف مذهب القاضي وانكر كونه عين مذهب الماتريدية فما وجهه ؟ قلت وجهه توهم ان معنى تعلق القدرة الحادثة بكون الفعل طاعة او معصية تأثيرها فيه بالايجاد ، وان كون اثرها امراً اعتيادياً وامراً موجوداً في الخارج متساويان في الحظر وعدم الجواز وقد حققت لك بطلانهما بعون الله تعالى .

(٥) الایجاد الاختراعي افاضته الاثر على القابل كالصور والاعراض المفاضة على المادة وهو يقتضي مجعولا ومجعلولا اليه والایجاد الابداعي اخراج الشيء عن صرف العدم وهو جعل بسيط متعلق بذات الشيء مستغن عن قابل ومجعلول ومجعلول اليه وهو التأثير الحقيقي في الشيء واما الاول فتأثير في وصفه بعرض ما فتنبه منه لوجه اختيار الاختراع هنا (منه) .

ان قلت توهم عبارة المحقق الدواني عدم صحة تأثيرها في وصف الفعل كما في اصله وصرح العارف السنوسي بعدم جواز كون الحال اثراً لها ، قلت الاول مبني على الاول ، والثاني على الثاني ، مع انه ليس وراء الوجود سوى العدم ولم يقل بالحال الا شذمة قليلة من المتكلمين واكثرهم من المعتزلة ، ومنه يعلم ضعف انكار السنوسي ايضاً لنقل هذا القول عن القاضي . نعم انكاره نسبة موافقة الفلاسفة الى امام الحرمين في محله ووافقه غير واحد من المحققين . وتزييف القول المنسوب الى الاستاذ ايضاً متجه لتوارد العلتين . وقولهم قدرة العبد غير مستقلة بالتأثير تبعاً للسعد في شرح المقاصد يدفع توارد العلتين المستقلتين ، لكن يلزم عليه جواز تبعض قدرة الباري تعالى وهو محال كما صرح به المحقق الدواني في برهان التمانع ، وشيدت اركانه في مواضع من تعليقاتي على الحواشي الهندية على الخيالية . ول بعضهم ههنا اسهاب في تصحيح مذهب الاستاذ ناشيء عن عدم التنبيه لما فيه من الفساد وعدم الفرق بين الموقوف عليه التأثير والمؤثر مع وضوح الفرق بينهما عند اهله لان الاول يصدق حتى على الاعداء وقدرة الاشعري بخلاف الثاني .

فنقول لا نسلم صحة هذا القول منه ، ولئن سلم فلعله صدر عنه في مباحثة جدلية لافهام خصم قويته منافرته عن الحق فاحتال في جذبه الى الحق بنحو من السرقة ، ولذا قال المشايخ ما ينقل عن عالم من المباحث لا يجوز جعله مذهباً له قاله السنوسي . ولئن سلم فلا يؤاخذ به لانه بذل جهده في الوصول الى الحق ، ولا يقلد فيه لظهور خلله . ومنه يعلم شدة خطر حمل مذهب الامام الماتريدي عليه كما فعله بعض المؤلفين في البسمة تبعاً لوالده الماجد ، ومرة الاشارة اليه والفرق ان الاستاذ احد رجال الاشاعرة كالقاضي وما قلدهما احد من الاشاعرة فيها لاتباعهم الاشعري وانحراف قوليهما عن مذهبه على التفاوت ، والماتريدي قدوة اكبر فرق اهل السنة وهم السادة الحنفية ولم يثبت انهم خالفوه في هذه المسألة ففي جعل القول المعترض مذهباً له اخلال

بعقيدة السواد الاعظم والله تبارك وتعالى احكم واعلم .

فالذي تحرر فيما فيه اشتراك المذهبين وما به امتيازهما انهما متفقان في ان العبد فاعل ومختار ، وان له كسبا هو مدار التكليف ، وان الاستطاعة بمعنى القدرة بشرط استجماعها لشرائط التأثير مع الفعل زمانا وبدونه معه وقبله وبعده ، وخلافه ضعيف او مؤول ، وبمعنى سلامة الاسباب قبله وعليهما مدار التكليف ، والفعل مخلوق له تعالى وحده ، وان الحق ما تواتر عن السلف من انه لا جبر ولا تفويض بل امر بين امرين ، واسم الخالق مخصوص به تعالى ، والكاسب والعامل مخصوص بالعبد ، والفاعل والمختار والقادر والمريد مشترك في الاطلاق لا في الحقائق وجميع الآثار وهذا الاختصاص والاشتراك تابع لاختصاص المأخذ واشتراكه ، وان الكسب امر اعتباري . وهذه احد عشر وجهاً مشتركةً بينهما وتزداد بتغير الاعتبار ، ومفترقان في ان الكسب اثر القدرة المؤثرة في وصف الفعل فقط عند الماتريديّة . ومقارنة الغير المؤثرة بالفعل في شيء من الفعل والوصف مع الارادة عند الاشعري . ومتعلق القدرة الوصف فقط عندهم ، والفعل والوصف عنده . ويستنع تعلق القدرة بلا تأثير عندهم . ويجوز عنده . ولا يجوز صدور الفعل بقدرة العبد لولا تعلق قدرة الباري تعالى عندهم ويجوز عنده بناء على تحريري السيد والآمدي وهو المراد بقول بعضهم انها غير كافية عندهم وكافية عنده على فرض عدم تعلق القدرة القديمة . والقدرة الحادثة مؤثرة بالفعل عندهم غير مؤثرة عنده . وهذا فهم من معنى الكسب . وصرف الارادة التي هي العزم المصمم اثر قدرة العبد ناشئ عنه باختيار عندهم . هذا ايضا فهم مما مر . ومقتضى ذات الارادة عنده وهي غير موجودة بخلاف الارادة الكلية عندهم ، ولا فرق بينهما عنده ، ولا صنع للعبد في شيء منهما فان الارادة صفة ذات اضافة تطلق وتقيّد، والمشروط عادة بتعلق قدرة العبد خلق الله اصل الفعل فقط ، اما الوصف فصادر بتأثير القدرة بوساطة العزم المصمم عندهم ، وكلاهما عنده . وهذه ثمانية وجوه

للامتياز بين المذهبين ، وما استحضرت الآن مما به الاشتراك والامتياز بينهما
اكثر من هذه الوجوه وفي بعضها التصريح بما علم ضمناً لمزيد التوضيح •

تنبيهان • احدهما : نسبة القول المقابل لقول الاشعري الى الماتريدي لا
الماتريدي غالباً لان هذه التدقيقات انما صدرت من متأخري اصحابه لا منه لما
من الله تعالى عليه بالمعافاة من اختلاط المبتدعة فاختر طريق السلف في المسألة
كما قدمته فاخترت ما هو اقرب الى الصدق وتبعت هداه في عدم نسبتي اليه
ما تورع عن الخوض فيه • ثانيهما : صرح اللقاني في شرحه على الجوهرة
وفاقاً للمولى الخيالي ولحسن چلبي في شرح المواقف نقلاً عن ابيكار الامدي
ان نزاع الافعال جار في افعال جميع الحيوانات وقد اشرت اليه في اوائل
الرسالة وزاد اللقاني انها تعم فعل كل جماد او نبات صدرت عنه صورة فعل
اختياري كمشي الشجر وتسبيح الحصى وحنين الجذع واطلال الغمام وتسليم
الحجر ونطق الذراع له صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم ، وان المراد
بالعبد في كلامهم مطلق الحيوان • انتهى ملخصاً • اقول ويجوز ان يراد به
المكلف كما هو الظاهر ولتخصيصه وجوه لا تخفى وان اقتصر الخيالي منها
على عدم جريان بعض الادلة فيما سواه والحمد لله رب العالمين (٦) •

رسالته في آداب الذكر للمريدين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • اما بعد فهذه فائدة
في بيان نبذة من آداب الذكر وغيره عند السادة السنية قادتنا النقشبندية قدس
الله اسرارهم العلية •

اعلم ان آداب الذكر الاول اعني اسم الذات بالقلب ان يجلس الذاكر

(٦) صححت هذه الرسالة على شرحها المسمى (السمط العبقري) للشيخ
عبد الحميد حمدي الخربوتي ، المطبوع في استانبول في سنة ١٣٠٥ هجرية.

على ركبتيه متوركاً بعكس تورك الصلاة ، بأن يخرج قدم الرجل اليمنى من تحت ساق الرجل اليسرى ويعتمد على وركه الايمن متوضئاً مستقبلاً للقبلة، ويقول بلسانه استغفر الله اما خمساً او خمسة عشر او خمساً وعشرين ، ويغمض عينيه لاصقاً الاسنان بالاسنان والشفة بالشفة واللسان باللهاة اغني سقف الفم موجهاً جميع حواسه الى القلب ، مدققاً النظر الخيالي بالنفوذ اليه منطلق النفس على حاله ، ثم يخطر بقلبه انه مذنب مقصر غير قابل لشيء خال من الاعمال الصالحة بحيث يئس من اعماله ويتكل على الله ويعول على فضله، ثم يلاحظ الموت واحواله والقبر واهواله وكأن الموت قد دخل به الآن وأن هذا آخر انفاسه من الدنيا، ثم يقرأ فاتحة الكتاب مرة والاخلاص ثلاث مرات بلسانه ويهدي مثل ثوابها الى حضرة امام الطريقة وغوث الخليفة ذي الفيض الجاري والنور الساري الخواجه بهاء الدين نقشبند الشيخ محمد الاويسي البخاري قدس سره العزيز ويستمد بالقلب منه ، ثم يقرر صورة حضرة مولانا الشيخ قدس سره العزيز بين حاجبيه اغني الناصية ويعشق النظر من ناصيته الى ناصية الشيخ قدس سره ويستمد في القلب منه وهذا التقرير والتصوير يسمى رابطة . ثم يطرح الصورة بالخيال في وسط قلبه ويدعها ويجمع كل حواسه الى القلب ويتصور بفراغ البال فيه معنى اسم الجلالة ومدلول كلمة (الله) ، وهو ذات بلا مثل الذي يفهم من الاسم الاقدس ويجعل قلبه مسلوئاً بتذكر المعنى المدلول وهذا الجعل يسمى (وقوفاً قليلاً) ، ولا بد من وجوده في جميع اوقات الذكر وفي خارجها ما ييسر وهو الركن الاتم للذكر والمحطة لفائدته . ثم مع الوقوف يقول بلسان القلب « اللهم انت مقصودي ورضاك مطلوبي » ، ثم يشرع في ذكر الله تعالى بالقلب لكن مع الوقوف القلبي المذكور وتفريغ القلب من الخطرات مهما امكن وبين كل مائة او اقل يكرر قوله اللهم « انت مقصودي ورضاك مطلوبي » . واذا حصلت للذاكر غيبة وذهول عن الدنيا وتعطلت حواسه ومع بقاء قليل شعور بنفسه ، يترك الذكر ويبقى تابعاً لتلك الكيفية

مستغرقاً في الوقوف القلبي منتظراً لوارد الورد ومستحضراً قلبه لنزول الفيض
 إذ قد تفيض عليه تلك المدة اليسيرة أمور غزيرة وإن لم يدركها • ثم إن شاء
 بها يفتح عينيه ويوسف لنفسه وقتاً قدر ساعة أو أقل بعد العصر يشتغل فيه
 بالرابطة مع الوقوف القلبي من غير ذكر • وإذا ارتسخ الذكر بحيث لو تكلف
 الذاكر بإحضار الغير لم يخطر ، انتقل ذكره إلى الروح وهي لطيفة تحت الثدي
 الأيمن ، ثم إلى السر وهو في يسار الصدر فوق القلب ، ثم إلى الخفي وهو
 في يمينه فوق الروح ، ثم إلى الاخفي وهو في وسط الصدر • وهذه اللطائف
 الخمس من عالم الأمر الذي خلقه الله تعالى بامر (كن) من غير مادة وركبها مع
 لطائف عالم الخلق الذي خلقه الله تعالى من مادة هي النفس الناطقة والعناصر
 الأربعة ، ثم إلى هذه النفس وهي في الدماغ والعناصر الأربعة تندرج فيها
 وكل من هذه المحال محل ذكر على الترتيب وكذلك الرسوخ لما بعد القلب من
 اللطائف على الترتيب المذكور • فإذا ارتسخ الذكر في لطيفة النفس حصل
 سلطان الذكر وهو أن يعم الذكر على جميع بدن الإنسان بل على جميع
 الآفاق •

وأما الذكر الثاني المسمى بالنفي والاثبات بكلمة (لا اله الا الله) الملقن
 للمريد بعد اللطائف فكيفية آدابه أن يلتصق اللسان كالاول ويحبس النفس
 تحت السرة ويتخيل منها (لا) إلى منتهى الدماغ ، ومنه (اله) إلى كتفه
 الأيمن ، ومنه (الا الله) إلى القلب الصنوبري الشكل وهو المضغة التي في
 الجانب الأيسر تحت اصغر عظم من عظام الجنب ، ضارباً عليه منفاذاً إلى قعره
 بقوة يتأثر بحرارته جميع البدن ، وينفى بشق النفي وجود جميع المحدثات
 وينظرها بنظر الفناء ، ويثبت بشق الاثبات ذات الحق سبحانه وتعالى ناظراً
 إليه بنظر البقاء فيحيط على محال اللطائف ويلاحظ الخط الحاصل من
 الانتقالات ومعناها (اي الكلمة الطيبة) من نفي المعبودية لأن كل معبود
 مقصود ولا عكس ، ويقول في آخرها بالقلب « محمد رسول الله » ويريد به

التقيد بالاتباع ويكررها على قدر قوة النفس ، ويطلقه من الفم على الوتر المعروف عندهم بالوقوف العددي ، ويقول بقلبه ايضا قبل اطلاق كل نفس «اللهم انت مقصودي ورضاك مطلوبي» . فاذا استراح يشرع في نفس آخر لكن يراعي ما بين النفسين بان لا يغفل فيه بل يبقى التخيل على حاله لئلا يختل الاستمرار . فاذا انتهى العدد الى احد وعشرين تظهر النتيجة وهي النسبة المعهودة من الذهول والاستهلاك . وان لم تظهر فما وقع من الاخلال في الآداب فليستأنف . وليطابق الفعل القول مضمون الذكر عملا واعتقادا واتباعا ، فان المقصودية به فيما سواه اذا كانت باقية او خلاف الاتباع في شيء كان ثابتا في الواقع لزم الكذب فليس بصادق ، ولا حصر في العدد . فمن يستعد لتقدم الجذبة فله (الذكر الاول) . ومن يستعد لتقدم السلوك فله (الذكر الثاني) وكلاهما بالقلب . فاذا جاهد فيه حق الجهاد وانتفى المنفي وثبت المثبت وظهرت النتيجة تصح له المراقبة حينئذ .

واما الآداب خارج الذكر فدوام الوضوء وصلاة سنة الوضوء والاشراق والاستخارة والضحي والاواوين والتهجد وملازمة الجماعة والرواتب واحياء ما بين العشائين بالذكر . فان ضم ذلك الى ما بعد العصر واشتغل بالذكر والرابطة ، كان اتم واكمل . والعمل في ذلك كله مهم وعليه (أي المريد السالك) باتباع الكتاب والسنة وامانة البدعة . والمكتسب الغير المجرد لا ينقص ورده عن خمسة آلاف في اليوم والليلة وما زاد فهو اتم . والمجرد يطلب منه الاكثار على ذلك العدد واستغراق اوقاته في الاشتغال بها مهما امكن . والاعتزال عن غير المعتقدين بالطريقة مهما حصل يكون احسن اذ مخالطة المنكرين على اهل الباطن تورث قسوة في القلب على قدرها .

واما الآداب في حل المأكول ان لا يكون منفوسا ولا معمولا بيد تارك الصلاة ومنكر على الطريقة ولا بيد جنب ، بل بيد مصل متطهر بل على وضوء . واكثر هذه الآداب المتعلقة بالمأكول احسنية وكذا سائر العبادات والعادات

يراعى المرید فیہما الشریعة کل علی مذهب من المذاهب الاربعة حسبما استطاع مع اتباع السنة ملاحظا نفسه بعین الانکسار والتضرع والاناہة مطلقا ، ورابطا قلبہ بقلب شیخہ اینما کان ، متأدبا معه فی الحضور والغیبة • واللہ الموفق وهو ولی التوفیق • وصلى اللہ علی سیدنا محمد وعلی آلہ وصحبہ وسلم تسلیما كثيرا • سبحان رب العزة عما یصفون ، وسلام علی المرسلین ، والحمد لله رب العالمین •

رسالته فی بیان المراقبات وما يتولد منها من الحقائق القدسية على المشرب المجدی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد لله ، والصلاة والسلام علی رسول اللہ • اعلم انه بعد مراقبة المعية مراقبة الاقربیة (ونحن اقرب الیہ من جبل الوریث) فی الدائرة الاولى من دوائر الولاية الكبرى وهن ثلاث دوائر ونصف دائرة وهو یسمى بالقوس ، ثم فی الدائرة الثانية والثالثة والقوس مراقبة المحبة (یحبهم ویحبونه) • وفی هذه الولاية الكبرى التي هی ولاية الانبیاء یشہر لصاحب الادراك الصحیح احوال غیر الاحوال الاولى ، ثم فی العناصر الثلاثة غیر عنصر التراب مراقبة مسمى الاسم الباطن وتسمى هذه الولاية بالولاية العليا ، ثم مراقبة کمالات النبوة فی عنصر التراب ، ثم کمالات الرسالة ، ثم کمالات اولی العزم ، ثم مراقبة هیئة الوجدانی (ای هیئة الحاصلة من اللطائف العشرة خمسة من عالم الامر وهي القلب والروح والسر والخفی والاخفی ، وخمسة من عالم الخلق وهي النفس الناطقة والعناصر الاربعة) • فاذا کملت الكل تصیر كأنها لطيفة واحدة وتصیر مورد فیض ، ثم مراقبة الخلعة الابراهیمیة یعنی مراقبة الذات الاقدس باعتبار كونها

مبدأ للخلة الابراهيمية او الحقيقة الابراهيمية ، ثم دائرة المحبة الذاتية وهو المقام الموسوي ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة الموسوية او المحبة الذاتية ، ثم دائرة المحبة الذاتية الممزوجة بالمحبة الذاتية ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة المحمدية ، ثم دائرة المحبة الذاتية الصرفة ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة الاحمدية ، ثم دائرة الحب الذاتي الصرف ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحب الذاتي الصرف ، ثم مرتبة اللاتعيين واطلاق حضرة الذات ، ثم حقيقة الكعبة الحسنة وهي عبارة عن ظهور عظمة الله تعالى وكبريائه ، وههنا مراقبة الذات باعتبار مسجوديته لجميع الممكنات، ثم حقيقة القرآن وهي عبارة عن مبدأ الوسعة باعتبار لامثلية الذات العلية وملاحظة انها منشأ للحقيقة القرآنية ، ثم حقيقة الصوم وحقيقة الصلوة وهما عبارة عن كمال وسعة لامثلية حضرة الذات تعالى وتقدس باعتبار كونها منشأ لحقيقة الصوم وحقيقة الصلاة . واطلاق التعبير بالوسعة في هاتين الحضرتين تولد من ضيق ميدان العبارات . وفي هذه الحقائق تلاوة القرآن المجيد مفيدة للترقي . ثم دائرة المعبودية الصرفة باعتبار معبوديتها وحصول السير النظري لا القلمي الذي هو من المقامات العابدية ، فهذه اسامي المقامات والمراقبات في الطريقة العلية النقشبندية ، وتفصيلها مندرج في المكتوبات المجددية . ومن اشتغل بالمراقبات في هذه المقامات يجد حظا منها ويتوجه الشيخ المرشد تحصل الترقيات . والله ولي التوفيق .

سلسلة رجال الطريقة النقشبندية

كتبها لأخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم يا حي يا قيوم ، يا بديع السموات والارض ، يا مالك الملك ، يا ذا الجلال والاكرام . اني اسألك اللهم بحرمة الواصل الى اقصى درجات الولاية

ومرشد طريق درج النهاية في البداية ، قطب الطرائق وغوث الخلائق ، الخازن
للسر المعنوي ، مولانا الشيخ عبدالله العلوي الدهلوي قدس سره ، وبرفقة
المعلی المزکی المصطفی المظهر شمس الدين حبيب الله جان جانان المظهر قدس
سره ، وبهمة المتشرف بالتجلي الذاتي والصفات والشؤوني سيد السادات
السيد نور محمد البدواني قدس سره ، وبصفوة المستغرق في لجة بحر حق
اليقين سلطان الاولياء الشيخ سيف الدين قدس سره ، وبلوغة شيخه ووالده
امين سرك المکتوم العروة الوثقى الشيخ محمد المعصوم قدس سره ، وبمکنة
شيخه ووالده مظهر العجائب ومنبع الاسرار والمعاني الشيخ احمد الفاروقي
السرهندي المعروف بالامام الرباني مجدد الالف الثاني قدس سره ، وبنخوة
القطب الذي لصهبا الحب الذاتي هو الساقي مؤيد الدين الرضي الشيخ
محمد الباقي قدس سره ، وبنجدة الولي الكريم السني مولانا خواجه
السمرقندي الامكنكي قدس سره ، وبسيرة شيخه ووالده المكرم المجدد شيخ
المشايع مولانا درويش محمد قدس سره ، وبسكرة شيخه وخاله الشيخ الراكع
الساجد شيخ المشايخ مولانا محمد الزاهد قدس سره ، وبقرية مروج الدين
ومقوي المشرب النقشبندي المعروف بخواجه احرار عبيدالله الطاشكندي
قدس سره ، وبرتبة المورد لتواتر عنايات الباري مولانا يعقوب الجرخي
الحصاري قدس سره ، وبصولة مفتاح خزائن الاسرار قطب الاقطاب الشيخ
محمد البخاري المعروف بعلاء الدين العطار قدس سره ، وبدولة امام الطريقة
وغوث الخلقة ذي الفيض الجاري والنور الساري المعروف بشاه نقشبند
بهاء الدين السيد محمد الاوسي البخاري قدس سره ، وبجولة منبع المعارف
والكمال سيد السادات مولانا خواجه امير كلال قدس سره ، وبرهبة المقبل
عليك ولما سواك الناسي قطب الاولياء الشيخ محمد بابا السماسي قدس سره،
وبغية الواله في محبة مولاه الغني المعروف بحضرة عزيزان الشيخ علي
الراميتني قدس سره ، وبرحمة المعرض عن المراد الدنيوي والاخروي شيخ

المشايخ مولانا محمود الانجير الففنوى قدس سره ، وبمنية المتسلق عن
الحجاب البشري قطب الاولياء الشيخ عارف الريوه گري قدس سره ، وبنحلة
القطب الرباني والغوث الصمداني مرشد الخلائق مولانا عبدالخالق العجدواني
قدس سره ، وبقوة الغوث الصمداني مولانا الشيخ يوسف الهمداني قدس
سره ، وبغية النشوان من رحيق الحب الصمدي قطب الاقطاب ابي علي
الفارمدي قدس سره ، وبصبوة المحبوب السبحاني غوث الواصلين ابي الحسن
الخرقاني قدس سره ، وبحيرة المؤيد بالتأييد الالهامي سلطان العارفين ابي يزيد
البسطامي قدس سره ، وبحجة امام الائمة الذي هو بالحق ناطق الامام جعفر
بن الامام محمد الصادق رضي الله عنه ، وبنسبة الامام الهمام المؤيد بالتوفيق
الامام قاسم بن محمد بن ابي بكر الصديق رضي الله تعالى عنهم ، وبغربة
الغريب المعدود من آل بيت الرسول الصحابي الجليل سلمان الفارسي المكرم
المقبول رضي الله عنه ، وبسبقة افضل الائمة على التحقيق خليفة رسول الله
وصاحبه في الغار سيدنا ابي بكر الصديق رضي الله تعالى عنه ، وبحظوة منبع
الصدق والصفاء افضل الخلائق سيدنا محمد المصطفى ، صلى الله تعالى عليه
وعلى آله وصحبه وسلم .

سلسلة رجال الطريقة القادرية

كتبها ايضا لأخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم يا حي يا قيوم ، يا بديع السموات والارض ، يا مالك الملك ، يا
ذا الجلال والاكرام اني اسألك بجاه حبيبك شفيع المذنبين وخاتم النبيين سيدنا
محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه وسلم ، وبقرّب وليك
مظهر العجائب ومصدر الغرائب اسد الله الغالب امير المؤمنين سيدنا الامام
علي ابن ابي طالب رضي الله تعالى عنه ، وبحرمة الامام المجتبي امير المؤمنين

سيدنا الحسن بن علي رضي الله تعالى عنهما ، وبلوغة الامام السعيد الشهيد
 سيدنا الحسين ابن علي رضي الله تعالى عنهما ، والامام علي بن الحسين
 المعروف بزين العابدين رضي الله تعالى عنهما ، والامام محمد بن علي المعروف
 بالباقر رضي الله تعالى عنهما ، والامام جعفر بن محمد الموصوف بالصادق
 رضي الله تعالى عنهما ، والامام موسى بن جعفر المنعوت بالكاظم رضي الله
 تعالى عنهما ، والامام علي بن موسى الملقب بالرضا رضي الله تعالى عنهما ،
 والشيخ معروف الكرخي قدس سره ، والشيخ سري السقطي قدس سره ،
 وسيد الطائفة جنيد البغدادي قدس سره ، والشيخ ابو بكر الشبلي قدس
 سره ، والشيخ عبدالرحمن اليوسي قدس سره ، والشيخ ابي الحسن المكاري
 قدس سره ، والشيخ ابي سعيد المخزومي قدس سره ، وامام الطريقة وغوث
 الخليفة المحبوب السبحاني الشيخ السيد عبدالقادر الجيلاني قدس سره
 العزيز وولده السيد عبدالرزاق قدس سره ، والسيد شرف الدين القتال قدس
 سره ، والسيد عبدالوهاب قدس سره ، والسيد بهاء الدين قدس سره ، والسيد
 عقيل قدس سره ، والسيد شمس الدين الصحراوي قدس سره ، والسيد گداي
 رحمن الاول قدس سره ، والسيد شمس الدين العارف قدس سره ، والسيد
 گداي رحمن الثاني قدس سره ، وشاه فضيل قدس سره ، وشاه كمال الكيتلي
 قدس سره ، وشاه اسكندر الكيتلي قدس سره ، وحضرة الامام الرباني مجدد
 الالف الثاني الشيخ احمد الفاروقي السرهندي قدس سره ، والشيخ المعروف
 بخازن الرحمة قدس سره ، والشيخ عبدالاحد المعروف بدليل الرحمن قدس
 سره ، وشيخ الشيوخ محمد العابد قدس سره ، وقدوة العارفين وزبدة
 الواصلين شمس الدين حبيب الله جان جانان المظهر قدس سره ، وحضرة
 الواصل الى اقصى درجات الولاية ومرشد طريق درج النهاية في البداية قطب
 الطرائق وغوث الخلائق الخازن للسر المعنوي شيخنا ومولانا وملاذنا الشيخ
 عبدالله العلوي الهندي الدهلوي قدس سره العزيز ، ان تجعلنا لك وتصرفنا

عن سواك . وان تكتب العفو والعافية علينا وعلى عبيدك الحجاج والغزاة
والمسافرين والمقيمين في برك وبحرك ، وان تعاملنا بفضاك ولا تعاملنا بعدلك ،
وان تعيننا على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك وان تمدنا بمدد روحانية
اوليائك في السراء والضراء والموت والحياة والصحة والمرض والظاهر والباطن .

اللهم اني ظلمت نفسي ظلما كثيرا كبيرا وانه لا يغفر الذنوب الا انت
فاغفر لي مغفرة من عندك وارحمني انك انت الغفور الرحيم . اللهم اغفر لي
مغفرة تصلح بها شأني في الدارين . وارحمني رحمة اسعد بها في الشأتين ،
وتب علي توبة نصوحا لا انكثها ابدا والزمني سبيل الاستقامة لا ازيغ عنها
ابدا . اللهم انقلني من ذن المعصية الى عز الطاعة وأغنني بحلالك عن حرامك
وبطاعتك عن معصيتك وبفضلك عن سواك ونور قلبي وقبري واعذني من
الشر كله واجمع لي الخير كله . استودعك ديني واماتي وقلبي وبدني وخواتيم
عملي واسبغ ما نعت به علي وعلى جميع احبائي والمسلمين اجمعين . وصلى
الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى آله وصحبه اجمعين . والحمد لله
رب العالمين .

دیوانی مہولانا خالیدی زقشبندی

(ف - ۳۰)

پیشگی

بۆ کوکردنهوه و راست کردنهوهی ئەم دیوانەى مهولانا خالید که لک له سێ نوسخه وەرگیراوه : (۱) چاپی یه که می دیوانه که که به ناوونیشانی (دیوان بلاغتتوان مولانا الشیخ مجدد طریق نقشبندی ضیاءالدین خالد قدس سره العزیز) و له سالی ۱۲۶۰ی هجریدا له ئەسته موول له چاپ دراوه و ناوی چاپخانه که ی لی نه نووسراوه . (۲) نوسخه ی ده سنووسی عه لی که مال باپیر ئاغا که له ۱۳۲۳ی هجریدا نووسیویه ته وه . (۳) نوسخه ی چاپی لاتینی و عه ره بیی ئەسته موول که به شهرحی صه دره ددین یووکسه ل له ۱۹۷۷دا له چاپخانه ی (سهیل) له چاپ دراوه . ئیمه له په راویزی دیوانه که دا بۆ نوسخه ی یه که م نیشانه ی (طا) واته (طبعه اولی) یا (طبعه استانبول) و ، بۆ نوسخه ی دووهه م (مع) واته (مخطوطة علی باپیر آغا) و ، بۆ نوسخه ی سیهه م (طلا) واته (طبعه لاتینیة - استانبول) مان داناوه . له هه ر شوینیکیشدا (ن) هه بوو ، ئەوه واته (نوسخه) .

پاشان فۆتۆی دوو که شکۆلی ده ست نووسی (مه لا فه تاحی کاگرده لی) و (مه لا عه زیزی زیشاوی جوا نرۆیی) یشمان که و ته به رده ست . له چه ند پارچه شیعریکا که لکمان له که شکۆلی یه که م و ، ته نها له پارچه شیعی درێژی کوردیی (یا فه رد ئەعظم) . . دا که لکمان له که شکۆلی دووهه م وەرگرت . که شکۆلی یه که م چه ند پارچه شیعیکیشی تیا بوو که له سێ نوسخه پیشتەر ناو براوه که ی به رده ستماندا نه بوون ، نووسیومان نه وه . ئیمه بۆ ئەم نوسخه یه نیشانه ی (ممف) مان داناوه که واته (مخطوطة الملا فتاح) . دوو پارچه ی کوردیشمان ته نها له گو قاری (دهنگی گیتی تازه) وەرگرتوو .

له هه ر کۆی یه که دا نوسخه کانی به رده ستمان جیاوازی یان بووبی ، چیمان به راست زانیبی خستوو مانه ته بززه ی شیعه کانه وه . ئەوانیشیان ، راست بن یا هه له بن ، له داوینه وه نووسیومان نه وه ، ته نها له پارچه شیعی (یا فه رد ئەعظم) دا نه بی که له بهر زۆری جیاوازی دوو ده سنووسه که ی مه لا فه تاح و مه لا عه زیز هه ر ئەوهنده مان پی کرا نوسخه یه کی ، به بۆچوونی خۆمان راست ، له هه ردوکیان هه لبژیرین و گو ی به جیاوازی یه کانیان نه دهین .

(ا)

- ۱ -

(وا حسرتا) جدا شدم از خانهء خدا
از غصه وقت گشته (۱) شود دل ز تن (۲) جدا

مارا نبود خواهش رفتن ز کوی دوست
اما چو امر او است ز سر میکنیم پا

اهل صفا بداغ غم مروه مرده اند
من شاد چون زیم که شدم دور از صفا

حجر و مقام و زمزم و ارکان و ملتزم
گویند بازگرد کجا میروی ، کجا

دامان دل گرفته برندم کشان کشان
حنانه (۳) ، روضه (۴) ، منبر و محراب مصطفی

از اشتیاق یثرب و درد فراق بیت (۵)
گاهی است دل فتاده میان دو کهربا

- ۱ -

-
- (۱) گشته : له هه ر سئ نوسخه که دا نووسراوه (کشت) . دیاره هه لیه .
(۲) تن : (طا) هم .
(۳) حنانه : (طا) ؛ (طلا) حنانهء .
(۴) روضه : (طا) ؛ (طلا) روضهء .
(۵) بیت : (طا) او .

(خالد) چو دوست در همه جا جلوه گر بود
پس ^(۶) غم مخور ز خانهء او گر شدی جدا

- ۲ -

وام بگرفتم بصد جان گرد نعلین ترا
هست جانی و آن هم از تو چون دهم دین ترا
بی توام چندان مطول شد شب تاریک هجر
مختصر خوانم ^(۱) تطاولهای زلفین ترا
ماه نو بر مهر ثابت عقرب و پروین روان
وه چه زبید هیبت اشکال بی شین ترا
بر رصدبندان نگردهد کشف این تا نگرند ^(۲)
گرد روی خون چکان ^(۳) جولان زلفین ترا
نهی جزء و حصر فرد ^(۴) شمس و استلزام او
بس منافی شد دهان و زلف و خدین ترا
چشم بیمار ت دهد در هر اشارت صد شفا
بوعلی مشکل که داند حکمت العین ترا

(۶) پس : (طا) ؛ (مع) بس .

- ۲ -

- (۱) خوانم : (طا) خاتم .
(۲) نگرند : (طا) ننگرد .
(۳) خون چکان : (طا) ؛ (طلا) خوی چکان .
(۴) فرد : (طا) ؛ (مع) فرد و .

چهره‌ات ز آب دل‌آرایی هوارا داده نم^(۵)
تاب رخسارت هویدا کرده قوسین ترا

(خالد) از ابروی مشکینت اگر گوید سخن
چون کشد آخر کمان قاب‌قوسین ترا

- ۳ -

به معمار غمت نو ساختم ویرانه‌ء خودرا
به یادت کعبه کردم عاقبت بتخانه‌ء خودرا

فرماندند اطبای جهان از چاره‌ام آخر
به دردی یافتم درمان دل دیوانه‌ء خودرا

ز سودایت چنان بدنام گشتم در همه عالم
بگوش خود شنیدم هر طرف افسانه‌ء خودرا

به گرد شمع رویت بسکه گشتم ماندم از پرواز
سرت کردم چه زیبا سوختی پروانه‌ء خودرا

ادیب من جلیس من شود در حلقه‌ء رندان
بگوشش گر رسانم ناله‌ء مستانه‌ء خودرا

در اقلیم محبت از خرابیهاست معموری
بسیل اشك باید کند اساس خانه‌ء خودرا

سراپا نعمتم با این همه درماندگی (خالد)
نمیدانم چه سان آرام بجا شکرانه‌ء خودرا

(۵) نهم نیوه به‌یته له (مع) دا به‌م جوّره‌یه :

چهره‌ء زرد و دل‌آرای هوا آورده‌ام

- ۴ -

جز تو سرمایه جان نیست مرا
بی تو سودای جهان نیست مرا
کی کنم قول کسی در حق تو
گوش جز تو بجهان نیست مرا
گر (۱) شوم از سر کوی تو جدا
غیر فریاد و فغان نیست مرا
بی وصال که جز او (۲) مایه عیش
نیست شادی پروان نیست مرا
بوفای تو که تا روز وفات
جز وفا با (۳) تو گمان نیست مرا

- ۵ -

چنان (۱) بیریدی (۲) آخر رشته‌های آشنایی را
که نتوان داد داد شکوه روز (۳) جدایی را

- ۴ -

- (۱) گر : (مع) چون .
(۲) بی وصال که جز او : (طا) بی وصال که جز . (طلا) بی وصال تو که
جز .
(۳) با : (طا) از .

- ۵ -

- (۱) چنان : (مع) چنین .
(۲) بیریدی : (مع) بیرید .
(۳) روز : (مع) درد .

پس از همخانه گي چندين^(۴) ييايان در ميان آمد
کبوتر برتتابد خط شرح بي نوایي را

کسي کو باشد از اهل سعادت چون روا دارد
بحرف دشمن دين ترك احباب خدایي را

چنان دانم که ناگه دامن از وصلت برافشانم
که تا بينی جزای اين همه بی اعتنایي را

بسی گفتم مشو زینهار مغرور تطفها
که لطف و قهر یکسان است رند^(۵) لا ابالی را

بود بس ناروا در ناز و نعمت ناسپاسیها^(۶)
چه سان هرگز روا دارد خدا اين ناروایي را^(۷)

- ۶ -

میرسد گر شوی تو دور ز ما
تا سمك اشك و آه تا به سما

-
- (۴) چندین : (مع) چندان .
(۵) یکسان است رند : (مع) یکرنگ است اندر .
(۶) ناسپاسیها : (مفف) ناسپاسان .
(۷) ئەم پارچه شیعره تهنه‌ها له (مع) دا هه‌بوو . پاشان له که شکۆلێکی مه‌لا
فه‌تاحتی کاگرده‌لێشدا دیمانه‌وه‌و له‌گه‌ل (مع) به‌راوردمان کردو ئەوه‌ی
به‌راستمان زانی خستمانه‌ بۆ بۆره‌ی تێکستو ئەوه‌ش که به‌راستمان
نه‌زانی له‌ په‌راویژدا نووسیمان‌وه‌ . شایانی وتنه‌ که شکۆله‌که‌ی مه‌لا
فه‌تاح گه‌لێ پارچه‌ی تریشی تیابوو ، به‌لام ئێمه‌ تهنه‌ها بۆ نووسینه‌وه‌ی
ئهوانه‌ که‌لکمان لێ وه‌رگرت که له‌ نوسخه‌کانی به‌رده‌ستماندا نه‌بوونو
هه‌روا بۆ به‌راوردی ئەم پارچه‌ شیعره‌و پارچه‌ شیعرێکی‌تر که هه‌ر له
(مع) دا هه‌بوو . ئێمه‌ لێره‌دا (مفف) مان کردووه‌ به‌ نیشانه‌ بۆ ده‌سنووسه‌که‌ی
مه‌لا فه‌تاحتی کاگرده‌لی .

دل به کویت چنان شده است اسیر
(أبدأ ليسَ يرفعُ القدمَا)

دیده جویای خاک در گه تست
(ترب أقدامِکم^(۱) یزیل عمی)

بی جمال تو گر روم به بهشت
(لا أرى الروح بل أرى ألما)

دم بدم در فراق ای همدم
(تسرج العین بالدموع دما)^(۲)

دل هدف پیش تیر غمزه تست
(لحظ^(۳) عینیک لو رمی کرما)

(خالد) از عشق تو چ چاره کند
(خالق العرش بالهوی حکما)

- ۷ -

ای بی گل رویت بود مژگان بچشم خاها
صد ماه کنعانی برت^(۱) چون نقش بر دیوارها

- ۶ -

(۱) اقدامکم : (مع) ابوابکم .

(۲) دما : (طا) و ما .

(۳) لحظ : (طا) لحظة .

- ۷ -

(۱) برت : (طا) برد . (طلا) برم .

احوال آزار مرا پرسیده بودند از کرم
 سهل است با هجر تو بر جان سختی و ^(۲) آزارها
 لیک از وفور انتظار شد چشم گریانم چهار
 شاید کند آن غمگسار غمخواری بیمارها
 ناآمدنرا غیر بیم ^(۳) از ^(۴) طعن مردم وجه نیست
 هستند صافی طیتان عاری ز عیب و عارها
 نبود تفاوت پیش من از آمدن تا نامدن
 این بس که (خالد) در دلت باری گذشت از بارها

- ۸ -

آلهی تا بکی مرغ دل اندر دام کاکلها
 بود درمانده و پابسته ای حلال مشکلها
 اگر نه خامهء مانی فیضت رشحه ریز آمد ^(۱)
 کجا يك قطره شبنم ریختی بر چهرهء گلها
 وگر نه در گلستان پرتو حسنت زدی عکسی ^(۲)
 که در وی ^(۳) میشنیدی بانگ واویلاي بلبلها

-
- (۲) بر جان سختی و : (طا) جان سختی دهد . (طلا) بر جان سختی .
 (۳) ناآمدنرا : (طا) نامد مرا چون .
 (۴) از : (مع) جز .

- ۸ -

- (۱) آمد : (طا) ؛ (طلا) آید .
 (۲) زدی عکسی : (مع) ز عکس وی .
 (۳) در وی : (طا) دردی .

بتقدیر ار نبودی دست تقدیرت ^(۴) جهان آرا
 که را درخور ^(۵) بدی مشاطه گئی زلف سنبلیها
 به یک پرتو ^(۶) ز روی ماه کنعانی درافگندی
 ز شهرستان مغرب تا به مصر آواز غلغلها
 جمالی را که نه آرایش از عکس رخت گیرد
 چه سود از خط و خال و غازه و زیب و ^(۷) تجملها
 بداد (خالد) بیچاره درمانده رس یا رب
 که دارد قلم جودت بسی چون او بساحلها
 یک جنبش ز برق لامع نور قدیم خود
 به لطفش وا رهان از گردش دور و تسلسلها

(۶)

(۱)

ای بقدر سرو و بعارض همچو (ب ، د ، ر)
 کرده زلفت آفتابی را نهان بر (ش ، ب)
 مرده را لعلت حیات جاودانی میدهد
 کی ازین معجز زند دم (م ، س ، ی ، ح)
 زخم دلرا از تو میخواهم بتازی مرهمی
 اعطنی من فیک لطفا (ق ، ب ، ل ، ت)

-
- (۴) تقدیرت : (طا) تقدیر .
 (۵) درخور : (طا) در خود .
 (۶) پرتو : (مع) جلوه . (طلا) جنبش .
 (۷) زیب و (طا) ؛ (مع) زیب .

گر نقاب از روی برداری که خواهد فرق کرد
 مه بر آمد ز ابر یا بنمود یارم (ر ، خ)
 منکرانرا کشف گردد آیه (یحیی العظام)
 کشتگان خویشرا گر لب نهی بر (ل ، ب)
 ماه کنعان حبس زندان بود^(۱) و (خالد) ماه من
 صد چو او دارد اسیر چاه (ز ، ن ، خ)

(ب)

- ۱ -

مجرم سینه ز دوریت بتاب است امشب
 وز غمت صبر بدل نقش بر اب است امشب
 در هوای نمک لعل و می^(۱) دیده تست
 دل که از آتش عشق تو کباب است امشب
 گل رخسار تو نقش است چنان در دیده
 آب^(۲) چشم همگی عین گلاب است امشب
 نایدم خواب مبادا که بخوابت^(۳) بینم
 دیده بخت مرا بین چه^(۴) بخواب است امشب

(ا)

- ۱ -

(۱) زندان بود : (طا) در زندان .

(ب)

- ۱ -

(۱) و می : (طا) دمی .

(۲) آب : (طلا) کاب .

در غمت سیل سرشکم همه معموره گرفت
 بی گل روی توام خانه خراب است امشب
 بزلال لبّت از بسکه بود تشنه لبم^(۵)
 عالم اندر نظرم موج سراب است امشب
 (خالدا) تا بخیان نگهش^(۶) مدهوشم
 کی مرا داعیهء بادهء ناب است امشب

(ت)

- ۱ -

جای جانان است اینجا مایهء جانم^(۱) کجا است
 منزل سلطان خوبان است سلطانم کجا است
 همچو مجنون کوه هامون مینوردم بهراو
 سو به سو میجویمش اما نمیدانم کجا است
 چون کواکب صف به صف فوج^(۲) بتان در جلوه اند
 شاه خوبانم کجا ، خورشید تابانم^(۳) کجا است

-
- (۳) بخوابت : (طا) بخوابم .
 (۴) چه : (طا) که .
 (۵) لبم : (طا) بهم .
 (۶) نگهش : (مع) نگهت .

(ت)

- ۱ -

- (۱) مایهء جانم : (ممف) مایه و خانم .
 (۲) فوج : (مع) خیل .
 (۳) تابانم : (ممف) رخشانم .

سخت سرگردانم اندر این شب تاریک هجر
روشنی بخشم کجا ، خورشید رخشانم ^(۴) کجاست ^(۵)

اشکبارم ، بی قرارم ، دردمندم ، دل فگار
قرۃ العینم کجا ، آرام و درمانم کجاست

بلبل فصل خزانم ، واله شیدای گل
ای دریغا نو گل گلزار رضوانم کجاست

قصری بیچاره ام ، طوق وفا در گردنم
هر طرف کوکو زنان ^(۶) سرو خرامانم کجاست

باز دل طرز سخن سنجی ز نو آغاز کرد
محفل آرا نکته پرداز سخن دانم کجاست

(خالدا) ^(۷) خاطر ز خوبان جهان دارد ملال
دلربای نازنین و ناز پستانم کجاست

- ۲ -

بی روی توام ای مه نو خانه خراب است
وز هجر توام صبر بدل نقش بر آب است

در خواب توان دیدنت و خواب نیاید
از بس که مرا دیدهء اقبال بخواب است

(۴) خورشید رخشانم : (مفف) شمع شبستانم .

(۵) نهم بهیته له (مفف) دا بهیتی جهوته مه .

(۶) زنان : (مفف) زنم .

(۷) خالدا : (مع) خالد از .

دوشم به نگاه تو دل از باده غنی بود
خون جگر امشب می و غم جام شراب است
گر بار دیگر دست دهد آن می لعلت (۱)
مارا چه غم از فوت نی و چنگ و رباب است
(خالد) اگر آن عمر گرانمایه ز کف رفت
افغان چه کنی قاعدهء عمر ذهاب است

- ۳ -

این بارگاه کیست که از عرش برتر است
وز نور گنبدش همه عالم منور است
وز شرم شمسهای زرش کعبتین شمس
در تخته نرد چهارم به شش دراست
وز انعکاس صورت گل آتشین او
بر سنگ جای لغزش پای سمندر است
نعمان خجل ز طرح اساس خورتق است
کسری شکسته دل پی طاق مکسر است
بهر نگاهبانی کفش مسافران
بر درگش هزار چو خاقان و قیصر است
این بارگاه قافله سالار اولیا است
این خوابگاه نور دو چشم پیمبر است

- ۲ -

(۱) لعلت : (طا) ؛ (طلا) لعلش .

این جای حضرتیست که از شرق تا بغرب
از (۱) قاف تا بقاف جهان سایه گستر است

این روضهء (رضا) است که فرزند (کاظم) است
سیراب نوگلی ز گلستان (جعفر) است

سرو سہی ز گلشن سلطان انبیا است
نوباوہء حدیقہء (زہرا) و (حیدر) است

مرغ خرد بکاخ کمالش نمیبرد (۲)
بر کعبہ کی مجال عبور کبوتر است

تا همچو جان زمین تن پاکش بہ بر گرفت
اورا ہزار فخر برین (۳) چرخ اخضر است

بر اہل باطن آنچه ز اسرار ظاہر است
در گوشہء ضمیر مصفاش مضمر است

خورشید کسب نور کند از جمال او
آری جزا موافق احسان مقرر است

آنکس ببندگیش شد آزاد از (۴) دو کون
نگش ز تاج سلطنت ہفت کشور است

بر گرد حاجیا بسوی (مشہد) ش روان
کانجا (۵) توقی نہ چو صد حج اکبر است

- ۳ -

(۱) از : (طلا) بر .

(۲) نمیبرد : (طا) ؛ (طلا) نمیرو .

(۳) برین : (طا) بدین .

(۴) از : (طا) در .

بی طی ظلمت آب خضر نوش بر درش
کین دولتی است رشك روان سکندر است

بتوان شنید بوی (محمد) ز تربتش
مشتق بلی دلیل بمعنای مصدر است

از موج فتنه خرد شدی ^(۶) کشتیء زمین
گر نه ورا ز ^(۷) سلسلهء آل لنگر است

زوار بر حریم وی آهسته پا نهید
کز خیل قدسیان همه فرشش ز شهر است

غلمان خلد کاکل خود دسته بسته اند
پیوسته کارشان همه جاروب این در است

شاهها ستایش تو بعقل و زبان ما
کی میتوان که فضل تو از عقل برتر است

اوصاف چون تو پادشهی ^(۸) از من گدا
حیقل زدن بآینهء مهر انور است

جانا بشاه مسند لولاک کز شرف
بر تارک شهان اولوا العزم افسر است

آنکه بحق آنکه بر ^(۹) اوراق روزگار
بابی ز دفتر هنرش باب خیر است

(۵) کانجا : (مع) کاینجا .

(۶) شدی : (طا) شد .

(۷) ورا ز : (مع) دراز .

(۸) پادشهی : (مع) پادشاهی .

(۹) بر : (مع) ز .

دیگر بنور (۱۰) عصمت آنکس که نام او
قفل زبان و حیرت عقل هنروراست

آنگه بسوز سینهء آن زهر خوردهء
کز ماتش هنوز دو چشم جهان تراست
دیگر بخون ناحق سلطان کربلا
کز وی کنار چرخ به خونابه (۱۱) احمراست

وانگه (۱۲) بحق آنکه ز بحر مناقبش
انشای بوفراس ز يك قطره کمتر است

دیگر بروح اقدس (باقر) که قلب او
مر (۱۳) مخزن جواهر اسرار را دراست (۱۴)

وانگه (۱۵) بنور باطن (جعفر) که سینه‌اش
بحر لبالب از در عرفان داوراست

دیگر بحق (موسی کاظم) که بعد از او
بر زمرهء اعظم اشراف سروراست

وانگه (۱۶) بقرص طلعت تو کز اشعه‌اش
شرمنده ماه چهارده و شمس خاوراست

-
- (۱۰) دیگر بنور : (مع) آنگه بنام .
(۱۱) خونابه : (طا) خوناب .
(۱۲) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنگه .
(۱۳) مر : (طا) ؛ . (مع) بر .
(۱۴) اسرار را دراست : (مع) اسرار اندر است .
(۱۵) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنگه .
(۱۶) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنگه .

دیگر به نیکی (تقی) و پاکی (نقی)
وانگه (۱۷) به (عسکری) که همه جسم و جوهر است
وانگه (۱۸) بعدل پادشهی کز سیاستش (۱۹)
با بره شرزه بسی به ز مادر است
بر (خالد) آر رحم که پیوسته همچو بید
لرزان ز بیم زمزمهء روز محشر است
تو پادشاه دادگر (۲۰) این گدای زار
مغلوب دیو سرکش (۲۱) نفس ستمگراست
از لطف چون تو شاه (۲۲) ستمدیده بندهء
از جور ار خلاص شود وه چه درخور است
نااهلم و سزای نوازش نیم ولی
نااهل و اهل پیش کریمان برابر است
پیکی فرست بهر من بینوا به هند
سوی کسی که خاک درش مسك اذفر است
دیو مرید در نظر هر مرید او
مانند پشه در گذر باد صرصر است

(۱۷) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

(۱۸) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

(۱۹) سیاستش : (طا) ستایشش .

(۲۰) دادگر : (مع) ؛ (طلا) دادگری .

(۲۱) سرکش : (مع) ؛ (طلا) سرکش و .

(۲۲) شاه : (طا) ؛ (طلا) سرکش .

سالار کاروان طریق هدایت است
آگاه سر بندگی حی اکبر است

آسوده رهرو است بسر منزل بقا (۲۳)
پنهان به مکن حرم قدس رهبر است

از نام نامیش بود این نکته آشکار
کز جان و دل ز خیل غلامان این دراست

دارم ز چشم پر فن او چشم رحمتی
ما مفلسیم و دیده او کیمیا گراست

نی نی مس شکسته‌ام و دارم این امید
زر سازدم که با نگهش مس همه زراست

- ۴ -

اگر مرد کاری ، در دوست بازا است
و گر قصه جویی ، حکایت دراز است

بود کار آزادگان ترك هستی
نه اباحت محمود و نقل ایاز است

گر آزاد خواهی شدن ، بندگی کن
هر آینه محبوب بنده نواز است

ز سوز حقیقت طلب بهره‌ای را
نه بهره به تحریر سوز و گداز است

(۲۳) بقا : (مع) تباه .

ز خود رستن و ترك دعوی نمودن
 ره مرد مردانهء پاكبازاست
 نه خرگوش را پنجهء نره شیراست
 نه دراج را چنگل شاهبازاست
 ز (خالد) شنو : شرط فتح طریقت
 ورق شستن و خامشی و نیازاست

- ۵ -

ز رشك سرو قدت پای سرو (۱) در خاكاست
 كتان پیرهن گل ز روت صد چاكاست
 كنایت از دهن تست سر جوهر فرد
 برون ز دائرهء فهم و حد ادراكاست
 نه دیدهء من مسكین نظاره باشد و بس
 نظارهات همه شب چشم هشت افلاكاست
 چو بگذری بسر کوی كشتگان غمت
 هزار جان گرامیت بند فتراكاست
 (مع الوجود) زلال دهان و زلف كچت
 چه جای چشمهء حیوان و مار ضحاكاست
 بدان امید كه چون باد بگذری بسرش
 برهگذار (۲) تو (خالد) فتاده چون خاكاست

- ۵ -

- (۱) پای سرو : (طا) سرو پای .
 (۲) برهگذار : (طا) بریگذار .

- ۶ -

بازم از سودای مهر وی درون پر ماتم است
رشتهء کارم ز زلف درهمش خم در خم است
آبرویم ز آتش رخسار او برباد شد
آری آری با وجود خور چه جای شبنم است
خرده بینان را کند آگاه خالش زیر لب
در فضای آفرینش گر بود مثلش کم است
زخم دل را مرهمی جستم نمودی چین زلف
خستگان را کی تسلائی ز مشکین مرهم است
هر که دید آن شاه خوبان ^(۱) را رسن بازی زلف
بیژن چاه ز نخدانش شود گر رستم است
(خالد) اندر قولها لاف فصاحت میزند ^(۲)
لیک در وصف جمال آن پری و ش ابکم است

- ۷ -

گرچه اسباب طرب پیش من اکنون نه کم است
شادیم بی گل روی تو همه درد و غم است
دأب ارباب محبت نبود آسایش
لذت عاشق دل سوخته اندر الم است

- ۶ -

- (۱) خوبان : (مع) ترکان .
(۲) میزند : (طا) میکنی .

بأُمید سر خود پای منه در ره عشق
کاندَرین مرحله سر باختن اول قدم است

گردن شیشهء می گیر و سفالینهء جام
اگر ت آرزوی تاج کی و جام جم است

جان من دولت جاوید بدنیا مفروش
گر کنی نیک نظر ^(۱) حاصل آن ^(۲) یک دو دم است

گر زنی نوبت شاهی بجهان تا مانی
اولت درد سر و آخر کارت ندم است ^(۳)

زخم ناخورده ز (خالد) طمع شعر مدار
سینه اش گر بشل لوح و زبانش قلم است

- ۸ -

امامانی کز ایشان زیب دین است
بترتیب اسمشان میدان چنین است

علی سبطین جعفر با محمد
دو موسی باز زین العابدین است

پس از باقر علی عسکری دان
محمد مهدی هم ^(۱) زان پس یقین است

- ۷ -

-
- (۱) نظر : (طا) امل .
(۲) حاصل آن : (طا) آن نیز .
(۳) نهم به یته له (مع) دانی به .

هرگز ترحمی بمن مبتلات نیست
معاوم شد مرا که تو بیم^(۱) خدات نیست

ما در قمار عشق تو جان باختیم لیک
با آن دو رخ تو^(۲) شاهی و پروای مات نیست

بهر بلای جان سخنی جستم از لب
خرسند کن بلا تو مرا گر بلات نیست

گفتم مگر حیات بود لعل جان فزات
گفتا کلام بیهوده^(۳) کم گو حیات نیست

گر بینم از وفات بیالین پس از وفات
مقصودم از خدای بغیر از وفات نیست

(خالد) ز کلکت این غزل^(۴) دلگشا که ریخت
جز درخور بلاغت پیر هرات نیست

(۱) مهدی هم : (طلا) مهدیم .

(۱) بیم : (طا) ؛ (طلا) هم خوف .

(۲) تو : له نوسخه‌ی (طا) دا نی‌یه .

(۳) بیهوده : (مع) فساد .

(۴) غزل : (مع) سخن .

(ث)

- ۱ -

رو بحراب دو ابرویت عبث کردم عبث
سجده سوی کعبه کویت عبث کردم عبث
آن نهء رحمی^(۱) بحال دادخواهان آیدت
دست در زنجیر گیسویت عبث کردم عبث
بر سر راهت چو خاك افتادم بی سود بود
نالهء شبگیر در کویت عبث کردم عبث
کاکلت را مشک چین گفتم خطا گفتم خطا
نسبت خورشید با رویت عبث کردم عبث
ناخدا ترس و جفا آیینی و^(۲) مردم فریب
میل دل روز ازل سویت عبث کردم عبث
دل بفتراک نگاهت بستم بد بود^(۳) بد
جان فدای چشم جادویت عبث کردم عبث
خویت^(۴) ار^(۵) خون ریزدم رویت دهد صد خون بها
(خالد) آسا شکوه از خویت عبث کردم عبث

(ث)

- ۱ -

- (۱) آن نهء رحمی : (طا) آن نهء رحمی کان .
- (۲) آیینی و : (طا) آیینی .
- (۳) بود : (طا) ؛ (طلا) بود و .
- (۴) خویت : (طا) خونت .
- (۵) ار : (طا) از .

(ج)

- ۱ -

این چه نام است کزو سکهء دین یافت رواج
شد ازو مسلکت کفر و ضلالت تاراج

بندگانش همگی خرقهء صد پاره به بر
پای بر تارک گردون و پر آزر^(۱)م ز تاج

برزخ^(۲) قلزم امکان و وجوب^(۳) ار نشدی
ذاتش^(۴) آمیخته میگشت بهم عذب و اجاج

شد نبی و ولی از جرعهء جامش مدهوش
(ابن عمران) «أرنی» گفت و «انا الحق» (حلاج)

«لی مع الله» ورا خاصه بلند اورنگی است^(۵)
نردبان گشت مر از تخت شرفرا معراج

بازم ار^(۶) دست بدامن رسدت پیش از مرگ
ندهم از کف شود این چرخ^(۷) بیازی لجلاج^(۸)

(ج)

- ۱ -

- (۱) پر آزر^م : (طا) درآورد . (طلا) در آزر^م .
- (۲) برزخ : (مع) برخ .
- (۳) و وجوب : (مع) وجود .
- (۴) ذاتش : (مع) فرش .
- (۵) اورنگی است : (طا) ؛ (طلا) اورنگ است .
- (۶) ار : (طا) از .
- (۷) این چرخ : (مع) ار . (طلا) ار چرخ .
- (۸) لجلاج : (مع) ؛ (طلا) لجاج .

ای خوش آن وقت که بینم رخ بزم آرایت
 چون مه چارده باری دگر اندر شب داج
 (خالد) از وصف تو نام آوریء میخواهد
 ورنه آینهء خور^(۹) نیست به صیقل محتاج

(ح)

- ۱ -

ای شده در دور لعلت تازه ایام مسیح
 زنده گشته از دم جان پرورت نام مسیح
 عالم و آدم گرفتار خط سبز تو شد
 نه هین زنجیر موسی^(۱) گشت یا دام مسیح
 پای کی بر تارک گردون نهادی از شرف
 گر نشد بر بنده گیت ختم انجام مسیح
 گر لب او را بدی خاصیت لعلت چرا^(۲)
 عالم سفلی سلیشانوش نشد^(۳) رام مسیح
 (خالد) مردانه از دنیا برافشان آستین
 کز تجرد گشت گردون جای آرام مسیح

(۹) خور : (مع) خود .

(ح)

- ۱ -

- (۱) موسی : (مع) موی .
 (۲) لعلت چرا : (مع) لعل لب .
 (۳) نشد : (مع) شدی .

(خ)

- ۱ -

ای تاب ز افتاب ربوده ز تاب رخ
پیراسته است ^(۱) ایزدت از مشک ناب رخ

زین چاشتگاه روی نهفتن ز من چرا
در چاشتگاه کی بنهفت آفتاب رخ

مهر منیر با همه خوبی و منزلت
هر شب کند ز شرم رخت در نقاب رخ

مفتون يك نگاهتم از من میوش چشم
بجنون روی ماهتم از من متاب رخ

(خالد) اگر بروی تو گل را قرین کند
شوید ز خجلت رخ تو از گلاب رخ

(د)

- ۱ -

داد از تظلم فلك حقه باز داد
چندین هزار خرمن هستی بیاد داد
در گلشن وجود شکفته نشد ^(۱) گلی
کاخر ورق ورق نه بخاك فنا فتاد

(خ)

- ۱ -

(۱) پیراسته است : (مع) پیراهن است .

این معدن مروت و این کان عقل و هوش
این بحر علم و منبع عرفان و عدل و داد

جانش که طوطی چمن خلد بود شد
آخر باشیانهء اصلی خویش شاد

یعقوب بود یوسف زندان مرگ شد
سر در (۲) ره وفای شه دادگر نهاد

تاریخ رحلتش ز خرد جستم و ز غم
اول (دریغ) گفت و پس آنکه بگفت (۳) (داد) (۴)

- ۲ -

آنکه صد فضل بر روان (۱) دارد
هر که سودای نام آن دارد

نام نامی او بیت اخیر
همچو در (۲) صدف مکان دارد

(د)

- ۱ -

- (۱) شکفته نشد : (طا) ؛ (طلا) نشکفته شد .
(۲) سر در : (مع) سرو .
(۳) بگفت : (طا) ؛ (طلا) گفت .
(۴) وشه ی (دریغ) و (داد) به حرووفی نه بجهد نه که نه ۱۲۲۳ که به سالی
هیجری سالی کوچی دواایی نه و که سه یه که نه پارچه شیعه له
لاواندنه ویدا نو و سراه .

- ۲ -

- (۱) بر روان : (طا) بروان .
(۲) در : نه و شه یه له (طا) و (مع) دا نی یه .

گنج فضل است و معدن عرفان^(۳)

زیبیدار (خالد)ش^(۴) نهان دارد

آنچنان جای کرده در دل تنگ

تو مپندار جای جان^(۵) دارد

خامه در وصف آدمیت او

اخرس است گرچه صد زبان دارد

زلف سربسته در^(۶) دل عشاق

مرغ پایسته در میان دارد

- ۳ -

کیست این^(۱) کز نگهی رهزن صد جان باشد

هر زمان جلوه کنان بر سر میدان باشد

خسروانه چو پی گویی دواند گلگون

سر صد کوه کنش در خم چوگان باشد

حور از عکس رخس دست ز حسن^(۲) خود ششت

وای بر حال اسیری که از^(۳) انسان^(۴) باشد

(۳) عرفان : (مع) اسرار .

(۴) خالدش : (طا) خواندش .

(۵) جای جان : (مع) جا ز جان .

(۶) در : (طا) ؛ (طلا) از .

- ۳ -

(۱) این : (مع) آن .

(۲) حسن : (مع - ن) جان .

(۳) از : (مع) ز .

(۴) انسان : (طا) آنسان .

این همه فتنه کز ان کاکل مشکین خیزد
ابله آن است که اندر غم ایمان باشد

از قد و لعل و رخ و چشم و خطش شرمنده
سرو و یاقوت و گل و سنبل و ریحان باشد

بس که در مصر ملاح^(۵) تو عزیزی امروز
کی کسی طالب بیع مه کنعان باشد

گفتی از غمزه من جان ندهی سنگدلی
آری اندر دلم آمد شد مژگان باشد

ماه نالد^(۶) که چو رویت شود آخر ناچار
خوشه چین گردد از ان برزده دامن باشد

(خالد) تا دهم دست گدائی^(۷) درش
ابله^(۷) گر هوسم ملک سلیمان باشد

— { —

هزبر پیشه^(۱) مردی سلیم ابن محمود آنکه^(۲)
بنوک نیزه اش بس عقده و نا شده و ا شد

(۵) ملاح: (طا) ؛ (طلا) لطافت .

(۶) نالد: (مع) بالا . (طلا) بالد .

(۷) ابله: (مع) کافر .

— { —

(۱) هزبر پیشه: (طا) هنرور پیشه .

(۲) آنکه: (طا) آنکه شد . (طلا) انگ .

ز کینش رزمگه ^(۳) شد دشت چین از بس تن ^(۴) بی جان
تو میگوی ز چین جبهه‌اش قابض هویدا شد

تمنا داشت پیش شیر شیران داور اعظم
کشد خود را و آخر عمر او در این ^(۵) تمنا شد

بسوی آشیان قدس در پرواز شد جانش
روانش دوطیء نزهتگاه فردوس اعلا شد

به ماتم‌داریش آشفته شد شاهنشاه ایران
بچشمش روز روشن چون شب تاریک یلدا شد

ز مرگ او بسی ^(۶) آه و دریغ اندر ^(۷) جهان افتاد
همین تاریخ سال مرگ او (آه و دریغا) ^(۸) شد

- ۵ -

به اکسیر و ^(۱) حیل هر خاک راهی زر نخواهد شد
همه بداصل سنگی در بها گوهر نخواهد شد

(۳) رزمگه : (طا) ؛ (طلا) زد نگه .

(۴) از بس تن : (طا) ؛ (طلا) تن از بسی .

(۵) و آخر عمر او در این : (طا) در آخر عمر او این .

(۶) بسی : (مع) ز بس .

(۷) آه و دریغ اندر : (طا) ؛ (طلا) آه و دریغا در .

(۸) نهم رسته‌یه به حورووفی نه‌بجهد نه‌کاته ۱۲۲۱ که سالی کوچی دواایی
نه‌وکه‌سه‌یه شیعه‌که‌ی بو دانه‌راوه .

- ۵ -

(۱) اکسیر و : (طا) اکسیر .

سلیسانی زبید هر کرا خاتم بود در کف
هر آنکو آینه میسازد (۲) اسکندر نخواهد شد

همه کس خویشرا عاشق تواند کرد چون بلبل
ولی پروانه‌وش جویای ترک سر نخواهد شد

همه گزگون سواری خسرو پرویز نتوان گفت
همه زیبا رخی شیرین صفت دلبر (۳) نخواهد شد

بعالم هر که بینی (خالد) بیچاره‌است (۴) اما
چو ابراهیم کس زبندهء افسر نخواهد شد

- ۶ -

جانا بیا که بی تو جهان جمله (۱) واله شد
بس دل ز داغ نرگس مستت که لاله (۲) شد

آماده‌است بزم بامید مقدمت
قد چنگ و اشک تار و دو چشمم (۳) پیاله شد

در طفلیت تملک دلها وظیفه بود
بی حجت و کنون خط سبزت قباله شد

(۲) میسازد : (طا) دم‌سازد .

(۳) دلبر : (طا) دالر .

(۴) بیچاره‌است : (طا) بیچاره هست .

- ۶ -

(۱) جمله : نهم و شهیه له (طا) و (طلا) دانییه .

(۲) لاله : (مع) واله .

(۳) چشمم : (طا) شمم .

بودم امید بوسهء از لب ز چشم تو (۴)
گفتند (۵) بچاه غیبت از وی حواله شد

(خالد) ز هجرت ای (۶) گل سیراب اگر (۷) نمر
معدور دار مرگ ز (۸) بالا حواله شد

- ۷ -

این چه خالاست کزو رایحهء جان آمد
خس و خارش بنظر سنبل و ریحان آمد
همچو مرغی که پس از هجر بگلزار رسد (۱)
دل از شادیء او سخت به افغان آمد
شوره خاکيست کزو سر نزده (۲) شاخ گیاه
نگهش رشك ده روضهء رضوان آمد
خواندمش مشک خطا (۳) ؛ ليك خطا ميگويم
گفت دل عنبر سارا و پشيمان آمد

(۴) ئەم نيوه بهيته له (مع) دا بهمجۆرهيه :
بودم امید بوسه ز لب آن هم ز چشم تو
له (طا) يشدا بهمجۆرهيه :

بودم امید بوسهء چشم از لب تو

- (۵) گفتند : (طا) ؛ (طلا) آنرا .
(۶) ای : (طا) آن .
(۷) اگر : (مع) گر .
(۸) ز : (طا) به .

- ۷ -

- (۱) رسد : (طا) رسيد .
(۲) نزده : (طا) نزنند .
(۳) خطا : (طا) ؛ (طلا) ختن .

این همان^(۴) خاك كزين پيش زمانى بقديم
تا سحر نيسه شبى منزل جانان آمد

آن زمان كاهوى مشكين شكار اندازش
بود مدهوش مى خواب هراسان آمد

نيمه خوابش اثر نشئه مى ميبخشد
چهره اش رشك ده شمع شبستان آمد

(خالد) آن عشرت جان بخش در آن شب كه گذشت^(۵)
وہ چه خوش بود ولى زود پايان آمد

- ۸ -

برد گل رشك از روى محمد

خويش خون^(۱) گشته از خوى محمد

سپر شد پيش پيكان غم آنكو

نظر دارد بر ابروى محمد

دهد شير افگنانرا خواب خرگوش

شكوه چشم آهوى محمد

ز فردوس برين جا دور دارد

اسير آن دو جادوى محمد

(۴) همان : (طا) همين .

(۵) در آن شب كه گذشت : (مع) كه ناگه بگذشت .

- ۸ -

(۱) خون : (طا) چون .

نگردد بلبل اندر صحن گلشن
ز باد ار بشنود بوی محمد

غنی از سبزه و ز نار شد دل
مرا بس خال و (۲) گیسوی محمد

نهاده در قدم سرو سهی سر
ز شرم سرو دلجوی محمد

نهندت حجر (خالد) گر ستانی
دو عالم را به يك موی محمد

- ۹ -

سایهء این خرگه نیلی کرا مأمن بود
یا در این دنیا کجا آسایش يك تن بود
گردش گردون هزاران خانه را بر باد داد
نه همین بدمهریش با تست یا با من بود
چشم عبرت برگشا و طاق کسری را بین
پرده دارش عنکبوت و جغد نوبت زن بود
شهریارانی که (۱) بر اورنگ زرین خفته اند
يك بنگر تا کجاشان منزل و مسکن بود

(۲) بس خال و (طاس) خال و در .

- ۹ -

(۱) شهریارانی که : (طا) شهریارا اینکه .

پا بخاك آهسته نه (خالد) كه اين خاك سياه (۲)
از غبار خط مهر و يان سيمين تن بود

- ۱۰ -

جان باستقبال جانان ميرود
تشنه سوي آب حيوان ميرود
بلبل شيدا شد آزاد از قفس
سوي گلگشت گلستان ميرود
زين عجايب تر چه باشد در جهان
مهر را شب پره مهمن ميرود
تا ز كف دامان يارم شد برون
خونم از مژگان بدامان ميرود
در فراقش صبر كردن چون توان
جسم اگر باز ايستد (۱) جان ميرود
كرد (خالد) دامن از لعلت يمن
سوي سامان بدخشان ميرود

- ۱۱ -

في نعت النبي صلى الله عليه وسلم

عجايب نشئه زين دامن كهسار ميآيد
تو گويي با نسيم صبح بوي يار ميآيد

(۲) خاك سياه : (طا) ؛ (طلا) سياره خاك .

- ۱۰ -

(۱) ايستد : (طا) ايستد از .

ز خاکش یافت تسکین زخمهای سینهء ریشم
(تعالی الله) چه سان از مشک این کردار میآید

نشانی از هلال عید وصل دوست میبخشد
هران نقشی ز سم توسن رهوار میآید

ندانم از (۱) کجا میآید، اما این قدر دانم
دمادم تفحه‌های طبلهء عطار میآید

علامتهای روز و شب بکلی از میان (۲) برخاست (۳)
ز بس نگسسته از هم پرتو انوار میآید

اگر نه جای آن سر حلقهء مشکین غزالان است
چرا زین خاک بوی نافهء تاتار میآید

بای این جلوه‌گاه دلربای عالم آشوبی است
که تصویر نظیرش بر خرد دشوار میآید

بهر ساحت (۴) دمی آن (۵) مایهء جان جلوه‌گر گردد (۶)
ز خاکش تا به محشر نکعت گلزار میآید

نشانی از کف (۷) پایش بهر منزل که شد (۸) پیدا
از آن جا سرمهء چشم (اولوا البصار) میآید

- ۱۱ -

- (۱) ندانم از : (طا) ؛ (مع) نمیدانم .
- (۲) میان : (مع) جهان .
- (۳) برخاست : (طا) ؛ (طلا) برخواست .
- (۴) ساحت : (طا) ساعت .
- (۵) آن : (مع) کان .
- (۶) گردد : (طا) کردند . (طلا) گردید .
- (۷) کف : (طا) کف و .
- (۸) که شد : (طا) شده .

همه آزاده (۹) سروان بندهء بالای او گردند
 خرامان چون بعزم جلوه در رفتار میآید
 ته این خاک چندان از شهیدان غمش پر شد
 برنگ لاله‌ها بیرون دل افکار میآید (۱۰)
 نگین خاتم جم شد مرا هر دانهء سرخی
 ز شوق لعل او از (۱۱) دیدهء خونبار میآید
 دلا هشیار باش از پرتو حسن ازل کاینجا (۱۲)
 تجلیها دمام بر دل هشیار میآید
 به بیداریم دادند آنچه در خوابش نمیدیدم
 سعادت بین مرا (۱۳) کز دولت بیدار میآید
 سخن سربسته تا کی با نسیم صبحدم (خالد)
 نسیم خاک کوی احمد مختار میآید
 امین (لی مع الله) ، محرم اسرار (ما اوحی)
 زهی وصفش که گویم برتر از پندار میآید
 شه تخت (لعمرك) ، شهبوار عرصهء (لولاك)
 مجلدها ثنائش ز ایزد دادار میآید (۱۴)

-
- (۹) آزاده : (طا) ؛ (طلا) آزاد .
 (۱۰) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دانییه .
 (۱۱) از : (مع) کز .
 (۱۲) کاینجا : (طا) ؛ (طلا) اینجا .
 (۱۳) مرا : (طا) مر .
 (۱۴) نهم نیوه بهیته له (طا) داهم جوریه :
مجلدها ثنائش را برو دادار میآید

ز یمن^(۱۵) پای بوسش فرش را بر عرش تفضیل است
 سعود نحس را انکار در این کار میآید
 ز ایوان جلالش بر صفوف زائران قدس
 صدای دور شد دور از در و دیوار میآید
 زهی ایوان که کمتر بندگان آستان او
 ز شاهنشاهی^(۱۶) روی زمینش عار میآید
 ز زیرین پایه‌اش شهباز فکرت تا فراز عرش
 بمقصد نارسیده خویش از منقار میآید
 جنون دوره دارد^(۱۷) چرخ از سودای پابوسش
 ازین معنی چنین در^(۱۸) گردش دوار میآید
 گر از^(۱۹) اهل عنادم در رهش خاری خلد بر دل
 کجا گلچین ز خار گلشنش آزار میآید
 مرا تا تاری از گیسوی طرارش بچنگ افتاد^(۲۰)
 کجا هرگز سخن از نافهء تاتار میآید
 زهی شاهی که ناید غیر اندر رشتهء وصفش
 ز گنج عرش اعظم هر دری شهوار میآید

(۱۵) ز یمن : (طا) زمین .

(۱۶) شاهنشاهی : (طا) شاهنشاه .

(۱۷) دوره دارد : (طا) : دوره‌دار .

(۱۸) در : (مع) هر .

(۱۹) گر از : (مع) ، (طلا) اگر ز .

(۲۰) افتاد : (طلا) افتد .

دهد یکتاره مویش رشتهء (۲۱) تشبیه را از کف
بنقش (۲۲) چون کمال حسن در اشعار میآید (۲۳)

ثنایش از خرد در تنگنای امتناع افتاد
معاذ الله چه سان از عقل این مقدار میآید

بود از آفرینش آفرینش بادیه پیمای (۲۴)
هین جان آفرین از عهدهء این کار میآید

جهانرا میتوان در دانهء خاشخاش جا کردن
ولی مدحش کجا در حیز گفتار میآید

کسی کو هردو عالم زو بسلك انتظام آمد
چه سود ار گویش بر سروران سردار میآید

ز اسرار درویش جبرئیل آگه نخواهد شد
ز بهر شق صدرش گر دمی صد بار میآید (۲۵)

درین موسم بیابان طی مکن بیهوده ای حاجی (۲۶)
که بیت الله بطوف روضهء دلدار میآید

بنام ایزد کریمی کز وجود فائض الجودش
در از دریا ، گهر از خار ، گل از خار میآید

(۲۱) یکتاره مویش رشتهء : (مع) یکتائی اش سر رشتهء . (طلا) تکتائی اش سر رشتهء .

(۲۲) بنقش : (طلا) بنعتش .

(۲۳) ئەم بهیته له (طا) و (طلا) دا بهیتی ژماره (۲۵) و له (مع) دا بهیتی ژماره (۳۰) یه .

(۲۴) بادیه پیمای : (طا) ؛ (طلا) باد پیمایی .

(۲۵) ئەم بهیته له (مع) دا بهیتی ژماره (۲۴) و له (طا) و (طلا) دا بهیتی ژماره (۳۰) یه .

(۲۶) حاجی : (طا) جامی .

نیابی (۲۷) غنچهء لب از تبسم باز ناکرده
اگر از حسن خلقش بحث در گلزار میآید (۲۸)

بحسن التفاتش میتوان رستن دران روزی
که از گردن فرازان نالهای زار میآید

گاهی مه نیمه میگردد ز اعجاز سرانگشتش
گاهی بر تشنگان از پنج او انهار میآید

سخن با مشک چین از چین گیسویش خطا باشد
که این هر خسته را مرهم وزان آزار میآید

نه تنها آهوی وحشی بتصدیقش زبان بگشاد
ز سنگ خاره بر اعجاز او اقرار میآید

باندك مدتی رفت و پیامد باز راهی را
که بر پیک خرد پیمودنش دشوار میآید

ملائك تا بسدره صف کشیده در (۲۹) سر راهش
بشارت گوی کاینك (۳۰) سید مختار میآید

ز هجرش چوب مینالید زار و تو نمی میری
اگر مردی ترا زین زیندگانی عار میآید

اگر بر مشتری خورشید رویش جلوه گر گردد
مه کنعان بنقد جان سوی بازار میآید (۳۱)

(۲۷) نیابی : (طا) بیابی .

(۲۸) ئەم بەیتە و بەیتی پیشووی له (مع) دا له جیتی به کدان .

(۲۹) در : (مع) بر .

(۳۰) گوی کاینك : (طا) گویی و بین هم . (طلا) گویی کاینك .

(۳۱) ئەم بەیتە و بەیتی پیشووی له (طا) و (طلا) دا له جیتی به کدان .

گهی داده‌است نسبت قد و رخسارش بسرو و گل
خرد شرمنده این فکر ناهموار می‌آید

اگر از مهر گویی پرتوی از نور^(۳۲) او باشد
و گر گل قطره خویی زان گل رخسار می‌آید

بود يك جذبه از عشق وی و يك پرتو از رویش
نیاز از بی‌دلان و ناز از دلدار می‌آید

ازو خیزد تجلی از درخت وادی ایمن
وزو بر طور موسی طالب دیدار می‌آید

ازو (هل من مزید) از بایزیدی تشنه لب برخواست
وزو بانگ (انا الحق) بر فراز دار می‌آید^(۳۳)

بود حرف مفید و مختصر در بحث نیرویش
برو از آستینش پنجه قهار می‌آید

ز جودش ابر اگر بر خویش گرید جای آن دارد
کفش را صدهزاران خنده بر ابحار می‌آید

اگر بر بر چکد يك قطره از دریای احسانش
بخشکی هر طرف صد قلزم زخار می‌آید

درین معنی حکیم کور دل اندر غلط افتاد
وساطت زواست و گفت از گنبد دوار می‌آید

ز سرّ سینه پاك وی از نص (ألم نشرح)
همین دانی و بس کان مخزن اسرار می‌آید

(۳۲) پرتوی از نور : (طا) پرتو از انوار .

(۳۳) ثم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی‌یه .

گذارد انبیارا زهره اندر موقف محشر
 اگر نه جلوه گر در عرصهء اظهار میآید
 کند ناموس اکبر فخرها از غاشیه داریش ^(۳۴)
 بای زین نکته بر خیل ملک سالار میآید
 سخن در ^(۳۵) وصف او زین پایه بس بالاتر است اما ^(۳۶)
 اگر برتر روم نااهل را انکار میآید
 به بزم قدسیان چون نکته از فضل بشر رانند
 نخستین از مهاجر وانگه از انصار میآید
 جوانمردان گردون جاه دشمن سوز شیر افکن
 که اوصاف پیمبر در همه تکرار میآید
 ز جود خویش گو شرمنده شو ای حاتم طائی
 کزان گردن فرازان ^(۳۷) بحث از ایثار میآید
 نه چون آن مهتر آزادگان ^(۳۸) ، سرمایهء ایمان
 که در هر منقبت سردفتر ابرار میآید
 صدیق سرور و صدیق اکبر آنکه در شانش
 بقرآن (ثانی اثین اذ هما فی الغار) میآید
 ملایک ژنده پوش از خرقهء پشمینهء اویند
 نوید ارتضایش ^(۳۹) ز ایزد دادار میآید

(۳۴) داریش : (طا) برادریش .

(۳۵) در : (طا) از .

(۳۶) بس بالاتر است اما : (طا) بسی . . الخ . (مع) بس بالاتر از عقل است .

(۳۷) کزان گردن فرازان : (طا) کزو گردن فراز آن .

(۳۸) مهتر آزادگان : (طا) مهتران زادگان .

بکام مار پا (۴۰) بگذاشت تا زو دوست (۴۱) نازارد
تواین یاری نپنداری که از هر یار میآید

مگر کشور ستانی (۴۲) تاج بخشی خرقه پشمینی
که با عزمش مقارن سطوت قهار میآید

گریزد از شکوهش دیو دون چون پشه از صرصر
بجز وی کی چنین کردار از دیار میآید

ز علم و حلم و عدل و فضل و عرفان و کمالاتش
خرد سرگشته‌تر از گردش پرگار میآید

فرا نگرفته (۴۳) در هردو سرا هردو سر از پایش (۴۴)
چنین باشد کسی کز بخت برخوردار میآید

بیا و (۴۵) داستان پور داستانرا (۴۶) قلم برکش (۴۷)
که بحث از گیرودار حیدر کرار میآید

- ۱۲ -

آرام رفت از دل و آرام جان ندید
جان بر لب آمد و رخ آن مهربان ندید

(۳۹) ارتضایش : (طا) ارتضایش را .

(۴۰) مار پا : (طا) ما ز پا .

(۴۱) تا زو دوست نازارد : (طا) تا زو دست ناز آرد .

(۴۲) کشور ستانی : (طا) با کشورستان .

(۴۳) فرانگرفته : (مع) فرانگرفت . (طلا) فرونگرفته .

(۴۴) سر از پایش : (طا) سراپایش .

(۴۵) بیا و : (طا) بیاد .

(۴۶) داستانرا : (طلا) داستانرا .

(۴۷) برکش : (مع) درکش .

بر گلشن خزان رسیدهء رویم ز اشك سرخ
بس جویبار روان شد و سرو روان ندید

شد دامنم چمن ز گل اشك ای دریغ
آن نونهال روضهء باغ جنان ندید

درد سری که دیده‌ام از یاد^(۱) خط او
از شهر پریان^(۲) دل دیوانگان ندید

از بسکه در ربودن دلها دلاوراست
گویی^(۳) شکوه و شوکت شاه جهان ندید

شاهنشهی که هر که سر از مراد^(۴) تافت
در ششدر زمانه ره امان^(۵) ندید

وانکس ببندگیش^(۶) چو جوزا کمر ببند
آرامگاه خود بجز از آسمان ندید

- ۱۲ -

- (۱) از یاد : (طا) آواز .
(۲) پریان : همه راست‌کردنه‌وهی خوّمانه ، نه‌گینا له (طا) دا نووسراوه (پری آن) و له (طلا) دا تهنها نووسراوه (پری) . (مع) یش پارچه‌کهی به تیکزایی تیانی‌یه .
(۳) گویی : (طا) کوه .
(۴) مراد : (طلا) امر او ، به‌لام به هه‌ردوو جوّره‌که نیوه به‌یته‌که له‌نگه .
(۵) امان : له (طا) یش و (طلا) یشدا نووسراوه (امن و امان) به‌لام به هه‌ردوو جوّره‌که نیوه به‌یته‌که له‌نگه .
(۶) ببندگیش : همه‌ش راست‌کردنه‌وهی خوّمانه ، نه‌گینا له (طا) دا نووسراوه (که بند کبش) و له (طلا) دا نووسراوه (که ببند کیش) . ناشکراشه هه‌ردوو نوسخه‌که هه‌له‌ن .

زینسان کریم و عادل و عالم یگانه
 نشنید گوش چرخ و زمین و زمان ندید
 بس نسخه مصحح و جامع فتاده است
 آن کس که آصف و جم و نوشیروان ندید
 منت خدایرا که ز تایید لطف او
 زخمی ز چشم فتنه آخر زمان ندید
 هر روز برتر است ^(۷) سلالیم رفعتش
 هرگز ^(۸) تنزلی ^(۹) کس ^(۱۰) ازان نردبان ندید
 شرمندهام ز چشم جهان بین خود چرا
 بیناست و مدتی است که آن آستان ندید

- ۱۳ -

یا رب بحق تربت سلطان بایزید
 یا رب بقاطعیت برهان بایزید ^(۱)
 یا رب باشیانه شهباز لامکان
 یعنی بقرب و منزلت جان بایزید
 یا رب بحق وسعت آن مشرب کریم
 یا رب به تشنگی فراوان بایزید

-
- (۷) هر روز برتر است : (طا) بر هر وزیرانراست .
 (۸) هرگز : (طلا) هرگز .
 (۹) تنزلی : (طا) تنزل .
 (۱۰) کس : (طا) که کس .

- ۱۳ -

- (۱) نهم پارچه شیعره له (مع) دانییه .

یا رب بسوز سینه آن پیر نیک بخت
یا رب بنور مشعل ایمان بایزید

وز حضرت غلام علی تا بیوالحسن
یک یک بحق جمله مریدان بایزید

یا رب بهر دو سلسله از حضرت رسول
تا جعفر از اعظم پیران بایزید (۲)

بر (خالد) شکسته پیچاره غریب
بگشا دری ز مخزن عرفان بایزید

لب تشنه زلال هدایت بود ورا
سیراب کن ز قلزم احسان بایزید

اورا بخود رسان و ز خودببینش رهان
او هم یکی شود ز غلامان بایزید

- ۱۴ -

مژده ای یعقوب دل کان یوسف کنعان رسید
محنت بی‌منت‌های (۱) هجر را پایان رسید

باز گرد ای جان بر لب آمده کان نازنین
عیسی مریم صفت بهر علاج جان رسید

(۲) نهم بهیته و بهیتی پیشه‌وهی له (طلا) دا بهرودوان .

- ۱۴ -

(۱) منت‌های : (مع) انت‌های .

کوه غم بر باد ده ای دل که با باد صبا
 بر مشامم بوی خاک مقدم جانان رسید
 تلخی دوران به یکسر محو شد از دل مرا
 چون نسیمی بر مشامم زان گل خندان رسید
 (خالد) ای مرغ^(۲) گلستان وفا بس کن فغان^(۳)
 کان بهار زندگانی خرم و خندان رسید

- ۱۵ -

سوگند به خالی ز لب^(۱) گشته^(۲) پدید^(۳)
 سوگند به خطی که به گردش بدمید
 سوگند به آن قامت چون سرو چمن^(۴)
 کاندر هوشش عسر پایان برسد^(۵)
 سوگند به آن فتنه که چشمش گویند
 وانگاه قسم به آن هلال شب عید
 سوگند به آن لعل لب مایهء جان
 هرکس که بدیدش لب حسرت بگزید^(۶)

(۲) خالد ای مرغ : (طا) خالدا باغ .

(۳) فغان : (طا) ؛ (طلا) سخن .

- ۱۵ -

(۱) لب : (طا) ؛ (طلا) رخت .

(۲) گشته : (مع) ؛ (طلا) گشت .

(۳) پدید : (طا) بدید .

(۴) چمن : (طا) ؛ (طلا) بلند .

(۵) برسد : (طا) نرسید .

(۶) ئەم بهیته له (مع) دا نی یه .

سو گند به آن طرهء پرتاب شکن
سو گند به آن غرهء میمون^۷ سعید

(خالد) ز غمت گشته^(۷) چنان زار و نزار
این بیت نکو صادق حالش گردید
تصحیف برادر پدر همدم او است
تا بر رخ تو برادر مادر دید^(۸)

(ذ)

- ۱ -

ای بامید وصال تلخی هجران لذید
آب تیغت در گلو چون قطرهء حیوان لذید
لذت زیبائی خال رخت از دل نرفت^(۱)
وه که هندو بچه در مینو بود چندان لذید
گاه مژگانت ربایند^(۲) از کهم دل گاه خط
در گلستان رخت هم خار و هم ریحان لذید
یاد خورشید رخت بر دل نماید آن چنان
بندی را پر خورد اندر ته زندان لذید^(۳)

(۷) گشته : (مع) ؛ (طلا) گشت .

(۸) دید : (طا) تست .

(ذ)

- ۱ -

(۱) نرفت : (مع) برفت .

(۲) ربایند : (طا) ؛ (طلا) رباید .

(۳) ئەم نیوه به یته له (طا) دا به مجوره یه :

جان من از دوریت جانم بلب نزدیک شد
 هوشمندان جان نیندارند (۴) بی جانان لذید
 خار خار غنچهء مژگان پیکانت به جان
 چون تبسمهای گل بر بلبل خوشخوان لذید
 (خالدا) بی روی زیبایش بفردوسم مخوان
 آتش دوزخ مرا صد بار ازان (۵) بستان لذید

(ر)

- ۱ -

موسم عیداست و ما نوید از دیدار یار
 عالمی در عیش و نوش و ما دو (۱) چشم اشکبار
 هرکسی با یار در گشت گلستان است و من
 ز (۲) اشک سرخم شد کنار از داغ هجران لاله زار
 جان تار مقدم جانان نکرده دم بدم
 چیست بهره از تفرجهای تخت (۳) جان تار

بندیء پر تو خورد رنگ ز زندان لذید
 له (طلا) یشدا بهم جوّره یه :

بندی را پر تو خور در تک زندان لذید
 (۴) نیندارند : (مع) نیندارند .
 (۵) ازان : (مع) زان . (طا) از .

(ر)

- ۱ -

- (۱) دو : (طلا) و .
 (۲) ز : له (طا) دا نی یه .
 (۳) تخت : (طا) بحث .

بی‌نوا و دل‌پر از خار و غریب و دردمند
 دست بر دل ، سر بزانو ، چشم در ره ، دل فگار
 سینه سوزان ، دل فروزان ، کوچه کوچه ، دربدر
 کس مبادا همچو من آواره از یار و دیار
 بکره‌جویی شد ز هر چشم روان از خون دل
 عاقبت کردم دوا داغ فراق سرچنار
 (خالد) گر نیستی دیوانه و (۴) صحرا نورد
 تو کجا و کابل و غزنین و خاک قندهار

- ۲ -

ای ملک شیوه فرخنده شعار
 وی فلک پایه عالی مقدار
 کان فضل و (۱) هنر و مهر و وفا
 منبع شرم و ادب ، کوه وقار
 مفخر (۲) زمره دانشمندان
 هستی و نیست در این کار انکار
 رو بمطلب نهم اولی است از آنکه
 برتری زان چه نویسم صد بار

(۴) دیوانه و : (طا) ؛ (طلا) دیوانه .

- ۲ -

(۱) فضل و : (طا) و فضل .
 (۲) مفخر : (مع) معجز .

چون درین وقت به یاد آوردیم
شده بر نامهء نامیت ^(۳) اظهار

نامه نه ^(۴) کاتب فهرست وجود
شده بر صفحهء مه عنبر بار

طرهاش رشك ده گیسوی حور
غرهاش داغ نه عارض یار

طرفه تر اینکه خط مشکینش
شده مرهم پی ریش دل زار

آمده از همه حرفش فرحی
رخ نما شد بمن محنت بار

نافه سان باز گشادم چو سرش
این حوالی شد آزو رشك تتار

رشحهء خامهء جانان است این
یا خم زلف پری بر رخسار

یا خداوند بمحض قدرت
جمع کرده است بهم لیل و نهار

بسکه جان بخش بود میزید
کنمش تا بقیامت تکرار

از همه سلسله اش زنجیری
رفته دریای روان بهر قرار

(۳) نامیت : (طا) نامیت آن . (مع) تامیت .

(۴) نه : (طا) بی .

(خالد) از مدحت او رنجه مشو
زانکه يك عشر نياید به شعار

- ۳ -

ای سراسیمه قهر تو سپهر دوار
گر نه طاقی ز چه نه طاق فلک راست مدار
تو امان وار کنی جمع بهم آتش و آب
شاهد حال بود (فی الشجر الأخضر نار)
هست با حکم تو آسانتر (۱) هر کار که هست
حلّ هر عقده که باشد بر عالم دشوار
پرتو مهرت اگر (۲) شعله به گلشن نزدی
مرغ کی زار شدی از پی گل (۳) در گلزار
عرش عکسی بود از عشر بحار کرم
یا حبابی است از ان قلزم نایاب کنار
فهم در کنه تو دخی نکند گر بمثل
مور مساحی افلاک کند در چه (۴) تار
نیست محرم به شبستان جلالت ازهان
نبرد ره به دبستان کمال افکار

- ۳ -

- (۱) آسانتر : (طا) آسانتر و .
(۲) مهرت اگر : (مع) مهر تو گر .
(۳) زار شدی از پی گل : (طا) ؛ (طلا) از پی گل زار شدی .
(۴) چه : (مع) شب .

طائر فکر ابد در طلب معرفت
گر سوی عالم بالا پیرد آخر کار

نشود نیم جو از ساحت قدست آگاه
گر دوصد جای کند بند ز سستی^(۵) منقار

طرفه تر اینکه ز^(۶) جانی بیدنها نزدیک
بلکه نزدیکتر از بینش چشم از^(۷) ابصار

لیک اگر بوم ز خورشید^(۸) ندارد بهری
نیست چیزی بجز از ضعف خودش مانع بار

(خالد) ای غرقهء گرداب هوس زار بنال
پیش ارباب کرم سود دهد ناله و زار

- ۴ -

دوشم خرد بطعنه بگفت ای گناهکار^(۱)
نیکو شدی ز فعل بد خویش شرمسار

بگداخت از خجالت از بسکه یاد کرد^(۲)
نااهلی من و نعم و لطف شهریار

(۵) سستی : (مع) چستی .

(۶) ز : (مع) چو .

(۷) از : ئەم وشهیه له (مع) دانییه .

(۸) بوم ز خورشید : (طا) نور ز خورشید . (طلا) شب پره از مهر .

- ۴ -

(۱) گناهکار : (مع) تباہکار .

(۲) کرد : (طا) گیر .

تا صبح در میان من و او نبرد بود
او سرزنش نمود مرا و من اعتذار

گفتم که اختیار بدستم نبود ، گفت
در شرع چون روا است کنی نفی اختیار

گفتم که بیم قصد سرم بود ، گفت رو
از بیم سر چگونه کند رسله ^(۳) مرد کار

گفتم که سرنوشت ازل بود گفت هان
گر عذر این بود نبود کس گناهکار

گفتم علاج نیست قضای خدایرا
گفتا بلی ولیك توی جای عیب و عار

آخر بگفتمش ای عقل خرده بین
تدبیر چیست چون نبود راه اعتذار ^(۴)

گفتا بگو ^(۵) مقصرم و معترف بجرم
درمانده از خجالت و مبهوت و شرمسار

دارم گناه پر خطر و لیک کرده ام
توبه ازان گناه هزاران هزار بار ^(۶)

(۳) رسله : (مع) ذله .

(۴) له نوسخه ی (طا) دا ئەم بهیته و بهیتی پاشه وهی یهك بهیتن که ئەویش بهم جوړه یه :

آخر بلا بگفتمش مقصرم و معترف
درمانده از خجالت و مبهوت و شرمسار

(۵) بگو : (مع) برو .

(۶) هزار بار : (طا) ؛ (طلا) بار هزار .

هر روز بندگان خدا گر هزار جرم
ورزند (۷) محو (۸) میشود از توبه آن هزار

شاهان (۹) بروزگار (۱۰) چو ظل الهی اند
باید کنند پیروی لطف کردگار

دائم بزرگی گنه خویش را ولی
نسبت بعفو شاه جهان نیست (۱۱) در شمار

دأب شهنشهان همه عفو است و مغفرت
ورنه کسی خلاص نگشتی بروزگار (۱۲)

پروردهء عنایت خود را ز (۱۳) مکرمت
زین يك گناه عفو کن ای شاه نامدار

گویند چوب زاب بود پرورش پذیر (۱۴)
اورا ازان فرو نبرد آب خوشگوار

از مکرمت رجای مریدی ز پیرا (۱۵)
نسبت باین مقصر مجرم قبول دار

(۷) ورزند : (طا) ورزید .

(۸) محو : (مع) عود .

(۹) شاهان : (طا) ؛ (طلا) شایان .

(۱۰) بروزگار : (طا) ؛ (طلا) بزرگان .

(۱۱) جهان نیست : (مع) نیایند .

(۱۲) بروزگار : (طا) ؛ (طلا) ز پروردگار .

(۱۳) ز : (طا) ؛ (طلا) و .

(۱۴) چوب ز اب بود پرورش پذیر : (مع) چوبرا بود از اب پرورش .

(۱۵) مریدی ز پیرا : (طا) ؛ (طلا) افندی و میرا .

تا آسمان به پرتو خورشید روشن است
تا میچکد بصبحن زمین ابر نوبهار

خضرا ز نور^(۱۶) معدلت باد مستنیر
غبرا ز ابر موهبت باد سبزه زار

- ۵ -

خواهم از نظم ده سلسلهء لیل و نهار
مدد مدحت شه^(۱) گرچه نیاید به شمار

آنکه در رزم دلش خنده بفولاد کند
وانکه در بزم کفش طعنه زند بر ابجار^(۲)

آنکه در منقبتش ایزد بیچون گویا است
شاهد حال بود آیت (قلنا یا نار)

بسخایش که دهد نسبت جود حاتم
تا کنم رد بیرهان و دلش صد بار

همت عالی او داغ دل چرخ برین
بخشش بی حد او رشك ده ابر بهار

دارد از موهبتش بهره همه روی زمین
عرب و کرد و عجم تاجك و اتراك و تتار^(۳)

(۱۶) ز نور معدلت : (طا) این در معدلت . (مع) بنور معدلت .

- ۵ -

(۱) مدد مدحت شه : (طا) مد مدحت را به شه .

(۲) بر ابجار : (طا) ابر بهار .

(۳) اتراك و تتار : (مع) ترك و تاتار .

زیر زین چون بکشد رخس و هنر بنماید
بزبردستی^(۴) او رستم دستان اقرار

ور کند در گه کین روی سنان در دشمن
خضم را از غضبش کیگ فتد در شلوار

ور برد حمله بکوهسار چو شیر شرزه
کوهرا کی بود از هیبت او استقرار

اهل چین را که کند فرق^(۵) ز شبرنگ^(۶) اگر
نظر قهر گمارد سوی آن مرز و دیار

نیست آینهء خورشید بصیقل محتاج
بهر این شد بدعا ختم شود این اشعار

کرد گارا بشهنشاه سریر لولاک
هم بسکان شبستان سپهر دوار

بصفوف ملک و زمرهء^(۷) اصحاب رسول
بمصاییح ظلم شرذمهء هشت و چهار

بتولای^(۸) مجرد شده گان از عالم
بتمنای کریمان ز جنت بیزار

باد آن داور دین با همه اولاد کرام
ایمن از قاطبهء صدمهء^(۹) چرخ دوار

(۴) بزبردستی : (طا) ؛ (طلا) بر زبردستی .

(۵) فرق : (مع) فوت .

(۶) شبرنگ : (طا) سرتنگ .

(۷) و زمرهء : (مع) دائرهء .

(۸) بتولای : (طا) بتولای که .

بأبد خرم و فرمانده و اورنگ نشین
دشمنش بددل و محروم و ستمدیده و زار

افسر مجد به سر ، شاهد بختش در بر
تا بود پرچم شب برقع عذرای نهار

در سخن پروریم عیب جز این نیست که نیست
جام در جام بخارا و سمرقند خمار^(۱۰)

(خالد) این شکر شیرین ز سخن میریزی
خسروت گر بنوازد بکرم دور مدار

- ۶ -

اندر ره عشق خسته جانی بهتر
وز شرح غم تو بی زبانی بهتر

بیماریء کو^(۱) موجب دیدار تو شد^(۲)
صد بار ز صحت جوانی بهتر

با وصل توام ز شربت مرگ چه باك
وصلت ز زلال زندگانی بهتر

آزرده مشو عزیز من ز آزارم^(۳)
صد چون من اگر مرده^(۴) تو مانی بهتر

(۹) صدمهء : (مع) صدمت .

(۱۰) خمار : (طا) : قیمار . (طلا) قمار .

- ۶ -

(۱) بیماریء کو : (طا) ؛ (طلا) بیماریکه .

(۲) شد : (طا) ؛ (طلا) بود .

رنجورم و ز ازردگیت^(۵) میمیرم

بر من ز گل از شکر فشانی بهتر

جان میکنم و طاقت فریادم نیست

جان کردن عشاق نهانی بهتر

(خالد) اگرت هست بکف جوهر جان

از بهر نثار یار جانی بهتر

- ۷ -

ندارد هیچ کس یاری چو یار من همایون فر

خجسته طلعت و فرخ رخ و ماه و سعید اختر

صنوبر قامتی ، آهو نگاری ، کبک رفتاری

سمن بویی ، قمر رویی ، ملک خویی ، پری پیکر

جبین مهری ، پری چهری ، ستمکاری ، دل آزاری

شهی سرکش ، بتی سرخوش ، نگاه آتش ، مه انور

به طلعت خور ، به سیما مه ، به مو سنبل ، به خط سبزه

دهان غنچه ، لبان پسته ، زبان طوطی ، سخن شکر

خجل از گردن و روی و لب و موی و قد اویند

صراحی و گل و صهبا و ناب و عنبر و عرعر

برفت از سحر چشم و عشوه ناز و نگاه وی

خرد از سر ، روان از تن ، شکیب از دل ، دلم از بر

(۳) ز آزارم : (طا) نه آزار .

(۴) مرده : (مع) ؛ (طلا) مرد .

(۵) ازردگیت : (طا) آرزوگیت .

ز مژگان سیاه و غمزه او قتل (خالد) را
مرتب کرده پیکان و خدنگ و ناوک و خنجر^(۱)

- ۸ -

روزم از هجران شب دیجور شد باری دگر
لاله‌سان شد دل ز داغ لاله رخساری دگر
بر دل از^(۱) بیداد چرخم بود چندین بار غم
داغ غربت بر سر هر بار شد باری دگر
چنگ شد قامت ز درد دوری و^(۲) از خون دل^(۳)
تا قدم پیوسته شد بر هر مژه تاری دگر^(۴)
چاک خواهم زد گریبانرا چو گل زین غم که شد
نو گل گلزار جانم زیب دستاری دگر
غمگسار خویشتن را بی‌جهت بگذاشتم
مثل او دیگر^(۵) کجا یابیم غمخواری دگر
بی‌وفایی با وفاداران نه طور عاقلی است
خاصه یاری نیست مانندش وفاداری دگر

- ۷ -

(۱) نهم پارچه تهنها له (ممف) دا هه‌بوو .

- ۸ -

(۱) از : نهم وشه‌یه له‌نوسخه‌ی (طا) دا نی‌یه .

(۲) دوری و : (طا) دوری .

(۳) دل : (طا) درون .

(۴) نهم به‌یته له (مع) دا نی‌یه .

(۵) دیگر : (طا) ؛ (طلا) هرگز .

در خرامش گر ببیند يك نظر كيك درى
تا بود هرگز نخواهد رفت رفتاری دگر
پیش مهر و یان شوی^(۶) (خالد) به رسوایی علم
دل مده ز نهار هر ساعت به دلداری دگر

- ۹ -

نبی صدیق و سلمان قاسم است و جعفر و طیفور
که بعد از بوالحسن شد بوعلی و یوسفش گنجور
ز عبدالخالق آمد عارف و محمود را بهره
کز ایشان شد دیار ماوراء النهر کوه طور
علی بابا کلال و نقشبند است و علاءالدین
پس از یعقوب چرخى خواجه احرار شد مشهور
محمد زاهد و درویش محمد خواجگی باقی
مجدد عروة الوثقی و سیف الدین و سید نور
حبیب الله مظهر شاه عبدالله پیر ما
ازینها رشك صبح عید شد مارا شب دیجور

(ز)

- ۱ -

دل پراکنده شد از یاد دل آرامی باز
لاله‌وش شد جگر از داغ گل اندامی باز

(۶) شوی : (مع) شدی .

داده‌ام دل (۱) به خیال لب شور انگیزی
دل ربوده ز کهم شیفته بادامی باز

شکرین خنده بتی برده بغارت دینم
کرده در (۲) رهگذر هر نگهی دامی باز
هردم از بهر خدا باد صبا از سر لطف
برسانش ز من دل شده پیغامی باز

دهد آیاد کرم دست ز مسعودی بخت
که برآید ز لب لعل توام کامی باز

در پس محنت دوری بنشینیم بهم
کنم از درد جدایی گله هنگامی باز

(خالد) ار خون خورد (۳) از نرگس جادوش چه غم
لعل میگون ویم میکند اکرامی باز

(س)

- ۱ -

بازم افتاده بدل داغ نگاری که می‌رس
لاله زاری است پر از لاله عذاری که می‌رس

(ز)

- ۱ -

- (۱) دل : (مع) ؛ (طلا) جان .
(۲) در : (طا) دل .
(۳) خورد : (طلا) خوردم .

گشته جان صید بتی تازه شکاری که مگوی (۱)
شده دل (۲) بستهء فتراک سواری که می‌پرس

تا غبار فتن انگیخته در دور قمر
وز (۳) خطش ره بدل آورده غباری که می‌پرس

تا برون شد بسفر میکشد از قطرهء اشک
خون دل دم‌بدم از دیده قطاری که می‌پرس

کو دگر میکده را در نگشاید خمار
که مرا هست از آن دیده خماری که می‌پرس

موسم تیر (۴) کنم گریه بجان بلبل
دارم از هجرت گل نالهء زاری که می‌پرس

تا شد از خندهء گل صحن گلستان خالی
سر فرو برده بدن چنگال خاری که می‌پرس

در نظم و گهر اشک جدائی (خالد)
به هم آورده بآمید نثاری که می‌پرس

- ۲ -

مردم ز هجر روی تو ای نازنین فریادرس
خون شد دلم از خوی تو ای نازنین فریادرس

(س)

- ۱ -

- (۱) مگوی : (طا) ؛ (طلا) می‌پرس .
- (۲) شده دل : (طا) دل شده .
- (۳) وز : (طا) ؛ (طلا) از .
- (۴) تیر : (طا) تیر .

هر سو رود از دیده خون ، جولان کنان آید ^(۱) برون
 سرو قد دلجوی تو ای نازنین فریادرس
 دل نافهء تاتار شد ، اشکم همه گلزار شد
 هر گوشهء از کوی تو ای نازنین فریادرس
 کی بی رخت بوییم سمن ، بیزارم از مشک ختن
 گر باد آرد بوی تو ای نازنین فریادرس
 (خالد) اگر بی روی زیبای تو بر ^(۲) گل بنگرد
 شرمنده باد از روی تو ای نازنین فریادرس

(ش)

- ۱ -

بنازم نازنینی را که شد از عکس رخسارش
 عیان زین سان گلی صد دل کشد قلاب هر خارش
 ز اوراقش دو صد یاقوت رمانی بود در کف
 شده هر قطره شبیم بر جبین لولوی ^(۱) شهوارش
 دم از نعتش زدن محض پشیمانی است و نادانی
 همین کافی است ^(۲) باشد نسبتی با روی دلدارش

- ۲ -

- (۱) آید : (طا) ناید . (طلا) نامد .
 (۲) زیبای تو بر : (طا) تو زیبای بر . (مع) تو زیبایی .

(ش)

- ۱ -

- (۱) لواوی : (طا) ؛ (طلا) لؤلؤ .
 (۲) کافی است : (مع) کافیت .

شده پیراهن فیروزه‌اش صد پاره و آری^(۲)
 همیشه بدر کامل با کتان این است کردارش
 چه نقش است اینکه نقاش ازل بنمود در گلشن
 هزاران آفرین بر رشحهء کلك گوربارش
 ز استغنای خوبی با لبی صد خنده می‌آید
 برنگ حور بوی نافهء آهوی تاتارش
 نماید چون بیازار لطافت روی می‌بینی
 زلیخاوش بجان صد یوسف مصری خریدارش
 درین موسم زمام اختیار آن کس بکف دارد
 که نبود فرق پیش اهل دل با نقش دیوارش
 نظربازی نزید (خالدا) جز با دلارامی
 بود پروانه‌وش شمع و چو گل بلبل گرفتارش

- ۲ -

ای رام ترا ابلق چرخ سرکش
 از یمن شه عادل افریدون‌وش
 شاهی که سراسیمه شود زال فلك
 چون رستم اگر پای نهی بر ابرش^(۱)

(۳) و آری : (مع) از برکش .

- ۲ -

(۱) ابرش : (طا) برش .

این (۲) نامهء مرسوله برش عرضه بدار
 از وجه کرم این همه تصدیع بکش
 ما ساکن نفثیم (۳) و هوا آتش بار
 جز آب که در نفت زید (۴) با آتش
 این (۵) پیش حیات بس محال است مگر
 خود را فگنم زود بکائی بکتش (۶)

- ۳ -

ای گشته من فگار بی تو
 نومید ز کامرانی خویش
 زارم چه کشی بدرد هجران
 میترس ز نوجوانی خویش
 تا چند فرامشم گذاری
 یاد آرز مهربانی (۱) خویش
 تا بی تو نزیستم نکردم
 اقرار به سخت جانی خویش (۲)

-
- (۲) این : (طا) وین .
 (۳) نفثیم : (طا) نفسیم . (مع) نفطیم .
 (۴) زید : (طا) زند .
 (۵) این : (طا) زین .
 (۶) بکتش : (طا) بکنش .

- ۳ -

- (۱) ز مهربانی : (طا) مهر زبانی .
 (۲) نهم به یته له (مع) دانی به .

خود گوی که یا که گویم آخر
شرح الم نهانی خویش^(۲)

باز آی که بر تو گذشتم^(۴)
از مطلب دو جهان خویش^(۵)

یعقوب بکنج غم گرفتار
یوسف بجهان ستانی خویش^(۶)

تا چرخ ترا ز من بریده است
شاد است بنکته دانی خویش^(۷)

جانا بسمعادی که داری
رخم آر بیار جانی خویش^(۸)

در یاب که بی تو گشت (خالد)
بیزار ز زندگانی خویش

(ص)

- ۱ -

ز شوق شمع چون پروانه رقاص
نه تنها شمع بل کاشانه رقاص

-
- (۳) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی هه شتمه .
(۴) گذشتم ؛ (مع) گذاشتیم .
(۵) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی چوارهمه .
(۶) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی شه شهمه .
(۷) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی پینجهمه .
(۸) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی جهوتهمه .

ز بیتابیّ عشقش منع دل چند
 کز آتش چون نگردد دانه رقاص
 اگر عشقت بکوه آرد شبیخون
 جهد از جای چون دیوانه رقاص
 ز تمکین شیشهء دل تیره گردد
 مؤدب^(۱) باش و شو^(۲) طفلانه رقاص
 تو در دل ، دل بزلفت^(۳) در کشاکش
 چو جان از عشق خود جانانه رقاص
 ز سوز^(۴) عشق (خالد) چون نرقصد
 کزو چون خویش شد بیگانه رقاص

(ض)

- ۱ -

ای ز گلزار جهان شمشاد دلجویت غرض
 در نگارستان هستی صورت رویت غرض
 هست از (والشمس) خورشید رخت مقصود و بس
 وز سواد طرقات (واللیل) شد مویت غرض

(ص)

- ۱ -

- (۱) مؤدب : (مع) مودت .
- (۲) و شو : (طا) چون .
- (۳) بزلفت : (مع) بزلفش .
- (۴) سوز : (مع) نور .

سجده پیش آدم خاکی کجا کردی ملک
 گر نبودی زان میان محراب ابرویت غرض
 تیرهای غمزهات را از دل دل دادگان
 هر طرف بینم فتاده بر سر کویت غرض
 نیست تاب اینکه بی پرده ز رویت دم زنم
 خوب رویان را ستایم روی نیکویت غرض
 خنده گل نشئه مل جعد^(۱) سنبل بر زبان
 شیمه خوش چشم دلکش تاب گیسویت غرض
 (خالد) ار دم زد ز مشک ای جان نگوید^(۲) از خطا
 چین زلفت مدعا و خال هندویت غرض

(ظ)

- ۱ -

خدایا جز تو مارا کیست حافظ
 گدا تا پادشارا^(۱) کیست حافظ

(ض)

- ۱ -

- (۱) گل نشئه مل جعد : (طا) گل جعد سنبل نشئه . (مع) گل نشئه دل جعد .
 (۲) نگوید : (مع) بگوید .

(ظ)

- ۱ -

- (۱) پادشارا : (طا) ؛ (طلا) پادشهر .

بمحنّت خانهء غربت شب و روز
غریب بی نوارا کیست حافظ

شب تاریک و بی ره در بیابان
من بی رهنماریا کیست حافظ

ز موج قلزم زخار خونخوار
خدا و (۲) ناخدارا کیست حافظ

ز دست اندازی شیطان سرکش
من بی دست و پارا کیست حافظ

نباشد ره نما گر اطف عامش
تو میگو (خالدا) خود کیست حافظ (۳)

(ع)

- ۱ -

ای جاوه گاه ایزد دادار الوداع
وی قبله گاه احمد مختار الوداع

ای شافع گروه گنهکار روز حشر
وی واضع شکوه ستمکار الوداع

ای مخزن جواهر الطاف کردگار
وی مکمن (۱) ذخایر ابرار الوداع

(۲) خدا و : (مع) ؛ (طلا) خدارا .

(۳) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دانی به .

ای آشیان طایر ارواح اصفیا
وی آستان حضرت دلداری الوداع

ای معبد گروه اولوا العزم انبیا
وی مقصد مهاجر و انصار الوداع

ای مطلع کواکب انوار ایزدی
وی منبع لطائف اسرار الوداع

(خالد) چو دیر آمدی و زود میروی
با شادی کم و غم بسیار الوداع

(غ)

- ۱ -

عمر شد در کار ناهموار برباد ای دریغ
هیچ روزی روی (۱) فردا ناورم یاد ای دریغ

مینهم هر دم بنایی بر هوا ، بیچاره من
قصر اعمالم بود بس سست بنیاد ای دریغ
کرده بر آمرزش حق تکیه ، بی‌بالک از گناه
هرگز از قهاری او ناورم یاد ای دریغ

(ع)

- ۱ -

(۱) ممکن : (طا) ممکن .

(غ)

- ۱ -

(۱) روی : (مع) روز .

در گنه چندان دایر و در نکویی ناتوان
 با چنین بدخویی ام مادر چرا زاد ^(۲) ای دریغ
 آرزوی دولت ناپایدار این جهان
 چند دولتهای جاویدم ز کف داد ای دریغ ^(۳)
 راه باریک است و شب تاریک و همراه دیو و دد ^(۴)
 مانده زیر بار عصیان زار و ناشاد ای دریغ
 نیکی ^(۵) ناکرده ثبت در نامهء ^(۶) روز جزا
 (خالد) آلوده چون خواهد شد آزاد ای دریغ

(ف)

- ۱ -

ایکه رویت را بود ^(۱) بر مهر تابان صد شرف
 تیر باران خیال غمزهات را جان هدف
 نسبت ماه دو هفته با رخت از ابلهی است
 نه همین نقصانش از رویت خسوف است و کلف

- (۲) بدخویی ام مادر چرا زاد : (طا) بدخویم و در جرم آزار .
 (۳) نهم بهیته له (مع) دا له پیش بهیتی پیشووه و هیه .
 (۴) و دد : (طا) ؛ (طلا) بد .
 (۵) نیکی : (طا) نیکیء .
 (۶) در نامهء : (مع) نامه در .

(ف)

- ۱ -

- (۱) رویت را بود : (طا) مهر رویت را .

آب حیوان ، مهر رخشان در رخت باشد عیان
 مسك و عنبر ، شهد و شكر ، لعل و گوهر در صدف
 دسته دسته بسته بسته سبزه^(۲) گرد سلسبیل
 نقطه نقطه مشك تر بر صفحهء مه بسته صف
 روز و شب دست امیدم در خم زلفین تو^(۳)
 وه درین طول امل عمر عزیزم شد تلف
 غبغبم در دست و لب بر لب نهادی روز وصل
 زان تخیل گاه جانم بر لباست و گه به كف
 (خالدا) امید شادی بگسل از دنیای دون
 لشكر سلطان غم صف صف ستاده هر طرف

- ۲ -

از روم تا بهند گرفتیم^(۱) جان بكف
 بهر تثار مرقد شه بو علی شرف
 بر وی قسم بجان عزیز مبارکش^(۲)
 كاندرو فاش كرد جوانی خود تلف
 هست این غلامرا بدرش حاجتی عظیم
 لطفی كنند^(۳) باز رهاندش از اسف

(۲) بسته سبزه : (طا) ؛ (طلا) سبزه بسته .
 (۳) تو : (مع) تست .

- ۲ -

(۱) گرفتیم : (طا) ؛ (طلا) گرفتم نقد .
 (۲) مبارکش : (مع) بها زرش .

باشد در آستانش امید شفاعتی
در حضرتی که هند ازو یافت (۴) صد (۵) شرف

(یمضی عالی الصلاح (۶) من العمر ما بقی)
(یاوی الی الفلاح من الذنب ما سلف)

شاهی ز چشم خشم بیحرار (۷) نگه کند
در یتیم آب شود در دل صدف (۸)

بر ماه خاسف از کرم ار بنگرد گهی
بر روی آفتاب شمارد دوصد کلف

نسبت باغتناش (۹) خزف بهتر از گهر
با (۱۰) قوت غناش گهر کمتر از صدف

در چشم اهل دیده مسماش همچو اسم
آینه‌ایست عکس نمای شه نجف

(خالد) خموش ، هرچه تو گویی بطرز شعر
بی دولتان مبالغه دانندش و صلف (۱۱)

(۳) کنند : (طا) ؛ (طلا) کنند و .

(۴) هند از او یافت : (مع) یافت از او هند .

(۵) صد : (طا) چون .

(۶) الصلاح : (طا) الصباح .

(۷) بیحرار : (طا) بی‌خبر .

(۸) صدف : (طا) صد صدف .

(۹) باغتناش : (طا) باعشعاش . (طلا) باعتناش .

(۱۰) با : (طا) یا .

(۱۱) صلف : (مع) سلف . (طا) وصف .

(ق)

- ۱ -

باز شد دل بدرون نائره افروز فراق
چون دهم شرح غم و غصهء جان سوز (۱) فراق
خوابم از دیده و صبر از دل و تاب از تن شد
وای من گر همه زینسان گذرد روز فراق
بسکه در آرزوی وصل توم غرق خیال
تیر مژگان شمرم ناوک دلدوز فراق
دورم افکنند (۲) بصد مکر و حیل از بر خویش
آه ازین نگبتهی (۳) مسأله آموز فراق
من نه آنم (۴) که ز وصل تو کنم قطع امید
خرمنم گر همه بر باد دهد سوز فراق
(خالد) سوخته از هجر تو روزش تاراست
شب یلداست برش غرهء نوروز فراق

(ق)

- ۱ -

- (۱) جان سوز : (مع) جان دوز .
- (۲) افکنند : (طا) افکنده .
- (۳) نگبتهی : (مع) مکتبی .
- (۴) نه آنم : (طا) ندانم .

(ك)

- ۱ -

الا^(۱) ای جامهء صبر از غمت^(۲) چاك
(تَرْجَمَ ، قَدْ دَنْتَ لِلْمَوْتِ مَرْضَاكَ)

تو رفتی ، لشکر جانهاات در پی
(فِیَا طَوْبِی لِرُوحِ كَاَنْ یَلْقَاكَ)

بفرقم پای استغنا نهادی
بلندم ساختی ، (اَللَّهُ اَعْلَاكَ)

ز خاك ار لاله‌سان^(۳) فردا برایم
(تَرَانِیْ^(۴) هَكَذَا حِیرَانِ سِیْمَاكَ)

بسوگند و عهودت دل نبندم
(فَانَّ الرَّبَّ بِالْاِخْلَافِ^(۵) رَبَّكَ)

بفردوسم مخوان زاهد که بی او
(لَدِیْ اَهْلِ النَّهْیِ مَا طَابَ طَوْبَاكَ)

بمژگان میدرد (خالِد) پس از مرگ
(تَجَاهَ اللَّحْدِ حَتّٰی نَالَ^(۶) مَثْوَاكَ^(۷))

(ك)

- ۱ -

(۱) الا : له (مع) دا نی یه .

(۲) غمت : (مع) رخت .

(۳) لاله‌سان : (طا) لاله‌سا .

(۴) ترانی : (مع) تران .

(۵) بالاخلاف : (مع) بالاخلاق .

(۶) نال : (مع) طاب .

(۷) مَثْوَاكَ : (طا) مسواك .

ماهر علم و حاکم لولاک
اوحدی ممالک ادراک

واحد^(۱) دهر و حامی اسلام
اعلم واعمل و همه^(۲) دراک^(۳)

طالع سعد و احمد مرسل
سحر را محو کرده در أملاک

(ل)

ای مه و خورشید از رخشنده رخسارت خجل
لعل و یاقوت از لب لعل شکر بارت خجل

آهوی چینی ، گل فردوس ، طاووس چمن
مانده اند از غمزه و رخسار و رفتارت خجل

محتسب بیهوده زنجیر جنون دارد بکف
زانکه عالم شد بدام زلف طرارت خجل

گفتمش خواهم کنم مه را^(۱) برویت نسبتی
گفت رو رو بوالهوس ، باشم ز گفتارت خجل

(۱) واحد : (مع) داور .

(۲) همه : (مع) هم او . (طلا) هم .

(۳) دراک : (مع) ادراک .

گو بیا بنگر خطش را چون بنفشه گرد گل
تا شوی ای باغبان از حسن گلزارت ^(۲) خجل

از سر کویت جدا افتاده دارم زندگی
زین گنه هستم ز دیدارت بدیدارت خجل
(خالد) از درد و غمش افغان و زاری تا بکی
ناله کم کن ، شد جهان از ناله زارت خجل

(م)

- ۱ -

از بسکه ز صهبای هوس بیخود و مستم
بیرون شده سر رشته ادراک ز دستم

در ^(۱) معرکهء نفس بسی پای فشردم
بفریفت مرا عاقبت و داد ^(۲) شکستم

هر لحظه پرستیدن ^(۳) دو نیم نماید
خواهد که کند رو سیه از عهد الستم

(ل)

- ۱ -

(۱) مهرا : (مع) گلرا .

(۲) گلزارت : (مع) گفتارت .

(م)

- ۱ -

(۱) در : (طا) از .

(۲) داد : (طا) دام .

(۳) پرستیدن : (مع) پرسیدن . (طا) پرسنیدن .

با فضل تو ای منفضل جان بخش خطا پوش
پیوستم و از غیر تو امید گسستم^(۴)

اضعاف گنه میکشم از توبه خجالت
(خالد) ز بس از بیخودیم^(۵) توبه شکستم

- ۲ -

عاشق و مست و خراب کیستم
بیخود از جام شراب کیستم

در مذاق آب حیاتم تلخ شد
تشنهء لعل مذاب کیستم

نیم بسمل غرق اندر خاک و خون
صید چشم نیمه خواب کیستم

در بدر مانند قیس عامری
والهء شوق جناب کیستم

رخت بر بست از دلم صبر و قرار
این چنین در اضطراب کیستم

ز آتش دل سوختم سر تا پیا
ای دریغا من کباب کیستم

(خالد) اندر رقص و حالت ذره سان
در هوای آفتاب کیستم

(۴) گسستم : (طلا) گستم .

(۵) بیخودیم : (مع) بیخودی .

چه دولت بود یا رب دوش من در خواب میدیدم
که نخل مدعارا پر بر و شاداب میدیدم

سکندر بهر آب زندگی ظلمت برید و من
بتاریکی شب سرچشمه آن آب (۱) میدیدم

نگه مل ، چهره گل ، خط سنبل و قد سرو و لب شکر (۲)
مژه نشتر و کاکل چو مشک ناب میدیدم

قیامت مینمود از قامت و میگفت (قد قامت)
بروی خویشتن حیران شده محراب میدیدم

شب یلدا بروی روز رستاخیز شد پیدا
ندانم یا دو زلف پر ز پیچ و تاب میدیدم (۳)

ازین تشبیههای نامناسب صد (معاذالله)
که بالله در جهان مانند او نایاب میدیدم

بخاک پاش میغلطیدم و شکرانه میکردم
تو گویی خویشرا بر بستر سنجاب میدیدم

(۱) آب : (مع) خواب .

(۲) لب شکر : (طا) شکر لب .

(۳) ثم نیوه بهیته له (طا) دا بهم جورهیه :

یا ندانم یاد زلفین پری پرتاب میدیدم

له (طلا) شدا بهم جورهیه :

ندانم یا دو زلفین پری پرتاب میدیدم

ز شوق شمع رویش جمله اعضايم برقص آمد
ز هر مویش به بند جان دوصد قلاب میدیدم

ندیدم زان شبی فرخنده صبحی پرتو افکن تر^(۱)
اگرچه کلبه را بی شمع و بی مهتاب میدیدم

تنم یکباره شد چشم از برای دیدن رویش
بهر عضوی جمال آن گل سیراب میدیدم

اشارت بر بشارت بود (خالد) خواب دوشینم
که من بیمارم و گل شکر و عناب میدیدم

- ۴ -

ای خون فشرده^(۱) در دل یاقوتت^(۲) از رقم
تیر فلک چو قوس ز رشکت شده است خم

این بارهاست کز پی يك^(۳) نامهء سیاه
آدم روانه گشت نه (لا) بود و نه (نعم)

چون تو سوار شاهی و^(۴) بیمی ز مات نیست
آن به صریح گویی و رخ ناوری بهم

(۱) پرتو افکن تر : (طا) پرتوی افکن .

- ۴ -

(۱) فشرده : (مع) فسرده .

(۲) یاقوتت : (مع) یاقوت .

(۳) يك : (طا) ؛ (مع) چند .

(۴) سوار شاهی و : (طا) ؛ (طلا) سوار شاهی .

این بار میفرست^(۵) و گرنه ز دست تو
خواهیم^(۶) برد شکوه بشاه فلک هم^(۷)

- ۵ -

جانا خدا گوااست ز دوریت ققنسم
وقت است کاشت برد از جای چون خسم
بی یاد رویت ار بزمن يك نفس جدا^(۱)
بندد چو مهره شش در دور مسدسم
پرسش نکردنم^(۲) تو^(۳) بغفلت گمان مبر
شرمندهء تطف آن روح اقدسم
من بی وفا و غافل و سرکش نیم ولی
حیران کار گنبد چرخ مقرنسم
در روی دهر نیست زبان آوری چو من
تحریر مدعای ترا کنک و اخرسم
هر سو که بنگرم پی تسهیل مشکلی
عالم مساعد است و بکار تو بیکسم

-
- (۵) میفرست : (مع) میفراست .
(۶) خواهیم : (طا) ؛ (طلا) خواهم .
(۷) نهَم پارچه یه له (طا) و (طلا) دا دوو چوارخشته کی یه .

- ۵ -

- (۱) جدا : (مع) خدا .
(۲) نکردنم : (طا) نکردونیم . (طلا) نکردنیم .
(۳) تو : له (طا) و (طلا) دا نی یه .

- ۶ -

ای شده در دهر بدانش علم
وی زده بر مهر ز عنبر رقم

نامهء اندوه زدایت^(۱) رسید
شکوه کنان از من و رنج و الم
سلسله‌اش مرغ روان را چو دام
رایحه‌اش اخگر دل را چو دم

در حق تو نیست قصوری مرا
لیک بآن جان عزیزت قسم
هوش نبند در دم باز آمدن
رفت ز یادم که بخدمت رسم
هست بسی کار^(۲) به بی اختیار
نیست نهان نکتهء (جف القلم)

- ۷ -

ز چنگ این سپهر چنگ پشت چنگ سان نالم
مکن عییم که قامت گشته از نیرنگ آن نالم^(۱)

- ۶ -

- (۱) زدایت : (طا) زد آیت .
(۲) کار : (مع) گاه .

- ۷ -

- (۱) نهم پارچه شیمره له (مع) دانی به .

ز بدمهری و بدعهدیء این گردون دون پرور
 ز سفاکی و دم‌سردیء این خون‌خوارهء عالم
 یکی دوزخ شراره شد هویدا آن پی مردم
 انیس خسروان شد باز نامد همچو اقبالم
 پی تاریخ و جایش از زبان حال هاتف‌وار
 (کفانی خالداً دار النعیم) گفت فی الحال^(۲)

- ۸ -

بچوگان قضا بادا شکسته دست چوگانم
 که برهم زد هلال ابروی خورشید تابانم^(۱)
 مرا سودای چوگان بازی اندر سر کجا بودی
 اگر قلاب مهرش چنگ وا کردی ز دامانم
 بوجه خون بها بر کف گرفته نقد جان و دل
 بامید قبولش از دو دیده گوهر افشانم
 غرامت چون توانم داد زخم ابروی او را
 که دخل هردو عالم را بموی زان چو نستانم
 چکد بر برگ نسرینس دمام لاله زان هر دم
 چو غنچه دل پر از خونم چو^(۲) گل پاره گریبانم

(۲) رسته عهره‌بی‌یه که به خورووی ئه‌بجه‌د ئه‌کاته (۱۲۰۳) که میژووی مردنی
 ئه‌وکه‌سه‌یه پارچه شیعره‌که‌ی بۆ و تراوه .

- ۸ -

(۱) ئه‌م پارچه شیعره له (طا) دا به‌شیکه له پارچه شیعره پاشه‌وه .
 (۲) خونم چو : (طا) خون همچو .

شفق شد (خالد) از خون مشرق پیشانی جانان
قیامت خاست ، تا کی زنده ؟ زین نکته حیرانم

- ۹ -

ز سودای خود ار خطی بکلك شوق بنشانم
دو صد مجنون کند مشق جنون اندر دبستانم

بگیرد شب پره خورشید را چون آشیان در بر
اگر يك شمه از دل تیرگی غم بر افشانم

گرفتارم بدام دیلمی خویی ، ستمکاری
رباید دین و دل از مردم و گوید مسلمانم

ندانم در چه کارم ، چیستم ، از حسن بیدادش
گاهی چون گل به خنده ، گاه چون بلبل در افغانم

کند بدخویش (۱) هر دم پشیمانم ز جانبازی
جمالش مینماید از پشیمانی پشیمانم

اگر هر سو خیال فیلسوفی را کنم پیکری
نشانی از دل گم گشته خود از کجا دانم

به محراب هلال ابروش (۲) روکن دمی (خالد)
کند شاید ز شیر غمزه خون ریز قربانم

- ۹ -

(۱) بدخویش : (طا) بدخویش .

(۲) ابروش : (طلا) ابرویش .

(ن)

- ۱ -

چون کنی از لعل لب میل شکر^(۱) ریختن
هر طرف ارزان شود جان بلب آویختن
خنده زنان هر زمان مینگری بر فلک
عقد ثریا^(۲) شود مایل بگسیختن
مه^(۳) همه تن رو شده چون نگرد بر رخت
نیست ورا چارهء غیر ز بگریختن^(۴)
از مژدهات ای صنم گشته مشبك تنم
نادره پرویز نیست بهر طرب^(۵) ریختن^(۶)
دیدهء مستت^(۷) فگند^(۸) شور بدور قمر
بر سر کویت ز بس خون جگر ریختن
پاسخ تلخت بلب وه^(۹) که چه^(۱۰) شیرین بود
لذت شکر گرفت زهر ز آمیختن

(ن)

- ۱ -

- (۱) شکر : (طا) شکرخند .
- (۲) ثریا : (طا) سریا .
- (۳) مه : (مع) مو .
- (۴) غیر ز بگریختن : (طا) خون ز يك ریختن .
- (۵) طرب : (مع) شکر .
- (۶) ریختن : (طلا) بیختن .
- (۷) مستت : (طا) مست .
- (۸) فگند : (طا) افگند .

شکوه مکن (خالد) از نرگس فتان او
عادت مستان بود فتنه برانگیختن

- ۲ -

(خالد) بیا و عزم سفر زین مقام کن
بر روضهء رضا بدل و جان سلام کن
از گفتگوی خام روافض دلم گرفت
بر بند و بار قطع سخنهای خام کن
بدعت سرای طوس نه جای اقامت است
برخیز و روی دل بدر پیر جام کن
از خاک قندهار و هرات^(۱) نیز درگذر
مقصود دل چو خاص بود ترك عام کن
در شام و مکهات گره از کار وا نشد
من بعد صبح راه^(۲) بره هند و شام کن
خود را بخاکپای غلام علی فگن
محو هوای روضهء دارالسلام کن
در کار خواجگی همه عمرت بیاد رفت
خود را دمی بخدمت آن شه غلام کن

(۹) وه : (مع) ده .

(۱۰) چه : (طا) چو .

- ۲ -

(۱) هرات : (مع) هری .

(۲) راه : (طا) ؛ (طلا) را .

(خالد) چو هیچکس بسخن مرد ره نشد
بگذر ز هرچه هست و سخرا تمام کن

- ۳ -

نشتر فولاد یا مژگان دلدار ^(۱) است این
نشئه می یا نگاه چشم بیماراست این
ژاله بر گل یا خوی خجلت ^(۲) ز شرم روی دوست
یا عرق بر جبهه شوخ ستمکاراست این
کلك مانى ریخت بر برگ سمن مشک ختن
یا خط تو سرزده بر ^(۳) روی دلدار است این
شمس خاور بر سر سرو سهی بگرفته ^(۴) جای
یا بالا یا خود همین بالا و رخساراست این
هست این یاقوت کان یاقوت جان بی دلان
آب حیوان یا لب لعل شکر باراست این
قطره آب بقا یا رشحه چاه زنج
سیب بستان ارم یا غیب یاراست این
کیست این کز نغمه جانکاه او دل میرود
(خالد) دل سوخته یا بلبل زاراست این

- ۳ -

- (۱) دلدار : (طا) ؛ (طلا) خونخوار .
(۲) خوی خجلت : (طا) خجل خوی .
(۳) بر : (مع) از .
(۴) بگرفته : (مع) بگرفت .

گوش باید کرد ازین سرگشته اندوهگین
 شمهء از صنعت خلاق^(۱) گیتی آفرین

چند تن روزی ز همزادان ز جام عیش مست^(۲)
 بهر گشت گلستان گشتیم با هم همقرین

ده بده صحرا بصحرا تا بگلزار ارم
 یعنی باغ (عبدلان) آن معدن ارباب دین

ناگهان هاتف ز هر سو بانگ زد کای بیدلان
 (هذه جنات عدن فادخلوها خالدین)

چون فرو بردیم سر بهر تماشای چمن
 از دل ما مجو شد سودای فردوس برین

سرو شمشاد و صنوبر ، بید مشک و نارون
 ایستاده صف بصف چون دلبران نازنین

عرعر از سودای گل دیوانه خواهد شد مگر
 زان بیا قید جنونش گشته زلف یاسمین

گویا^(۳) با قد جانان لاف رعنائی زده
 بید مجنون زان کند روی خجالت بر زمین

- (۱) خلاق : (مع) خلاق .
 (۲) ز جام عیش مست : (طا) جام عیش نوش .
 (۳) گویا : (طا) گو بیا .

طوطی و دراج و سارك تیهو و كبك دری
 داده (۴) بر باد از نوا (۵) اندوه عشاق حزین
 چهچه (۶) بلبل ، صدای قمری و بانگ تذرو
 کرده جا در گوش سکان سپهر هشتمین
 گویی از چاه زنخدان عزیزان آب خورد
 میچکد از آیش (۷) آب نزاکت این چنین
 خوخ و زردالو ، انار و پسته (۸) انجیر و غناب
 هریکی گوید که ای طالب بیا از (۹) من بچین
 از لطافت در میان سیب و امروداست (۱۰) جنگ
 مشست ازان مالند بر فرق دگر از روی کین
 میتوان مدهوش شد از بوی خاکش تا ابد
 بسکه میرزد (۱۱) ز شاخ تالك خشکش بر زمین
 از پی طفلان بستان یعنی کنجشکان او
 شیر میبارد بجای شیر از پستان تین
 چند انواع ریاحین بر کنار جویبار
 سوسن و لاله ، بنفشه ، نرگس دیده نمین

-
- (۴) داده : (طا) داد .
 (۵) از نوا : (طا) از نو آن .
 (۶) چهچه : (طا) چهچهء .
 (۷) آیش : (طا) آبش .
 (۸) پسته : (طا) پسته و .
 (۹) از : (طا) ز .
 (۱۰) امروداست : (طا) ؛ (طلا) هست .
 (۱۱) میرزد : (طا) زر ریزد .

گل شقایق ، زلف عروس ^(۱۲) ، تاج خروس و پیل غوش ^(۱۳)
هریکی کوید منم بهتر ، بسوی من بین
از نوای نغمه سنجان گوش گردون گشته کر
از تواضع زهره هردم بر زمین سایه جبین
میخورد هردم سمندر ^(۱۴) غوطها در جوی آب ^(۱۵)
گویا آتش شده است از سایه گل آتشین
از نزاکت میبرد آب زلالش بر کمر
بیدلانا صبر و آرام و شکیب و عقل و دین
چون فروریزد ز کوه (باقله) با صد طرب ^(۱۶)
گردد از عکس هوا هر قطره اش دری ثمین
یا رب این آب است ازین کوه بلند آید بزیر
یا فلك از رشك ریزد اشك ^(۱۷) حسرت بر زمین
از صدای دلربا و ^(۱۸) صافیش گردد خجل
نالهء بربط بیاض گردن خوبان چین
از نسیم جانفزایش ^(۱۹) اندك اندك بر کمر
میشود سنبل پریشان همچو زلف حور عین

-
- (۱۲) گل شقایق زلف عروس : (طا) ؛ (طلا) زلف عروس و گل شقایق .
(۱۳) پیل غوش : (طا) سیل غوش . (طلا) پيله غوش .
(۱۴) سمندر : (مع) سمند .
(۱۵) آب : (مع) آن .
(۱۶) طرب : (مع) خراب .
(۱۷) اشك : (مع) آب .
(۱۸) دلربا و : (طا) دلربای .
(۱۹) جانفزایش : (طا) جانفزای .

کردگارا ، شہسوار (۲۰) عرصہء روز جزا
آورم پیشست شفیع و (۲۱) حضرت روح الامین
(خالد) از فرط گنہ شرمندہء درگاہ تست
(فاعفُ عنہُ کلَّ ذنبٍ ، انتَ خیرُ الراحمین)

- ۵ -

آہ ازین گردون دون صد داد ازین
نیست جز مردان حقرا در کمین
بحر احسان ، کوه عرفان ، کان جود
فخر دوران ، ناصب (۱) اعلام دین
میر عثمان آنکہ رأی روشنش
بود نظم ملکرا حبل المتین
کرد (۲) جانش تیر قدرترا هدف
باد بر وی رحمت از جان آفرین
ماه ذی الحجہ بد و بیست و یکم
رخش ہمت کرد در یکشنبہ زین
رخت پیرون برد از دنیای دون
خیمہ برافراشت در خلد برین

(۲۰) شہسوار : (طا) شہسوارا .

(۲۱) شفیع و : (طا) ؛ (مع) شفیع .

- ۵ -

(۱) ناصب : (طا) باعث .

(۲) کرد : (مع) ؛ (طلا) گشت .

شد ز صهبای شهادت ^(۳) جرعه نوش
 گشت با همنام پیشینش ^(۴) قرین
 خاک بر فرق فقیران کرد و رفت
 خاطر خوشنود عالم شد حزین ^(۵)
 بسکه گرد ^(۶) غم بجنبید از جهان
 کس نداند آسمان را از زمین
 زاریش را ^(۷) شب همه شب تا سحر
 دیده ها بگشاده چرخ هشتمین
 از پی تاریخ سالش گفت دل
 « باد صد باره بمرگش آفرین » ^(۸)

(و)

- ۱ -

خسروی دارم که گردد درگه مهمیز او
 لشکر جانها لگدکوب سم شب‌دیز او

(۳) شهادت : (مع) سعادت .

(۴) پیشینش : (طا) ؛ (طلا) ذوالنورین .

(۵) ئەم نیوه به‌یته له (طا) دا به‌مجۆردهیه :

خاطر ناخشنود عالم شد ازین

(۶) گرد : (طا) کرد و .

(۷) زاریش را : (طا) زاریش .

(۸) ئەم نیوه به‌یته به حورووفی ئەبجەد ئەکاتە ۱۲۲۱ که سالی مردنی ئەوکه‌سه‌یه پارچه شیعره‌که‌ی بۆ وتراوه .

چون نهډ بر هم لب نازك توان دیدن چو در
عقد دندانها عیان از لعل قند آمیز^(۱) او

گر کشد بر برگ گل مانی چو مشک تر رقم
کی کشد تصویر روی و خط عنبریز او

در پس آینه بتوان دید رویشرا ز بس
زخمها افتد در او از غمزه خونریز او

آنچه خار قاقمش^(۲) با برگ نسرین میکند
دل نخواهد دید هرگز از خدنگ تیز او

گر زدی (خالد) بشیرین عکس روی خسروم
تنگ شکر میشدی بی شک دل پرویز او

- ۲ -

خون شد دلم ، نسیم صبا غمگسار شو
بر دشت شهرزور کمی رهگذار شو^(۱)

رفت آنکه ما بعیش دران بوم بگذریم
زینهار تو وکیل من دلفگار شو

(و)

- ۱ -

(۱) قند آمیز : (مع) شکریز .

(۲) قاقمش : (طا) قاقمش .

- ۲ -

(۱) ئەم پارچه شیعره له (مع) دانییه .

میوس خاك آن چمن و بعدازان روان
 نزدیك بارگاه بت پرده‌دار شو
 وا كن بصد هزار ادب بند برقش
 حیران نقش خامهء پروردگار شو
 بگشا چو غنچه كوی گریبان كرت‌هاش
 محو صفای سینهء آن گل‌عذار شو
 تاری ز چین طره‌اش از لطف باز كن
 گو سرچنار را كه تو رشك تبار شو
 غم بر دلم نشست چو گدرون^(۲) ز داغ هجر
 ای چشمه سار چشم تو هم سرچنار شو
 بی‌کاری است كار جهان و جهانیان
 بگریز (خالد) از همه و مرد كار شو

- ۳ -

ای از گل رخسارت خون خورده گل مینو
 با قد تو تا يك مو فرقی نبود يك مو
 این شمع شب تارا است یا پرتو رخسار است
 این نافهء تاتارا است یا رایحهء گیسو
 برجیس مبدل شد با مهر جهان آرا
 یا خود رخ جانان مقرون بخم^(۱) ابرو

(۲) گدرون : (طا) گردون .

از غمزهء خونریزت دلریش بود جان هم
چون نرگس مستانت^(۲) کی دید کسی جادو

یاقوت بود لعلت مرجان^(۳) مرا یاقوت
در دائرهء ناسوت نبود چو لبث دلجو

در بردن دلها روت^(۴) کی میشمرد ماروت
گیرد بنگه چشمت بر آهو دوصد آهو

گویند مگو با کس چندین سخن عشقش
کی گنج نهان گردد در دستگه هندو

گرچه سخن (خالد) خالی ز بلاغت نیست
لیکن نبود اورا ذوق غزل (خواجو)

(۵)

- ۱ -

ای گشته چو مجنونم در عشق تو افسانه
از بهر خدا لطفی با این دل دیوانه

پروانه صفت ماییم^(۱) بر گرد رخت دایر
وز سوز و گداز ما هیچت غم و پروانه

(۴) دلها روت : (طا) ؛ (مع) دل هاروت .

- ۳ -

(۱) بخم : (طا) نجم .

(۲) مستانت : (مع) فتانت .

(۳) لعلت مرجان : (طا) لعل مرجانت .

آخر نگهی میکن بر حال من بیدل
چون گشت ز سودایت جان از همه بیگانه

تا دانهء خالت را در رشتهء جان دیدم
مارا نبود کاری با سبجهء صد دانه

در عشق تو زانسانم رسوای جهان جانم
خوانند بدستانم در مسجد و میخانه

تسبیح ز کف دادم ز نار نبندم نیز
جز رشتهء گیسویت گر رندم^(۲) و مردانه

گر باده بکف آری (خالد) تو نه هشیاری
تا پیش نظر داری آن نرگس مستانه

(ی)

- ۱ -

ای زلف تو ماہرا نقابی
(واللیل) ز موی تست تابی

با مهر رخت زمین چ حاجت
دارد بمهی و آفتابی

(۵)

- ۱ -

- (۱) ماییم : (مع) با هم .
(۲) گر رندم : (مع) کردندم .

از شرم بلندی تو کیوان
 شد در پس پنج و شش حجابی
 شیطان نشان دشمن ترا
 شمشیر تو اثقب الشهابی
 بر^(۱) سیخ سنانت در گه کین
 باشد دل دشمنان کبابی
 با معرفت تو لوح محفوظ
 يك حرف نباشد از کتابی
 دریای محیط و چرخ اطلس
 از قلزم همتت حبابی
 (خالد) چه زنی دم از صفاتش
 حدی چو ندارد و حسابی

- ۲ -

عزیزا گر ز روی غمگساری
 خیال دوستان در^(۱) خاطر آری
 ز هجران آب بحرین دو دیده
 ابد بر بندر روم است جاری

(ی)

- ۱ -

(۱) بر : (طا) با .

- ۲ -

(۱) دوستان در : (طا) دوستانرا .

بگاہ گریہ ام صد خنده آید
به اشك و آه ابر نوبهاری
میازار ار نمر دم در فراقت
(لعمر و الله ما فيه اختیاری)

دل از داغت چنان سوزد ، نسوزد
ببزم خسروان عود قماری

من از مردن ترسم ، لیک ترسم
گاهی بر تربتم تشریف ناری

ز هجر دوست چندین شکوه (خالد)
بعید است از طریق جان سپاری

- ۳ -

ای مه برج شرف سروری
وی در درج صدف دلبری
مهر جهان تاب و سپهر کمال
تازه گل گلبن پیغمبری

چند بنفشه ز ریاض دلم
منتخب از گلشن گلغبری
لاف زنان آمده و در دلش
با خط تو داعیه همسری

داغ نهادیم به پیشانیش
یعنی غلامی و زهی داوری

اینکه بشرمندی آمد برت
 بسته بجان منطقهء چاکری
 گشته سیه روی و سرافکنده پیش
 مانده پشیمان ز زبان آوری
 (خالد) دل داده ز روی نیاز
 ملتمس است از گنہش بگذری

- ۴ -

بحمد الله که از اقبال و بخت خسرو ثانی
 در^(۱) درج مروت^(۲) اختر برج جهانبانی
 چراغ دودمان شیر شیران شاه گردون جاه
 (حسن بیگ)^(۳) آنکه زبید نور چشم عالمش خوانی
 ز آزاری^(۴) که عالم از غمش بودند در ماتم
 بآنندک مده صحت یاب شد از فضل یزدانی
 سزد در^(۵) شکر این نعمت اگر کروبیان هر دم^(۶)
 به سجده سر فرود آرند^(۷) چون افراد انسانی

- ۴ -

- (۱) در : (طا) ؛ (طلا) مه .
- (۲) مروت : (طا) ؛ (طلا) مسرت .
- (۳) حسن بیگ : (طا) ؛ (طلا) حسن بگ .
- (۴) آزاری : (طا) زاری .
- (۵) در : (مع) کز .
- (۶) ئەم نیوہ بہیتہ لہ (طا) دا بہم جوڑیہ :
- (۷) سزاوار شکر آن نعمت اگر دانند کان هر دم
 فرود آرند : (طا) ؛ (طلا) فرو آرند .

ز تشخیص شفایش^(۸) خسرو ثانی چنان شد شاد
که یعقوب پیمبر از وصال^(۹) ماه کنعانی

تن و جان من و^(۱۰) صد همچو من بادا فدای او
وجودش عافیت بخش است بهر قاصی و دانی

نه تنها من ز یمن همتش گشتم خلاص از غم
کزو شاداب گردد خار و گل چون ابر نیسانی

من مسکین اگر قربان او گشتم عجب نبود
که اسماعیل را حق آفرید از بهر قربانی

- ۵ -

دهید از من خبر آن شاه خوبانرا به پنهانی
که عالم زنده شد بار دیگر از ابر نیسانی

صف نظاره گان در انتظارش^(۱) چشم در راهند
پری رویان همه جمعند و مطرب در غزل خوانی

خرامان در چمن^(۲) با صد هزاران عشوه و داستان
کند تشریف را یکدم بصحن گلشن آرزانی

(۸) شفایش : (طا) ثنائیش .

(۹) پیمبر از وصال : (طا) از پیمبر را بفضل .

(۱۰) من و : (طا) منی .

- ۵ -

(۱) در انتظارش : (طلا) در انتظار .

(۲) در چمن : (طا) و چمن . (طلا) و چمان .

گذارد از کف پا^(۳) لاله را مرهم بداغ دل
 نهد داغ غلامی لاله رویانرا به پیشانی^(۴)
 برد آب از لطافت تازه گل‌های بهاری را
 دهد آب از خجالت نونهالان گلستانی
 غلام قد خود سازد همه آزاده^(۵) سروانرا
 دهد شمشادرا از لاف رعنائی پشیمانی
 کند آکنده از رشك رخس گلرا بخون دل
 کند شرمنده طاووس چمن را از خرامانی
 شود روشن بدیدار شریفش دیده نرگس
 دهد از پای بوسش سنبل تر از پریشانی
 بوجه داوری در^(۶) عزم گشت گلستان امروز
 کند گلزار را غیرت فزای باغ رضوانی
 که هست اندر نزاکت سخت بنیاد جدل محکم
 ز نوزادان بستانی چو^(۷) خوبان شبستانی
 ز یکسو دلبران هر هفت کرده^(۸) برقع افکنده
 همه هستند رشك خامهء صورتگر مانی

-
- (۳) کف پا : (طا) کف و پا .
 (۴) پیشانی : (مع) پنهانی .
 (۵) آزاده : (طا) ؛ (طلا) آزاد .
 (۶) داوری در : (مع) داوری .
 (۷) بستانی چو : (مع) بستانی و .
 (۸) کرده : (مع) پرده .

ز دیگر سو بدانسان شد گلستان خرم و خندان
 نباشد حاصل تحریر و ضعیف غیر حیرانی
 بکلك صنعت آرا منشیء قدرت بدایعها^(۹)
 نوشته بر حواشی چمن از خط ریحانی
 بنفشه میزند با خال جانان لاف همرنگی
 گل شبیم زده با روی خوبان^(۱۰) خوی افشانی
 کند راز دهن را غنچه فاش آهسته آهسته
 بدیده میکند نرگس اشارت های پنهانی
 ریاحین از خط و سنبل ز زلف دیگران گوید
 زند سرو سهی با قد خوبان لاف همشانی
 بروی برگ گل هر قطره ژاله میچکد گویی
 که بر لعل یمانی رسته مروارید عمانی
 ز فرش سبزه^(۱۱) گلشن بر زمرد میزند طعنه
 بخندد در^(۱۲) شکفتن لاله بر یاقوت عمانی
 دم از اعجاز عیسی میزند باد سحرگاهی
 نشان میبخشد از احیای موتی ابر نیسانی
 ز جوش گریه^(۱۳) ابر بهاران گل همی خندد
 چو معشوقان بی باک از خروش عاشق فانی

(۹) بدایعها : (طا) ؛ (طلا) بدایعها .

(۱۰) با روی خوبان : (طا) ؛ (طلا) در با رویش .

(۱۱) سبزه : (مع) ؛ (طلا) سبز .

(۱۲) در : (طا) بر .

(۱۳) گریه : (طا) گریه و .

هزاران را به بوی گل دیگر ره دیده شد روشن
 بسان چشم یعقوب از شمیم ماه کنعانی
 سمندر ها شدند از سایه گل آتشین آبی
 وحوش بر ز لطف گلستان گشتند بستانی
 گلستان سبز و طوطی سبز و خینا سبز در سبزا است
 نکیسارا درین محفل کجا زید خوش الحانی
 هزاران گل شگفتند از نسیم صبح در یکدم
 چو دلهای مریدان از نگاه قطب ربانی
 چراغ آفرینش ، مهر برج دانش و بینش
 کلید گنج حکمت ، مخزن اسرار سبحانی
 مهین رهنمایان ، شمع جمع اولیای دین
 دلیل پیشوایان ، قلهء اعیان روحانی
 امین قدس عبدالله ، شهی کز التفات او
 دهد سنگ سیه خاصیت لعل بدخشانی
 امام اولیا سیاح بیدای خدایینی
 ندیم کبریا سیاح^(۱۴) دریای خدادانی
 اگرچه مشعلستانش بود شهر جهان آباد^(۱۵)
 ولی از مشعلش از قاف تا قاف است نورانی
 ز اقصای خطا تا غایت^(۱۶) مغرب زمین امروز
 نباشد هیچکس مانند او از نوع انسانی

(۱۴) سیاح : (طا) سیاح .

(۱۵) شهر جهان آباد : (مع) شاه جهان آرا .

(۱۶) غایت (مع) : سرحد .

ز خورشید کمالش نیست جز خفاش بی بهره
بجز احوال نبیند کس در این عالم و را ثانی

پس از مظهر بجز وی در ضمیر کس نشد مضمّر
کمالاتی که ظاهر گشت از^(۱۷) قیوم ربانی

نزیب مهر را با فیض او لاف جهانگیری
نباشد چرخ را با قدر^(۱۸) او امکان همشانی

نباشد باد را در حضرتش تاب سبک روحی
نباشد کوه را با همتش حد گرانجانی

سبق گویان سابق گر در این ایام میبودند
بمحفل مینشستندش بجان بهر سبق خوانی

سفر اندر وطن کار مقیمان درش باشد
برایشان نگذرد بی خلوت اندر انجمن آنی

بجنب نسبت غرای آن قوم سعادت مند
ندارد هوش در دم با نظر اندر قدم شانی

بزرگانی که صد دفتر معارف گفته اند از بر
به نزدیکش همه هستند اطفال دبستانی

بسی چون قطب بسطامی و منصور است در کویش
(انا الحق) بر زبان هرگز نمیرانند و^(۱۹) (سبحانی)

(۱۷) از : (طا) ؛ (طلا) : بر .

(۱۸) با قدر : (طا) با قدر .

(۱۹) نمیرانند و : (مع) نمیرانند .

ز اقطاب جهان دعویّ همشانش میزید
 سهارا گر سزد با مهر تابان لاف رخشانی
 چنان ارواح زاری شد^(۲۰) ز روحانیتش دهلی
 نمیگردد بگرد قلعهء او فکر انسانی^(۲۱)
 اگرچه کافرستان است باشد از وجود او
 بهشت و این سخن نبود خلاف نص قرآنی
 بسی پژمرد گیها بود گلزار هدایت را
 دگر ره با فیوضش^(۲۲) یافت سرسبزی و^(۲۳) ریانی
 اگر معمار لطفش قصر ایمان را درین آخر
 اساس از نو نبستی، روی بنهادی بویرانی
 مرا نادیده باشد با سر کویش سر و کاری
 پس از دیدن عراقی را نبدا پیر ملتانی^(۲۴)
 بسی توییخ کردند اهل توران و خراسانم
 بدار الکفر رفتن چون پسندی گر مسلمانی
 بدلهی ظلمت کفر است گفتند و بدل گفتم
 بظلمت رو اگر در جستجوی آب حیوانی
 نشد با طول صحبت ز اولیای یثرب و بطحا
 میسر آنچه از وی شد مرا نادیده ارزانی

-
- (۲۰) زاری شد : (مع) زاری .
 (۲۱) انسانی : (مع) نفسانی .
 (۲۲) با فیوضش : (مع) ز ابر فیوضش .
 (۲۳) سرسبزی و : (طا) سرسبزی .
 (۲۴) نبدا پیر ملتانی : (مع) نیکو شد سر و سامانی .

بجان شو بندهاش ای آنکه میخواهی شدن آزاد
 ز تسویلات نفسانی و تلبیسات شیطانی
 در انگشت ار بگردی صخره یکدم خاتم عهدش
 بموری کی خریدی حاصل ملک سلیمانی
 به بدبختی خود شاید که خون گرید سیه بختی
 دران کوی است دارد میل سوی عالم فانی
 لثیمی گفت من نزدیکم و شناسمش ، گفتم
 مگر نقل ابوجهل و محمدر را نمی دانی
 ز بنده خاکروبان درش را باد صد زنهار
 ز کف ندهند آن اکسیر اعظم را باسانی
 تمنای قبولش دارم و دانم که ناأهلم
 مدد یا روح شاه نقشبند و غوث گیلانی
 سگم ، از سگ بسی کمتر تو نجم الدین صفت جانا
 بدین سگ بنگر از روی کرم زانسان که میدانی
 گریزان از نهیب باز تقسم صعوه سان سویت
 زهی دولت بلطف این صعوه را گر باز گردانی
 بخود کن آشنا چون کردیم از خویش بیگانه
 عطای احمدی فرما چو ما کردیم سلمانی
 بدانسان مظهري شد جان پاکت جان جانانرا (۲۵)
 بچشم اهل بینش این زمان خود جان جانانی

(۲۵) بدانسان .. الخ له (طا) دا بهم جوړه یه :

بدینسان جان پاکت را بشد مظهر که جانانرا

ز جام فیض خود کن (خالد) درمانده را سیراب
که او لب تشنه تیه است و تو دریای احسانی

- ۶ -

زهی شهنشه^(۱) عالی و ظل یزدانی
قرین دولت و شوکت ، خلیل^(۲) رحمانی

کف سخای ترا بحر گفتم و دل گفت
قیاس بحر ز کف میکنی ز نادانی

چنین کریم و خردمند و دادگر که توی
چ جای حاتم طائی و شاه ساسانی

توی ز غایت عدلت همیشه گرگ و پلنگ
روند خانه بخانه ز بهر چوپانی

شجاع و عالم و عادل کریم ابن کریم
بهوش و درک چو آصف ولی سلیمانی

چنین بفرق تو افسر شده است ابر سزد
اگر ز معجز پیغمبریش برخوانی

وگر بفن سواری بود رسول توی
بزرگ شاه سواران بوحی ربانی

- ۶ -

- (۱) شهنشه : (طا) ؛ (طلا) شاهنشهی .
(۲) خلیل : (طا) ؛ (طلا) خلیل حی . به لام به گویره ی ئەم دوو جیاوازی یه ی
هەردوو نیوه بهیته که ، ئەم بهیته لەبارە ی سەنگی شیعرە یه وه ئەگوژی و
ئەکه ویتە بەر بابیکی تری جیا لە بابی بهیته کانی تر که ئەو هەش لە شیعرە
دروست نی یه .

و گرنه بهر چه گردد خجل ز معجزه‌ات^(۳)
 سر فوارس توران و روم و ایرانی
 چو خسروانه نهی پا بتوسن گلگون
 ندیده چرخ به شیرین سواریت ثانی
 غرض ز^(۴) (خالد) ازین مدح بود عرض هنر
 و گرنه مدح چه حاجت تو مهر تابانی

- ۷ -

هر دم بگوشم آید از سوز دل صدایی
 گویا ز دردمندان خالی نماند جایی
 بر حال خویش گریم از جور زلف شوخی
 بینم بدست صیاد هر مرغ بسته پایی
 گلزار حسن جانان هرگز خزان نبیند
 آری که می‌نباشد فردوس را فنایی
 بر دیده آنچه آید در انتظار رویش^(۱)
 چشم جهان ندیده^(۲) زین گونه ماجرای
 (خالد) ز در اشکش دامن پراست دایم
 سازد مگر تارش در پای مه لقایی

(۳) معجزه‌ات : (طا) معجزه‌اش .

(۴) ز : له (طلا) دانی‌یه .

- ۷ -

(۱) رویش : (طا) ؛ (مع) رویت .

(۲) ندیده : (مع) نبیند .

متفرقه

- ۱ -

مدهوش صهبای خودبینی و مغروری ، بندهء جانی خالد کردی
شهرزوری ، تتبع حضرت کامیاب لذت ناکامی مولانا نورالدین عبدالرحمن
نقشبندی جامی کرده ، در هفت بند خود میگوید (۱) .

بند اول

ساربانان رحم کن بر آرزومندان زار
وعده شد نزدیک و نبود بعد ازین جای قرار
کن صدا^(۲) نعمانیء گردن فراز برق سیر
بیخبر ز آب و علف ، کار آزمای^(۳) راهوار
بی تأمل برگشا بند عقل از زانوش
زمرهء درماندگان را این گره وا کن ز کار
تا کنم بر خویشتن آرام و آسایش حرام
تا نهم یکباره خواب و خورد^(۴) و راحت برکنار

(۱)

- (۱) نهمه نه و پیشه کی یه یه له (مع) دا بو نهم پارچه شیعره دانراوه . له (طا) و (طلا) دا نووسراوه : « ترجیع بند [طلا : ترکیب بند] در طریق مدینهء منوره در اظهار شوق روضهء مطهره » .
(۲) صدا : (طا) ؛ (طلا) جدا .
(۳) کار آزمای : (طا) ؛ (طلا) آزمایی .
(۴) خواب و خورد : (مع) خورد و خواب .

کرده ده منزل یکی تا سر نهم در راه دوست
تا کشم در دیده خاک آستانش سرمه وار

بادیه پیما شد از هر دیده ام صد قطره خون
سوی جانان دیر میجنبید چرا^(۵) امشب قطار

نیست تاب سستیء جمّالم از شوق جمال
سوختم از آتش جان سوز^(۶) هجران زینهار

حادیا خیز^(۷) و بلند آهنگ کن آواز را
آر در رقص از نوای جان فزا جمارا

بند دوم

چون منش بیخود کن از ذوق حدی بهر خدای^(۸)
دل ز جا شد ، تا بکی محمل نمی جنبید ز جای

گوش بر بانگ حدی جان سوی جانان رهنورد
تن بخاک شام دل با یاد^(۹) یثرب در هوای

مهبط وحی خدا و مشرق نور هدی

مغرب مهر^(۱۰) سپهر رحمت و صدق و صفای^(۱۱)

(۵) چرا : (مع) مرا .

(۶) سوز : (طا) سوز و

(۷) خیز : (مع) برخیز .

(۸) خدای : (طا) ؛ (طلا) خدا .

(۹) یاد : (طا) ؛ (طلا) باد .

(۱۰) مهر : (مع) جور .

(۱۱) صفای : (طلا) صفا .

آب حیوان است آبش ، خاک مشک آمیز او
 مرهم کافور بهر خستگان بی‌نوای
 کرد گارا خستگانرا مرهم کافور بخش
 تشنگانرا سوی آب زندگی راهی نمای
 نشئه لطف آلهی یابی از باد هوا
 بوی فردوس برین آید ازو سر تا پپای
 مردهء صد ساله با صد ریشه میجنبند ز خاک^(۱۲)
 میدمد از جانب یثرب نسیم جاتقزای
 این نه بس وصفش که یثرب چشم شخص عالم است
 مردمش فخر جهان سالار آل آدم است

بند سوم

من که سرگردان جانانم چ باك از خان مان
 یا مرا کی در دل آید فکرت سود و زیان
 در دل تنگم چنان سودای یثرب زد علم
 جای گنجایش کجا دارد دراو یاد جنان^(۱۳)
 یثرب آن خاک است تبعا بدام آورد دل^(۱۴)
 ز آبدانی^(۱۵) اندرو نه نام بود و^(۱۶) نه نشان

(۱۲) خاک : (طا) ؛ (طلا) جای .

(۱۳) جنان : (مع) چنان .

(۱۴) بدام آورد دل : (طا) بدام آورده دل . (طلا) دام آورد بدل .

(۱۵) آبدانی : (طلا) آبادانی .

(۱۶) بود و : (مع) بودی .

ی‌شرب آن خاك است جبریل امین با صد نیاز
آمدی بهر طوافش بر زمین از (۱۷) آسمان

ی‌شرب آن خاك است پیش از خلق آدم صبح و شام
بهر طوفش آمدندی زمرهء روحانیان

از خیال اینکه (۱۸) خواهد گشت جای دوست بود (۱۹)
پیشتر (۲۰) از آبدانی قبله‌گاه انس و جان

هست اکنون خوابگاه او خجالت بین که من
سالها بگذشت از عمر و (۲۱) نکردم طوف آن

(خالد!) تا کی نشینی در خجالت منفعل
خیز و گرد مرقدش برکش فغان از سوز دل

بند چهارم

السلام ای چهره‌ات شمع شبستان وجود

السلام ای قامتت سرو بهارستان جود

السلام ای آنکه تا آرامگاهت شد زمین

هست خاك تیره‌را صد ناز بر چرخ کبود

السلام ای آنکه برتر پایهء هر برتری

صد هزاران ساله راه (۲۲) از ساحت قربت فزود

(۱۷) از : (طا) و .

(۱۸) اینکه : (مع) آنکه .

(۱۹) بود : (مع) او .

(۲۰) پیشتر : (طا) پیشتر .

(۲۱) عمر و : (مع) عمرم .

(۲۲) ساله راه : (مع) سال و ماه .

السلام ای آنکه بر ظلمت نشینان عدم
از تو شد گنجینهء نور عنایترا گشود

السلام ای آنکه بهر کوری چشم دلان^(۲۳)
گرد نعلینت جواهر سرمهء اهل شهود

السلام ای آنکه اعجازت یکی از صد هزار
برتر از گنجایش فسحت گه گفت و شنود

السلام ای آنکه پیش از خلق آدم سالها
روی در محراب ابرویت ملائک در سجود

من کجا و حد تسلیم تو (یا خیر الانام)
از خداوند جهانت باد هر دم صد سلام

بند پنجم

ای پناه عاصیان سویت پناه آوردهام
کردهام بی حد خطا و التجا آوردهام

بودهام سرگشتهء^(۲۴) تیه ضلالت سالها
این زمان رو سوی خورشید هدی آوردهام

هست مارا در جهان جانی و ای جان جهان
و انهم از تو چون توان گفتن فدا آوردهام

(۲۳) بهر کوری چشم دلان : (طا) بر کوری چشم نادلان . (مع) بر کوری چشم بددلان .

(۲۴) سرگشتهء : (طا) سرگشته و .

تو طیب عالمی من دردمند دل فگار
رو بدرگاهت بامید دوا آورده‌ام

زاده ره بردن بدرگاه کریمان ناسزا است
شادم ار رو (۲۵) بر درت بی‌زاد (۲۶) راه آورده‌ام
کوه بر دوش از گناه و رخ ز خجلت همچو کاه
دارم امید زوال کوه و کاه آورده‌ام

شستش را یک نم از دریای لطفت بس بود
گرچه دیوانی چو روی خود سیاه آورده‌ام
گر بخاک درگهت سایم جبین ای جان پاک
آنچه خضر از آب حیوان یافت من یابم ز خاک

بند ششم

سرور عالم من دل داده حیران توام
واله و (۲۷) سرگشته سودای هجران توام
شاه تخت قاب قوسینی تو ، من کمتر گدا
کی بود یارای آن گویم که مهمان توام
رحمت عام تو آب زندگی ، من تشنه‌ای
مرده بهر قطره از آب حیوان توام
دیگران بهر طواف کعبه می‌آیند و من
سو بسو افتاده کوه و بیابان توام

(۲۵) ار رو : (طا) آرو .

(۲۶) بی‌زاد : (طا) بی‌زاد و .

(۲۷) واله و : (طا) واله .

دوش در خوابم نهادند افسر شاهی بسر
 گویا پا می‌نهد^(۲۸) بر فرق دربان توام
 (جامیا) ای بلبل داستان سرای نعت دوست
 این سخن بس حسب حال آمد ز دیوان توام
 بر لب افتاده زبان گر گین سگی‌ام تشنه لب
 آرزومند نمی از بحر احسان توام
 نفس و شیطانم به پیشست آبرو نگذاشتند
 حق آنانی ز وصلت کام دل برداشتند

بند هفتم

حق آنانی که تادر قید هستی بوده‌اند
 دم بدم در جستجوی خواهشت افزوده‌اند
 هوشیارانی که در امر خرد زو خیره‌اند^(۲۹)
 لب بتصدیق تو از روشن دلی بگشوده‌اند
 شهریاران مرقع‌پوش بی^(۳۰) تخت و کلاه
 کافر شاهی ز شاهان جهان بر بوده‌اند
 غمگسارانی^(۳۱) نهاده گردن اندر زیر تیغ
 در سر و کار وفایت بذل جان بنموده‌اند

(۲۸) می‌نهد : (طا) می‌نهند .

(۲۹) خیره‌اند : (طا) ؛ (طلا) خیره بود .

(۳۰) بی : (مع) با .

(۳۱) غمگسارانی : (طا) غمگسارانرا .

روزه‌دارانی بجهد از صبح تا هنگام شام
یافته نانی و در راه خدا بخشوده‌اند

(خالد) دلداده‌را آینهء دل ده جلا
نفس و شیطان‌ش برنگ معصیت آلوده‌اند (۳۲)

در شمار آن کسانی آر کز روی نیاز
سالها راه وصال‌ترا بجان پیموده‌اند

بو (۳۳) که از لطف تو ای سرچشمهء انعام عام
کارش آرایش پذیر آید بحسن اختتام

- ۲ -

درودی کز نسیمش ملک تاتار
خورد خون همچو دل از طرهء یار
سلامی کز شمیمش بوی رضوان
شود سرگشته چون جان بهر جانان

پس از عجز از سپاس ایزد پاک
بود بر جان شاهنشاه لولاک

پس آنکه باد بر یاران جانیش
بتخصیص آنکه میگویند ثانیس (۱)

(۳۲) ئەم بەیتە لە نوسخەیی (طا)دا لە پاش بەیتی پاشەووەیەتی .
(۳۳) بو : (طا) تو .

- ۲ -

(۱) ثانیس : (مع) نامیش .

از پس (۱) حمد ملك ذوالجلال

بعد درود مه برج کمال

به که به اوصاف شه دادگر

خامه کنم رشك ده نی شکر

آن شه دریا دل والا تبار

داور دارا سیر و جم وقار (۲)

کوه شرف کان سخا و هنر

هر که شود از کرمش بهره‌ور

رتبهء عالیش بدانسان شود

تاج سرش صیقل کیوان شود

کشتیء تن در یم (۳) احسان او

خرد کند موجهء طوفان او

خصم خجل گشته بشمشیر او

چرخ سراسیمهء تدبیر او (۴)

هر که (۵) برد (۶) سر بدر از امر او

خورد دو سیلی (۷) ز کف قهر او

(۱) از پس : (طا) از پس که .

(۲) نهم به‌یته له (مع) دا نی‌یه .

(۳) در یم : (طا) داریم .

(۴) نهم به‌یته و به‌یتی پیشوو له (مع) دا نین .

(۵) هر که : (مع) خواست .

اینکه برو چشمهء شمس و قمر
 مانده نشان بسته ز جوزا کمر
 شاهد اقبال در آغوش او
 صد کی و جم غاشیه بر دوش او
 عالم و رغبت ده ارباب شرع
 ارض و سمائی است ^(۸) باصل و بفرع
 گشت ز همنامی او پیش از این
 آتش نمرود چو خلد برین
 تا زده آن مهر عدالت علم
 رخت برون برده ز عالم ألم
 باز به کنجشک دهد دانه را
 شمع نسوزد پر پروانه را
 الغرض از غایت امن و امان
 داغ نهد بر دل نوشیروان
 مهدی اگر گردد از این باخبر
 (یحسبُهُ سُنَّةٌ خَیْرٍ الْبَشَر)
 بانی این بلدهء جنت نهاد
 رشک ده روضهء (ذات العمد) ^(۹)

(۶) برد : (طا) کشد . (طلا) کشید .

(۷) سیلی : (طا) سلی .

(۸) سمائی است : (طا) سما نیست .

(۹) له نوسخه ی (مع) دا له سهر ثم بهیته نووسراوه : « مراد از بانی بلده سلیمان پاشای بابان است » واته : مه بهست له دروست کهری شاری سلیمانی سلیمان پاشای بابانه .

بسکه فرح میدهد این بوستان (۱۰)
حافظ شیراز بلاغت نشان

بیند اگر يك نفست جای خویش
نسخ کند نعت مصلاى خویش
کرد خرد ختم سخن این چنین :
(انّكَ فيها لمن الخالدین)

- ۴ -

خداوندا بحق اسم اعظم
بنور سید اولاد آدم

بسوز سینهء صدیق اکبر
بسلمان و بقاسم بار دیگر

بشاه صفدر کرار حیدر
که از نیروش وا شد باب خیبر

نبد فصلی بروز (۱) کارزارش (۲)
ز عزرائیل و ضرب ذو الفقارش

(۱۰) بوستان : (طا) ؛ (طلا) گلستان . له نوسخه‌ی (مع) دا له‌سهر ئهم به‌یته نووسراوه : « مقصودش از (بوستان) (چهارباغ پاشائی) است که الحال ویران است » . واته : مه‌به‌ستیشی له (بوستان) (چوارباغی پاشا) به که ئیستا ویرانه .

- ۴ -

(۱) بروز : (طا) هنر .

(۲) کارزارش : (طا) در کارزارش .

بآن سرو گلستان نبوت
بآن شمع شبستان فتوت

حسن کز محض لطف و خیرخواهی^(۳)
فرود آمد ز تخت پادشاهی^(۴)

بآن نوبادوهء باغ رسالت
بآن یکتای میدان بسالت

حسین آن سرور جمع سعیدان
سپهسالار افواج شهیدان

بآن چشم چراغ اهل بینش
که بر وی بد مدار آفرینش

علی بن الحسین آن زین عباد
که بد از غیر ذات بخت آزاد

بآن کان صفا و منبع نور
که بود اندر قباب عز مستور

محمد باقر آن کوه مفاخر
که از تحریریش گفتند باقر

بحق مجمع البحرین انوار
که شد او را ز صدیق و علی یار

امام صادق و مصدوق جعفر
که این دو منصب او را شد میسر

(۳) لطف و خیرخواهی : (طا) لطف خیرخواهش .

(۴) پادشاهی : (طا) پادشاهش .

بحق جمله اهل بیت اطهار (۵)
 کلان و خرده ، مرد و زن بیکبار
 که هر يك کشتی بحر یقینند
 چه کشتی لنگر روی زمینند
 بدان سرمست صهبای محبت
 که بد غواص دریای مودت
 شه ارباب عرفان (۶) قطب بسطام
 که در این ره نزد چون وی کسی گام
 به شرب بوالحسن از جام عشقت
 که بد شایسته اقدام عشقت
 به حق بوعلی آن قطب فایق
 به خواجه یوسف آن غوث الخلاق
 به عبدالخالق آن البرز تمکین
 امام پیشوایان ره دین
 که پا نتهاد آن فرخنده اختر
 بجز اندر قدمگاه پیمبر
 بحق خواجه عارف کان معنی
 به محمود آن شه انجیر فغنی
 بتمکین عزیز آن پیر نساج
 که بر چرخ برین سود از شرف تاج

(۵) اطهار : (طا) کبار .

(۶) شه ارباب عرفان : (مع) رئیس عشقبازان .

بحق خواجه بابای سماسی
بآن خورشید برج حق شناسی

امیر سید کلال آن پیر کامل
که فکر غیر نگذشتیش در دل

بحق پیر پیران بخارا
کزو شد سنگ خارا زر سارا

بهاء الدین والدینا محمد
که این راه هدا زو شد ممهد

به بی نقشی چو (۷) کردی سربلندش
نهادی نام شاه نقشبندش

ز بس از وی گره از کار و اشد
خطابش خواجهء مشکل گشا شد

بقطب حق علاء الدین عطار
که از عالم گشادی قفل اسرار

به آن پیری که چرخ آمد مقامش
ازان یعقوب چرخى گشت نامش

به حق آبروی پیر احرار
کزو زیب دگر بگرفت این کار

چه (۸) گویم من ز وصف آن گرامی
دری وصفش چنین سفته است (جامی) :

(۷) چو : (طا) چه .

« مقام خواجه برتر از گمان است
برون از حد تقریر و بیان است »

« دلش بحری است ز اسرار الهی
ازو يك قطره از مه تا ب ماهی »

بخواجه زاهد آن پیر صفا کیش
بجانبازی مولانای درویش

به حق خواجگی کاندلر بدایت
نمودی درج اسرار نهایت

به آن مهر سپهر ارجمندی
ختم خواجگان نقشبندی

که صهبای محبتر است ساقی
در دریای عرفان خواجه باقی

به آن سیار سیر بی نهایت
به آن سرهنگ ارباب درایت

به آن ینبوع اسرار نهانی
که کس اورا نمیداند تو دانی

به آن دریای ذخار^(۹) معانی
به آن شهباز^(۱۰) اوج لامکانی

(۸) چه : (طا) چو .

(۹) دریای ذخار : (مع) ذخار دریای .

(۱۰) شهباز : (طا) سالار .

بنور دیدهء فاروق احمد
 کزو شرع محمد شد مجدد (۱۱)
 ز نورش شد سواد هند روشن
 وزو سرهند شد وادیّ ایمن (۱۲)
 چراغ محفل باریک بینان
 سپه سالار فوج پاک دینان
 نسجد هر که داند ارتقایش
 نگاه (۱۳) هیچ کس با نقش پایش
 بهر دو دیدهء آن غوث قیوم
 سعید عروة الوثقای معصوم
 بشیخ عبدالاحد آن نجم ثاقب
 محمد عابد والا مناقب
 بسیف‌الدین و سید نور محمد
 بشمس‌الدین حبیب‌الله ارشد
 به پیر ما که هست اندر زمانش
 هدایت حصر اندر آستانش
 نشد جز بندگی آرامگاهش
 ازان شد نام عبدالله شاهش

(۱۱) مجدد (طا) : مجدد .

(۱۲) نهم به‌یت‌ه و به‌یتی پیشه‌وه‌ی له (طا) و (طلا) دا له شوینی به‌کدان .

(۱۳) نگاه (طا) : نکاهد .

نگویم از کمالاتش که چون است
ز هر وصفش که اندیشم فزون است

غریب و بی کسم بر من بیخشای
چو کس مشکل گشا نبود تو بگشای
دری بگشای از خوشنودی خویش
برین سرگشتهء مهجور دل ریش

بهر کس کز کرم کردی نگاهی
دو عالم را نمی سنجد بکاهی

ز بحری کز فیوضت گشت ریزان
ز عین مکرمت بر این عزیزان

برحمت رشحهء هم بر (۱۴) دل من
اگر ریزی شود حل مشکل من

ز من هرگز نشد کاری که باید
گنه زینسان (۱۵) بگفتن در نیاید (۱۶)

ز اعمال بد خود شرمسارم
نه طاعت نه زبان عذر دارم

چو بر خود بینم از بس شرمساری
بدوزخ خوشترم از رستگاری

(۱۴) هم بر (مع) اندر .

(۱۵) زینسان (طا) : زانسان .

(۱۶) بگفتن در نیاید : (مع) که در گفتن نشاید . (طلا) که در گفتن نیاید .

بیامرز و میرس از کار خامم
 برسوایی نیززد انتقامم
 اگرچه بس ستم بر خویش کردم
 قباحتهای از حد بیش کردم
 چو می اندیشم از دریای جودت
 خوشم با این همه نقض عهودت
 بمحض فضل تو امیدوارم
 تو خود فرموده آمرزگارم

- ۵ -

پی گلگشت در فصل بهاری
 گذشتم^(۱) بر بساط جویباری^(۲)

نگه کردم که مرغ گلستانی
 نوا سنجند در^(۳) مرثیه خوانی

تذرو از مد آهش سرو بر سر
 بدل بیم^(۴) فراقش^(۵) گشته یکسر^(۶)

- ۵ -

- (۱) گذشتم : (طا) گذاشتم .
 له نوسخه‌ی (مع) دا له سهر ئهم پارچه‌یه نووسراوه : « در مرثیه‌ی شیخ
 عبدالکریم که استاذ خودش بوده‌است ، الحال در تپه‌ی وسط شهر
 سلیمانیه مدفون است فرموده‌است » . واته : له لاواندنه‌وه‌ی شیخ
 عه‌بدولکه‌ریمدا فه‌رموویه‌تی که ماموستای خۆی بووه و ئیستا به‌سهر
 گردیکه‌وه نیتزراوه که که‌وتوووته ناوه‌زاستی شاری سوله‌یمانی‌یه‌وه .
 (۲) جویباری : (طا) ؛ (طلا) مرغزاری .
 (۳) در : (طا) از .

کشیده قمری از اندوه جان کاه
 زبان در (ائما آشکو الی الله)
 نهاده سر بزانو بید مجنون
 سخنگو سوسن اندر هجو^(۷) گردون
 گل سوری گریبان چاک کرده
 پریشان سبزه رو بر^(۸) خاک کرده
 گرفته ابر و خاک و باد و مه تاب^(۹)
 کند فریاد و کف بر سر زند آب
 چنان گشته است نرگس مست و محزون
 تو گویی گاو چشمش داده افیون
 بنفشه دال گشته از^(۱۰) تظلم
 زبان لاله لال است از تکلم
 سمن میکند^(۱۱) از^(۱۲) بیداد طاعون^(۱۳)
 بناخن خال روی^(۱۴) آسمان گون

-
- (۴) بیم : (طا) بینم .
 (۵) فراقش : (مع) فواقش .
 (۶) یکسر : (مع) کمتر .
 (۷) هجو : (مع) هجر .
 (۸) سبزه رو بر : (طا) ؛ (طلا) بر سر خود .
 (۹) نهم نیوه به یته له (مع) دا بهم جوّره یه :
گرفته آه خاک از باد مهتاب
 (۱۰) از : (مع) بر .
 (۱۱) میکند : (طا) ؛ (طلا) برمیکند .
 (۱۲) از : (طلا) ز .
 (۱۳) طاعون : (مع) ماعون .

یکی از سبزه پوشان در (۱۵) گلستان

پیاسخ تر زبان شد همچو مستان

که بحر علم و دانش کوه عرفان

ببرج زهد و تقوی مهر رخشان

سلاله (صاحب الخلق العظیم)

(امام العالم (۱۶) عبد الکریم)

ز چشم دهر شد خورشید و ش گم

ازان تر دامنم از اشک (۱۷) شبنم

بزیر خاک گنج آسا چو پی برد

ز رشک ارض گردون خون دل خورد

(دَعَتْ يا لَيْتَنِي كُنْتُ تَرَابًا)

(لَعَلَّ إِلَى بَعْدِ الْمَوْتِ آبَا (۱۸))

بجنت جای کرد آن قطب کامل

بنات النعش و ش گردش افاضل

(بَنِي تَأْرِیْخَهُم رَبِّی الرَّحِیْمُ)

(کهاکم خالداً داری (۱۹) النعیم (۲۰))

(۱۸) خال روی : (مع) خال ورد . (طا) خالی و رو .

(۱۵) در : ئەم وشەیه له (مع) دانییه .

(۱۶) العالم : (طا) عالم .

(۱۷) اشک : (طا) اشک و .

(۱۸) آبا : (طا) ایابا . (مع) آبا .

(۱۹) داری : (طا) دار .

(۲۰) ئەم نیوه بهیته به حوروو فی ئەبجەد ئەکاته ۱۲۱۳ و شیخ عەبدولکەریمی بەرزنجەیی ش لەم سەڵەدا کۆچی دواایی کردووە ، کەواتە ئەو نوسخانە

فغان از جور این خونریز فرهاد
 ستون بیستون (۲۱) همت افتاد
 کسی چون او به فن حق پرستی
 نگشته ثبت در دیوان هستی
 کلام و زیج و حکمت با نجومش
 بدی يك قطره از بحر علومش
 چنان آگه بد از اسرار تنزیل
 تو گویی اوستادش بود جبریل (۲۲)
 ز موج فکرش گردون حبابی
 ز علمش لوح يك حرف از کتابی
 شدی محوار (۲۳) دوصد چون (گلشن راز)
 بلا فکر و توقف گفتیش باز
 غرض علمی نبذ در دهر (۲۴) فانی
 که در وی باشد اورا هیچ ثانی
 اجل تا دام بر مردم نهاده
 چنین صیدی (۲۵) بدامش کی فتاده

هه لهن که (ی) که یان له سهر (دار) هوه تیدا نی یه و بهم پی یه (داری) و (النعم)
 نه بن به موبته دا و خه بهر .

(۲۱) بیستون : (طا) بیستونرا .

(۲۲) نه م به یته له (طا) دا نی یه .

(۲۳) ار : (طا) ؛ (مع) از .

(۲۴) دهر : (طا) ؛ (طلا) دیر .

(۲۵) صیدی : (طا) ؛ (طلا) مرغی .

سزد گر چرخ ازین ماتم (۲۶) ستیزد
 دوصد پروین ز مهر و ماه ریزد
 ز بس بارد ز پشم اختران (۲۷) خون
 که گردد بیستون (۲۸) چرخ گلگون
 بیا (خالد) بشکر ایزدی کوش
 ز صهبای تحمل جرعهء نوش
 لباس گریه (۲۹) را یکباره کن شق
 روانش را روان کن رحمت حق
 نماید هیچ کس در زیر گردون
 اگر شه گر گدا، گر نیک و گر دون

- ۶ -

بوعلی گفت آن حکیم پر خرد
 آدمی را هفت علت هست بد
 فالج و عرق النساء، کم شهوتی
 باد قولنجی کزان در زحمتی
 همچنان باد بواسیر اسیر
 مردمان را زود گرداند اسیر

-
- (۲۶) ازین ماتم : (مع) ماتم زین .
 - (۲۷) اختران : (مع) ارغوان .
 - (۲۸) بیستون : (طا) بیستون این .
 - (۲۹) گریه را : (طا) کبر را .

درد پشت و درد دندان هفتمین
نیست ازین هفت درد درد سهمگین

يك دواى گويمت بشنو ز من
تا كه گردى سرفراز انجمن

جوز و بازباز و قرتفل ، قافله
دارچینی ، سعد هندی ، آمله

سنبل خوشبوى داخل كن در او
تا دماغت تازه گرداند ز بو

انگبین خام را يك جوش ده
كف از او بستان و يك ساعت بنه

نام آن معجون جاويدان بود
بهر آن هفت درد را درمان بود^(۱)

- ۶ -

(۱) له ده سنووسه كه ی (مع) دا كه تهنها ئه و ئه م پارچه شیعره ی تیابوو ، له داوینى شیعره كانه وه به فارسى نووسراوه : « اجزاها همه مقابل باشند و انگبین برابر همه باشد ، مجرب است » . واته : به شه كان هه موو ئه وهنده ی یه ك بن و ئه وهنده ی هه موویشیان هه نگوین بی ، تا قی كراوه ته وه .

مخمسات

- ۱ -

بجز تو خاطر این بو الهوس نمیگیرد
بگوش خفته صدای جرس نمیگیرد
سوای شهد انیس مگس نمیگیرد
دلم بغیر تو الفت بکس نمیگیرد
چو بلبل است (۱) که جا در قفس نمیگیرد

★ ★ ★

چو عشق مغز بود عقل پوست نتوان کرد
به پند زاهد فردوس ترك دوست (۲) نتوان کرد
بقول مدعی ار صد نکواست نتوان کرد
بحرف زشت بدان (۳) ترك دوست نتوان کرد
کسی که دل بکسی داد پس نمیگیرد

- ۱ -

-
- (۱) بلبل است : (طلا) بلبلی است .
(۲) فردوس ترك دوست : (مع) فردوس پوست . (طلا) ترك فردوس دوست .
(۳) زشت بدان : (مع) مدعیان .

- ۲ -

گرچه در صورت ذرات جهان جلوه‌گری
گاه در حور نماینده و گه در بشری
لیک چون ذات تو از ژنگ^(۱) حدوث است بری
نه بشر خوانمت ای دوست نه حور و نه پری
این همه بر تو حجاب است ، تو چیزی دگری

★ ★ ★

دلبری از تو و خوبان^(۲) جهانند حجاب
بحر زخاری^(۳) و هرچه^(۴) نه تو^(۵) مانند حباب
عین انواری و غیر تو بود تاب سراب
نور پاکی و فسانه است^(۶) حدیث گل و آب
لطف محضی و بهانه است لباس بشری

★ ★ ★

نبود جای سخن نکتهء محبوبی تو
نیست میدان خرد ساحت محبوبی تو
مر ترا زیدو شرح^(۷) دل آشوبی تو

- ۲ -

- (۱) ژنگ : (مع) رنگ .
- (۲) خوبان : (مع) خواب .
- (۳) بحر زخاری : (مع) بخرد خواری .
- (۴) هرچه : (طا) از هرچه .
- (۵) نه تو : (طا) غیر تو . (مع) تو نه .
- (۶) فسانه است : (طا) ؛ (طلا) فسانست .
- (۷) شرح : (مع) شمع .

حد اندیشه نباشد صفت خوبی تو
هرچه اندیشه کند خاطر ازان خوبتری

★ ★ ★

بهمه ذره بود نسبت و پیوند ترا
در همه چیز عیان دیده خردمند ترا
لیک در هردو جهان نیست چو مانند ترا
هیچ صورت نتواند که کند بند ترا
در صور ظاهری اما نه اسیر صوری

★ ★ ★

نیست بی سوز تو در روی زمین^(۸) هیچ دلی
نیست بی عکس رخت در چمن دهر گلی
نیست بی نشأء عشقت بخرابات ملی
جلوهء حسن تو از شکل مبراست ولی
میتوانی که بهر شکل کنی جلوه گری

★ ★ ★

نیست آن کوس (أنا الحق) زده منصور ، توی
به نیاز (أرنی) نعره زن^(۹) طور توی
متجلی^(۱۰) تو و^(۱۱) جوینده آن نور توی
در^(۱۲) مرایای نظر ناظر و منظور توی
وحدت ذات تو از وهم دویی هست بری

(۸) روی زمین : (مع) هردو جهان .

(۹) نعره زن : (مع) نعره زنان .

(۱۰) متجلی : (طا) متجلی و . (مع) بتجلی .

(۱۱) تو و : (طا) تو .

★ ★ ★

خوبی و عشق بود خاص تو در کون و مکان
گاه در شیوه یوسف شوی ای دوست عیان
گاه در کسوت یعقوب برویش نگران
میکنی جلوه نخست از رخ خوبان جهان
وانکه از دیده عشاق درو مینگری

★ ★ ★

(خالد) دعویء صاحب نظری چند آخر
هان نگردي بیر اهل حقیقت^(۱۲) کافر
گوش کن نکته آن سر فنارا ناشر
گر تو از دیده عشاق نگردي ناظر
کیست (جامی) که کند دعویء صاحب نظری

- ۳ -

ای وصل تو اعظم امانی
سرمایه عیش کامرانی
گر بی تو بمر جاودانی
يك لحظه زیم بشادمانی
یا رب نخورم بر از جوانی

★ ★ ★

در بحر غم فتاده مشکل
کشتی رسدم دمی بساحل
برباد شدیم ز آتش دل

(۱۲) در : (طا) ور .

(۱۳) حقیقت : (مع) طریقت .

شد ز اب دو چشم خاك تن گل
افسوس تو حال ما ندانی

★ ★ ★

بی مهر رخ تو شام^(۱) هجران
ریزم چو سپهر خون بدامان
صد چاك كنم ز غم گریبان
لیکن چو نمیرسد بسامان
مقصود چه سود خون فشانی

★ ★ ★

پیوسته چو غنچه میخورم خون
هر گوشه رود ز دیده جیحون
دامن شده ز اشك^(۲) سرخ گلگون
بی قد تو لیک سرو موزون
مارا چه هوای گلستانی

★ ★ ★

گر زیسته‌ایم بی وصال
غرق عرقیم ازین خجالت
اما بدو ابروی هلال
این نیست حیات بی جمالت^(۳)
مرگ است بنام زندگانی

★ ★ ★

- ۳ -

- (۱) رخ تو شام : (طا) توام بشام .
(۲) ز اشك : (طا) اشك .
(۳) جمالت : (مع) وصال .

بی^(۴) صبر و شکیب داشت یک چند
ریش دل خویش^(۵) آرزومند
با هجر تو تا گرفت پیوند
ای من بخیال از تو خرسند
بیرید ز دوستان جانی

★ ★ ★

(خالد) ز دو دیده خون^(۶) سارا
میبار نهان و آشکارا
زان ابر نهال مدعارا
شاداب همی نما خدارا
تا بار دهد همانکه دانی

★ ★ ★

یا رب بمگردان افلاك
یا رب بشه سریر لولاك
از غیر تو رستگان بی باك
پیش تو شفیع آورم تاك
بار دیگرم بدو رسانی

★ ★ ★

(۴) بی : (طا) ؛ (طلا) با .
(۵) ریش دل خویش : (مع) ؛ (طلا) خویش دل ریش .
(۶) خون : (مع) نور .

قطعات

- ۱ -

از وحی سخن نیست دیگر کیست که چون تو
در فتح معارف زده بر لوح قلمرا
زین بیع و شرایی که تو کردی چه بجا بود
گر در حق تو بیع نمودند سلمرا
افسوس که استاد دوم نیست که بیند
سرگشته‌تر از چرخ نهم عقل دهمرا^(۱)

- ۲ -

عبد رحمن شیر میدان شاه گردون جاودان
با عموم^(۱) شهرتش مهراست مانند سها
طوب اژدروار را چون بر عراده تکیه داد
پاره شد خمپاره‌وش قلب عدو زین اعتنا

- ۱ -

(۱) نهم پارچه‌یه له (مع) دا نی‌یه .

- ۲ -

(۱) با عموم : (طا) باد عموم .

حسب حال خصم ملهم گشت تآریخش بدل
« دشمن بد چون رهد از شیر یا از اژدها » (۲)

- ۳ -

بود پیش از کار حارث نام دیو بد سرشت
پس بهر (۱) گردون ورا نام دگر شد (۲) سرنوشت

عابد و زاهد بد و او اب در چارم منیب
خاشع و شاکر مطیع است و عزازل در بهشت
خواند ابلیشش خدا یعنی ز رحمت ناامید
چون ز گلزار بهشتش راند و در تفرین بهشت

- ۴ -

فرید دهر ملا صالح زاد
که تا بد داد علم و فضل میداد
روانش بود مرغ گلشن قدس
روان شد سوی نزهتگاه خود شاد
ستون علم و عمان معانی
همه استادها را بود استاد

(۲) نهم نیوه به یته به حورووفی نه بجهد نه کاته ۱۲۲۳ که به سالی هیجری
میژووی نهو سه رکه و تنه ی عه بدولر ه حمان پاشایه که شیعه که باسی
نه کا .

- ۳ -

(۱) بهر : (مع) همه .
(۲) شد : (مع) بود .

رقم زد خامه تاریخ وفاتش
« که از پا آن ستون علم افتاد^(۱) »

- ۵ -

یا خیالت را بگو تا رو بگرداند ز من
چون به^(۱) بستر آرزوی خواب باشد بی توام

یا بر آسایم دمی یادی فرومیرد مگر
آتش افروخته در استخوان پهلوم

من بدانسانم که دانستی ز هجرانت ولی
باز گشتی هست مر وصل ترا ای مه روم

- ۶ -

چار جنت بود درین دنیا
همه زیبا و شهرهء ایام

در سمرقند سغد و در بصره
هست نهر اُبُلّهء بدرام

شعب بوان بفارس در شیراز
غوطه باشد بهشتکی در شام

- ۴ -

(۱) نهم پارچه یه له (طا) و (طلا) داننی یه . نهم دوا نیوه دیره به حورووفی
نه بجهد نه کاته (۱۲۰۵) که نه بی سالی کوچی دوا بیی نه و مه لا صالحه بی .

- ۵ -

(۱) به : (طا) ز .

- ۷ -

ای از مژدهات غرقه بخون استادم
وز خط تو در قید جنون استادم
دلدادہء دلدار خمار آلودت
عالم همه وز ^(۱) جمله فزون استادم
شیدای دو آهوی شکار اندازت
صد چون من و صد هزار چون استادم

- ۸ -

بی روی تو رفت طاقت از دل
در دست نماند اختیارم
جز شوق وصال روی خوبت
نبود بدل حزین و زارم ^(۱)
از هجر تو جان رسید بر لب
رحمی بنما بحال زارم

- ۹ -

مہجور و زبان بسته و ^(۱) سرگردانم
رنجور و جگر سوخته و حیرانم

- ۷ -

(۱) وز : (مع) از .

- ۸ -

(۱) حزین و زارم : (طلا) حزین قرارم .

از چشم تو چشم التفاتی (۲) دارم
گر پای نهی بچشم جان افشانم
دلدادده دیدهء توام گر قدمی
بر دیده نهی تار جان افشانم

- ۹ -

- (۱) بسته و : (طا) بستهء .
(۲) التفاتی : (مع) انتظاری .

(ف - ۳۹)

رباعیات

- ۱ -

چیست بر آن کس که بوید خاک سالار عرب
می نبوید تا ابد بویای پر عطر و طرب^(۱)
بر سرم چندان مصیبت ریخت از هجران او
گر بریزد فی المثل بر روزها گردند شب

- ۲ -

هرچند دل ز محنت ایام داغ یافت
رمزی ز داغهای قره اچداغ^(۱) یافت
اما چو دیده راه وصال است^(۲) وصل را
وهم^(۳) آن خیال کرد و ز داغش فراغ یافت

- ۱ -

(۱) طرب : (طا) عبیر .

- ۲ -

- (۱) قره اچداغ : (طا) ؛ (طلا) قره جه داغ .
(۲) راه وصال است : (طا) ؛ (طلا) براه وصال است .
(۳) وهم : (طا) هم . (مع) مرهم .

- ۳ -

نسیم اگر فتد ره بر در ^(۱) آن سرو دلجویت
بگو ای زمرهء شیرافگنان نخچیر آهویت
ز طول مدت هجران و شام ^(۲) محنت دوری
تو مانی زنده (خالد) گشت قربان دو ابرویت

- ۴ -

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدمم در یم آفات نگون باد
ور بر گل و نسرین نگرم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته بته آغشتهء خون باد

- ۵ -

ای آنکه ز کنهت ^(۱) همه کس حیرانند
دیوانه و دانا به برت یکسانند
(القصه) ز تو غیر تو کس واقف نیست
نازم به تقدس تو ای بی مانند

- ۳ -

- (۱) بر در : (مع) در بر .
(۲) شام : (طلا) رنج .

- ۵ -

- (۱) کنهت : (طا) نکهت .

- ۶ -

امروز که منزلم نصیبین گردید
از داغ غمت نصیب من این^(۱) گردید
دوری ز سر کوی تو از من دوراست
اما چه توان کرد نصیب این^(۲) گردید

- ۷ -

خورد در نافه خون^(۱) مشک ختن از رشك گیسویش
نهد سر در قدم سرو سهی از قد دلجویش
اگر زاهد بخواب آن شوخرا بیند یقین دالم
نسازد سجده گه هرگز بجز محراب ابرویش

- ۸ -

واله شوق جمال دوستان
بی نصیب از گشت باغ و بوستان
بندهء وامانده از وصل حبیب
(خالد) درمانده در هندوستان

- ۹ -

قاضیء مانند ملا مصطفی در سرزمین
نیست ، قاضی خود بود^(۱) چون دیگران شاهد برین

- ۶ -

- (۱) نصیب من این : (طا) ؛ (طلا) دلم نصیبین .
(۲) نصیب این : (طا) نصیبین .

- ۷ -

- (۱) در نافه خون : (طا) خون نافهء . (مع) در نافهء .

میستاند (۲) تا نبیند نان او هرگز بخواب
خواب مستی از دو چشم دلبران نازنین

- ۱۰ -

سلامی جان فزا چون نشئه می
تحياتی فزون تر زان پياپی

بران نوباوهء باغ جوانی
که باشد زهر بی او زندگانی

★ ★ ★

- ۹ -

- (۱) بود : (طا) برد .
(۲) میستاند : (مع) میستانند .

فرد

- ۱ -

معما باسم علی

تا بخالت شد سر زلف آشنا
عالمی را عام شد درد و بلا

- ۲ -

به تاب و تب فتاد از تاب رویت این دل بی تاب
ز تاب کاکلت از سینه شد صبر و ز چشم خواب

- ۳ -

مظهر لطف صمدی (خالد) است
منبع فیض ابدی (خالد) است (۱)

- ۴ -

معما باسم اسماعیل

نازم برعنا دلبری سالار هردو عالم است
بینم پیاخترش افشانده تاج آدم است (۱)

- ۳ -

(۱) نهم به یته له (طا) و (طلا) دا نی یه .

- ۴ -

(۱) آدم است : (طا) ؛ (طلا) عالم است .

- ۵ -

حالم رشك ده مجنون است
وز غمت دیدهء من جیحون است (۱)

- ۶ -

هرانکو مست صهبای جنون است
همه کارش ز حیرت واژگون است

- ۷ -

معما باسم اسماعیل

دلربائی است مرا نیم نگاهش چو می است
در دل نه نود و يك چو نهی نام وی است (۱)

- ۸ -

(خالدا) کرد فلک قد ترا خم یعنی
که ازین در یقین وقت برون رفتن تست

- ۹ -

براستی و بجید و بچشم بادامت (۱)
مفسر است (۲) بر اهل علم لفظ اقامت

- ۵ -

(۱) مجنون است ؛ جیحون است ؛ (طا) ؛ (طلا) مجنون کن ؛ جیحون کن .

- ۷ -

(۱) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی یه .

- ۹ -

(۱) بجید و بچشم بادامت ؛ (مع) تجلد بگردن و ادامت .
(۲) مفسر است ؛ (طا) ؛ (طلا) مفسراند .

- ۱۰ -

(خالد) اندر بهشت خالد باد
(بالنبي و آله الأمجاد)

- ۱۱ -

ور^(۱) از نفس کسی چراغ افسرد
آن شمع شبستان شرف روشن باد^(۲)

- ۱۲ -

در مکتب دل سبق نباشد
این مسأله در ورق نباشد

- ۱۳ -

معما باسم احمد

طمع دارد ز جانان لطف سرمد
شهید کربلای عشق احمد

- ۱۴ -

سالار رسل کریم و امجد
شاهنشاه ملک دین احمد

- ۱۱ -

- (۱) ور : (مع) دور .
(۲) نهم بهیته له چهند نامه‌یه کی مه‌ولانادا دووه‌می چوارینه‌یه که و که‌می
جیاوازی‌شی هه‌یه . چوارینه‌یه که به‌م‌جوړه‌یه :

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
از باد خزان درخت گل ایمن باد
ور از نفس کسی چراغ شد افسرده
آن شمع شبستان شرف روشن باد

- ۱۵ -

از ضیق وقت و تنگی حال آفریده‌اند
مارا برای خوردن دل آفریده‌اند

- ۱۶ -

غوث عالم خواجهء گردن‌فراز سربلند
یکه‌تاز عرصهء تجرید شاه نقشبند

- ۱۷ -

خاکپای حضرت صدیق شاه نقشبند
(خالد) درماندهء تقصیربار و مستمند^(۱)

- ۱۸ -

طمع دارد بفضل حی معبود
غلام خالد و صدیق و محمود

- ۱۹ -

مرید (خالد) درماندهء زار
سمی شه^(۱) عبیدالله احرار

- ۲۰ -

فریاد ز دست فلك^(۱) سنگین دل
بیداد ز بیداد مه مهر گسل

- ۱۷ -

(۱) نهم به‌یته و به‌یتی پیشوو له (طا) دا چوارخشته‌کی به‌کن .

- ۱۹ -

(۱) سمی شه : (مع) مسمی شد .

- ۲۱ -

هست تعریفی ز تعریفات ^(۱) ای شیرین کلام
گاه حد و گاه رسم و گاه ناقص گاه تام

- ۲۲ -

غنی شد از تعلق حرف جر زاید ای همدم
(عدا) ، (حاشا) ، (خلا) ، (لولا) و (کاف) و (رب) ، (و) ش هم ^(۱)

- ۲۳ -

دارد امید شفاعت از شفیع المذنبین
راجی لطف خدای هردو عالم شمس دین

- ۲۴ -

نام او اندر کلام حق مبین
(انّ الیاسَ لمن المرسلین) ^(۱)

- ۲۰ -

(۱) فلك : (مع) دلبر .

- ۲۱ -

(۱) تعریفات : (طا) تعریفات . (مع) تعریفان .

- ۲۲ -

(۱) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی به .

- ۲۴ -

(۱) نهم بهیته و بهیتی (دارد امید شفاعت . .) تاد ، له (طا) و (طلا) دا
چوارخشته کی به کن .

- ۲۵ -

کی شگفت آید ز معروف و کرامتهای او
هفده رتبه از فلک چون برتر آمد جای او

- ۲۶ -

چون قمریء سرگردان کز جفت جدا ماند
از هجر سهی قدان در دشت زنم کوکو^(۱)

- ۲۷ -

روی زمین جمله زبرجد شده
زاغ و زغن آخر ابجد شده

- ۲۸ -

معما باسم لطیف

يك از يك چون فتد دو در میانه
شود نامت هویدا ای یگانه

- ۲۹ -

در مدح سید علی قاضی

شد چو ماه از نسل زهرا منجلی
اختر برج شرف سید علی

- ۳۰ -

(۱) زنم کوکو : (طا) ترنم گو .

- ۳۰ -

جدل با هزبر دمان ^(۱) میکنی
چنین میشوی ^(۲) چون چنان میکنی

- ۳۱ -

جلای آینهء دل ز رنگ خود بینی
غلام حضرت ایشان محمد چینی

- ۳۲ -

صحن چمن و سایهء بید و لب جوی
سر بر سر زانوی بت عربده جوی

★ ★ ★

- ۳۰ -

- (۱) با هزبر دمان : (طا) بما نیز هر زمان .
(۲) میشوی : (طا) ؛ (طلا) میشود .

بهشی کوردی

- ۱ -

دیسان دیاری دلبره‌ری وهك مه‌شعه‌لستان دا دیار
نوور بوون له‌سهر كیوی ئوحوود توومار به توومار ئاشكار
خۆش خۆش نه‌سیممی عه‌نهرین یین‌خۆش ده‌كاتن سهرزه‌مین
ئه‌مما نه‌ بۆبی عه‌نهرین یا نافه‌یی میشکی ته‌تار
بی‌واده ئیمشه‌و رۆژ هه‌لات یا نووری جانان سات به‌سات
رۆشن ده‌كاتن سهریسات ، (فی اللیل یولج النهار)
پژ بوو له‌ نوور ده‌شتی فه‌قا ، گۆیا حه‌ییی خۆش لیقا
(لیلاً علی السّلع ارتقی ، من نورهِ القاعِ استنار)^(۱)

- ۲ -

وه ئه‌ودال نه‌که‌م .. وه ئه‌ودال نه‌که‌م ..
تا که‌ی خۆم چون قه‌یس وه ئه‌ودال نه‌که‌م ..
بازووی ده‌رویشیم پژ خرّخال نه‌که‌م
پۆشاکێ جه‌ لۆنگ شا ده‌سمال نه‌که‌م

- ۱ -

(۱) ئه‌م پارچه‌ شیعره‌ ته‌نها له‌ (طا)دا هه‌یه‌ له‌ گه‌ل هه‌ندی هه‌له‌دا . به‌به‌راورد
له‌ گه‌ل یه‌ك دوو ده‌ستنووس ژاستمان کردوووه‌ته‌وه . له‌وه‌ش ئه‌چێ
ناته‌واو بی . مه‌ولانا ئه‌م پارچه‌ شیعره‌ی له‌ مه‌دینه‌ی مونه‌ووهره‌ وتوووه .

چه نی دهیری یان مال به چۆل نه کهم
 ته حسیل زۆزی به که شکۆل نه کهم
 فه ناییم به خاک سه حرای به ز نه کهم
 به و کانی و سیلاو دیدم ته ز نه کهم
 بیخ زیشه ی نه خل زه و قم په ی نه کهم
 چار گوښه ی جیهان مه سکه ن ته ی نه کهم
 په ری به خت و یم خاک وه سه ر نه کهم
 یا مه ن هوو په ی سه د سکه ندر نه کهم
 جه قه وم و عه شرت خۆم بیزار نه کهم
 عه زم وه ئه ی کابل و قه نده هار نه کهم
 (خالد) بی زه فیک زۆژ وه شه و نه کهم
 چون تاف ئاوان تهرک خه و نه کهم (۱)

- ۳ -

هامسه ران نه سه ب .. هامسه ران نه سه ب ..
 مه حبو و یم (۱) هه ن شای عالی نه سه ب ..
 ئیسمش موحه مه د ، قوره یشی و عه ره ب
 ئه داش ئامینه کناچه ی وه هه ب

- ۲ -

(۱) ئه م پارچه شیعره ، ئیمه بزانی ، یه کهمجار له ژماره (۲۵) و ۲۶ ی (دهنگی گیتی تازه) دا بلاو کراوه ته وه که له ۸ ی حوزه یرانی ۱۹۴۶ دا ده رچوو ه .

- ۳ -

(۱) مه حبو و یم : (مع) مه حبو و ب و یم .

ته مامی (۲) عومرش شه صت و سئ سالهن
باب و باپیرش بی طهرز و حالهن

عه بدوللا ، عه بدولموطه لیب ، هاشم
عه بدولمه نافهن ، بزانهش لازم

نه کوتا و نه بهرز (۳) سپی و گه ندم گوون
نه کهوتهن سایهش نه پرووی دنیای دوون

به وهلهد بی یهن جه مه ککهی ئه نومر
چل سال چاگه مه ند بی به پیغه مبه ر

وه سیزدهی هه نی ئه و خور جه مینه
راهی بی ، کوچ که رد شی وه مه دینه

چوگه موقیم بی تا موددهی ده سال
مه رگش پهی ئاما جه لای بی زه وال

به رشی جه (۴) دنیای فانیی بی بنیاد
ئه بله ه که سیوهن دل پیش که رو شاد

صهد و بیست و چار هزار پیغه مبه ر
سیصهد و سیزده ره سوول ره هبه ر

ئیراهیم و نوح ، موسا ئولولعه زم
عیسا و موحه ممه د بزانهش وه جه زم

(۲) ته مامی : (طا) تاممی .

(۳) نه بهرز : (طا) دراز .

(۴) به رشی جه : (طا) به رشی و جهی .

سه ییدولکه ونه ین ، خه تمولمور سه لین
جه ماسیوای حق بیتهر جه گردین

- ۴ -

قییله م فیراقت .. قییله م فیراقت ..
ئارامم سه ندهن سه ودای فیراقت ..

دل قه قنهس ئاسان جه ئیشتیاقت
تاقت تاق بی بهن پهی ئه برۆی تاقت

دوور جه قامهت قیامت خیزان
هیجرت شهراره ی جه هه نم ییزان

کاری پیم که ردهن مه حروومی رازت
نه که ردهن وه دل نیم نیگای رازت

قه در عافیهت وه سلّت نه زانام
شوکرانه ی شه کهر رازت نه وانام

سا غم کۆی شادیم باد وه باد شاتۆ
ته مام ئینتیقام وه صلت جیم ساتۆ

خاس خاس جه شیددهت نائیره ی دووری
وه کۆی نووره کهرد ^(۱) سهرتاپای (نووری)

- ۴ -

(۱) وه کۆی نووره کهرد : (طا) کهرد وه کۆی نووره .

- یا فەرد ئەعظم • • یا فەرد ئەعظم !
- یا حەیی قەییوم • • یا فەرد ئەعظم ! (۱)
- یا شەوندە نالە صوبح دەم !
- نە پای بەندی یان بەندیخانە غەم !
- یا فەرازەدی چەرخ موعەللەق !
- یا نیگارندە تۆ تاق ئەزەرق !
- یا بانایی بونیان قوصوور و ئەیوان !
- ژیفەت بەخش تەخت هەفت پایە کەیوان !
- بێزاد و نەمیر ، بێخواب و بێخۆر !
- نە عەرەض ، نە جیسم ، نە زۆح ، نە جەوھەر !
- بینای بێدیدە ، شەوای بێگۆش !
- جە ئەسرار غەیب واقیف و خامۆش !
- بێهەمتا و بێمیشل ، بێشەریک ، بێباک !
- جە غەیب موبەزررا ، جە ئالایش پاک
- نەقشەبەند لەوح صفحەیی هەستی
- نەشەبەخش جام بادە سەر مەستی !

(۱) ئەم پارچە شیعرە ی مەولانامان لەبەر نوسخە ی (مەلا فەتاحی کاگردەلی [ممف]) و (مەلا عەزیزی جوانزۆیی) نووسی یەوہ . نوسخە کان جیاوازی یان زۆر بوو ، مەودای باس کردنی هەموو جیاپی یەکانمان نەبوو ، بۆیە بەپێی تێگەشتنی خۆمان هەردو نوسخە کەمان لەیەک دا و ئەم نوسخە یەمان لێ پیکهێتان .

نظام دهندهی ئهرواح نه ئهجسام
تهركيب كوتندهی ئهعضا نه ئهندام

- به ماه و خورشيد خهلعته بهخش نوور !
- نومایندهی صوبح نه ئهوج دهيجوور !
- بهرپا كوتندهی خهیمهی بیستوون !
- دهوران دهندهی باد بی سكوون !

جهمین پز نوور ماه مونهووه

- نه طورزهی گیسووی شهو نومایان کهر !
- تهئلیف دهندهی چار عونصور به هم !
- ظاهر كوتندهی وجود نه عدهم !
- فروزندهی بهرق نه سینهی سهحاب !
- ئولفته دهندهی ئاتهش چهئی ئاب !
- شوعله بهخش نار ، پورتهو ئهفزای نوور !
- رۆزی دهندهی مل و مار و موور !
- فهрман دهندهی مولك و مهله کووت !
- شهه نشای ئیقلیم لاهووت و ناسووت !
- نهققاش نوقووش هه یوولا و صووهر !
- زهضامه ند جه خهیر ، با خه بهر جه شهز !
- زههانندهی نوح نه طوف طوفان !
- خهلاص كوتندهی یوسف نه زیندان !

- ژۆی ژهوشه‌ن به شهو ، شهو به ژۆ ئاوهر !
- گه‌دایان به شاه ، شاه به گه‌دا کهر !
- جه شه‌ژ فیرعه‌ون مووسا نه‌جات‌ده‌ر !
- ئاته‌ش په‌ی خه‌لیل وه‌ گولستان کهر !
- موونیس یوونس نه‌ گنجاو غه‌م !
- نه‌ کۆی سه‌ران‌دیپ ژه‌هنوما‌ی ئاده‌م !
- هه‌م‌راز یووسف نه‌ چاه‌ که‌نعان !
- ئه‌نیس یه‌عقوب نه‌ به‌یتولئه‌حزان !
- ژه‌ه‌به‌ر مووسا به‌ نار شه‌جه‌ر !
- به‌ ده‌م عیسا مه‌رده‌ زینده‌کهر !
- ناقه‌ به‌رئاوهر جه‌ سه‌نگ‌ خارا !
- ئه‌سکه‌نده‌ر جا‌ ده‌ر نه‌ ته‌خت دارا !
- که‌ره‌م‌کهر به‌ لوطف به‌ مووسای عیمران !
- ئیعجاز به‌یضا و مو‌عجیزه‌ی ثوعبان !
- ژوباینده‌ی تاج نه‌ فه‌رق شاهان !
- به‌خشاینده‌ی جاه‌ وه‌ صاحب‌جاهان !
- میفتاح ئه‌بواب خه‌زانه‌ی غه‌یبی !
- میشکات ضیای به‌زم لا‌ژه‌یبی !
- (خالق الأرواح ، فالح الاصباح) !
- (مفتاح النجاح ، مفتاح الفلاح) !

- گیرنده‌ی به‌هشت جه ده‌ست شه‌ددا !
- به‌رباد کوننده‌ی قه‌وم عاد وه باد !
- که‌و که‌به‌ی فیرعه‌ون غه‌رق ده‌ریا که‌ر !
- وه په‌شه‌ی ضه‌عیف نه‌مروود فه‌نادهر !
- جا ده‌هنده‌ی جه‌م جه‌ موغاک خاک !
- به‌رارنده‌ی مار نه‌ دۆش ضه‌حاک !
- نیگوون کوننده‌ی چه‌تر فه‌ره‌یدوون !
- خوسره‌و خه‌لطان که‌ر نه‌ گنجاو هوون !
- جام جه‌م نه‌ ده‌س جه‌مشید به‌رئاوهر !
- که‌لله‌ی که‌یکاوس وه‌ تووتیا که‌ر !
- به‌ره‌م زه‌تنده‌ی سوپای سه‌لم و توور !
- به‌رباد ده‌هنده‌ی ئه‌ساسه‌ی ته‌یموور !
- مه‌ششاطه‌ی طوغرای زولف دیز له‌یل !
- زه‌هنوما‌ی مه‌جنوون نه‌ هه‌رده‌ی دوجه‌یل !
- په‌ی خوسره‌و شیرین نه‌ ئه‌رمه‌ن ئاوهر !
- په‌ی شیرین فه‌ره‌اد وه‌ بیستوون به‌ر !
- زه‌نگ‌زیز کالای گولناری‌ی گولان !
- نه‌غمه‌ی نه‌وای ده‌نگ ناله‌ی بولبولان !
- طه‌رراز بالای گول نه‌ چه‌مه‌نان (۲) !
- عه‌به‌رییز زولف میشکین که‌مه‌نان (۳) !

(۲) له‌ ده‌سنووسه‌کانی به‌رده‌ستماندا نووسرا‌بوو (چه‌مه‌ندان).

(۳) له‌ ده‌سنووسه‌کانی به‌رده‌ستماندا نووسرا‌بوو (که‌مه‌ندان).

- صهفا دههندهی سینهی دهرویشان !
- عیلاج کونندهی دهر دِل زیشان !
- میسکینان نهواز ، غهریبان یادکهر !
- بهندیان جه بهند میجنهت نازادکهر !
- قبیلهی عاشقان جه کهعبه و جه دهیر !
- گهر دش دههندهی چهرخ سوبوک سهر !
- مهبدء ئیجاد کولل کائینات !
- سزاوار به حمد ، مهوصوف به صیفات !
- ههم جه مهساجید ، ههم جه بتخانان ،
- موئمین و کافر تهئات موانان !
- پهری بی کهسان توئی فریادرس
- بالادس تو نی یهن دس کهس
- یا زهب به حاجهت ذولجهلالیی ویت
- به ذات و صیفات لایه زالیی ویت
- به موقه زربان باره گای عزیزهت
- به پهرده داران سهریر ومحدث
- به عرش و کورسی ، به لهوح و قهلهم
- به مهلائیکان خاصهی موخته رهم
- به دهفته داران دیوان لاهوت
- به ذیکر تهو حید جهر گهی مهله کووت
- به سۆز ئادهم به دیدهی نمین
- نهوړۆ جه بههشت کهفت نه ژووی زهمین

به خه لاصیی نووح جه طوف طوفان ..
 به شادیی خه لیل زوی عید قوربان ..
 به صیدق هاروون .. به قورب موسا ..
 به پاکیی مه ریه م .. به ته قوای عیسا ..
 به راستیی هوود .. به دۆسیی ئیدریس ..
 به نه غمه ی داوود .. به ناله ی جهرجیس ..
 به ویرد یوونس .. به صه بر ئه ییووب ..
 به حوسن یووسف .. به زاریی یه عقووب ..
 به ئاوازه ی ذیکر ئه ززه ی زه که ریا ..
 ئه وژۆ که نه جه وف شه جهر شه ق کریا ..
 به ئیخلاص پاک سه یید موختار ..
 به زۆر بازووی حه یدهر که ززاز ..
 به راستی و صیدق صیددیق ئه کره م ..
 به دین دۆستی فارووق ئه عظه م ..
 به نیکنامی و مه ظلوومی عوثمان ..
 به شه هیدی ئه و شاهیده ن قورئان ..
 به حه اق ته شه ی حوسه ین مه زلووم ..
 به ئه رواح پاک ئه ئیممه ی مه عصووم ..
 به صوحف و زه بوور ته ورات و ئینجیل ..
 به ئایه ی قورئان ئاوه رده ی جو بریل ..
 به ئه صحاب که هف خواب ئالووده ی غار ..
 ئه مین بین جه شه ز شه راره ی کوفقار ..

به قوطبولئه خیار ، به غه و ثولئه عظم ..

به زيجالولغه ريب نه وتاد عالم ..

به به يتولمه عموور ، مه سجيدولئه قصا ..

به به يه ثريب زه مين ، به نه رض به طحا ..

به شيخ به صرى ، به شيخ بايه زيد ..

به سولطان جو نه يد ، شيخ نه بووسه عيد ..

به چه هار دهرويش مولك هيندستان ..

به ههفت نه ودالان خاصه ي كوردستان ..

به نه صاحب به در حال شه هيدان ..

به گشت مريدان كه يوان مريدان ..

به شه و بيداران عيادهت خانه ..

به حهق ئاشنا ، جه خهلق ييگانه ..

به خاك نشينان بادييه ي په ستي ..

به جورعه نو شان به زم سه رمه ستي ..

به سياه پو شان سه رحه لقه ي ماته م ..

هوناو نه سرين مريزان نه چه م ..

به قه ده ح نو شان جورعه ي سه بووحي ..

به توبه كاران توبه ي نه صووحي ..

به ياهوو ياهووي نه ودالان به ز ..

به ناله ي پيران واده ي سوب سه حهر ..

به سو ز سينه ي كه فته ي دهروونان ..

به تاب ديده ي دل پر جه هوونان ..

به قهله ندهران مهست مه یخانه
 مکیشان نه دل نه عره ی مه ستانه ..
 به عیشق زه ندان سه رمه ست و مه دهووش ..
 به جام باده ی پیر مه ی فروش ..
 به سۆز سینه ی سفته ی دهرویشان
 به ئاب دیده ی دل پر جه زیشان
 به دوردی که شان به زم ئیراده ت
 به گوشه گیران کونج قه ناعه ت ..
 به بانگ چه ججاج ، به ئاب زه مزه م ..
 به له جن ئینجیل ، به طه وف چه ره م ..
 به ته ئیر صووره ت قاری قورئانان ..
 به سه دای ناقووس نه وای زه هبانان (۴) ..
 به سه چه رخیزی ساکنان دهیر ..
 به دوعای پیران عاقیبه ت وه خهیر ..
 به سه فای سینه ی صوفیان صاف ..
 به ذیکر شیخان (جامع الأوصاف) ..
 به سه رگه شته گان وادی چهیرانی ..
 مکه ران نه زای حق جان فشانی ..
 به سه رگه ردانی که لپوس وه پیلان
 نه بادیه ی عیشق ویل ویل مگیلان

(۴) ئەم نیوه بهیته له نوسخه ی مه لا عهزیزی جوانزویی دا بهم جوهریه :
 به سه دای ئەزان جه پهنج وهخت وانان

به سۆز سینه‌ی سفته دەر و و نان
 به ئاب دیدە‌ی دڵ پێر جە هو و نان
 به عیشق سینه‌ی صاف دەر و ئیشان
 به سۆز دەر و و ن یا هو و مکیشان
 به کۆنە پۆشان کونج خەرا بات
 جە نیمە شەوان موانان حاجات
 به زەقص و سەماع وەجد ئەهل حال
 موینان وە چەم جەمین و یصال
 به حیکمەت وانان سیرۆ ئیلاهی
 جە ئەسرار غەیب مدان گەواهی
 به تۆبە کاران جە گشت و یەردە
 به بێ وە فاییی دنیا‌ی بێ پەردە
 به عەدڵ شاھان زەعییەت پەر وەر
 کەس جە سەودا شان نەدیەنش زەر وەر
 به سەیل ئەسرین ئەبر نەو بەهار
 به شوعلە‌ی دەر و و ن بەرق شەر و روار
 به سەر ئاو یزیی بە زەزای بەرزان ..
 به لەرە‌ی ئەندام تووڵ قەلوەزان ..
 به گۆنای زەنگین گولان وەهار ..
 به نالە‌ی حەزین بولبولان زار ..
 به داغ دەر و و ن سوپای گولالان ..
 به یداشان ماوان وینە‌ی ئەودالان ..

به وهفای له یلی ، به عیشق مه جنوون ..
 به ناله ی کو که ن نه پای ییستوون ..
 به جیلوه ی بتان شوخ مه ه جه مین
 منمانان جه مال جیهان ئافهرین ..
 به غه مزه ی جادووی سورمه سای جانان
 لیکای سوبحانی به خهلق منمانان ..
 به ذیکر مورغان به یاهوو یاهوو
 مو انان (یا من لیس الا هو) ..
 یا شا ! جه دهر گات ئیدمه ن رجا
 بیه خشی گونای به نده ی ژووسیا ..
 من که سه ره لهقه ی گونا کارانم
 سه رتوق جه رگه ی شهرمه سارانم
 سه رتاپا غه ریق لوججه ی عیسیانم
 سفته ی نائیره ی نار حیرمانم
 شهرط ئه مر تۆم وه جا ناوهرده ن
 جه ته قصیراتم ته قصیر نه که رده ن
 هه رچیوهم که رده ن جه نافه رمانی
 نادانیم بیه ن ، تۆ ویت مزانی ..
 ئه ر مسۆچنیم ، ئه ر به خشییم گونا ه
 ره ضام ره ضای تۆن (الحکم لله)
 یه که ئه مجار به لوطف بیه خشه م گونا ه
 (استغفر الله .. استغفر الله)

جو رهم بئحه دهن ، گونام بئشومار
(ربّ نجّنی من عذاب النار)

نه کهری مه حرووم بهندهی ژوو سیاه
(ولا تقنطوا من رحمة الله)

بار عیسیانم کوکو بیهن جهم
(یا غافر الذنب فاغفر لی وارحم)

نیازم ئیدهن یا حهی ، یا قه یووم
(خالید) جه دهرگات نه کهری مه حرووم

- ٦ -

میرزام وهفاته ن •• میرزام وهفاته ن ••
قه دهم ژه نجه کهر ، وادهی وهفاته ن

شه هه نشای شادیم مات ناماته ن
بت په رست ، ئاسا ئهروام جه لاتهن

جه حوجره ی سهراو که ی مبی ژاهی
یه ند مه مدرۆ ماه جه بورج ماهی

واده ی ئاماته ن ئامان صه د ئامان

ژیزه ی ژازانت شیفان په ی زامان

سا باوهر ته شریف ئه ی بهرگوزیده م
جه ژووی مهردمی جا کهر نه دیده م

وه رنه ها ته مام نایره ی دووری

وه کو ی نووره کهر د سه رتاپای (نووری)^(۱)

- ۷ -

زوخواوان جه وهخت فهصل گيان کيشان
سهرواز جه داغ بئ شه رتیی خویشان

نه و جاگه فهوت بؤ جه سته ی غه مگینم
نه زانان مه خلووق کام سهرزه مینم (۱)

★ ★ ★

- ۶ -

(۱) ئهم پارچه شیعره له ئه سلی ئهم کتیبه شدا ههیه ، به لام به هه ندی
جیاوازی به وه .

- ۷ -

(۱) ئهم پارچه شیعره ، ئیمه بزانی ، یه که مجار له ژماره (۲۷) ی (دهنگی
گیتی تازه) دا بلاو کراوه ته وه که له ۲۲ ی حوزه ی رانی ۱۹۴۶ دا ده رچووه .

القسم العربي

- ١ -

أوقدتَ ناراً^(١) في الحشا
أحرقتنى كما تشا

فارحم بصب^(٢) قد تشا
ما اشتهم^(٣) منكم من تشا

أغرّيتنى ، أخزيتنى^(٤)
والآن قد أنميتنى^(٥)

يا ليتني أصميتنى
فالنّم^(٦) بالنّجوى^(٧) وشا^(٨)

- ٢ -

خفِ اللهَ يا بدرَ برج^(١) الكرامة
وأطفِ الفوآدَ الحريقَ اضطرامه

- ١ -

- (١) أوقدت ناراً : (طا) و آى أوقدت نار .
- (٢) بصب : (مع) بصبر .
- (٣) أخزيتنى : (طا) أخزيتنى .
- (٤) قد أنميتنى : (طا) الميتنى .
- (٥) بالنجوى : (طا) بالنحو . (طلا) بالنجو .
- (٦) وشا : (طا) ؛ (طلا) اشأ .

أَكنْتَ تَرَى فِي الْخُلُوصِ (٢) اِعْوَاجًا
فَلَمْ تَعْدِلِ الْقَوْسَ فِي الْاِسْتِقَامَةِ (٣)

خِلَافُ الْعُهُودِ وَتَرَكِ الْوَفَا لِي
سُ (٤) اِمْرَأَ قَمِينًا بِأَهْلِ الْفَخَامَةِ

وَكَمْ ارْتَحَلْتُمْ بِدُونِ اسْتِذَانِي (٥)
دَعَوْتُ لِرُجْعَاكُمْ بِالسَّلَامَةِ (٦)

وَلَيْلٍ (٧) إِلَى الصَّبْحِ قَدْ احْرَقْتَنِي (٨)
حَرَارَةُ نَارِ الْجَوَى بِاسْتِدَامَةِ

وَلَوْ كُنْتُ مَا اخْطَرَنْ (٩) بِبَالِكَ
فَوَآدِي لَذَكَرَاكَ دَارَ الْاِقَامَةِ

فَمَا بَالُ بَالٍ عَنِ الْحَبِّ خَالٍ
وَمَاذَا الزَّجَاجَةُ لَوْلَا الْمَدَامَةُ

وَلَوْ اِنْ عَلِمْتُ لَكُمْ خُلْفٌ وَعُدٌّ
لَمَا اَوْقَعَنْ قَلْبِي (١٠) فِي ذَا الْغَرَامَةِ

- ٢ -

- (١) برج : (طا) في برج .
- (٢) الخلوص : (طا) خلوصي .
- (٣) الاستقامة : (طا) استقامه .
- (٤) ليس : (طا) بئس .
- (٥) استذاني : (طا) استدانته .
- (٦) هذا الشطر ليس في (طا) .
- (٧) وليل : (مع) وكم ليل .
- (٨) هذا الشطر ليس في (طا) .
- (٩) ما خطرني : (مع) ما خطرني .
- (١٠) قلبي : (مع) قبل .

فقد صرتُ خلّيتكم بعدَ هذا
فسوفَ نرى ما نرى في القيامة

الى مَ ألامُ وحتّى متى
يكسّر قلبي بصخر الملامّة

فلا أبصرُ منك إلا خِداً
يراهُ الورى ظاهريّ العلامة

فلا أبكينُ بعدُ في هجرِكم
ولا أسكبُ الدمعَ^(١١) مثلَ الغمامة

ندمتُ لما قد مضى بيننا
ولكنّه ليس يُجدي الندامة

صلوةُ الاله على جدّكم^(١٢)
واحبابه وهو^(١٣) خير الختامه

- ٣ -

يا أنيسَ القلبِ في ضيقِ الفراق
يا دواءً عن تصابٍ لا يطاق

يا جلّى القلبِ يا حلوى المزاج
يا زكياً جملةً الأقرانِ فاق

(١١) ولا اسكب الدمع : (طا) ولا اسبك دمع .

(١٢) جدكم : (طا) حدكم .

(١٣) وهو : (طا) وهى .

چون ز لطف خلق و حسن خلق تو^(۱)
 دم زخم کز لطف داری اشتیاق^(۲)
 ان تسلى عن بالٍ بلبالٍ الفوآد
 او شئایب^(۳) دموعی واحتراق
 فالذي حلاك^(۴) باللطف الوسيم
 ثم قد خلاك من شوب النفاق
 والذي في البين أعطاني جوى^(۵)
 لحظة في العمر لست في الفراق
 كالعهود اللائي^(۶) في تلقائكم
 مذ تفارقنا دموعي لا تطاق^(۷)
 قل لمن ما شهد في المرخ العنار
 وهو في الریب من الحي المحاق^(۸)
 ينظروني كيف لم الله بي
 وابل الدمع بنار الاشتیاق
 طيف نصب القد مع كسر الجفون
 جز ما^(۹) قلبي و جر^(۱۰) باتفاق

- ۳ -

- (۱) تو : (مع) دون .
- (۲) اشتیاق : (طلا) اشتقاق .
- (۳) شئایب : (مع) شبایب .
- (۴) حلاك : (طا) خلاك .
- (۵) جوى : (مع) جرى .
- (۶) كالعهود اللائي : (طا) كالدهور الآتى .
- (۷) لهم بهيتهوه تا دوايى له (مع) دا نى به .
- (۸) الحي المحاق : (طا) حى المخاق .

بر خلاف قاعده دور از رخت
 نیست خالی روزگارم از محاق
 مُذْ نَأَيْتُ عَنْ نِيبَالِ الْهُدْبِ قَدْ
 صُرْتُ مِنْ عَضْبِ الْعَذَابِ كَالْعُرَاقِ
 يَأْمُرُونِي ^(۱۱) الصَّبْرَ قَوْمٌ فِي الْوَدَاعِ
 لَمْ يَذُوقُوا مِنْ أَذَاهِ مِنْ لَوَاقِ
 كَيْفَ يَدْرِي بِاضْطِرَامِ الْبَالِ مِنْ
 لَيْسَ مِنْ لِحْظِ الْعَيُونِ النَّجْلِ ^(۱۲) ذَاقِ
 مَتًى فِي الْهَجْرِ وَلَمْ أَرْجُ الْوِرْصَالِ
 مِنْ يَطِيقُ ^(۱۳) الصَّبْرَ مَعَ هَذَا الْعِنَاقِ
 (خالد) از ^(۱۴) لعل لبث یاد آورد
 زان بود نظمش تر و شکر مذاق

— ۴ —

کملت مسافه کعبه الآمال
 حمدا لمن قد منّ بالاکمال
 وأراح مرکبى الطریح ^(۱) من السرى
 ومن اعتوار الحطّ ^(۲) والترحال

(۹) جزما : (طا) جز بما .

(۱۰) و جرّ : (طا) و جز .

(۱۱) یأمرونی : (طا) یأمرون .

(۱۲) النجل : (طا) البخل .

(۱۳) یطیق : (طا) یضیق .

(۱۴) از : (طا) ار .

نجّاني من قيد الأقاربِ والوطنِ
وعلاقة الأحباب والأموالِ

وهموم أمّهتي^(٢) وحسرة^(٤) اخوتي
وغموم عمي^(٥) أو^(٦) خيال الخالِ

ومواعظ السّاداتِ والعلماء^(٧)
وملامة الحُسّادِ والعُذّالِ

وأعاذني من فرقة^(٨) أفاكةٍ
وأجارني من أمةٍ جهالٍ^(٩)

أعنى روافضَ اذربيجان^(١٠) التي
هم أشنعُ المخلوقِ في الأفعالِ^(١١)

ومُضِلِّها الكاشي اسماعيل اذ
قد حار لما شبَّ نارُ جدالٍ^(١٢)

— ٤ —

- (١) الطريح : (مع) الطليع .
- (٢) الحط : (طا) الخبط .
- (٣) امهتي : (طا) احبتي . (مع) امهاتي .
- (٤) وحسرة : (طا) وحرّة .
- (٥) عمي : (مع) عمتي .
- (٦) أو : (طا) و .
- (٧) والعلماء : (طا) والعلماء .
- (٨) فرقة : (طا) وفرة .
- (٩) أمة جهال : (طا) لومة الجهال .
- (١٠) اذربيجان : (طا) ؛ (طلا) آذربايجان .
- (١١) في الأفعال : (مع) والأفعال .
- (١٢) قد حار . . النخ : (طا) قد جال سيف نار الجدال .

سُحِقاً له من مدّعٍ متزخرفٍ (١٣)
بعداً له من منكرٍ قوَّالٍ

و غلّاة فرسٍ والعراق ، وفي الخبر (١٤)
قد بُشِّرُوا بآطاعة الدجالِ

وشِرار أهلِ الطّوسِ مَنْ سَمَّوْا الرضِيّ
وتفوسهم سمّوا أحبّة آل

ومنَ الهزارة (١٥) والبلوجِ المُفسِدة (١٦)
وتمرّد (١٧) الأمراءِ والأقبالِ (١٨)

ومنَ الأفاغنة (١٩) التي جُبِلُوا على
خوضِ المفاصدِ واقتحامِ قتالِ

وفسادِ قطاعِ الطريقِ بخيرٍ (٢٠)
ومنَ المجوسِ (٢١) وما لهم من والٍ

منعوا الأذانَ أمارّة (٢٢) الاسلامِ
ضلّوا وخاضوا أبحرَ الاضلالِ (٢٣)

(١٣) متزخرف : (مع) كذاب .

(١٤) والعراق وفي خبر : (طا) ؛ (طلا) في حديث مسند .

(١٥) الهزارة : (طا) الخفارة .

(١٦) المفسدة : (طا) ؛ (طلا) المفرطة .

(١٧) وتمرد : (مع) وتمرر .

(١٨) والأقبال : (طا) والاقبال .

(١٩) الافاغنة : (طا) الاناعنة .

(٢٠) بخير : (طا) بخير .

(٢١) المجوس : (طا) الجلوس . (مع) المحبوس .

(٢٢) امارّة : (مع) رعاية .

(٢٣) أبحر الاضلال : (مع) اليوم في الاضلال .

وهجوم أمواج البحار الزاخرة
وأذينة المكاس والعمال
ومن المثلثة العلوج (٢٤) الطاغية
ما مثلهم في الأرض عالٍ غال
وأنا لنى أعلى (٢٥) المآرب والمثنى
أعنى لقاء المرشد المفضل
من نور الآفاق (٢٦) بعد ظلامها
وهدى جميع الخلق بعد ضلال
أعنى غلام على القمر (٢٧) الذي
من لحظه يحيى الرميم البالى (٢٨)
تمثيله ما ساغ الا أنه
ما ناقش الأدباء (٢٩) في التمثال
هو يم فضل ، طود طول والكرم (٣٠)
ينبوع كل فضيلة وخصال
نجم الهدى ، بدر الدجى ، بحر التقى
كنز الفيوض ، خزانة (٣١) الأحوال

-
- (٢٤) المثلثة العلوج : (طا) الثلثة العلاج .
(٢٥) أعلى المآرب : (طا) على المآرب .
(٢٦) نور الآفاق : (طا) نور آفاقه .
(٢٧) القمر : (طا) ؛ (طلا) القمر .
(٢٨) البالى : (طا) ؛ (مع) البال .
(٢٩) الأدباء : (طا) الاوباء .
(٣٠) طول والكرم : (طا) وطول الكرم .
(٣١) خزانة : (مع) وخزانة .

كالأرضِ حاماً ، والجبالِ تمكثناً
والشمسِ ضوءاً ، والجبالِ معالِ

عينُ الشريعةِ ، معدنُ العرفانِ
عونُ البريةِ ، منبعُ الافضالِ

قطبُ الطرائقِ ، قدوةُ الأوتادِ
غوثُ الخلائقِ ، رحلةُ الأبدالِ

شيخُ الأنامِ وقبلةُ الاسلامِ
صدرُ العظامِ ومرجعُ الاشكالِ

هادٍ الى الأولى بهدى مختلفٍ (٣٢)
داعٍ الى المولى بصوتِ عالِ

محبوبُ ربِّ العالمينَ ، من اقتدى
بهده (٣٣) ، قل يا قدوةَ الأمثالِ

كم من جهولٍ بالهوى مكبول
نجّاه من لحظٍ (٣٤) كحلٍّ عِقالِ

كم من وليٍ كاملٍ من صدّه
قد صدّه عنه عجائبُ الأحوالِ

كم منكرٍ لعلوّ شأنِهِ قد ردى (٣٥)
فأذاقه المولى أشدَّ نكالِ

(٣٢) مختلف : (مع) مختلف .

(٣٣) بهداه : (طا) لهداه .

(٣٤) لحظ : (طا) الحظ .

(٣٥) ردى : (طا) درى .

معطى كمالٍ تمامٍ أهلٍ تقيصةٍ
ومُزيلٍ نقصٍ (٣٦) جميع أهل كمال

أخفاه (٣٧) ربُّ العزِّ جَلَّ جلاله
في قبّة (٣٨) الاعزازِ والاجلالِ

يا أهلَ مكة حوله دُر (٣٩) طائفاً
واهجر حجازاً ان سمعتَ مقالِي (٤٠)

ومبيت (٤١) خيف (٤٢) دع و ركض (٤٣) محسّر
ومنى منى والرمى للأميال (٤٤)

واسكن بذا الوادى (٤٥) المقدّس خالعا
نعلِي هوى الكونين باستعجالِ

حجرٍ مقامك (٤٦) بالمطافِ بلا صفاً (٤٧)
من خوفِ حضرةِ كعبةِ الآمالِ

ما السَّعى إلاّ في رضاه بملتزم
ما الطوفُ إلا حوله بحلالِ

(٣٦) نقص : (طا) تقيص .

(٣٧) أخفاه : (مع) أخفاه .

(٣٨) قبة : (مع) فئة .

(٣٩) در : (مع) ذر .

(٤٠) مقالى : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) مقال .

(٤١) ومبيت : (طا) ؛ (مع) وبيت .

(٤٢) خيف : (طا) ضيف .

(٤٣) وركض : (طا) ؛ (مع) واركض .

(٤٤) والرمى للأميال : (طا) ورمى الايصال . (طلا) والرمى للايصال .

(٤٥) بذا الوادى : (طا) بذا الواد .

(٤٦) مقامك : (طا) مقام مكة .

(٤٧) بلاصفا : (طا) وبالصفا .

من شامَ كَلْعاً من بَرُوقِ (٤٨) ديارِهِ
 بمشامِ رَوْضِ الشامِ كيفَ يُبالي
 آنستُ من تِلْقاءِ مَدِينِ مصرِهِ
 ناراً فيبلى (٤٩) البالُ بالبلبالِ
 فهَجَرْتُ أَهلي قَائِلاً لهم امكثوا
 أرجعْ اليكمْ غِيبُ الاستشعالِ
 ونَويتُ هِجْرانَ الأُحِبَّةِ والوطنِ
 وركبتُ متنَ الأدهمِ (٥٠) الصَّهَّالِ
 فَطَوَى منازلَ في مَسِيرَةِ منزلِ
 واهَا لجارِ (٥١) سابحِ شِمْلالِ
 فنسيتُ أَصْحابي على ميثاقِهِم
 ومواعدي من فرطِ (٥٢) شوقِ جمالِ
 من لي (٥٣) بتبليغِ السلامِ لاختوتي
 وببَسْطِ عذرِ الغدرِ (٥٤) والاهمالِ
 سَلَبَ الهَوَى لبَيِّ فما في خاطِري
 غيرُ الحبيبِ وطيفُ شوقِ وصالِ

(٤٨) بَرُوق : (مع) بروت .

(٤٩) فيبلى : (طا) ؛ (طلا) فبلي .

(٥٠) الأدهم : (مع) الأكمة .

(٥١) لجار : (طا) بحار .

(٥٢) من فرط : (طا) من .

(٥٣) لي : (مع) بي .

(٥٤) وببسط عذر الغدر : (طا) وبسط عذار الغدر . (مع) وببسط عذر الغدر .

قد حان^(٥٥) حين تشرُّ في بوصالِهِ
من لي^(٥٦) بشُكرٍ عَطِيَّةٍ الايصالِ

يا رَبِّ لا أَحْصِي ثَناءَكَ انَّه
سَفَهٌ عَلَى مَنْ شَمَّ رِيحَ زوالِ
واللهِ لو أعطيتُ عمرَ الآخِرَةِ
وتركتُ^(٥٧) غيرَ الحمدِ كلَّ فِعْعالِ

وأُتِيحَ لي في كلِّ مُنْبَتٍ شَعْرَةٌ
ألفا لسانٍ في أَلُوفٍ مقالِ
وأَمِيطَ عنيَّ النفسُ والشَّيطانُ كيَّ
لا تلهياني^(٥٨) بِخَطَرَةٍ في البالِ

فصرفتُ عمري كُلَّه في حَمْدِهِ
بشراشري أبدأ بلا اِهْمالِ^(٥٩)

ما أَقْدِرَنَّ عَلَى كَفاءِ عَطِيَّةٍ
فضلاً عن التفصيلِ بالاجمالِ

أَيْنَ العَطَايا وهي غيرُ عَدِيدَةٍ
كيفَ التَّنَكُّرُ وهو بعضُ نوالِ^(٦٠)

(٥٥) حان : (طا) حال .

(٥٦) لي : (مع) بى .

(٥٧) وتركت : (طا) وتركيب .

(٥٨) لاتلهياني : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) تلهيان ، والكل خطأ .

(٥٩) بلا اِهْمال : (مع) ؛ (طلا) بلا اِهْمال .

(٦٠) نوال : (طا) اقوال .

أم كيفَ أحمدُ ناضماً أو نائراً
 ذاتا تَرَ قَتَّ عن حَضِيضٍ خيالِ
 إليه الخلاقُ في نعوتِ كماله
 سبحانه من خالقٍ مُتعالٍ
 فالعجزُ (٦١) نطقى ، والتحيُّشُ فكرتي
 ما ينبغي الا السكوتُ بِحالي
 فكما قَضَيْتَ الهنا (٦٢) في أشهرِ (٦٣)
 طياً لبُعدِ مسافةِ الأحوالِ
 ووهبتَ اقداماً على طيِّ الفلا
 ونزولِ غُورٍ وارتقاءِ (٦٤) جبالِ
 وحبِيتنا (٦٥) حفظاً عن الآفاتِ
 ومنحتنا (٦٦) أمناً من الأهوالِ
 ورزقنا (٦٧) تقبيلَ عتبةِ قبلةِ
 فازَ (٦٨) المقبِلُ منه بالاقبالِ
 فارزقِ اله العالمينَ بحقه
 أربا (٦٩) يليقُ بذا الجنا ب العاليِ

-
- (٦١) فالعجز : (مع) والعجز .
 (٦٢) الهنا : (طا) الها .
 (٦٣) أشهر : (طا) الشهر .
 (٦٤) وارتقاء : (طا) وارتفاع .
 (٦٥) وحبيتنا : (طا) واجتنيينا . (مع) وجليتنا .
 (٦٦) ومنحتنا : (طا) ومنحنا .
 (٦٧) ورزقنا : (طا) ورزقنا .
 (٦٨) فاز : (طا) فانه . (مع) فان .

وأمدّنا ببقائه وبقائه
وعطائه ونواله المتوالي (٧٠)

زد من حياتي في اطالة عمره
ادم (٧١) الوري بحماه تحت ظلال

واجعلني مسعوداً بحسن قبوله
وامنحني (٧٢) مايرضيه (٧٣) من أعمال

زد كل يوم (٧٤) في فوآدي وقعه (٧٥)
ما دمت حياً (٧٦) في جميع الحال

وأمتني مرضياً لديه وراضياً
عنه رضا يجدي مفاز (٧٧) مآلي (٧٨)

فالحمد للرب الرحيم المنعم
القادر المتقدّس المتعال

ثمّ الصلوة على الرّسول المجتبي
خير الوري والصحب بعد الآل

-
- (٦٩) أربا : (طا) ؛ (طلا) ادبا .
(٧٠) المتوالي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) المتوال ، والكل خطأ .
(٧١) آدم : (مع) ارم .
(٧٢) وامنحني : (مع) وامسحتني . (طلا) وامنحني .
(٧٣) مايرضيه : (طا) يرتضيه .
(٧٤) زد كل يوم : (طا) و كل يوم .
(٧٥) وقعه : (طا) وقعة .
(٧٦) ما دمت حياً : (طا) مادامت حياتي .
(٧٧) مفاز : (طا) مفارق .
(٧٨) مآلي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) مآل ، والكل خطأ .

- ۵ -

يا منزلَ مَنْ مِنْ قِدَمِ أهْوَاهِ
أحرقْتَ فوآدي بلظى ذِكْراه (۱)
طوبى لكَ أَنْ عَرَّسَ محبوبى بكِ
أولى لكَ ما رأيتَ ما تراهُ
صِرْتُ ثَملاً بروحه كالراح
ما أطيَّبَ ذا الثرابِ وما أزكاهُ
قد نبّهني وصالُ مَنْ يَتمنى
كِدْتُ فرحاً أطيّرُ من جرّاهُ
أوزعني يا ربَّ على الشُّكرِ بما
أنعمتَ وأنَّ أعملَ ما ترضاهُ

- ۶ -

خيرُ خلقِ اللهِ غَظِيفُ العربِ
وصفّه الآتي على كلِّ وجب (۱)
ابيضُ اللونِ لحمرٍ قد يَميلُ
أدعجُ العَيْنَيْنِ ذو خدٍّ أسيلِ
ابنُ عبدِ اللهِ عبدِ المطَّلِبِ
هاشمٍ عبدِ المنافِ اسألُ أجِبْ

- ۵ -

(۱) ئەم پارچە لە (مع) دا نی یە . لەنگیشتی زۆر تێدا یە .

- ۶ -

(۱) ئەم پارچە شیعرە لە (طا) دا نی یە .

هاشمي من قريش آمنة
 بنت وهب أمه أعلم موطنه
 بدر سيماء بيطحاء جلا (٢)
 وبها للاربعين أرسلا
 قدسه كما وكيفاً اعتدل
 في ثلاث بعد خمسين اتقل
 هاجراً في طيبة عشرأ ثوى (٣)
 شبيه عشرين شعراً ما احتوى
 مع ثلاث عاش ستين سنة
 في توقيه تكل الألسنة
 غاب بيضا وجهه في يشرب (٤)
 طيبتها يا لها من مغرب

- ٧ -

نذر القراض ، القرض كالمرهون
 جان زكاة مؤن الممؤن (١)

- (٢) بيطحاء جلا : له نوسخه کانی بهرده ستماندا نووسرا بوو (بيطحا انجلا) .
 ئيمه نه وه مان به لاود هه له بوو .
 (٣) ثوى : (مع) ثرى . دياره هه له يه .
 (٤) فى يشرب : له نوسخه کانی بهرده ستماندا نووسرا بوو (باليشرب) به لام
 نه وه له رووى ريژمانه وه هه له يه .

- ٧ -

- (١) نه م چوارخسته کى يه له (مع) دا نى يه .

كتابة" موسى" مبيع" المفلس
مردود" عيب" يسبق حفظ" ترأس

- ٨ -

ان عُرِّفَ الْخَبَرُ بِاللَّامِ انحصر
في المبتدأ ، والعكس بالعكس (١) ظهر (٢)

- ٩ -

لقائل ان قَوِي السَّوَالُ
ودونه ان قيل لا يقال (١)

- ١٠ -

من كان يركب طرف وجد لم يقتل
طى السباسب مهلك ومخوف (١)

- ١١ -

ابناء عباس و عمرو و عمر
ثم زبير والعبادل الغرر (١)

- ٨ -

- (١) بالعكس : (مع) فى العكس .
(٢) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ٩ -

- (١) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ١٠ -

- (١) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ١١ -

- (١) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ١٢ -

لقد غلظتُ في هذا المقام
لا أبدي الوجهَ لكي لا ألام

★ ★ ★

سو پاس

ئىستا كه له ئاماده كردن و له چاپ دانى ئەم كتيبه ئەبمه وه ، ئەمه وئ سو پاسى زۆرى حاجى مهلا زاهيدى پاوه يى بكه م و ، له خواى گه وه بياريمه وه زحمه تى خۆى به سهر گۆزى حاجى شيخ مه عصومى قزله باتدا برىژى كه نامه فارسى و عه ره بى به كانى مه ولانا خاليدى ان دايه لام ، وه كو له سهره تا وه با سم كردو وه • ههروه ها هيو اى سهر كه وتنى برازاى خوشه ويستم دوكتور عيزه ددينى كۆزى خوالى خوش بوو مهلا مصطفىاى حاجى مهلا زه سو ولى ديلىژه يى بكه م كه له شامه وه به تايه تى له كتيبخانه ي مالى شيخ ئەسعه د صاحب نوسخه يه ك (بغية الواجد فى مكتوبات حضرة مولانا خالد) ي بو هينام كه له ئاماده كردنى ئەم كتيبه دا كه لكىكى زۆرم لى وه رگرتو وه •

— دانه ر —

(ديوانى مه ولانا خاليدى نه قشبه ندى) كه به شيكه له م كتيبه ، له لايه ن (محمدي مهلا كريم) وه زىكخرا وه و نوسخه كانى به راورد كرا وه • ههروه ها ناوبرا وه باره ي دارشتنى زمانه وانى و ئەده بى به وه به به شه كوردى به كه ي كتيبه كه شدا چو وه ته وه • هه ر ئەو يش سهر په رشتيى له چاپ دانى كردو وه و هه له چاپى به كانى راست كردو وه ته وه •

من منشورات المجمع العلمي الكردي

تذكار الرجال

الجزء الاول

مولانا خالد النقشبندي

(باللغة الكردية)

(يضم سيرته وبحثا عن الطريقة النقشبندية ، وبعض مؤلفاته
ورسائله باللغتين الفارسية والعربية ، وديوان اشعاره)

تأليف

الشيخ عبدالكريم المدرس

العضو العامل في المجمع العلمي العراقي

بغداد - ١٩٧٩

A Publication of the Kurdish Academy

Y A D I M A R D A N

(REMEMBERING THE GREAT MEN)

Vol. I :

MAWLANA KHALID I NAQSHBANDEE

By :

MALA ABDULKAREEM I MUDARRIS

(IN KURDISH)

BAGHDAD — 1979